ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MARDI 1er JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — 39e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ԹԻՒ 9494

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

Առաւօտ Լուսոյ

Ամէն Ամանոր շողշողուն հեռանկարներ կը բանայ, ի վերջոյ թաղուելու համար մշուշին մէջ, մռայլ ու միօրինակ :

Մանաւանդ երբ արեւը կ'ողջունենք օտարութեան մէջ, արմատախիլ եւ ծփուն.

Արդէն մեր կռնակն ունինք աւելի քան 30 տարուան բեռ, եւ սարսուռ մը կը համակէ մեզ, երբ կը մտածենք մնացեալի մասին :

Մինչեւ ե՞րբ : Ի՞նչպէս : Ինչո՞ւ այսպէս ...

Իսկապէս լոյս կը ծագէր մեր գլխուն վերեւ, երբ կը լսէինք դարերէն բխած եղանակը — « Առաւօտ Լուսոյ » :

Հաւատքի եւ աշխատանքի արեւը ջերմութիւն կը ցանէր մեր բոլորտիքը :

Եւ կը քալէինք ու կը քալէինք, մեր հայեացքն ուղղած դէպի լեռները, — դէպի բարձունք եւ խորութիւն :

Այսօր մեր ծունկերը կը կթոտին լուսացնցուղ պողոտաներու զառիթափին վրայ եւ մեր աչքերը կը յոգնին օրը իրիկուն չեղած :

Եւ սակայն պիտի քալենք : Ճամբաները պիտի կտրենք անընդհատ ու անվհատ, միշտ ջահ ի ձեռին :

Ջահը գիտութեան, ստեղծագործութեան եւ ինքնապաշտպանութեան :

Մեր երգը պիտի ըլլայ միշտ — « Առաւօտ Լուսոյ » : Բոլոր ճակատներուն վրայ : Բոլոր ցամաքներուն վրայ : Ծովուն դիմաց թէ լերան ստորոտը :

Որքան խուսափի «Արեգակն արդար», այնքան պիտի դառնանք ժիր : Ըմբոստ եւ տոկուն :

Նախ՝ մենք մեզի հանդէպ, որպէսզի կարենանք ուրիշէն իրաւունք պահանջել ճակատաբաց :

Պիտի ունենանք պայծառ տեսակէտներ եւ քաջութիւն՝ զանոնք պաշտպանելու :

Պիտի գիտնանք լոզալ, որպէսզի կարենանք մէկ ափէն միւսն անցնիլ մեր սեփական ուժերով :

Պիտի գիտնանք երիտասարդացման աւիշը ներարկել ցիրուցան բազմութեանց, որպէսզի կարենայ թօթափել հնութեան եւ թմրութեան փոշիները :

Ճամբան պիտի հարթենք յառաջապահ երիտասարդութեան մը համար, անոր ներշնչելով ազգային հպարտութիւն եւ հայրենասիրութիւն :

Պիտի կազմենք միացալ ճակատ՝ յանուն տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան եւ ինքնուորոյն, բազմադոյն մշակոյթի :

Ոչ ծոյլ եւ նկուն համակերպում, ոչ ալ քարացած սովորամոլութիւն :

Երիտասարդացում՝ նա'եւ գրականութեան, գեղարուեստի, գիտութեան եւ հանրային գործունէութեան մէջ :

Թող Նոր Տարուան եւ բոլոր գալիք տարիներու ընթացքին մեր մաղթանքն ըլլայ միշտ «Առաւօտ Լուսոյ», բայց երբեք «Աշխարհ Ամենայն» :

Երէկ՝ օրուան պահանջն էր երգելով մեռնիլ :

Այսօր՝ ապրիլ երգելով : Աշխատանքի եւ ստեղծագործութեան երգի մը վերածելով մեր կեանքը :

Հայրենիքի կարօտն անգամ պէտք է պրկէ մեր ջիղերը, լաւագոյնս կազմակերպելու համար մեր ինքնապաշտպանութեան պայքարը, ցամաքէ ցամաք :

Լոյս, լո'յս, մեր բոլոր ընդունակութեանց յարաճուն եւ ներդաշնակ զարգացումով :

Յարատեւ ճիգ ու պրպտում՝ մեր անցած ճամբաներուն վրայ : Ինչպէս երէկ՝ դժոխային պայմաններու տակ :

Մշուշը ուշ — կանուխ պիտի փարատի մեր հորիզոնին վրայ, քանի կը մնանք հաւատարիմ՝ մեր արեւահամ երգերուն :

Շ.

Շնորհաւոր Նոր Տարի

1963

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

« ՅԱՌԱՋ »

Լաւագոյն օրեր կը մաղթէ իր բոլոր ընթերցողներուն : Շնորհակալութիւն բոլոր անոնց որոնք փութացին շնորհաւորել Ծնունդն ու Նոր Տարին :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐԷՆ ՔԱԹԱՆԿԱ

ՄԱԿԸ ՈՐՈՇԱԾ Է ՏԵՂԻ ՉՏԱԼ

Տարին սկսած էր, Քոնկոյի կռիւներով եւ կը վերջանայ նոյն ձեւով : Կրկին Քաթանկան է որ պատճառ դարձած է պատերազմի եւ այս անգամ ՄԱԿը վճռած է տեղի չտալ եւ գրաւել Քաթանկան : Ծանօթ է որ նախկին պելժիական Քոնկոյի այս կարեւոր նահանգն է, որ իր հարուստ հանքերով բոլորին աչքին փուշը դարձած է : Քոնկոյի կեդրոնական կառավարութիւնը կ'ուզէ տէր դառնալ այս շրջանին եւ քանիցս բանակցութիւններ ալ տարուած են այդ ուղղութեամբ, նոյնիսկ ուղղակի երկու ղեկավարներու՝ Չոմպէի եւ Ատուլայի միջեւ : Ինչ կը վերաբերի ՄԱԿի միջամտութեան, միշտ ծանր բախումներու տեղի տուած է նկատի առնելով մանաւանդ Մօյիզ Չոմպէի զգացումները միջազգային այս կազմակերպութեան հանդէպ :

Չոմպէի ձայնը Սալսպբրիէն ելած է, ուր հասած է ռոտեղեան զինուորական օդանաւով մը : Քաթանկայի նախագահը անմիջապէս Սըր Ռօյ Ուելընսքիի բնակարանը գացած է ուր երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցած է Ռոտեղիոյ ղեկավարին հետ : Ապա, մամուլի ասուլիս մը տուած է Քաթանկայի կացութեան իսկական պատկերը պարզելու համար :—

ՄԱԿը Քաթանկա նոր Ալժերիոյ մը վերածած է : ՄԱԿը եւ Միացեալ Նահանգները որոնք զօրավիգ կը կենան անոնց պէտք է կրեն անցած — դարձածին ամբողջ պատասխանատուութիւնը :

Միշտ տրամադիր եղած են (իմա' Քաթանկացիք) բանակցելու, բայց եթէ ՄԱԿը իրենց լուծում մը կ'ուզէ պարտադրել, բոլոր Քաթանկացիները, մէջն ըլլալով Չոմպէն կը նախընտրեն մեռնիլ :

Յաղթանակ չկայ քանի որ Էլիզապէթվիլը բաց քաղաք հռչակուած էր, խուսափելու համար որ զոհ դառնայ այն նոյն վնասներուն որոնց զոհ դնաց անցեալ տարուան Սեպտեմբերի եւ Դեկտեմբերին :

ՄԱԿը շատոնց կը պատրաստուէր իրենց վրայ յարձակելու : Նախ արգելք հանդիսացած են որ ինք (Չոմպէ) եւ իր նախարարները Էլիզապէթվիլէն հեռանան : Փոքր միջադէպերով սկսած են որոնք խաբած են հանրային կարծիքը արդարացնելու համար այս յարձակումները :

Միւս կողմէ, ՄԱԿի ուժերու հրամանատարութիւնը ճշգրիտ հրահանգներ ստացած է Նիւ Եորքէն որպէսզի չբանակցի այլ գործի անցնի :

ՄԱԿի ուժերը փորձած են բնաջնջել ափրիկեան բոլոր համախմբումները Էլիզապէթվիլի շուրջ, 150.000 Ափրիկեցիներ արդէն հեռացած են շրջանէն, իրենց տունները քանդուած ըլլալով եւ կիներն ու երախաները խոշտանգուած : «Հանքային Միութեան» հիւանդանոցը գրեթէ ամբողջովին քանդուած է եւ հիւանդներն ալ հեռացուած են :

75 Ափրիկեցիներ սպաննուած են եւ 300 հոգի վիրաւորուած են : Եւրոպացի հիւանդապահուհի մը եւ ափրիկեցի պաշտօնեայ մը նախ ծեծի ենթարկուեցան, ապա սպաննուեցան ՄԱԿի զինուորներուն կողմէ երբ հիւանդները կը խնամէին : Բազմաթիւ հիւանդներ ալ սպաննուած են :

Չոմպէ փախած է եւ Քաթանկա պիտի վերադառնայ դիմադրութիւնը կազմակերպելու համար : Չոմպէ եզրակացուցած է «Քոնկոլեան տագնապը վերսկսած է : Ոչ ոք Քաթանկայի մէջ կ'ընդունի պարտադրուած լուծում մը » :

× Ֆրանսուհի մը սպաննուած է Էլիզապէթվիլի մէջ : Անճոռնի ոճիր մը որ վերագրուած է Եթովպացի երեք զինուորներու : Շատ վրդոված, Պելժիոյ արտաքին նախարարը՝ Սփաք հեռագրած է ՈՒ. Թանի որ կարգի հրաւիրէ ՄԱԿի զօրքը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱՏԻ Ալ Ճումհուրիէ թերթը կը հաղորդէ որ քիւրտ ապստամբներու պետը՝ Մուսթաֆա Պարզանի մահացու կերպով վիրաւորուած է իրաքեան բանակի եւ Քիւրտերու միջեւ տեղի ունեցած է կռիւներու ընթացքին : Քոմպա այս ձեւով կուտայ լուրը եւ կ'աւելցնէ խմբագրութեան կողմէ թէ չորրորդ անգամն է որ Պարզանիի մահը կը հաղորդուի, մինչ Ֆիկառօ կը գրէ թէ Պարզանի սպաննուած է նոյն այդ կռիւներու ընթացքին :

ՔԵՆԸՏԻ Մայամիի Քուպացիներուն ճառ մը խօսեցաւ որու ընթացքին ճշդեց նաեւ Ամերիկայի դիրքը Քուպայի հարցին հանդէպ : Միացեալ Նահանգներու նախագահին տեսակէտէն այնպէս կրթուի թէ Ամերիկա Քասթրոյի տապալումին կը սպասէ ներքին աշխատանքով եւ ոչ՝ արտաքին : Նախագահը ըսած է նաեւ թէ Քասթրոյի նման մենատէրերը կրնան երկրի մը տէր ըլլալ, բայց ոչ՝ ժողովուրդի մը : Բացէ ի բաց կոչ ըրած է որ այդ վարչաձեւը տապալելու համար գործունէութիւնը սկսի կառավարութեան եւ նոյնիսկ բանակին մէջ :

ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ Ժողովը միաձայնութեամբ ընդունեցաւ 1963ի ժուժկալութեան պիւտճէն : 7 միլիառի փոխարէն՝ 2800 միլիոն Ֆրանք : Բազմաթիւ տուրքեր պիտի բարձրանան :

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1էն սկսեալ Նոր Ֆրանք բացատրութիւնը պաշտօնապէս ջնջուած է եւ միայն Ֆրանք պիտի գործածուի, նոր Ֆրանք բացատրութիւնը կրող չէքերը ժամանակ մը պիտի ի զօրու մնան :

ՊԱՍԹԻԱ — ՆԻՍ օդանաւը իր 25 ճամբորդներով ճզմուած ու կրակ առած է լեռներուն մէջ, աննպաստ օդին հետեւանքով : Պասթիայի պասքէթի այրերու եւ կիներու խումբերն էին որոնք Նիւ կ'երթային երկու մրցումներու համար : Օգնութեան փութացող խումբերը, միշտ դէշ օդին պատճառաւ, չկրցան արկածին վայրը հասնիլ : Յուրտը թէեւ զգալապէս մեղմացած է, մանաւանդ Փարիզի մէջ, ուր ջերմաչափը մինչեւ զերոյէն վեր 10ի բարձրացաւ 24 ժամուան մէջ, բայց ձիւնհալքը պատճառ դարձաւ բազմաթիւ արկածներու :

ՆՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

×

Մենք մեզ ո'չ մէկից չենք գերադասում :
Պարզապէս մենք էլ պիտի ընդունենք,
Որ մե'նք, միայն մե՛նք Արարատ ունենք,
Եւ որ այստեղ է՝ բարձրիկ Սեւանում,
Երկինքը իր ճիշդ պատճէնը հանում :
Պարզապէս Դաւիթն այստեղ է կռուել :
Պարզապէս Նարեկն այստեղ է գրուել :
Պարզապէս գիտենք ժայռից վանք կերտել,
Քարից շինել ձուկ,
Մարդ սարքել կաւից,
Ուսուցմա՛ն համար եւ աշակերտել
Գեղեցկի՛ն,
Բարո՛ւն,
Վսեմի՛ն,
Լաւի՛ն ...
Մենք մեզ ո'չ մէկից չենք գերադասում :
Պարզապէս մեր բախտն ուրիշ է եղել.—
Պարզապէս շատ ենք մենք արիւն հեղել,
Պարզապէս մենք մեր դարաւոր կեանքում,
Երբ շատ ենք եղել,
Ու եղել կանգուն,
Դարձեա՛լ չենք ճնշել մէկ ուրիշ ազգի.
Ո՛չ ոք չի տուժել զարկից մեր բազկի :
Եթէ գերել ենք՝
Գրքերո՛վ միայն,
Եթէ տիրել ենք՝
Չիրքերով միայն ...
Իսկ երբ ստիպուած մեր հողն ենք թողել՝
Ո՛ւր էլ որ հասել, որտե՛ղ էլ եղել,
Ջանացել ենք միշտ ամէնքի համար,
Շինել ենք կամուրջ,
Կապել ենք կամար,
Ամենուր հերկել,
Հասցրել բերքեր,
Ամէնքին տուել մի'տք, առա՛ծ, երգե՛ր՝
Պաշտպանել նրանց հոգեւոր ցրտից,—
Ամենուր թողել մեր աչքից՝ ցոլանք,
Մեր հոգուց՝ մասունք,
Եւ նշխար՝ սրտից ...
Մենք քիչ ենք, այո՛, բայց կոչւում ենք հայ.—
Գիտենք դեռ չանցած վէրքերից տնքալ,
Բայց նոր խնդութեամբ ցնծալ ու հրճուել,
Գիտենք թշնամու կողը մխրճուել
Ու բարեկամին դառնալ աջակից,
Դուրս գալ մեզ արուած բարութեան տակից՝
Մէկի փոխարէն տա՛ս հատուցելով.
Յօգուտ արդարի եւ արեգակի
Գիտենք քուէարկել մեր կեանքով նաեւ :
Ու եթէ ցանկան մեզ բռնի վառել՝
Մենք գիտենք մխա՛լ,— եւ կրակ մարել :
Իսկ եթէ պէտք է խաւարը ցրել՝
Գիտենք մոխրանալ որպէս վառ կերոն :
Եւ գիտենք նաեւ մեզ կրքո՛տ սիրել,
Բայց ուրիշներին մի՛շտ էլ յարգելով :
Մենք մեզ ո'չ մէկից չենք գերադասում,
Բայց մե՛զ էլ գիտենք,
Մեզ հա՛յ են ասում :
Եւ ինչո՞ւ պիտի չհպարտանանք ...
Կա՛նք :
Պիտի լինե՛նք
Ու դեռ... շատանա՛նք :

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ Յառաջ լոյս չի տեսներ Չորեքշաբթի օր : Խմբագրատունը փակ է Յունուար 1ին :

Մեր յաջորդ թիւը՝ Հինգշաբթի :

ԿԱՂԸՆՏԻՆ ԻՐԻԿՈՒՆԸ

Տիգրան Գասապեան Նիկոմիդիոյ Գրքերէն պիւղէն, սիրուն զրուիճն մը ունի այս վերնագրով. կուտամ կարեւոր մասը.

Երնէ՛կ ան օրերուն, երբ դեռ Թադուկ Մարանոցը (ծնողաց) տունն էր– Ասոր - ծուն իրիկունը, քուրուաղբար, խաղ խնդում կ'ըլլային ու ալ չընելիք բան չէին թողուր, հը՛, ի՞նչ հոգ ունէին, ին - չերնի՞ն պակաս էր. կեր կերմանքնին ը - ռիտա, վրան ղլուխնին քֆսում (դեղե - ցիկ), նովզնոր. անոնք ալ չընէին մէ՞նք պիտի ընէինք, մենք որ ամառզբրան կըտաւէ վարտիքով ու զլպունով (բաճկոն) ժամանակ անցուցեր, ձուն ձմեռ բերեր էինք:

Նախանձի՞ր. չէ՛, միտքիս հէ եալիս բանը չէր. առ տղաքը, իրենց տատին մօր աչքը լուս, պապ ջրնակ գաւկընները, ի - բաւունք չունէի՞ն մի թէ անոնց հարստութեան, մալին ըզգակին հաճոյքը վայելելու:

Կէս գիշերին մառ մը մնացած, արդէն իրենց տեղաններուն (անկողին) մէջ կ'ըլլային անոնք, յոգնած ու գինով՝ քիչ մը տաղնուան խել խօլ ուրախութիւններ - բէն. ան չաղը (այն տատն), հայրիկն ու մայրիկը, երանութեան անոյշ ժպիտ մը զընդակած աչքերնուն մէջ, կ'երթային պառնել անոնց ջուխտակ, նուռ - թուչ այտերը ...:

×

Հիւսիսի քամին չան պէս կ'ոռնար ան երիկունը. ամէն ընտանիք, տունորդոք (բոլոր անդամներով) օճախին չուրջը բոլորուած, ճարճատուն ու բարկ կրակին դէմ կը խօսակցին. կաղընտին սեղանը քովերնին է, չատ պուտ չկայ վրան, քիչ մը խնձոր, մէկ երկու սերկեւիլ, քանի մը հատ նուռ, ամէնէն չատ ընկուզ, խառա (փչատ), չամիչ, «հավուճ» ու մանաւանդ տեղական անուշեղէններ՝ պատաեխ, չարոց եւ քիւֆթէր:

Գեղին տղաքը, սովորական մուրացկանութեան չեն դիմեր, ան պատուն ո՞վ պիտի համարձակէր փողոց ելլել. բայց քանի մը աղքատի ճըլըղնեը (խլէդ) ելեր ուէր, արդեօք այս վերջինները աւելի տխուր ու բարձր դասակարգ մը պիտի չկազմէի՞ն քան մենք:

— Կ'ըսեն պատմութիւնը անցեալին հայելին է. որչափ սխալ դատաստան. բայց որչափ ճիշդ պատկեր: Երբ հայելի մը առնենք ի՞նչ կը տեսնենք՝ եթէ ոչ մեր սոսկական պատկերը: Հէ՞նց մը կը դանէ՞նք հոն մենէ առաջ անոր մէջ նայողն:

— Ես կը ջնջէի պատմութեան դասագրքերէն, իբր ամէնէն անօգուտը ուսումներուն: Մարդիկ սովոր չեն անցեալն դատախազելու: Աբեղաները կը կարծեն թէ իրենց նախորդները չիմար էին, մինչ իրենք իմաստուն, ինչ որ ա - նոնց պատահած է, իրենց չի կրնար պատահիլ: Մարդիկ եթէ անցեալէն դաս առնելու իմաստութիւնը ունենային, չէին հասներ այս ողորմելի ու թշուառ վիճակին ուր որ են այժմ:

— Կինները ճանճի կը նմանին, հոն են ուր ճենճ կայ:

— Կիները ամէն ջուրի մէջ կրնաս որսալ, բաւ է որ կարթիդ ծայրը կեզծիքի ու անբռնութեան խայծ մը զետեղես. կիները ամէնէն միամիտ անասուններն են:

— Այրերը ընդհանրապէս կը դժկան իրենց չերած բաներուն համար, իսկ կիները իրենց լրածին համար:

— Հաճեցէք ինծի հաղորդել թէ հան - դիսա՞ծ էք կնոջ մը որ իր ամուսինին խելքին հաւնի:

— Առաջին անգամ որ Արդարութեան Պալատ մը այցելեցի չատ դժնդակ եղաւ տպաւորութիւնս: Սեւազգեստ մարդիկ ամասպարանքի կամ խորհրդաւորութեան մէջ, կ'անցնին, կը դառնան, կը չրթայեն, կ'արձակեն: Ագռաւներու վհմակ որ կը անանի Արդարութեան դիակին վրայ:

Չեմ հասկնար թէ ի՞նչ է փաստաբանութիւնը եթէ Արդարութիւն կայ: Փաստաբանը դատարանին ծաղրն է պարզապէս. ընկերութեան մահաբոյծը, ճշմարտութեան խեղկատակը:

— Թէ Հայերը Արեւելքի Հրեաներն են, կարզախօս մըն է զոր Հրեաները իրենք են հնարած՝ իրենք զիրենք երկրորդ մակարդակի վրայ դնելու համար: Նախ՝ Հրեան ինքը Արեւելքի ժողովուրդ մըն է, Արեւելքէն է որ ճիւղաւորուած, տարածուած, իր մոլիլներուն մէջ առած է աշխարհը:

Հայերը հրէակերպ չեն կրնար ըլլալ, որովհետեւ — խոստովանի՛նք — անոնց արժէքները չունինք, ոչ մէկ կերպով: Իբր առեւտրական՝ Հայերը չատ եւ են թէ Յոյներէն եւթէ Հրեաներէն: Աւելի դէշ վաճառականներ են:

Իսկ իբր քաղաքացի, Հայերը իրենց բնական երկրին վարչութեանց մէջ իրենց ճիրանները չեն խորասուզեր եւ չեն ջանար տիրել բոլոր ապրեցութեանց ճամբաներուն: Թուրքիոյ մէջ ուր անց եալին այնքան փայլուն դիրք մը ունէ - ինք իբր թէ, պետական եւ վարչական շրջանակներուն մէջ մատի վրայ կը համրուէին հայ պաշտօնատարները: Եւ անոնք ալ աւելի պետութեան կը ծառայէին քան ազգին: Եւրոպական ու ամերիկեան ուրիշ երկիրներու մէջ զոյացող մեր քանի մը երկրորդական հարուստներն ալ ամբողջովին խզուած են բնիկնե - րուն հետ մօտաւոր յարաբերութենէ եւ չէզոքացած:

Հայերը այլամերժ են, ինքնամփոփ ու քիչ մըն ալ կոպիտ կերպով կը պահեն իրենց ինքնութիւնը: Օփերայի հրապարակը՝ պօռալով հայերէն կը կոուին, առանձակ տարիներ բնակելով հանդերձ քաղաքացի չեն դառնար, մինչ Հրեան եւ - կած օրէն կը պահանջէ երկրին հպատակութիւնը, իր տունին մէջ իսկ ազգական լեզուն կը խօսի, կը ձեւացնէ թէ ինքնութիւնը արդէն կորուսած, հալած, իւրացուած է բնիկ տարրին, մինչ կը պահէ պատկի կամ յայտնի կէտերին իր իսկայիները:

Հրեաները ներքին ուժեղ կազմակեր - պութիւն մը ունին իրերօդնութեան, մինչ Հայերը ընդհակառակն, կը ձգտին իրար չէզոքացնել՝ իրարու վնասել, եթէ ոչ կործանել:

Քառասուն Հրեայ կրնան ընկերակից, կռուիլ, իրար նախատել, բայց յաջորդ առաւօտ քով քովի են զարձեալ: Երկու Հայ, նոյնիսկ եղբայր՝ չեն կրնար զործակցիլ եւ ծուռ ակնարկ մը բաւ է իրար գմահ ատելու համար:

1943 ՅԱԿՈՐ ՏԷՐ–ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԹԵՐԹԵՐ՝ ԳՐՊԱՆԻՍ ՏԵՏՐԱԿԷՆ

= Հայը այն այլանդակ կենդանին է զոր չատախ կարելի չէ դասակարգել: Մարո՞ւկ թէ հերոս, վա՞տ թէ վեհանձն: Դատելու համար կը չուարի մարդ: Ամենատրուկն է ազդերուն, բայց եւ այն - պէս ամենաքաջ: Իր ծոցէն այնքան մանր նիչ տուղ այս ազգը՝ անասհման կեր - պով կ'ատէ լրտեսութիւնը: Ինչո՞ւ: Ի՞նչպէս: Չեմ կրնար ըմբռնել այս հակա - զրութիւնը:

— Չեմ կարծեր թէ Հայուն պէս ուրիշ ազգ մըն ալ կայ: Իր անհետաքրքրութեամբ՝ սուրը զլուխէն անպակաս ժո - զովուրդ, որ դա՛րձեալ ու միշտ անզգոյշ է: Ամէն օր զղջում մը ունի եւ ամէն օր ալ նոր յոյս մը: Ա՛յս է արդեօք իրմէ չատ աւելի մեծ ու հզօր ազգութիւններու անհետացումին քով իր զոյութեան ա - նիմանալի պատճառներէն մին:

— Հայը հաւաքարար տիմար, անհա - տապէս վատ է: Միասնարար միշտ կը վտանգէ ինքզինքը, իսկ խիստ հանճա - րեղ՝ անձը փրկելու մէջ:

— Աստուած Հայուն խոշոր քիթ մը տուաւ որպէսզի անոր ծայրը կարենայ տեսնել: Բայց Հայը այս ընծայէն այնքան հպարտացաւ որ աչքը զործածեց միայն հեռուն նայելով չլսնալու, ու սկսաւ իր բարձրաթռիռ քիթովը դիտել ու դատել չուրջը: Այս է պատճառը որ մեր քիթին ծայրը տեսնելու սովոր չենք, մանաւանդ քաղաքականութեան մէջ:

— Կեանքը մթնոլորտային ու հոգային ուժերու պայքար մըն է. մին վեր կը քաշէ, միւսը վար: Ի վերջոյ, ինչ որ ոսկի է մեր մէջ կը ցնդի, եւ ինչ որ նիւթ՝ կը դառնայ հողին այն պահէն սկսեալ որ այլեւս չենք կրնար այդ երկուքը հաշտ պահել իրարու, մեր պարունակին մէջ:

— Քմայական վէպի մը նիւթ.—

Մարդ մը որուն աչքերը իրականին հետ կատակը կը տեսնեն. սեւը ճերմակ, ճերմակը սեւ, հեռուն՝ մօտ, մօտը՝ հեռու, ոզեղը՝ զեղեցիկ, ազուորը՝ ածեւ, մութը՝ լոյս, լոյսը՝ խաւար; չարը բարի, բարին չար, զլուխը վար, ոտքը վեր, եւայլն: Կեանքի բոլոր իրերը զիտել, տեսնել ու պատմել այս ձեւով. ճոխացած՝ մանրամասներով ու զիպուածնե - րով:

Իրերը այսպէս զատելով ու վերլուծելով պիտի հասնինք այն եզրակացութեան թէ չրջուած տեսնող մարդն է ճիշդ տեսնողը եւ թէ աշխարհ է որ սխալ կը զատէ, ծուռ կ'ըմբռնէ, հակառակ կը քալէ, յաւերժական ինքնախաբեութեան մը մէջ:

— Մանուկները կը քննան իրենց թեւերը ծածկոցէն դուրս, զէպի ազատութիւն կ'երկարեն զանոնք: Իսկ դիտեցէք, չափահասն ու ծերը իրենց թեւերը ծալած, կուրծքին փակած կը պահին: Ա - սոնք ալ զաղրած են դէպի երազ բազուկ երկարելէ. կեանքը կապած է անոնց թեւերը:

— Կը խորհիմ որ մարդկութեան կոչ - ուած այս չետադարձ ակնարկի ընթացքին եթէ աչքի զիպում մըն ալ նետենք Փարիզահայ թատրոնին վրայ, ի՞նչ կը տեսնենք հոն:

Ափսո՛ս, տխուր պարապ մը:

Այս մէկը սակայն, նիւթ կրնայ ըլլալ առանձին յօդուածի մը:

— Կը խորհիմ որ մարդկութեան կոչ - ուած այս վերջիններէն աւելի ազնիւ ու բարձր դասակարգ մը պիտի չկազմէի՞ն քան մենք:

— Կ'ըսեն պատմութիւնը անցեալին հայելին է. որչափ սխալ դատաստան. բայց որչափ ճիշդ պատկեր: Երբ հայելի մը առնենք ի՞նչ կը տեսնենք՝ եթէ ոչ մեր սոսկական պատկերը: Հէ՞նց մը կը դանէ՞նք հոն մենէ առաջ անոր մէջ նայողն:

— Ես կը ջնջէի պատմութեան դասագրքերէն, իբր ամէնէն անօգուտը ուսումներուն: Մարդիկ սովոր չեն անցեալն դատախազելու: Աբեղաները կը կարծեն թէ իրենց նախորդները չիմար էին, մինչ իրենք իմաստուն, ինչ որ ա - նոնց պատահած է, իրենց չի կրնար պատահիլ: Մարդիկ եթէ անցեալէն դաս առնելու իմաստութիւնը ունենային, չէին հասներ այս ողորմելի ու թշուառ վիճակին ուր որ են այժմ:

— Կիները ճանճի կը նմանին, հոն են ուր ճենճ կայ:

— Կիները ամէն ջուրի մէջ կրնաս որսալ, բաւ է որ կարթիդ ծայրը կեզծիքի ու անբռնութեան խայծ մը զետեղես. կիները ամէնէն միամիտ անասուններն են:

— Այրերը ընդհանրապէս կը դժկան իրենց չերած բաներուն համար, իսկ կիները իրենց լրածին համար:

— Հաճեցէք ինծի հաղորդել թէ հան - դիսա՞ծ էք կնոջ մը որ իր ամուսինին խելքին հաւնի:

— Առաջին անգամ որ Արդարութեան Պալատ մը այցելեցի չատ դժնդակ եղաւ տպաւորութիւնս: Սեւազգեստ մարդիկ ամասպարանքի կամ խորհրդաւորութեան մէջ, կ'անցնին, կը դառնան, կը չրթայեն, կ'արձակեն: Ագռաւներու վհմակ որ կը անանի Արդարութեան դիակին վրայ:

Չեմ հասկնար թէ ի՞նչ է փաստաբանութիւնը եթէ Արդարութիւն կայ: Փաստաբանը դատարանին ծաղրն է պարզապէս. ընկերութեան մահաբոյծը, ճշմարտութեան խեղկատակը:

— Թէ Հայերը Արեւելքի Հրեաներն են, կարզախօս մըն է զոր Հրեաները իրենք են հնարած՝ իրենք զիրենք երկրորդ մակարդակի վրայ դնելու համար: Նախ՝ Հրեան ինքը Արեւելքի ժողովուրդ մըն է, Արեւելքէն է որ ճիւղաւորուած, տարածուած, իր մոլիլներուն մէջ առած է աշխարհը:

Հայերը հրէակերպ չեն կրնար ըլլալ, որովհետեւ — խոստովանի՛նք — անոնց արժէքները չունինք, ոչ մէկ կերպով: Իբր առեւտրական՝ Հայերը չատ եւ են թէ Յոյներէն եւթէ Հրեաներէն: Աւելի դէշ վաճառականներ են:

Իսկ իբր քաղաքացի, Հայերը իրենց բնական երկրին վարչութեանց մէջ իրենց ճիրանները չեն խորասուզեր եւ չեն ջանար տիրել բոլոր ապրեցութեանց ճամբաներուն: Թուրքիոյ մէջ ուր անց եալին այնքան փայլուն դիրք մը ունէ - ինք իբր թէ, պետական եւ վարչական շրջանակներուն մէջ մատի վրայ կը համրուէին հայ պաշտօնատարները: Եւ անոնք ալ աւելի պետութեան կը ծառայէին քան ազգին: Եւրոպական ու ամերիկեան ուրիշ երկիրներու մէջ զոյացող մեր քանի մը երկրորդական հարուստներն ալ ամբողջովին խզուած են բնիկնե - րուն հետ մօտաւոր յարաբերութենէ եւ չէզոքացած:

Հայերը այլամերժ են, ինքնամփոփ ու քիչ մըն ալ կոպիտ կերպով կը պահեն իրենց ինքնութիւնը: Օփերայի հրապարակը՝ պօռալով հայերէն կը կոուին, առանձակ տարիներ բնակելով հանդերձ քաղաքացի չեն դառնար, մինչ Հրեան եւ - կած օրէն կը պահանջէ երկրին հպատակութիւնը, իր տունին մէջ իսկ ազգական լեզուն կը խօսի, կը ձեւացնէ թէ ինքնութիւնը արդէն կորուսած, հալած, իւրացուած է բնիկ տարրին, մինչ կը պահէ պատկի կամ յայտնի կէտերին իր իսկայիները:

Հրեաները ներքին ուժեղ կազմակերպութիւն մը ունին իրերօդնութեան, մինչ Հայերը ընդհակառակն, կը ձգտին իրար չէզոքացնել՝ իրարու վնասել, եթէ ոչ կործանել:

Քառասուն Հրեայ կրնան ընկերակից, կռուիլ, իրար նախատել, բայց յաջորդ առաւօտ քով քովի են զարձեալ: Երկու Հայ, նոյնիսկ եղբայր՝ չեն կրնար զործակցիլ եւ ծուռ ակնարկ մը բաւ է իրար գմահ ատելու համար:

ԱՐՏԱՇԵՍ ԳՄԲԼԵԹԵԱՆ

ԹԱՏՐՈՆԸ

— 1962ին —

—o—

Նոր տարիի սեմին եթէ յետադարձ ակնարկ մը նետենք անցնող տարւոյն ընթացքին Փրանսական թատրոնի զործունէութեան վրայ, պիտի տեսնենք որ անցնող տարին եղած է բեղնաւոր եւ հարուստ:

Փրանսական թատրոնը խորհրդանշող պաշտօնական բեմը, չարդ, ընկալեալ սովորութեամբ մը նկատուած էր Քոմէկի Ֆրանսէզը (Մոլիէռի Տուն), որ հաւատարիմ իր կոչումին, զարերէ ի վեր արթուն պահակն էր Փրանսական թատրոնի զատական արտադրութեանց, — Մոլիէռ, Ռասին, Քորնէյ, Պօմարշէ եւ տակաւին ուրիշներ:

Ներկայիս, սակայն, Քոմէկի – Ֆրանսէզը ունի իրեն արժանի մրցակիցներ, մրցորդներ՝ ազնիւ ու անչահախնդիր, որոնց կէտ նպատակին է աւելի եւս ճոխացնել ու հարստացնել արդէն աչքառու հռչակ համբաւի մը տիրացած Փրանսական թատրոնին փայլը:

Այդ մրցակիցներն են՝ Թէաթրը տը Ֆրանսը (նախկին Օտէոն) եւ Ազգային Ժողովրդական Թատրոնը (Փալէ տը Շայո): Առնցմէ առաջինը կը դեկավարէ ծանօթ դերասան Ժան – Լուի Պառօ, ապրակութեամբ իր կնոջ՝ դերասանուհի Մատլէն Ռընոյի, իսկ երկրորդին դեկավարն է Ժան Վիլար, որուն վերջին ժամանակներու բեմական նորագոյն յղացումներն ու մօտեցումները զինքը զարձուցած են Փրանսական թատրոնի կեդրոնական դէմքերէն մէկը:

Փրանսական թատրոնը ներկայացնող այս զլխաւոր երեք բեմերը, անցնող տարւոյն ընթացքին ունեցան ճոխ բեմադրութիւններ, որոնց արձագանգը հասան դիտացած ենք արդէն այս սիւնակներուն մէջ, իր տեղին:

Թէաթրը տը Ֆրանսի մէջ, Ֆրանսական ժամանակակից հեղինակներու կողքին, Ժան–Լուի Պառօ տեղ տուած է նաեւ օտար անուանի հեղինակներու: Քլօտէլի եւ Մոնթէրլանի ծանօթ թատերականներուն առընթեր, Ֆրանսական հասարակութիւնը բաղմիցս տեսեր ունեցած է ծափահարելու նաեւ համաչխարհային օտար անուանի հեղինակներ՝ Քաֆքա, Իոնէսքօ, Պերթոլտ Պրեխթ, ինչպէս նաեւ անգլիացի թատերագիր Քրիսթոֆէր Ֆրէյ, որուն մէկ թատերակը՝ «Գիշերն ալ ունի իր լոյսը» եղաւ Թէաթրը տը Ֆրանսի անցնող թատերաշրջանի վերջին ներկայացումը:

Առնցմէ զատ, անցնող տարւոյն ընթացքին, Ժան – Լուի Պառօ կարճ միջոցի մը համար իր թատրոնին դեկը յանձնելով վստահելի ձեռքերու, ձեռնարկեց թատերական չրջապտոյտի մը դէպի օտար երկիրներ, մինչեւ խորհրդային Միութիւն եւ Ճափոն, եւ ամենուրեք չոզացուց Փրանսական մշակոյթին լոյսը:

Ազգային Ժողովրդական Թատրոնի դեկավարը՝ Ժան Վիլար, նոյնքան եւ աւելի նշանակալից զործունէութիւն մը ունեցաւ անցնող թատերաշրջանին, իր բեմին վրայ ներկայացնելով այնպիսի թատերախաղեր, որոնց նիւթը լայնօրէն կ'ընդգրկէր մեր ապրած անդոհալից օրերու պատկերը,

Առնցմէ երկուքը մանաւանդ, յոյն մեծանուն երգիծաբան Արիստոփանի «Խաղաղութիւնը» եւ սպանացի յայտնի թատերագիր Գալտերոնի «Մալամէայի քաղաքագլուխը» իրենց տաղնին խօսքը ունել աւելի քան ամենազօր Փրանսական մամուլը եւ քննադատները առանց վերապահութեան յայտարարելին թէ «Ժան Վիլար հասարակութեան զեղարուեստական ձաշակին զոհացում տալով հանդերձ, իր ընտրած նիւթերու հարստութեամբ եւ այդ նիւթերուն մօտենալու իր յանդուգն կեցուածքով, իր թատրոնը կարողացած է զարձնել զպրոց մը, ուրկէ չատ բան կրնան սորվիլ նոյնիսկ քաղաքագէտներ եւ առաջնորդներ»:

Գալով Քոմէկի – Ֆրանսէզին, անցնող թատերաշրջանի ընթացքին, փոքրիկ չեղում մը կատարելով իր աւանդական ծրագրին, դասական խաղացանկին վրայ աւելցուց կարգ մը երգիծական զործեր Ֆեռոյէն եւ Քուրթըլինէն, ինչպէս նաեւ ժամանակակից թատերագիր Օտիպերթիէն, որոնք փոփոխութիւն մը մտցուցին Մոլիէռի Տան թանձր չնջապատին մէջ:

Այս երեք զլխաւոր բեմերէն զատ, Փրանսական թատրոնը ունեցաւ բազմաթիւ յաջող ներկայացումներ կարգ մը այլ փոքր բեմերու վրայ, որոնցմէ Փիթոէվի ներկայացուցած չեխովեան խաղացանկը մեծ յաջողութեամբ լրացուց անցնող տարին: Անձնական ձեռնարկներու կարգին կարելի է պատուով յիշատակել մեծանուն դերասանուհի Խավիճ Ֆէօյէրի ներկայացումներու չարքը Մաուա – Պերնարի բեմին վրայ, ուր դերասանուհին ինքզինքը զերազանցեց Ժան Քոքթոյի «Երկպլանի Արծիւը»ին մէջ առանձնած դերով:

Անցնող թատերաշրջանի լաւագոյն ներկայացումները եղան նաեւ Կապրիէլ Ա - րութի «Կոկ եւ Մակոկ»ը ուր վայելեցաւ համբաւաւոր դերասան Ֆրանսուա Բէ - րիէն եւ «Միք եւ Մաքը»՝ հայտպի դերասանուհի Ռոզի Վարդով:

×

Անցնող թատերաշրջանին վրայ ձգուած այս չետադարձ ակնարկի ընթացքին եթէ աչքի զիպում մըն ալ նետենք Փարիզահայ թատրոնին վրայ, ի՞նչ կը տեսնենք հոն:

Ափսո՛ս, տխուր պարապ մը:

Այս մէկը սակայն, նիւթ կրնայ ըլլալ առանձին յօդուածի մը:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ

← 1962 →

ՅՈՒՆՈՒԱՐ

1·— Պեւտական հարուած մը կը ձախողի Լիբանանի մէջ։

2·— Պեւտական հարուած մը կը ձախողի Փորթուկալի մէջ ։

12·— Գահիրէի մէջ կը բացուի Ֆրանսայի դիւանագէտներու զուտաւարութիւնը ։ Մեզադրուած են որ ուղած են Նասըը սպաննել ։

16·— Սան – Տոմինկոյի մէջ, մէկ դիշերուան մէջ Պալակիրի վարչակարգը կը մաքրուի ։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ

1·— Ֆրանքեւալժերական պատանի բանակցութիւնները Եւեան կը վերսկսին ։

8·— Գաղանի Բանակի զէմ ցոյց՝ Փարիզի մէջ։ Ութ մեռեալ, 140 վիրաւոր ։

20·— Ամերիկայի առաջին արեգակնաշաւիղ արբանեակը՝ Ճոն Կլէն երեք անգամ երկրագունդին շրջանը կ'ընէ 4 ժամ 56 վայրկեան ։

22·— Զինուորական ապստամբութիւն մը կը ճախողի Թուրքիոյ մէջ։

ՄԱՐՏ

1·— Զինուորական պետական հարուած Պիրմանիոյ մէջ ։

7·— Ֆրանքեւալժերական դիւանագիտական յարաբերութիւնները կը սկսին Էվիանի մէջ ։

14·— Ջաաի նախագահը՝ Թոմպալպայ Փարիզ կուգայ պաշտօնական այցելութեան ։

Ժընեւի մէջ կը սկսի «17»ներու ապահինման ժողովը։ Ֆրանսա մերժած է մասնակցիլ ։

15·— Ընկերային կեդրոններու վէց պաշտօնեաները, տեղն ու տեղը կը դնդակահարուին Ալժէի մօտ, Գաղանի Բանակի զինագունդի մը կողմէ ։ Առնց մէջ է Քապիլ զրագէտ՝ Մուլուա Ֆերհաան։

18·— Զինադուլի համաձայնութիւնը գոյացած է Էվիանի մէջ։ Պէն Պելլա ապատ կ'արձակուի ։

25·— Զօր· Ժուօ կը ձերբակալուի Օռանի մէջ։

28·— Զինուորական պետական հարուած Սուրիոյ մէջ։ Բանակը ձեռք կ'առնէ իշխանութիւնը ։

29·— Ալժանթինեան բանակը կը ձերբակալէ եւ կ'աքսորէ նախագահ Ֆրոնտիսի ։ Կուիսօ պետութեան դեկավար կը դառնայ ։

ԱՊՐԻԼ

3·— Ալժամեայ Գոթծաղերը որու կը նախագահէ Ֆարէս, Ռուչ – Նուատ կը տեղաւորուի ։

4·— Տը Կոլ Թորինօ կ'երթայ – կուգայ Ջանֆրանիի հետ տեսակցելու համար ։

7·— Մահ Փրոֆ. Անրի Մոնտորի ։

8·— Հանրաքուէով, Ֆրանսացիներու 90 առ հարիւրը կը վաւերացնէ Էվիանի համաձայնագիրները ։

Գահիրէի մէջ, Ֆրանսայի դիւանագէտները ապատ կ'արձակուին ։

14·— Զօր· Ժուօ մահուան կը պատպարտուի ։

16·— Փոմփիտու կը յաջորդէ Միշել Տրպրէի, իբրեւ Ֆրանսայի նախարարապետ ։

20·— Սալան կը ձերբակալուի Ալժէի մէջ ։

25·— Միացեալ Նահանգները կը վերսկսին իրենց հիւլէական փորձերը ։

ՄԱՅԻՍ

6·— Անթոնիօ Սկնեի Իտալիոյ Հանրապետութեան նախագահ կ'ընտրուի ։

11·— Ուրնէ Քլէռ Ֆրանսական ակադեմիա կ'ընդունուի ։

14·— Ցունոստանի Սոֆի Լշխանուհին կամուրջնանայ Սալանիոյ դահաժառանգին՝ Տօն Խուան Գարլոսի հետ ։

23·— Մարիխանիոյ Հանրապետութեան նախագահը՝ Մոքթար Ուլա Տաատաւ Փարիզ կուգայ պաշտօնական այցելութեան ։

Ռաուլ Սալան ակնհայտ բերդպրզելու թեան կը պատապարտուի ։

Աքսէ Քարխանքըը, ամերիկացի բ· ռեգեպարողացը երեք անգամ երկրագունդին չրջանը կ'ընէ ։

ՅՈՒՆԻՍ

1·— Այլման կախաղան կը հանուի ։

4·— Պօյինկ մը կը չախչախուի Օռլի, 120 մեռեալ ։

ՅՈՒԼԻՍ

1·— Զօր· մը Լատինա որ Ցունիսի Ինքնորոշման Հանրաքուէ՝ Ալժերիոյ մէջ, 99 առ հարիւր «այո»։

2 – 8·— Առընտուրը Ֆրանսա կ'այցելէ ։

10·— Թէլսթառը կը հասատատուի որ կոչուած է Ֆրանսական եւ ամերիկեան պատկերատիւրը փոխանցել ։

12·— Պէն Պելլա յաղթական մուտք կը գործէ Օռան ։

17·— Ուիլեըմ Ֆոքներ կը մեռնի ։

24·— Փարիզ – Մարսէյլ հեղընթացը կ'երկրագունդը կ'ընէ 41 մեռեալ ։

ՕԳՈՍՏՈՍ

3·— Պէն Պելլա Ալժէ կը մտնէ ու հոն կը տեղաւորէ Քաղաքական Բիւրօն ։

6·— Ամերիկուհի ճանօթ դերասանուհի՝ Մարիլին Մընրօ անձնասպան կ'ըլլայ ։

12·— Խորհրդային երկու տիեզերապը – նացներ միանգամայն երկրագունդին չրջանը կ'ընեն եւ անհունին մէջ կը մնան մէկը 94 ժամ, 25 վայրկեան, միւսը՝ 71 ժամ ։

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

3·— Երկրաշարժ Պարսկաստանի մէջ։ Քսան հազար մեռեալ, 75 գիւղեր բնա – ջնջուած ։

4 – 9·— Տը Կոլ Գերմանիա կ'այցելէ եւ գերմաներէն ճառեր կը խօսի խանդավառ ամբոխի մը առջեւ ։

26·— Պեւտական հարուած Եմէնի մէջ Քաղաքացիական պատերազմը կը սկսի ։

27·— Պէն Պելլա իր կառավարութիւնը կը ներկայացնէ խորհրդարանին եւ անոր վստերացումը կը ստանայ ։

Ոլպումներ Քաթալոնի մէջ, 400 պոմ,

29·— Ամսատակաս համագումարին առջեւ, ծերակոյտի նախագահը՝ կաս – թոն Մոնեռվիլ կը քննադատէ Զօր· ը կոլ եւ կառավարութիւնը կ'ամբաստանէ «օրինազանցութեան» յանգանքով ։

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

1·— Ռուժէ Նիմիէ կը մեռնի կատի արկածով ։

3·— Կասթոն Մոնեռվիլ ծերակոյտի նախագահ կը վերընտրուի 212 ձայնով 244ի վրայ ։

4·— Ապր· ժողովին մէջ 280 երեսփոխաններ կը քուէարկեն արգելքի բանաձեւը, կառավարութիւնը կը տապալի, տապնապը սկսած է ։

8·— Ալժերիա ՄԱԿի անգամ կ'ընտրուի ։

11·— Վատիկանի մէջ կը բացուի Կաթոլիկ Եկեղեցւոյ սիեզերական ժողովը ։

15·— Քենըտի Պէն Պելլան կ'ընդունի Սպիտակ տան մէջ ։

18·— Ճառի մը մէջ, ար Կոլ կ'ըսէ ժողովրդին թէ կը հեռանայ եթէ Հանրապետութեան պատասխանը՝ ոչ ըլլայ ։

22·— Քենըտի Քուպայի պաշարումը կը հռչակէ ։

28·— Ֆրանսայի ժողովուրդը 62 առ հարիւր համեմատութեամբ կ'ընդունի ար կալի առաջարկած սահմանադրական բարեփոխումը ։ Ահէ հաք ժողովուրդը պիտի ընտրէ Հանրապետութեան նախագահը ։

Խրուշչեւ կ'ընդունի քանդել Քուպայի արձակման կայանները ։

Միկոյեան Հաւանա կ'երթայ ։

ՆՈՅԵՄԲԵՐ

7·— Տիկին է· Ռուզվելթ կը մեռնի 78 տարեկանին ։

14·— Առընտուրը Ուչինկթըն կ'երթայ ։

22·— Հանրապետութեան նախկին նախագահ՝ Ուրնէ Քոթի յանկարծամահ կ'ըլլայ քունին մէջ ։

23·— Ժոզէֆ Քեռէլ Ֆրանսական ակադեմիայի անդամ կ'ընտրուի ։

25·— Ֆրանսայի երեսփոխանական ընտրութեանց Բ· չրջանէն եաք, Իւ Էն Էմ 267 աթոռներով լայն մեծամասնութիւն մը կ'ապահովէ ։

26·— Փոմփիտու կը կազմէ իր երկրորդ կառավարութիւնը ։

28·— Տը Կոլ Ժուօյի եւ Քանալի նախկին կը չնորհէ ։

Իչխանուհի Վիկտորիան կը մեռնի, քունին մէջ, 82 տարեկանին ։

29· — Դաչնակցային Գերմանիոյ պաշտպանութեան նախագահը՝ Շեթրաուս կը հրաժարի Տէր Շեիկըլ պարբերաթերթին հարցին համար ։

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

3·— Մորս· Միութիւնը կը պարպէ Քուպան եւ կը հեռացնէ նաեւ Իլիուչիճ 28 օդանաւերը ։

8·— Տիեզերական ժողովի Ա· նատա – չրջանը կը փակուի ։

19–21·— Մաքմիլլըն – Քենըտի հանդիպում Պահամայի մէջ ։

ԿԱՐԴԱՑԻՔ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ «ԾԱՒԱԶ»Ը

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐԺԱՆԻ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔ

Հրապարակային հաւաքոյթի մը մէջ քննարկուած է եգիպտահայ նկարիչ եւ արուեստագէտ Օննիկ Աւետիսեանի վերջին արժէքաւոր գործը՝ «Հայ նկարիչներ եւ քանդակագործներ »։

Գիրքը, ինչպէս ծանօթ է մեզ ընթերցողներուն, չբեղ կազմով լոյս տեսած է Գահիրէ, Ֆրանսերէն լեզուով։ Պատկերազարդուած է երկու հարիւրէ աւելի գունաւոր նկարներով։ Մեծ տեղ կը գրաւուն հայկական ճարտարապետութեան, դեղանկարչութեան եւ մանրանկարչութեան նուիրուած նիւթերը ։

Հրապարակային հաւաքոյթին ընթացքին բանախօսները պիտի տուած են թէ եգիպտահայ արուեստագէտը «չնորհակալ գործ կատարած է, օտար ապրելուն ներկայացնելով հայկ· արուեստը եւ մշակոյթը »։

Գիրքը պիտի թարգմանուի հայերէնի եւ ռուսերէնի ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԷն ՆԵՐՍ...

Հայաստանի մէջ, 1962ին կատարուած յիշատակելի դէպքերն են։— Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդեան 1600ամեակի տօնա – կատարութիւնները , որոնք տեղի ունեցած են Մայիս 26ին՝ յուշարձանին բացմամբ եւ 27ին՝ պաշտօնական այլ հանդիսութիւններով ։

Սեպտեմբեր 27էն Հոկտեմբեր 7, տեղի ունեցած է էջմիածնի մէջ «արբանեակ» ժողովը որուն մասնակցած են նաեւ աստղահմանեան պատգամաւորներ ։ Անոնք չեն մասնակցած Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի պատրիարքները ։

Սեպտեմբերի սկիզբը Երեւանի մէջ մեռած է Փրոֆ· Գրիգոր Զուրաբեան ։

1962ին Հայաստան հասած են Պարսկաստանէն, Եգիպտոսէն եւ Կիպրոսէն ներգաղթականներ ։

... ԵՒ ԴՈՒՐՍ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 4·— Պէյրութի մէջ, յանկարծամահ կ'ըլլայ դրագէտ Մալխաս ։

Պոլսոյ մէջ տեղի կ'ունենայ Պոլսոյ նորընտիր Պատրիարքին պահակալութիւնը ։

Պէյրութի մէջ կը սկսի հրատարակուիլ Բագին գրական նոր ամսաթերթը ։

ՄԱՐՏԻՆ Պոլսոյ պատրիարքը Անգարա կ'այցելէ ։

ԱՊՐԻԼ 17ին, Հոմի մէջ կը վախճանի Հալէպի կաթողիկէ նախկին առաջնորդը՝ Գրիգոր Աբգ· Հինտիյէ ։

24ին կը մեռնի Վ· Ծ· Ծոլակ (Վահան Սարգիսեան), ծանօթ մտաւորական եւ հրապարակագիր ։

ՄԱՅԻՍ 17ին Փարիզի մէջ կը մեռնի Տօքթ· Հայկ Գալճեան ։

ՕԳՈՍՏՈՍ 10ին, Փարիզի մէջ դումարուած եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդը անդամ կ'ընդունի էջմիածինն ու Անթիլիասը ։

11ին, Շաւարշ Նարդունի Ամերիկա կը մեկնի ։

20ին, կարդինալ Գրիգոր–Պետրոս Ժե· Ագաճանեան կը հրաժարի իր պատրիարքական աթոռէն ։

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 5ին, Պէյրութի մէջ Հայ կաթոլիկ կաթողիկոս–Պատրիարք կ'ընտրուի Պաթանեան Աբգ· որ Իգնատիոս – Պետրոս ԺԶ· անունը կ'առնէ ։

ՆՈՅԵՄԲԵՐ — 14ին Պէյրութի մէջ կը մեռնի բնիկը Արամ Սահակեան ։

25ին , ճառ խօսած պահուն, յանկարծամահ կ'ըլլայ բնիկը Գուրգէն Մխիթարեան, Ուսթըրթաուն մէջ (Պոսթըն)։

Revue des Etudes Arméniennes

Հիմնուած 1920ին, Ա· Մէյէի եւ Ֆ· Մաքլէրի կողմէ, «Հայկ· Ուսմանց Պատբերաթերթը» պարբերաթերթը» պարբերած է 1933ին։

Ցանուն խմբագրական Մարմնին, է· Պենվենիսթ կը հաղորդէ որ չնորհիւ Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան աջակցութեան, պարբերաթերթը լոյս պիտի տեսնէ նոր ձեւի տակ եւ նիւթական այնպիսի պայմաններու մէջ որոնք թոյլ պիտի տան իր կանոնաւոր հրատարակութիւնը ։

Խմբագրական մարմնին մաս կը կազմեն.— Պենվենիսթ, Քահէն, Քանատ, Տիմէզիլ, Տիւմոն – Սոմէզ, Ֆէյտի, Կռասսո, Լըմիոլ, Մերսիէ, Միռամպել, Ռոպէր ։ Խմբագրական մարմնի քարտուղարն է.— Պ· Հայկ Պէրպէրեան ,

10, Bd. Delessert, PARIS 16e

1963ին լոյս պիտի տեսնէ պարբերաթերթին նոր չարքը։

Պարբերաթերթը, որուն էջերը բաց են բոլոր երկիրներու պետութիւններուն առջեւ, պիտի հրատարակէ պետական յօդուածներ, որոնք կը վերաբերին ուսմանց բոլոր ճիւղերուն.— Լեզուական եւ լեզուաբանական, պատմութիւն եւ հնագիտութիւն, բնկերաբանութիւն եւ ցեղաբանութիւն, մէջն ըլլալով հայկական քաղաքակրթութեան յարաբերութիւնները դրացի երկիրներու հետ ։

Լայն տեղ մը պիտի տրուի Հայաստան լոյս տեսած ուսումնասիրութեանց թարգմանութեանց, որոնք այդ պատճառաւ անծանօթ կը մնան արեւմտեան գիտնականներուն ։

ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻ ԲՈՅԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

«Բոցի Վարչութիւնը» հրաւիրած է Ֆրանսական Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը որ, բացառաբար, Անծանօթ Զինուորին բոցը արծարծէ, այս Ուրբաթ ժամը 18·30ին:

Բոլոր անդամները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ: Հաւաքուիլ, ժամը 18ին այն անցքին առջեւ որ դէպի Յաղթական Կամար կ'առաջնորդէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան պարահանդէսը:

Կիրակի Յունուար 20, կէսօրէ ետք՝ ժամը չորսէն մինչեւ լոյս, Շառպոնիէռի շքեղ եւ ընդարձակ սրահներուն մէջ:

×

ԻՍԻԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի գեղարուեստական ցերեկոյթը Փետրուար 24, Սալ տէ Ֆէթ:

×

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը՝ 27 Յունուար, 1963:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԲԱԳԻՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԱՄՍԱԳՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ԹԻՒԸ (12)

Նուիրուած՝ ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԻ

Այս բացառիկ թիւէն տպուած են յաւելեալ օրինակներ, մեր բաժանորդներէն դուրս, փափաքողներուն գոհացում տալու համար:

Գրութիւններ ունին՝ Համաստեղ, Գ. Մխիթարեան, Մ. Իշխան, Ա. Սահակեան, Ն. Պէշիկթաշլեան, Բ. Թաշեան, Ա. Երկաթ, Լ. Գարմէն, Գ. Գեղակ, Երուանդ Փամպուքեան, Բ. Փափազեան, Յ. Գեղարդ, Պ. Սնապեան, Եդ. Պօյաճեան, Կ. Սասունի:

Հատուածներ՝ Ն. Աղբալեան, Սիամանթօ, Պ. Սեւակ, Գ. Էմին, լեզուաբան Ժ. Կիւրճիէֆ:

Ստանալու համար դիմել Հայ Մշակոյթի տունը՝

17, Rue Bleue, Paris (9e)

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ. Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette, PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ԺԱՄԱՆԱԿԱՅՈՅՑ

ՓԱՐԻԶ, Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ, Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սկիզբ ժամերգութիւն ժամը 15·30ին, Ս. պատարագ ժամը 17ին:

Կիրակի, Տօն Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, քառաձայն հանդիսաւոր Ս. պարատագ ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ քարոզէ Սերովբէ Արք. Մանուկեան: Յետ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն:

Երկուշաբթի, Մեռելոց, ի յիշատակ Մեռելոց Ս. պատարագ, ժամը 10ին եւ հոգեհանգիստ:

×

ԼԻՈՆ

Շաբաթ երեկոյ, Ճրագալոյց, պատարագ ժամը 5ին:

Կիրակի, Ծնունդ, սկիզբ ժամերգութեան, առաւօտ ժամը 7ին, Ս. պատարագ 10·30ին, Ջրօրհնէք 11·30ին:

×

Պօմոնի Ս. Գր. Լուս. Եկեղեցւոյ Տօնակատարութեանց

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունուար 1, Կաղանդ, սկիզբ առաւօտեան արարողութեանց ժամը 8·30, գոհաբանական հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10:

Շաբաթ, Ճրագալոյց Ծննդեան, երեկոյեան արարողութիւնք եւ «Լոյս Զըւարթ» ժամը 4ին, պատարագ եւ նախատօնակ 5ին:

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն, սկիզբ առաւօտ, ժամը 8ին, պատարագ Եկմալեան 10ին, Ջրօրհնէք 11·45ին:

Երկուշաբթի, Յիշատակ Հայոց ննջեցելոց, սկիզբ արարողութեանց ժամը 8·30ին, պատարագ 10ին, Հոգեհանգիստ 11·45ին:

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԻԷՆ

Այս Երեքշաբթի, Նոր Տարուան առթիւ տեղի կ'ունենայ հայկական պատարագ Օհանջանեան սրահը: Պիտի պատարագեն Տէր Վռամշապուհ եւ Տէր Թորգոմ քահանայ հայրերը:

Ժամերգութիւնը ժամը 8ին: Սիրով կը հրաւիրուի Վիէնի բարեպաշտ հայ ժողովուրդը:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴ

1 Յունուար, Երեքշաբթի, Տարեմուտ, Ամանորի պաշտամունք, ժամերգութիւն, Ս. պատարագ եւ հայրապետական մաղթանք 8·30 – 12:

5 Յունուար, Շաբաթ, Ճրագալոյց Ս. Ծնունդի, Իրիկուան ժամերգութիւն 4, Ս. պատարագ 5·30:

6 Յունուար, Կիրակի, Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն: Ժամերգութիւն 8·30, Ս. պատարագ 10, Ջրօրհնէք 11·45: Հոգեհանգիստ համօրէն ննջեցեալներու:

×

ՆԻՍ

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ, Երեքշաբթի, առաւօտեան ժամերգութիւն եւ Ս. Պատարագ:

5 Յունուար, Շաբաթ, առաւօտ ժամերգութիւն ժամը 9, երեկոյ, Ճրագալոյց, ժամը 15·30:

6 Յունուար, Կիրակի, Ս. ԾՆՈՒՆԴ. առաւօտեան ժամերգութիւն եւ Ս. պատարագ:

7 Յունուար, Երկուշաբթի, ՄԵՌԵԼՈՑ առաւօտեան ժամերգութիւն եւ Ս. պատարագ, (կէսօրէ վերջ գերեզմանօրհնէք, Քոքատի գերեզմանատունը):

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը:

Հինգշաբթի, Յունուար 10, կէսօրէ ետք ժամը 14 – 18, 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանին մէջ:

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանին Ծնունդի եւ Ամանորի հանդէսը Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ, 12 Յունուար, Շաբաթ գիշեր, ժամը 9ին:

Յայտագրին մաս կը կազմեն՝ արտասանութիւններ, նուագ, երգ եւ տրամախօսութիւններ՝ երկու սեռէ մանուկներու կողմէ: Իսկ երկու սեռէ պատանիներու կողմէ, քրքջալիր զաւեշտ մը՝ «Բարեկենդանի Անկուտինիները» եւ կովկասեան պարեր:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 6ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար: Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ):

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան:

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օրը», Կիրակի, Յունուար 27:

×

Մարտ 17, «Ժողովուրդները կ'երգեն», Սորպոնի մէջ:

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի տարեկան մեծ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Փետրուար 17ի Կիրակի օր, Ժորժ Ե.ի շքեղ սրահներուն մէջ:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, Ս. Վրացեան, Բ. տպ. Պէյրութ, լաթակազմ, պատկերազարդ, 684 էջ	45 Ն. Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, Պէյրութ, 317 էջ	7·50 Ն. Ֆ.
ՄԱՀԵՐԳ, ձայնագրեալ, քէմանչիստ Ռուբէն, Պէյրութ,	5 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Չաղմաղճեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն. Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.	

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԳՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

FOURRURES

ROGER YOPIAN

84, Boulevard de Stalingrad
CHOISY-LE-ROI (Seine)

Neuf et Réparation **Prix Intéressants**

Autobus
183 de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Dr. Roux

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

JEUDI 3 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9495 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9495

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՍԵՄԻՆ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐԸ

Նոր տարուան նախօրեակին, նախագահ տը Կոլ խօսեցաւ աւանդական ճառը: Շեշտեց թէ այս վերջացող տարին իմաստութեան դետնի վրայ, նշած է Ֆրանսայի ճակատագիրը: Երբ 1962ը սկըսած է տակաւին դիրար կը սպաննէին Ալժերիոյ մէջ, մինչ մահափորձերը եւ դաւերը կը շարունակուէին Մայր – Հայրենիքի մէջ: «Վերջերս դեւ մը, որ ժամանակին շատ ծանօթ էր եւ վնասակար, քաղաքական տաղնապներու դեւը, կարծեց թէ առիթը գտած է գալու մեզի փորձութեան ենթարկելու: Վերջապէս, երկու ամիս առաջ, աշխարհ պատերազմին քովէն անցաւ: Բայց ոչ մէկ բան արդելք եղաւ որ մեր երկիրը շարունակէ իր վերածնունդը: Խորքէն կարգադրած ըլլալով ալժերական հարցը, հիմա, ամէն տեղ խաղաղութեան մէջ ենք, ինչ որ, դարու մը քառորդին մէջ, երբեք չէր պատահած: Այս նոյն տարին, հանդիսաւորապէս հաստատեցինք մեր նոր հիմնարկութիւնները, ուր պետութիւնը կը գտնէ իրեն սերունդներէ ի վեր յուսահատական կերպով պակսող տեւականութիւնը: Շնրհիւ այն ազգային ճիգին, որ ի գործ դրուեցաւ այս արդիւնաւէտ եւ իմաստուն վարչակարգին տակ, մեր բարգաւաճումը կը հասնի աստիճանի մը զոր երբեք չենք ճանչցած որեւէ ժամանակ եւ մեր ընկերային յառաջդիմութիւնը աննախընթաց յառաջխաղացում մը կ՚իրագործէ»:

Եւ նախագահ տը Կոլ այս ձեւով շարունակեց թուել վարչակարգին բարիքները ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ: Ցիշեց գլխաւորաբար ափրիկեան յարաբերութիւնները որոնք ընդլայնուած ու խորացած են: Անոնք պէտք է ընդգրկեն նաեւ ալժերական Հանրապետութիւնը որու Ֆրանսա կը մաղթէ որ կարգուկանոնի մէջ կազմակերպուի, ինչ որ անհրաժեշտ է նախ իր կեանքին, ապա իր բարգաւաճման: Տը Կոլ չըսեր թէ «չուքեր» ալ չկային 1962ի ցուցատախտակին վրայ, բայց տառապանքները ապարդիւն չեն եղած:

1963ի համար, տը Կոլ իւրաքանչիւր Ֆրանսուհիի եւ իւրաքանչիւր Ֆրանսացիի, սրտին խորէն լաւագոյն մաղթանքները կը ներկայացնէ: Ցետոյ, բոլորին անունով, տը Կոլ, Ֆրանսայի համար կ՚ընէ անյիշատակ մաղթանք մը՝ «թող տարի երջանիկ ըլլան իրեն»:

Ցառաջդիմութիւն բոլոր ճակատներու վրայ, ներքին՝ տնտեսական, գիտական, թեքնիք, ընկերային: Ապա, միջազգային յառաջդիմութիւն, որ նախ կը վերաբերի Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան իր տնտեսութեան, քաղաքականութեան, պաշտպանութեան, մշակոյթին համար որպէսզի այս ձեւով հաւասարակշռութիւն ստեղծէ Միացեալ Նահանգներուն վրայ, պատրաստ յետագային իր մէջ ընդունելու Անգլիա մը որ կարենայ եւ ուզէ միանալ անոր առանց վերապահումներու եւ վերջնականապէս:

«Կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը, կեցցէ՛ Ֆրանսա» խօսքերով Հանրապետութեան նախագահը վերջացուց իր տօնական ուղերձը:

Ցունուար 1ին, առաւօտեան 9էն սկըսեալ, տը Կոլ ընդունեցաւ աւանդական մաղթանքները: Նախ Ծերակոյտի դիւանը առանց իր նախագահին (Կասթոն Մոներվիլ), ապա Ազգ. Ժողովի դիւանը, նախարարապետը, Սահմանադրական Խորհուրդը, տնտեսական խորհուրդը, բանակի ներկայացուցիչները, դիւանագիտական մարմինը զոր կը գլխաւորէր Պապական Նուիրակը:

× Նոր տարի, Ֆրանք նոր, ելմտական նախարար՝ Ժիսքառ տ՚Էսթէն ձայն – պատկերասփիւռէն ճառ մը խօսեցաւ ոգեկոչելով Ֆրանքին ծնունդը: Արդարեւ 1963 Ցունուար 1էն սկսեալ, ազգային դրամանիշը կը գտնէ իր աւանդական անունը՝ Ֆրանք: Երկար կեանք մաղթեց այդ Ֆրանքին, առանց արկածի:

Նոր տարուան աւանդական մաղթանքի գիրերը այս տարի ալ չպակսեցան: Խրուշչեւ, Քենըտիի գրած իր նամակին մէջ, ըսաւ թէ «ազգերը կը սպասեն որ հարկ եղած ճիգերը ընենք կարգադրելու համար ստիպողական հարցերը»: Շնորհաւոր Նոր Տարիի գիրեր ղրկած է նաեւ Մաքմիլընի, տը Կոլի, Փոմփիտուի, Պօտուէն թագաւորին, մեծ – դքսուհի Շառլօթի, Էլիզապէթ թագուհիին եւ Սէյլանի վարչապետուհիին: Նեհրուին ալ գրած է եւ կ՚ըսէ թէ վստահ է որ Խորհ. Միութեան եւ Հնդկաստանի միջեւ բարեկամութիւնը պիտի մեծնայ ու ամրապընդուի նոր տարուան ընթացքին:

Կրեմլինի մէջ ընդունելութիւն մը տեղի ունեցած է: Խրուշչեւ յայտնած է թէ տարակարծութիւններ կան ընկերվարական ակումբէն ներս, բայց աշխարհակալները պիտի չկարենան ատկէ օգտուիլ: Ամերիկացի լրագրող մը փողկապ մը նուիրած էր Խրուշչեւի եւ խորհրդային վարչապետը խոստացաւ զայն դնել մամուլի իր յառաջիկայ ասուլիսին:

Ըստ աւանդութեան, Հռոմի բնակիչները պատուհաններէն նետեցին ինչ որ հին ու աւելորդ ունին, 17 հոգի վիրաւորուած են:

Ցովհաննէս ԻԳ. երեք անգամ «Շնորհաւոր նոր տարի» ըսած է Ս. Պետրոսի հրապարակը հաւաքուած 50 հազար հաւատացեալներուն:

Արեւմտեան Գերմանիոյ նախագահը՝ Լիւպքէ խօսքն ուղղած է արեւելեան Գերմանիոյ իր հայրենակիցներուն շեշտելով «մինակ չէք ազատութեան եւ արդարութեան ձեր պայքարին մէջ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉՈՄՊԷ ընդունեցաւ բանակցութեանց ճամբան եւ Էլիզապէթ պիտի վերադառնայ այդ նպատակաւ, բայց Անգլիոյ արտաքին նախարար՝ Լորտ Հիումի նախատեսած շրջագիծին մէջ: Քաթանկացի նախագահը կ՚ուզէ նաեւ որ իր ապահովութիւնը երաշխաւորուի: Պէտք է Ֆրանսայի, Ամերիկայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ երեք հիւպատոսները զինքը գան դիմաւորեն եւ ընկերակցին իրեն: Զինադուլ կ՚ուզէ իր անցնելիք ճամբուն վրայ (Ժատոթվիլէն Էլիզապէթվիլ): Քաթանկայի Ազգ. դրամատան տնօրէնը Լէոփոլտվիլ կ՚երթայ որպէսզի ձեւաւորէ Քաթանկայի տարադրամներու բաշխումները: Լէոփոլտվիլի մէջ կացութիւնը ձգտուած է եւ Ատուլա երեք ամսուան արձակուրդ տուաւ քոնկոլեան խորհրդարանին: Միւս կողմէ սակայն կը հաստատուի թէ ՄԱԿի զօրքը շարունակած է վայրագութիւնները եւ կը մնայ գիտնալ թէ երկիր մը, այլեւս ո՞վ պիտի կանչէ պաշտպանուելու համար ... ՄԱԿէն:

ՊԱՐՋԱՆԻԻ մահուան առընչութեամբ, իրաքեան Ալ Ճումհուրիէէն զատ, թրքական մամուլի գործակցութիւնը հաղորդած է առջի օր թէ թուրք գիւղացիներ սահմանէն մօտ հինգ հարիւր հոգի տեսած են որոնք ուսամբարձ դագաղ մը կը փոխադրէին դէպի Պարզան գիւղը: Այս դագաղը կը կարծուի թէ Պարզանիի դագաղն է: Գործակալութիւնը կը ճշդէ թէ մոլլահին զաւակը՝ պիտի յաջորդէ իր հօրը:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ մէջ, 1962ի ընթացքին 339 քաղաքական դատապարտութիւններ տեղի ունեցած են:

ՓԱՐԻԶԻ մաքրութեան նպաստելու համար, այլեւս արգիլուած է փողոցը որեւէ թուղթ նետել: Քսան Ֆրանք տուգանքի կրնայ դատապարտուիլ:

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ զինուորական ծառայութեան շրջանը 18 ամիսէն 15ի պիտի իջնէ:

ԺԱՆ–ՓՕԼ ՍԱՐԹՐ եւ Տիկին Սիմոն տը Պօվուառ Մոսկուա հասան ուր տասը օր պիտի մնան: Իտալացի հրատարակիչ Ալպեռթօ Մոնտատօռի եւ կինն ալ Մոսկուա հասած են:

ՍՊԱՆԻՈՅ Մատրիտ թերթը իրեն վերապահուած յօդուած մը հրատարակած է ուր կը յայտնէ թէ Ֆապիոլա թագուհին զաւակ կը սպասէ:

ԾՆՈՒՆԴԻ արձակուրդներուն ընթացքին Ֆրանսայի ճամբաներուն վրայ 58 հոգի մեռած են ու 1456 հոգի վիրաւորուած:

ՏԱՐԻՈՅՆ մեծագոյն Հոլտ – ըփը տեղի ունեցաւ առջի օր Փարիզ, Ավընիւ Վիքթոր Հիւկօ ուր90երկվայրկեանի մէջ, 200 միլիոն հին Ֆրանքի գոհարեղէն գողցուած է:

ՊԵԼԺԻՈՅ նախկին թագաւորը՝ Լէոփոլտ շատ խիստ ոճով յայտարարութիւն մը հրապարակեց ուր կը հերքէ ամուսնալուծումի զրոյցները որոնց արձագանգ եղած են բազմաթիւ թերթեր: Թագաւորը կը քննադատէ նաեւ Պելժիոյ արքայական շրջանակները շեշտելով «ոչ մէկ հեղինակաւոր ձայն ինքնաբերաբար բարձրացաւ հերքելու համար նման անհանդուրժելի ստորին լուր մը»: Պելժիական քաղաքական շրջանակները առնուազն անտեղի կը գտնեն նախկին թագաւորին այս «ճշդումը», մանաւանդ երբ Պօտուէն Սպանիա արձակուրդի է:

ԸՍՈՂԸ ՄԵՆՔ ՉԵՆՔ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

«ՀԱՄԱՌՕՏ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆՈՒՄ»

Լոյս է տեսել ռուսերէն «Համառօտ գրական հանրագիտարանի» առաջին հատորը:

«Խմբագրութեան կողմից» համառօտ ծանուցումն ազդարարում է, որ այդ կարեւոր խնդիրը անթերի գլուխ բերելու համար «ձգտել է խուսափել պատահականութիւններից, չյենուել առանձին, թէպէտ եւ գիտակ, անձնաւորութիւնների կարծիքներին»: Դրա համար էլ Հանրագիտարանի առաջին հատորի ամբողջ բառացանկը եւ նախնական մաքէթը քընն արկման են ենթարկուած «բոլոր միութենական հանրապետութիւնների Գրողների Միութիւններում եւ գրականութեան ինստիտուտներում»: Այդպիսով խմբագրութիւնն ամէն միջոց ձեռք է առել, որ հրատարակութիւնը զերծ լինի թերութիւններից եւ սխալներից: Ուրեմն, եթէ այս առաջին հատորում տեղ են գտել սխալներ եւ թերութիւններ, ապա դրանց մեղքը մեծ չափով ընկնում է նաեւ Գրողների Միութիւնների եւ գրականութեան ինստիտուտների վրայ: Իսկ որ ցաւալի թերութիւններ իրօք սպրդել են այդ կարեւոր հրատարակութեան առաջին հատորում, մենք կ՚աշխատենք ցոյց տալ մի քանի օրինակներով, որոնք վերաբերում են հայ գրականութեանը:

Ամբողջ հայ գրականութեան պատմութիւնը տրուած է չորս գլուխներով՝ ժողովրդական բանահիւսութիւն, հին, նոր եւ խորհրդային գրականութիւն: Այդ բաժանումն, ի հարկէ, գիտական է եւ առարկութիւն չի վերցնում: Անառարկելի է եւ այն, որ գրեթէ անհնար է հանրագիտարանի վեց էջի վրայ տալ տասնըվեց դարի անցեալ ունեցող մի մեծ գրականութեան պատմութեան անթերի ուրուագիծը: Սակայն եւ այդ սահմաններում կարելի է խուսափել ցաւալի բացթողումներից եւ թերութիւններից: Մեր կարծիքով՝ Ժող. բանահիւսութիւնը եւ հին գրականութիւնը ներկայացնող յօդուածները, որ անհամեմատ քիչ տեղ են գրաւում, գրուած են գիտական բարեխղճութեամբ եւ տրուած սահմաններում բաւարար են կատարել իրենց խնդիրը: Այդ չի կարելի ասել «Նոր գրականութիւն» եւ «Սովետական գրականութիւն» գլուխների, ինչպէս եւ առանձին գրողներին նուիրուած տեղեկանք – յօդուածների մասին:

Հայ նոր գրականութեան երկու հատուածները՝ արեւելահայ եւ արեւմտահայ, ներկայացուած են միահիւսուած ձեւով, ժամանակագրական կարգով: Այդ ճիշդ է կատարուած, սակայն կան ցաւալի անտեսումներ, որոնք խիստ աղքատացնում են մեր ժողովրդի մեծ գրականութեան պատմութիւնը:

Ամբողջ աշուղական գրականութեան մասին գրուած է երկու տող եւ Սայաթ – Նովայից յետոյ չի յիշատակւում ոչ մի անուն, ո՛չ Ջիւանի, ո՛չ Շիրին, ո՛չ Շերամ... Այդ բացը չի ծածկւում նրանով, որ առանձին՝ «Աշուղ» յօդուածում, ի շարս այլ ժողովուրդների աշուղների, յիշուած են եւ մեր մի քանի աշուղները: Ամէն պարագայի, Ջիւանու նման հեղինակին չի կարելի դուրս դնել հայ գրականութեան զարգացման մեծ հունից:

Զարմանալի սառնասրտութեամբ եւ անփութօրէն յիշատակութեան անգամ չեն արժանացել այնպիսի անուններ, ինչպիսիք են Գ. Սրուանձտեանը (թէկուզ՝ բանահիւսութեան բաժնում, իբրեւ Սասունցի Դաւթի առաջին գրառողը), Ա. Չօպանեանը, Լ. Բաշալեանը, Վ. Թէքէեանը, Թլկատինցին, Ռ. Զարդարեանը եւ շատ ուրիշներ: (ԽՄԲ.— Այս եւ յաջորդ ընդգծումները մեր կողմէ): Կարող է առարկութիւն լինել, թէ հնարաւոր չէր մի փոքրիկ յօդուածում այդ բոլոր անունները պարտկել, բայց չէ՞ որ դրանք միայն անուններ չեն, այլ ստեղծագործական անհատականութիւններ, որոնք կարեւոր ներդրում ունեն մեր գրականութեան մէջ: Միթէ՞ այդ հեղինակները նուազ արժէք են ստեղծել քան, ասենք, Բաբկենցը, Ագապեանը, Աղելեանն ու միւսները, որոնք իրաւացի կերպով տեղ են գտել Հանրագիտարանում: Ո՛չ, այդ անտեսումն աններելի է եւ ոչնչով չի արդարացւում: Աններելի է նաեւ, որ անտեսուած է մի այնպիսի հայ բանաստեղծ, ինչպիսին Վահան Միրաքեանն է, որ հայ գրականութեանը տուել է «Լալվարի որսը» հիանալի քերթուածը:

ԺԹ. դարի երկրորդ կէսի թատերական գրականութեան մասին խօսելիս՝ յիշատակւում են Ալադաթեանը, Փուղինեանը, Տէր – Գրիգորեանը եւ... անյուշ ու անյիշատակ են մնում այնպիսի թատերագիրներ, ինչպիսիք են Թ. Թէրզեանը, Ս. Թղեանը, Ս. Հէքիմեանը եւ ուրիշներ, որոնք հայ թատրոնի պատմութեան մէջ անուրանալի դեր են կատարել, նշանաւորելով մի ամբողջ ժամանակաշրջան:

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՆՈՐԵՆՑ

«Գրական թերթ»
Երեւան, Դեկտմ. 21

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ՀԵՏ

(ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ԴԷՏ՝ ՎԱՏԻԿԱՆԻ Բ. ԺՈՂՈՎԻՆ)

Վատիկանի Բ. Ժողովին Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան դէտ, Անթիլիասի Դպրեվանքի տեսուչ Գարեգին վրդ. Սարգիսեան, Երկուշաբթի 17 Դեկտեմբեր Պէյրութ վերադարձած ըլլալով, Հինգշաբթի 20 Դեկտեմբեր երեկոյեան ժամը 5·30ին, աւելի քան երկու ժամ տեւող տեսակցութիւն մը կ'ունենանք Դպրեվանքի իր գրասենեակին մէջ :

Գարեգին Վրդ. Սարգիսեան, զարգացած ու արժէքաւոր հոգեւորական է ու հմուտ եկեղեցական հարցերուն :

Մասնակցած է 1955ին, Պէյրութի մէջ գումարուած Քրիստոնեայ Երիտասարդական Միութեանց եւ Առաջնորդներու Համաժողովին, Հնդկաստանի մէջ 1961ին, Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի Երրորդ Ընդհանուր Համագումարին, 1962ի Մայիսին, Երուսաղէմի Ս. Գրական Քոնկրէսին, Փարիզի մէջ գումարուած Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի Կեդրոնական Յանձնախումբի Ժողովին, ուր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը անդամ կ'ընտրուի Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին, Ժընեւի մէջ գումարուած Արեւելեան եւ Արեւմտեան Աստուածաբանութեանց Խորհրդակցական Ժողովին եւ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Գերագոյն Ժողովը եղող Վատիկանի Բ. Ժողովին, որուն մասնակցած են ութսունի շուրջ Կարդինալներ, վեց պատրիարքներ եւ 2500 Եպիսկոպոսներ :

Գարեգին Հայր Սուրբ, մեր բոլոր հարցումներուն սիրայօժար պատասխանելով, քրիստոնեայ աշխարհը հետաքրքրող շահեկան տեղեկութիւններ կուտայ Վատիկանի Բ. Ժողովին մասին :

ՀԱՐՑՈՒՄ. — Ի՞նչ հանգամանքով մասնակցեցաք Ժողովին :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. — Ժողովին ներկայ եղայ որպէս դիտող Մեծն Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, նշանակուած ըլլալով Նորին Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. Վեհափառ Կաթողիկոսի կողմէ, որ յատուկ հրաւէր էր ստացած Քրիստոնէական Միութեան յատուկ քարտուղարութեան նախագահ Կարդինալ Պէայի կողմէ յանուն Սրբազան Պապին :

Հ. — Էջմիածնի Կաթողիկոսութիւնը ինչո՞ւ չմասնակցեցաւ այս ժողովին :

Պ. — Ուղղակի տեղեակ չեմ, թէ ինչ պատճառներով Էջմիածնի Կաթողիկոսութիւնը չունեցաւ իր ներկայացուցիչը :

Բնականաբար, ես դոնէ անձնապէս ուրախ կ'ըլլայի եթէ երբեք Էջմիածնի Կաթողիկոսութիւնն ալ դրականօրէն պատասխանէր հրաւէրին : Բայց թէ ինչո՞ւ ներկայացուցիչ մը չունեցաւ, ատիկա ինծի համար կը մնայ անծանօթ :

Հ. — Ո՞ր եկեղեցիները դիտողներ ղրկած էին այս ժողովին :

Պ. — Արեւելեան Եկեղեցիներէն Ասորի, Ղպտի եւ Եթովպիական եկեղեցիները, որոնք հաւատքի եւ հաղորդութեան միութիւն ունին մեր եկեղեցւոյ հետ : Ժողովի բացումէն անմիջապէս ետք հասան նաեւ երկու ներկայացուցիչներ Ռուս Եկեղեցիէն (Մոսկուայի Պատրիարքութիւն), կային նաեւ երկու ներկայացուցիչներ արտասահմանի Ռուս Եկեղեցիէն, ինչպէս նաեւ Հին Կաթողիկէ եւ Անկլիքան եկեղեցականները : Բողոքական աշխարհէն ներկայ էին Մեծ Խումբերու ներկայացուցիչները, ինչպէս Երիցական, Մեթոտական, Լուտերական, Ֆրանսայի Բարեկարգեալ յարանուանութիւններու ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի կողմէ մէկ ներկայացուցիչ :

Դիտողներէն զատ կար նաեւ փոքրիկ խումբ մը հրաւիրեալներու, որոնց շարքին Սորպոնի համալսարանի ուսուցչապետներէն Փրոֆ. Օսքար Քուլման :

Հ. — Ի՞նչ կարելիութիւններ տրուեցան ձեզի հետեւելու համար ժողովին :

Պ. — Անմիջապէս պէտք է յայտնել, որ ոչ միայն սիրալիր ու ազնիւ վերաբերում ցոյց տրուեցաւ բոլոր դիտողներուն հիւրընկալութեան լաւագոյն պայմաններու մէջ, այլ նաեւ տրուեցան անոնց, բոլոր տեսակի կարելիութիւններ ուղղակի, ամբողջականօրէն եւ հարազատօրէն ճանչնալու համար ժողովը, մասնաւորաբար իր ներքին պատկերին մէջ : Այլ խօսքով, բոլորիս հայթայթուեցան լաւագոյն միջոցները հետեւելու համար ժողովական խորհրդակցութեանց եւ տեղեկանալու նոյնիսկ յետին մանրամասնութեանց եւ ամենալուրջ հարցերուն, որոնք վիճաբանութեան առարկայ էին ժողովական եպիսկոպոսներուն առջեւ : Նոյնիսկ մեզի տրուեցան ժողովին նիւթերը ներկայացնող բնագիրները, որոնք միայն սեփականութիւնն էին ժողովական անդամ եղող եպիսկոպոսներուն :

Ժողովական նիստերէն զատ առանձինն հանդիպումներ կազմակերպուեցան դիտողներուս համար Եկեղեցւոյ Միութեան Քարտուղարութեան անդամներուն հետ, ուր ժողովական հարցերը ներկայացուեցան մասնագէտներու կողմէ եւ մենք ալ առիթ ունեցանք մեր կարծիքները անձնապէս արտայայտելու որոշ հարցերու մասին :

Հ. — Ի՞նչ էր բուն նիւթը ժողովին :

Պ. — Ժողովը որպէս հիմնական նիւթ ունէր ամբողջական վերատեսութիւնը եկեղեցւոյ վարդապետութեան գլխաւոր կէտերուն եւ ծիսական աւանդութիւններուն, քսաներորդ դարու մէջ նոր ձեւով քրիստոնէական ճշմարտութիւնը կաթողիկէ ըմբռնումին համաձայն մատչելի դարձնելու արդի մարդուն :

Երկար ու լուրջ պատրաստութիւններէ ետքը, ժողովը նկատի առաւ պատրաստուած բնագիրներէն միայն չորսը : Մասնաւորաբար ծէսին բարեկարգութիւնը եղաւ ամէնէն արդիւնալից կէտերէն մէկը ժողովի խորհրդակցութեանց մէջ :

Աշխարհի չորս անկիւններուն մէջ տարածուած իբրեւ եկեղեցի մը, բնականօրէն բազմատեսակ ու շատ բարդ եւ կնճռոտ հարցեր գոյութիւն ունէին կաթողիկէ եկեղեցւոյ համար եւ պէտք է ըսել, ամենալուրջ մօտեցումով, հանդարտ բայց վստահ քայլերով, այս ժողովին մէջ Եպիսկոպոսները, ժողովուրդի հոգեւոր հովուութեան կոչուած պատասխանատու մարդիկը սկսան քննել զանոնք եւ գտնել լաւագոյն պատասխանները, օգտուելով իրարու փորձառութիւններէն եւ մասնաւորաբար ներկայ դարու դրական ու օգտակար ուժերը միացնելով եկեղեցւոյ ուժերուն :

Արդէն Սրբազան Պապը իր բացման ճառով յստակօրէն յայտնեց իր միտքը, շեշտելով այս ժողովին հովուական նկարագիրը :

Ճշմարտութիւնները բանաձեւելէ աւելի, զանոնք ժողովուրդին փոխանցելու եւ անոր կեանքին մէջ կենդանի ու գործօն վիճակի մէջ դնելու կոչուած էր այս ժողովը :

«ԱԶԴԱԿ»

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 15ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

ԽՄԲ. — Այս յօդուածը կ'արտատպենք Աթէնքի մեր պաշտօնակից «Ազատ Օր»էն որ զայն լոյս ընծայած է տարաբախտ երաժիշտին մահուան տարեդարձին առթիւ՝ Դեկտեմբեր 14ին :

1956, Յունիս... Մայրս Վենետիկ եկած էր, Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանէն շրջանաւարտ ըլլալուս առթիւ : Հանդէսէն առաջ կը մօտենայ յոգնած աչքերով, սպիտակերես ու սեւազգեստ մայրիկի մը, հետը ծանօթանալու նպատակաւ : Բայց, մայրիկը հազիւ թէ նեռկայացուած՝ կը յուզուի, թարթիչները կը թրջին ու չի կրնար շարունակել ...

1962, Յունիս, Դարձեալ Վենետիկ կը գտնուիմ, հին օրերու անդարձ յիշատակներ արծարծելու համար : Վարժարանի փակման հանդիսութեան ընթացքին, նոյն մայրիկին կը հանդիպիմ Թիէփոլեան հայելիազարդ դահլիճին մէջ : Կը մօտենամ : Կարծես ոչինչ փոխուած է իր դիմագծէն եւ արտայայտութենէն : Նոյն ցաւագին երեւոյթը դէմքին վրայ, որ յայտնի նշանները կը կրէ ազնիւ հոգիի մը ու գեղեցիկ ու փառաւոր անցեալի մը : Չեմ կրնար անվերապահ հիացումս չյայտնել եւ չըսել իրեն «արժանի մայր մ'եղաք, իսկ Գուրգէն մեծարժէք հայորդի մըն էր» : Յանկարծ, վեց տարի առաջուան պատկերը կը կրկնուի եւ ան հազիւ կրնայ մրմնջել «ի՞նչ օգուտ, քանի որ չտեսաւ իր մեծութիւնը» : Կը փորձեմ մխիթարանքի անօգուտ խօսք մը ըսել «բայց, մահը ամէնուս համար է» : Իր մայրական սէրը դառն շեշտով մը կը մենախօսէ. «Այո, բայց իր կարգը չէր տակաւին» :

Օր մը ետքը, նախկին տեսուչ հօրս Հ. Եղիա վրդ. Փեչիկեանի հետ, Մխիթարեան մայրավանք՝ Ս. Ղազարու հոգուրբտիքը կ'այցելենք : Հոն, տաղանդաւոր Գուրգէնի գերեզմանին առջեւ Հ. Եղիա «Հոգոց» մը կը մրմնջէ : Ես ալ գլխահակ կ'աղօթեմ :

ԿԵԱՆՔԸ

Գուրգէն ծնած է 22 Մայիս 1907ին, Նիկոմիդիոյ մէջ, Պարտիզակցի ծնողքէ : Մայրը՝ Սիրանոյշ, ինչպէս ըսի վերը, հեզահամբոյր եւ համակրելի երեւոյթով տիպար մայր մըն է, իսկ հայրը՝ Միքայէլ, Պոլիս, Պետական մենաշնորհի մէջ կարեւոր դիրք ունեցած է : Բերայի Մխիթարեան վարժարանին մէջ իր նախնական ուսումը եւ դաշնակի դաս առած ատեն է որ Գուրգէնի մէջ կը ծնի երգի ու երաժշտութեան հանդէպ մասնաւոր սէրը : 1919ին տաղանդաւոր պատանին Վենետիկ կը հասնի բազմաթիւ հայ արուեստագէտներու օրրանը եղած Մուրատ – Ռափայէլեան կրթարանին աշակերտելու : Ալէմշահ ընտանիքին երեք մանչերն ալ քիչ վերջ հոն կը գտնուին : Բոլորն ալ երաժշտութեան սիրահար : Վենետիկ՝ լոյս քաղաքը, մեծ տպաւորութիւն կը գործէ Գուրգէնի հոգիին վրայ : Հոս ալ ուսուցիչներու ուշադրութիւնը կը գրաւէ ու կ'աշակերտէ Փոնցիլաքուայի եւ դաշնակի մէջ, Կոֆրէտօ Ճարտայի : Վերջինը ուղղած է նաեւ իմ նախնական քայլերս Վենետիկի մէջ եւ այսպէս, ստէպ առիթը ունեցած եմ ծերունի մաէսթրոյին առատ դովասանքները լսելու Ալէմշահի մասին : «Բոլոր աշակերտներուս մէջ, ամէնէն ուշադրաւ տաղանդն ունէր, ընդունակ էր ու խելացի» : Չորս տարուան մէջ շրջանաւարտ կ'ըլլայ Մ. Ռափայէլեանէն եւ նոյն տարին, 1923, կ'անցնի Միլանի «Ճուղեփէ Վերտի» պետական երաժշտանոցը :

Փարիպենի, Փիցեթի եւ Պոսսի աննրման երաժիշտներն են որ, հոն իր տաղանդի հոգածութիւնը կը ստանձնեն եւ զայն կը թրծեն :

Գուրգէն կը յառաջդիմէ, կը հմտանայ եւ կը տիրանայ Արեւմուտքի արուեստի բարդ գաղտնիքներուն ու նրբութիւններուն, բայց, միշտ կը պահէ Արեւելքի իր ներշնչումները, նամանաւանդ զանոնք օգտագործելու նպատակաւ :

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

8. — Ընկերութեան անդամներուն մէկ հինգերորդը կրնայ ռեւէ ատեն ընդհանուր ժողովի մը գումարուիլը պահանջել : Չեմ կարծեր որ Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը իրաւասու ըլլայ ինքնաբերաբար այդպիսի ժողով մը հրաւիրելու, ի փոխարէն, ռեւէ անդամ կրնայ դատ բանալ ընդհանուր ժողովի մէկ որոշումին դէմ, անոր տեղեկանալուն օրուընէն մինչեւ ամիս մը :

9. — Որեւէ պարագայի մէջ, ընդհանուր ժողովը չի կրնար Կեդր. Վարչութեան իրաւասութիւն տալ կանոնագրութիւնը փոփոխելու :

Չեմ խորհիր որ սխալիմ հաստատելով թէ 1955ի ժողովին կողմէ տրուած որոշումները — որոնք կը վերաբերին ներկայ ընկերակցութեան, եւ ոչ թէ պարզապէս ամերիկեան ընկերութեան մը կազմութեան — քուէարկուած են ի հեճուկս Զուիցերական կանոնագրութեան եւ օրէնքին : Արդ որքան ատեն որ Հայկ. Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը կը մնայ Զուիցերական օրէնքներով հաստատուած ընկերակցութիւն մը — եւ անիկա դեռ այդպէս է, — պէտք է գործէ համաձայն Զուիցերական օրէնսդրութեան :

Անշուշտ կը ցաւիմ որ այս պարագային գործադրուած եղանակին տեղեակ չեմ պահուած, ոչ ալ 1955ի որոշումներուն ինչ պայմաններու մէջ առնուած ըլլալուն : Եթէ ծանօթացած ըլլայի այդ իրողութեանց, պիտի ստիպուէի Միութեան Ամերիկայի վերին Մարմիններուն հանդէպ ներկայ դիրքէս տարբեր դիրք մը բռնել :

Յայտնի է թէ արտօնուած էք ներկայ նամակս գործածելու ինչպէս որ յարմար կը նկատէք :

Հաճեցէք ընդունիլ, Տիար, եւն... :

Ֆ. ԶԻՒՄՍԹԱՅՆ (Նօտար)

1960 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ՄԻՋԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Մեր բողոքին վրայ Կեդր. Վարչութիւնը մեզի խոստացաւ որ 1960 Հոկտեմբերին Փարիզի մէջ պիտի գումարուի Միջշրջանակային խորհրդակցական ժողով մը :

Այս ժողովին համար պատրաստած էինք յուշագիր մը, ճշդելու համար մեր իրաւական դիրքը : Ժողովին նախօրեակին Տիար Մանուկեանի կողմէ եղած խընդրանքին վրայ այս տեղեկագիրը չկարդացինք, խորհելով որ Նիւ Եորքի մէջ գործուած սխալը պիտի դարմանէ :

Արդարեւ այս ժողովը տեղի ունեցաւ Տիար Մանուկեանի նախագահութեամբ եւ ներկայութեամբ Եւրոպայի եւ Մերձաւոր Արեւելքի ներկայացուցիչներուն : Ամերիկայի շրջանակը կը ներկայացնէին Տեարք՝ Յ. Տէրտէրեան եւ Տ. Պօյաճեան : Հոն ընդունուեցաւ եւ բոլոր պատգամաւորներուն կողմէ ստորագրուեցաւ հետեւեալ բանաձեւը :—

ԲԱՆԱՁԵՒ

Միջշրջանակային խորհրդակցական ժողովը, գումարուած Հոկտեմբեր 7ին, Փարիզ, Տիար Ալեք Մանուկեանի նախագահութեամբ, Միութեան իրաւական անձնաւորութեան շուրջ կարծիքներու փոխանակութենէն յետոյ, կ'որոշէ :—

1. — Նկատելով որ այս հարցը պիտի ենթարկուի շրջանակներուն կողմէ առանձին քննութեան, ռեւէ փոփոխութիւն չընել ներկայ գոյավիճակին մէջ եւ յառաջիկայ Ընդհ. ժողովին օրակարգի վրայ դրուած կանոնագրական «մանր փոփոխութեանց» հարցը ջնջել :

2. — Յիշեալ քննութիւնը կատարելու համար Միութեան երեք շրջանակներուն պատասխանատու Մարմիններուն կողմէ կազմել յանձնախումբեր, — Ամերիկա, Եւրոպա եւ Մերձաւոր Արեւելքի համար Լիբանան — որոնք բաղկացած պիտի ըլլան իրաւագէտներէ եւ Միութեան կեանքին եւ գործերուն լաւատեղեակ անձնաւորութիւններէ :

3. — Յիշեալ Յանձնախումբերը նկատի պիտի ունենան մեր ընկերութեան վերաբերմամբ միջազգային եւ տեղական օրէնքները, ինչպէս նաեւ զանազան շրջանակներուն ներկայ իրաւական կացութիւնը եւ պիտի ջանան զանոնք ներդաշնակել այնպիսի կերպով մը, որ Միութեան մէջ պահպանուի միասնականութիւնը, իր ողբացեալ հիմնադիրին Պօղոս ՆՈՒՊԱՐի եւ գործակիցներուն դրած հիմնական սկզբունքներուն եւ դաղափարականին համաձայն : Այս յանձնախումբերը իրենց աշխատութեանց ընթացքին իրարու պիտի հաղորդեն այն վաւերագիրները եւ տեղեկութիւնները, որոնց կրնան պէտք ունենալ :

4. — Այս աշխատանքները պէտք է լրացած ըլլան 30 Ապրիլ 1961ին, որպէսզի անոնք համադրուին Կեդր. Վարչութեան մօտ եւ միացեալ տեղեկագրով մը ներկայացուին Փարիզի մէջ գումարուելիք Միջշրջանակային խորհրդակցական ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ 1961ի աշնան, ամէն պարագայի յաջորդ սովորական Ընդհ. ժողվէն առաջ, որուն պիտի ներկայացուի առ ի վաւերացում :

(10 Շար.)

ԳԼՈՒԽՈՎ ՕՁՆԵՑ

ՀԱՅԿ ՀՎՀՍԵՆ ՆԻՒ ԱՅՑԱՆ

— Ո՞ւր ես, Հայկ, ինչո՞ւ չես գալիս, — ձայն տվավ Հրանդը, — ամբողջ դասարանը քեզ է սպասում։

— Ես չե՛մ, — պատասխանեց Հայկը, — ինձ կանչեցին տնօրենի մոտ։

Հրանդը նկատեց, որ ընկերոջ աչքերը կարմրած էին, ինչպես որ լինում է լացից հետո։

— Ի՞նչ է պատահել, ինչո՞ւ ես լացել, — հարցրեց նա։

— Ոչ մի բան ... — պատասխանեց Հայկը։

— Ինչպե՞ս թե ոչ մի բան, երբ տնօրենը քեզ կանչեցրել է իր մոտ։ Ասա, ի՞նչ է պատահել։

Հայկը ստիպված եղավ պատմել ընկերոջը ամեն ինչ։

— Ես ոչ մի մեղավոր չեմ, — ասաց նա, — ես ոչ մի վատ բան չեմ արել։ Ես միայն ուզեցի պատժել Ռուբենին, որ ինձ ծաղրում էր, ինձ ստիպեց, որ ես էլ նրան ծաղրեմ։ Ես ոչ մի վատ բան չեմ արել։

— Ինչպե՞ս թե ոչ մի վատ բան չես արել, — ասաց Հրանդը, — դու ստիպեցիր, որ Ռուբենը ծաղրի Ավետիսին, ինչո՞ւ ես ստիպել նրան։ Ավետիսը ինչո՞ւ է մեղավոր, որ նրա հայրը ծուխ է ծխում։ Ավետիսը ինչո՞ւ է մեղավոր, որ նրա հայրը ծխամորճ

ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻ ԲՈՅԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

«Բոցի Վարչութիւնը» հրաւիրած է Ֆրանսական Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը որ, բացառաբար, Անծանօթ Զինուորին բոցը արծարծէ, այս Ուրբաթ ժամը 18·30ին:

Բոլոր անդամները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ: Հաւաքուիլ, ժամը 18ին այն անցքին առջեւ որ դէպի Յաղթական Կամար կ'առաջնորդէ:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի Յայտնութիւն եւ Մկրտութիւն Տեառն Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10·30ին: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ· ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի խումբը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ինայէճեանի որոնք 50 Ֆ· նոիրած են իրենց զաւկին զինուորական ծառայութենէ վերադարձին առթիւ:

×

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Պ· Տիրան Պապէրեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

Քէօթահեալեան եւ Պալեան ընտանիքները 50 Ֆ· Շաւիլի դպրոցին: Պ· Պ· Հայկազ Մինէլեան 30 Ֆ·: Խաչիկ Արմաշան 20 Ֆ·:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Սէն Ժեռոմ).— Հ· Յ· Դ· Հայաստան ենթակոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Կ· Խոչեանի իր կնոջ Երանուհի Խոչեանի մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ իր որդւոյն Տէր եւ Տիկին Գ· Խոչեանի, Վարդգէսի, Տէր ւ Տիկ· Ընկ· Վ· Գամպէրեանի, Ընկ· Պետրոսեանի եւ բոլոր պարագաներուն այս տըխուր առթիւ ենթակոմիտէս փոխան ծաղկեպսակի քսան Ֆ· թաղիս դպրոցին եւ 10 Ֆ· Կապ· Խաչի տեղւոյս մասնաճիւղին նուիրած է:

"ՀԱՅ-ԲՈՅԺ"Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

«Հայ – Բոյժ»ի խմբագիրը կը հաղորդէ թէ 1962 տարուան 12 թիւերուն փոխարէն պիտի հրատարակուի հատոր մը, որ վճարող բաժանորդներուն պիտի ղրկուի Մայիս ամսուան մէջ: Իսկ 1963 տարուան «Հայ – Բոյժ»ի թիւերը պիտի լրացուին ու ղրկուին մինչեւ 1963 տարուան վերջը՝ միայն կանխիկ վճարողներուն:

Բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեգինը ղրկել ըստ առաջնոյն, միշտ նոյն հասցէին:

Կ'ՈՒԶՈՒՒՆ

Recherchons à Marseille femme sérieuse connaissant la confection de robes. Préférence à artisan — Si sérieux offrons situation importante. Ecrire 1ère. lettre à Monsieur VEISAGER, 54, Rue de la République, MARSEILLE.

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Պարսամեան Գրատունը

46, Rue Richer, PARIS (9e)

փակուած է 16 Հոկտեմբեր 1962ին: Իսկ իր բնակարանին նոր հասցէն է՝

13, Rue Saulnier, PARIS (9e)

Tél.: PRO. 64-90

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս հասցէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան պարահանդէսը:

Կիրակի Յունուար 20, կէսօրէ ետք՝ ժամը չորսէն մինչեւ լոյս, Շառպոնիէռի շքեղ եւ ընդարձակ սրահներուն մէջ:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶ, Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ, Ճրագալոյց Ս· Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սկիզբ ժամերգութիւն ժամը 15·30ին, Ս· պատարագ ժամը 17ին:

Կիրակի, Տօն Ս· Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, քառաձայն հանդիսաւոր Ս· պարատագ ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ քարոզէ Սերովբէ Արք· Մանուկեան: Յետ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն:

Երկուշաբթի, Մեռելոց, ի յիշատակ Մեռելոց Ս· պատարագ, ժամը 10ին եւ հոգեհանդիստ:

×

ՇԱՒԻԼ

Շաբաթ Խթման երեկոյ ժամը 16ին, Կիրակի, Ս· Ծննդեան առաւօտ ժամը 8·30ին, Ս· պատարագ 10ին, Ջրօրհնէք ժամը 12ին:

×

ԼԻՈՆ

Շաբաթ երեկոյ, Ճրագալոյց, պատարագ ժամը 5ին:

Կիրակի, Ծնունդ, սկիզբ ժամերգութեան, առաւօտ ժամը 7ին, Ս· պատարագ 10·30ին, Ջրօրհնէք 11·30ին:

×

Պօմոնի Ս· Գր· Լուս· Եկեղեցւոյ

Տօնակատարութեանց

Շաբաթ, Ճրագալոյց Ծննդեան, երեկոյեան արարողութիւնք եւ «Լոյս Զուարթ» ժամը 4ին, պատարագ եւ նախատօնակ 5ին:

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն, սկիզբ առաւօտ, ժամը 8ին, պատարագ Եկմալեան 10ին, Ջրօրհնէք 11·45ին:

Երկուշաբթի, Յիշատակ Հայոց ննջեցելոց, սկիզբ արարողութեանց ժամը 8·30ին, պատարագ 10ին, Հոգեհանդիստ 11·45ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ Ս· ԾՆՈՒՆԴ

5 Յունուար, Շաբաթ, Ճրագալոյց Ս· Ծնունդի, Իրիկուան ժամերգութիւն 4, Ս· պատարագ 5·30:

6 Յունուար, Կիրակի, Ս· Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն: Ժամերգութիւն 8·30, Ս· պատարագ 10, Ջրօրհնէք 11·45: Հոգեհանդիստ համօրէն ննջեցեալներու:

×

ՆԻՍ

Ս· ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Ս· ԾՆՆԴԵԱՆ ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ

5 Յունուար, Շաբաթ, առաւօտ ժամերգութիւն ժամը 9, երեկոյ, Ճրագալոյց, ժամը 15·30:

6 Յունուար, Կիրակի, Ս· ԾՆՈՒՆԴ, առաւօտեան ժամերգութիւն եւ Ս· պատարագ:

7 Յունուար, Երկուշաբթի, ՄԵՌԵԼՈՑ առաւօտեան ժամերգութիւն եւ Ս· պատարագ, (կէսօրէ վերջ գերեզմանօրհնէք, Քոքատի գերեզմանատունը):

×

ՎԱԼԱՆՍ

Շաբաթ, Ճրագալոյց, սկիզբ առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 9ին, Ճրագալոյցի արարողութիւն եւ պատարագ ժամը 18ին:

Կիրակի, Ծնունդ, առաւօտ ժամը 8ին. Ս· պատարագ 10ին, Ջրօրհնէք յետ Ս· պատարագի:

Երկուշաբթի, Յիշատակ Մեռելոց, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 9ին:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32. Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Սուրբ Ծնունդի եւ Նոր Տարուան տօնական օրերու առիթով ստացած ենք հազարներով շնորհաւորական քարտեր եւ նամակներ աշխարհի ամէն կողմերը գտնուող մեր բարեկամներէն ու ծանօթներէն: Դժբախտաբար անհնարին է մեզի համար պատասխանել ամէնուն առանձին առանձին, թէեւ մեծ հաճոյք մը պիտի ըլլար այդ մեզի համար: Ուստի, կը խնդրենք անոնցմէ, ամէն մէկէն, որ թոյլ տան մեզի այս պատուական հայ թերթի միջոցով յայտնել մեր անկեղծ շնորհաւորութիւնները իրենց ազնիւ մտածումներուն համար, ինչպէս եւ մեր սրտագին մաղթանքները իրենց յաջողութեան ու երջանկութեան համար, յառաջիկայ տարի եւ միշտ:

Շնորհաւոր Ս· Ծնունդ եւ Բարի Կաղանդ:

Անկեղծօրէն
ՃՈՐՃ ԵՒ ՆԱԶԵՆԻԿ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Ֆ· Կ· Խաչի Շրջ· վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը:

Հինգշաբթի, Յունուար 10, կէսօրէ ետք ժամը 14 – 18, 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանին մէջ:

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ· Կ· Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանին Ծնունդի եւ Ամանորի հանդէսը Պօմոնի Ս· Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ, 12 Յունուար, Շաբաթ գիշեր, ժամը 9ին:

Յայտագրին մաս կը կազմեն՝ արտասանութիւններ, նուագ, երգ եւ տրամախօսութիւններ՝ երկու սեռէ մանուկներու կողմէ: Իսկ երկու սեռէ պատանիներու կողմէ, քրքջալիր զաւեշտ մը՝ «Բարեկենդանի Անկուտինիները» եւ կովկասեան պարեր:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 6ին, Հ· Յ· Դ· Տան մէջ:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար: Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ):

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան:

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օրը», Կիրակի, Յունուար 27:

×

Մարտ 17, «Ժողովուրդները կ'երգեն», Սորպոնի մէջ:

×

Հ· Բ· Ը· Միութեան Փարիզի տարեկան մեծ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Փետրուար 17ի Կիրակի օր, Ժորժ Ե·ի շքեղ սրահներուն մէջ:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ն· Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն· Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն· Ֆ·	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն· Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, Ս· Վրացեան, Բ· տպ· Պէյրութ, լաթակազմ, պատկերազարդ, 684 էջ	45 Ն· Ֆ·
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, Պէյրութ, 317 էջ	7·50 Ն·Ֆ·
ՄԱՀԵՐԳ, ձայնագրեալ, Քէմանչիստ Ռուբէն, Պէյրութ,	5 Ն·Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ· Ե·Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20Ն·Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն·Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ· Գ· Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն·Ֆ·
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ· ԳԱՂՂ· Հ· Դ· Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն·Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս· Գաբամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն·Ֆ·
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ· Յ· Չազմազճեան, Պէյրութ	40 Ն·Ֆ·
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ· Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն·Ֆ·
ԶՐՈՅՑ, Կ· ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա· հատոր 3·50 Ն· Ֆ· Բ· հատոր 5 Ն· Ֆ·	

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

VENDREDI 4 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9496 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — No 9496

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՄՊԷ ԽՕՍԻԼ Կ'ՈՒԶԷ

ՈՒ ԹԱՆ ՉՈՒԶԵՐ ԲԱՆԱԿՑԻԼ

Կացութիւնը միշտ չփոթ է Քաթանկայի մէջ: Մինչ Չոմպէ կ'ուզէ խօսիլ ՄԱԿի մէկ ներկայացուցիչին հետ, Ու. Թան յայտարարեց թէ անհրաժեշտութիւն չի տեսներ Չոմպէի հետ բանակցելու :

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը գործ կը սպասէ Չոմպէէն ոչ խօսք: Պաշտօնական յայտարարութիւն մըն ալ եղաւ ՄԱԿի բանբերին կողմէ ուր կ'ըսուի — Ընդհանուր քարտուղարը, նկատի առնելով որ Քաթանկայի հանդէպ իր դիրքը զանազան մեկնութեանց առիթ տուած է, հարկ կը տեսնէ կարգ մը լուսաբանութիւններ տալ : Ընդհ. քարտուղարը հաղորդակցութեան մէջ չէ Չոմպէի հետ եւ ոչ ոքի չէ դիմած որպէսզի նամակ մը ղրկուի Չոմպէի: Ոչ մէկ հաղորդակցութեան ալ չի սպասեր դաւառական նախագահէն: Ընդհ. քարտուղարին Դեկտեմբեր 31ի յայտարարութիւնը իր տեսակէտները կը պարզէ, ինչ կը վերաբերի այն գործունէութեան որ կը սպասուի Չոմպէէն ծրագրին (Քոնկոյի ազգային համերաշխութիւն) գործադրութեան համար: Գործի մասին է խօսքը ոչ խօսքերու ըլլան անոնք բերանացի թէ գրաւոր: «Ընդհ. քարտուղարը ոչ մէկ կապ ունը Չոմպէի Էլիզապէթվիլ վերադարձի ծրագրին հետ, բացի այն երաշխիքներէն զորս կարգ մը կառավարութիւններ ուղած են ՄԱԿէն որպէսզի ՄԱԿը ոտնձգութիւններ չընէ Չոմպէի շարժումներուն վրայ, այդ քաղաքին մէջ, պայմանաւ որ թշնամական արարքներ չընէ ՄԱԿի եւ անոր պաշտօնէութեան դէմ :

«Ընդհ. քարտուղարը որեւէ ձեւով բանակցութիւններ տանելու միտք չունի Քաթանկայի շուրջ: Չուզեր նպաստել Ատուլա – Չոմպէ նոր հանդիպումի մը եւ նոր խօսակցութեանց անհրաժեշտութիւնը չի տեսներ, բացի թեքնիք մարզէն: Ինչպէս շեշտած է Դեկտեմբեր 31ի իր յայտարարութեան մէջ, ընդհ. քարտուղարը կը գտնէ որ հիմա շատ ուշ է բանակցութիւններու համար: Միայն անհրաժեշտ բանակցութիւնները թեքնիք գետնի վրայ է: Նախորդ փորձառութիւնները զինադուլի համաձայնութեանց շուրջ քաթանկական պահակազօրքին հետ ցոյց տուին անոնց ապարդիւն բնոյթը քանի որ այդ համաձայնութիւնները չեն յարգուած: Իրականին մէջ, Էլիզապէթվիլի մէջ կատարուած դէպքերը, անցեալ շաբաթ, թոյլ կուտան որ կասկածինք թէ այդ պահակազօրքը պատասխանատու հակակշռի մը ներքեւ ըլլայ: ՄԱԿը զէնքի պիտի չդիմէ եթէ իր վրայ զէնք պարպեն» :

Միւս կողմէ Լէոփոլտվիլի մէջ, Ատուլա խստօրէն բողոքած է Չոմպէի Էլիզապէթվիլ վերադարձին առթիւ առանց իրենց պաշտօնական արտօնութեան : Այդ ուղղութեամբ հեռագիր մը ղրկած է ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարին : Այդ հեռագրին մէջ կ'ըսէ ի մէջ այլոց թէ Չոմպէ իր կամքով թողած ըլլալով Քոնկօն եւ ստացած ըլլալով քաղաքական ապաստանեալի հանդամանք Ռոտեզիոյ մէջ, Քոնկօ իր վերադարձը չի կրնար կատարուիլ առանց քոնկոլեան կեդրոնական իշխանութեանց արտօնութեան: ՄԱԿը միայն ինք պատասխանատու է իր յանձնառութեանց : Կեդրոնական կառավարութիւնը իրեն կը վերապահէ արգելք հանդիսանալ այն քաոսին եւ խառնակութեան զորս Չոմպէ կրնայ ստեղծել :

Անշուշտ Չոմպէն ալ պարապ նստած չէ: Հեռագիր մըն ալ ինք ղրկած է Ու. Թանի ուր կը պահանջէ որ անմիջապէս հանդիպում մը կարգադրէ իր եւ ՄԱԿի մէկ ներկայացուցիչին միջեւ : Կ'ընդունի Ու Թանի ծրագիրը Քոնկոյի միացման վերաբերեալ: Գալով ՄԱԿի զօրքին, յառաջխաղացումը դանդաղած է որովհետեւ Քաթանկայի պահակազօրքը կամուրջները քանդած է եւ շատ բուռն դիմադրութեան կը հանդիպի :

Չոմպէ վճռական մէկն է եւ տէր կը մնայ իր խօսքին: «Այրած հողի» իր քաղաքականութիւնը շարունակելու պատրաստ է եթէ ՄԱԿը շարունակէ իր «յարձակումը »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՄԷՆԻ կռիւները մեծապէս կը մտահոգեն Լիբանանը: Զախողած պետական հարուածէն տարի մը ետք թէեւ երկիրը հանդարտ է, բայց եւ այնպէս մտահոգութիւններ ունի որոնք դուրսէն կուգան : Ասոնց գլխաւորն է Նասրի մղած պայքարը արաբ թագաւորութեանց դէմ Եմէնի հողին վրայ: Լիբանանի զեկավարները միշտ կողմնակից են պահպանելու «Միջին Արեւելքի Զուիցերիոյ խիստ չէզոքութիւնը»: Այս չէզոքութիւնը սակայն կղզիացման մէջ չի կրնար ըլլալ, Լիբանան կ'ուզէ անոր շինարար ձեւ մը եւ արտայայտութիւն մը տալ :

ՔՈՒՊԱՅԻ մէջ, քասթրեան յեղափոխութեան չորրորդ տարեդարձին առթիւ զինուորական մեծ տողանցք մը տեղի ունեցած է Հաւանայի մէջ: Քասթրօ ըսած է թէ Քենըտի ծովահէններու հասարակ պետ մըն է: Ըսած է նաեւ թէ Միացեալ Նահանգները չեն ուզեր երաշխաւորել թէ պիտի չյարձակին Քուպայի վրայ: «Միակ երաշխաւորութիւնը մեր զէնքերն են» շեշտած է Քասթրօ : «Խորհ. Միութիւնը համաձայնեցաւ Ամերիկայի հետ խաղաղութիւնը պահպանելու համար, բայց մենք ատկէ անկախ, մենք մեզի կը վերապահենք զինուած մնալու իրաւունքը : Աշխարհակալութեան դիմաց, կը վերապահենք գործելակերպի մեր ազատութիւնը» աւելցուցած է Քուպայի մենատէրը: Ճառը տեւած է երկու ժամ եօթը վայրկեան :

ՔԵՆԸՏԻ մտահոգ է իր տնտեսական եւ ընկերային ծրագրին համար: Խորհրդարանը տրամադիր չէ ընթացք տալու տուրքերու թեթեւացման իր ծրագրին :

ՊԵՐԼԻՆԻ ամերիկացի հրամանատարը յայտարարեց թէ ամերիկեան բանակը Պերլին պիտի մնայ :

ՏԸ ԿՈԼ մամուլի ասուլիս մը պիտի տայ Յունուար 14ին:

ԿԻՊՐՈՍԻ թուրք ատենակալները յայտարարեցին թէ հակառակ կեդրոնական խորհրդարանի ընդդիմութեան, թուրք Կիպրացիները իրենք պիտի զեկավարեն իրենց թաղաքետութիւնները :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ վերջ դտաւ «ազգային ճակատի» համագումարը: Ընդդիմադիր այս կուսակցութիւնը կարգ մը բանաձեւեր քուէարկեց որոնց շարքին Տոքթ. Մոսատեղի ազատ արձակումը կ'ուզէ: Ներկայիս շարժումին պատուոյ նախագահը հսկողութեան տակ կը մնայ, իր բնակարանը :

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ, Յունուար 1էն ի վեր ջնջուած են կարգ մը «աւանդական» դարձած արարողութիւններ որոնք 26 տարի է կը գործադրուէին: Այսպէս ռատիօ – Նացիոնալի կայանի լուրերու հաղորդումէն ետք չլսուեցան «Վիվա՛ Ֆըրանքօ», «Առիպա Էսփանեա» կարգախօսքերը ոչ ալ ազգային եւ Ֆալանժիստ փառերգները :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ եղբայրասպան կռիւները որոնք յաջորդեցին անկախութեան, հազար մեռեալ ըրած են միայն Սեպտեմբեր ամսուան ընթացքին :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ նախարարներէն՝ Մոհամէտ Խիտէր Պէյրութ հասած է: Ծանօթ է որ ամիսներէ ի վեր շրջապտոյտ մը կը կատարէ «մի քիչ փող» ձեռք ձգելու համար անկախ Ալժերիոյ : Իր առաքելութիւնը յաջողութեամբ պսակուած է Գահիրէի, Սէուտական Արաբիոյ, եւ Յորդանանի մէջ: Տնտեսական ուրիշ պատուիրակութիւն մըն ալ Իրաք, Լիբիա, Սուտան, Թունուզ եւ Մարոք պիտի երթայ, ի մօտոյ :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ տաքը աւերներ գործած է: Արդարեւ ջերմաչափը քառասուն աստիճանի բարձրացած է եւ կառախումբ մը գիծէն ելած է գիծերը ուռած ըլլալով: 17 վիրաւորներ կան :

ԹՈՒՐՔ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ բանաստեղծը Նազըմ Հիքմէթ Փարիզ է քանի մը օր է : Մեծ ընդունելութեան արժանացած է Իւմանիթէի խմբագրութեան կողմէ: Լը Մոնտն ալ յօդուած մը նուիրած է իր բանաստեղծութեան: Համայնավար պաշտօնաթերթին տուած իր տեսակցութեան ընթացքին, Թուրքը շեշտած է թէ «պարկեշտութիւնը, սիրոյ հետ, երջանկութեանց մեծագոյնն է »: Հիքմէթ դիրք մըն ալ ունի որու անունն է «Աքսորը, դժուար արհեստ է», թէեւ ինք աքսորուած է ուրիշ երկիր ոչ թէ ... Տէր–Զօր:

ԸՍՈՂԸ ՄԵՆՔ ՉԵՆՔ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

«ՀԱՄԱՌՕՏ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆՈՒՄ»

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հանրագիտարանում մենք գտնում ենք յօդուածներ նուիրուած ռուս գրողներ Ա. Աւերչենկոյին, Ի. Բունինին, Կ. Բալմոնտին եւ այլ հեղինակների, որոնք իբրեւ խորհրդային իշխանութեան թշնամի վտարանդիներ, իրենց մահկանացուն կնքել են հայրենիքից դուրս, օտար երկնքի տակ: Հանրագիտարանի խմբագրութիւնն այլ կերպ չէր կարող վարուել, քանի որ նրանց դեղարուեստական ստեղծագործութիւնը մտնում է ռուսական գրականութեան ամբողջութեան մէջ: Տարօրինակ կերպով այդ չափանիշը չի գործադրուած հայ գրականութեան նկատմամբ եւ այդ գրականութիւնից դուրս է մնացել Լ. Շանթը: Թւում է, թէ այդ նեղմըտութիւնը տեղ պիտի չունենար մի այնպիսի գիտական գործի մէջ, ինչպիսին է այս Հանրագիտարանը : ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ Է, ՉԻ ԿԱՐԵԼԻ ՄԵՂԱՆՉԵԼ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ :

Հանրագիտարանի խմբագրութիւնը, դուցէ անմիջականօրէն մեր գրականութեան ինստիտուտի մեղքով, թոյլ է տուել մի վրդովեցուցիչ բան, որ լիովին չի որակւում միայն սխալ (ընդգծումը հեղինակին կողմէ) բառով: Յայտնի է, որ ներկայումս արտասահմանեան երկրներում, մեր ժողովրդի աստանդական հատուածի ճակատագիրը բաժանելով, ապրում եւ ստեղծագործում են շատ հայ տաղանդաւոր եւ շնորհալի գրողներ, սփիւռքահայ գրողներ, որոնց ստեղծագործութիւնը անբաժանելիօրէն մտնում է հայ ժողովրդի ընդհանուր գրականութեան մէջ: Ի՞նչ պատճառաբանութեամբ սփիւռքահայ գրականութիւնը, այդ գրականութեան տաղանդաւոր հեղինակները դուրս են մնացել «Հայ գրականութիւն » հասկացողութիւնից : Այդ գրողներից մօտ մի տասնեակի երկերը հրատարակուած են նաեւ մայր հայրենիքում եւ սիրուած են խորհրդային ընթերցողի կողմից (Կ. Սիտալ, Վահէ Հայկ, Վահէ Վահեան, Բ. Նուրիկեան, Գ. Սեւան, Գ. Ադդարեան, Ա. Անդրիասեան, Ա. Ծառուկեան եւայլն) : Ինչո՞ւ զէթ նրանց մասին մի թեթեւ յիշատակութիւն չենք գտնում Հանրագիտարանում :

Խորհրդահայ գրականութիւնը ներկայացուած է աւելի ուշադիր : Սակայն այդտեղ էլ մոռացութեան են մատնուած անուններ, որոնց վաստակն անուրանալի է խորհրդահայ գրականութեան մէջ: Ինչո՞ւ չեն յիշատակուած Մ. Ջանանը (առաջին հայ գրողը, որ արժանացել է համամիութենական մրցանակի), Մ. Մանուէլեանը, Վեսպերը, Հռ. Պօղոսեանը, Զ. Դարեանը եւ ուրիշներ, այնինչ չեն մոռացուել Բաղդասարեանը եւ... Նորա Ադամեանը, որ մի տող հայերէն չի գրել: Եթէ իբրեւ առակագիրներ յիշւում են եւ պէտք է յիշուէին Ա. Դարբնին եւ Մ. Կորիւնը, ապա ինչո՞ւ է մոռացւում նրանց ուսուցիչն ու խորհրդահայ լաւագոյն մանկական գրող Աթ. Խնկոյեանը : Բաւական է միայն աչքի անցկացնել հայ « Սովետական գրականութիւն » յօդուածում յիշուած անունները, որպէսզի խնկոյն երեւայ անարդարացիութիւնը վերոյիշեալ հեղինակների նկատմամբ : Ուրեմն «տեղի սղութեամբ» չի կարելի արդարացնել այդ բացթողումները :

Արդարացում չունի եւ այն, որ Ազատ Վշտունու նման բանաստեղծին չի նուիրուած առանձին յօդուած, այնինչ նրանից ամէն ինչով պակաս եւ գրական քիչ թէ շատ արժէք չտուած որոշ անուններ առօք – փառօք իրենց կենսագրութիւններով բազմել են աՀնրագիտարանում :

Առանձին կենսագրութիւնների մի մասը գրուած է անփոյթ, շատ արժանաւոր հեղինակների կենսագրականի հետ չեն տրուած լուսանկարները (Ղ. Ազայեան, Դ. Վարուժան, Ա. Բակունց եւայլն) :

Խորհրդահայ գրականութեան նուիրուած յօդուածում արժէքաւորուած է քննադատութեան դերը եւ յիշատակուած են երախտաւոր անուններ, որոնց թւում Ա. Մռաւեանը եւ ուրիշները, որոնց լայն հասարակական գործունէութեան մէջ գրական քննադատութիւնը պատահական բնոյթ է կրել, այնինչ մոռացութեան են մատնուած Սուրխաթեանը, Յ. Խանզադեանը, Ս. Յակոբեանը, Պ. Մակինցեանը, որոնք փրոֆեսիոնել գրականագէտներ են եւ կարեւոր դեր են կատարել մեր գրականութեան մէջ :

Այդպիսի մանր մեղանչումների շարքը կարելի էր երկարացնել, սակայն բերուած օրինակներն էլ, մեզ թւում է, բաւական են ապացուցելու, որ հայ ժողովրդի գրականութիւնը անհրաժեշտ սրտացաւութեամբ եւ պատասխանատուութեան գիտակցութեամբ չի պատկերուած «Համառօտ գրական հանրագիտարանում »:

Մեր կարծիքով հայ գրականութեան մասին Հանրագիտարանում եղած նիւթերը պէտք է քննուին գրականութեան հիմնարկութիւնում եւ գրողների միութեան քննադատների սեկցիայում, միջոցներ ձեռք առնուին, որպէսզի Հանրագիտարանի միւս հատորներում, որքան հնարաւոր է, ուղղուեն Ա. հատորում տեղ գտած սխալները եւ չլինեն նոր նման սխալներ :

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՆՈՐԵՆՑ

«Գրական թերթ»
Երեւան, 21, ԺԲ. 62

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ՎԻՃԱԽՏ

Տասնըհինգ տարուայ դառն փորձով ես եկայ այն եզրակացութեան, որ իմ ընկեր Պարոյր Ասլանեանն անուղղելի վիճող է եւ որ նա ինձ մօտ է գալիս յատկապէս ամենահանդիստ խօսակցութիւնն անդամ վէճի, այն էլ աղմկոտ վէճի վերածելու համար...

Այս եզրակացութեան ես եկայ վերջերս եւ որոշեցի այլեւս անձնատուր չլինել այդ չար ոգուն, վիճաբանութեան մէջ չմտնել նրա հետ եւ խնայել ջղերս :

Երէկ երեկոյեան նա դրան զանգը տուեց եւ ներս մտաւ: Ես սեղմեցի բռունցքներս եւ որոշեցի ինչ գնով էլ լինի՝ չվիճել :

— Գիտե՞ս ինչ,— ասաց նա առաջին բաժակ օդին կուլ տալուց յետոյ, — ես Պռօշեանին սիրում եմ նրա կարճ, սեղմ, լակոնիկ ոճի համար :

Արիւնս գլուխս տուեց, բայց ես յիշեցի իմ վճիռը :

— Այո՛, ի հարկէ, ծամծմեցի ես :

Նա զարմացած նայեց ինձ, լցրեց երկրորդ բաժակը եւ խմեց :

— Դու, ի՞նչ է, նկատեց նա, այսօր խօսել չե՞ս ուզում ...

— Ո՞վ ասաց, առարկեցի ես, խօսել ուզում եմ,— ես առանձնապէս շեշտեցի այս «խօսելը», որով նա հասկացաւ երեւի շարունակութիւնը, բայց ոչ վիճել ..

— Ահա, մռմռաց նա, այդպէս, այդպէ՛ս... դու գիտե՞ս, որ կարող եմ քեզ փրկել :

Ես չկորցրի իմ զգաստութիւնը :

— Հնարաւոր է, ասացի ես, դու լաւ լողորդ ես, իսկ ես...

— Ես քեզ կարող եմ կործանել, ձեռքը խփեց նա սեղանին :

Այստեղ էր, որ ես կորցրի իմ հաւասարակշռութիւնը ...

— Լսիր, ձայնս բարձրացրի ես, դու ինձ ոչինչ չես կարող անել, ոչ փրկել, ոչ էլ կործանել: Դու պարզապէս ուզում ես վիճել, դու տառապում ես վիճախտով, իսկ ես կշտացել եմ, չեմ ուզում վիճել, պրծա՞նք ...

— Այդ ե՞ս եմ տառապում վիճախտով, անկեղծ կերպով զարմացաւ իմ հին ընկերը :

— Այո, դու ...

— Կ՛ապացուցե՞ս :

— Այո, չնահանջեցի ես :

Եւ սկսուեց բուռն վիճաբանութիւնը :

Հրաժեշտ տուեց ժամի տասներկուսին: Ցոդնած ու ջարդուած անկողին մտայ : Քնել էի թէ ոչ, չգիտեմ, հեռախօսը զնգաց: Հեռախօսափողի խորքից լսեցի նրա ձայնը:

— Լսիր, քո ասածները հերքելու համար նոր բաներ միտս ընկան: Վաղը, նոյն ժամին՝ սպասիր ...

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ՀԵՏ

(ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ԴԷՏ՝ ՎԱՏԻԿԱՆԻ Բ. ԺՈՂՈՎԻՆ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հ.— Ի՞նչ հոսանքներ գլխաւորաբար ի յայտ եկան այս հարցերու քննարկման ընթացքին :

Պ.— Յայտնապէս երկու ուղղութիւններ շեշտուեցան ժողովական վիճաբանութեանց ընթացքին :

Առաջին ուղղութիւնը առաւելաբար կը ձգտէր պահպանել եղածը, յստակօրէն բանաձեւել կաթողիկէ եկեղեցւոյ տեսակէտները եւ ամրապնդել ներքին սերտ միութիւնը կաթողիկէ եկեղեցւոյ թէ՛ վարդապետական, թէ՛ ծիսական եւ թէ՛ վարչական գետիններու վրայ: Առաւելաբար Վատիկանի շուրջ խմբուած եւ առհասարակ կաթողիկէ աշխարհին մէջ միայն փակուած տարրերու յատուկ ուղղութիւն մը կը նկատուի այս մէկը :

Երկրորդ ուղղութիւնը որպէս հիմնական նպատակ ունէր եկեղեցին եւ արդի աշխարհը իրար մօտեցնելու ձգտումը եւ առանց որեւէ ձեւով ստուերի տակ ձգելու քրիստոնէական ճշմարտութեան հարազատութիւնը եւ յստակութիւնը, զայն արտայայտելու քսաներորդ դարու մարդուն հասկնալի լեզուով: Ուրիշ մէկ ձգտում մը այս ուղղութեան մէջ, որպէս գլխաւոր նպատակ ունէր նաեւ մերձեցումը ոչ կաթողիկէ քրիստոնեաներու հետ, ըլլան անոնք Արեւելեան Ուղղափառ կամ Արեւմտեան Բարեկարգեալ կամ Բողոքական :

Պէտք է ըսել, այս երկրորդ շարժումը հետզհետէ զօրաւոր ձեւով ինքզինք արտայայտեց ժողովական նիստերուն մէջ :

Հ.— Վերջերս եկեղեցիներու միութեան հարցը լայնօրէն կ՛արծարծուի եկեղեցական թէ աշխարհիկ մամուլին մէջ: Ի՞նչ նպաստ ունեցաւ կամ կրնայ ունենալ այս ժողովը քրիստոնէական միութեան համար :

Պ.— Երբ առաջին անդամ Յովհաննէս ԻԳ. Պապը յայտարարեց այս ժողովին գումարումը, եկեղեցւոյ միութեան հարցը կեդրոնական նպատակ իբրեւ ներկայացուեցաւ: Եւ ամէն կողմէ նպաստաւոր հակազդեցութիւններ առաջ եկան : Հետզհետէ սակայն, ժողովը առաւելաբար նկատի առնուեցաւ իբրեւ ներքին բարեկարգութեան յատուկ ընթացք մը, որուն օտար չէր միութեան հարցը, բայց նաեւ չէր զրաւեր կեդրոնական անմիջական մտահոգութեան առարկան :

Քսաներորդ դարու եկեղեցական կեանքի ամէնէն հրատապ հարցերէն ու հրամայական պահանջներէն է եկեղեցիներու մերձեցման շարժումը: Պէտք է ըսել, որ ընդհանուր՝ այս շարժումին, կաթողիկէ եկեղեցին իր մեծագոյն նպաստը կրնայ բերել այս ժողովով :

Անշուշտ, այնքան պատմական դառն փորձութիւններ կան եկեղեցիներու յարաբերութեանց պատմութեան մէջ, որ զանոնք մէկ անդամէն ջնջելը եւ քրիստոնէական միութիւնը վերագտնելը անկարելի կը թուի եւ իսկապէս ալ է: Ու պէտք չէ տարուիլ խանդավառ խօսքերէ, որքան ալ անոնք ըլլան անկեղծ: Հանդարտ ու համբերատար աշխատանքն է գործակցութեան փորձառութեամբ զօրացած, որ կրնայ եկեղեցիներու միջեւ նախ փոխադարձ ճանաչումի եւ ի վերջոյ հասարակաց հաղորդութեան լայն հորիզոններ եւ յուսալից հեռանկարներ բանալ :

Վատիկանի Բ. Ժողովը, միութեան ժողով մը չէ անշուշտ, բայց կրնայ յետագային ծառայել միութեան վերագտնումին, եթէ երբեք միութեան ձգտումը դառնայ ու մնայ հիմնական ազդակներէն մէկը ժողովական նիւթերու քննարկութեան եւ որոշումներու բանաձեւումին մէջ: Պէտք է ըսել որ նոր մթնոլորտ մը կը տիրէ այս մարդին մէջ եւ սրբազան Պապին անձը մեծ դեր ունի այս նոր ոգիի ստեղծման մէջ ու կը յուսանք, որ հետզհետէ կը զօրանայ այս նոր ձգտումը կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ :

Հ.— Ի՞նչ նմանութիւն կայ այս ամառ Փարիզի մէջ գումարուած ժողովին, որուն ներկայ եղաք եւ այս ժողովին մէջ:

Պ.— Ոչ մէկ արտաքին նմանութիւն : Նախ Փարիզի ժողովը կազմակերպութեան մը ժողովն էր, որուն կը մասնակցէին անդամ եկեղեցիներու ներկայացուցիչները : Իսկ Վատիկանի Բ. ժողովը, եկեղեցւոյ մը ժողովն էր, որուն կը մասնակցէին միայն մէկ եկեղեցւոյ եպիսկոպոսները:

Երկրորդ Փարիզի ժողովին մէջ, եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդը գործունէութեան ընդհանուր նախագիծը ճշդուեցաւ, մինչ այս ժողովը շատ աւելի խորունկ եւ մնայուն հարցերու քննարկութեան ձեռնարկեց :

Երրորդ, մինչ Վատիկանի այս ժողովը ձեւով մը շարունակութիւնն է Վատիկանի առաջին ժողովին, գումարուած շուրջ հարիւր տարի առաջ, Փարիզի ժողովը հերթական պարբերական ժողով մըն է, ամէն տարի գումարուող :

Հ.— Ի՞նչ դրական արդիւնքի յանգեցաւ ժողովը :

Պ.— Կարելի չէ վերջնական պատասխան մը տալ այս հարցումին, որովհետեւ ժողովը տակաւին իր սկզբնական քայլերուն մէջ կը գտնուի: Ինչպէս Յովհաննէս ԻԳ. Պապը ինք ըսաւ իր փակման ճառին մէջ. «Ներածութիւն մըն էր այս ժողովը աւելի, քան շօշափելի արդիւնքներով արդիւնաւորուած իրագործում մը»:

Ի վերջոյ, 2500 եպիսկոպոսներով կատարուած ժողով մը երկար ժամանակի պէտք ունի իր անդամներուն միջեւ ըստեղծելու համար փոխադարձ ճանաչում, անձնական ծանօթութիւն եւ գաղափարներու, ձգտումներու, հասարակաց հանդիպման կէտեր: Պէտք չէ մոռնալ նաեւ, որ ժողովին առջեւ դրուած հարցերը, այնքան բազում են թիւով եւ այնքան բարդ իրենց քսաներորդ դարու վիճակով, որ սխալ պիտի ըլլար սպասել անմիջական եզրակացութիւններ եւ գործնական որոշումներ: Իբրեւ դրական արդիւնք, կարելի է ըսել, որ տոկուն սկիզբ մը ունեցաւ ժողովը իր առաջին այս նստաշրջանով, որուն յաջորդող նստաշրջանները կրնան մեծապէս օգտուիլ ձեռք բերուած հարուստ փորձառութենէն, երկու ամսուան գումարման այս շրջանին :

Հ.— Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան դերը ի՞նչ եղաւ այս ժողովին մէջ :

Պ.— Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը այս ժողովին դիտող զրկած էր ոչ թէ բանակցութեան մտնելու համար կաթողիկէ եկեղեցւոյ հետ, այլ անմիջականօրէն ու ամբողջականօրէն տեղեկանալու համար ժողովի գործունէութեան :

Իրատեսութեան ամէնէն պարզ ու տարրական ճշմարտութեամբ իսկ պէտք է ընդունիլ, որ անմիջական հաղորդակցութիւնը իրական սիրոյ եւ անկեղծ փափաքի սահմանին մէջ արդիւնաւորագոյն ձեւըն է փոխադարձ ճանաչման եւ արդիւնալից գործակցութեան :

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ներկայութիւնը առիթ մը եղաւ վկայելու համար Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ըմբռնած եւ դարերով պաշտպանած նուիրական աւանդութեանց արժէքին մասին :

Ինչպէս, ոչ մէկ եկեղեցի կաթողիկէ աշխարհէն դուրս, ուղղակի դեր ունեցաւ այս ժողոին մէջ, նոյնպէս նաեւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը մնաց լուրջ դիտողի եւ վկայողի դերին մէջ :

Առիթներ ներկայացուեցան ժողովէն դուրս, ուր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը ուրիշ եկեղեցիներու շարքին, ցոյց տուաւ իր ըմբռնած ճշմարտութեան, իր հայրենի աւանդութեանց հաւատարմութիւնը, միշտ փոխադարձ յարգանքի եւ եղբայրական զգացումի ամենաքրիստոնէական ոգիի մէջ :

Կարելի է ըսել դեռ, որ այս ժողովը առիթ մը եղաւ նաեւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Հայաստանեայց Եկեղեցին ներկայացնելու զանազան շրջանակներէ ներս, իր հարազատագոյն պատկերին մէջ:

Կաթողիկէ եւ ոչ – կաթողիկէ եկեղեցիներու ներկայացուցիչներ, միշտ սիրով եւ յարգանքով մօտեցան Հայաստանեայց Եկեղեցիին ու անոր ինքզինք ծառայ ըզգացող Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան :

Խորապէս շնորհակալութիւն կը յայտնենք հայր Սուրբին, Վատիկանի Բ. ժողովին առթիւ իբրեւ դիտողի՝ իր տուած այս էական ու հիմնական տեղեկութիւններուն համար :

«ԱԶԴԱԿ»

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Այս ժողովէն յետոյ կանոնագրական փոփոխութեան համար կազմուեցաւ Յանձնախումբ մը, եւ ըստ բանաձեւի՝ Մերձաւոր Արեւելքի Շրջանային Յանձնաժողովէն ստացուեցան իրենց շրջանակին իրաւական կացութեան մասին տեղեկութիւնները: Դժբախտաբար Ամերիկա չյարգեց իր պատուիրակներուն ստորագրութիւնը եւ ձախողեցուց մեր իրաւական դժուարութեանց եղբայրական լուծումը :

Հոս է որ կը սկսի փոխադարձ յարաբերութեանց վատթարացումը :

Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը չուզելով մեղսակից ըլլալ ապօրէն գործողութեանց, որոնք Հիմնադիրներու Միութիւնը կ՛առաջնորդէին իր բարոյական եւ նիւթական կործանումին, 1960 Նոյ. 28ին Տիլավարեան Այ ճի Պի Եու Քորփորէյշընի բոլոր անդամներուն ուղղեց իր օրինական վերապահումները, չճանչնալով որեւէ բարոյական եւ օրինական հեղինակութիւն 1960 Դեկտեմբեր 2ին Նիւ Եորքի մէջ գումարուած Ընդհանուր ժողովին, որուն չմասնակցեցանք, որովհետեւ այս ժողովը կազմուած էր երկու օտար (ամերիկեան) ընկերութիւններէ, երկուքն ալ անկախ, չունենալով ոչ մէկ իրաւական կապ իրարու միջեւ եւ մանաւանդ ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ կողմէ հիմնուած օրինաւոր Միութեան հետ: Սակայն անունի նմանութիւն մը Միութեան անդամներուն մէջ ստեղծած էր շփոթութիւն մը :

1961 Փետրուարի սկիզբը Գ. Կիրակոսեան յատուկ առաքելութեամբ զրկուեցաւ Փարիզ եւ Կեդր. Յանձնաժողովիս ազդարարեց ընդունիլ ամերիկեան հպատակութիւնը, սպառնալով որ այլապէս մեր կտակային յատկացումները պիտի կտրուին, եւն.: Կեդր. Յանձնաժողովիս անդամները չուզելով անոր մեղսակից ըլլալ, անոր ներկայութեան որոշեցին դիմել «իրաւանց հաստատման» (Քոնսթա տէ տռուա):

Պ. Կիրակոսեան, մեր վճռական որոշումէն ազդուած, Տիար Ե. Հիւսիսեանը Միլանոյէն հրաւիրեց Փարիզ: Որեւէ դատական ձեռնարկէ առաջ, պաշտօնական թուղթերով Տիար Հիւսիսեանը իրաւարար կարգեցինք: Տիար Կիրակոսեան այս բանը գիտնալով հանդերձ եւ առանց լուր տալու Տիար Ե. Հիւսիսեանի, Փարիզի մէջ կազմակերպեց, Կեդր. Վարչութեան հրահանգով, իրաւագէտներու ժողով մը, որով՝ Տիար Հիւսիսեան չկրցաւ կատարել իր իրաւարարի դերը:

Այս ժողովը տեղի ունեցաւ 1961 Մայիս 24, 25, 26ին, Փարիզ նախագահութեամբ երկու ամերիկեան եւ մէկ Ֆրանսացի փաստաբաններու՝ ի դիմաց Նիւ Եորքի, եւ Միութեան Լօզանի փաստաբան մէթր Փաշուի : Պատուիրակներն էին Այ ճի Պի Եու Քորփորէյշընի կողմէ Տեարք ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ եւ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ, Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ Տեարք Տոքթ. ՊԻԻՅԻԻՔԵԱՆ, Հ. ԹՕՓԱՔԵԱՆ եւ Շարլ ՓԻԼԻՊՊՈՍԵԱՆ (Ժընեւ): Տիար Ե. Հիւսիսեան եւս օր մը ներկայ եղաւ այս խորհրդակցութեանց: Այս ժողովը յանդեցաւ 1961 Մայիս 26ի համաձայնութեան, որ ներկայ երկու կողմի պատուիրակներէն ստորագրուեցաւ եւ որուն բնագիրը հետեւեալն է.—

ԿԱԶՄԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Նպատակ ունենալով՝

Ա) Պահպանել Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդհանրական հանդամանքը :

Բ) Տեւականացնել իր ստացուածքներուն առողջ եւ միաձեւ մատակարարութիւնը :

Գ) Կանխել այն հետեւանքները, զորս կրնան ունենալ, իր ստացուածքին անկորուստ պահպանումին համար, Միջազգային հաւանական եղելութիւնները: Ստորագրեալներս, անդամներ՝ ըլլայ Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդրոնական Վարչական Խորհուրդի (կամ վարը յիշատակուած «սանթրալ Պօրտ»ի), ըլլայ Եւրպայի շրջանակային Կեդր. Յանձնաժողովի, համաձայնած են հետեւեալ կերպով :

1.— Ընդհանուր ժողովի իրաւասութիւնները, երկու ընկերակցութեանց մէջ, փոխանցուած են միակ պատգամաւորներու ժողովի մը :

Այս ժողովը պիտի ընտրէ «սանթրալ պօրտ»ը, ամէն տարի նորոգելի մէկ երրորդով :

2.— Այս «սանթրալ պօրտ»ի անդամներուն թիւը պիտի բարձրացուի 15էն 19ի, որոնց չորսը պէտք է նշանակուին այն երկու շրջանակներէն, որոնց մէջ չի գտնուիր վարչական կեդրոնատեղին : Այսպէսով «սանթրալ պօրտ»ը միշտ իր մէջ պիտի ունենայ երկու ներկայացուցիչ իւրաքանչիւր շրջանակէն: Իւրաքանչիւր ընկերակցութեան «սանթրալ պօրտ»ը այսպէս կազմուած ըլլալով միեւնոյն անդամներէն, Միութեան միասնական բնոյթը պիտի պահպանուի :

(11 Շար.)

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 15ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ալէմշահ խանդավառուած թէ՛ նրբա-ճաշակ Եւրոպացիներէն եւ թէ՛ մեր երգերուն ծանօթ Արեւելքի Հայերէն գնահատուելէն՝ նոր ստեղծագործութիւններ կը յղանայ, կ՝արտադրէ: Սակայն, ի՞նչ հոսանքի կը հետեւի... Ան գտած ըլլալով հանդերձ իր ուղղութիւնը, միշտ փնտռտուքի մէջ է... Բնականաբար Կոմիտասն է որ կը տիրապետէ իր երաժշտական հետապնդումներուն մէջ: Երկուք են իր շօշափած երակները — Մին Կովկասեանը՝ ուր դժուար է գտնել հայակական տարրը, որովհետեւ, հոն շատ քիչ է (Պէտք չէ խաբուիլ նոյնիսկ Սայաթ Նովայի երաժշտութենէն, իր «կարօտագին» շեշտէն տարուած):

Երկրորդը, հուսկ, Փոքր-Ասիական կամ Միջերկրականեան ճաշակն է, որ հակառակ իր երանգաւորումով ցոյց չըտալուն վարպետի որոնածը, իր (ձայնական կենդանի էութեամբ) վերպով (հագագով) կը յայտնաբերէ մեր ցեղային ինքնատպութիւնը: Շաւարշ Նարդունի— որ իր լաւ բարեկամներէն էր — ձեւով մը վերլուծած կը նկատէ Ալէմշահի երկմտութեան տագնապը, այսինքն, երաժիշտը նախապէս երեւակայութեամբ բակրսած է կովկասեան հոսանքին մէջ հայրենի բոյրը գտնել, բայց, ի վերջոյ հակած է միջերկրականեան երանգին, իր միջավայրին մղումով: Բնական է՝ քանի այս միջավայրին մէջ գտած էր իր երաժշտական ակնկալութիւններու արժանի իրագործումը: Արդարեւ բծախնդիր էր — իբրեւ իսկական երաժշտագէտ — իր եղանակաւորած ոտանաւորներու չափական ու ներքին ներդաշնակութեան նրկատմամբ: Եւ հայկական երաժշտութեան հաւատաւոր մշակը 1947ին, Հիւսիսային Ամերիկա կը մեկնի, հոն մէկ քանի երգահանդէսներ տալու եւ Հայոց հոգիներուն մէջ հայ երգին հմայքը տարածելու համար: Եւ ահա, Դեկտեմբեր 14ին, Տիթրոյթի մէջ տալիք համերգի նախօրեակին՝ սեւ ճակատագիրը կանխահաս մահով կ՝ընդհատէ Գուրգէնի յաղթանակներու շարքը:

ԳՈՐԾԵՐԸ

Արեւելեան Գիշերները (1931) որ իրենց հեշտ պարզութեամբ ունկնդրին արեւելեան գիշերի մը մոգական պատրանքը կուտան:

Հէքեաթը (1932), որ ամբողջ Վենետիկի մէջ կ՝երգուէր, երբ 1936ին հռչակաւոր քաղաքապետական շեփորախումբը Սպենդիարեանի Էթիւտ տ՛Երեւանի կողքին կը նուագէր զայն Մ. Ռափայէլեանի Հարիւրամեակի տօներուն առթիւ:

Հազար ու Մէկ Գիշերները (1933), որ նոր քայլ մը եղաւ եւ Արաբական քաղցր ներշնչումը կը կրէ:

Աւարայրի Պատերազմը (1934), դիւցազներգական երկը՝ որ իր գլուխ գործոցը կը համարուի թէ իր ինքնաբուխ ներշնչումին եւ թէ՛ կատարեալ երաժշտական կազմաւորումին համար:

Հայ Ժողովրդական Պարեր (1935), որոնց առաջաձը Կոմիտասեան ծառաստանէն է: Ասոնց կարգին ունի նաեւ Արշակ Բ. օփերէթը, Տաւրոսի Առիւծը ողբերգութիւնը, Վարդավառը, Երկու Պատմուածքը ու Մեներգներու եւ բազմաձայն խմբերգներու անթիւ հոյլ մը:

Արդարեւ, Ամերիկահայ գաղութը իր բարոյական եւ մտաւորական արժէքը ճանչնալով՝ ափսոսաց, «Երանի թէ բնաւ զինքը ճանչցած չըլլայինք ...»:

Ալէմշահ կարճ եւ սակայն, բազմավաստակ կեանքին վերջին հանդրուանը հանդիսացաւ իր սկզբնական թեւածումներու սիրած վայրը՝ Վենետիկ ... Ս. Ղազարու կղզիին մէջ է որպէսզի յաւիտեան ապրի Մխիթարեան շունչին տակ — իբրեւ անբաժան աշակերտ — եւ մեծն Ալիշանի կողքին:

×

Հա՛յ ուխտաւոր, երբ Սուրբ Ղազար այցելես, չմոռնաս տասնրհինգ տարիներէ անշընչացած Գուրգէնի հողակոյտը երախտագիտութեամբ համբուրել, որովհետեւ, ան քեզի համար ապրեցաւ եւ իր երգով զքեզ կ՝ապրեցնէ տակաւին: Եւ եթէ ձայնդ յուզումէն չի դողար մրմնջէ իր շիրմաքարին վրայ ոսկետառ քանդակուած վարպետին գլուխ գործոցին սա տողը՝ «Հաւասարեսցէ մահս մեր ընդ մահու արդարոց ...» (Եղիշէ):

ՅԱԿՈԲ Ա. ՃԷԼԱԼԵԱՆ

Աթէնք

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

Այս տարի Հ. Յ. Դաշնակցութեան հանդէսները տեղի ունեցած են աննախընթաց խանդավառութեամբ՝ Լոս Անճըլըսի, Ֆրեզնոյի, Սան Ֆրանսիսքոյի, Սան Ֆերնանտոյի մէջ, գլխաւոր բանախօս ունենալով Շաւարշ Նարդունին:

Նոյն շրջաններուն մէջ Հայ Օգնութեան Միութիւնը եւս կազմակերպած է մասնաւոր հանդէսներ, ուր խօսած է նոյնպէս «Հայ-Բոյժ»ի խմբագիրը:

Շ. Նարդունի տուած է նաեւ դասախօսութիւն մը Լոս Անճըլըսի մէջ, Կրթ. Հիմնարկութեան նախաձեռնութեամբ նիւթ ունենալով «Հայ մշակութային արժէքները օտար մասնագէտներու ակնոցով»: Սան Ֆրանսիսքոյի եւ Օքլէնտի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի նախաձեռնութեամբ դասախօսութիւն մըն ալ Սան Ֆրանսիսքոյի մէջ, նիւթ ունենալով «Երիտասարդագիտութիւնը (հեպելոժի), եւ հայ երիտասարդութեան պատմութիւնը դարերու ընթացքին»:

ՄԵՂՐ ԿԵՐԷՔ

Մեղրը, ինչպէս նաեւ մեղուին թոյնը ժողովրդական հին դեղեր են: Արդարեւ հին ժամանակներէն ի վեր մարդիկ գնահատած են մեղրը եւ մեղուարուծութեան միւս արտադրութիւնները: Հին դարերուն մեղրը իբրեւ դեղ կ՝օգտագործուէր Եգիպտոս, Սուրիա, Չինաստան, Հնդկաստան, Հռոմ եւ այլ երկիրներու մէջ:

Ներկայիս հաստատուած է թէ մեղրը օժտուած է բուժիչ բազմաթիւ յատկութիւններով եւ կրնայ գործածուիլ իբրեւ բնական դեղ: Վաթսուն տեսակ դեղեր կը փոխարինէ ան: Կարգ մը բժիշկներու համաձայն, մեղրին երկարատեւ գործածութիւնը օրական 50 – 140 կրամ (միջին հաշուով 70 կրամ), կը բարելաւէ հիւանդներուն ընդհանուր վիճակը եւ սիրտին տոկոնութիւնը՝ սրտի ծանր հիւանդութիւներու ժամանակ: Տեսնուած է նաեւ թէ մեղրը լաւ արդիւնքներ կուտայ վէրք ունեցող հիւանդութիւններու ժամանակ: Այս պարագային մեղր կարելի է ուտել նախաճաշէն եւ ճաշէն 1ուկէս 2 ժամ առաջ եւ ընթրիքէն 3 ժամ յետոյ:

Միեւնոյն ատեն, մեղրը ձկան իւղին հետ խառնելով կը գործածուի թարախոտ վէրքերը բուժելու համար: Մեղրը ցուրտին դէմ պաշտպանուելու օգտակար միջոց մըն ալ է: Արդարեւ, մարմինը կը ջերմացնէ:

Վերաջպէս ջիղերը հանգստացնելու համար ալ օգտակար է: Երեկոները գաւաթ մը մեղրաջուր խմելու պարագային, հիւանդը հանդիստ քուն կը քաշէ: Մեղրը յաջողութեամբ կը կիրարկեն նաեւ աչքի հիւանդութիւններուն ժամանակ:

Բուժական նպատակներով ամէնէն լաւն է մեղրը ուտել հաշիւով: Տարիքաւոր մարդուն համար օրական չափը հարիւր կրամ է, առաւելագոյնը՝ երկու հարիւր կրամ: Այս քանակը հետեւեալ ձեւով պէտք է բաժնել՝ առաւօտուն 30 – 60 կրամ, ցերեկը՝ 40–80 կրամ, իսկ երեկոյեան՝ 30–60 կրամ: Մեղրը գործածել՝ կերակուրէն մէկ – երկու ժամ առաջ կամ երեք ժամ ետք: Երախաներուն պէտք է տալ թէյի դգալով, օրական երեսուն կրամ:

Բուժիչ ներգործութիւն ունի նաեւ մեղուին թոյնը: Արդարեւ կ՝իջեցնէ արեան բարձր ճնշումը, մասնաւորաբար կը նուազեցնէ արեան քոլեսթերօլի քանակը, կարեւոր դեր կ՝ունենայ պնդերակութիւնը կանխելու գործին մէջ:

Մեղուին թոյնը կը կիրարկուի հիմնականին մէջ հետեւեալ հիւանդութիւններուն ժամանակ. յօդացաւ, վարակիչ բազմայօդաբորբ (փօլիարթրիթ), շրջապատի ջիղերու համակարգութեան հիւանդութիւններ եւայլն:

Ն. Ս.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԸ ՔԱՐՈՎ ՀՈՂԸ ԿԸ ԲԱՐԵԼԱՒԵՆ

Հայ գիտնականները կ՝ենթադրեն թէ քարերը թանկարժէք նիւթ մը կը կազմեն հողը բերրի դարձնելու համար: Ուստի, երկրագործական արտադրութեան մէջ քարերը օգտագործելու համար ինքնատիպ ձեւ մը առաջարկեցին: Տուֆ քարը եւ ուրիշ ծակոտկէն քարերը, որոնք կրնան խոնաւութիւն պահպանել, փոշիի կը վերածուին, հողին տակ անոնց համար փոքր աւազաններ կը ստեղծուին եւ այդպէսով կանոնաւորաբար խոնաւութիւն կը հայթայթուի բոյսերուն:

Հայաստանի համար, որուն հողը ամբողջութեամբ ծածկուած է հրաբխային ծագում ունեցող ծակոտկէն քարերով, երկրագործութեան մէջ, մանաւանդ անջրդի սարահարթերուն վրայ քարերու օգտագործումը անսահման օգտակարութիւն ունի, յայտարարեց Մամիկոն Յովհաննիսեան, որ քարերու ու կայծքարատներու հաստատութեան տնօրէնն է:

— Քարը, որ երկար դարեր ամլութեան խորհրդանիշը նկատուած է, հարստութեան ու առատութեան աղբիւր մը կը դառնայ ներկայիս, աւելցուց Մ. Յովհաննիսեան:

ՔԱՂԱՔԸ ԽՄԵԼՈՒ ՋՈՒՐ ՉՈՒՆԻ

Լուսաւան քաղաքը, որ ունի բազմաթիւ մեծ գործարաններ, մինչեւ հիմա ապահովուած չէ խմելու ջուրով: Անտանելի է քաղաքին կոյուղիին վիճակը: Կեղտոտ ջուրերը մաքրելու սահմանուած կայանը պէտք է շինուէր երեք տարի առաջ, բայց մինչեւ այսօր ալ, կեղտոտ ջուրերը բաց վիճակի մէջ Հրազդան կը թափին: «Քաղաքի բնակչութիւնը խիստ դժգոհ է» կ՝եզրակացնէ Հրազդանի շրջանի պետական – առողջապահական տեսուչը՝ Ա. Գրիգորեան:

ՆՈՐ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԻՒՏՃԷՆ

Խորհրդային Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը սահմանեց այս տարեշրջանի ընդհանուր պիւտճէն — եկամուտներ 87·716·982·000 ռուբլի եւ ծախքեր՝ 86·203·233·000 ռուբլի:

Ընդհանուր պիւտճէէն 15 հանրապետութիւններուն սահմանուած են 47·347–413·000 ռուբլի: Այս դումարէն Հայաստանի բաժին պիտի իյնայ 471·404·000 ռուբլի: Ասկէ զատ Հայաստանի պետական հարկերուն եւ եկամուտներուն 93·6 առ հարիւրը պիտի յանձնուի Հայաստանի: Նոյնպէս ժողովուրդէն դանձուած հարկերուն հարիւր տոկոսը:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

— Խնդաց, ծաղրեց զիս, պատասխանեց պատրիարքը. եւ, հիւպատոսական հեռագիրներուն ու տեղեկագիրներուն վրայ հիմնուած, թուեց ինծի ծանրակշիռ դէպքերու շարք մը, որոնք չէին յիշուած ինծի հասած գանդատներուն մէջ. ի վերջոյ, ստիպուեցայ խոստովանիլ ճշմարտութիւնը ...:

Շէֆիք փաշան կարմրեցաւ, բարկութենէն պիտի ճաթէր, դարձաւ ըսաւ:

— Պատրիարք էֆէնտի, կը ցաւիմ որ այդ աստիճան առաջ գացած էք, պարզապէս ամբաստանած էք կայսերական կառավարութիւնը:

— Երբեք, երբեք բողոքեց Օրմանեան, իր հոգիին բովանդակ զայրոյթովը, դիտէ՞ք ինչ ըսի յետոյ մեծ դեսպանին:

— Ի՞նչ ըսիք ...

— Կայսերական կառավարութիւնը, ըսի, շարունակեց Օրմանեան, ցաւ զգաց պատահած դէպքերուն վրայ եւ ինծի խոստացաւ անմիջական միջոցներ ձեռք առնել արգիլելու անոնց կրկնութիւնը:

— Մեծ դեսպա՞նը, ընդմիջեց նախարարը, ան ի՞նչ ըսաւ.

— Կայսերական կառավարութիւնը կը խոստանայ, ըսաւ, լոկ կը խոստանայ, պատասխանեց պատրիարքը, բայց երբեք չի գործադրեր ...

— Վերջապէս, ընդմիջեց նախարարը հառաչելով, ի՞նչ եղաւ արդիւնքը:

— Փաշա, պատասխանեց Օրմանեան, դիտէ՞ք ինչ եղաւ մեծ դեսպանին վերջին խօսքը:

— Ի՞նչ եղաւ ...

— Չեմ կրնար կրկնել փաշա, պատասխանեց Օրմանեան, սիրտիս բանեցաւ, խոցոտիչ, մամացուցիչ խօսք մը:

— Խնդրեմ, ըսէք, թախանձեց նախարարը:

Եւ Օրմանեան, ինքզինք ամփոփելով ու լայն շունչ մը քաշելով, յարեց.

— Սրբազան հայր, կը ներէք, ըսաւ ինծի մեծ դեսպանը, աւելի լաւ է որ ուրիշի մը ձգէք այս աթոռը, քաշուեցէք պաշտօնէ, քանի որ չէք կրնար պաշտպանել ձեր ազգին իրաւունքները:

— Դուք ի՞նչ ըսիք, հարցուց Շէֆիք:

— Ի՞նչ պիտի ըսէի, պատասխանեց Օրմանեան, շատ լաւ, կը հրաժարիմ, ըսի ...:

Նախարարը կատաղութենէն ինքզինք կ՝ուտէր, բայց ամէն ճիգ կ՝ընէր ինքզինք զսպելու, վերջաւորութիւնը կ՝ուզէր տեսնել, ուստի, մեղմելով ձայնը, մտերիմ շեշտով մը:

— Գուզո՛ւմ պատրիարք էֆէնտի, ըսաւ, դուք պերճախօս քարոզիչ, հռչակաւոր բեմբասաց, միեւնոյն ժամանակ, նուրբ դիւանագէտ մը, ինչպէս հանդուրժեցիք այդքան ծանրակշիռ հարուած մը, ինչո՞ւ չտուիք իրեն արժանաւոր պատասխանը:

— Ի՞նչ պատասխան տայի, փաշա, հարցուց Օրմանեան:

— Թող ազգարարէիք որ իր կօշիկէն վեր չելլեր, յարեց նախարարը:

— Ինչպէս ...

— Ինչ իրաւասութիւն ունէր միջամտելու մեր կառավարութեան ներքին գործերուն, դիտել տուաւ Շէֆիք, ի՞նչպէս յանդգնեցաւ այդ լիրբ լեզուն գործածելու. միթէ դուք իր պաշտօնեա՞ն էք, կամ ստորակարգեալը:

— Փաշա, բողոքեց պատրիարքը, ես չէի կրնար ընել այդ դիտողութիւնը, որովհետեւ, դիտեմ թէ բրիտանական կառավարութեան մեծ դեսպանը կշռելով կը խօսի, եւ երբեք դուրս չելլեր իր իրաւասութեան սահմանէն:

— Խնդրեմ, պատրիարք էֆէնտի, լաւ չհասկցայ այդ կէտը, հաճեցէք բացատրել:

— Անգլիան, փաշա, շարունակեց Օրմանեան, տիրական շեշտով մը, միջազգային դաշնագիրներու ուժովը, յանձնառութիւններ, հետեւաբար, իրաւասութիւն ունի միջամտելու մեր ներքին գործերուն. Հայկական Խնդիրի գործադրութեան երաշխաւորը չէ՞...:

Ոստիկանութեան նախարարը լռեց, ջաջխջախիչ էր պատասխանը: Եւ լռութիւնը բաւական երկար տեւեց:

— Պատրիարք էֆէնտի, ըսաւ ի վերջոյ, անգլիական դեսպանինը հասկացանք, ֆրանսականին հետ ինչպէս վերջացուցիք:

— Փաշա, պատասխանեց Օրմանեան, կ՝երեւայ թէ երկու մեծ դեսպանները, թերեւս իրենց պատկանեալ կառավարութեան հրահանգովը, կանխաւ պատրաստած էին այդ տեսակցութիւնները:

— Ի՞նչպէս ...:

— Որովհետեւ, շարունակեց Օրմանեան, երկուքն ալ նոյն նիւթը քրքրեցին, միեւնոյն հարցումը, ներքին դաւառներուն ապահովութեան մասին. Ֆրանսականը նոյնիսկ սպառնալիքներ ըրաւ:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Աբրահամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայթայեան եւ զաւակները, Պ. Զարեհ Հէքիմեան եւ զաւակները, Պ. Նշան Հայթայեան, Օր. Մարի Հայթայեան, Տիկին Ադնիւ Քրքոճայեան, ինչպէս նաեւ Տէր-Մինքայէլեան (Պուէնոս Այրէս – Արժանթին), Կազերեան (Լիոն եւ Տէսին), Հայթայեան (Փարիզ), Անուչեան (Փարիզ), Կարապետեան (Ռենսի), Գարաօղլանեան (Մարսէյլ), Այվազեան (Վիէն), Մովսէսեան (Տէսին), Տէր Թորգոմ Փոսթէքեան (Լիոն), Տէր – Կարապետեան (Երեւան) ընտանիքները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, եղբօր եւ ազգականին

ՍԱՐԳԻՍ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ իր բնակարանը (Վիէն) 84 տարեկանին, Յունուար 1ին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Հինգշաբթի, ժամը 3ին, Վիէնի մէջ:

4 Փլաս Էմիլ Զոլա, Վիէն (Իզէռ), ուրկէ մարմինը ամփոփուեցաւ Փոնթ Լ-վէքի գերեզմանատունը իր ընտանեկան դամբարանը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Նոր Տարուան Աւրթի
«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Օր. Վարդուհի Նորոյեան այս տարի եւս մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր ծնողքին՝ Պ. Տիգրան Նորոյեանի (Լիոն):

×

Մարսէյլէն Մոնիք Լալայեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մեծ մայրիկին՝ Ժրւնեւ Լալայեանի:

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Սրբուհի Նշանեան իր զաւկին ամուսնութեան առթիւ Ալֆորվիլլէ Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ կը նուիրէ 50 Ֆ.: Եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութիւն կը յայտնէ տիկինին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբը չը – նորհակալութեամբ առացած է Քրիստափորի զարմուհիէն՝ Տիկին Ա. Աքնազարեանէ 50 Ֆ., մեծ յեղափոխականին ծննդեան 103րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպուած յիշատակի երեկոյթին առթիւ:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

ՓԱՐԻԶ, Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ, ձրագալոյց Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սկիզբ ժամերգութիւն ժամը 15·30ին, Ս. պատարագ ժամը 17ին:

Կիրակի, Տօն Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, քառաձայն հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ քարոզէ Սերովբէ Աբգ. Մանուկեան: Ճեմ պատարագի Զօրհնէքի արարողութիւն:

Երկուշաբթի, Մեռելոց, ի յիշատակ Մեռելոց Ս. պատարագ, ժամը 10ին եւ Հոգեհանգիստ:

×

ՇԱՒԻԼ

Շաբաթ Խթման երեկոյ ժամը 16ին, Կիրակի, Ս. Ծննդեան առաւօտ ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ 10ին, Զրօրհնէք ժամը 12ին:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, Ս. ՊՕՂՈՍ ՊԵՏՐՈՍ

Նոյն արարողութիւնները նոյն ժամերուն: Տես՝ Փարիզի եկեղեցւոյ ժամանակացոյցը:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ, ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ

Շաբաթ, Ծննդեան ճրագալոյցին պիտի մասնակցի հանդիսաւոր Ս. պատարագ: Սկիզբ ժամերգութեան կէսօրէ վերջ ժամը 5ին: Ս. պատարագ 6:

Կիրակի Ս. Ծննդեան տօնին պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Ներսես Վրդ. Բալուեան: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9: Պատարագ 10·30:

×

ԼԻՈՆ

Շաբաթ երեկոյ, ճրագալոյց, պատարագ ժամը 5ին:

Կիրակի, Ծնունդ, սկիզբ ժամերգութեան, առաւօտ ժամը 7ին, Ս. պատարագ 10·30ին, Զրօրհնէք 11·30ին:

×

Պօմոնի Ս. Գր. Լուս. Եկեղեցւոյ Տօնակատարութեանց

Շաբաթ, ճրագալոյց Ծննդեան, երեկոյեան արարողութիւնք եւ «Լոյս Զբաղթ» ժամը 4ին, պատարագ եւ նախատօնակ 5ին:

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն, սկիզբ առաւօտ, ժամը 8ին, պատարագ Եկմալեան 10ին, Զրօրհնէք 11·45ին:

Երկուշաբթի, ճիշատակ Հայոց Նահատակաց, սկիզբ արարողութենէ ժամը 8·30ին, պատարագ 10ին, Հոգեհանգիստ 11·45ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴ

5 Յունուար, Շաբաթ, ճրագալոյց Ս. Ծնունդի, Իրիկնան ժամերգութիւն 4, Ս. պատարագ 5·30:

6 Յունուար, Կիրակի, Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն: ժամերգութիւն 8·30, Ս. պատարագ 10, Զրօրհնէք 11·45: Հոգեհանգիստ համօրէն հնձից եալներու:

×

ՆԻՍ

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ

5 Յունուար, Շաբաթ, առաւօտ ժամերգութիւն ժամը 9, երեկոյ, ճրագալոյց, ժամը 15·30:

6 Յունուար, Կիրակի, Ս. Ծնունդ. առաւօտեան ժամերգութիւն եւ Ս. պատարագ:

7 Յունուար, Երկուշաբթի, Մեռելոց առաւօտեան ժամերգութիւն եւ Ս. պատարագ, (կէսօրէ վերջ գերեզմանօրհնէք, Քոքատի գերեզմանատունը):

×

ՎԱԼԱՆՍ

Շաբաթ, ճրագալոյց, սկիզբ առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 9ին, ճրագալոյցի արարողութիւն եւ պատարագ ժամը 18ին:

Կիրակի, Ծնունդ, առաւօտ ժամը 8ին, Ս. պատարագ 10ին, Զրօրհնէք յետ Ս. պատարագի:

Երկուշաբթի, Ցիշատակ Մեռելոց, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 9ին:

×

ՏԷՍԻՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Շաբաթ, ճրագալոյց Ս. Ծնունդի: Երեկոյեան ժամերգութիւն եւ Ս. պատարագ ժամը 5·30ին:

Կիրակի, Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, ժամը 8·30, յետ պատարագի Զրօրհնէք եւ Հոգեհանգիստ:

Կէսօրէ վերջ գերեզմանօրհնէք ժամը 3ին 5 Տէսինի գերեզմանատունը:

×

ՍԼՆԹ – ԱՆԹՈՒԱՆ – Ս. ԹԱԴԷՈՍ

Շաբաթ, երեկոյեան ճրագալոյց, ժամը 5ին, Ս. պատարագ ժամը 7ին:

Կիրակի, Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, առաւօտեան ժամը 7·30. Ս. պատարագ 10, քարոզ 11:

Հոգեհանգստեան պաշտօն 11·30 ին Զրօրհնէքի արարողութիւն յաւարտ Ս. պատարագի:

Հ. Յ. Դ.

Վիէն.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ընդհ. ժողովը երկուշաբթի, (7 Յունուար) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները, ինչպէս նաեւ «Արամ» ԱՆթակումիտէն:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ԱՆթակումիտէի ժողովը այս Շաբաթ, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱՆԾԱՆՕԹ ՁԻՆՈՒՈՐԻ
ԲՈՑԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

«Բոցի Վարչութիւնը» հրաւիրած է Ֆրանսական Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը որ, բացառաբար, Անծանօթ Զինուորին բոցը արծարծէ, այս Ուրբաթ ժամը 18·30ին:

Բոլոր անդամները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ: Հաւաքուիլ, ժամը 18ին այն անցքին առջեւ որ դէպի Յաղթական կամար կ'առաջնորդէ:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի Ցայտնութիւն եւ Մկրտութիւն Տեառն Հայրապետական Ճաշնաւոր պատարագ ժամը 10·30ին: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը, Փարիզի չրջանի իր մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը:

Հինգշաբթի, Յունուար 10, կէսօրէ ետք ժամը 14 – 18, 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանին մէջ:

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանին Ծնունդի եւ Ամանորի հանգիսը Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ, 12 Յունուար, Շաբաթ դիշեր, ժամը 9ին:

Ցայտագրին մաս կը կազմեն՝ արտասանութիւններ, նուագ, երգ եւ տրամախօսութիւններ՝ երկու սեռէ մանուկներու կողմէ: Իսկ երկու սեռէ պատանիներու կողմէ, քրքջալիր զաւեշտ մը՝ «Բարեկենդանի Անկուտինները» եւ կովկասեան պարեր:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 6ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՀԱՅՏԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Պարսամեան Գրատունը
46, Rue Richer, PARIS (9e)
փակուած է 16 Հոկտեմբեր 1962ին: Իսկ իր բնակարանին նոր հասցէն է՝
13, Rue Saulnier, PARIS (9e)
Tél. : PRO. 64-90
Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս հասցէն:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

AU BEAU NOYER
A 50 mètres du Métro MARCEL SEMBAT
7 ETAGES D'EXPOSITION
D'AMEUBLEMENTS
CRÉDIT SANS FORMALITÉS
ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
185, BD. JEAN JAURÈS --- 15, AV. ANDRÉ MORIZET - BOULOGNE — MOL. 06.03 et 60.38

ԷՒՐՕՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՒՏԱԴՐՈՒՅՔԸ
ՀԷԼՎԱ ԼՕԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ
ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՕՅ (ՌՕՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՕՅՇ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin /Marseille (2ème)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ
խոհանոց, ճաշարան, ննջասենեակ, *սթիւտիօ*ներ, անկողնի կազմածներ, հիւրասրահ, կահաւորման կերպասներ, եւայլն, կ'առնուին՝
Goussainville Mobilier
MAISON R. TACVORIAN
1, Avenue Jacques Potel
2, Avenue de la Concorde
GOUSSAINVILLE (S. et O.)
La petite Boutique aux plus grandes possibilités
Վճարումի մեծ դիւրութիւններ. հիւանդութեան պարագային՝ ապահովագրութիւն:
Livraison gratuite

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 5 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

SAMEDI 5 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9497 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — No 9497

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱԾ Է ՔԵՆԸՏԻԻ

ՄԻՇՏ Կ'ՈՒԶԷ ԱՆԿԱԽ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նախարարաց Խորհուրդէն ետք, բանբերը անդրադառնալով Արտաքին նախարարին զեկուցումին Նասաուի խօսակցութեանց շուրջ յայտնեց թէ Նասաուի համաձայնութիւնը եւ ամերիկեան առաջարկը խնդրոյ նիւթ դարձած են, որու մասնակցած է Հանրապետութեան նախագահը: Այս մասին ոչ մէկ վերջնական որոշում տրուած է: Նկատի առնելով, շեշտած է կառավարութեան բանբերը որ փոլարիս հրթիռին յաւելուածը այսինքն՝ հիւլէական սուզանաւը կը պակսի, եւ կը պակսի նաեւ հիւլէական գլուխը, շատ չի հասկցուիր այդ առաջարկին բնոյթը: Ֆրանսա ինքնիրեն ճիգ մը սկսած է եւ Անգլիոյ հետ սա տարբերութիւնն ունի որ մինակը սկսած է, ոչ մէկ պատճառ ունի ատկէ հրաժարելու: Ոչ մէկ պատասխան տրուած է որ դուռը փակէ որեւէ բանի նկատի առնելով այս հարցին բարդ հանդամանքը: Ֆրանսա հաւատարիմ կը մնայ իր պաշտպանութեան սկզբունքին եւ այն սկզբունքին որ կը ձգտի ապահովել իր ազգային պաշտպանութեան անկախութիւնը:

Նկատի առնելով նաեւ որ պատշաճ չէ որ նախագահ տը Կոլ այս նիւթին մասին խօսի յառաջիկայ մամուլի ասուլիսին (Յունուար 14) նախապէս հաղորդած չըլլալով Ֆրանսական տեսակէտը նախագահ Քենըտիի, ներկայիս արդէն պատասխան մը տրուած է Միացեալ Նահանգներու նախագահին:

Ուոշինկթընէն ալ հեռագիր մը կը ճըշդէ թէ նախագահ տը Կոլի պատասխանը դիւանագիտական սովորական ճամբով փոխանցուած է Քենըտիի: Ֆրանսական մամուլի գործակալութեան հեռագիրը կ'աւեցնէ թէ տը Կոլ, իր նամակին մէջ, յայտնած է թէ Ֆրանսական Հանրապետութիւնը մեծ շահագրգռութեամբ կը նկատէ Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան հետ խօսակցութեանց կարելիութիւնը, փոլարիս հրթիռներու մասին:

Այս լուրերէն եւ նախարար Փէյրըֆիթի յայտարարութենէն կը թուի թէ Ֆրանսական դիրքը հետեւեալն է.— Փափաք կայ շարունակելու հիւլէական ազգային ուժի մը ստեղծումը, բայց նոյն ատեն Ֆրանսա չուզեր դուռը փակել այն շատ բարդ խօսակցութեանց որոնց կրնայ դուռ բանալ բազմակողմանի ուժի մը գործադրութիւնը, ընդունելով մանաւանդ որ ամերիկեան առաջարկը հարցին միակ մէկ երեսն է քանի որ հրթիռները խնդրոյ առարկայ ուժին տարրերէն միայն մէկը կը կազմեն:

×

Նախարարաց Խորհուրդը այլ հարցերով ալ զբաղած է: Ըստ ներքին նախարարին գաղտնի բանակը զինաթափ չէ եղած եւ Հանրապետութեան նախագահին կեանքը միշտ վտանգի մէջ է: Այդ պատճառաւ պէտք է շատ աչալուրջ ըլլալ: Հոլտ – ըփնները բազմացած են եւ ասոնց հարիւրէն 71ը, վերջին երեք ամիսներու ընթացքին, Ալժերիայէն եկած տարրերու գործն էին: Տարրեր որոնք «Գաղտնի Բանակ Կազմակերպութեան» կը պատկանին: Ոստիկանութիւնը պէտք է մեծ վտանգներու դէմ դնէ:

ՔՈՆԿՕ

ՄԱԿԻ ԶՕՐՔԸ

ԳՐԱՒԵՑ ԺԱՏՈԹՎԻԼԸ

Ժատոթվիլի Քաթանկացի պահակազօրքը որ փողոց առ փողոց պիտի պաշտպանէր գաւառին երկրորդ քաղաքը, շատ շուտ տեղի տուաւ առանց որեւէ լուրջ դիմադրութեան: Կը թուի թէ Զոմպէ այլեւս պարտութեան ճամբան բռնած է: Հաւանական կը նկատուի որ Միքամպօ, ռոտեզեան սահմանին մօտ քաղաքը ապաստանած ըլլայ:

Անդին սակայն «Ռատիօ – Ազատ–Քաթանկա» կայան մը Զոմպէի մէկ կոչը սփռած է ուր նախագահը կ'ըսէ ի մէջ այլոց.— «Քաթանկական կառավարութիւնը բծախնդիր պաշտպանելու ժողովուրդին նուիրական իրաւունքները ամերիկեան նոր – գաղթատիրութեան վնասակար տիրապետութեան դէմ, որոշած է դիմադրել կատաղի կերպով, իր ձեռքն ունեցած բոլոր միջոցներով, բարբարոս «ՄԱԿեաններուն» դէմ»:

Քաթանկայի կառավարութիւնը կոչ կ'ընէ բնակչութեան որ իր վստահութիւնը պահէ եւ առաջին ազդանշանին, սկսի կեռիլլան: «Մեր դատը արդար է եւ ի վերջոյ պիտի յաղթանակէ: Ձեզի հետ եմ: Եթէ հարկ ըլլայ արիւնս հոսեցնել, պատրաստ եմ այդ ալ ընելու մեր դատին համար, որ, նաեւ դատն է՝ բովանդակ Ափրիկէի»:

ՄԱԿը շատ զոհ կը մնայ իր «յաղթանակէն»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԸ սուգի մէջ է.— Մայրի մը մեռած է: Լիբանանեան բոլոր թերթերը առաջին էջին վրայ մահազդ մը հրատարակած են հաղորդելու համար այս մահը: Ծանօթ է որ մայրիները ինչ նուիրական նշանակութիւն ունին երկրին մէջ: Մայրին մեռած է «անծանօթ հիւանդութենէ» մը: Այս դարաւոր եւ արքայավայել ծառերէն մէկուն կորուստը իսկական աղէտ մըն է լիբանանեան զբօսաշրջիկութեան զրասենեակին համար: Այսօր Լիբանանի մէջ միայն չորս հարիւր մայրի մնացած է մինչ ժամանակին բոլոր լեռները ծառերով ծածկուած էին: Զուրերու եւ անտառներու նախարարութիւնը, յանձնախումբ մը զրկեց երկրին հիւսիսը, քննելու համար մեռած ծառը: Իշխանութիւնները կը վախնան որ «հիւանդութիւնը» ողջ ծառերն ալ վարակէ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ բողոքած են Մոսկուայի Միացեալ Նահանգներու դեսպանատան առջեւ, յայտնելով թէ հակակրօնական հետապնդումներու ենթակայ են: Ամերիկացիք տեղեկացուցին Արտաքին նախարարութիւնը որպէսզի տէր կենայ այս «գաղթականներուն»:

ԱՆԳԼԻՈՅ նախկին վարչապետը՝ Լորտ Էթլի իր ութսունամեակը տօնեց առջի օր:

«ՏԷՅԼԻ ԹԷԼԷԿՐԱՖ» թերթին համաձայն Չինացիներ «իսկական համայնավարներու զինակցութիւն» մը կազմած են Մոսկուայի մէջ: Ըստ թերթին այս շարժումը, Ծնունդէն քիչ առաջ ժողով մը գումարած է որուն մասնակցած են մօտ չորս հազար հոգի: Միութեան պարագլուխները Փեքինի զեկավարներուն կ'առաջարկեն որ լաւ յարաբերութիւններ վերահաստատէ Խորհ. Միութեան հետ եւ խաղաղ համակեցութեան քաղաքականութիւն մը գործադրէ: Ճառախօսները շեշտած են թէ Փեքինի ներկայ քաղաքականութիւնը «յետադիմական» է, եւ ազգայնականներուն խաղը կ'ընէ: Կ'ըսուի նաեւ թէ դատապարտած են ալպանական վարչակարգը որ «պարկեշտ համայնավարներ» բանտարկած է:

ՓԱՔԻՍՏԱՆ եւ համայնավար Չինաստան առեւտրական համաձայնութեան մը շուրջ կը բանակցին:

ՔՐՏԱԿԱՆ շարժումի Եւրոպայի բանբերը յայտարարեց թէ Պարզանի ողջ է եւ անձնապէս կը ղեկավարէ Քիւրտ մաքին, որ ներկայիս, ամբողջ իրաքեան Քիւրտիստանի տէրն է: Բացարձակապէս հերքեց Պաղտատի եւ Անգարայի լուրերը ըստ որոնց քիւրտ պարագլուխը մեռած ու թաղուած էր:

ՄԵՔՔԷ յայտարարեց թէ եգիպտացի այն գերիները որոնք Իմամ Էլ Պատրի ձեռքն են, պիտի գնդակահարուին եթէ եգիպտական ռմբաձիգ օդանաւերու թռիչքները շարունակուին Սէուտական Արաբիոյ վրայ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Ֆրանսերէն լեզուով հրատարակուող միակ օրաթերթը դադրեցաւ, նիւթական պատճառներով:

ՆԱՍՐ Ալժերիա պիտի երթայ, Յուլիս 5ին, երկրին անկախութեան առաջին տարեդարձին առթիւ:

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը մասնակի ներում շնորհեց կարգ մը բանտարկեալներու, Հանրապետութեան հռչակման 15րդ տարեդարձին առթիւ:

ՆԻԻ ԵՈՐՔԻ 9 օրաթերթերու տէրերուն բանբերը յայտարարեց թէ ձեւ մը կը խորհի թերթերը առանց գրաշարի հրատարակելու համար: Ծանօթ է որ գրաշարները դեկտեմբեր 9էն ի վեր գործադուլի մէջ են:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Արտաքին նախարարը Ադամ Ռափացքի յայտարարեց թէ կրկին շահեկան դարձած է ապահիւլէական շրջաններու հարցը:

ԻՏԱԼԻԱ ազատ արձակեց պուլկար օդաչուն՝ Սոլաքով, որ Միկ 17 օդանաւով մը պարտադրի էջք մը կատարած էր անցեալ Յունուար 20ին, Ատլանտեան Ուխտի հրթիռներու արձակարաններուն մօտ:

ՏԻՔ ՓԱՈՒԸԼ, ամերիկացի դերասանը մեռաւ առջի օր, 59 տարեկանին խլիրդէ: Նոյն հիւանդութեան զոհ գացած է նաեւ ուրիշ ամերիկացի դերասան մը՝ Ճէք Քարսոն, 52 տարեկան:

ԱԼԺԷԻ նախկին մայր եկեղեցիէն հանուեցան երկու եպիսկոպոսներու դագաղները, նկատի առնելով որ եկեղեցին մզկիթի վերածուած է:

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ ՄԵԾԵՐԻ ՄԵԾԸ

ԽՄԲ.— Ստորեւ՝ Սիլվա Կապուտիկեանի Պէյրութ արտասանած ճառին գլխաւոր մասերը, Մեսրոպ Մաշտոցի հանդիսութեան առթիւ:

Իւրաքանչիւր ժողովուրդ հարուստ է իր ծնունդներով: Մեր ժողովուրդն էլ հարուստ է իր ծնունդներով: Մեսրոպ Մաշտոցը մեծերի մեծն է, ծնունդների ծնունդը:

Մեսրոպի ծնունդը ծնունդն է Վարդանի, ծնունդն է Խորենացու եւ Շիրակացու, Նարեկացու եւ Մանուէլ ճարտարապետի, Քուչակի եւ Սայաթ Նովայի, Թումանեանի եւ Կոմիտասի: Ծնունդն է Թամանեանի, Չարենցի, Մարտիրոս Սարեանի, Վիքթոր Համբարձումեանի...

Մեսրոպի ծնունդը՝ ծնունդն է նաեւ քաղաքամայր Դուինի պարիպներին կըքած՝ կաւէ քողտիկում ծնուած թխամորթ ու նշաչուի մանկան եւ այսօր լուսաբացին Երեւանի վարդագոյն ծննդատանն աշխարհ եկած խլպլան մանչուկի՝ նոյնպէս թխամորթ, նոյնպէս նշաչուի:

Պատմութեան բերումով հայ ժողովրդի գոյութիւնը թշնամական բանակով շրջապատուած բերդի գոյութիւն եղաւ շարունակաբար: Եւ կռուեց նա թուով մեծազօր բանակների դէմ այն ամէնով, ինչ ունէր աշխարհում: Կռուեց այրուձիով, նետերով, թնդանօթներով, հրացաններով, բայց թշնամին յառաջացաւ շարունակ: Իր լեռներից քարաժայռեր պոկեց ու նետեց առաջացող գնդերի վրայ, բոցավառուող կուպրի տակառներ գլորեց լեռնաճեղքերից վեր մագլցողների գլխին, բայց թշնամին յառաջացաւ վերստին: Եւ երբ գրոհող հրոսակների ճնշումից բերդի դարպասները ճռնչում էին արդէն եւ ուր որ է տապալուէին պիտի, նա՝ հայ ժողովուրդը, հոգու խորքերից հանեց իր ապաւէնը, իր մանրատակումն գրերը օղակ – օղակ հագցրեց իրար եւ որպէս պարան երկարելով քարաժայռերն ի վար՝ իջաւ շրջապատուած բերդից՝ փրկելով իր մնացորդները բնաջնջումից:

Այս եղաւ Մեսրոպը մեր ժողովրդի համար:

Միջագետքի աւազուտներում քաղցած ու բոպիկ դէպի անյայտութիւն էին քայլում Հայութեան վերջին մնացորդները. Թւում էր, փշրուեց, այրուեց, հիմնայատակ եղաւ ամէն ինչ՝ հող, հայրենիք, յոյս, գոյութիւն: Բայց, ծերունի ուսուցիչը աքսորաճամբի կարճատեւ հանգրուաններում՝ իր շուրջը հաւաքելով ողջ մնացած հատ եւ կենտ մանուկներին, իւր մաշուածձեռնափայտով օտար աւազներին գծեց հայրենի Ա Բ Գ Դն, ջանալով դրոշմել այն մանուկների հոգում, որպէս միակ բալասանը վերապրումի: Աշխարհում, որտեղ մի խումբ հայծուարեց, այնտեղ բացուեց հայկական դպրոց, տպուեց լրագիրն ու գիրքը: Հայ գիրը իրենով հաւաքեց մեր ցիրուցան մասնիկները, ինչպէս սրինգը՝ գառնուկներին, լաստը՝ նաւաբեկեալներին, խարոյկը՝ ցրտահալներին, մատաղի կաթսան՝ սովեալներին: Հայ գրերով պանդուխտը հայրենիք ունեցաւ: Հայրենիք հոգու մէջ, աւանդութիւններով, պատմութեամբ, բանաստեղծութեամբ, վերյուշերով ու վերագրումներով շնչաւորուած հայրենիքը:

Այս եղաւ Մեսրոպը մեր ժողովրդի համար:

Երեւանի նորակառոյց շէնքերից մէկի լուսաւոր սրահներում զգաստ մտքի պէս աշխատում է հաշուիչ մեքենան, ստեղծուած հայ դիտնականների արարչագործ ձեռքերով: Նա գումարում է, հանում, բազմապատկում, մէկ վայրկեանում կատարում է այնպիսի գործողութիւններ, որոնք մարդկային միտքը կը կատարէր օրերի ընթացքում: Մեքենայի մետաղին գրուած է «Արագած», ճիշդ այն տառերով, որոնցմով տասնըվեց դար առաջ մագաղաթի վրայ փետուրէ գրչով գրուեց առաջին հայերէն բառը... Ո՞ր հաշուիչ մեքենան կարող է հաշուել այն բիւրաւոր տարուբերումներն ու փոթորիկները, որոնցմով անցան այդ մանրիկ տառերը՝ մագաղաթից մինչեւ հաշուիչ մեքենայ: Եւ սակայն ապրեցին նրանք: Ապրեցին, հասան՝ հասցնելով մեր ժողովրդին մինչեւ նորագոյն ժամանակները:

Նրանցով կազմուեցին բառեր, որոնք անդրադարձրին մեր նոր կեանքն ու կացութաձեւը, մեր գոյութեան նորագոյն մակարդակը:

«ԱՅԳ»

ԹԵՐԹԵՐ՝ ԳՐՊԱՆԻՍ ՏԵՏՐԱԿԷՆ

(Ր. եւ վերջին մաս)

Հրեան ունեցածը կը ծածկէ, Հայը չունեցածը կը ցուցադրէ: Մեր նոր հարուստները ադմկալից հանդէսներ կը սարքեն, մկրտութեան մը, հարսնիքի մը, անուան օրուն մը առթիւ իրենց հեռաւոր հայրենիքի չունեցած թերթերուն պլիսուն պայթեցնելու ատիճան: Հրեայ մեծահարուստը իր ինքնայքը չորս պատի մէջ կը խեղդէ:

Հայը ժողովուրդ մըն է որ իր աչքերը Աբրահամի է յառած, անոր միակ իդէալը իր հեռաւոր հայրենիքն է, եթէ նոյն-իսկ ան դժոխք համարուի: Մինչ Հրեան հայրենիք չունի, աշխարհը իր հայրենիքը եւ բոլոր ժողովուրդները սատրապաս կը համարէ: Ձէ՞ որ Եհովան ըսաւ Աբրահամի թէ «երկինքի աստղերուն, ծովի աւազներուն պէս պիտի ըլլայ իր սերունդը, պիտի ժառանգէ իր թշնամիներուն քաղաքները եւ երկրի բոլոր ազգերը անոր սերունդովը պիտի օրհնուին»: (Տես Ծննդոց իԲ. 17, 18):

Ուրեմն ցեղային ու անհատական նկարագրի, հանրային ու մասնաւոր բարոյականի այս տարբերութիւններն իսկ բաւ են ապացուցանելու թէ Հայուն եւ Հրեային միջեւ մերձաւորութիւն, նմանութիւն կամ խնամութիւն չի կրնար ըլլալ:

Հայերը կրնան դէշ բան մը ըլլալ, բայց ոչ Հրեայ:

— Աստուա՛ծ, իրա՞ւ է որ դիս քու պատկերիդ վրայ չինեցիր: Մո՛ւրս ի վեր- բաղ ուրեմն:

— Ֆրանսացին որ հարստանայ, կը նբրանայ: Հայը՝ աւելի՛ կոպիտ կը դառնայ:

— Բժշկութիւն կայ, այո՛, բայց ո՞ւր է բժիշկը:

— Աղքատը որ հարստացաւ, աղքատները ծաղրելէն հաճոյք կ'առնէ:

Մտաւորական աղքատը՝ արհամարհանք ունի դանձելիք, սովորական աղքատը՝ անտարբերութիւն, իսկ առեւ- տրականին աղքատը՝ արդահատանք:

— Հա՛յր, երիտասարդ տղաղ եղա՞ծ է փափաքներուդ համաձայն:

Եթէ այո, խնդակցութիւններս եւ ... ցաւակցութիւններս միանգամայն:

— Հինները արդարութիւնը նկարած են աչքերը կապ: Կրնային նաեւ խորհրդա- նշել խուլ:

— Հին քաղաքականութիւնը կը յորդորէր բարեկամանալ դրացիդ դրացիին հետ: Հիմա անդօր է այդ միջոցը: Հետաքրքրութիւնը որ զօրաւոր կը կարծենք մինչեւ որ հասնի — եթէ՛ հասնի — պատ- կէց անսուրբը քեզ լափած է արդէն:

— Ժողովուրդ մը պահողը իր մտաւո- րականութիւնը չէ, այլ զանգուածը:

ԵՐԿԱԹԵԱՅ ՎԱՐԱԳՈՅՐԻ ԵՏԻՆ

ԼԵՀԵՐԸ ԿԸ ԲՈՂՈՔԵՆ

Լեհերը լուռ տառապող մարդիկ չեն:

Եթէ ուտելիքները լաւ չըլլան, եթէ սպասարկութիւնները կաղան, եթէ պի- ները բարձրանան եւ կամ եթէ դրացինե- րը ադմկեն, այն առեն փան Գովալսկին բուռն կերպով կը բողոքէ թերթերուն միջոցով:

Կուսակցութեան կամ կառավարու- թեան մէջ ոեւէ մէկը չի կրնար դանդա- տիլ թէ՝ ընկերային մարդի մէջ բարելա- ւումներու համար խորհուրդ տուող չկայ:

Եւ միլիոնաւոր փան Գովալսկիներու

Մտաւորականը ազգի մը այլասերեալ մասն է, խառնածին, խառնազգի՝ իր մը- տաւոր կազմուածքով: Ազգը կը պահուի այն տարրով որ հողին է կպած, ֆիզի- քական աշխատանքի է լծուած եւ իր տը- պիտութեան ու յետամնացութեան մէջ կը պահէ, կը պահպանէ ցեղին ոգին, աւան- դութիւնները եւ նախնական անխաթար տարրը: Մտաւորականները պար- ծանքի բաժին մը թող չինառնեն իրենց համար, ժողովուրդի մը յա- րատեւութեան գործին մէջ: Մտաւորա- կանը ոչ թէ սերը, այլ թանն է կաթին:

— Կ'ըսեն. հանրային գործիչները ի- րենց անձնական գործին պէս եթէ ուշա- դրութեամբ տանէին ընդհանուրին գոր- ծը՝ ազգը աւելի բարգաւաճ վիճակ կ'ու- նենար:

Սխա՛լ: Անոնք ազգային գործը խա- պէս անձնականի վերածելով է որ կը տանին: Ո՞ւր:

— Այն օրը որ պաղանգուսպը կարե- նայ առանց խարազանի ընտելացնել վագրն ու առիւծը, այն օրը կը հաւա- տամ որ մարդիկ ալ կրթուած կ'ըլլան:

— Զարախօսելով մենք մեզ բարձր կը դանենք ուրիշներէն: Իսկ ուրիշի գովես- ը մեզ կը նուաստացնէ, կը կարծենք: Ակիւ՝ հաճոյք բամբասանքին — իսկ տհաճութիւնը այլասոխութեան:

— Մարդը չի չինուիր, կը ծնի: Ամբո- խը կը չինուի, կ'ըլլայ խուժան:

— Ամբոխը չի կառավարուիր, կը մըտ- բակուի:

— Ամբոխը «անմեղ» կը յայտարարեն, կ'ատեմ այդ անմեղները: Ան է միակ մե- ղաւորը: Ամբո՛խն է անասունը, դրաս- ը, չարիքը:

— Դուն չողոմելէ հաճոյք կը պղտա, ես հայհոյելէ, դուն չոյելէ, ես խոցելէ: Գիտցիր որ ես աւելի մօտ եմ ճշմարտու- թեան քան թէ դուն: Ուրեմն թող որ, ի՛նչ կ'ըլլայ, հայհոյեմ ու խայթեմ քիչ մը:

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

համար սխոփանք է դիտնալ թէ՝ ապա- ին մամուլի սիւնակներէն կամ նոյնիսկ ձայնասփիւռէն կրնան իրենց բողոքները չեփորել, բաւական է որ անոնք արդա- րացի ըլլան:

Իսկապէս լեհական ամենօրեայ եւ պարբերական մամուլի սիւնակներուն մէջ ա՛նքան դանդատներ կը հրատա- րակուին որ, մարդ կը կարծէ թէ՝ Լե- հաստանի մէջ հրապարակագրութիւն ըս- ուածը դլխաւորապէս «Գանդատներու տետրակ»ի թեքնիկն է:

Թերթերու սիւնակներուն մէջ, ամէն օր, քննադատութիւնները կը վայրաստա- կեն ու կ'որոտան:

Բայց, երբ ռազմադաշտէն ծուխը կ'ան- հետանայ, թշնամին — դիւանամոլու- թիւնը, անկարողութիւնը եւ հանրու- եան հանդէպ անտարբերութիւնը — կը չարունակէ ծուարած մնալ այն դիրքե- րուն մէջ, ուր կը դանուէր յարձակումը սկսելէ առաջ:

Երբեմն — երբեմն, հիասթափութիւն մը կը նշմարուի խմբագիրներու յօդուած- ներուն մէջ, երբ նկատի կ'առնեն քնա- դատութիւններով ձեռք բերուած չահե- րը:

Միշտ ընկերային հարցեր յուզող չատ ծանօթ լեհ հրապարակագիր մը, վեր- ջերս կը դրէր· «Արդեօք ուղիղ ճամբու մէջ չե՞նք դանուիր: Պիտի ուզէի դիտնալ թէ՝ մամլոյ միջամտութիւնը ի՞նչ չափով կը չաղորդի իր նպատակին մէջ: Բոլոր լրագրողները, գրագէտները, փրոֆէ- սէօրները, հրատարակիչները եւ ընկե- րարանները ամբողջ Լեհաստանի մէջ կ'աղդարարեն, կը համոզեն, կը բողո- քեն, կոչ կ'ուղղեն ու կը միջամտեն ... Բայց, ի՞նչ է արդիւնքը: Կը պոռամ, կոկորդս կը պատռեմ եւ արդիւնքը ո- չինչ: Եւ կը չանդիմ այն եղրակացու- եան թէ՝ թերեւս պոռալս աւելորդ է»:

Բնականաբար, հասարակութեան դայ- րոյթը դլխաւորապէս ուղղուած է պե- տութիւնը վարող սպասարկութեանց դէմ:

Իրրեւ օրինակ, ըստ բախտի կը յիշա- տակեմ ամենօրեայ մամուլէն առնուած երկու նամակ:

« Արձակուրդս Պալթիկի ափերուն անց- ուցած առենս, Սոփոթի մէջ ճաշարան մը դացի: Ճաշը սուղ էր, պատրա եւ ուչ կը մատուցուկուէր: Դիմացը գտայ ան- կեն մը, որ տարիք եղած բոլոր տուրքերը վճարելով՝ իր նախաձեռնութեամբ ճաչ կը պատմպռկէր: Ինք կ'եփէր ու մաքրու- թիւնը կ'ընէր: Միշտ ժպտուն էր եւ բո- լորին լաւ ու մաքուր կերակուր կուտար ու չուտ կը սպասարկէր: Եւ աւելի ա- ժան էր »:

Երկրորդ պանդատը:

« Կինս՝ Գովալսկինի մէջ պետական վարսայարդարատուն մը դնաց, ի միջի այլոց յուսալով ոսքի եղունգներն ալ չտկել տալ: Ամէն ինչ պատրա էր, սուղ, ճանճրալի եւ ոտքի եղունգ խնամող չկար:

Ցետոյ դնաց անձնական վարսայար- դարատուն մը: Մաքուր էր: Սպասարկու- թիւնը արագ: Մարդիկ պղնիւ էին եւ ի- րենց գործը լաւ դիտէին:

Հոն կար ձայնասփիւռ, պատկերաս- փիւռ, թերթ ու պարբերական աշխարհի բոլոր կողմերէն եւ բնականաբար, ոտքի եղունգները խնամող: Պետական խանու- թէն աւելի աժան էր »:

Բնականաբար, այս տեսակ դանդատ- ները թէեւ կառավարական պատկան գը- բասենեակը կ'արձանագրէ, սակայն, հը- րաչագործ որեւէ բարելաւումի չի կրնար յանգիլ:

Լեհական ամբողջ քաղաքականութիւնը ուղղուած է դէպի սպասարկութեանց պե- տական հակակշիռը: 1956էն ետք, որոշ չափով արտօնուեցաւ անձնական ձեռ- նարկը: Բայց մինչ թանկագին ծառայու- թիւններ կը մատուցանէ, իշխանութեանց կողմէ «սեւ չուկայականներու» քայլա- լերում կը նկատուի:

Օրինակի համար, եթէ անհատ կօչկա- կարի մը իր ունեցած ապսպրանքներուն միայն մէկ տասներորդին բաւով կաշի արտի, ուչ կամ կանուխ փորձութիւնը պիտի ունենայ սեւ չուկան գործածելու իր հայթայթումներուն համար:

Երբեմն, անհատական ձեռնարկին ըն- ծայած վերոյիշեալ ծառայութիւնները հիմնուած կ'ըլլան օրինաւոր միջոցնե- րով, բայց, երբեմն նաեւ ապօրէն մի- ջոցներով արտասահմանէն բերուած նիւ- թերու վրայ:

Իշխանութիւնները կը չտաբին: Ըն- դունելով պետական սպասարկութեանց թերիները, արամադիր են արտօնելու որ անհատական պղտիկ առեւտուր մը գոյու- թիւն ունենայ պետական հսկայ ձեռ- նարկներու կողքին:

Բայց, բնականաբար, իրրեւ համայնա- վար, չեն ուզեր որ մեծ չահեր ապահո- վեն անհատ առեւտրականները: Ոչ ալ բան մը ընեն՝ սեւ չուկային օդնելու հա- մար, նոյնիսկ անուղղակի կերպով:

Այսուհանդերձ, միջին լեհին դլխա- ւոր փափաքն է որ գոյութիւն ունենան լաւ սպասարկութիւններ, նոյնիսկ եթէ սեւ չուկան քաջալերել եւ անհատ ձեռ- նարկատիրոջ չահ ապահովել նշանակէ այդ:

ՎԻՆՍԷՆԹ ՊՈՒԻՄՓ

Թաղեց՝ Վ. ԱԶՐԻԿ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԶՈՐՍ ԱՇԽԱՐՀ, գրեց Աբրամ Հայկապ: Տպարան Մշակ, Պէյրութ 1962:

ԲԺԻՇԿ, բժշկական եւ առողջապահա- կան ամսաթերթ, թիւ 6 (Ը. տարի), Դեկտեմբեր 1962, Պէյրութ (Լիբանան):

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հ. Բ. Ը, ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

3·— Պիտի կազմուի արտակարգ Խոր- հուրդ մը, բաղկացած «սանհետրալ պօրա»ի նախագահէն, վերոյիշեալ կերպով նչա- նակուած չորս անդամներէ եւ «սանհետրալ պօրա»ի կողմէ նշանակուած երկու ան- դամներէ, որոնք կեդրոնական վարչա- ութեղիին դանուած չրջանակին մէջ պիտի բնակին:

Արտակարգ Խորհուրդը, բացառիկ ե- դելութեանց եւ արտասովոր առիթներու- թեան պարագային (որոնց կարգին այն պարագան ուր անկարելի է պատգամա- ւորներու ժողով դումարել) իրաւունք պի- տի ունենայ այս վերջինը փոխարինելու, ձեռք առնելու համար ոեւէ միջոց, Միու- թեան առաջնուածքը իր ամբողջութեանը մէջ անվտանգ պահելու համար:

Այս արտակարգ Խորհուրդին որոշում- ները պիտի արուին իր անդամներէն հին- դին հաստատական քուէով, ի հարկին քուէները պիտի կրնան արտայայտուիլ թղթակցութեամբ, հեռագրով կամ հե- ռախօսով:

Այս Խորհուրդը պիտի դումարուի նա- խագահին կամ իր չորս անդամներուն պահանջումով:

4·) Իւրաքանչիւր ընկերակցութեան հիմնական կանոնագրութիւնը կրնայ փո- փոխուիլ միմիայն վերոյիշեալ յօդուած 1ով նախատեսուած պատգամաւորներու ժողովին որոշումով:

5·) Երկու ընկերակցութեանց միայն մէկուն անդամները երբեք պիտի չկրնան իրենց պատկանած ընկերակցութեան բա- ցարձակ հակակշիռը ձեռք առնել եւ այս- պէսով իրողապէս երկու մասի բաժնել Միութեան առաջնուածքը:

6·) « Սանհետրալ պօրա»ը իրաւասու պի- տի չըլլայ լուծելու մէկ կամ միւս ըն- կերակցութիւնը եւ կամ զայն հաշուե- յարդարի ենթարկել առանց պատգամա- ւորներու ժողովի հաւանութեան:

Փարիզի մէջ տատրագրուած 26 Մայիս 1961ին:

Նախագահ՝ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ընդհ. Տնօրէն՝ Գր. ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԹՕՓԱԳԵԱՆ: ՏՈՔԹ. ՊԻՒՑԻՒՔԵԱՆ, Կ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ (ի դիմաց Շ. ՓԻԼԻՊՊՈՍԵԱՆԻ)

Այս համաձայնագրի ոդին եւ տառը կրկին հպատակութեան սկզբունքը կ'ընդ- դունէր, եւթը չրջանակներուն կեդր. վարչութեան մէջ յատուկ ներկայացու- ցիչներուն մասնակցութիւնը ապահովե- լով եւ Ընդհ. ժողովի իրաւասութիւնները փոխանցելով պատգամաւորներու ժողո- վի մը, որպէսզի չրջանակներն ալ կարե- նային իրապէս մասնակցիլ անոր:

Ըստ այս համաձայնութեան, մեր փաս- տաթղթին հետ պատրաստեցինք կանոնա- գրի փոփոխութեան ծրագիր մը, զոր ինք հաղորդեց ամերիկեան փաստաբաննե- րուն, որոնք յայտնեցին իրենց համաձա- յնութիւնը: Մեր կողմէ այս ծրագիրը հա- յերէնի թարգմանելով ղրկեցինք, անցած աչնան, Նիւ Եորք: Ընդառաջ երթալով Տիար Հիւսիսեանի փափաքին եւ կեդրոնը վարչութեան հրաւէրով՝ 1961 Նոյեմբեր 29ին Նիւ Եորք մեկնեցաւ մեր կողմէ պատուիրակութիւն մը, բաղկացած Տեարք Տոքթ. Պիւլիքեանէ, Հայկ Թօ- փալեանէ եւ Երուանդ Հիւսիսեանէ, այս համաձայնութեան գործադրութեան կերպը ուսումնասիրելու համար:

Նիւ Եորքի մէջնոլորտը մեր պատուի- րակները յոռետես գտած էր, սա- կայն խզումի տեղի չտալու համար եւ միշտ յուսալով որ կեդր. վարչութիւնը պիտի յարգէր իր ատորագրած համաձայ- նագիրը, անոնք հետեւեալ օրը Ընդհա- նուր ժողովի ներկայ գտնուեցան հիւրա- րար եւ իրր դիտող:

Անօգուտ ճամբորդութիւն եւ յոգնու- թիւն, որովհետեւ Նիւ Եորքի մէջ ոչ ոք ուսումնասիրած էր, ոեւէ բան: Բայց մեղի խոստացան որ յատուկ յանձնա- խումբ մը կազմէ աշխատանք պիտի կա- տարուի մէկ երկու ամսուան ընթացքին.

Նկատելով որ ամիսներ անցած էին եւ Նիւ Եորքէն ոեւէ լուր չկար, եւ կը դպայինք որ 26 Մայիս 1961ի համաձայ- նութիւնը պիտի վերջէր, այս միջոցին Միութեանս բարեկամ մը, որ անձնական գործով Նիւ Եորք գացած էր, առաջար- կեց որ Նիւ Եորքի ծանօթ անձնաւորու- թիւն մը մեր կողմէ իրաւասութեան կարգենք. Ընդունելով այս առաջարկը, դրաւոր կերպով իրաւասութիւն արուեցաւ վեր- եալ անձնաւորութեան, որպէսզի դիմում կատարէ Տիար Ա. Մանուկեանի մօտ, փութացնելու համար 26 Մայիս 1961ի համաձայնագրին իրագործումը: Այս ձեռնարկն ալ ձախողութեան մատնուե- ցաւ:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՇՐՋԱՆԱԿԻՆ
1962 ԱՊՐԻԼ 15Ի ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Երբ մեր չրջանակին տարեկան համան- դումարը որոշուեցաւ կատարել 1962 Ապրիլ 15ին, կեդր. Ցանձնաժողովին ան- դամները ձանձրացած եւ յուսահատած Նիւ Եորքի ընթացքէն, որոշեցին հրաժա- րիլ եւ Համագումարին թողուլ նոր Ցանձնաժողովին ընտրութիւնը, որ դրր- ուեցաւ օրակարգի վրայ:

(12 Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՑ մէջ, Դեկտեմբեր 13ին մեռած է Սահեան Ամիրեան, հիմնադիրներէն Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արարատի (Գահիրէ) միութեան : Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Դեկտեմբեր 17ին: Ողբացեալը աւելի քան քառասուն տարի ծառայած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Արարատ»ին :

ՖՐԵԶՆՈՑԻ մէջ մեռած է Ամերիկայի ամէնէն ծեր հայը՝ 107 տարեկանին : Ունէր 13 թոռներ, 7 թոռնորդիներ եւ չորս թոռան թոռներ: Թաղուած Մուրատեան (ծանօթ Թաթամու անունով) , 107 տարեկան եղած էր անցեալ Օգոստոս 13–ին: Ամերիկա հաստատուած էր 1888ին :

ԱԹԻՆՔ կը գտնուի, Ամերիկահայ ծանօթ դիտնական՝ Տոքթ. Ճերրար Գարա (Պերճ Գարակէօզեան): Ձեռնհաս ակնաբոյժ, Տոքթ. Գարա իր քանի մը պաշտօնակիցներուն հետ այցելած է արդէն՝ Հոնկ – Գոնկ, Հնդկաստան, Եգիպտոս, Յորդանան, եւայլն: Ամէնքէն հոգ ան–ցած է Լոնտոն, ապա՝ վերադարձած Նիւ Եորք :

ԱԹԻՆՔԻ մէջ, Գարեգին վրդ. Սաթ–պիսեան դասախօսութիւն մը տուած է Հոմի Տիեզերական Ժողովի մասին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

ՄԱԴԱՂԱԹԵԱՑ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆՆԵՐ

Վերջերս Մեսրոպ Մաշտոցի անունով վերամկրտուած Երեւանի մատենադարա–նի 10·000էն աւելի հայերէն ձեռագիրնե–րուն եօթը հատորին վրայ կան մօտ 40 հազար մանրանկարներ, որոնք կը պատ–կերացնեն կեանքին բազմազան երեւոյթ–ները: Արդարեւ, հին Հայաստանի պատ–մութիւնը ուսումնասիրողներուն առատ նիւթ կուտան ձեռագիրներուն մէջ գրած–ուած դէպքերուն եւ գրահներուն, զանա–զան գործիքներուն, տարազներուն, կեն–ցանական եւ բուսական աշխարհին վե–րաբերեալ նկարները :

Մօտերս լոյս պիտի տեսնէն տասը տա–րիներու պրպտումներու եւ արտագրու–թիւններու արդիւնք եղող մանրանկարիչ եւ բանաստէր Ասատիկ Գէորգեանի առան–ձին հատորները :

Մինչնադարեան Հայաստանի մէջ գո–յութիւն ունեցած են մանրանկարչու–թեան քանի մը նշանաւոր կեդրոններ՝ Անի, Հաղպատ, Գլաձոր, Վան, Մեծոփ, Տաթեւ, Երզնկա, Կարին, Արիմ եւայլն: Այս կեդրոններուն մէջ առեղծագործած են վարպետ մանրանկարիչներ Սեւերս–նոս, Իգնատիոս, Գրիգոր Տաթեւացի, Մերուն Մագկոց, Մկրտիչ Նաղաշ, Թոմա Կաֆայեցի, Նաղաշ Յովնաթան եւ ուրիշ–ներ : Մանրանկարչութեան իր հոյակապ գործերով յայտնի է Կիլիկեան դպրոցը, որ երկու հարիւր տարուան ընթացքին տուած է միջազգային արժէքի հասած մանրանկարիչներու եզակի համաստեղ–ութիւն մը: Անոնց մէջ նշանաւոր է Թո–րոս Ռոսլին (ԺԳ. դար, Հռոմկլա), ո–րուն կ'անուանէին «վերածնութեան նա–խակարապետ» , « Զարդանկարի վար–պետ»: Կիլիկեան դպրոցի կարիճաւոր

չեն պարտուած տանելով միշտ փայլուն յաղթանակներ: Եթէ կարգապահութեամբ հետեւին իրենց չարքուան փորձերուն յոյս կայ որ շահին իրենց դասակարգին «Ախոյեան»ի տիտղոսը :

Հայ – Մարզական միութիւնը 1962–63 եղանակին, իր հինգ խումբերու հա–մար մեծ ծախք կը նախատեսէ, այս ծախքը դոյզնու համար կազմակերպած էր մեծ պարահանդէս եւ լոթոյի խաղ : Գովելի էին կազմակերպիչ անդամներուն ջանքերը: Անոնք յաջողած էին ապահովել կոկիկ գումար մը, յատկացնելով փութ–պոլիստներու պէտքերուն :

Պարտք կը սեպեմ ուշադրութեան յանձնել կարեւոր պարագայ մը, մարմ–նական մարզանքին հետ, անհրաժեշտ է հոգիով կրթել, հայ տղան մէջ նկարա–գիրը կազմել, այլապէս պարապ աչխա–տանք է որ կը թափուի: Համեստ եղէք ձեր բոլոր յաջողութիւններուն մէջ, ջա–նասէր հայ անունը բարձր պահել :

ԱԶԱՏ – ՄԱՐԶԻԿ

ՄԱՐԴԱՍԻՐԱՑ ՀԱՆԳԻՍԱՐԱՆ

Ուրբաթ երեկոյ Ամերիկայի Հայ Դատի Կեդրոնական Կոմիտէի հովանաւորութեամբ Ֆրանսահայ մեծ գրող Ռոժէ Ասլանեանի ի նպաստ հանգիսարան մը տրուեցաւ Մանհաթընի մէջ, ներկայութեամբ հազարաւոր հայերու եւ ոչ հայերու, որոնք ներկայ գտնուեցան հանգիսարանին մէջ եւ հետեւեցան ռատիոյի միջոցաւ :

Հանգիսարանը բացաւ Կոմիտէի նախագահ Ա. Գէորգեան, որ ներկայացուց Ռոժէ Ասլանեանը, ապա խօսեցան Ա. Գէորգեան, Ռոժէ Ասլանեան, Ա. Ճանկիւլեան, Ա. Ճանկիւլեան, Ա. Ճանկիւլ

Նոր Տարուան Առթիւ

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Այս տարի ալ Տէր եւ Տիկին Գամպէրեան (Պուք Պէլ Էռէն) մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօր Պ. Կղմէս Խօղեանի (Սէն Ժերոմ, Մարսէյլ):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Օր. Էլիզապէթ Ագպլյըգեանէ եւ Պ. Ժան Գօճիգեանէ իրենց նշանախօսութեան առթիւ 20 Ֆ., Կ. Խաչի, 20 Նոր Սերունդին:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը:

Հինգշաբթի, Յունուար 10, կէսօրէ ետք ժամը 14 – 18, 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանին մէջ:

6 Ռիւ Տռուօ, Մեթրօ Ռիշըլիէօ – Տռուօ):

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝

Հայ գայլիկներ, Կ. Խաչի Օդ. կայանի առաջնորդուհիներ եւ տղաք՝ զաւեշտով մը եւ խմբերգներով:

Հայկական պարեր՝ ղեկավարութեամբ՝ Օր. Քէօշկէրեանի:

Պար, արտասանութիւն, մեներգ՝ Պանեէօ – Քաշանի Կ. Խաչի դպրոցին կողմէ:

Հայկական պարեր՝ Ճօլօլեանի եւ Պաքըճեանի կողմէ:

Մեներգ՝ Փոքրիկն Ասլանեան:

ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՆԱՆ պիտի բաժնէ ճոխ նուէրներ:

Տղոց փոխադրութեան համար նկատի առնել հետեւեալ միջոցները:

ՇԱՒԻԼ.— 4 Ռիւ տէ Թրուա Շանթիէ, *դպրոցին առջեւ ժամը* 13·30ին:

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Ռիւ Հայկ Դրպիրեան, *դպրոցին առջեւ ժամը* 13·30ին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Փլաս Քառօ, *ժամը* 13·30ին:

ԻՍԻ.— Ռիւ տը լա Տեֆանս, *Կ. Խաչի դպրոցին առջեւ, ժամը* 13·30ին:

ԱՐՆՈՒՎԻԼ.— *Պ. Նիկողոսեանի նպարավաճառատան առջեւ, ժամը* 13ին:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, Յունուար 20, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքլ Կաթոլիկի սրահին մէջ:

Դպրոցի փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլայ երգ, արտասանութիւն եւ պարեր, որմէ յետոյ Կաղանդ Պապան իր նուէրներով պիտի վարձատրէ բոլորը:

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Վիէնի Հայութիւնը անխտիր:

×

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը *կը տօնէ Յունուար* 6ին, *Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, ժամը* 15ին:

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանին Ծնունդի եւ Ամանորի հանդէսը Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ, 12 *Յունուար, Շաբաթ գիշեր, ժամը* 9ին:

Յայտագրին մաս կը կազմեն՝ արտասանութիւններ, նուագ, երգ եւ տրամախօսութիւններ՝ երկու սեռէ մանուկներու կողմէ: Իսկ երկու սեռէ պատանիներու կողմէ, քրքջալիր զաւեշտ մը՝ «Բարեկենդանի Անկուտինիները» եւ կովկասեան պարեր:

Մուտքը ազատ է:

FOURRURES

Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶ, Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ, Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, սկիզբ ժամերգութիւն ժամը 15·30ին, Ս. պատարագ ժամը 17ին:

Կիրակի, Տօն Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, քառաձայն հանդիսաւոր Ս. պարատագ ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ քարոզէ Սերովբէ Արք. Մանուկեան: Յետ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն:

Երկուշաբթի, Մեռելոց, ի յիշատակ Մեռելոց Ս. պատարագ, ժամը 10ին եւ հոգեհանգիստ:

×

ՇԱՒԻԼ

Շաբաթ Խթման երեկոյ ժամը 16ին, Կիրակի, Ս. Ծննդեան առաւօտ ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ 10ին, Ջրօրհնէք ժամը 12ին:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, Ս. ՊՕՂՈՍ ՊԵՏՐՈՍ

Նոյն արարողութիւնները նոյն ժամերուն: Տես՝ Փարիզի եկեղեցւոյ ժամանակացոյցը:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ, ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

Շաբաթ, Ծննդեան Ճրագալոյցին պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ: Սկիզբ ժամերգութեան կէսօրէ վերջ ժամը 5ին: Ս. պատարագ 6:

Կիրակի Ս. Ծննդեան տօնին պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Ներսեհ Վրդ. Բապունեան: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9: Պատարագ 10·30:

×

ԼԻՈՆ

Շաբաթ երեկոյ, Ճրագալոյց, պատարագ ժամը 5ին:

Կիրակի, Ծնունդ, սկիզբ ժամերգութեան, առաւօտ ժամը 7ին, Ս. պատարագ 10·30ին, Ջրօրհնէք 11·30ին:

Պատարագի արարողութեանց կը մասնակցի Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ՕՖԼԱՋԻ:

×

Պօմոնի Ս. Գր. Լուս. Եկեղեցւոյ Տօնակատարութեանց

Շաբաթ, Ճրագալոյց Ծննդեան, երեկոյեան արարողութիւնք եւ «Լոյս Ջըւարթ» ժամը 4ին, պատարագ եւ նախատօնակ 5ին:

Կիրակի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն, սկիզբ առաւօտ, ժամը 8ին, պատարագ Եկմալեան 10ին, Ջրօրհնէք 11·45ին:

Երկուշաբթի, Յիշատակ Հայոց ննջեցելոց, սկիզբ արարողութեանց ժամը 8·30ին, պատարագ 10ին, Հոգեհանգիստ 11·45ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴ

5 *Յունուար, Շաբաթ, Ճրագալոյց Ս. Ծնունդի, Իրիկուան ժամերգութիւն* 4, *Ս. պատարագ* 5·30:

6 *Յունուար, Կիրակի, Ս. Ծնունդ* եւ Աստուածայայտնութիւն: *Ժամերգութիւն* 8·30, *Ս. պատարագ* 10, *Ջրօրհնէք* 11·45: *Հոգեհանգիստ համօրէն ննջեցեալներու:*

×

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ – ՄԱՐՍԷՅԼ

Շաբաթ, Ճրագալոյց, *ժամը* 4ին:

Կիրակի, *Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, ժամը* 8·30ին, *Ս. պատարագ* 10, *Ջրօրհնէք* 11:

Երկուշաբթի, *Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ համօրէն ննջեցեալներու:*

×

ՆԻՍ

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ

5 Յունուար, Շաբաթ, *առաւօտ ժամերգութիւն ժամը* 9, *երեկոյ, Ճրագալոյց, ժամը* 15·30:

6 Յունուար, Կիրակի, Ս. ԾՆՈՒՆԴ. *առաւօտեան ժամերգութիւն եւ Ս. պատարագ:*

7 Յունուար, Երկուշաբթի, ՄԵՌԵԼՈՑ *առաւօտեան ժամերգութիւն եւ Ս. պատարագ, (կէսօրէ վերջ գերեզմանօրհնէք, Քոքատի գերեզմանատունը):*

×

ՎԱԼԱՆՍ

Շաբաթ, Ճրագալոյց, *սկիզբ առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը* 9ին, *Ճրագալոյցի արարողութիւն եւ պատարագ ժամը* 18ին:

Կիրակի, Ծնունդ, *առաւօտ ժամը* 8ին. *Ս. պատարագ* 10ին, *Ջրօրհնէք յետ Ս. պատարագի:*

Երկուշաբթի, Յիշատակ Մեռելոց, *առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը* 9ին:

×

ՏԷՍԻՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Շաբաթ, *Ճրագալոյց Ս. Ծնունդի: Երեկոյեան ժամերգութիւն եւ Ս. պատարագ ժամը* 5·30ին:

Կիրակի, *Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, ժամը* 8·30, *յետ պատարագի Ջրօրհնէք եւ հոգեհանգիստ:*

Կէսօրէ վերջ գերեզմանօրհնէք ժամը 3էն 5 *Տէսինի գերեզմանատունը:*

×

ՍԷՆԹ – ԱՆԹՈՒԱՆ – Ս. ԹԱԴԷՈՍ

Շաբաթ, *երեկոյեան Ճրագալոյց, ժամը* 5ին, *Ս. պատարագ ժամը* 7ին:

Կիրակի, *Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, առաւօտեան ժամը* 7·30, *Ս. պատարագ* 10, *քարոզ* 11:

Հոգեհանգստեան պաշտօն 11·30 *ին Ջրօրհնէքի արարողութիւն յաւարտ Ս. պատարագի:*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան պարահանդէսը:

Կիրակի Յունուար 20, *կէսօրէ ետք՝ ժամը չորսէն մինչեւ լոյս, Շառպոնիէռի շքեղ եւ ընդարձակ սրահներուն մէջ:*

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— *Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ընդհ. ժողովը Երկուշաբթի,* (7 *Յունուար) ժամը* 21ին, *Մշակոյթի Տան մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները, ինչպէս նաեւ «Արամ» ենթակոմիտէն:*

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— *Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:*

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի Յայտնութիւն եւ Մկրտութիւն Տեառն Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10·30ին: *Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝*

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար: Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ):

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան:

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԻՍԻԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի գեղարուեստական ցերեկոյթը Փետրուար 24, Սալ տէ Ֆէթ:

×

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը՝ 27 *Յունուար,* 1963:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՕԻԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

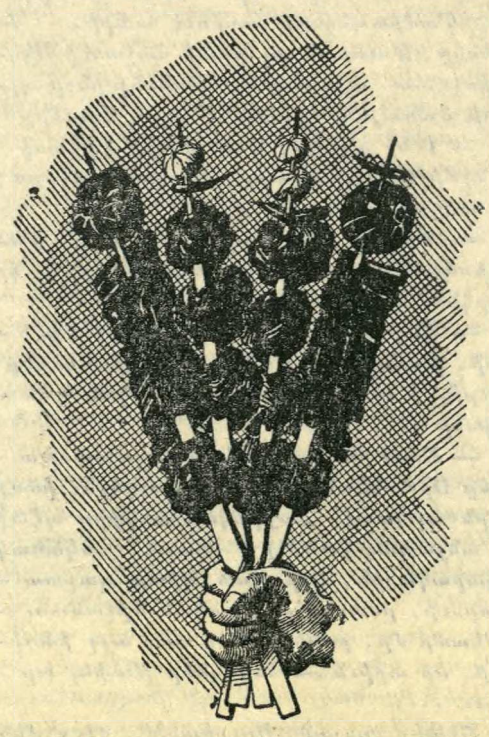

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

DIMANCHE 6 JANVIER 1963

ՅՈՒՆՈՒԱՐ — ԹԻՒ 9498 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9498

ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ

Հելլէն պատմագիր Ն. Մացաս կը գրէ թէ՝ Բիւզանդական կայսրութեան շրջանէն մինչեւ հիմա, Հայերը Ծնունդը կը տօնեն Յունուար 6ին: Նոյնպէս փրոֆէսէօր Միխայիլիտիս, իր մէկ հրապարակային դասախօսութեան ընթացքին, յայտարարեց թէ՝ Հայերու կողմէ Ծնունդի Յունուար 6ին տօնուիլը՝ ճիշդ է:

Ծննդեան թուականը Յունուար 6էն Դեկտեմբեր 25ի փոխուեցաւ Լիպերիոս Պապին կողմէ եւ 376ին, նոր թուականը ընդունեցաւ նաեւ Բիւզանդիոն:

×

Խթման օրը, Բիւզանդացիները սովորութիւն ունէին դիմակ կրելու եւ կնոջական հագուստներ հագուելով քաղաքին մէջ պտըտելու: Յետագային արգիլուեցաւ այս ծպտումը: Եւ սակայն, տակաւին կան երկիրներ, ուր Խթումը կը տօնեն ծպտուած:

Երբ Հին Հելլադան գրաւուեցաւ Հռովմայեցիներու կողմէ, այս վերջինները ներմուծեցին խող մորթելու սովորութիւնը, զոր կը կատարէին իբրեւ մատաղ Կրոնոս չաստուածին: Յունական բազմաթիւ գիւղերու մէջ այս սովորութիւնը կայ մինչեւ այսօր:

Կեդրոնական Յունաստանի կարգ մը գիւղերուն մէջ, Ծննդեան արշալոյսին, կիները անուշեղէններով եւ խմորեղէններով լեցուն պնակներ կը ձգեն աղբիւրներուն մօտ, աղքատներուն համար: Այսպէսով, այս վերջիններն ալ կը վայելեն Ծնունդի կարկանդակները:

Եպիրոսցիները, ծառերու կոճղերը կաթով կ՝օծեն ու վառարանին մէջ կը ձգեն, որպէսզի կրակը չար ոգիները հեռացնէ իրենց տուներէն:

×

Սկանտինաւեան երկիրներու մէջ, Խթման գիշերը, տանտէրերը եւ սպասաւորները միասին կը ճաշեն: Այդ օրը կեանքը կը դադրի, ամէն կողմ գոց կ՝ըլլայ եւ հաւաքոյթները տեղի կ՝ունենան տուներու մէջ: Պանդոկ մնացող օտարականները կամ ճամբորդները՝ Ծնունդը կը տօնեն պանդոկի Տօնածառին շուրջ:

Հունգարիոյ մէջ, ամուրի երիտասարդները Խթման գիշերը ադարակները կ՝երթան, հարսնցու ընտրելու: Կարգաւ կ՝այցելեն ընտանիքներուն, որոնց կողմէ կը հիւրասիրուին անուշեղէններով: Փեսացուները երգերով իրենց ընտրած հարսընցուներու անունները կը կատարուին նշանախօսութիւնները:

Հավայեան կղզիներուն մէջ, Ծնունդը կը տօնուի լուսնազարդ եւ գեղեցիկ օդով մը, որովհետեւ, Դեկտեմբերը հոն ամառուան կը զուգադիպի: Բոլոր Հավայցիները, Խթման գիշերը ծովու լոգանք կ՝առնեն, երգերով ու պարերով, ապա՝ կը սկսի բացառիկ կերուխումը:

Ճափոնի մէջ, Դեկտեմբերի վերջին եւ Յունուարի առաջին շաբաթները տօնական օրեր են: Ճափոնցիները իրենց տան դուռը կը զարդարեն չոճիի ճիւղերով, ծաղկեպսակներով եւ լեմոնով:

Վաճառատուներու մուտքին մէկ կողմը կը դնեն պարկ մը բրինձ իսկ միւս կողմը տակառ մը «սաքի» (ճափոնական գինի) որոնք խորհրդանշան են առողջութեան եւ առատութեան:

Հնդկաստանի մէջ, Նոր Տարին կը տօնեն եռօրեայ խրախճանքներով, որոնք «փոկոլ» կը կոչուին: Առաջին օրուան արշալոյսին, Հնդկուհիները տան սեմին վրայ կը կոտրեն իրենց հին սպասները եւ զանոնք կը փոխարինեն նորերով: Երկրորդ օրը, տան արտաքին մասը կը մաքրեն եւ բացօթեայ կը ճաշեն: Երրորդ օրը իրենց կենդանիներուն կոտոշները կը զարդարեն ծաղկեպսակներով եւ կը շրջին փողոցները:

Էսկիմոցիները եղնիկներ կը մորթեն եւ Ափրիկէի վայրենիներուն նման իրենց դէմքերը կը ծածկեն գունաւոր դիմակներով: Յետոյ կ՝ընեն ճոխ ընթրիք մը՝ որ կը բաղկանայ փոկի միսէ, կէտ ձուկի ճարպէ եւ արջու ոտքէ: Ճաշը կը վերջանայ երգով:

×

Եւրոպացիները եւ Ամերիկացիները կ՝երգեն «Լուռ գիշեր» գեղեցիկ եւ քաղցրահնչիւն երգը, զոր յաճախ մենք ալ կ՝երգենք «Խորհուրդ Մեծ»ի կարգին: «Լուռ գիշեր»ը, 1818ին գրեց փայտահատ եւ նուագածու Ֆրանց Կուպէր, երբ տուն կը դառնար Թիրոլի եկեղեցիէն, ուր երգեհոն կը նուագէր քառասուն տարի շարունակ: Ճամբան՝ երբ բնութեան հրաշալի տեսարանը կը դիտէր, յանկարծ բառերը սկսան սահիլ իր շրթներէն. «Լուռ գիշեր, սուրբ գիշեր, ամէն ինչ փայլուն»: Տուն հասնելովը անմիջապէս անցաւ երգեհոնին առջեւ եւ յօրինեց եղանակը եւ մէկուկէս դարէ ի վեր, «Լուռ գիշեր, սուրբ գիշեր»ը դարձած է քրիստոնեայ աշխարհի Ծնունդի երգը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԱՏԵԱՆԸ

ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ

Շաբաթ, Առաւօտեան ժամը 1ին Ազգ. ժողովը քուէարկեց երկու օրինագիծերը զորս կառավարութիւնը կը ներկայացընէր, Ապահովութեան Ատեանի ստեղծման առթիւ:

Առաջին օրինագիծը որ այդ ատեանին ստեղծումը կը նախատեսէր քուէարկուած է 207ի դէմ 234 ձայնով ինչ որ ցոյց կուտայ թէ ծանօթ ընդդիմութիւնը նոր ձայներով ճոխացած է որոնց մէջ գլխաւորաբար՝ անկախ հանրապետականներ ինչպէս Ժիսքառ տ՝Էսթէն: Երկրորդ օրինագիծը կը նախատեսէր այս նոր իրաւակարգին գործելակերպը, որ 205 դէմ 234 ձայնով քուէարկուեցաւ: Մինչեւ այս քուէարկութիւնը սակայն, նիստը բաւական աղմկալից եղած էր:

Վիջաբանութիւնները երկարած են մանաւանդ երբ հարցը եկած է դատավարութիւնը կանխող բանտարկութեան ժամանակամիջոցին: Ծանօթ է որ նախկին իրաւակարգը 48 ժամ կը սահմանէ: Կառավարութեան օրինագիծը կ՝ուզէր 15 օրի բարձրացնել այդ շրջանը, բայց բազմաթիւ երեսփոխաններ դէմ արտայայտուած են նկատի առնելով որ պէտք չէ այդքան խիստ միջոցներ ձեռք առնել մարդոց դէմ որոնք կրնան եւ անմեղ ըլլալ: Վերջապէս երկար վէճերէ ետք, այդ շրջանը բարձրացած է 10 օրի, ոչ նորոգելի, բայց պատերազմական վիճակի ժամանակ՝ 15 օրի կը հասնի:

Ժողովը ապա զբաղած է իրաւական այլ պայմաններով:

Վիճաբանութիւնները բուռն եղած են մանաւանդ երեք քաջ իրաւագէտներու միջամտութեամբ: Արդարեւ Քափիթան, Միթըրան եւ Քոսթ – Ֆլորէ բաւական «առած – տուած» են օրինագիծին այն յօդուածին առթիւ որ օրէնքի զօրութիւն կուտայ այն հրամանագիրներուն, որոնք համաձայն 1962ի Ապրիլ 13ի օրէնքին (Ալժերիոյ վրայ հանրաքուէ) արդարութեան զինուորական ատեան մը ստեղծած են, յետագային ջնջուած Պետութեան Խորհուրդին կողմէ: Քափիթան, իրաւականէն անդին ուզած է քաղաքական պատճառները բացատրել, Միթըրան բազմաթիւ առիթներով միջամտած է, բայց ի վերջոյ կառավարութեան բոլոր առաջարկները վաւերացուած են:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԵՆՏԿՈՄԻ ՆՈՐ ԿԱԶՄԸ

Խորհրդահայ մամուլի վերջին թիւերէն քաղելով կը ներկայացնենք Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի նորոգ նշանակուած կազմը.— Դիւանի անդամներ՝ Շ. Առուշանեան, Ե. Ասցատրեան, Հ. Բաղդասարեան, Դ. Տրակունսկի, Յ. Զարոբեան, Գ. Յարութիւնեան, Մ. Մելքոնեան, Գ. Տէր – Ղազարեան, Ա. Քոչինեան: Դիւանի թեկնածուներ՝ Ս. Առաքելեան, Բ. Մուրադեան, Ն. Թուխիկեան: Քարտուղար եւ կուսակցական – պետական վերահսկողութեան կոմիտէի քարտուղար՝ Ե. Ասցատրեան: Արդիւնաբերութեան եւ շինարարութեան ղեկավարման մարմին՝ Գ. Թադէոսեան, Գ. Յարութիւնեան, Կ. Ղամբարեան, Լ. Ղարիբջանեան, Ս. Մովսիսեան: Գիւղատնտեսութեան ղեկավարութեան մարմին՝ Վ. Դարբինեան, Ա. Կիրակոսեան, Մ. Մելքոնեան, Լ. Վարդանեան, Ս. Վարդանեան, Գ. Պետրոսեան, Կ. Քոչարեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԸ ԿՈԼ, առջի օր ընդունած է Ամերիկայի նոր դեսպանը՝ Զարլիզ Պոլըն եւ 40 վայրկեան խօսած են զանազան նիւթերու մասին, մանաւանդ Մաքմիլըն – Քենըտի հանդիպումին:

ՓՐԱՒՏԱՅԻ մէջ յօդուած մը լոյս տեսած է որ ծանր քննադատութիւններ կը պարունակէ Իլիա Էհրընպուրկի դէմ: Յօդուածագիրը՝ ակադեմիկոս Լակտինով կը յարձակի գրագէտին վրայ անոր «վընասակար դերին» համար ռուսական արուեստին հանդէպ: «Իլիա Էհրընպուրկ եւ քանի մը ուրիշներ շատ բան ըրին որպէսզի մեր արուեստը տանին հոն ուրկէ անդին ան շատ դիւրաւ կրնար իյնալ քաղաքակրթութենէ բոլորովին զուրկ վիճակի մը մէջ», կը շեշտէ յօդուածագիրը:

ՔԱՆԹԸՐՊԸՐԻԻ կարմիր աւագերէցը՝ Տոքթ. Ճոնսոն հրաժարեցաւ: 89 տարեկան էր եւ իր համայնավարամիտ տեսակէտները բազմաթիւ առիթներով նեղ կացութեան մատնած էին Անկլիքան եկեղեցին եւ քաղաքական շրջանակները:

ԷԼԻԶԱՊԷԹՎԻԼԻ Պելժերը կը մաղթեն որ Արտաքին նախարար՝ Սփաք երբեք մաքի անդորրութիւն չգտնէ այլեւս: Նոր տարուան առթիւ, գրած են նախարարին թէ իր վատութեան պատճառաւ երրորդ պատերազմը ծագած է Քաթանկայի մէջ եւ մինչ ինք կը զուարճանայ Էլիզապէթվիլի Պելժերը իրենց քաթանկացի եղբայրները կը թաղեն, սպաննուած խաղաղութեան ուժերուն կողմէ:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հաղորդեն թէ Պէյրութի իրաքեան դեսպանատան մշակութային կցորդը քաղաքական ապաստան խնդրած է Քուէյթէն:

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ սպասարկութեանց մասնակի կամ շրջուն գործադուլը կը շարունակուի: Ասոր հետեւանքով նամակներու ու թերթերու բաշխումը միշտ անկանոն է: Գործադուլը տարածուած է մինչեւ Կրընոպլը: Բանթողները աշխատանքի աւելի լաւ պայմաններ կ՝ուզեն:

ՆՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊԱՏՈՒԱՆԴԱՆԸ

« Պատուանդանները թեթեւացել են...»

Հ. ՍԱՀԵԱՆ

Պատուանդանները թեթեւացել են,
Սակայն ինձ ծա՛նր են թւում աւելի,
Քան նրանց վրայ յառնած արձանը.
Արձանն ինչ՝
Հե՛շտ է այն գետին նետել,
Բայց նրա ոգին դարան է մտել,
Զարդէ՛ք նրա հիմքն ու պատուանդանը:

Զարդէ՛ք,
Որ ոչ ոք էլ չյանդգնի,
Այնտեղ մագլցած,
Մեր նոր հաւատի վսեմ անունից,
Սուրբ տաճարի տեղ՝
Հիմքերը դնել այն կառափնատան,
Ուր պիտի մորթուի
Եւ մարդը ազնիւ
Եւ նրա հաւատն ու յոյսի ձայնը:

Զարդէ՛ք,
Քաղաքում լինի, թէ գիւղում,
Սրտում,
Ուղեղում,
Այս պատուանդանը՝
Կերտուած մեր ձեռքով,
Իմ ու քո երգով
Եւ մեր... լռութեա՛մբ...

Զարդէ՛ք,
Որ տաղանդն աղանդ չդառնայ,
Վսեմ պատիւը չդառնայ պատիժ,
Հաւատը՝ կաւատ
Եւ նեղ կաղապար՝
Այն աշխարհ փրկող մե՛ծ գաղափարը,
Որ դար ու դարեր
Այնքան զոհ խլել,
Բայց դար ու դարեր
Ոգեշնչե՛լ է ողջ մարդկութեանը:
Զարդէ՛ք այս քարոտ,
Արժանի կարօտ այս պատուանդանը:

Զարդէ՛ք,
Որ երբեք մարդ արարածը
(Թէկուզ հանճարե՛ղ, թէկուզ
կիսաստուա՛ծ...)
Քանի ապրում է
Իր նմաններին պատուանդանից ու
վերից չնայի,

Ապրի մարդկանց մէ՛ջ
Նրանց հաւասա՛ր
Ու նրանց համա՛ր,
Արձան չդառնա՛յ,
Արձանին ի՛նչ փոյթ
Կենդանի մարդու կենդանի ձայնը,
Զարդէք համր ու խուլ այս
պատուանդանը:

Զարդէ՛ք,
Որ երբեք,
Էլ ոչ մի սապոգ 1
Չքսուի մարդու իմաստուն գլխին
Եւ,
Թէ վիճում են,
Գլուխը միայն գլխի հետ վիճի
Եւ ո՛չ... սապոգի,
Որին օգնում են զէնքն ու զնտա՛նը...
Չէ՞ որ քանի դեռ պատուանդանը կայ
Կարող է... ե՛տ գալ նաեւ... արձանը...

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ա.

Հելլենական դիւցազներգութեան ընթերցողներուն ծանօթ կառքի մը պէս, որու մէջ աստուածներ կը նստէին՝ երբ կ՚արշաւէին Տրովադայի դաշտերն ի վար, մեր ինքնաշարժը կը սուրար ամերիկեան զէպռէ ճամբաներուն վրայ :

Ամերիկան ճանչնալու համար՝ պէտք է ճամբորդել ինքնաշարժով, կը գրէր եղբայրս: Այսպէս հովի նման անցայ, օդանաւէն հազիւ վար իջած, Պոսթընէն Փրավիտենս, յետոյ մինչեւ Սինսինաթի, յետոյ մինչեւ Նիակարա Ֆոլզ, յետոյ մինչեւ Նիւ Եորք, մինչեւ Ուոշինկթըն, առանց կանգ առնելու բարեկամի մը դրան առջեւ:

Ինձ հետ կը ճամբորդէր Ընկեր Հիւանդութիւնը, ինչպէս եւ ստուեր մը, Պարոն Մահը :

Լուռ է այս վերջինը, բերանը կղպուած, մինչ կը շաղակրատէ Ընկեր Հիւանդութիւնը, շարունակ կը հեղնէ, կը ծաղրէ, կը քամահրէ այն զոր կ՚անուանենք Առողջութիւն :

— Պատրա՛նք, պաճուճապատա՛նք՝ Առողջութիւնը: Դուք, մարդիկդ, յիմարնե՛ր, մէկ իտէալ միայն ունիք,— գինովնալ զգայարանքներու լռութեամբ :

Ուոշինկթընի մէջ, Սպիտակ Տունէն անդին, յաղթահասակ մարդ մը՝ մարմարեայ գահի մը վրայ բազմած: Երկրին Մեծ Մարդը :

— Ահա այն որ, կը շարունակէ Ընկեր Հիւանդութիւնը, արձանացած իր զգայարանքներու լռութեան մէջ...

— Է՛ր երբեմն «ժողովուրդին հետ, ժողովուրդին համար», կը մրմնջեմ ...

— Ըսել կ՚ուզես թէ երբ կը տառապէ՛ր, կը յարէ Ընկեր Հիւանդութիւնը: Երբ կը խօսէին իր զգայարանքները, կը տրտընջայի՛ն իր զգայարանքները: Մինչ դուք կ՚ուզէք որ արձանանայ մարդը՝ բերանը կղպուած ինչպէս սա յիմարը, որ կը հետեւի մեր վազքին՝ ստուերի ձեւ առած:

— Ուրեմն, կը հարցնեմ ես ինծի, տառապա՞նքն է իրականութիւնը, իտէա՞լ է ցաւը: Արեւե՛լք, օ՛ Արեւելք, ահա կը դիտեմ քու փիլիսոփաներուդ անէանալը Եւրոպայէն անդին, նոր արեւմուտքի դուռներուն առջեւ, ուր մարդը կը տապնապի, կիզիչ մտահոգութեանց մէջ կը ճենճերի, դժոխային անձկութիւններով կը չարչարուի, ինքն իր ոսկորները կը ջախջախէ, իր ջիղերը կը բզկտէ, իր որովայնը կը փեռեկտէ, իր ուղեղը կ՚աղայ երկանաքարերու տակ:

Մութը կ՚իջնէ ճամբաներուն վրայ, որոնք արծաթէ դետերու վերածուած են ինքնաշարժներու փարոսներուն լոյսով, եւ մենք կը մտնենք պանդոկ՝ քնանալու համար :

— Ելի՛ր, ելի՛ր, կ՚ըսէ Ընկեր Հիւանդութիւնը :

Կը չփեմ քնաթաթախ աչքերս, կը ծալեմ յոգնած մարմինս, կ՚ելլեմ կը նստիմ մութին մէջ: Ընկեր Հիւանդութիւնը ման կուգայ սենեակին մէջ, իսկ Պարոն Մահը նստած է անկիւնը՝ բազմոցին վրայ. միշտ շրթները կղպուած, միշտ ինծի յառած իր խորափոս աչքերը: Ուրկէ՞ մըտաւ ներս, զինք ձգեր էինք պանդոկին դրան առջեւ: Ընկեր Հիւանդութիւնը կը ճառէ.

— Զուրին ակը ստեղծուած չէ դիտելու համար երկինքը կամ նկարելու համար կապոյտ երկնակամարը: Պէտք է փշրուի ջուրը, խիճերու մէջ բեկբեկի, ցայտէ ոստոստէ եւ խոնաւ փոշի դառնայ, եւ իջնէ վարդերուն վրայ՝ ինչպէս առաւօտեան ցօղ :

×

Համաստեղի տանը առջեւ, ամպանման համատարած կաղնիի մը վրայ՝ համադումարի հրաւիրուած են սկիւռները, օրակարգի նիւթ՝ իրենց ճարտարարուեստը: Դուրսը թողլով այս տիպար մեռելաթաղները, կը մտնենք ներս, կը մտնենք լոյսերուն մէջ, կը թաղուինք անուշ զրոյցի մը մէջ, քաղցրալոյս զրոյցի մը մէջ: Յանկարծ անխուսափելի՛ն,— մահը զրոյցի նիւթ :

Գուրգէն չի սիրեր խօսիլ մահուան մասին :

— Խօսեցէք զուարթ բաներու մասին:

Նոյն դիտողութիւնը Հայրենիքի խըմբագրատան մէջ: Չեմ դիտեր ինչո՛ւ, չեմ դիտեր ի՛նչպէս, մահուան «համը» մտեր է բերանս՝ այս վերջին տարիներուն, շատ կը խօսիմ մահուան մասին,— կարծես ընկերս ըլլար, կարծես բարեկամս ըլլար, կարծես խորհրդատուս ըլլար :

— Բ. Թաշեանն ալ ատանկ է, ըսաւ Գուրգէն, նոյնիսկ կը գրէ թէ պիտի մեռնի այս տարի : Ամիսն ալ ճշդած է՝ այս Դեկտեմբերին:

Կը խնդանք :

— Քեզի բան մը ըսե՞մ, ինծի անանկ կուգայ թէ ե՛ս ալ պիտի մեռնիմ այս տարի, այդպէս ալ գրած եմ Բ. Թաշեանին:

Գուրգէն կը յանդիմանէ զիս :

— Մի՛ խօսիք ատանկ չարագուշակ բաներու մասին: Զարմանալի տղաք էք դուք, Արսէն Երկաթն ալ վարակուած է ձեր մելամաղձոտութեամբ, նոյնքան յուսահատ, ինչպէս Բ. Թաշեան, մահը ա՛նո՛ր ալ միտքը սկսեր է յաճախել :

— Տարիներէ ի վեր, Ահարոն Տատուրեանը եւս կը խօսի իր մահուան մասին : 70ի՞ս մէջ պիտի մեռնիմ, կ՚ըսէր՝ բայց ցատկեց եօթանասնամեակին վրայէն :

Գուրգէն դարձեալ կը փակէ այս տրխուր խօսակցութիւնը.

— Խօսեցէք զուարթ բաներու մասին:

Այսպէս միշտ փորձեց վանել դաւադիր մահը «զուարթ բաներով»: Մնաց լաւատես : Արհամարհեց Ընկեր Հիւանդութիւնը :

×

Գոյժը ինծի կը հասնի Քալիֆորնիոյ մէջ, ճամբաներու վրայ :

Ճամբաներու վրայ, ոչ ոք աւելի քան դրագէտը կը զգայ մենութեան կարօտը, — կը ցանկայ անտառէն փախած սա մենաւոր ծառն ըլլալ, հողը պատռող ու մամուռին տակ պահուրտող սա ժեռ քարըն ըլլալ, թուփի մը տակ ծուարած կաքաւն ըլլալ, մինակ մնալ, մոռնա՛լ, մոռնա՛լ, մոռնա՛լ աշխարհը, ու խոկալ ինքն իր մէջ ամփոփուած ճգնաւորի մը նման, իր աչքերը սեւեռել ինքն իր մէջ, ու կեդրոնացնել մտածումը :

Ի՛նչքան դժուար է կանգ առնել ճամբաներու վրայ ու կեդրոնացնել մտածումը, դիտել սիրելի դէմք մը երեւակայութեան պրիսմակին մէջէն, դուրս ելլել ժամանակէն, յուշեր քրքրել, յուշեր պատմել, յուշեր ապրիլ :

... Ըսի Գուրգէնի թէ «Քառորդ դար գրականութիւն» հատորին չափ հատոր մը կրնար կազմել իր թատերական քրոնիկներով: Ժամանակին, Պոլսոյ մէջ, մեծ ազդեցութիւն գործած են իր քննադատութիւնները: Թատերական ամէն ներկայացումէ ետք՝ կը սպասէինք իր քրոնիկին, որ կուտար նիւթը, նիւթին վերլուծումը, խաղարկութեան քննադատութիւնը: Հասարակ քրոնիկէ մը տարբեր բան մըն էր իր տուածը, լրագրական տուրք մը չէր, այլ էապէս գրական աշխատանք մը, գրական սեռի մը լաւագոյն մշակումը :

— Պէտք է, սակայն, վերաքննել, թարմացնել, ըսաւ: Ունիմ կարգ մը այլ աշխատանքներ եւս...

Ու խօսեցաւ իր «զրոյցներուն» մասին, որ որքան կը խօսեցնէ իր զրուցակիցները (Մօրիաք, Օշական, եւայլն), նոյնքան կը խօսի նաեւ ինք՝ պարզելով իր գրական ըմբռնումները եւ տեսակէտները : Այս շարքին մէջ շատ հետաքրքրական է իր տարակարծութիւնը Օշականի հետ, երբ կ՚ըսէ թէ «Հարթինքներու» հեղինակը չի հանդուրժեր միջակութեանց եւ հանճար կամ առնուազն տաղանդ կը փնտռէ ամէն անձի մէջ, որ կը ներկայանայ իբրեւ մշակ ի գրոց բարբառ: Գուրգէն ընդհակառակն կ՚ընդունի թէ պայման չէ գրական անդաստանէն պահանջել միայն ու միայն հանճար. արհամարհելով հանդերձ ամէն հասարակ բանջար՝ զոհ կը համարի մշակը, երբ արտը կուտայ միջակ հունձք մը: Վա՛յ այն սերմնացանին, սակայն, որ իր հողէն չի կրնար ստանալ նուազագոյնը. Արդարեւ, ո՞ր ժողովուրդն է որ գրական իր արտին հունձքը վառած է՝ այն դժգոհութեամբ թէ հանճարներ չէ տուած : Ասկէ՝ բարեխառն քննադատութեան հանդանակը :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԻՆՉՈ՞Ի ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԲԱՐԲԱՌՆԵՐԻՑ

Ա.

Իր մի յօդուածում գրող Ստեփան Կուրտիկեան խօսելով Վախտանդ Անանեանի, Սուրէն Այվազեանի, Խաժակ Գիւլնազարեանի եւ ուրիշների ստեղծագործութիւնների մասին, իբրեւ թերութիւն նշում է, որ նրանց «առանձին պատմուածքներում» իրեն զգացնել է տալիս բարբառայնութիւնը :

Արդեօք բարբառը (կամ բարբառայնութիւնը) իսկապէս վտանգաւո՞ր բան է, որ համարձակւում է «իրեն զգացնել տալ»: Եւ քանի որ Ստ. Կուրտիկեան իր «Յուզող հարցեր մեր ճանապարհին» յօդուածում առաջ է քաշում բարբառայնութեան հարցը, ապա ես էլ ուզում եմ այդ հարցի մասին իմ կարծիքը յայտնել :

Կեանքով լի, արուեստով դեղեցիկ, համով – հոտով շատ պատմուածքներ են գրել Անանեանը, Այվազեանը, Գիւլնազարեանը եւ ուրիշներ: Գաղտնի՞քը: Ժողովրդական կեանքի իմացութեան, տաղանդի հետ, այս մարդիկ տիրապետում են նաեւ մեր ժողովրդի այս կամ այն հարուստ բարբառին: Եւ ոչ միայն տիրապետում, այլ այդ բարբառայնութեան գանձերը հմտօրէն օգտագործում են իրենց գործերի մէջ, գուցէ երբեմն էլ, որ բացասուած չէ, անտեղի: Ո՞ր լաւ արտում մոլախոտ չի լինում: Կուրտիկեանի դիտողութիւնը մոլախոտների դէմ չէ, այլ բարբառի օգտագործման սկզբունքին:

Ես դրա հակառակը կ՚ասեմ: Մօտ կացէք բարբառներին, թող նրանք զգացնել տան իրենց :

Յիշեցնենք, որ բարբառ էլ կայ, բարբառ էլ: Կայ բարբառ, որ գրաբարեան կորած գանձերով է հարուստ, բարբառ էլ կայ, որ սելջուկի, մոնգոլի, արաբի, թուրքի եւ էլի ուրիշ նուաճողների կողմից տուրքի՝ խարջի, ուլախի, փեշքեշի պէս փաթաթել են մեր վզին :

Մի զըռ չոբան — գրում է Թումանեանը, ապա՝ Շունը վեր կացաւ էս կռան վրայ: Հէ՛յ զիդի :

Օրինակներ որքան ուզէք եւ ահա պատրաստ է «բարբառայնութիւն» մեղադրանքը: Զըռի տեղ ի՞նչ բառ կարելի է դնել, որ փոխարիներ այստեղ խիստ անհրաժեշտ զըռ իմաստին: Յամենայն դէպս ես հաւասարը չեմ գտնում :

Հո՞ր ա, է՛... հո՞ր ա... — Բացականչում է Բակունցի Աթա ապերը :

Այս մի հատիկ «բարբառային» բառով Բակունցը տալիս է հին քաղաքի ճիրաններում խեղդուող հին դիւղի ամբողջ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հ. Բ. Ը, ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Այս Համագումարէն քանի մը օր առաջ Փարիզ հասան Տեարք Ե. Հիւսիսեան (Միլանօ) եւ Ս. Քիւրքճեան (Լոնտոն) : Միաժամանակ Կեդր. Վարչութիւնը կը զրկէր իր ներկայացուցիչները՝ Տեարք Սմսարեան եւ Գ. Կիրակոսեան, Համագումարին ներկայ ըլլալու համար :

Տեարք Հիւսիսեան եւ Քիւրքճեան մեզի ըսին թէ Նիւ Եորք բացարձակապէս դէմ է Կեդր. Յանձնաժողովին Համագումարին կողմէ ընտրութեան, թէ՝ ընտրութեան պարագային խզում առաջ պիտի դար եւ Կեդրոնի ներկայացուցիչները այդ իմաստով ալ նամակ մը բերած են: Եւ խնդրեցին մեզմէ որ յանուն համերաշխութեան չհրաժարինք եւ ընտրութիւն ընել չտանք : Այս անգամ եւս տեղի տրուինք, որու վրայ Տիար Հիւսիսեան ուղղակի հեռաձայնով յարաբերութեան մը տաւ Տիթրոյթի հետ եւ խնդրեց Տիար Մանուկեանէ, որ Փարիզ հասած իր երկու ներկայացուցիչներուն հրահանգ տայ որ խզման նամակը չյանձնեն Կեդր. Յանձնաժողովին: Հակառակ իր խոստումին՝ Տիար Մանուկեան կը հեռագրէ իր երկու պատուիրակներուն, որ նախապէս իրենց տրուած պաշտօնը գործադրեն :

Համագումարին նախորդ օրը, Տեարք Հիւսիսեան եւ Քիւրքճեան, Տիար Մանուկեանի հաւաստիքին վրայ, ուղեցին տեսնուիլ իր յիշեալ պատուիրակներուն հետ, յուսալով զանոնք համոզել, բայց անոնք հիւանդութիւն պատրուակելով զիրենք չընդունեցան : Մինչդեռ միեւնոյն օրը Գ. Կիրակոսեան կ՚ընդունէր Համագումարի մասնակցող մեր մասնաճիւղերէն ոմանց պատուիրակները, Կեդր. Յանձնաժողովին դէմ զանոնք լարելու համար, զանազան զրպարտութիւններով.

Այս լսելով, Կեդր. Յանձնաժողովիս անդամներէն մէկը զրկեցինք Տիար Սրմսարեանի, անկէ խնդրելու համար, որ Գ. Կիրակոսեան Համագումարին չգայ, դիտնալով որ անոր դէմ ընդհանուր հակակրանք կայ: Բայց այս փորձը ապարդիւն եղաւ :

Հոս կուտանք խզման նամակը, զոր Համագումարին մէջ կարդաց Գ. Կիրակոսեան.—

Նիւ Եորք, 12 Ապրիլ 1962

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի Մեծայարգ Տիար Ատենապետ եւ Պատ. Անդամք, Փարիզ

Յարգելի Տեարք,

Ներկայիս լուրջ հարկին տակ կը գտնուիմ ձեզի հաղորդելու հետեւեալը :

Կեդր. Վարչական Ժողովը, Մարտ 27ի իր նիստին մէջ, անգամ մը եւս խոր ցաւով եւ վրդովումով խորհրդակցութեան առարկայ ըրաւ ձեր արծարծած հարցերը եւ զանոնք քննելով ձեր վերջին նամակներուն բովանդակութեան ալ լոյսին տակ, ինչպէս նաեւ նկատի առնելով ձեր կողմէ իրեն տրուած հրահանգին համաձայն՝ Մեթր Փաշուի օրինական քայլեր առնելու ազդարարագիրը (1), եւ համոզում գոյացնելով թէ ձեր բռնած դիրքն ու հետապնդած նպատակը բացորոշապէս վնսակար են Հ. Բ. Ը. Միութեան կազմակերպական կառուցուածքին եւ կենսական շահերուն, տուաւ հետեւեալ որոշումները.

1) Կեդր. Վարչ. Ժողովը մերժեց Փարիզի մէջ 26 Մայիս 1961ին ստորագրուած հասկացողութիւնը :

2) Միութեան կանոնագրական բոլոր հարցերը հանգամանօրէն քննելով անոնց նպատակայարմար լուծում մը տալու համար, Կեդր. Վարչութիւնը որոշեց Միջ – Շրջանային Պատգամաւորական Ժողով մը գումարել 1962 Հոկտեմբերին, այդ Ժողովին խորհրդակցութեանց արդիւնքը ապա ենթարկելու համար Հ. Բ. Ը. Միութեան Գերագոյն հեղինակութիւնը եղող Ընդհ. Ժողովին վերջնական նկատառութեանց :

3) Կեդր. Յանձնաժողովը՝ Կեդր. Վարչութեան կողմէ անուանուած, պաշտօնի կոչուած, անոր ստորադաս և համարատու մարմին մըն է, եւ եթէ Ապրիլ 15ին Փարիզի մէջ գումարուելիք Միջ – Մասնանիւղային Ժողովին կողմէ փորձէք վերընտրուիլ կամ վաւերացուիլ, այդպիսի ընտրութիւն մը կամ վաւերացում մը՝ Կեդր. Վարչութիւնը այժմէն ապօրէն, անգոյ եւ չեղեալ կը յայտարարէ :

4) Կեդր. Վարչութիւնը լիազօրութիւն տուաւ իր Նախագահ Տիար Ա. Մանուկեանի, իր յարմար տեսած միջոցով եւ ձեւով գործադրելու վերեւի որոշումները:

(13 Շար.)

ՃՇԴՈՒՄ.— Յունուար 4ի թիւին մէջ, Գ. սիւնակի Ա. հատուածը կարդալ.— «Այս ժողովը տեղի ունեցաւ 1961, Մայիս 24, 25, 26ին, Փարիզ, նախագահութեամբ մեր Լօզանի նօտար Զիւմաթայնի, ներկայութեամբ երկու ամերիկեան եւ մէկ Ֆրանսացի փաստաբաններու ...»:

(1) Այս «ազդարարագիր»ը պարզ նամակ մըն է 12 Մարտ 1962 թուով, ուղղուած ամերիկեան փաստաբաններու, որոնցմէ՝ կը խնդրուի փութացնել 26 Մայիս 1962ի համաձայնութեան գործադրութիւնը, այլապէս զայն ձեռք բերել ստիպուած է «ամէն միջոցներով»:

հոգերանութիւնը՝ վիշտ, ափսոսանք, անյուսութիւն, ցասում :

Ահա թէ ի՞նչ է նշանակում բարբառային բառը, եթէ նա հմուտ վարպետի ձեռքին է : Օրինակներ որքան ուզէք՝ Շիրվանզադէից, Պարոնեանից, Զօհրապից, Դեմիրճեանից, Զօրեանից, Զարեանից :

Մի ուրիշ կարեւոր բան : Բարբառ ասելով յանցանք է հասկանալ միայն օտարամուտ, խորթ բառերը : Հայոց բարբառները մեր հին ու միջնադարեան հայերէնի բերրի արտերն են՝ ազարտուած օտարամուտ մոլախոտով : Փորձիր արմատից պոկել այդ մոլախոտերը, լուանալ, մաքրել այդ բարբառները, ինչպէս ազունի ցորենն են լուանում զուլալ գետի մէջ, եւ քո առաջ կը բացուի հրճուանք պատճառող մի տեսարան՝ բարբառի ոսկէ հատիկներով ծփացող, հայալեզու մի անեզերք արտ :

Կրկնում եմ՝ Պռօշեանից մինչեւ Բակունցը մեր ժողովրդական գրողները մեծ հմտութեամբ յարութիւն են տուել մեր բարբառներում մնացած հազարաւոր բընիկ հայկական բառերի, որոնցից ամէն մէկը «մի աշխարհ արժէ» :

Ուրեմն ոչ թէ պէտք է զգուշանալ նրանից, որ բարբառն իրեն զգալ է տալիս այլ համարձակ շարունակել հեռու եւ մօտ անցեալում մեր ուսուցիչների սկրսած այդ լաւ, բայց կիսատ թողած գործը : Չէ՞ որ շատերը չհասկանալով մեր բարբառների նշանակութիւնը մեր լեզուի հարստացման գործում, գրում են անկենդան, կպրապատուած լեզուով :

Իսկական գրողը հմուտ երկրաբանի պէս պէտք է հետախուզի, պեղի դարերի փոշու հաստ շերտի տակ թաղուած մեր բարբառների մարդարիտները եւ զարդարի, կենդանացնի, շունչ տայ իր գրուածքին :

Չէ, ընկերներ, մի՛ զգուշացրէք, մի յանդիմանէք այն գրողներին, որոնք մօտ են կանգնում բարբառներին, դա կարող է վնասակար լինել մեր լեզուի համար : Չմոռանանք, որ մեր լեզուական մի մեծ «խոպան» ունենք, որի կենդանի հիւթերը, դժբախտաբար, չեն դառնում «լայն սպառման առարկայ», ժողովրդի ստեղծածը չի դառնում ժողովրդի սեփականութիւնը :

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՆՐԱՎԷՊԵՐ

Ֆրանսայի Լուդովիկոս ԺԴ. թագաւորը պալատականներէն մէկը զրկեց իր մէկ դեսպանը փոխարինելու : Հրաժեշտի պահուն ըսաւ անոր .

— Գլխաւոր հրահանգը, զոր կրնամ տալ ձեզի, այն է որ, ճիշդ ձեր նախորդին ըրածին հակառակը ընէք :

— Վեհափա՛ռ տէր, պիտի ջանամ որ Ձերդ Վեհափառութիւնը նոյն հրահանգը չտայ իմ յաջորդիս ալ, պատասխանեց նոր դեսպանը :

ԾՆՈՂՔԻ ՀԱՐՑՈՒՄ ԵՒ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ

Իւրաքանչիւր ծնողք հպարտ է, երբ կը յաջողի հանրութեան տալ արժէքաւոր մարդ մը, որ իր աշխատանքով կը մասնակցի հանրութեան յառաջդիմութեան : Ան հպարտ է, որովհետեւ իր զաւկին գործունէութեան մէջ կը ցոլայ իր թափած ճիգերուն մէկ մասը : Ծնողքները դպրոցին հետ միասին կ՝ուղղեն երախային քայլերը մինչեւ որ ան իւրացնէ արհեստ մը կամ մասնագիտութիւն մը եւ օգտակար դառնայ ընկերութեան :

Երախային աշխարհ գալէն ետք ծնողքները հարց կուտան թէ ի՞նչպէս պիտի զարգանայ ան, եթէ առողջ է : Կը սկսին մտահոգուիլ անոր դպրոցական կեանքով, անոր ապագայ ասպարէզով : Ծնողքներէն ոմանք կ՝ընկճուին հարցումներու տեղատարափին տակ եւ երկար ժամանակ պատասխան չեն կրնար գտնել : Երախային զարգացման ամէն մէկ շրջան զանազան խնդիրներ մէջտեղ կը դնէ, ստիպելով ծնողքները գտնելու տարբեր տեսակ լուծումներ :

Նախադպրոցական շրջանին ծնողքները հարց կը դնեն .— «Ի՞նչպէս պիտի վարուի երախաս մանկապարտէզին մէջ, միւս երախաներուն հետ ի՞նչպիսի յարաբերութիւններ պիտի ունենայ, բաւականաչափ կարգապահ պիտի ըլլա՞յ, յանդո՞ւգն պիտի ըլլայ թէ ամչկոտ» եւայլն : Այս շրջանին, երբ երախաները կը մտնեն որոշ ձեւի մը մէջ, յարաբերութեանց հաստատուած գրութիւնը հազուագիւտ պարագաներու տակ դժուարութիւններ կը ստեղծէ, այնպէս, որ ծնողքներուն մեծամասնութիւնը դիւրութեամբ կ՝անցնի անոր վրայէն : Բայց այս տարիքին, ծնողքները պէտք չէ հետաքրքրուին միայն երախային առողջութեամբ— ինչպէս կ՝ընեն մեծամասնութիւնը — այլ պէտք է հետաքրքրուին նաեւ երախային դաստիարակութեամբ :

Երախային դպրոց մտնելը կարեւոր երեւոյթ մըն է ծնողքներուն եւ ամբողջ ընտանիքին համար : Հարցումները ուրիշ են .— «Ի՞նչպէս պիտի համակերպի երախան դպրոցին մէջ, ի՞նչպէս պիտի սորվի, ի՞նչպէս պիտի վարուի, ի՞նչ գնահատականներ պիտի ստանայ, կարգը պիտի փոխէ՞ առանց դժուարութեան, ի՞նչպէս պիտի գնահատուի դասընկերներուն կողմէ» եւայլն : Այս շրջանին դաստիարակչական խնդիրները կը բարդանան, գործօնները որ կ՝ազդեն երախային վրայ, նոյնպէս կը բարդանան : Գիտակից ծնողքներ կը ջանան օգնել երախային եւ հսկել անոր վրայ, յետամուտ պէտք է ըլլան մանաւանդ թէ ինչպէս կը զարգանայ ան եւ ինչպէս կը համակերպի նոր պայմաններուն :

Տարիներուն հետ կը ծնին նոր խնդիրներ ու նոր հարցումներ : ո՞ր առարկաները աւելի լաւ կը սորվի, ի՞նչ նիւթի մէջ ընդունակութիւն ցոյց կուտայ. ի՞նչ պիտի ընէ նախակրթարանը աւարտելէ ետք : Հարցումներու ուրիշ շարք մը երախային վարքին նկատմամբ : Ոմանք կը հպարտանան, որ իրենց երախան կը մասնակցի դասարանի ղեկավարութեան որ մարզանքի մրցումին առաջին հանդիսացած է, կամ տարեվերջին մրցանակ առած է : Ուրիշներ դժգոհութեան խօսքեր կը լսեն ուսուցիչներէն իրենց զաւկիս վարքին մասին :

Բարձրագոյն դասարաններուն մէջ ծնողքներուն հարցումները աւելի լուրջ եւ բարդ կը դառնան .— «Ի՞նչ է զաւկիս նկարագիրը, ի՞նչ տեսակ մարդ պիտի դառնայ, ի՞նչ կրնամ ընել իր ընդունակութիւնները աւելի լաւ մէջտեղ հանելու համար» եւայլն :

Փորձառութիւնը ցոյց կուտայ թէ կան ընտանիքներ, որոնց համար այս բոլոր հարցումները անպատասխան կը մնան եւ ծնողքները պէտք եղած ճիգը ի գործ չեն դներ լուծելու համար զանոնք :

Բաւական չէ միայն հարց տալ թէ « ի՞նչպէս կը սորվի զաւակս», այլ թէ « ի՞նչպէս ընել, որ ան աւելի լաւ սորվի եւ լաւ վարուի» : Ոչ թէ «ի՞նչպէս կը կազմուի երախային նկարագիրը », այլ «ի՞նչ պէտք է ընեմ, որպէսզի զաւակս հաստատուն նկարագրով մարդ մը դառնայ եւ ինքզինքը նուիրէ հանրութեան շահերուն » :

Պէտք չէ անտարբեր մնալ երախային զարգացման հանդէպ, պէտք չէ արդիւնքներ սպասել առանց մասնաւոր ճիգեր թափելու, այլ յարատեւօրէն պէտք է մաքառիլ մինչեւ որ փոքրիկը, որ աշխարհ եկաւ, դառնայ հանրութեան օգտակար եւ արժէքաւոր մէկ անդամը :

Դ. Ղ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԳՐԻԳՈՐ ՇԻԼԹԵԱՆ

Խորհրդային «Իզվեստիա» թերթին Հրոմի թղթակիցը ներկայ գտնուած է, վերջերս, նկարչութեան «աշխարուկ» դպրոցի ժամանակակից վարպետներէն իտալահայ նկարիչ՝ Գրիգոր Շիլթեանի եւ նկարչական տարբեր ուղղութիւններու հետեւող իտալացի նկարիչներու եւ արուեստագէտներու միջեւ տեղի ունեցած մէկ վիճաբանական հաւաքոյթին՝ Հռոմի Վենեթօ փողոցի ծանօթ ակումբին մէջ :

Գրիգոր Շիլթեան ծնած է Ռոստով, 65 տարի առաջ : Ռուսական յեղափոխութեան ժամանակ ապաստանած է արտասահման եւ եղած Պուլկարիա, Աւստրիա, Ֆրանսա եւ հուսկ ուրեմն վերջնականապէս հաստատուած Իտալիա : Էջմիածնի Տաճարին մայր խորանի «Ս. Աստուածածին» մեծադիր իւղաներկը Շիլթեանի գործ է :

« Շիլթեան հարուստ երեւակայութիւն ունի, բայց անոր երեւակայութիւնը իրապաշտութեան, կեցութեան մէջ է» , կը գրէ «Իզվեստիա»ի թղթակիցը :

— Ես աշխարհը կը պատկերացնեմ իր եղածին պէս, բայց կը պատկերացնեմ այնպէս, որ մարդիկ զգան իրական կեանքին բովանդակ գեղեցկութիւնը եւ գոյութեան բերկրանքը, դիտել տուած է իտալահայ նկարիչը խորհրդային թղթակիցին ու աւելցուցած .— « Արդիականութիւնը ես կը նկատեմ հակարուեստական : Արդիականութիւնը նկարիչին կենդանական երկիւղն է կեանքին հանդէպ , հեռացում մը դէպի անիրականութիւն, փախուստ մը պայքարէն » :

Պատասխանելով վերացական նկարչութեան ջատագովներուն , Գրիգոր Շիլթեան պատմած է հետեւեալը .— « Անգամ մը, իտալացի ծանօթ երգահան Ռոսսինիի գով կուգայ երիտասարդ երգահան մը եւ կը խնդրէ , որ աչք մը նետէ իր երաժշտական մէկ գործին մասնատետրին վրայ :— Ըսելիք չկայ, կը յարէ Ռոսսինի, ձեր մօտ կայ թէ նորը եւ թէ գեղեցիկը : Բայց, ցաւ ի սիրտ , ձեր նորը գեղեցիկ չէ ,իսկ ձեր գեղեցիկը՝ նոր չէ» :

×

ՅԱԿՈԲ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ԽՄԲ .— Պուքրէշի Նոր Կեանք շաբաթաթերթին մէկ աշխատակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է վերջերս, Ռումանիոյ մայրաքաղաքին մէջ, Ֆրանսահայ ծանօթ դիմայարդար Յակոբ Առաքելեանի հետ : Ստորեւ կուտանք գլխաւոր մասերը :

— Ի՞նչ առիթով վերստին եկած էք Պուքրէշ :

= Եկած եմ գործակցելու երկու ժապաւէններու պատրաստութեան :

— Կը խնդրենք , որ քանի մը տեղեկութիւններ տաք ձեր աշխատանքներու մասին :

— Դժուար է մէկ քանի բառով ներկայացնել աւելի քան երեսուն տարուան գործունէութիւն մը, որուն ընթացքին աշխատած եմ մօտաւորապէս 170 ժապաւէններու վրայ : Բացի ժապաւէններու պատրաստութեան համար ըրած դիմայարդարումներէ, 1946ին Փարիզի շարժանկարի արուեստի բարձրագոյն հիմնարկութեան մէջ հիմը դրի դիմայարդարման առաջին դասընթացքներուն , միաժամանակ, երկու տարի գեղեցկութեան Կաճառի մէջ ըլլալով ընդհանուր եւ ժապաւէնի դիմայարդարման դասախօս :

— Ֆրանսայէն եւ Ռումանիայէն զատ, ուրիշ ո՞ր երկիրներու մէջ աշխատած էք շարժանկարի համար :

= Աշխատակցութիւնս բերած եմ Զուիցերիոյ, Իտալիոյ, Սպանիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ պատրաստուած ժապաւէններու, իսկ Անգլիոյ, Ալժերիոյ , Աւստրիոյ, Գերմանիոյ, Եուկոսլաւիոյ , Մարոքի, Մոնաքոյի մէջ աշխատած եմ այդ երկիրներուն մէջ իրագործուած Ֆրանսական ժապաւէններուն համար :

— Ո՞ր Ֆրանսական ժապաւէններուն աշխատած էք :

= Պիտի յիշեմ միայն վերջին չորս ժապաւէնները՝ Ժան Քոքթոյի «Գեղեցկուհին եւ Հրէշը», Սաշա Կիթրիի «Նափոլէոն», Աբէլ Կանսի «Օսթերլից» եւ Ռընէ Քլերի «Աշխարհի Ոսկիին համար» :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

— Ըսել է թէ , պատրիարք էֆէնտի , յարեց նախարարը, դուք որեւէ գրաւոր բողոք չէք ներկայացուցած իրենց :

— Երբեք , պատասխանեց Օրմանեան , իրենք հարցուցած են եւ ես պատասխանած եմ , փաշա :

Ոստիկանութեան նախարարը կատարած էր իր ստանձնած դերը, հրաժեշտ տուաւ Օրմանեան պատրիարքին :

Զ.

Դաշնակցական պատգամաւորները, կը յիշեն ընթերցողները, Դ. Ընդհանուր Ժողովին նիստերը փակուելէ յետոյ, մեկնած էին Պուլեարիայէն . հոն կը մնային Վիշապի Պատասխանատու Մարմնի չորս անդամները, Քրիստափոր , Աշոտ, Սաֆօ ու Թորգոմ :

Վիշապի այս չորս ծանօթ անդամները, անկիւն մը նստած, Սոֆիա սրճարանին մէկ անկիւնը, միւս յաճախորդներէն հեռու, խորհրդակցութեան մը մէջ էին :

Չորսն ալ դէմքերը լուրջ , մտածկոտ, չորսին ալ աչքերը խարոյկներ էին :

— Աշոտ , կ՝ըսէր Քրիստափոր , հիմա դուն Եդիպտոս պիտի երթաս, ընտանեկան գործերդ պիտի կարգադրես եւ յետոյ վերադառնաս պիտի Պոլիս, այնպէ՞ս չէ՞ :

— Այնպէս է, կը պատասխանէ Աշոտ , դուն ալ դիտես թէ ընդհանուր ժողովի կրկնակի ստիպումներուն վրայ է որ համակերպութիւն յայտնեցի, կը խորհիմ թէ շատ դժուար պիտի ըլլայ ինծի համար վերստին Պոլիս մեկնիլ, Ժամհարեանի խնդիրը թարմ է դեռ, ամերիկեան անցագիրս բան մը չարժեր, քանի որ , դիտես արդէն, հիւպատոսարանը ձանձրացած է, ալ պիտի չուզէ պաշտպանել զիս, հետեւաբար, պիտի խնդրէի որ առ այժմ ազատ ձգէք զիս :

— Դա կարելի չէ, շեշտեց Քրիստափոր, տիրական նայուած մը շանթելով Աշոտի, ընտրութիւնդ կատարուած իրողութիւն մըն է, Ընդհանուր Ժողովին վճիռը պէտք է գործադրուի :

— Աշոտ, միջամտեց Սաֆօ, նոյնպէս ռուսահայ մը, այդ հարցը մոռցիր, դուն մեզի անբաժան ընկեր մըն ես, վաղուց կը ճանչնամ քու անձնուիրութիւնդ, նոր հարց մի յարուցաներ :

— Եդիպտոս կ՝երթամ , յարեց Աշոտ , ընկերներ, մի կարծէք թէ կը խուսափիմ կամ կը խրտչիմ , ոչ, ինչպէս ըսի, անդամ մը կ՝երթամ Եդիպտոս, կ՝աշխատիմ գործերս կարգի դնել, յետոյ դիւրին է :

— Այսի՞նքն , հարցուց Քրիստափոր , ի՞նչը դիւրին է, պիտի՞ չմտնէք երկիր :

— Պիտի մտնեմ, պատասխանեց Աշոտ, քանի որ Վիշապի Պատասխանատու Մարմինի անդամ ընտրուած են Ընդհանուր Ժողովին միաձայնութեամբը, պիտի խոնարհիմ անոր կամքին առջեւ, մանաւանդ, իմ մէջ հզօր ու բարձր կը խօսի պարտականութեան ձայնը, ինչ նշանակութիւն ունի կեանքը :

— Կեցցես, Աշոտջան, կեցցես, կրկնեցին երկու ռուսահայ ընկերները :

Աշոտի վերջնական հաւանութիւնը ձեռք բերուած էր, խօսակցութիւնը կը տաքնար տակաւ :

— Քրիստափոր , ըսաւ Աշոտ, մենք Պոլիս պիտի երթանք, ասիկա վճռուած վերջացած է. բայց , դիտէ՞ք արդեօք , որքան դժուար է Պոլսոյ մուտքը մեզի պէս օսմանեան հպատակներուն համար :

— Այդքան խստութիւն կա՞յ, հարցուց Սաֆօ զարմանքով, որ բնաւ գաղափար մը չունէր Համիտի լրտեսներուն վրայ :

— Խստութի՞ւն ... կրկնեց Թորգոմ ժպտելով, Պոլիս գացա՞ծ ես, Սաֆօ :

— Ոչ ... :

— Սպասէ ուրեմն, շարունակեց Աշոտ, քեզի պատմեմ. նախ, շոգենաւը քարափին չմօտեցած, հարիւրաւոր նաւակներ ու մակոյկներ կը սկսին արշաւել ու ծփծփալ ծովին երեսը, քանի մօտենայ շոշենաւը ցամաքին, այնքան կը բազմապատկուի թիւը նաւակներուն ու մակոյկներուն, որոնք լեցուն են լրտեսներով :

— Ի՞նչ կ՝ըսէք, այդքա՞ն, ընդմիջեց Սաֆօ :—

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՃՇԴՈՒՄ.— Ինչպէս մեր ընթերցողները ինքնաբերաբար ճշդած են, մեր երէկուան թիւին մէջ (Յունուար 5, Շաբաթ) Գ. էջ վերջին սիւնակ Պ. Վահան Էսմէրեանի նամակին 4րդ գլուխին ,4րդ տողը կարդալ.— « զոր դուք ցուցադրեցիք » եւայլն :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը , Փարիզի շրջանի իր մասնաճիւղերով , կը տօնէ Մանուկներու Օրը :

Հինգշաբթի, Յունուար 10, կէսօրէ ետք ժամը 14 – 18, 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանին մէջ:

6 Ռիւ Տռուօ, Մեթրօ Ռիշըլիէօ – Տռուօ) :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝

Հայ գայլիկներ, Կ. Խաչի Օդ. կայանի առաջնորդուհիներ եւ տղաք՝ զաւեշտով մը եւ խմբերգներով :

Հայկական պարեր՝ ղեկավարութեամբ՝ Օր. Քէօշկէրեանի :

Պար, արտասանութիւն, մեներգ՝ Պանեէօ – Քաշանի Կ. Խաչի դպրոցին կողմէ:

Հայկական պարեր՝ Ճօլօլեանի եւ Պաքրճեանի կողմէ :

Մեներգ՝ Փոքրիկն Ասլանեան :

ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՆԱՆ պիտի բաժնէ ճոխ նուէրներ :

Տղոց փոխադրութեան համար նկատի առնել հետեւեալ միջոցները :

ՇԱՒԻԼ.— Կը մեկնի ժամը 13ին Փուէն տը Շաւիլէն եւ կը հանդիպի դպրոցը եւ բոլոր կայարանները :

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Ռիւ Հայկ Դրպիրեան, դպրոցին առջեւ ժամը 13·30ին·

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Փլաս Քառօ, ժամը 13·30ին :

ԻՍԻ.— Ռիւ տը լա Տեֆանս , Կ. Խաչի դպրոցին առջեւ, ժամը 13·30ին :

ԱՐՆՈՒՎԻԼ.— Պ. Նիկողոսեանի նպարավաճառատան առջեւ , ժամը 13ին:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, Յունուար 20, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքլ Կաթոլիկի սրահին մէջ:

Դպրոցի փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլայ երգ, արտասանութիւն եւ պարեր , որմէ յետոյ Կաղանդ Պապան իր նուէրներով պիտի վարձատրէ բոլորը :

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Վիէնի Հայութիւնը անխտիր :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

1.— Փարիզէն Խաչուհի մը 50 Ֆրանք:

2.— Պ. Ժ. Չիլինկիրեան 50 Ֆրանք :

Կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Օդափոխութեան կայանին :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶ, Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

Երկուշաբթի, Մեռելոց, ի յիշատակ Մեռելոց Ս. պատարագ, ժամը 10ին եւ հոգեհանգիստ :

×

Պօմոնի Ս. Գր. Լուս. Եկեղեցւոյ Տօնակատարութեանց

Երկուշաբթի, Յիշատակ Հայոց ննջեցելոց , սկիզբ արարողութեանց ժամը 8·30ին, պատարագ 10ին, Հոգեհանգիստ 11·45ին :

×

ՆԻՍ

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ

7 Յունուար, Երկուշաբթի, ՄԵՌԵԼՈՑ առաւօտեան ժամերգութիւն եւ Ս. պատարագ, (կէսօրէ վերջ գերեզմանօրհնէք, Քոքատի գերեզմանատունը):

×

ՎԱԼԱՆՍ

Երկուշաբթի, Յիշատակ Մեռելոց, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 9ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԻՍԻԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի գեղարուեստական ցերեկոյթը Փետրուար 24, Սալ տէ Ֆէթ :

×

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը՝ 27 Յունուար, 1963 :

FOURRURES

Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան , փոխանցման համար: Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ):

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան :

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան պարահանդէսը :

Կիրակի Յունուար 20, կէսօրէ ետք՝ ժամը չորսէն մինչեւ լոյս, Շառպոնիէռի չքեղ եւ ընդարձակ սրահներուն մէջ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. « Քրիստափոր » խումբի ընդհ. ժողովը ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ (7 Յունուար) ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները , ինչպէս նաեւ «Արամ» ենթակոմիտէն :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան » ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանին Ծնունդի եւ Ամանորի հանդէսը Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ, 12 Յունուար , Շաբաթ գիշեր, ժամը 9ին:

Յայտագրին մաս կը կազմեն՝ արտասանութիւններ, նուագ, երգ եւ տրամախօսութիւններ՝ երկու սեռէ մանուկներու կողմէ: Իսկ երկու սեռէ պատանիներու կողմէ, քրքջալիր զաւեշտ մը՝ « Բարեկենդանի Անկուտինիները » եւ կովկասեան պարեր :

Մուտքը ազատ է :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ :

Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք : Նուազագոյն ծախքերով կը զրկենք խորհրդ. Միութիւն :

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

1963 ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ , ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ ,

ճոխ բովանդակութեամբ եւ ընտիր նկարներով :

ՓԱՐԻԶԻ համար դիմել Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան եւ Հրանտ – Սամուէլ գրատունը :

ՄԱՐՍԷՅԼ

PHOTO-REX, 2, Bernard du Bois

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ , Ս. Վրացեան, Բ. տպ. Պէյրութ, լաթակազմ , պատկերազարդ, 684 էջ	45 Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, Պէյրութ, 317 էջ	7·50 Ֆ.
ՄԱՀԵՐԳ, ձայնագրեալ, քէմանչիստ Ռուբէն, Պէյրութ ,	5 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ , Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ , Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ , Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան , Պէյրութ,	40 Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ , Յ. Յ. Չաղմաղճեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ ,	10 Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ֆ. Բ. հատոր 5 Ֆ.	

Առաքման ծախքը գնողին վրայ
ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin /Marseille (2eme)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MARDI 8 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9499 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9499

ՊՈՌՆԷՕ

— ՕՐՈՒԱՆ ԿՌՈՒԱԽՆՁՈՐ ԿՂԶԻՆ —

Պոռնէոյի մասին առաջին անգամ գրեց Մակելլանի աշխարհապտոյտին մասնակցած Փիկաֆեթա, որ Մակելլանի մահէն յետոյ շարունակեց ուշադրաւ տեղեկութիւններ տալ Ասիոյ հարաւ – արեւելեան շրջանը գտնուող կղզեխումբերու եւ անոնց բնակչութեան մասին: « Համեմներու կղզիները» գտնելու մեծ յոյս ունէին Սպանացիները, որոնք անիրաւուած կը զգային, մանաւանդ, որ պապը բռնի կերպով աշխարհի բաժանման գօտիներ ստեղծած էր իրենց եւ Փորթուկալցիներուն միջեւ: Այս պատճառաւ Սպանացիները «Յաղթանակ» եւ «Երրորդութիւն » երկու նաւերով ճամբոյ ելան Փիլիպպեան կղզիներէն, 1521 Յուլիս 8ին, եւ հասան Պոռնէօ կղզին, խարիսխ նետելով Պրունէյ քաղաքին առջեւ: Ահա այդ օրէն ըսկըսեալ փորթուկալեան եւ սպանական բազմաթիւ նաւեր երեւցան Պոռնէոյի ափերուն, ասպատակելով եւ թալանելով այդ երկրին հարստութիւնը: Փոթորկայոյզ այս ժամանակաշրջանին յաջորդեց կայուն շրջան մը: 1888ին Հիւսիսային Պոռնէօ անցաւ Անգլիացիներուն ձեռքը եւ նոյն տարին Պրունէի շրջանը մտաւ Անգլիոյ հովանաւորութեան տակ:

Պրունէյ կը գտնուի Պոռնէօ կղզիին հիւսիս–արեւմուտքը: Անոր ընդհանուր տարածութիւնը 5765 քառ. քիլոմեթր է եւ ունի 84·000 բնակիչ, միայն շրջանի վարչական կեդրոնը՝ Պրունէյ քաղաքը ունի 16000 բնակիչ: Բնակչութեան գլխաւոր զբաղումը ձկնորսութիւնն ու գիւղատնտեսութիւնն է: Մերձարեւադարձային ճոխ բուսականութիւն ունեցող այս շրջանը ունի կարելիութիւններ զարգացնելու բրիձի, պիստակի, ձգախէժի մշակութիւնները: Սակայն, ինչ որ յատկանշական է Պրունէյի համար, անոր ենթահողի պարունակած քարիւղն է: Ներկայիս Պրունէյի քարիւղին արտադրութիւնը կը հասնի տարեկան հինգ միլիոն թոնի, ինչ որ կը նշանակէ թէ ան Բրիտանական Հասարակապետութեան մէջ Քանատայէն ետք երկրորդ տեղը կը գրաւէ քարիւղի արտադրութեան տեսակէտէն: Պրունէյի քարիւղին ամբողջ արտադրութիւնը կը գտնուի անգլիական « Ռոյըլ Տըչ Շել Քըմփընի»ի ձեռքը:

Ո՞րոնք են դրդապատճառները վերջին արիւնալի իրադարձութիւններուն, որոնք տեղի ունեցան վերջերս Պրունէյի մէջ: Ինչպէս յայտնի է, աշխատանքներ կը կատարուին կազմելու համար այսպէս կոչուած «Մեծ Մալայական դաշնակցութիւնը», որ պիտի ընդգրկէ Մալայա թերակղզիէն՝ Սինկափուրը, Հիւսիսային Պոռնէօն, Սարավաքը եւ Պրունէյը: Այս հողային միութիւնը պիտի ունենայ մօտ 330·000 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն մը, աւելի քան տասը միլիոն բնակչութեամբ:

Այս մտադրութեամբ Անգլիա առաջարկեց Պրունէյի սուլթանութեան, որ մաս կազմէ ծրագրուած դաշնակցութեան: Այս ծրագրին դէմ են կարգ մը տարբեր, որոնք փորձեցին կազմակերպել պետական հարուած մը: Ներկայիս երեւան եկաւ երրորդ մրցակից մըն ալ՝ Փիլիպպեան կղզիները, որուն նախագահը Մաքափակալ վերջերս յայտարարեց թէ Հիւսիսային Պոռնէօն ինչպէս նաեւ Պրունէյը մաս կը կազմեն Փիլիպպեան կղզիներուն: Մաքափակալի պատասխանեց Մալայայի վարչապետ Ապտիւլ Ռահման, որ յայտարարեց թէ անհնարին պիտի ըլլայ Մալայական դաշնակցութիւն մը առանց Պրունէյի:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱԹԱՆԿԱ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԴԱԴՐԵՑԱՆ

—o—

ՄԱԿ–Ի ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ ԷԼԻԶԱՊԷԹՎԻԼ ՀԱՍԱՒ

—o—

Ռալֆ Պընչ Թանի յատուկ պատուիրակը Էլիզապէթվիլ հասած է առջի օր եւ առաջին առթիւ ճշդած թէ ոչ մէկ ըսելիք ունի Զոմպէի: «Ոչ մէկ պատճառ ունիմ Զոմպէի հետ խօսակցելու քանի որ ոչ մէկ ըսելիք ունիմ անոր » յայտարարած է Ռալֆ Պընչ:

Ճշդած է նաեւ թէ քաթանկական մայրաքաղաքը եկած է խօսակցելու համար ՄԱԿի տեղական պաշտօնեաներուն հետ: Իրեն կ՚ընկերանային. — քաղաքային գործողութեանց պետը եւ Զօր. Խետետէ Կուետրա ՄԱԿի ուժերու եթովպացի հրամանատարը: Երբ Ռալֆ Պընչի հարցում տրուած է թէ Քաթանկա մօ՞տ է Քոնկոյի ամբողջութեան մաս կազմելու: ՄԱԿի ներկայացուցիչը պատասխանած է թէ Քաթանկա երբեք չէ դադրած անոր մաս կազմելէ:

Միւս կողմէ կ՚ըսուի թէ Զոմպէ, որ միշտ Քոլվեզի քաղաքը կը գտնուի, տրամադիր է Էլիզապէթվիլ երթալու, Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հիւպատոսներու ընկերակցութեամբ:

Եթէ կռիւները դադրած են Քաթանկայի մէջ, այդ չի նշանակեր սակայն թէ կացութիւնը շատ յստակ ըլլայ, ընդհակառակն:

Զոմպէ տեղի չէ տուած: Քոլվեզի կը գտնուի իր պահակազօրքին հետ — 2–3 հազար հոգի — եւ 300 վարձկաններ: Քաթանկայի նախագահը թէեւ շատ տրկար է, բայց ազատ է եւ միշտ քաղաքացիական պատերազմի մը սպառնալիքը կը ներկայացնէ: Ամերիկեան կառավարութիւնը կոչ մը զրկած է Զոմպէի «քաղաքացիական խղճին »:

ՄԱԿը դադրեցուցած է իր զինուորական գործողութիւնները, չեն քալեր դէպի Քոլվեզի, ոչ ալ դէպի Ժատոթվիլ: Թէեւ, ըստ եթովպացի զօրավարին մէկ յայտարարութեան, միշտ մտադիր են « վերահաստատելու շարժումի իրենց ազատութիւնը » ինչ որ կը նշանակէ թէ հրաժարած չեն զինեալ բախումները վերսկսելու: Ցարդ յայտնի ալ չէ թէ սրո՞ւ նախաձեռնութեամբ կամ հրահանգով է որ կռիւները դադրած են: Քաթանկական զեկոյց մը հետեւեալը կ՚ըսէ. — « ՄԱԿի իշխանութիւնները, կ՚ըսեն թէ իրենց ուժերուն յառաջացումը կեցած է Ժատոթվիլի գրաւումէն ետք: Քաթանկական կառավարութիւնը անգամ մը եւս կը հերքէ այս լուրերը: Արդարեւ, քաթանկական կառավարութիւնը կը հաստատէ թէ ՄԱԿի զօրքը կը յառաջանայ Քոլվեզիի ճամբուն վրայ ուր կեցած է Մուլինկիշիի եւ Կուպայի միջեւ կատաղի կռիւներու պատճառաւ »: Զեկոյցը կ՚աւելցնէ թէ Քաթանկացիք քաջաբար դիմադրած են ՄԱԿի ուժերուն եւ տէր մնացած են իրենց դիրքերուն: Ինչ որ ստոյգ է այն է որ Զոմպէի պահակազօրքը երկու կամուրջ օդը հանած է արգելք հանդիսանալու համար ՄԱԿի ուժերու յառաջացման:

Հանքային Միութիւնն ալ դադրեցուցած է իր գործունէութիւնը Քաթանկայի մէջ: Պրիւսէլ հրատարակուած յայտարարութեան մը մէջ «Հանքային Միութիւնը» կ՚ըսէ թէ ստիպման մէջ եղած է ընդհատելու Քաթանկայի իր գործունէութիւնը, մանաւանդ Քոլվեզիի մէջ, վերջերս պատահած քանդումներու հետեւանքով:

Սարսափը կը շարունակէ տիրել ամէն կողմ: Վախ կայ մանաւանդ որ Քաթանկացիք գործադրեն «այրած հողի» եւ « ծայրայեղ կեռիլլայի» իրենց քաղաքականութիւնը: Վերջապէս Զոմպէի կառավարութիւնը կոչ մը կ՚ընէ միջազգային Կարմիր Խաչին որպէսզի օգնութեան փութայ քաթանկացի ժողովուրդին՝ « սարսափահար » խաղաղութեան զինուորներէն:

Անգլիացիք շատ դժգոհ են Քոնկոյի ամերիկեան քաղաքականութենէն եւ կը մերժեն միանալ անոր: Առջի օր մերժած էին մասնակցիլ երրեակ յայտարարութեան մը (Ամերիկա – Անգլիա – Պելֆիա) եւ .մերիկացիք ստիպուած եղած էին առանձին կատարել այդ յայտարարութիւնը:

Պրիւսէլի մէջ ալ վրդովումը մեծ է ՄԱԿի բռնած դիրքին դէմ: Հանրային կարծիքը շատ մտահոգ է, մանաւանդ Քաթանկայի Պելժերուն մասին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ չնորհաւորական գիր մը զրկած է Պապին, լաւագոյն մաղթանքներով: Հռոմի համայնավար Ունիթա թերթը առաջին էջին վրայ կը դնէ այս լուրը աւելցնելով թէ Յովհաննէս ԻԳ. լատիներէն պատասխանած է խորհրդային վարչապետին: Վատիկան ոչ կը հերքէ ոչ ալ կը հաստատէ այս լուրը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Իզվեստիա»ն կը հաղորդէ որ լրտեսութեամբ ամբաստանուած չորս հոգիներ ձերբակալուած են: Խումբը կը զեկավարեն եղեր շուետացի, բրիտանացի եւ ամերիկացի գաղտնի գործակալներ:

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան Ժ. Համագումարին առջեւ, Թոլիաթթի յայտարարեց թէ «անոնք որոնք տխմարութեամբ կ՚ուզեն համայնավար կուսակցութիւնը ներկայացնել Մոսկուայի իբրեւ հասարակ ծառաներ, երբեք պիտի չհասկնան մեր քաղաքական գործունէութիւնը »:

ՓԵՔԻՆԻ մէջ նորէն սկսած են յարձակիլ Մոսկուայի զեկավարներուն վրայ: Ասոնք կը փորձեն, ըստ չինական թերթին, ջնջել Պրոլետարիատի մենատիրութիւնը, դիւրացնելու համար այս կամ այն ձեւի դրամատիրութեան հաստատումը:

ՆԵՀՐՈՒ յայտարարեց թէ Չինաստան կ՚ուզէ իր լուծին տակ առնել ամբողջ Ասիան:

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ տօնեց իր 87րդ տարեդարձը առջի օր: Եօթը ժամ ձեռքեր սեղմեց, անհաշիւ շնորհաւորութիւններ լսեց եւ ստացաւ, բայց մթնոլորտը տխուր էր քանի որ վարչապետը վերջին անգամն է որ կը տօնէ իր տարեդարձը իբրեւ վարչապետ: Տը Կոլ իր շնորհաւորական հեռագրին մէջ կը յայտնէ իր ուրախութիւնը իրենց մերձաւոր հանդիպումին առթիւ որ թոյլ պիտի տայ նոր յառաջդիմութիւններ ձեռք ձգել իրենց հասարակաց նպատակներուն համար:

ՊՈԼՍՈՅ համալսարանի դասաւանդներէն՝ Ատնան Պէնք ձերբակալուած է «համայնավար քարոզչութեան» համար: Պենք Աթակ պարբերաթերթին մէջ հրատարակած էր Ֆրանսացի Կայթան Փիքոն գրադէտին մէկ գիրքին (Արդի Գաղափարներու Համայնապատկեր) թարգմանութիւնը: Այս գիրքին մէկ գլուխը նուիրուած է Մարքսիզմի եւ գոյապաշտութեան յարաբերութեանց:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը կ՚ուզէ իր հակակշռին ներքեւ առնել նաեւ կրօնական ուսումը: 1961ին կրօնագիտութեան դասերը ջնջուած էին հանրային դպրոցներուն մէջ իսկ այսօր կառավարութիւնը կ՚ուզէ մօտէն հետեւիլ եկեղեցիներու եւ մատուռներու մէջ տրուած դասերուն քահանաներու կողմէ:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Ֆրանսական դեսպանը՝ Ժաննընէ որ Փարիզ էր առջի օր, շատ լաւատես յայտարարութիւն մը ըրաւ: Իր կարծիքով մեծ յառաջդիմութիւններ ձեռք ձգուած են փոխադարձ հասկացողութեան մարզին մէջ: Այս հասկացողութիւնը անշուշտ կապ ունի Ֆրանսայի տալիք դրամին հետ եւ որքան շատ տայ, հաւանաբար «հասկացողութիւնը » այնքան կը զարգանայ: Ահմէտ Ֆրանսիս, ելմտական նախարարը Փարիզ պիտի գայ Հինգշաբթի «մի քիչ փող» ուզելու:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը օգանաւեր զրկեց Սէուտական Արաբիա, ինչպէս նաեւ զինուորական նաւեր: Ասիկա տեսակ մը ազդարարութիւն է Նասրի որ տեղը ծանր նստի: Սպիտակ Տունը կ՚ուզէ միշտ հաւասարակշռութիւնը պահել Միջին – Արեւելքի մէջ իրաքեան եւ եգիպտական սպառնալիքներու միջեւ:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հազորդեն որ 15 հոգի, մեծ մասամբ կիներ եւ երախաներ, ողջ – ողջ այրած են Օռտուի մէջ, հրդեհ առած տունի մը մէջ:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ տօնական օրերու ընթացքին, Ֆրանսայի ճամբաներուն վրայ, կառքի արկածէ 68 հոգի մեռած են եւ 1662 հոգի՝ վիրաւորուած:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Արտաքին նախարարը՝ Լոնտոն հասած է ուր կարեւոր խօսակցութիւններ կ՚ունենայ իր պաշտօնակից Լորտ Հիումի հետ:

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

Սփիւռքի իմ մտերիմներին ամանորեայ այս առաւօտին ուղղում եմ իմ ամենասրտագին ողջոյնները:

Կեանքումս առաջին անգամ է, որ Նոր Տարին դիմաւորում եմ Խորհրդային Միութեան սահմաններից դուրս: Բայց ինձ չեմ զգում օտար եւ անմասնակից շրջապատի ուրախութեանը ոչ միայն այն պատճառով, որ գտնւում եմ իմ ժողովրդի սիրելի մի հատուածի՝ սփիւռքի Հայութեան մէջ այլ նաեւ նրա համար, որ Նոր Տարին համարեա միակն է աշխարհում եղած բոլոր տօների մէջ որ հարազատ է ամէն մի ժողովուրդի որ աշխարհամասում էլ տօնուի այն, ինչ դաւանանքի ու ազգի էլ պատկանելիս լինեն տրւեալ ժողովուրդն ու անձը:

Երէկ առաւօտեան ես մտայ Պէյրութի Կեդրոնական նամակատունը՝ դէպի Երեւան Նոր Տարուայ շնորհաւորագիր ուղարկելու համար: Ու թէեւ ես չեմ հասկանում նոյն նպատակով փոստա տուն եկած մարդկանց եւ ոչ մէկի լեզուն, չեմ կարող կարդալ քարտերի եւ նամակների վրայ գրուած տողերից, եւ ոչ մի բառ, բայց գիտեմ, որ նրանք իրենց տարբեր գրերով՝ լինի դա լատինական հանրածանօթ տառեր, արաբական թռչունների երամ յիշեցնող նիշեր, եւ թէ նոյնիսկ ճափոնական կամ չինական հերոգլիֆներ, — թղթին գրեցին նոյնը, ինչ ես՝ իմ Մեսրոպեան յոբելենաշունչ գրերով, այսինքն՝

— Շնորհաւոր Նոր Տարի, բարեկամներ: Բարի լինի նրա գալուստը աշխարհին: Թող նոր Տարին առաւել կայուն խաղաղութիւն բերի ժողովուրդներին, ընտանիքներին, մարդուն: Եւ թող երջանիկ լինի ամէն մարդ, որ արժանի է երջանիկ լինելու:

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

Պէյրութ, 28 – 12 – 62

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Ր. եւ վերջին մաս)

*Դժգոհութիւնը, այլ խօսքով՝ դժուա-
րահաճութիւնը, թերմոր մըն է, որ կը
հասունցնէ դրականութիւնը: Կը լեցնէ
ու կը լիացնէ դարը: Կ'ամբողջացնէ «քա-
ոորդը»:*

*Գիտեմ թէ ինչի՛ կ'ակնարկէ իր տարա-
զով, «Քառորդ դար դրականութիւն»,—
քանակին եւ ոչ թէ որակին: Տարազը,
որ Ֆրանսական է, (Ֆրանսացի երաժշ-
տապէտ մըն է որ զործածած է զայն ա-
ռաջին անգամ, յետոյ՝ Գուրգէն Մխի-
թարեան, յետոյ՝ Մինաս Թէօլէօլեան,
«Դար մը դրականութիւն» տարազով,
յետոյ՝ Տըլակրաւ Հրատարակչական
Տունը՝ «Ինը դար դրականութիւն» տա-
րազով), ճիշդ է թէ քանակային է ա-
ռաւելապէս: Բայց Ֆրանսական մխոքը,
կշռելով նաեւ դրական արտադրութեան
ծանրութիւնը, որակային գնահատութիւն
կուտայ տարազին՝ ի պաշտպանութիւն
միջակութեան: Ամբողջ ինը դար, ան-
շուշտ, հանճարներ չէ որ տուած է Ֆը-
րանսական դրականութիւնը: Ժիտէն
եաք՝ Ժիտի աշակերտները, «զովք մի-
ջակութեան» իրենց տեսութեամբ, կ'ըն-
դունին թէ ժողովուրդին եւ ընտրանիին
միջեւ պարապ մը կը ստեղծուի՝ երբ,
հանճարներու սպասումով, ցոյց տրուի
Սպարտացիներու անդիմութիւնը հանդէպ
ամէն միջակ ծնունդի: Այս պատճառա-
բանութեամբ, միջակութիւնը դրական
պարարտանիւթ մըն է՝ որ «կը պարար-
տէ» դրական դաշտը: Հանճար չի ծնիր
առանց այդ պարարտանիւթին: Եւ դեռ
կարելի է ըսել թէ հանճարներու յաճա-
խակի ծնունդը... վնաս է ժողովուրդ-
ներուն:*

*Վաղուան քննադատը թերեւս աւելի
արդարակշիռ ըլլայ՝ երբ Օշականը մո-
տեցնէ Գուրգինի, կամ Գուրգինը՝ Օշա-
կանի: Ադիկ՝ հայ դրականութիւնն է որ
կը չահի:*

×

*Նախ զիկ – զակ ճամբորդութիւնս,
յետոյ հիւանդութիւնս պատճառ դարձան
որ չկարենանք նստիլ դէմ դիմաց՝ խօսե-
լու համար երկա՛ր երկար, այլ բառով՝
«պարզուելու» համար: Մէկ անգամ
միայն դիչերեցի իր երդիքին տակ, մեր
զրոյցները վերապահելով այն օրուան,
յետագային, երբ Պոսթըն պիտի մնայի
մէկ կամ երկու չաբաթ: Առաւօտուն,
դիտեցի որ ջերմեռանդ հաւատացեալի
նման՝ կուլ կուտար դանազան դեղահատ-
ներ, չարժման մէջ կը դնէր ծոծրակին
ոսկորները (փիժէ կէզպարանք մը ստա-
ցած էր վերջին տաղնապին ատչին), չըն-
չառական մարզանք կը կատարէր մէկ –
երկու վայրկեան, — կրնայի՞ միթէ ըսել
թէ չա՞տ էր այդքան հաւատքը բժշկու-
թեան մասին, թէ առողջութեան լաւա-
գոյն ճամբան էր բացարձակ հանգիստը
ոչ միայն ֆիզիքական, այլ եւ մտային-
հոգեկան: Վերջերս չատ կը խօսուի ձմե-
ռումի մասին իբրեւ զարմանաբանական
եղանակ, վաղը բժիշկները թերեւս խո-
սին հոգեկան ձմեռումի մը մասին՝ որ-
պէսզի կեանքի պատրոյգը վառի ան
վէյէօզ եւ ջիղերը թրթռան ան սուր-
տին, բուժական եւ առողջապահական ըս-
քանչելի՛ եղանակ: Ճիշդ է թէ ամէն
մարդ չի կրնար կամ չի սիրեր լսել
«տխուր բաներ»: Չեմ դիտեր, սակայն,
թէ «զուարթ բաներու» մասին խօսիլը կը
ծառայէ՞ ձմեռումի,— վստահ չեմ:

... «Սիրեցի՞ր մեր Ամերիկան»: Ին-
ծի կը թուի թէ Հայերն են միայն որ
չատ կը սիրեն այս հարցումը: Բայց
հարցումին մէջ «մեր» բառն է առաւելա-
պէս հետաքրքրական: Հայ պէտք է ըլ-
լալ՝ պարծենալու համար բանով մը, որ
սեփական չէ իրեն, բայց կը կարծէ սե-
փական: Այդ հիւանդութեամբ փոքր չա-
փով վարակուած է Հայը Անգլիոյ մէջ,
Ֆրանսայի մէջ, Իտալիոյ մէջ, Ռուսիոյ
մէջ, նոյնիսկ Իրանի մէջ,— այս վերջին
երկրին մէջ, օր մը, հարցուցին ինծի,
«Մեր պուուղներուն չափ (սալոր, խնձոր
կամ թութ) անուշ պուուղ ունի՞ք ձեր
Ֆրանսայի մէջ»: Կռիւ անդամ ծագած է՝
պարծենալու աոթիւ օտար երկրին պը-
տուղներուն անուշութեան մասին, միշտ
«մեր» ու «ձեր» հոլովելով, Ամերի-
կայի մէջ աւելի զարգացած է այս «մե-
րըն» ու «ձերը»: Եւ ոչ ոք դիտել տուած
է թէ անուշ կամ ոչ, ոչ ձերն է, ոչ ալ
մերը: Սիրեմ կամ ոչ, ոչ ձեր Ամերիկան
է, ոչ ալ մերը: Բայց մենք, որ Ֆրան-
սայէն կուգանք, դիտենք թէ «մեր Ամե-
րիկան» ամէնուն ծանօթ Ամերիկան չէ,
այլ հայկական Ամերիկան է: Մեր Ամե-
րիկան, դիտեմ, լաւ դիտեմ, Նիւ-Եոր-
քի դիւային կամուրջները չեն՝ որ կը
բանան իրենց կարկինը երկինքն ի վեր
ու կը ցատկեն դետերուն ու տուներուն
վրայէն, Լոս Անճելըսի լոյսերը չեն՝ որ
կը բանան իրենց հրեղէն աչքերը դիչեր-
ուան խաւարին ու ցերեկուան ամաչին
մէջ: «Մեր Ամերիկան» այն զգուելի մթ-
նոլորտն է, խոնաւ կրօնասիրութեամբ մը
յագեցած, թարթիփեան իմաստունի
հովեր առած, ի վերջոյ անթափանցելի
միթ մը զարձած, օդնելու եւ նպաստ ըր-
կելու վարժութեան մը իրրեւ հետեւանք՝
ինքնահաւանութեան միջնարերդ մը կազ-
մած, որ կը մերժէ հանդուրժողութեան ա-
մէն զգացում, կարզապահութեան ա-
մէն պայման, փոխադարձ յարգանքի ա-*

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԻՆՉՈՒ ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԲԱՐԲԱՌՆԵՐԻՑ

(Ր. եւ վերջին մաս)

*Ահա «քնաւի»ը, այսպէս ասած, «բար-
բառայնութեան» զաւակը: Ես համոյքով
զործ եմ ածում այս բառը: Այս բնիկ
հայ բառն ուղիղ իմաստով նշանակում է
երկար քնող: Սարգիսը քնաւի է: Այս –
պէս ասելով հասկանում ենք, որ Սար-
գիսը ոչ միայն երկար քնել է սիրում,
այլ ամէն տեղ քնում է, քունն ափի մէջ
է, սաստիկ մտամոլոր է, զգաստ չէ,
ուշքը գլխին չի պահում եւ, վերջապէս
անտարբեր է դէպի չրջապատի մարդիկ
ու երեւոյթները:*

*Վա՞տ բառ է: Դժուար թէ մէկը ասի՝
այո: Ասի էլ՝ իր համար վատ: Իսկ բառը
կայ ու կը մնայ:*

*Բոլոր կենդանիների առանձների հա-
մար մենք այժմ մի բառ ենք զործածում՝
«տատամ»: Ատամ, ենք ասում մարդու ա-
տամին, խոզի, էշի, ջորու, նոյնիսկ
մանզալի, ջրաղացաքարի եւ էլի ուրիչ
շատ բաների առանձներին: Ախր չէ՞ որ
մեր ժողովուրդը դարերի ընթացքում
զատորոշել է խոզի, էշի, ձիու, ման-
զալի առանձ մարդ արարածի առանձից:
Բարբառներից չատերում խոզի, էշի,
ձիու, մանզալի առանձին ասում են
կեռիճ, կամ Ակռայ: Վա՞տ կը լինի,
մէկն ասնդութիւն, քայքայելով մեր ազ-
գային հաւաքականութիւնը: Սեզարի՞ամ,
ամէն ոչնչութիւն կայսր կը կարծէ ինք-
զինք,— այսպէս, պատուր զարձած է
հայ եկեղեցիին միակ պահապանը եւ
պաշտպանը, վանահայրը՝ Հայութեան
դերագոյն փրկիչը, եւ ամէն կուսակցա-
կան տասնապետ՝ ընդհանուր հրամանա-
տար:*

*Խախտած է կարզապահութիւնը, որ
առաուածներ կը ստեղծէ, հայրենիք կը
կերտէ, հրաչքներ կը զործէ:*

*Տեղաչարժ մը կատարուած է վտանգա-
ւոր: Կիներ կան որ եպիսկոպոս զար-
ձած են, եւ եպիսկոպոսներ որ կին զար-
ձած են:*

*Փիչ մը չատ տարածուած է այն մտայ-
նութիւնը թէ կարելի է պահանջել որ ազ-
գին իմաստունը հոչակուի հազար տարի
չինողը, եւ հազար տարի չինելու հա-
մար քայքայուի ամէն ասնդութիւն:*

*Ափսո՛ս, այս մթնոլորտին մէջ է որ
զործեց Գուրգէն: Այս մթնոլորտն է որ
խոցեց իր հոգին, բզկտեց ջիղերը, փե-
ռեկտեց երակները: «Մեր Ամերիկան» է
որ թաղեց Գուրգէնը: Ափսո՛ս, ափսո՛ս,
ափսո՛ս:*

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

*նէթ մենք էլ զրենք՝ երեխայի ատամը
ցաւում է, Պապը կեռոում է ջրաղացի
քարը, Մեր էշի կեռիճը ընկեր է, Գայ-
լի ակռեքը ջարդեցի եւայլն եւայլն:*

*Նստել, Թազնել, Շնթռկել, Թառել
բառերի մասին: Բարբառներում զարձ-
եալ զատորոշուած է՝ Մարդը նստեց
(եթէ վատ մարդ է, ասում են «Շնթռկեց
չան նման»): Այս, Մարդը նստեց, էշը
թազնեց, Շունը շնթռկեց, Ագռաւը թա-
ռեց:*

*Իսկ մենք՝ ժամանակակից լեզուաչի-
նարարներ – զրողներս աղքատացնելով
մեր լեզուն, բոլորին մի փափաքի տակ
ենք զնում, չանն էլ, էշին էլ, մարդուն
էլ, ագռաւին էլ ասում ենք՝ նստեց:*

Մէկ ուրիչ օրինակ:

*Այսօրուայ մեր զրական լեզուում մենք
բոլոր տեսակի ամպամածութիւններին
Ամպ ենք ասում, մոռացութեան տալով
Թուխպ, Փաշաթուխպ եւ այլ բուն հայ-
կական բառերը: Սրանցից իւրաքանչիւրն
իր առանձնայատկութիւնն ունի, իր նր-
բութիւնը, որ մի կամ երկու զարի մշա-
կոյթի զործ չէ: Բարբառում ամպ ասում
են չատ բարձրում եղած ամպին, «Թուխ-
պը» սարերի վրայ նստած ամպն է, Փա-
շաթուխպը ձորերն ու հովիտները լցո-
ւած, բայց չարժուող, հեռացող ամպը:*

*Տեսնո՞ւմ էք, ի՜նչ զեղեցիկ իմաստներ
ունեն այս բառերը: Տեսնո՞ւմ էք ի՜նչ
լեզուական հարստութիւններ են սրանք,
որոնք մենք նետել ենք «բարբառային-
ների» ձեղամանի (հասարակ զամբիւ-
ղի) մէջ եւ բաւականանում ենք միայն
մի հատիկ «Ամպ» բառով:*

*Ես համոզուած եմ, որ ընթերցողն ինձ
ճիշդ է հասկանում: Խօսքս այն մասին
չէ, որ բարբառն իրրեւ, այսպէս ասած,
կոլորիտ ու «ոճական առանձնայատկու-
թիւն» առանց սերմատիչի միջով անց-
կացնելու, չաղ տանք մեր զրական ար-
տում մօտաւորապէս այսպիսի օրինակ-
ներով: Այ գեաթա, fու էշիխ կրակն ինձ
բեդամաղ արեց: Կամ՝ Գիլլեն չիգեարիդ
դիպչի եւ նման, մեր լեզուի համար վա-
զուց անցած, ժամանակավրէպ բառերով
ու արտայայտութիւններով: Խօսքս այն
մասին է, որ համօրէն օգտագործենք մեր
բարբառներում մնացած բուն հայկական
այնպիսի ոսկէ հատիկները, որոնք օտա-
րամուտ չլինելով հանդերձ, խօսուն են,
ճկուն եւ մանուանդ անփոխարինելի:*

*Ո՞ւր են մեր Պռունկ, Պոօշ բառերը:
«Պոօչից»էլ ծնուել է «Պոօչարեց» իմաս-
տը: Այսինքն՝ խոովից, նեղացաւ: Ո՞ւր
են մեր լացակումել, Պռնկոտել, Ռդոր-
մոտել (խղճահարուել, ընկճուել), փաո-
գառ բառերը: Ո՞ւր են մեր Կցանը, Աչ-
պուտը (յամրոտակ, ընդունակ մարդ),
ո՞ւր են մեր Շաղիւիբը, Իծահազը, Վրա-
կալը, Ծլաւիճ, Ծտաւիճ (ձաւարի ամենա-
մանրը), Կղատած (խիստ բարակած, կե-
զեւը մաշուած), Ծրորած (հիւծուածից
էլ նիհար) եւ տասնեակ ու հարիւրաւոր
«ալեւոր», բայց անփոխարինելի բառեր:*

Չեմ մտածում սրեւէ զեղատեսս առա-

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հ. Բ. Ը, ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Այս վերջին որոշման համաձայն, իմ կողմէ ներկայացուցիչ կը կարգեմ Ընդհ. Տնօրէն Տիար Գ. Կիրակոսեանը եւ փոխ-գանձապահ Տիար Տ. Սմսարեանը, որ-պէսզի ձեր լուրջ ուշադրութեան յանձ-նեն այս նամակին բովանդակութիւնը եւ միանգամայն ներկայ գտնուին Միջ-Մասնաճիւղային Համագումարին:

Մեր միակ մտահոգութիւնն է այս նա-խախնամական կազմակերպութեան անու-նըն ու հմայքը բարձր պահել եւ նուիր-ուիլ անոր վերելքին եւ բարգաւաճման:

Հուսկ յետին կոչ մըն է այս զոր կ'ուղ-ղեմ ձեր ողջմտութեան՝ խզումի մը ա-ռաջքը առնելու համար:

Եթէ վերեւ յիշուած որոշումներուն հա-մաձայն շարժիք, անցնող երկու տարուան անախորժ դէպքերը մոռնալով, փոխա-դարձ յարգանքի եւ վստահութեան ա-ոդջ մթնոլորտի մը մէջ կարելի պիտի ըլլայ մեր գործակցութիւնը շարունակե-լու Պատ. կեդր. Ցանկնաժողովիդ հետ:

Հակառակ պարագային, խորապէս կը ցաւիմ յայտնելու թէ ասիկա իմ վերջին հաղորդագրութիւնս պիտի ըլլայ ձեզի եւ ձեր վրայ պիտի ծանրանայ պատասխա-նատուութիւնը այն ծանրակշիռ կարգա-դրութեանց զոր պիտի հարկադրուինք ը-նել, եւ դեռ կը սիրեմ յուսալ թէ ձեր խոհական ընթացքը ատոր առաջքը պիտի առնէ:

Անկեղծօրէն
Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ՝ նախագահ

*Այս նամակէն ի յայտ կուգար Նիւ-
Եորքի կամայական վերաբերմունքը եւ
բացորոշ բռնաբարումը մեր կանոնա-
դրութեան, որուն 19րդ եւ 20րդ յօդ-
ուածներուն տրամադրութեամբ իւրա-
քանչիւր շրջանակի տարեկան համագու-
մարը կ'ընտրէ իր կեդր. Ցանկնաժողովը:
Արդ, նախքան Համագումարը եւ անոր
մէջ կատարուելիքը անպոյ եւ չեզեալ
նկատելը իշխանութեան չարաչար դոր-
ծածութիւնն է:*

Եւրոպայի կեդր. Ցանկնաժողովին Ապ-րիլ 15ի Համագումարէն վերընտրուիլը Նիւ Եորքի կողմէ ողջ ողջ թաղուած օ-րինական Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ օրի-նական մարմինի մը վերակենդանացումն էր, ինչ որ բնաւ հաճելի չէր 1955ի ա-պօրէն պարբը գործողներուն, որովհե-տեւ այնման ատեն որ զուիցերական ըն-կերակցութիւնը օրինական անդամները

Ա Ր Ա Ր Ա Տ

*էթէ մենք էլ զրենք՝ երեխայի ատամը
ցաւում է, Պապը կեռոում է ջրաղացի
քարը, Մեր էշի կեռիճը ընկեր է, Գայ-
լի ակռեքը ջարդեցի եւայլն եւայլն:*

*Նստել, Թազնել, Շնթռկել, Թառել
բառերի մասին: Բարբառներում զարձ-
եալ զատորոշուած է՝ Մարդը նստեց
(եթէ վատ մարդ է, ասում են «Շնթռկեց
չան նման»): Այս, Մարդը նստեց, էշը
թազնեց, Շունը շնթռկեց, Ագռաւը թա-
ռեց:*

*Իսկ մենք՝ ժամանակակից լեզուաչի-
նարարներ – զրողներս աղքատացնելով
մեր լեզուն, բոլորին մի փափաքի տակ
ենք զնում, չանն էլ, էշին էլ, մարդուն
էլ, ագռաւին էլ ասում ենք՝ նստեց:*

Մէկ ուրիչ օրինակ:

*Այսօրուայ մեր զրական լեզուում մենք
բոլոր տեսակի ամպամածութիւններին
Ամպ ենք ասում, մոռացութեան տալով
Թուխպ, Փաշաթուխպ եւ այլ բուն հայ-
կական բառերը: Սրանցից իւրաքանչիւրն
իր առանձնայատկութիւնն ունի, իր նր-
բութիւնը, որ մի կամ երկու զարի մշա-
կոյթի զործ չէ: Բարբառում ամպ ասում
են չատ բարձրում եղած ամպին, «Թուխ-
պը» սարերի վրայ նստած ամպն է, Փա-
շաթուխպը ձորերն ու հովիտները լցո-
ւած, բայց չարժուող, հեռացող ամպը:*

*Տեսնո՞ւմ էք, ի՜նչ զեղեցիկ իմաստներ
ունեն այս բառերը: Տեսնո՞ւմ էք ի՜նչ
լեզուական հարստութիւններ են սրանք,
որոնք մենք նետել ենք «բարբառային-
ների» ձեղամանի (հասարակ զամբիւ-
ղի) մէջ եւ բաւականանում ենք միայն
մի հատիկ «Ամպ» բառով:*

*Ես համոզուած եմ, որ ընթերցողն ինձ
ճիշդ է հասկանում: Խօսքս այն մասին
չէ, որ բարբառն իրրեւ, այսպէս ասած,
կոլորիտ ու «ոճական առանձնայատկու-
թիւն» առանց սերմատիչի միջով անց-
կացնելու, չաղ տանք մեր զրական ար-
տում մօտաւորապէս այսպիսի օրինակ-
ներով: Այ գեաթա, fու էշիխ կրակն ինձ
բեդամաղ արեց: Կամ՝ Գիլլեն չիգեարիդ
դիպչի եւ նման, մեր լեզուի համար վա-
զուց անցած, ժամանակավրէպ բառերով
ու արտայայտութիւններով: Խօսքս այն
մասին է, որ համօրէն օգտագործենք մեր
բարբառներում մնացած բուն հայկական
այնպիսի ոսկէ հատիկները, որոնք օտա-
րամուտ չլինելով հանդերձ, խօսուն են,
ճկուն եւ մանուանդ անփոխարինելի:*

*Ո՞ւր են մեր Պռունկ, Պոօշ բառերը:
«Պոօչից»էլ ծնուել է «Պոօչարեց» իմաս-
տը: Այսինքն՝ խոովից, նեղացաւ: Ո՞ւր
են մեր լացակումել, Պռնկոտել, Ռդոր-
մոտել (խղճահարուել, ընկճուել), փաո-
գառ բառերը: Ո՞ւր են մեր Կցանը, Աչ-
պուտը (յամրոտակ, ընդունակ մարդ),
ո՞ւր են մեր Շաղիւիբը, Իծահազը, Վրա-
կալը, Ծլաւիճ, Ծտաւիճ (ձաւարի ամենա-
մանրը), Կղատած (խիստ բարակած, կե-
զեւը մաշուած), Ծրորած (հիւծուածից
էլ նիհար) եւ տասնեակ ու հարիւրաւոր
«ալեւոր», բայց անփոխարինելի բառեր:*

*Չեմ մտածում սրեւէ զեղատեսս առա-
այս վերջնոյն ներկայացուցիչներն են:
Իսկ Եւրոպա որ տպատօրէն կրնայ հաւա-
տարիմ մնալ Պօղոս Նուպարի հիմնած եւ
դուիցերական իրաւական անձնաւորու-
թիւն ունեցող Միութեան կանոնադրին,
ամերիկեան չրլլալով, երկու չրջանակնե-
րու մարմիններն են միայն որ կ'ըլլան
կամ 1955ին կազմուած ամերիկեան ընկե-
րութեան մասնաւոր անդամներ եւ կամ
անոր քուէարկելի ներկայացուցիչները,
մէկ խօսքով Պօղոս Նուպարի կազմած
Միութիւնը քայքայուելէ վերջ, երկու
չրջանակներու անդամները կը վտարուին
անոր անդամակցութենէն:*

ԱՊՐԻԼ 15Ի ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ՔՈՒԷՐԿԱՆ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

*Ինչպէս կը դուշակէինք, Գ. Կիրակոս-
եանի կողմէ Ա. Մանուկեանի կազմած նա-
մակին ընթերցումը մեծ յուզում եւ վր-
դովմունք առաջացուց պատգամաւորներու
մէջ:*

*Համոզումները լսելէ յետոյ երկուսակէ-
ցուած բացատրութիւնները, եւ ներկա-
յացուած փաստաթուղթերուն լոյսին
տակ կեդրոնի ներկայացուցիչները լուծ-
թեան դատարկատուած ըլլալով, քուէ-
արկեց հետեւեալ բանաձեւը, 43ի դէմ 45
ձայնով (մէկ դէմ եւ մէկ ձեռնպահ):*

(14 Շար.)

ՃԱՏՐԱԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ճատրակը ներկայիս համաշխարհային հռչակ վայելող խաղ մը դարձած է: Արդարեւ, երկար ատենէ ի վեր հրաժարած է իր ծննդավայրին՝ Հնդկաստանի սեփականութիւնը դառնալէ միայն ու վերածուած է միջազգային հետաքրքրական խաղի մը:

Հետաքրքրական է դիտնալ թէ ճատրակը առաջին անգամ ե՞րբ մուտք գործած է Հայաստան:

Հայաստանի նման երկիր մը, ուր անյիշելի ժամանակներէն սկսեալ քիչ չեն եղած որսորդական, հեթանոսական այլեւայլ տօներու ատեն հրապարակ ելած զանազան խաղերը, երկիր մը, որ սերտ կապեր ունեցած է Հնդկաստանի, Պարսկաստանի եւ Արաբական աշխարհին հետ, չէր կրնար ճանչցած չըլլալ ճատրակի խաղը:

Բարեբախտաբար, այս հաճելի ենթադրութիւն մը չէ միայն:

Յայտնի է թէ ճատրակը նախ եւ առաջ եղած է բարձր դասու խաղ մը Հնդկաստանի, Պարսկաստանի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ: Ճատրակ խաղացած են ոչ միայն արքունի պալատներուն շքեղ սրբահներուն մէջ, այլեւ ռազմադաշտերուն վրայ: Այս ձեւով եւ հաւանաբար ուրիշ կողմնակի միջոցներով Հնդկաստանէն ուրիշ երկիրներու անցած է ճատրակը: Հաւանաբար խաղը Հայաստան թափանցած է Պարսկաստանի ճամբով:

Սակայն հայկական գրաւոր աղբիւրներուն մէջ ճատրակի մասին եղած առաջին յիշատակութեան կը հանդիպինք ԺԲ. դարուն, Գրիգոր Ծղայի՝ Երուսաղէմի մասին գրած ծանօթ ողբին մէջ: Երկրորդ հայ հեղինակը, որ կը յիշատակէ ճատրակը, ԺԳ. դարու ծանօթ մատենադիր Վարդան Արեւելքցին է: Այս տեղ կ՚արժէ դիտել տալ թէ Վարդան Արեւելքցիին իսկ վկայութեամբ ճատրակի մասին տուած իր տեղեկութիւնները քաղած է ԺԲ. դարու ուրիշ հայ պատմագիրէ մը՝ Մխիթար Անեցիի «Պատմութենէն»: Վերջինէն, դժբախտաբար, մեզի հասած է հատուած մը միայն, ուր չկայ Վարդան Արեւելքցիին վերոյիշեալ քաղուածը: Ի դէպ, այս քաղուածքին ճիշդ ըլլալը կը հաստատեն երկու ակադեմիկոսներ՝ Յ. Օրբելի եւ Կ. Տրեւեր իրենց մէկ աշխատութեան մէջ: «Ոսկեփորիկ» կոչուած գիրքին մէջ (ԺԴ. դար) ալ յիշատակութիւն կայ ճատրակի մասին: Չենք կասկածիր, որ բազմաթիւ հայ ձեռագիրներու մէջ դեռ կան վկայութիւններ ճատրակի մասին, որոնք պէտք է մէջտեղ հանուին:

Վերոյիշեալ հայկական բոլոր աղբիւրներուն մէջ խաղը յիշատակուած է «ճատրակ», «ճարտրակ» կամ «ճատրկուց» ձեւով: Ծանօթ է, որ այս խաղը նախապէս կոչուած է «չատուրանկ», որ սանսկրիտերէն է եւ կը նշանակէ քառանդամ (քանդակապատկերներու բաժանումը չորս խումբի), ապա «չատրանկ», «չատրակ» կամ «ճատրակ»՝ պահլաւերէնի եւ պարսկերէնի հիման վրայ: Հայաստան ընդունած է վերջին՝ «չատրակ» եւ «ճատրակ» կամ «ճատրկուց» ձեւը: Ի միջի այլոց, նոյնն է պարագան վրացերէնի մէջ՝ «չատրանկի» կամ «ճատրակի», որ մինչեւ այսօր ալ կը գործածուի:

Ճատրակի խաղը հինէն ի վեր մուտք գործած է մեր ժողովուրդին կենցաղին մէջ: Այս մասին ոչ մէկ կասկած:

ՓԱՅԼԱԿ ԱՅՆԹԱՊԵԱՆ

ջարկել: Դրա կարիքը չկայ էլ: Իւրաքանչիւր բառ իր որոշակի տեղում է միայն զեղեցիկ, իմաստուն: Գրողն ինքը պէտք է այս կամ այն բարբառային բառով համեմի իր գրուածքը: Ասելս այն է, որ պէտք չէ խորշել բարբառային բառերից, մեր պապերի մեզ աւանդած հարստութիւնը պէտք է օգտագործել հմտօրէն, խելացի, առանց գրանցից զգուշանալու, խորշելու: Այդպիսով մենք մի ակունքով էլ կը հարստացնենք մեր լեզուն:

Այ թէ ինչ պիտի, իմ համոզմամբ, խորհուրդ տալ մեր գրողներին, մանաւանդ երիտասարդներին, որոնց շնորհալիներից շատերը կտրուած են ժողովրդական կեանքից, ժողովրդական լեզուի արմատներից:

Բարբառը հարուստ հանքաշխարհ է, Քաջարանի Գանձասար է: Սպառի հաստ, բայց անպէտք շերտը կտրիր նրանից, դէն նետիր, գտիր լեզուի արծաթապղինձի եւ պղնձի ազնիւ երակը, անցկացրու հարստացուցիչ գործարանի ոլորտներով ու նրանցից կը ստանաս թանկագին մետաղ՝ մեր լեզուն ամրացնող, հարստացնող շատ կենսական նիւթեր:

Եկէք մեր լեզուի հիանալի արտը չծեփենք կուպրով, այլ խելացի, իմաստուն կերպով հերկենք, սերմենք մեր այդ արտը, որ միշտ հարուստ, հմայիչ, հոտաւէտ եւ մանաւանդ կենդանի լինի:

«Գրական Թերթ», Երեւան

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ԱԶԵՐԲԵՅՋԱՆ»

Ադրբեջանի Գրողներու Միութեան վերոյիշեալ ամսաթերթին Նոյեմբերի թիւը նուիրուած է Անդրկովկասի երեք հանրապետութիւններու՝ Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ադրբեջանի գրականութեան: Գրութիւններ կան զանազան հայ գրողներէ:

ՏՈՒՖ ՔԱՐԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՒԱԶԱԾ

Տուֆ քարի հարուստ պաշարներ ունեցող եւ յատուկ գործարաններով օժտուած կեդրոն մըն է Արթիկը, որ, դրժբախտաբար, ներկայիս տագնապալի վիճակ մը կ՚անցնէ, ըստ «Սով. Հայաստանի» թղթակիցին՝ Ե. Յովհաննիսեանի: «Անցնող 11 ամիսներուն քարին հանոյթին ծրագիրը կատարուած է ընդամէնը 88·8 տոկոսով միայն, երկրին պակաս տրուած է աւելի քան 45·000 խորանարդ մեթր չինաքար: Վտանգի տակ է տարեկան առաջադրութեան իրագործումը: Զեռնարկութիւնը 1961էն սկսեալ կ՚աշխատի վնասով եւ իր ծախքերուն մէկ մասը կը զոցէ պետութենէն ստացած բացառիկ յատկացումներով»:

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Խորհրդային Միութեան եւ արբանեակ երկիրներէն եաք, ներկայիս, Մ. Նահանգները, Անգլիա, Ֆրանսա, Շուէտ, Աւստրալիա եւ այլ երկիրներ կը հետաքրքրուին Փրոֆ. Ա. Բայբուրթցեանի կենդանիները ամորձատելու նոր ձեւով, որ, ինչպէս հաղորդած էինք իր ատենին, կը նպաստէ կենդանիներու աճման, 10–20 տոկոսով: Շնորհիւ մշակուած նոր ձեւին, կը բարելաւուի կենդանիներուն միսին եւ ճարպին որակը, ինչպէս նաեւ կ՚աւելնայ ոչխարներուն բուրդը:

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ՝ 10 ՀԱՏՈՐՈՎ

Արդէն լոյս տեսած Յ. Պարոնեանի հինգ կատակերգութիւնները պարունակող առաջին հատորին պիտի յաջորդեն 9 հատորներ եւս, ուր զետեղուած պիտի ըլլան անմահ երգիծաբանին բոլոր գործերը: Ծանօթ գրութիւններու կողքին պիտի զետեղուին երգիծաբանին թարգմանութիւնները, նամակները, մանկավարժական աշխատութիւնները, յօդուածներ եւ հայատառ թուրքերէն երկերը:

ՀԻՆ ԳԱՆԳԱՏ

Պուլկարիա ճամբորդած երեւանցի մը տեղւոյն խանութներուն, պետական հիմնարկութիւններուն, ճաշարաններուն եւ առեւտրական կեդրոներուն անունները Հայաստանի մէջ սովորութիւն դարձած եւ կիրարկուած անճոռնի եւ օտար անուններուն հետ բազդատելով կը հարցընէ.— «Միթէ՞ ժամանակը չէ ընդօրինակել այս բոլորը նաեւ մեզ մօտ»: Արդարեւ, ինչպէս դիտել կուտայ երեւանցին, չորս տարեկան երախայ մը ի՞նչպէս կրնայ յիշել եւ արտասանել իր մանկապարտէզին անունը՝ «Երքազժողկրթբաժնի 49րդ մանկարպատէզ»:

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹ՝ ՍԱՅԱԹ – ՆՈՎԱՅԻ ՆԿԱՐՈՎ

Այս տարի պիտի տօնուի Սայաթ–Նովայի ծննդեան 250րդ տարեդարձը: Այս առթիւ Խ. Միութեան մէջ շրջագայութեան դրուած է բանաստեղծ – աշուղին դիմանկարով դրոշմաթուղթ մը: Նկարին հեղինակն է՝ Հրաչեայ Ռուխկեան: Սայաթ – Նովա ներկայացուած է մէկ ձեռքին մէջ քամանջան, իսկ միւս ձեռքին մէջ գրիչ մը բռնած:

ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՐԵԼԱՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ժողովուրդին սպասարկութիւնը արմատապէս բարելաւելու եւ առեւտրական կեդրոններու ու խանութներու մէջ տեղ դտած թերութիւնները վերցնելու համար յատուկ նիստ մը գումարած է Երեւանի քաղաքային կոմիտէն:

Ժողովականները դիտել տուած են թէ բազմաթիւ խանութներու եւ առեւտրական ցանցերու մէջ յաճախադէպ են գողութեան, շահադիտութեան դէպքերը: Նպարավաճառի խանութի մը անձնակազմի անդամները «անձնական շահոյթ ըստանալու նպատակով» իրարու մէջ բաժնած են 750 քիլօ բրինձ: Ուրիշ մը յայտարարած է. «Դեկտեմբեր 18ին եւ 19ին խանութներուն պէտք է տրուեր 160 թոն ալիւր, սակայն տրուեցաւ այդ քանակութեան կէսէն ալ պակասը, որուն հետեւանքով քաղաքին մէջ ստեղծուեցան «պոչեր»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԻՒԱՆՆԵՐ

Երեւանի մէջ գումարուած Անդրկովկասի դիւանատուներու աշխատողներուն խորհրդաժողովը որոշեր է, ի մէջ այլոց, աշխարհի զանազան վայրերուն մէջ ցրուած հայ ժողովուրդին պատմութեան վերաբերեալ պատմական փաստաթուղթերը կեդրոնացնել Երեւան:

ԿՍԿԾԱԼԻ ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ

ՇԱՒԻԼ.— Շաւիլի հայ գաղութը նոր տարիի այս ուրախ օրերուն կ՚ողբայ կորուստը 16 տարեկան հայ պատանիի մը՝ Մուրատ Հաճի Դաւթեան, որ զոհ եղաւ ցաւալի արկածի մը, իր ընկերներով օրոքառով արձակուրդի ճամբորդութեան ատեն անակնկալ կերպով կը վիրաւորուի գլուխէն եւ քիչ յետոյ կը մեռնի անհուն սուգի մէջ ձգելով իր դժբախտ ծնողքը եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներ ու ծանօթ բարեկամներ: Տարաբախտ պատանիին թաղումը տեղի ունեցաւ Յունուար 2ին, Շաւիլի եկեղեցիին մէջ գրեթէ ամբողջ Շաւիլի հայ գաղութի ներկայութեան եւ թաղուեցաւ Շաւիլի գերեզմանատունը: Յուզիչ էր վայրկեանը երբ իր մէկ քանի տասնեակ աշխատանքի պատանի ընկերները որոնք մէկ շաբաթ առաջ ուրախ զբաղթ մեկնած էին միասին քանի մը օրուան իրենց արձակուրդը անցընելու, այսօր գագաղակառքին առջեւէն հետիոտն եւ արտասուաթոռ աչքերով դէպի յաւիտենական հանդիստ կ՚առաջնորդէին իրենց ընկերը:

ՇԱՒԻԼՑԻ

ԵԸԼՏԸՋԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

— Համբերէ շարունակեց Թորգոմ, Պոլսոյ բոլոր նաւավարները, իսլամ թէ քրիստոնեայ, լրտեսներ են, լրտեսներ:

Քրիստափոր ու Սաֆօ ապշահար, սկըսան իրարու երես նայիլ:

— Յետո՞յ, պատմէ նայինք, պատմէ, կրկնեց Քրիստափոր:

— Շոգենաւը կը մտնեն այս նաւավարներու, կը հասկնաք անշուշտ, այս լրտեսներու երամակը, մէկ նայուածքով կը ճանչնան իրենց որսը, կը մօտենան, իրենց մակոյկը կ՚առաջարկեն, հազարումէկ կեղծաւոր ու շողոքորթ կերպերով, մինչեւ որ կը յաջողին տիրանալ, օձիքը չեն ձգեր, գոյքերը, իրեղէնները կը շալկեն, կ՚իջեցնեն իրենց նաւակը, եւ կը տանին զանի ուղղակի սալօնը:

— Սալօ՞նը, ինչ է սալօնը, հարցուցին երկուքը միասին:

— Քարափին երկայնքը, մաքսատուն մը, պատասխանեց Թորգոմ, ուր, ճամ-, որդը խիստ քննութեան մը կ՚ենթարկուի, եւ, հրաշքներուն մեծագոյնը կատարուած պիտի ըլլայ, եթէ յաջողի ան ազատել օձիքը ...:

— Օ, Թորգոմ, ընդմիջեց Քրիստափոր հեղնելով, չըսե՞ս որ Պոլիսը սքանչելի(?) դրախտ մըն է ...

— Ապտիւլ Համիտի դրախտը, ըսաւ Աշոտ, սրտին խորէն հառաչանք մը հանելով. ախ, չէք գիտեր դուք, չէք գիտեր ինչ սոսկալի տեղ է ...:

— Ի՞նչպէս պիտի ընենք ուրեմն, հարցուց Սաֆօ, Աշոտին աղերսող ակնարկ մը նետելով:

— Ես բան մը կը խորհիմ, ընկերներ, յարեց Աշոտ:

— Խօսեցէք, խօսեցէք, կրկնեց Քրիստափոր:

— Ինչպէս յիշեցի քիչ առաջ, շարունակեց Աշոտ, օսմանեան հպատակի մը համար, եթէ ոչ անկարելի, գոնէ դրժուար է բնակութիւնը Պոլսոյ մէջ, մենք, Ստամպոլի կողմը չենք կրնար սենեակ բռնել ոստիկանութեան անմիջական հրսկողութեան ներքեւ կը գտնուինք այդ կերպով. յարմարագոյն բնակավայրը մեզի համար՝ Բերա է, եւրոպ. դեսպանատուններուն եւ ուրիշ հանրային նման հաստատութիւններուն շուրջը, Բերա, կէս Եւրոպա մը կը համարուի, փաթթոցներէ ու Ֆէսերէ աւելի՝ գլխարկներ կը տեսնես փողոցները, վերջապէս աւելի ապահով տեղ մըն է Բերա:

— Լաւ, ընդմիջեց Քրիստափոր, Բերա թող ըլլայ, ինչ խորհած ես, քիչ առաջ կ՚ըսէիր:

— Այո, շարունակեց Աշոտ, բան մը խորհած եմ ըսի, դիտէ՞ք ինչ է, նախ ըսեմ թէ՝ դուք, երկու օտար հպատակներ, ձեր ձեռքի անցագիրներով, կրնաք, առանց որեւէ արգելքի, մեկնիլ Պոլիս, սենեակ մը վարձել, ազատօրէն շրջագայել, մանաւանդ, չէք վիրաւորանք զգար անշուշտ, ձեր դիմադիծերն ալ նպաստաւոր են, չէք մատնուիր:

— Ինչպէս, ինչպէս, ընդմիջեցին երկու ռուսահայ ընկերները, վերջին պարբերութիւնները կրկնէ, Աշոտ:

— Ձեր դիմադիծերն ալ նպաստաւոր են ըսի, չէք մատնուիր, պատասխանեց Աշոտ, մի խնդաք, տեսնողները ձեզ օտարականներ պիտի կարծեն, Հայու չէք նմանիր ըսել կ՚ուզեմ:

Քրիստափոր խնդաց քրքջաձայն, իսկ Սաֆոյի ճակատը կնճռոտեցաւ:

— Ընկերներ, շարունակեց Աշոտ, թոյլ տուէք որ վերջացնեմ, ես կը խորհիմ թէ մեզի համար անհրաժեշտ է ունենալ երկու կիներ, բնականաբար օտարահպատակ, որոնք առանձին տուն մը կրնան վարձել եւ մեզ իրենց քով առնել փանսիօնէր:

— Հանճարեղ գիւտ, բացագանչեց Քրիստափոր, այդ յղացումը կը գնահատեմ ես, եւ այդ երկու կիները պատրաստ են, երկուքն ալ ինէ պահանջեցէք: Դուն ի՞նչ կ՚ըսես, Սաֆօ, ի՞նչպէս դըտար:

— Աշոտ դէշ բան չի խորհիր, յարեց Սաֆօ հեշտաւորի ժպիտով մը, իր ընկերները կը հոգայ:

— Միշտ դէշ միտքի կը տանիս արդէն, Սաֆօ, կշտամբեց Աշոտ:

— Ծուռ մի մեկներ անմեղ խօսքերս, առարկեց Սաֆօ, կնոջ ընկերութիւնը, մասնաւորապէս բռնապետական լուծի տակ հեծող երկիրներու մէջ, ուր մէն մի քայլիդ, լրտեսներէ կը հալածուիս, շանթարգելի դեր մը կը կատարէ. կինը կեանքիդ անհրաժեշտ ընկերուհին է, պահապան հրեշտակ մը:

— Բանաստեղծութիւնը մէկդի, Սաֆօ, ընդմիջեց Քրիստափոր, այդ տեսակէտով չէ որ ես կը գնահատեմ Աշոտի գիւտը. կինը, դարերէ ի վեր հաստատուած ճշմարտութիւն մըն է, ամէն նոր կրօնի, նոր վարդապետութեան ջերմեռանդ յարող մըն է, եւ հակամէտ արիութիւններու, հերոսութիւններու, որոնք անձնազոհութիւն կը պահանջեն, չէ՞:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պորտոյէն ընկեր Գ. Հալաճեան քսան ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, Թանդարան այցելութեան առթիւ :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Առաքելեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Վալանսի, Պուրկ լէ Վալանսի, Ռօմանի, Լանսէի եւ Վիէնի բոլոր ազգականներուն եւ բարեկամներուն որոնք իրենց ծաղկեպսակներով վշտակցութիւն յայտնեցին իրենց անմոռանալի զաւկին Ժագլինին արկածալի մահուան առթիւ, 31 տարեկան հասակին :

Այս առթիւ կը նուիրենք քսան ֆրանք Մշակոյթի Տան (ստանալ «Յառաջ»էն), քսան ֆրանք Վալանսի Կապոյտ Խաչին : տասը ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման : Նոյն առթիւ (Մարսէյլէն) Այրի Տիկին Գ. Ղազարեան տասը ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէսինի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է յիսուն ֆրանք Պ. Արշակ Գրիգորեանէ (Ալժէ) :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Այրի Տիկին Ռամելա Քիրազեան 50 ֆ. կը նուիրէ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան, իր ամուսնոյն հանգուցեալ Յարութիւն Քիրազեանի հոգւոյն ի յիշատակ :

"ՀԱՅ-ԲՈՅԺ"Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

«Հայ – Բոյժ»ի խմբագիրը կը հաղորդէ թէ 1962 տարուան 12 թիւերուն փոխարէն պիտի հրատարակուի հատոր մը, որ վճարող բաժանորդներուն պիտի ղրկուի Մայիս ամսուան մէջ: Իսկ 1963 տարուան «Հայ – Բոյժ»ի թիւերը պիտի լրացուին ու ղրկուին մինչեւ 1963 տարուան վերջը՝ միայն կանխիկ վճարողներուն :

Բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեգինը ղրկել ըստ առաջնոյն, միշտ նոյն հասցէին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երեւանէն Անահիտ Պետրոսի Գէորգեան կը փնտռէ իր որդին Համլէթ Գէորգեանը, որդի Բագարատ Գէորգեանի : 1942ին Օգոստոս 7ին պատերազմի գացած է : Պատերազմի ժամանակ հայ գերիներու հետ գտնուած է Փարիզ, կ'ըսուի թէ այդտեղ ամուսնացած է Ռաֆայէլ անուն անձի մը աղջկան Արաքսիի հետ եւ ժամագործութեամբ կը զբաղի, կ'ըսուի նաեւ թէ պսակի կնքահայրը եղած է Գառնիկ Աստուածատուրեան : Դիմել դիւանատանս ուր իր անունին նամակ կայ, կամ գրել Երեւան 19 Պռօշեան փակուղի թիւ 12 :

Վահան եւ Մարինէ Նազանեաններ եւ զաւակը Վերա կը փնտռեն իրենց որդին եւ եղբայրը Արյոպա Վահանի Նազանեանը որմէ 1943էն ի վեր լուր չունին. 1941ին պատերազմի գացած է : Կ'ենթադրուի թէ այժմ ան Ամերիկա կը գտնուի : Գրել Երեւան, Բարեկամութեան փողոց թիւ 2, շէնքի թիւ 6 պահեստի 65 տան :

Հայաստանէն Համբարձում Գասպարեան կը փնտռէ իր եղբայրը Արտաշ Գասպարեանը, հօրը անուն Յարութիւն, որմէ 1942էն, Պատերազմէն ի վեր լուր չկայ : Գրել Երեւան, Ամիրեան փողոց, թիւ 58 : Արտաշը Կոտայքի շրջանի Գամրէզ գիւղէն է :

Վերոյիշեալ անձերու մասին որեւէ տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեակ պահել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը : Հասցէ —15 Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8) : Հեռաձայնի թիւ ԷԼԻզէ 67–03 :

Կը խնդրուի նաեւ արտասահմանի թերթերէն արտատպել վերոգրեալները :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը :

Հինգշաբթի, Յունուար 10, կէսօրէ ետք ժամը 14 – 18, 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանին մէջ :

6 Ռիւ Տռուօ, Մեթրօ Ռիշըլիէօ – Տռուօ) :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝

Հայ գայլիկներ, Կ. Խաչի Օդ. կայանի առաջնորդուհիներ եւ տղաք՝ զաւեշտով մը եւ խմբերգներով :

Հայկական պարեր՝ ղեկավարութեամբ՝ Օր. Քէօշկէրեանի :

Պար, արտասանութիւն, մեներգ՝ Պանեէօ – Քաշանի Կ. Խաչի դպրոցին կողմէ :

Հայկական պարեր՝ Ճօլօլեանի եւ Պաքըրճեանի կողմէ :

Մեներգ՝ Փոքրիկն Ասլանեան :

ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՆԱՆ պիտի բաժնէ ճոխ նուէրներ :

Տղոց փոխադրութեան համար նկատի առնել հետեւեալ միջոցները :

ՇԱՒԻԼ.— Կը մեկնի ժամը 13ին Փուէն տը Շաւիլէն եւ կը հանդիպի դպրոցը եւ բոլոր կայարանները :

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Ռիւ Հայկ Դրպիրեան, դպրոցին առջեւ ժամը 13·30ին.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Փլաս Քառօ, ժամը 13·30ին :

ԻՍԻ.— Ռիւ տը լա Տեֆանս, Կ. Խաչի դպրոցին առջեւ, ժամը 13·30ին :

ԱՐՆՈՒՎԻԼ.— Պ. Նիկողոսեանի նպարավաճառատան առջեւ, ժամը 13ին :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, Յունուար 20, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքլ Կաթոլիկի սրահին մէջ :

Դպրոցի փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլայ երգ, արտասանութիւն եւ պարեր, որմէ յետոյ Կաղանդ Պապան իր նուէրներով պիտի վարձատրէ բոլորը :

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Վիէնի Հայութիւնը անխտիր :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լիոնի եւ շրջականերու հայ ազգային վարչութիւնը ժամկոչութիւն կամ դրռնապանութիւն ընելու տրամադրութիւն ունեցող հայ զոյգի մը պէտք ունի, եկեղեցիին եւ Ազգ. Տան համար :

Բնակարան, լոյս, ջերմութիւն եւ ջուր ապահովուած :

Ներկայանալ եկեղեցւոյ դիւանին կամ վարչութեան ատենապետ Պ. Ա. Օպոզեանի :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օրը», Կիրակի, Յունուար 27 :

×

ԻՍԻԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 9, Սալ տէ Ֆէթ :

×

Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի պարահանդէսը Սփլանտիտի մէջ, Մարտ 2, Շաբաթ գիշեր :

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մարտ 3ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Սալ տը լա Շիմի :

×

Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ Ընկերակցութեան Տարեկան պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 10ին :

×

Մարտ 17, «Ժողովուրդները կ'երգեն», Սորպոնի մէջ :

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի տարեկան մեծ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Փետրուար 17ի Կիրակի օր, Ժորժ Ե.ի շքեղ սրահներուն մէջ :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար : Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ) :

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան :

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան պարահանդէսը :

Կիրակի Յունուար 20, կէսօրէ ետք՝ ժամը չորսէն մինչեւ լոյս, Շառպոնիէռի շքեղ եւ ընդարձակ սրահներուն մէջ :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

—o—

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. շրջանի բոլոր ընկերները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, այս Շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին :

Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանին Ծնունդի եւ Ամանորի հանդէսը Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ, 12 Յունուար, Շաբաթ գիշեր, ժամը 9ին :

Յայտագրին մաս կը կազմեն՝ արտասանութիւններ, նուագ, երգ եւ տրամախօսութիւններ՝ երկու սեռէ մանուկներու կողմէ : Իսկ երկու սեռէ պատանիներու կողմէ, քրքջալիր զաւեշտ մը՝ «Բարեկենդանի Անկուտինիները» եւ կովկասեան պարեր :

Մուտքը ազատ է :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, Ս. Վրացեան, Բ. տպ. Պէյրութ, լաթակազմ, պատկերազարդ, 684 էջ	45 Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, Պէյրութ, 317 էջ	7·50 Ֆ.
ՄԱՀԵՐԳ, ձայնագրեալ, Քէմանչիստ Ռուբէն, Պէյրութ,	5 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Չազմագճեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ֆ. Բ. հատոր 5 Ֆ.	

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

FOURRURES

ROGER YOPIAN

84, Boulevard de Stalingrad
CHOISY-LE-ROI (Seine)

Neuf et Réparation — Prix Intéressants

Autobus
183 de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Dr. Roux

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ·

Արտասահման՝ Տար· 60 Ֆ· Հատը 0·25 Ֆ·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MERCREDI 9 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9500

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — Nº 9500

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ՓՐԱՒՏԱ"

ԶԻՆԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

ՌՈՒՍԵՐԸ ԲԱՑԷ Ի ԲԱՑ ԿԸ ՓՆՆԱԴԱՏԵՆ ԶԻՆԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԴԻՐՔԸ

Կիրակի օր Փրաւտա, որ միակ լուր տեսնող թերթն է այդ օրը, 2էջ տրամադրած է Զինացիներուն, դորս կը քննադատէ առանց խնայելու : Յօդուածին խորագիրն է՝ «Համայնավար Շարժումին Միասնականութիւնը» եւ որպէսզի ոչ մէկուն աչքէն չվրիպի, Մոսկուայի ձայնասփիւռը մէկ ժամ 26 վայրկեան ըն– թերցումը բրած է այդ կարեւոր խմբագրականին :

Այս պայմաններու մէջ դժուար կը թուի խուսափիլ խզումէ մը Մոսկուայի եւ Փեքինի միջեւ որքան ալ կարեւոր ըլլայ «համայնավար շարժումին միասնականութիւնը» : Առաջին տեղիւ նկատելի է որ, ի վերջոյ, Խրուշչեւ Մաօ Ցէ Թունգի մեթոտները կը դործածէ պատասխանելու համար Փեքինի օրաթերթերուն քննադատութեանց : Միասնականութեան այս կոչին մէջ սակայն, Խրուշչեւ ոչ մէկ պիջում կ'ընէ Զինացիներուն, կը դոհանայ կրկնելով իր տեսակէտները եւ ձգելով Փեքինի կուսակցական ղեկավարութիւնը քանիցս կրկնած «չեղումները» : Տարակարծութեան հիմը կը մնայ՝ խաղաղ համակեցութեան հարցը .— «Վերջապէս կան վիճարանութեան մը մասին չէ այլ՝ մեծ կարեւորութիւն ունեցող սկզբունքներու .— Խաղաղ համակեցութեան դաղափարը մեր չարժումին քաղաքականութեան մեծ ուժ մը կազմած է եւ մեր դաշինը կը բերէ ժողովրդական զանգուածները : Քարոզիչներու եւ նեղմիտներու դատապարտելի է, բայց որոնց կարելի չէ չնկատել – րութիւնը հաստատել առանց պատերազմի մը, կը նշանակէ հաւատք չունենալ ընկերվարութեան ուժին եւ վերջնական յաղթանակին մէջ : Կրնայ միայն օժանդակել հեռացնելու դրամատիրական երկիրներու ժողովուրդները համայնավար միջազգային չարժումէն» : Եւ Փրաւտա կը չարունակէ .— Ո՞ր մարքսիստ-լենինականէ նիստն է որ պիտի ըսէ թէ համայնավար – րութեան յաղթանակի ճամբան հիւլէական պատերազմէ մը կ'անցնի » :

Աւելի բացէն խօսելով, «Փրաւտա» կ'ըսէ, ակնարկելով անուղղակի կերպով Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան համագումարին ընթացքին Զինաստանի բրած քննադատութեանց .— «Կարելի է լենինիստ նկատել կարդ մը օտար հիւրերու բռնած դիրքը, քայլ մեծ կուսակցութեան մը համագումարին առեն երբ բեմը օդտագործեցին մեղադրելու համար այդ կուսակցութիւնը պատեհապաշտութեամբ եւ ժողովուրդի չհաւատարմութեամբ » : Թերթը կը չեշտէ նաեւ այն մեծ վտանգը որ ստեղծած է «կարդ մը մարդոց» վերջին յայտարարութիւնը, հոս ալ անունը չի տրուիր չին համայնավար կուսակցութեան որ ըսած էր թէ համայնավար չարժումին մէջ մեծամասնութիւն մը կայ որ կը յամառի սխալին մէջ եւ փոքրամասնութիւն մը միայն որ մարքսիստ – լենինիստ է :

Կարեւոր հատուածի մը մէջ կ'ըսուի նաեւ .— « Եթէ դրամատիրութեան ներկայ պայմաններուն մէջ, անոր հակասութիւնները առարկայական հիմ մը ունին եւ այդ պատճառաւ ընդդիմադիր բնոյթ մը ունի, համայնավար կուսակցութեանց մէջ, տարակարծութիւնները, ամէն բանէ առաջ, ենթակայական բնոյթ մը ունին : Ուրեմն, բոլոր հիմները կան որպէսզի այս անհամաձայնութիւնները վերնան, յաջողութեամբ : Պէտք է, չարժումին պերազոյն նպատակներէն մեկնելով, պահել դործակցութեան, միասնականութեան եւ մերձեցման ճամբաները : Եթէ չյամառին մասնաւոր դիրքորոշումներու վրայ, եթէ ներչնչուին մարքս – լենինիզմէն եւ միջազգային համայնավարութեան չարժումին դերա – դոյն չափերէն , եթէ դոնեն մարքսի քաղաքական ուժը միանալու համար ամբողջ չարժումին , այն ատեն համայնավար չարժումին միջազգային համերաշ – խութիւնը ապահովուած կ'ըլլայ » :

« Պատմութիւնը, կ'ըսէ միչա համայնավար պաչտօնաթերթը, չի ներեր ղեկավարի մը որ, այսքան պատասխանատու պատմական ատեն մը չհասկնայ կենսականը՝ այսինքն այն որ ներկայիս անհրաժեչտ է բոլոր միջոցներով ամրապնդել համայնավար կուսակցութեանց միասնականութիւնը » :

Գերազոյն կոչ մըն է հաչտութեան որ չատ յատկանչական է այն պատճառաւ մանաւանդ որ յօդուածը լոյս կը տեսնէ Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար կուսակցութեան համագումարէն քանի մը օր առաջ : Ծանօթ է որ Խրուչչեւ որոշած է անձամբ մասնակցիլ այդ համագումարին :

«Փրաւտա» իր յօդուածին եղրակացութեան մէջ կ'առաջարկէ համայնավար կուսակցութեանց համաժողով մը :

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան պաչտօնաթերթը արձագանգ կը հանդիսանայ այս յօդուածին դոր ամբողջութեամբ կը հրատարակէ (2 էջ) , բայց չահեկան է նկատել նաեւ որ Իւմանիթէ սկսած է յօդուածաչարք մը հրատարակել որուն ընդհանուր խորագիրն է . — « Միջազգային համայնավար չարժումը եւ խաղաղ համակեցութիւնը » : Իվ Մոթօ Լէնինէն կը ճառէ եւ կը չեշտէ թէ «Զինացի ընկերները իրենց աչքերը կը դոցեն իրականութեանց վրայ» եւ իր ամբողջ յօդուածին մէջ («աչխարհական – լութիւնը, որքան ալ տկարացած ըլլայ , «թուղթէ վագր» մը չէ») , վերլուծելէ ետք Փեքինի օրաթերթերու վերջին յօդուածները, կը դոնէ թէ «ընկեր Զինացիները» սխալ ճամբու մէջ են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Նիւ ԵՈՐՔ եւ իր արուարձանը օրա – թերթէ դրկուած են Դեկտեմբեր ութէն ի վեր : Արդարեւ լինը օրաթերթերու տէրերու եւ սենտիկաներու բանակցութիւնները անելի մէջ են, 17·000 հոդի անդործ մնացած են. ասոր հետեւանքով : Մէկ չաբթուան ընթացքին հինդ միլիոն 700 հազար օրինակ թերթ լոյս կը տեսնէր :

ԵԳԻՊՏԱՑԻԻ ցարդ հինդ հարիւր մեռեալ եւ երկու հազար վիրաւոր ունեցած են եմէնի մէջ :

ՊՈՆԻ կառավարութեան պաչտօնական բանբերը՝ Ֆոն Հադէ յայտարարեց թէ Խրուչչեւի Ամերիկայի դրկած նամակը ցոյց կուտայ թէ խորհրդային վարչապետը դաղափար չունի դերմանական հարցին մասին : Ցոյս կայ թէ իր մեր ձաւոր այցելութիւնը Արեւելեան Պերլին օգտակար ըլլայ եթէ օժանդակէ որ Խրուչչեւ լուսաբանուի Գերմանիոյ կացութեան վրայ :

ՔԱՆԱՆԿԱՑԻ կացութիւնը միչտ չփոթ է : Մահկ զեկավարները չեն ուզեր որ Զոմպէ անհետանայ, կը մերժեն հետ բանակցիլ եւ կը սպառնան դինեալ դործողութիւնները վերսկսիլ եթէ Զոմպէ խուսափի : Մահկը փակած է էլէզապէթվիլի «Զոմպէական» օրաթերթը «Քաթանկայի սլացքը» եւ թերթին ունեցած – չունեցածը յանձնուած է Գոնկոյի կեդրոնական կառավարութեան որ պրասեղակ մը բացած է էլիզապէթվիլ : Այս ձեւով Քաթանկա սկսած է գործնապէս մասկամել արդէն Գոնկոյի ամբողջականութեան : Ատուլա յայտարարեց թէ Լէոփոլդվիլ ձեռք առած է Քաթանկայի վարչական մեքենան :

ԱՆԳԼԻՈՑ Արտաքին նախարարութիւնը մերժեց «Պերլինըր անսամպլ»ին Լոնտոն պալը : Արեւելեան Պերլինի այս թատերախումբը կը վարէ Հելենա Վայկըլ որ այրին է Պերթոլտ Պրեխթի : Այս որոչումէն եաք Լոնտոնի «Ռոյըլ Շէյքսփիր Թատերը»ն ալ հրաժարեցաւ ներկայացում տալէ Պերլինէ : Արտաքին նախարարութեան բանբերը այս առթիւ յայտարարեց .— Ոչ մէկ գործ ունինք արեւելեան Գերմանիոյ հետ ուր մտնելը այնքան դժուար է որքան դուրս ելլելը » :

ՊՈՆԱՌ ԹՈՄՍՈՆ որ աւելի ծանօթ էր « Հայտ Փառքի վարչապետը » անունին տակ, մեռած է առջի օր, 75 տարեկան : 40 տարի է ճառ կը խօսէր Լոնտոնցիներուն, նչանաւոր փառքին մէջ : Բանաստեղծ եւ դրադէտ, Թոմսըն լայն սեւ դլխարկ մը կը դնէր միչտ եւ իրլանտական չէյտով կը խօսէր, երբեմն հայհոյելով :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Մչակութային հարցերու նախարարը՝ Մալրօ Նիւ Եորք մեկնեցաւ բացումը կատարելու համար Թոճոնտի յուցահանդէսին :

ՏԱՔԱՐԻՆ կը հաղորդեն թէ Լէոփոլտ Սենկոր բացումը կատարած է Շաղ տը կոլ լիսէին Սէն Լուի տիւ Սենեկալի մէջ : Այս առթիւ, բանաստեղծ նախագահը դովքը հիւսած է Ֆրանսայի նախագահին, «դինուորական հանճար, դրական հանճար, քաղաքական հանճար, հիմնիտ Ֆրանսացի բարոյախօսներու աւանդութեան մէջ» : Բանաստեղծը Սէն Սիմոնի եւ Լա Ռոչըֆուքոյի կողքին դասած է Ֆրանսայի նախագահը :

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ ԽՕՍՔԸ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

«ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԵՏ ՈՒՆԵՑԱԾ ՄԵՐ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ ԵՂԱԾ ԵՆ ՍԽԱԼ – ՆԵՐ» ԿՐ ՇԵՇՏԷ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒՀԻՆ

ԽՄԲ.— Պէյրութի Համագգայինի Նշան Փալանճեան Ճեմարանի Վասպուրական սրահին մէջ, հրապարակային դասախոսութեան հրաւիրուած էր Սիլվա Կապուտիկեան :

Այս շահեկան երեկոյթին նկարագրական մասը ու Մ· Իշխանի զգայուն խօսքերը ձգելով մեր վաղուան թիին, ստորեւ կը ներկայացնենք Սիլվա Կապուտիկեանի խօսքը, այլապէս շահեկան արեւմտահայ սփիւռահայութեան համար , արտատպելով Ազդակէն .

« Հայ դրողներու մասին խօսելու հրաւիրուած եմ : Կ'ուղեմ դրուցել ինքս ինձ հետ : Իմ մասին պատմելով, պիտի պատմեմ այն սերունդին մասին, որ ըսկսաւ դրիչ չարժել, երբ լուռ էին հրացանաձգութիւնները Երեւանի փողոցներուն մէջ եւ վերջացած էր 1937ի Ջարդը :

«13 տարեկանիս սկսած եմ դրել : Ա– ռաջին դրութիւնս «Ձեղի պէս չէ՛նք ապրում» պատասխան մը եղած է Ց· Թումանեանի «Ապրէք երեխէք, բայց մեղ պէս չապրէք»ին :

« Մեր երկրի հետ միասին մեծցանք , իսկ մեր երկիրը ողբաս էր : Սնունդի պակաս ունէինք : Մաչած հագուստներով, երբեմն ծակ կօշիկներով գացինք դպրոց :

« Ու մենք եղանք այն բախտաւոր սերունդը, որ տեսաւ իր դարպասներէն դուրս ելած Սասունցի Դաւիթը, հեծած իր Քուրկիկ Ջալալիին, եկաւ կանդնելու Երեւանի կեդրոնին մէջ : Մեր առաջին հայեացքն էր, ուղղուած դէպի մեր ժողովուրդի երեք հազար տարիներու անցեալը : Ու Սասունցի Դաւիթը եկաւ հանդիպելու իր ժողովուրդին, որպէս անցեալ եւ ներկայ հանդիպում հայրենի հողի :

« Ու Համաչխարհային Բ· պատերազմին, մեր սերունդը մեկնեցաւ կռուի դաշտ , բացի Պարոյր Սեւակէն, որ տակաւին փոքր էր : Ահա այդ սերունդն է, հիմա կը կազմէ միջին խաւը մեր բանաստեղծներուն :

« Ստեղծագործող հաւաքականութիւն մըն է այդ սերունդը, որ կը սիրէ իր հողը, չատ խոր ու հարուստ սիրով : Մեր հայրենասիրութիւնը աւելի նեթական հայրենասիրութիւն է քան ողեղէն : Երազանքով չէ : Կուտայ թանձրացեալ արդիւնքներ :

« Կը զարմանան մարդիկ, որ Երեւանը ինչպէս վերջին մէկ – երկու տարուան մէջ դարձաւ դեղեցիկ քաղաք : Աննախընթաց մէկ թափ կայ մեր հայրենիքի մէջ : Հոս ալ չէ՛նքեր կը չինուին, չատ աւելի դեղեցիկ, բայց հոս չէ՛նքը չէ՛նք է : Մեր հայրենիքի մէջ չէ՛նքը միայն չէ՛նք չէ, ուրիչ խորհուրդ ունի, որ դարերով մնացած է զսպուած ու ահա կը կատուցուի չատրուանուող սիւներով ու կամարներով : Ու մխիթարութիւն էր, անսահման ուրախութիւն տեսնել բարձրացող չէ՛նքերը, որովհետեւ տատապանքը կը տրվիճնէ դնահատել լաւը : Ու հպարտութիւնը մեր մէջ տարբեր ենթաբովանդակութիւն մը ունի :

« Այստեղ ծնած երախան միայն օճախի մը ժառանգորդն է : Մեզի համար միայն օճախի ժառանգորդ չէ, այլ անիկա ազանգին խորհուրդ ունի : Տուներու երդիքին բարձրացող ծուխը մեզի համար պարզ ծուխ չէ, այլ անիկա կ'երթայ միանալու «եղէգան փող»էն ելած ծուխին : (Ընդգծումները մեր կողմէ Ցառաջ) :

« Գրող չէ այն դրողը, որ կը մոռնայ իր ժողովուրդը : Ջապրիր իր ժողովուրդի տատապանքները : Հայ դրողը այնքան բան ունի դրալու եւ ապրելու :

« Մեր ուրախութիւններու մէջ մենք ունինք խոր տխրութիւն : Աչխարհացրիւ մեր ժողովուրդի մասին մտահոդութիւն ունինք : Պէտք է պահպանենք ամէն դնով մեր ժողովուրդի ցան ու ցրիւ բեկորնե – րը :

« Այս տեսանկիւնէն դիտած, Սփիւռքի եւ հայրենիքի դրողը մեծ դեր ունի կատարելիք :

« Արտասահմանի մէջ, մեր մչակոյթի հայրենասէր աչխատաւորներուն հանդէպ մենք երախտապիտութեան խոր դգացում ունինք :

« Սփիւռքի հետ ունեցած մեր յարաբերութեանց մէջ եղած են սխալներ : Մենք շատ պադ վերաբերում ունեցած ենք : Արեւմտահայ ոսկեդիճիկ լեզուն անուանած ենք բարբառ : Սակայն այսօր, ամէն ինչ փոխուած է : Վերջին չորս – հինդ տարիներու ընթացքին այնքան հրատարակած ենք Արեւմտահայ գրական – նութիւն, որ չէ հրատարակուած անցնող 40–50 տարիներուն ընթացքին» : (Ընդգծումները մեր կողմէ Ցառաջ) :

Սիլվա Կապուտիկեան անկեղծ դգացումով չնորհակալութիւն յայտնեց Համազգային Մչակութային Ընկերակցութեան, բանաստեղծ Մ· Իշխանին եւ այն ջերմ ընդունելութեան համար որ տըրուեցաւ իրեն :

Արտասանեց իր «Մտորումներ Ճանապարհի կէսին»էն հատուածները եւ «Ինօք իմ Որդուն»ը : Ապագայ ծափերու արժանացաւ իր չնորհալի եւ ապրումով արտասանութեան համար : Ծաղկեփունջ մը նուիրուեցաւ եւ ներկաները ու բանաստեղծուհին դոհ տրամադրութեամբ մեկնեցան :

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՆԱՄԱԿ ԻՄ ՎԱՂԵՄԻ ԹՈՒՐՔ ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ

ԽՄԲ.— Լեհական յառաջդիմական կաթողիկէ շաբաթաթերթ՝ *Քիռունքի* 1961-ին եւ 1962ին հրատարակած է կարգ մը շահեկան յօդուածներ հայկական հարցի մասին: Ասոնց առաջինը որ լոյս տեսած է յիշեալ շաբաթաթերթին, 1961 Նոյեմբեր 26ի թիւին մէջ, այնպիսի նիւթեր կը շօշափէ որոնք կը խօսին բոլոր Հայերու սրտին, մանաւանդ երբ ըսողը օտար է: Յետագային (1962 Յունուար 14), երկրորդ յօդուած մը հրատարակուած է իբրեւ պատասխան առաջինին եւ վերջապէս այս պատասխանին պատասխանը եկած է ... Հայաստանէն նշդելու համար ամէն ինչ: Առաջին յօդուածագիրն է Պոկտան Կենպարսկի, որու գրածին դէմ «բողոքած է» մի ոմն Հենրիկ Պաթովսկի «նամակ խմբագրութիւն»ով մը եւ վերջապէս 1962 Յունիս 1ին, Ն. Կարապետեան (պատմական գիտութիւններու թեկնածու Խորհ. Հայաստանի Ակադեմիայի) պատմութեան փառաւոր դաս մը կուտայ, զոր այլապէս շահեկան կը նկատենք: Ընդհանուր եւ ամբողջական գաղափար մը տալու համար, պիտի հրատարակենք, յաջորդաբար երեք գրութիւնները: Այդ յօդուածներուն առաջինն ու վերջինը լոյս տեսած են Պէյրութի *Նայիրի* շաբաթաթերթին մէջ 1962 Փետրուար 11–18 եւ Հոկտեմբեր 28ին: Մենք կուտանք ամբողջութիւնը, թարգմանութիւնները կատարուած են՝ լեհերէն բնագրէն ֆրանսերէնի, ապա ֆրանսերէնը հայերէնի վերածած է մեր աշխատակիցը՝ Շ. Ք.:

×

Նամակդ հաճելի անակնկալ մը եղաւ ինծի համար: Ձեր երկրին հետ նամակագրութեան վարժութիւնը կորսնցուցած էինք արդէն, քանի որ մինչեւ այժմ քու հայրենակիցներդ միայն ակամայ կը պատասխանէին Լեհաստանէն հասած նամակներուն. Թերեւս նոյնիսկ նամակները միշտ ալ տեղ չէին հասներ: Այս բոլորը հետզհետէ պիտի բարելաւուի եւ քու հայրենիքդ պիտի դադրի մաս կազմելէ ասիական այն քանի մը երկիրներու խումբին, ուր Լեհերուն լաւ աչքով չեն նայիր:

Վերջին նամակիդ մէջ գոհունակութիւն կը յայտնես, թէ 1960ը մասնաւորաբար հանդիսացաւ այսքան մեծ թիւով գաղութներու ազատագրութեան տարին, հակառակ անոր որ քու հայրենիքդ ոչ մէկ ատեն գաղթավայր եղած է եւ սեւամորթներն ալ զքեզ շատ չեն հետաքրքրեր: Հրեաները կը գովես Այխմանի ձերբակալման առթիւ, հակառակ անոր որ Հրեաներն ալ մասնաւոր կերպով չեն շահագրգռեր զքեզ: Եւ վերջապէս, քաղաքավար ուրախութեան կատարեալ պատկերը կուտաս՝ որովհետեւ Լեհաստան ստացաւ արեւելեան իր շատ հին մէկ հողամասը. բայց կը մոռնաս աւելցնելու թէ Լեհերն ալ զքեզ չեն հետաքրքրեր:

Տարիներ առաջ, մեր երկիրը այցելած ես: Այն ատեն երկուքս ալ տակաւին բաւական երիտասարդ էինք ու շատ հետաքրքիր: Լեհաստանը քեզ կը հետաքրքրէր. գալով ինծի՝ քաշողականութիւն ունէի մեզի համար տարաշխարհիկ քու ժողովուրդիդ հանդէպ, որուն ճակատագիրը միշտ խաչաձեւուած է մերինին հետ՝ դարերու ընթացքին: Ի ցաւ մեր երկու երկիրներուն: Կացութիւնը այսպէս կը ներկայանայ, երբ երկու երկիրներ զիրար կը ճանչնան որպէս պատուար՝ իրարու բախող երկու կրօնքներու, եւ 240 տարուան փոխադարձ պայքարէ ետք կը յանդին առանց յաղթողի — առանց յաղթուողի գոյավիճակին՝ ի մեծ ուրախութիւն դրացիներուն, որոնց խաղը խաղացինք փոխադարձ միեւնոյն ճիգով:

Յամենայն դէպս, բաւական մեծ թիւով պատմական պատճառներ ունինք, որպէսզի փոխադարձաբար հետաքրքրուինք մեր երկու երկիրներով: Ինծի համար, քու հայրենիքիդ հանդէպ ունեցած հետաքրքրութիւնս ուրիշ երեւոյթ մը եւս ունէր. մեծ պահանջ կը զգայի նայելու աչքերուն մէջ մարդու մը, որ մարդկային պատմութեան ամէնէն ահռելի ոճիրներուն մէջ պատասխանատուութեան զգացում պէտք է ունենայ: Երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ, մարդկային լեզուն շատ աղքատ էր այդ ոճիրներուն անուն մը կարենալ տալու համար: Այսօր, ի ցաւ մեզի, կարելի է անուն դնել անոնց:

Զիրար ճանչցանք 1936ին եւ վճռական ոչ մէկ խօսակցութիւն ունեցանք անմիջապէս: Երկար ատեն քեզ ուսումնասիրեցի, եւ պէտք է ընդունիմ, թէ մեր առաջին հանդիպումին լաւ տպաւորուած էի քեզմէ: Լաւ տղայ մըն էիր — պատուարժան ներկայացուցիչը քու ժողովուրդիդ, որ Մերձ. Արեւելքի ամէնէն դեղեցիկ ցեղն է — մահմետականութեան Հռոմէացիները: Ասկէ զատ, սրամիտ էիր, խոհեմ եւ բարեկամական, եւ ուրեմն ունէիր այն բոլոր յատկութիւնները, որոնք կը դրաւեն կիներու սիրտերն ու մարդոց տեւական բարեկամութիւնը:

Մինչեւ այսօր կը յիշեմ, թէ ինչպէս դունատեցար երբ առաջին անգամ քեզ հարցաքննեցի «այդ բան»ին մասին, եւ ձեռքս մատիտ մը բռնած, հարցումս մանրամասնելու սկսայ՝ թիւերու անվերջանալի սիւնակը նշանակելով: Իսկ դուն, թուղթին վրայ ջղային դիծերով կը գծէիր հետզհետէ աւելի փոքր քառակուսիներ եւ քաջութիւն չունէիր աչքերուս մէջ նայելու: Ապա մրմնջացիր, թէ այդ բոլորը պատահած միջոցին տակաւին շատ երիտասարդ էիր: Արդարեւ, բաներ մը լսած էիր, բայց երբեք չէիր կրցած իրապէս երեւակայել, թէ այդ բոլորը եղած են: Հիմա, տակաւին ի վիճակի չես ինծի պատասխանելու, որովհետեւ պէտք է դարձեալ մտածես այս բոլորին մասին եւ... հասկնաս:

Ատկէ վերջ, այլեւս բնաւ չհանդիպեցանք իրարու: Հաւանաբար խուսափեցար ինծի հանդիպելէ՝ մինչեւ Լեհաստանէն հեռանալու թուականդ:

Այս յիշատակելի խօսակցութենէն ի վեր 25 տարիներ անցած են: Կ՝ընդունիս, թէ հարցը խորացնելու եւ մարդու արժանի եզրակացութիւն մը հանելու համար անցած այդ ժամանակաշրջանը լիովի բաւարար է: Մանաւանդ որ, քու երկիրդ չմասնակցեցաւ վերջին պատերազմին եւ չկրեց Լեհաստանի նման ընկերային այդքան խորունկ փոփոխութիւններ, որոնք, մասամբ կ՝արդարացնեն իմ անփութկոտութիւնս:

Յամենայն դէպս, նամակիդ մէջ ոչ իսկ դոյզն յիշատակութիւն մը կայ կարեւոր այդ խօսակցութեան մասին: Կարծես երբեք տեղի ունեցած չըլլար: Տողերուդ ընդմէջէն զգաղի թէ շատ լաւ կը յիշես նախապէս ունեցած մեր խօսակցութիւնը: Եւ երբ Այխմանի ոճիրները կ՝որակես պատմութեան մէջ իրենց նմանը չունեցող, գիտակցաբար ասպարէզ կը կարդաս ինծի: Բայց եւ այնպէս լաւ գիտես, թէ Այխման ձեր փայլուն աշակերտն է միայն, եւ 1942 – 44 տարիներուն Հրեաներուն դէմ իր ըրածները ուրիշ բան չեն եթէ ոչ դեռ եւս 1915ին Հայերու հանդէպ քու հայրենակիցներուդ ըրածներուն կրկնութիւնը՝ աւելի մեծ չափով:

Մի մոռնար, որ ծրագրուած եւ աշխատանքի գիտական կազմակերպութեան վրայ յենուած ժողովուրդի մը առաջին ամբողջական բնաջնջումը կը հանդիսանայ այդ եղածը: Իր ամէնէն յետին մանրամասնութեանց մէջ կանխածրագրուած այդ ջարդը բազդատութեան ոչ մէկ եզր ունի Ապտիւլ Համիտի նման մէկու մը «աշկերտանման աշխատանքին» հետ, որ, 1895 – 96ին, պարզապէս բաւականացաւ Քիւրտերու վայրագ հորդաները եւ ամէն կարգի աւազակները Հայերուն դէմ հրհռելով՝ «ողորբելի արդիւնք» մը — հազիւ 300·000 սպանեալ — ձեռք ձգելու համար:

1915ին կատարուած են (որ յաջորդ 5 տարիներուն ընթացքին շարունակուեցաւ մինչեւ հայկական դիմադրութեան վերջնական հաշուեյարդարը՝ Կիլիկիոյ, Վանի շրջանին, Սուրիոյ, ռուսական Ադրբէյջանի եւ Կարսի շրջանին մէջ) զոհ զացին երեք միլիոն Հայեր, այսինքն՝ ժողովուրդին վաթսուն առ հարիւրը: Ազատեցան անոնք, որոնք ձեր իշխանութեան սահմաններէն դուրս կը գտնուէին: Եթէ այս թիւը փոխադրենք այսօրուան չափանիշներուն եւ եթէ նկատի ունենանք 1911ին ապրող Հայերու թիւը եւ յիսուն տարուան ընթացքին անոնց տալիք սերունդին տոկոսը, Հայերը այսօր պէտք է հաշուէին տասը միլիոն հոգի. բայց այսօր հազիւ չորս միլիոն են: Երբ մարդ մը կը սպաննես, կը մեռցնես նաեւ այն սերունդները որոնց ծնունդ պիտի տար դարերու ընթացքին: Եւ ճիշդ ասիկա էր ջարդերը կազմակերպողներուն բուն նպատակը:

1915 – 20ին երեք միլիոն հոգիի ջարդը իրականութեան մէջ կը համապատասխանէ քառասուն տարուան ընթացքին ծընելիք վեց միլիոնի փճացումին:

Բնաջնջման առաջին տարուան ընթացքին (1915) մօտաւորապէս երկու միլիոն Հայեր մեռած էին արդէն, երբ ձեր Ներքին գործոց նախարարը, Թալէաթ պէյ, պաշտօնապէս յայտարարեց թէ «Հայկական հարց գոյութիւն չունի այլեւս, քանի որ Հայ չկայ այլեւս»: Հիմլէրի «դերահանճար» նախորդն էր Թալէաթ: Իսկ Այխմանի նախորդն ալ, որպէս անուղղակի մարդասպան, հրամանատար Էնվէր փաշան էր, որ, ի դէպ, կեանքը կը պարտի Հայերուն (երբ պաշարուած էր Ռուսերուն կողմէ, ձեր բանակին հայկական գունդերն էին որ զինք ազատեցին՝ ի մեծ դժբախտութիւն իրենց): Երկուքին ալ պատիժը շատ թեթեւ եղաւ. առաջինը սպաննուեցաւ Պերլինի մէջ (1921ին) հայ ուսանողի մը գնդակով, իսկ երկրորդը՝ Պուխարայի մէջ՝ ռուսական գնդակով մը (1922):

ՊՈԿՏԱՆ ԿԵՆՊԱՐՍԿԻ

(1 Շար.)

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՆ ԱՅՍՕՐ

Հունգարիոյ Համայնավար կուսակցութեան նոր աւարտած համագումարի ընթացքին, վարչապետին փոխանորդ Կիուլա Գալայ հետեւեալը ըսաւ. «Կուսակցութիւնը ջնջեց նախնական ձեւի քարոզչութիւնը եւ մտածումը խեղդող անհատապաշտութեան մեթոտը: Վերջ տուաւ այն գործելակերպին, որ ի գործ կը դրուէր ժողովուրդին կողմէ «անսխալական» նկատուող ղեկավարները պանծացնելու համար»:

Համագումարի երեւոյթն ալ կը հաստատէր ասիկա: Ոչ կարգ մը ուրիշ համայնավար երկիրներու մէջ, աչքառու տեղերու վրայ դեռ ցուցադրուող կուսակցութեան ղեկավարներու դիմանկար-

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հ. Բ. Ը, ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԲԱՆԱՁԵՒ

«Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Շրջանակային Համագումարը իր 15 Ապրիլ 1962ի նիստին մէջ, լսելէ յետոյ Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովին 1961 տարւոյ բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւնը, կը յայտնէ իր ջերմ գնահատանքը անոր. գործունէութեան եւ ձեռք բերած արդիւնքներուն համար:

«Կ՝ընդունի Կեդր. Յանձնաժողովին անդամներուն հաւաքական հրաժարականը, եւ որպէսզի կարենան շարունակել իրենց օգտակար գործունէութիւնը, խմբովին կը վերընտրէ զանոնք, ըստ հիմնական կանոնագրութեան 19րդ եւ 20րդ յօդուածներուն տրամադրութեանց:

«Եւ մերժելով ոեւէ յաւելում կամ փոփոխութիւն, կ՝անցնի օրակարգի»:

Նոյն Համագումարը քուէարկեց նաեւ Տիար Ե. Հիւսիսեանի հետեւեալ բանաձեւը:

ԲԱՆԱՁԵՒ

Եւրոպայի Շրջանակի Համագումարին ներկայացուած Տիար Ե. ՀԻՒՍԻՍԵԱՆԻ (Միլանօ) կողմէ

1) *Անփոփոխ պահել Միութեան 10 Մարտ 1962էն առջի իրաւական վիճակը* (Սթաթիւ քուօ անթ):

2) *Երեք շրջանակային վարչութիւնները — Ամերիկա, Եւրոպա, Մերձաւոր Արեւելք — մինչեւ Մայիսի վերջը պիտի նշանակեն իրենց կազմէն դուրս վեց հոգինոց ցանկ մը, որուն մէջէն Մասնաճիւղերու վարչութիւնները պիտի ընտրեն երկու հոգի:*

3) *Այս կերպով ընտրուած վեց հոգիներէ բաղկացող մարմինը իր կազմութենէն մինչեւ երեք ամիս պիտի պատրաստէ տեղեկագիր մը, 1961 Մայիս 26-ին ստորագրուած համաձայնագրին գործադրութեան եւ Կեդր. Վարչութեան հետ գոյութիւն ունեցող բոլոր տարակարծութիւններուն մասին:*

4) *Այս տեղեկագիրը պիտի ներկայացուի յառաջիկայ աշնան գումարուելիք Միջշրջանակային խորհրդակցական ժողովին, որ պիտի գտնէ համերաշխական լուծում մը ներկայ դժուարութեանց:*

5) *Այս լուծումը պիտի ենթարկուի Ընդհ. ժողովի վաւերացման:*

Պատգամաւորներու ստորագրութիւններ

Այս երկու բանաձեւերը յանձնուեցան Տիար Տիգրան Սմսարեանի, իսկ Տիար Հիւսիսեանի բանաձեւէն օրինակներ զըրկուեցան Պէյրութի եւ Ամերիկայի շրջանակային Յանձնաժողովներուն, խնդրելով բանաձեւի գործադրութիւնը, որքան կարելի է շուտով:

Պէյրութի Շրջանակային Յանձնաժողովը պատասխանեց թէ իր շրջանակին սահմանը որոշ չըլլալով, խնդիրը պիտի ենթարկէ Նիւ Եորքի, իսկ Ամերիկայի Շրջ. Յանձնաժողովին ատենապետ Տիար Մավեան պատասխանեց ժխտական կերպով: Այս պատասխանը շրջաբերականի ձեւով Նիւ Եորքէն զրկուեցաւ կարգ մը մասնաճիւղերու, որով Տիար Հիւսիսեանի իրաւախոհութեան փորձը ձախողութեան մատնուեցաւ:

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՓՈՐՁԵՐ

Մայիս 19ին Նիւ Եորք զրկեցինք մեր Ապրիլ 15ի Համագումարին ընդարձակ եւ խորհրդապահական ատենագրութիւնը: Ասոր ի պատասխան Նիւ Եորքի Յունիս 8 թուակիր նամակը (փոսթին յանձնուած Յունիս 11ին) չէինք ստացած դեռ, երբ կը հասնէր Տիար Ալան Ֆէնէրի Յունիս 14 թուով հետեւեալ հեռագիրը:

«Նոր ընտրուեցայ ամերիկեան Այ Ճի Պի Եուի ատենապետ: Տեղեակ եմ Ֆրէնկեանի եւ նախագահ Մանուկեանի միջեւ փոխանակուած թղթակցութեանց, ինչպէս նաեւ ձեր վերջին նամակին. պատասխանելէ առաջ սպասեցէք անձնական նամակիս, զոր օդային թղթատարին կը յանձնեմ վաղը»:

Տիար Ֆէնէրի այս միջամտութիւնը բարեդէպ նկատելով, անմիջապէս հեռաձայնով իրեն հետ համաձայնեցանք, որ մինչեւ իր առաքելութեան իրականացումը մեր կողմէ ոեւէ նոր գրութիւն չզըրկուի Նիւ Եորք եւ փոխադարձաբար:

Հակառակ այս մօտիւս վիվանտիին, անպատասխանի թողուելու կոչուած Նիւ Եորքի յիշեալ Յունիս ութի նամակը վերածուած տեսանք շրջաբերականի մը, որ զրկուած էր Միութեան մասնաճիւղերուն, նոյնիսկ պարզ անդամներու:

Մինչ կը սպասէինք Տիար Ֆէնէրի պատուիրակութեան Փարիզ հասնելուն, համերաշխական լուծում մը գտնելու համար, այցելութիւնը ունեցանք ճարտարապետ Տիար Եդ. Իւթիւճեանի, որուն Տիար Մանուկեանի կողմէ վստահուած էր առաքելութիւն մը: Հարկ եղած լուսաբանութիւնները եւ փաստերը տրինք Տիար Իւթիւճեանի, որ համոզուեցաւ թէ մեր միակ փափաքը օրինականութեան վերահաստատումն է:

(15 Շար.)

ԿԱՏԱՐԵՑ ՄՈՒՏՔԸ

ՀԱՆՐԱՀԱՒՔ ՆԱԽ ՀՈՒՆՈՒ ՅՈՒՆԻՍ

— Մի՛ տախտակիր ինձ, ինձ, տա՛ր ու ինձ տար ... սիրտս կտրեց, ես ալ ան և այնպես մը ունիմ որ ինձ կը հետաքրքրէ: Ես ալ կ՚ուզեմ գիտնալ թէ ինչպէս կրնայ մարդ ինքզինքը սպաննել, ինչպէս կրնայ մարդ ինքզինքը ջարդել, ինչպէս կրնայ մարդ ինքզինքը ... ինչպէս կրնայ մարդ ինքզինքը ... ինչպէս կրնայ մարդ ինքզինքը ...

Այրի Տիկին Ընծայ Պապիկեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պապիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Պետէեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վերժին Թեւոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Սարգիսեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հայկանուշ Սոմունճեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Կիւլէկեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Այրի Տիկին Ադնիւ Մարկոսեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Տէր – Ղուկասեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հերմինէ Տէր – Ղուկասեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ալթուն Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Նչան Կեմալմազեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սիրաբոնեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն

ՍԱՀԱԿ ԱԻԱԳ ՔՀՆՑ. ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ

վախճանումը, որ տեղի ունեցած է Յունուար 7ին:

×

Վալանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը ցաւով կը ծանուցանէ թէ

ՏԷՐ ՍԱՀԱԿ ԱԻԱԳ ՔՀՆՑ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

վախճանած է Յունուար 7ին: 80 տարեկանին:

Քահանայաթաղի կարգն ու վերջին օծումը պիտի կատարուի Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10·30ին, մատուցմամբ Ս. պատարագի:

Ցուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Հինգշաբթի ժամը 14ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, նախապահութեամբ Սերովբէ Արք.ի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի՝ մանաւանդ հոգեհան – դիստ պաշտօն պիտի կատարուի Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, եկեղեցւոյ բարերար Մուշեղ Պետրոսեանի եւ համայն Պետրոսեան ննջեցեալոց համար:

×

Պ. Յովսէփ Շիրինեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առա – ւօտ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՊԱՅՇԱՌ ՇԻՐԻՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատա – կը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները:

Պ. Մինասօկլու Մարտիրոս, ողբ. կարպետ Համպուկեանի մահուան առթիւ 15 ֆրանք, նոյն առթիւ, դորպա – վաճառներէն հաւաքուած եւ ծաղկեպատկէն աւելցած 60, Տիկին Թագուհի Տէօքմէճեան քսան, Պ. Արշակ Քիլիճեան (Քալիֆորնի) 29, Տիկին Էլիզ Մանուկեան, փոխան ծաղկեպատկի ողբ. Արմենակ Յակոբեանի մահուան առթիւ քսան, Աղք.ի Օգն. սնտուկին տասը, Տիկին Աբշալոյս Մելտոնեան, իր ամուսնոյն ողբ. Մաքսուտ Մելտոնեանի յիշատակին քսան, Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Եկէնեան, իր ամուսնոյն ողբ. Յարութիւն Եկէնեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ 50, Տիկին Մարի Զաքարեան 50, Տէր եւ Տիկին Ալեքսանեան 40, Այրի Տիկին Զօրթեան եւ զաւակները 70, Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Տօնիկեան, ողբ. Միքայէլ Մինասեանի մահուան առթիւ երեսուն, Աճէմեան ընտանիք, ողբ. Տիկին Աճէմեանի մահուան առթիւ քառասուն, Պ. Արթիւր Մարկոսեան յիսուն, Տիկին Այրի պէզօֆ յիսուն, Պ. Զ. Հէքիմեանի ձեռամբ, աղամանդավաճառներու ակում բէն հաւաքուած, ողբ. Խ. Պօշնագեանի մահուան առթիւ 126, Պ. Արամ Սարգիսեան, ոտներու առթիւ հարիւր, Տիկին Միքայէլեան (Փուաթիէ) ոտներու առթիւ, փոխան հոգեհանգիստի քսան, Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւն, ոտներու առթիւ հազար ֆրանք:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը, փարիզի շրջանի իր մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը:

Հինգշաբթի, Յունուար 10, կէսօրէ հաք ժամը 14 – 18, 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանին մէջ:

6 Ռիւ Տոռւօ, Մեթրօ Ռիշըլիէօ – Տոռւօ):

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ – ցին՝

Հայ գայլիկներ, Կ. Խաչի Օդ. կայանի առաջնորդուհիներ եւ տղաք՝ զաւեշտով մը եւ խմբերգներով:

Հայկական պարեր՝ ղեկավարութեամբ՝ Օր. Քէօշկէրեանի:

Պար, արտասանութիւն, մեներգ՝ Պաճէօ – Քաշանի Կ. Խաչի դպրոցին կողմէ:

Հայկական պարեր՝ Ձօլօեանի եւ Պա – ճըրճեանի կողմէ:

Մեներգ՝ Փոթրիկն Ասլանեան:

ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՆԱՆ պիտի բաժնէ ճոխ նուէրներ:

Տղոց փոխադրութեան համար նկատի առնել հետեւեալ միջոցները:

ՇԱՒԻԼ.— Կը մեկնի ժամը 13ին Փուէն տը Շաւիլէն եւ կը հանդիպի դպրոցը եւ բոլոր կայարանները:

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Ռիւ Հայկ Տը – պիրեան, դպրոցին առջեւ ժամը 13·30ին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Փլաս Քառօ, ժամը 13·30ին:

ԻՍԻ.— Ռիւ տը լա Տեֆաճս, Կ. Խաչի դպրոցին առջեւ, ժամը 13·30ին:

ԱՐՆՈՒՎԻԼ.— Պ. Նիկողոսեանի նպաստավաճառատան առջեւ, ժամը 13ին:

×

ՎԻՆԻ ՄԻՋՈՑ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, Յունուար 20, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքլ Կաթոլիկի սրահին մէջ:

Դպրոցի փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլայ երգ, արտասանութիւն եւ պարեր, որմէ յետոյ Կաղանդ Պապան իր նուէրներով պիտի վարձատրէ բոլորը:

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Վիէնի Հայութիւնը անխտիր:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լիոնի եւ շրջականերու հայ ազգային վարչութիւնը ժամկոչութիւն կամ դրա – նապանութիւն ընելու տրամադրութիւն ունեցող հայ ղոյղի մը պէտք ունի, եկեղեցին եւ Ազգ. Տան համար:

Բնակարան, լոյս, ջերմութիւն եւ ջուր ապահովուած:

Ներկայանալ եկեղեցւոյ դիւանին կամ վարչութեան առենապետ Պ. Ա. Օպող – եանի:

Աննահընթաց

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ. Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,

PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՒԻԼ.— Ֆ.Կ.Խաչի ընկերուհիները իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն տարաբախտ Մուրատի մօրը, ընկերուհի Սրբուհի Համի Դաւիթեանի եւ իր ընտանեկան պարագաներուն իրենց անդարմանելի կորուստին առթիւ:

Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերները իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկերներ Գէորգ Պօղոսեանին եւ Մարտիրոս Օհանեանին եւ տարաբախտ պատանիին բոլոր ընտանեկան պարագաներուն:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Սէն Ժեռմի թաղ. խորհուրդը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, փոխան ծաղկեպսակի՝ ողբացեալ Տիկին Երանուհի Ղազանճեանի մահուան առթիւ:

Ցակոբ Մարգարեան, Նչան Կիրիտլեան, Վերժին Դաւիթեան, Անտոն Սանտալեան, Վարուժան Անտոնեան, Պար Թապա, կարապետ Գամպէրեան, Գրիգոր Դաւիթեան, Սրբուհի – Պետրոսեան, Ռուբէն Ասարլըքեան եւ կարապետ Կէ – լէմիրեան տասնական ֆր. եկեղեցւոյ:

Պար Թիւնէլ եւ Վերժին Դաւիթեան քսանական, Յովհ. Գաթլանեան, Սահակ Աւետեան, Հայաստան ենթակոմիտէ, կար. Գամպէրեան, Պերճ կարապետեան, Ոսկիան Շէրպէթճեան, Կիրակոս Վարդանեան հինգական ֆրանք թաղիս դպրոցին: Հայաստան ենթակոմիտէ, Մկրտիչ Զորպաճեան, կար. Գամպէրեան տասնական, կար. Ճանիկեան, կարպիս Ցարութիւնեան հնական ֆր. Կապ. Խաչին:

Յովհ. Տէրտէրեան քսան Թէհլիրեան սրահին, Գամպէրեան 10 ֆր. Սերաս – տիոյ ուսումնասիրացին:

Ինչպէս նաեւ Դաւիթ Դաւիթեանի մահուան առթիւ այրի Տիկին մը 50 ֆր. եկեղեցիին, Հմայեակ կարապետեան եւ Օն – նիկ Նիկողոսեան դպրոցին 10ական ֆր. նուիրած են:

Թաղականութիւնը ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ննջեցեալի պարագաներուն:

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջանի բոլոր ընկերները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, այս Շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին:

Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանին Ծնունդի եւ Ամանորի Հանդէսը Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ, 12 Յունուար, Շաբաթ գիշեր, ժամը 9ին:

Ցայտագրին մաս կը կազմեն՝ արտասանութիւններ, նուագ, երգ եւ տրամախօսութիւններ՝ երկու սեռէ մանուկներու կողմէ: Իսկ երկու սեռէ պատանիներու կողմէ, քրքջալիր զուեշտ մը՝ « Բարեկենդանի Անկուտինները » եւ կովկասեան պարեր:

Մուտքը ազատ է:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Միջին տարիքի հայ կին մը տնական պարզներու եւ երկու պզտիկ երախաներով (2 եւ 4 տարեկան) զբաղելու համար: Բնակարան եւ ուտելիքը ապահովուած: Լաւ պայմաններ: Դիմել ժամը իրիկուան 7էն վերջ Տիկին Գասպարեանի, 4 Ռիւ տէ Մէօնիէ, ՊԱՆՆԷՕ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Իսիի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 9, Սալ տէ Ֆէթ:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՒԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունուար 27, ժամը 16–24

LES AMBASSADEURS

3, Avenue Gabriel, Champs-Elysées, Métro : Concorde

Կը մասնակցին երկու ծանօթ նուագախումբեր

PIERRE DIEUZEY - JAZZ NEW ORLEANS

PEPITO GOMEZ - TYPIQUE TANGOS

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Հայկական եւ եւրոպական երգեր

Ընկերակցութեամբ ջութակի, կիթառի եւ մանտոլինի

Կանխաւ ապահովել տոմսերը եւ սեղանները հետաձգելով Հայ Կարմիր Խաչի

Կեդրոնատեղին ԷԼԻՊՏ 67 – 03

ՄՈՒՏՔ 6 ՖՐԱՆՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒՔԸ

ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ

LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE

ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE

SIÈGE SOCIAL

2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

JEUDI 10 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9501 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9501

ԽՈՀԵՐ

(ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԻԹՈՎ)

—o—

Ժողովուրդներու կեանքին մէջ դէպքերը այնքան կարեւոր չեն, որքան անոնց տուն տուող երեւոյթները :

Էականը ուղիները չեն այնքան, որքան անոնց վրայ ծիածան կապող նպատակները, ընդհանրական իտէալները :

Եթէ ճիշդ է, որ երէկ բոլոր ճամբաները Հռոմ կը տանէին, ճիշդ է նաեւ ա՛յն, որ բոլոր ճամբորդներուն առաջին նպատակը եւ վերջին հանգրուանը Հռո՛մն էր :

Ցամենայն դէպս, եթէ այդպէս չըլլար, նոյն ուղիները միեւնոյն ուղեւորները կրնային առաջնորդել ուրիշ տեղ, տարբե՛ր ոստաններ, որոնք կրնային Հռոմի չքեղանքը չունենալ, բայց ունէին, պէտք է ունենային էականը,— առաջին նպատակ եւ վերջին հանգրուան ըլլալու հանգամանքը :

Բան մը աւելի էր, սակայն, Հռոմը Հռոմայեցիներուն համար,— անիկա միայն վախճանակէտը չէր, այլեւ — եւ ամէնէն առաջ — մեկնակէտն էր բոլոր ուղիներուն :

Ամէն ուղի, ամէն ինչ Հռոմէն կը սկըսէր, ի վերջոյ, միայն Հռոմի՛ յանգելու համար :

Կենսականը ուղիները չեն, այո՛, յաւերժականը Հռո՛մն է միշտ :

Էականը «Հռոմն» է նաեւ մեր «փոքր ածու»ին համար, — Հայոց յաւերժական Հայրենի՛քը, յաւիտենական Հայաստա՛նը :

Էականը Հայրենիքը եղած է եւ կը մնայ մի՛շտ, — վկա՛յ բոլոր ժամանակներու Հայոց արիւնոտ, այլ հերոսական ու շքեղ պատմութիւնը :

Վկայ Հայ Յեղափոխութիւնը, իր սըրտակեղեք կորանքներով, այլ մանաւանդ իր գերմարդկային խոյանքներով :

Հայրենի՛քը, որ, սակայն, երազ չէ լոկ, որոնում ու թռիչք չէ միայն, այլեւ արի՛ւն է, քրտի՛նք է, ստեղծագործ երկունք ու տքնութիւն է տեւական, ապրում է եւ կեանք, դարաւոր վաստակ է ու փորձառութիւն՝ իբրեւ անցեալ եւ դարաշարժ պայքար է ու կառուցում՝ իբրեւ ներկայ ու ապագայ, ոգի՛ եւ ոգորում, պայծառ իրականութի՛ւն է եւ նո՛յնքան պայծառ տեսլական :

Նոր տարուան սեմին, երբ հին տարուան հետ մասնիկ մը կը պակսի մեր կեանքէն եւ կ՝աւելնայ պատմութեան վրայ, մեզի կը մնայ մտածել ահա այդ էականի մասին :

Մտածել այն մասին, թէ գաղափարներն ու գաղափարաբանութիւնները զանազան ճակատներու կը բաժնեն մեզ թէեւ, սակայն Գաղափարականը, Իտէա՛լը կը միացնէ մեզ ճակատագրական անյեղլիութեամբ :

Մտածել ու խորհրդածել այն մասին, թէ այո՛, ուղիները կը տարբերին, սակայն բոլորին առաջին նպատակը եւ վերջին հանգրուանը հայրենի՛քն է, իրաւ եւ ... անիրաւ Հայուն համար հաւասարապէս, հայրենիքէն սկսեալ մինչեւ ի սփիւռս աշխարհի :

Եթէ ճիշդ է, որ ոմանց համար Երեւան տանող լաւագոյն ուղին Կրեմլինն է, իսկ ուրիշներուն համար այդ ուղին Կարինէն, Վանէն կամ Կարսէն կ՝անցնի, ճիշդ է նաեւ ու մանաւա՛նդ այն, որ թէ՛ առաջիններուն եւ թէ՛ վերջիններուն վախճանական նպատակը Արարատի՛ նուաճումն է, ամբողջական Հայաստանի հայացումը :

Արարա՛տն է ե՛ւ մեկնակէտը, ե՛ւ վերջին հանգրուանը բոլո՛ր ուղիներուն ու ուղեւորներուն, որոնք Հայոց պատմութենէն կ՝առնեն իրենց ներշնչումն ու ուղղութիւնը եւ Հայ Ոգին ունին իբրեւ առաջնորդող ասող :

Փաստօրէն այսօր ամբողջ Հայութիւնը կ՝ապրի ու կը պայքարի Արարատո՛վ եւ Արարատի՛ համար : Ապա՝ Արարատի հետ եւ Արարատի միջոցով իր յաւերժօրէն վսեմ առաքելութեան լծուելու նպատակով :

Արարատէն մեկնող եւ ի վերջոյ Արարատի յանգելու սահմանուած ուղիներուն վրայ Երեւանը հանգրուան մըն է միայն, ամբակուռ վահան մը եւ պատուանդան մը միաժամանակ :

Հայութեան արիւնով, քրտինքով եւ ստեղծագործ տքնանքով շահուած փառահեղ ճակատամարտ մը եւ պատերազմը շահելու ամէնէն ամո՛ւր գրաւականը, միջնաբերդը, անտարակոյս :

Արդարեւ, կ՞այ այսօր Հայ մը, որ դէմ ըլլայ կամ ինք իրեն թոյլատրէ դէմ ըլլալ հայրենիքի անկախութեան եւ ամբողջացման նուիրական ուխտին :— Չկա՛յ, անկասկած :

Կա՞յ նոյնպէս Հայ մը, որ աւելի՛ն տեսնէ Երեւանի մէջ, քան այն դերը եւ նշանակութիւնը, զոր սահմանեցինք քիչ վերը :— Չկա՛յ, ի հարկէ :

Ինչպէս կը տեսնէք, խստօրէն ... ապակեդրոն ըլլալով հանդերձ ուղիներու մարզին մէջ, խստօրէն կեդրոնացեալ է Հայութիւնը այսօր — եւ ընդմիշտ — ընդհանրական իր ձգտումներուն, հաւաքական իր ապրումներուն եւ համազգային իր Իտէալին մէջ :

Եւ կա՞յ աւելի մեծ յաղթանակ, քան քաղաքական դաւանանքի այս բիւրեղացումը ազգի մը համար, որ վեց հարիւր տարուան քայքայիչ ու աւերիչ ստրկութենէ ետք՝ իր բոլոր հատուածներով լծուած է այսօր իր հայրենիքի եւ քաղաքական ճակատագրի վերակերտման սըրբազան գործին :

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁՈՄՊԷ ՄԻՇՏ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

—o—

ՄԱԿ-Ը ՏԵՂԻ ՉԻ ՏԱՐ

Զոմպէ Էլիզապէթվիլ վերադարձաւ ստացած ըլլալով հարկ եղած ապահովութիւնները : Իրեն կ՝ընկերանար Պելժիոյ հիւպատոսը : Լրագրողներուն հարցումներուն պատասխանելով, Զոմպէ յայտարարեց թէ շատ գոհ է իր ժողովուրդին մէջ ըլլալուն, որովհետեւ «պետութեան ղեկավարի մը պարտականութիւնն է իր ժողովուրդին հետ ըլլալ երբ այս վերջինը վտանգի մէջ է» : Հաստատեց թէ մտադիր եղած է Քոլվեզին (հանքային միութեան քաղաքը) օդը հանել, բայց կ՝ըսուի թէ աւելցուցած է.— « Էլիզապէթվիլ եկայ միայն այն նպատակով որ խաղաղութիւն բերեմ Քաթանկայի եւ իր ժողովուրդին : Արագօրէն պէտք է գործադրել Թանի ծրագիրը առանց նոր արիւնահոսութիւններու եւ աւելորդ քանդումներու : Այս պայմաններու մէջ պարզ է որ ոչ մէկ յայտարարութիւն պիտի ընեմ ՄԱԿի դէմ » :

Զոմպէի վերադարձը իսկական անակընկալ մը եղած է բոլորին համար, ՄԱԿի ոչ մէկ ներկայացուցիչ կար զինքը ընդունող : Միջազգային կազմակերպութեան բանբերը ըսած է «կ՝անգիտանանք այս պարոնը, պաշտօնապէս լուր չունէինք իր վերադարձէն » :

Միակ վախը որ կայ Զոմպէէն այն է որ գործադրէ իր սպառնալիքը եւ օդը հանէ Քոլվեզիի հանքային բոլոր հաստատութիւնները : Արդ, այդ հանքը առանձին, Քաթանկայի արտադրած պըղինձին կէսը կ՝արտադրէ : Հանքային Միութեան տնօրէնութեան կարծիքն այն է թէ Ժատոթվիլի ճիշդ հակառակը տեղի կրնայ ունենալ, որովհետեւ մինչ Ժատոթվիլի մէջ «սիրող»ներ էին խափանարական աշխատանք տանողները, Քոլվեզիի մէջ փորձառու եւ ձեռնհաս մարդիկ են որոնք գործը ձեռք առած են եւ վընասները գործնապէս անդարմանելի կրնան ըլլալ :

ՄԱԿի զօրավիդ կեցած է միայն Ամերիկան, միւս Արեւմտեանները կը փորձեն վերահաստատել յարաբերութիւնները ՄԱԿի եւ Զոմպէի միջեւ : Մեծն Բրիտանիոյ եւ Պելժիոյ հիւպատոսները մեծ իրարանցումի մէջ եղած են վերջերս : Անոնք է որ ձեռք ձգեցին արտօնագիր մը որպէսզի Զոմպէ կարենայ Էլիզապէթվիլ վերադառնալ : Բայց Միացեալ Նահանգներու հիւպատոսը որ ուրիշ Ամերիկացի մըն ալ գտած է իրեն համախոհ ՄԱԿի մէջ, կը գտնէ թէ աւելորդ է Զոմպէի հետ բանակցիլ եւ պէտք է պահանջել որ առանց պայմանի անձնատուր ըլլայ եւ պէտք է շարունակել զինուորական գործողութիւնները մինչեւ որ տեղի տայ : Յիշենք որ նոյնիմաստ յայտարարութիւններ ըրած էր Ռալֆ Պընչ երբ Էլիզապէթվիլ կը ժամանէր, առջը օր :

× ՄԱԿը հրապարակեց նամակ մը զոր ստացած է Քաթանկայի ցեղախումբերու ութ պետերէ որոնք կը յայտնեն թէ Քոնկոյի կեդրոնական կառավարութեան կողքին են եւ կ՝ուզեն որ Մօյիզ Զոմպէ ձերբակալուի : Այս դիմումը ստորագրողներուն մէջ կան Զոմպէի աներհայրը ինչպէս նաեւ Մվաթայամվօ պետը եւ Մվանտա – Մունոնկօ պետը՝ Պայէք ցեղախումբէն որ եղբայրն է Զոմպէի ներքին նախարարին :

Դիմումը ուղղուած է Ատուլայի եւ ՄԱԿի, ստորագրեալները իրենց ուրախութիւնը կը յայտնեն հարաւային Քաթանկայի կացութենէն եւ կ՝աւելցնեն թէ Զոմպէ եւ իր գործակիցները պէտք է դատուին որպէսզի «իրենց պատիժը իբրեւ օրինակ ծառայէ Քոնկոյի բովանդակ ժողովուրդին » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

« ՃԻՒՄՀՈՒՐԻՅԷԹ»ի տնօրէնին եւ յօդուածագրին ձերբակալութիւնը բաւական աղմուկ հանած է Թուրքիոյ մէջ : Ցարդ բոլոր դիմումները որոնք անոնց ազատ արձակուիլը կը խնդրէին անհետեւանք մնացած են : Պոլսոյ ատեանի 50 փաստաբաններ կամաւոր ներկայացած են ամբաստանեալներու դատը պաշտպանելու համար : Խորհրդարանին մէջ, Արդարութեան նախարարը փորձած է արդարացնել իրենց ձեռք առած միջոցները, բայց իր յայտարարութիւնը մամուլի բուռն բողոքներուն արժանացած է : Միլլիէթը մանաւանդ Արդարութեան նախարարին հրաժարումը կը պահանջէ : Կառավարութեան մէջ ալ տարակարծութիւններ կան այս մասին : Միւս կողմէ լրագրողներու եւ մամուլի թեքնիսիէններու ընկերակցութիւնները մանիֆեստ մը հրապարակած են բողոքելու համար վերջին ձերբակալութիւններուն դէմ որոնք կարելի եղած են, կ՝ըսէ մանիֆեստը «շնորհիւ հակաժողովրդապետական օրէնքներու որոնք փոխ առնուած են Մուսոլինիի պատժական օրինագիրքէն» : Ձերբակալուած կը մնայ նաեւ Պոլսոյ համալսարանի Ֆրանսական լեզուագիտութեան դասախօս՝ Ատնան Պենք :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ թագաւորը ճառ մը խօսելով, սպայակոյտի անդամներուն վկայականներ բաշխած ատեն, անդրադարձաւ այն վտանգներուն որոնք կը սպառնան արաբական աշխարհին, որու վիճակը այս միջոցին քաջալերական չէ : Եմէնի մէջ, շեշտած է թագաւորը, արաբական ուժեր կը կռուին արաբ ժողովուրդի մը դէմ եւ կարեւոր կորուստներ արձանագրուած են մէկ թէ միւս կողմէն : Ցաւալի դէպքեր տեղի ունեցած են Իրաքի մէջ եւ Սուրիան միշտ խափանարարական փորձերու ենթակայ է : Հիւսէին թագաւորը ըսած է նաեւ թէ շատ արդիական նոր զէնքեր պիտի ստանայ որոնք թոյլ պիտի տան որ դէմ դնէ իր պարտաւորութեանց թշնամիին դէմ :

ՇԱՌԼ ԱՄՄՈՒՆ, որ Լիբանանի պատուիրակն էր ԻՒՆԵՍՔՈՅԻ մօտ, առջի օր զոհ գացած է սրտի տագնապի մը, Փարիզի մէջ : 58 տարեկան էր եւ զաւակը արաբ մեծ բանաստեղծ ու գրագէտ՝ Տաուտ Ամմունի որ նախագահը եղած է լիբանանեան առաջին խորհրդարանին : Հանգուցեալը փաստաբան ու լրագրողն էր : Հսկայ գրական գործ մը կը ձգէ մասամբ՝ անտիպ :

ՈՒԿՐԱՅՆԻՈՅ դատական ատեանը մահուան դատապարտած է ինը ծագումով հրեայ Ուկրայնացիներ դրամական ապօրինի գործողութեանց եւ գողութեան համար :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ տեղեկատուութեան նախարարը՝ Ալէն Փէյրըֆիթ զեկուցում մը տուաւ Ազգ. ժողովի մշակութային հարցերու յանձնախումբին թերթերու գինին հաւանական յաւելումի մը մասին : Պատճառները շատ են, մանաւանդ թոշակներու եւ ընկերային տուրքերու սակերը որոնք վերջին տարիներուն անդադար բարձրացած են մինչ թերթերը նոյն գինը ունէին : Կարգ մը թերթեր սակայն համամիտ չեն որովհետեւ յաւելումը միշտ հարիւրէն տասը համեմատութեամբ կը նուազեցնէ վաճառքը :

ՄՈՆՂՈԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան պետը յայտարարեց թէ ալպանացի զեկավարները հակահամայնավարութեան ախոյեանները դարձած են :

ԳԱՀԻՐԷԷՆ, Արապ Օպզերվըրէն առնելով իր լուրը «Միջին Արեւելք» մամուլի գործակալութիւնը կը յայտարարէ թէ Քասըմ Զօր. Նեկիպ էլ Ռուպէյին ըսած է որ անորոշ ժամանակի համար արտասահման երթայ : Զօրավարը նախագահն է իրաքեան պետութեան գերագոյն կազմակերպութեան (Գերիշխանութեան Խորհուրդ) :

ՊՈՆԷՆ հասած կարգ մը լուրերու համաձայն հաւանական կը նկատուի որ Խրուշչեւ արեւմտեան Պերլին հրաւիրուի, արեւելեան Գերմանիա իր այցելութեան ատեն :

ԱԼՊԱՆԱՑԻՆԵՐԸ աճապարեցին պատասխանել «Փրաւտա»յի յօդուածին : Կուսակցական օրկանը կը գրէ թէ « Խրուշչեւի խմբակը կը յառաջանայ հերձուածի եւ հակամարքսիզմի ճամբուն վրայ » :

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ հասած լուրերու համաձայն, եգիպտական օդանաւեր ռմբակոծած են Նայրանի ովասիսը որ Սէուտական Արաբիա կը գտնուի, Եմէնի սահմանէն ոչ շատ հեռու : Կը կարծուի թէ այս ձեւով Նասր կը պատասխանէ Ամերիկայի որ օդանաւեր զրկած էր Սէուտական Արաբիոյ : Այս վերջինը արդէն կը սպասէ յարձակումի մը թէեւ որոշած է դիմադրել :

ԱԼԷՆ ՊՈՄՊԱՌ որ ծովային ամէնէն նշանաւոր արկածախնդրութիւնը գլուխ հանած է տասը տարի առաջ (ծիծաղելի նաւակով մը 63 օր, մինակը, ճեղքած է ամբողջ հիւսիսային Ատլանտեանը) անձնասպանութեան փորձ ըրաւ, բայց վերջին պահուն զինքը կրցան փրկել : Պարտքերու մէջ մխրճուած էր եւ կեանքը վերջացած կը նկատէր :

ՌՈՒՍԵՐԸ եւ Ամերիկացիները համաձայն են, բայց Քասթրօ համաձայն չէ : Քուպայի հարցը չէ լուծուած ըստ իրեն :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՆԱՄԱԿ ԻՄ ՎԱՂԵՄԻ ԹՈՒՐՔ ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ

Բ.

Երբորդ մարդասպանը որ պէտք է ա–նարդութեան սիւնին դամուի, ձեր մա–տորականութիւնն է դժբախտաբար («Ե–րեսպի մէջ ուսանող»ի տիպոսով), որ անմիջապէս զօրավիզ կանգնեցաւ երկու անմիջապէս զօրավիզ կանգնեցաւ երկու ոճրագործներու ազգայնամոլական ա–տելութեան, մինչ մահմետական ծնունդ–դով նախնական ժողովուրդներու մէկ մեծ մասն ու հին մեծաւորներու չատ մը ցեղախումբեր չմասնակցեցան այս ջար–դին, ու նոյնիսկ փորձեցին ազատել Հա–յերը: Ձեմ կարծեր թէ համաչխարհային ամբողջ դրականութեան մէջ կարելի ըլ–լայ գտնել Ֆ. Վերֆէլի նկարագրած մէկ տեսարանէն աւելի յուզիչ պատկեր, որ կը պատմէ թէ ինչպէս քանի մը ձեր Թուրքեր, ձեղքելով Մուսա Տաղի պաշա–րումը, ուտելիք հասցուցին պաշարուած Քրխատնեանցներուն: Միայն այս դէպքին համար կարելի է սիրել ձեր մեծ եւ ազ–նուական ժողովուրդը, զոր ձեր մտաւո–րականութիւնը անպատուեց՝ Հայերու բնաջնջման ոդբերգական տարուան մէջ–ցին:

Դժբախտաբար ձեռքի տակ չունիմ ճշդրիտ թիւերը, զորս նախապէս հաւա–քած էի քեզի համար: Այս նիւթին չուրջ կատարած բոլոր նօթագրութիւնները հրոյ ճարակ դարձան Վարշաւայի ըմ–բոստութեան տաեն, որ իր կարգին դար–ձաւ խելագար ջարդերու չղթային մէկ օղակը. խելագար ջարդեր, որոնց զոհե–րը եղան, կարգով, Հայերը, Լեհերը, Հրեաները, Ռուսերը, Փաբիտանի մէջ՝ Հնդիկները, իսկ Հնդկաստանի մէջ՝ Մահմետականները: Այստեղ պիտի յիշե–տակեմ միայն քանի մը արդէն իսկ մոռ–ցուած բիրտ դէպքեր:

1915ի Հայերու ջարդը, Ախմանի կոմ–մէ կազմակերպուած Հրեաներու մեծ մա–սին ջարդին նման ջարդի բնոյթ չունէր, այլ՝ «ռասիականական հրահանգ» էր, ո–րուն հետեւանքով սպաննուեցան միլիո–նաւոր մարդիկ: Մեզի չատ լաւ ծանօթ ընդհանուր ծրագրին հիման վրայ, նախ հրահանգուեցաւ բոլոր Հայերուն, որ քանի մը ժամուան ընթացքին պատրաստ գտնուին իրենց բնակավայրերէն հեռա–նալու՝ ուրիշ տեղ փոխադրուելու հա–մար: Արտօնուած էին ձեռքի ծրար մը միայն առնելու իրենց հետ. մնացեալ ինչքերը պէտք է ձգէին իրենց տեղը «դալիք մահմետականներուն»:

Անհատական փոխադրութեան միջոց ունենալը բացարձակապէս արգիլուած էր: Ոչ մէկ բացառութիւն՝ ձերերուն, հիւանդներուն, մանուկներուն եւ նոյն–իսկ յղի կիներուն համար: Հետիոտն ճամբայ հանուեցան Անատոլուի ամառ–նային հեղձուցիչ տաք օդով՝ հրացաննե–րով եւ մարակներով զինուած ոստիկան–ներու հսկողութեան տակ: Երբ խեղ–ճուկրակ մահմետական զիւղացիներ կը փորձէին քիչ մը ջուր տալ Հայու մը, մարակի հարուածով անզին կը քշուէին ու նոյնիսկ տեղւոյն վրայ կը սպաննուէ–ին: Երբ ուժասպառ Հայ մը զետին կ'իյ–նար,— բան մը, որ ամէն երկվայրկեան տեղի կ'ունենար — ոստիկանները զնդակ կը պարպէին անոր վրայ եւ ոտնակոխ կ'ընէին: Կարաւանին հետեւը, աւազակ–ներու հոդւոյներ կը խլէին զոհերուն հա–դուստները եւ, ոստիկաններու համախո–հութեամբ, կը բռնաբարէին ուժասպառ դեռին ինկած կամ կարաւանէն քայլ մը իսկ ետ մնացած կիներն ու աղջիկները: Ցաջորդական բռնաբարութիւններէ ետք կը մահացնէին եղկելի կատարելութեան հա–սած միջոցներով: Ի յառաջդիմել, ա–սիկա կը համապատասխանէր ոստիկան–ներուն տրուած հրահանգներուն, քանի որ տեղահանութեան նպատակը ամբողջ ժողովուրդին բնաջնջումն էր:

Քանի մը օրուան այսպիսի մահապին դնացքէ վերջ, մինչ կարաւանը հետզհետէ աւելի կը ցանցառէր, այլ մարդիկը կ'անջատէին խումբէն եւ կը ոտիպէին որ ռազմագիտական ճանապարհներ չինեն. «բռնագաղթ աշխատաւոր»ներու իւ–րաքանչիւր խումբի կը հրահանգուէր յղել միայն քանի մը փլոմէթր երկայն–քով ուղի. իրենց զործը հազիւ աւար–տած, «աշխատաւորները» կը սպաննուէ–ին:

Կիները, մանուկները եւ ծերերը քըշ–ուեցան աւելի հեռու, մինչեւ Միջագետ–քի անապատին մէջ Տէր Զօրի եւ Մես–քենէի միջեւ տարածուող բնաջնջման կա–յաններըը: Վերֆել կը մէջբերէ բան–տարկեալներուն այցելող Թուրք սպայի մը մէկ խօսքը.

«Մարդկային էակներ չեն այլեւս. ուրուականներ են ... կապկանման ուր–ուականներ: Հոգեվարքի մէջ ինկած ... խոտ կ'ուտեն... Անօթութենէ կ'ոռնան: Ձիուս թրիքին, ապրին մէջէն կիները կը փնտռեն չմարսուած գարիի հատիկ–ներ...»:

Այստեղ՝ ամէն օր 10 – 20·000ի կը հասնէր մեռնողներուն թիւը:

Ախկա որեւէ տարբերութիւն ունի՞ հիթլերական մահուան կայաններէն: Թե–բեւս անով կը տարբերի միայն, որ կա–յաններուն վրայ հսկող ոստիկանները հաճոյքով կը բռնաբարէին կանայք ու աղջիկները, այնքան աեն որ մարդկային կերպարանք ունէին: Այս տե–սակէտէն՝ ցեղային ոչ մէկ նախապա–րում ունէին անկասկած:

Տեղահանութեան զոհ զացին դժբախտ ազգին բոլոր պատկանները՝ պուլկարական սահմանէն մինչեւ պարսկական սահման: Կեդրոնացման կայաններէն, «աշխատան–քի ըրջաններէն» , կամ փոխադրավայրե–րէն դուրս երբ Հայ մը տեսնէին, տեղն ու տեղը կը մեղադնէին: Հայերուն ապաս–տան տուողները հրացանազարկ ըլլալու սպառնալիքին տակ կը դտնուէին: Երբ սպառնալիքին տակ կը դտնուէին: Երբ անորոշութիւն կը տիրէր կատարելի մը Հայ թէ Թուրք ըլլալուն չուրջ, կը քննե–ին թէ թլփատուա՞ծ է: Ձիշդ այնպէս , ինչպէս հիթլերական ըրաման օրով տե–ղի ունեցաւ: Այն տարբերութեամբ, որ ձեր մօտ՝ չթլփատուածներն է, որ կը սպաննուէին:

Հայկական այն դունդերը, որոնք հե–րոսաբար կռուեցան Էնվէր փաշայի կեանքը ազատելու համար, այս վերջինին իսկ հրահանգով տեղատորուեցան «աշ–խատանքի խումբեր»ուն մէջ, եւ իրենց բաժին ինկած աշխատանքը աւարտելուն պէս, բնաջնջուեցան:

Այդ ըրջանին Պոլիսը Հայկական եւ յոյն մշակոյթի կեդրոնն էր տակաւին — ու նաեւ թրքական մշակոյթի: Երեք ազ–գութեանց քաղաքն էր, ուր Հայկական մշակոյթը միւսներէն քանի մը քայլ ա–ռաջ կը դտնուէր: Այնտեղ էր որ քնա–րերգած էին Դուրեան եւ Պէչիկթաշլեան, Արեւելքի Քրխատնէութեան Պայրընն ու Շէլլին: Եւ անոնց հետեւեցաւ փայլուն բանաստեղծներու, կատարեալ վիպա–սաններու, յոյսերի Թատերական հեղի–նակներու ամբողջ հոյլը: Այս հոյլէն ա–նոնք, որոնք մինչեւ 1915 կ'ապրէին, չվերադրեցան այլ Թուականէն ետք: Այսպէս է, որ մարտիրոսութեան ճամ–բուն վրայ կամ կեդրոնացման կայան–ներու մէջ անհետացան Գրիգոր Զոհ–րապ, Երուանդ Սրմաքէչհանեան (Երու–խան), Ռուբէն Զարդարեան եւ տաս–նեակներով ուրիշ աքանչելի դրողներ, արուեստագէտներ եւ երաժիշտներ: Կո–միտաս, հանճարեղ երաժշտական հեղի–նակն ու ժողովրդական երգերու հաւա–քողը, հրաշքով ազատեցաւ կեդրոնաց–ման կայանէն, բայց առ յաւէտ կորսըն–ցուց իր խմացականութիւնը: 20 տար–ուան զառանցային չարչարանքէ ետք, մեռաւ 1935ին՝ փարիզեան յիմարանոցի մը մէջ:

Բնաջնջումին չարունակութիւնը բոլո–րովին այլ նկարագիր կը պարզէր. տե–ղահանութենէն որեւէ մէկ պատճառաւ ազատած բոլոր Հայերը կը սպաննուէին: Գլխաւոր ձիրք կեդրոնացած էր դիմա–դրական քիչ թիւով բոյներու մէջ վեր–ապրող պաշարուած Հայերուն դէմ, ո–րոնք կարգ մը պարագաներու բախտա–նեցած էին Ֆրանսական, անգլիական կամ ռուսական օդնութիւն առանալու ինչ–պէս՝ Կիլիկիոյ կամ Վանի մէջ: Կեդրնա–քին յեղափոխութենէն վերջ, երբ ռուս–կան ճակատը ձեղքուեցաւ, սպանդը տըր–դեհի պէս տարածուեցաւ նոր հոդերու վրայ, որոնք մինչ այդ չէին ենթար–կուած տեղահանութեան. նախ՝ Ադրբէյ–ջանի եւ Ռուսահայաստանի մէջ, երբ ձեր բանակը կը յառաջանար «Յարդելով հայ–կական դիւղերու մինչեւ վերջին բնակի–չը, եւ լեռնային ըրջաններու մէջ՝ Թնդա–նօթները առաջ կը քշուէին դիակոյտերու վրայէն» («Վերածնունդ»): Ապա սար–քուեցաւ Պաքուի ահռելի ջարդը եւ ան–հատաբար պայքարը պաշնակցականներուն հետ, որ իրականութեան մէջ 1915ի ջար–դերուն չարունակութիւնն էր: Գիտեմ , որ այս պայքարին ընթացքին Հայերն ալ վայրագութիւններ ըրին: Ձիրենք չեմ դո–վարաներ ասոր համար. սակայն չեմ ալ պատասխաներ:

Ռուսական բանակին կողմէ Երեւանի դրաւումը (1920ի աշնան), իրականու–թեան մէջ ձեր ձեռքէն ազատեց Հայկա–կան վերջին հոգաչերտը, սակայն, մի–եւնոյն տաեն, ատանց գնդակ մը իսկ պարպելու ձեղի յանձնուեցաւ Ռուսա–Հայաստանի կէսը (Կարսի չրջան), ինչ–պէս նաեւ Արարատի հովիտը որ երրեք ձերը եղած չէ: Այդ տարիներուն տի–ֆէն օգտուելով Հայերու տարատեսակ ջարդուած Հայերու տարատեսակ ջարդուած Հայերու տարատեսակ ջարդուած

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Համապետական Մշակութային Ընկերակցութեան Պէյրութի մասնաճիւղի կազմակերպած հրապարակային դասախօսութիւնը, «Հայ դրօշը» նիւթին շուրջ, տեղի ունեցաւ Հինդշաբթի, Յունուար 3ին, երեկոյեան ժամը 8·30ին, «Հայ մարզային»ի վասպուրական սրահին մէջ:

Դասախօս հրաւիրուած էր, Սիլվա Կապուտիկեան:

Սրահը լեցուն էր ծայրէ ծայր: Անհամար բազմութիւն մը մնաց դուրսը, բակին մէջ:

Կազմակերպիչ մարմնի կողմէ Պ. Եը – ուանդ Փամպուքեան հրաւիրեց բանաստեղծուհին:

«Ամէն բանէ առաջ, Հայաստանի կապուտն է, որ ձեղ կը բերէ այստեղ, նաեւ բանաստեղծութեան սէրը,— ըսաւ Մ. Իչխան խօսք առնելով: Սիլվա Կապուտիկեան կարելի է ճանչնալ իր բանաստեղծութիւններուն ընդմէջէն:

«Ծնած է Երեւան: Վանէն Երեւան գաղթած վանեցի ծնողքէ: Հայրը մեռած է ծնունդէն առաջ: Ունեցած է հայր մը չճանչնալու դառն ապրումը:

«Փոքր տարիքէն գրելու չնորհք ցոյց տուած է: Երեւանի համալսարանը աւարտելէ ետք, ուսումը կատարելագործած է Մոսկուայի «Մաքսիմ Կորքի» համալսարանին մէջ:

Իր գործերն են.— Օրերի հետ 1945, Զանգուի Ափին 1947, Այս իմ երկիրն է 1949, Իմ Հարազատներ 1951, Սրտբաց զրոյց 1955 եւ Մտորումներ ճանապարհի կէսին: Ունի նաեւ թատերական, մանկական եւ տրձակ այլ գրուածքներ:

«Սիլվա Կապուտիկեան այն բացառիկ բանաստեղծներէն է, որ իր չատ երիտասարդ տարիքին, բաւական ունեցած է ապրելու իր յաջողութեան եւ արժէքին երջանկութիւնը: Բոլոր խաւերուն կողմէ ճանչցուած եւ գնահատուած է: Չէ չափած: Գիտցած է կեանքին վրայ նայիլ բարձրէն, մանր կիրքերէ ազատ եւ սիրել մարդկութիւնը:

«Թուէք ունեցող, ձգտում ունեցող, խակտականին, արուեստին եւ գեղեցկութեան պաշտամունքը ունեցող հոգի մը ունեցած է: Սրտով ապրող մը եղած է: Սրտի այս զգայուն ու տիրապետուած թիւնը որքան ալ վիշտեր ու վէրքեր տուած բլլայ իրեն, արի եւ յաւտես մնացած է կեանքին հանդէպ: Ուրիշներուն աշխատած է ցոյց տալ միայն իր ծիծաղը, ուրախութիւնը, իսկ իր վիշտերը դիտցած է պահել առանձնութեան պահերուն:

«Որքան ալ մտաւորական, գրպացած, աշխարհ տեսած, Սիլվա Կապուտիկեան խորքին մէջ կը մնայ հայ կինը իր ապրումներով եւ գիտակցութեամբ: Հարազատութիւնը չէ ապարտած նոր օրերու եւ պայմաններու բերումով:

«Երկու մեծ սէրեր, երկու լարեր կը բռնած են իր կեանքը: Սիրոյ եւ հայրենասիրութեան լարը:

«Սիրոյ մէջ եղած է դժբախտ: Անոր բազմացածը եղած է անկեղծ, մաքուր սէր մը որ հիասթափութեան չվերածուի, որ միշտ մնայ ցանկալի երազ, ազնիւ կապ մը, որ երգի մը պէս թրթռայ իր մէջ եւ լեցնէ հոգին:

«Փորձած է աչքերը փակել եւ հասարակ մահկանացուներու բազմութեան մէջ տեսնել իր երազածը: Սակայն, անոնց որ հանդիպած է, չեն ըմբռնած իր հոգիին թռիչքը: Ու օճախի մը կրակը վառելու ատմանուած այս կինը, չէ կրցած օճախի մը կրակին հաղորդա, բայց քաղցր հառնումը ունենալ: Դարձած է բոց ու կայծ եւ իր հոգիին կեանքը ցրուած է չորս հովերուն:

«Գիտակ է թէ այս խոլ բռնկումը եւ այս անհաչիւ ու դուր կիզումը երկար չի կրնար տեւել: Կ'ընդհէ երեկոն եւ կը տիրէ ցուրտը: Եւ արդէն խակ՝ «ժամը ի – րիկնացել է» եւ իր հոգին յղոնած՝ ցատուա սէրերէն, կաթօտը կը պայ գարովալի յարկի մը ներքեւ տիրոջ հանդարտ, առկայծով սիրոյ ջերմութեան ... որ – խորհուրդ եւ ամուր ապաստարանը բոլոր ուշացած եւ – բաղներուն:

«Սիլվա Կապուտիկեանի երկրորդ մեծ սէրը, որ կը լեցնէ իր գրականութիւնը, հայրենիքի սէրն է: Կը սիրէ իր ժողովուրդը, կը հաւատայ անոր բախտին, կը հաւատայ որ իր ժողովուրդը վաղուան պայծառ մը ունի, յաւիտենական ժողովուրդ մըն է, կայ ու վճռած է մնալ:

«Բազմաթիւ երգեր ունի նուիրած մեզի, պանդուխտներուս: Մեր ցաւը կը նկատէ իր ցաւը: Որքան տարիքը յառաջանայ, որքան իմաստուն դառնայ, այնքան աւելի իր հոգիէն կը պարպուին այլատարբ եւ անցաւոր նախասիրութիւնները եւ հոն կուգան տարբ նաեւքեր իր ժողովուրդին սէրը:

«Վրէժ կ'առաջարկէ իր ժողովուրդին: Եւ յաւապոն վրէժը, յամառօրէն ապրիլ, բազմապատկուիլ, առերծպարծել, կառուցանել, տաղանդով եւ մշակոյթով նուաճումներ կատարելն է:

«Իր հպարտութիւնն է հայ բլլալը: Ամէն հարապատ Հայու նման ան օրհնութիւն մըայն ունի իր շրթներուն վրայ հայ ծնած բլլալուն եւ Հայաստանի մէջ ծնած բլլալուն համար:

«Սիլվա Կապուտիկեան մեր նորագոյն այն բանաստեղծներէն է, որոնք իրենց տրոջ խառնուածքով քնարերգակ են: Սրտի կին մը եղած է, իր գրականութիւնն ալ սրտի գրականութիւն մը եղած է: «Իր բանաստեղծութիւնները սրտի երգեր են եւ սրտբաց երգեր: Անկեղծութիւնը անոնց գլխաւոր արժանիքներէն է: Իր խօսքը կ'ըսէ սրտբաց, հաղորդական պականուէր մարդկային չունչերէն ու ծխախոտի մուխերէն:

Ցորս Դաշնակցական գործիչները դուրս եկան դահլիճի ուղղակի իրենց ծանօթ ճաշարանը, միասին ընթրելու:

Հետեւեալ օրը, չորեքշաբթի մեկնեցան Պուլկարիայէն:

Սեղանին վրայ խիտ սերտելիր մաղթանքներ փոխանակուեցան ծրագրուած նոր ձեռնարկներու յաջողութեան համար: Քրիստափոր Միքայէլեան, Պալքաններու ընտիր գինիով լեցուն բաժակը ձեռքը, պարզեց Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան յարատեւութեան եւ իր հետապնդած վեհ ու վերկարաբ գաղափարներուն վառուռը յաղթանակին համար:

Նոյնը կրկնեցին միւս երեք ընկերները: Այդ երեկոյնը, սովորականէն աւելի եր – կար տեւեց ընթրիքը, դէմքերը գուարթ կատակներ չատ բրին:

է·

Վերջապէ Պատասխանատու Մարմնի եր – եք անդամները — Քրիստափոր, Աշոտ ու Սաֆօ — մեկնած էին արդէն Պուլկարիայէն, Թորգոմը կը մնար դեռ:

Քրիստափոր Փարիզ անցած էր առա – ջիկայ գործողութիւններուն հարկաւոր նիւթերը գնելու համար· Սաֆօ Կոլկատա մեկնած էր, իսկ Աշոտ Եգիպտոս վերադարձած էր, իր ընտանիքին քով:

ԱՇԱԿԵՐՏԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԵՒ ՀԱՆԳԻՍՏԻ ԺԱՄԵՐԸ

Դպրոցական աշխատանքը դրական կերպով կ'ազդէ աշակերտներու Փիլքական եւ մտային զարգացման վրայ, միայն եթէ հիմնուած բլլայ դիտական կարգ մը տուեալներու օգտագործման վրայ: Ամենակարեւորն է պինդալ կանոնաւորել գործունէութեան, հանգիստի եւ քնանալու յատկացուած ժամանակը:

Ամէն ոք պիտի թէ իւրաքանչիւր աշխատանքէ եաք, բնական կերպով կը յառաջանայ յոգնութիւնը: Որքան աշխատանքը երկար բլլայ, աւելի ուժգին եւ աւելի միակերպ, այնքան աւելի չատ կը յառաջանայ յոգնութիւնը: Երախաներուն մասին խօսելով, պէտք է նկատի առնել նաեւ անոնց տարիքը· որքան տարիքը փոքր բլլայ, այնքան աւելի արագ կը սկսի յոգնութիւնը: Այս սկզբունքէն – ներս վրայ հիմնուած, դպրոցներու ժամանակացոյցները փոքր աշակերտներու համար կը նախատեսեն օրական միայն 3 – 4 ժամուան աշխատանք, իսկ մեծ աչակերտներուն համար՝ 5–6 ժամ:

Ցաջորդ օրուան դասերու պատրաստութիւնը պէտք է կատարուի դպրոցի կ'երթայ, այն ժամանակ դասերու պատրաստութիւնը պէտք է կատարուի ժամը 15 – 16ին, ճաշէն առնուազն մէկ ժամ վերջ, եւ կամ 8 – 9ին, եթէ փոքրիկը կէսօրէ եաք կը հետեւի դպրոցի դասընթացքներուն, նուիրակ, նախաճաշէն կէս ժամ կամ ժամ մը վերջ: Դասերու պատրաստութիւնը պէտք չէ երկար տեւէ, 1-2 ժամ՝ փոքր աշակերտներուն եւ առաւելագոյնը երեք ժամ՝ մեծերուն համար: Աշխատանքի իւրաքանչիւր ժամէն վերջ, երախան պէտք է 10 – 15 վայրկեան դադար մը ունենայ, ան պէտք է ունենայ նաեւ իրեն յատկացուած տեղ մը, ուր

կերպով եւ ատոր համար ալ ջերմ ու վարակիչ է »:

Պ. Գ. Պուրսալեան, յաջողութեամբ երգեց «Ամէն Հայի սրտի համար», եւ «Այ վարդ լսիր»ը, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Շաքէ Մխիթարեանի:

Պ. Խաչիկ Արարատեան արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեանի «Լինել թէ չլի – նել»ը, արժանանալով բուռն ծափերու: Արտասանեց նաեւ Սարմէնի «Հայրենի Տուն»ը:

Տիկին Փէհլիւանեան երգեց «Իղձը», «Երգիր անդին երգիրը» եւ «Միծեռնա – կը» գնահատանքի ծափեր խլելով:

Սրտաբուխ եւ երկարատեւ ծափերու արժանացաւ Սիլվա Կապուտիկեան, երբ բեմ բարձրացաւ (*):

(*) Սիլվա կապուտիկեանի խօսքը հրատարակեցինք մեր երէկուան թիւով:

ԱՇԱԿԵՐՏԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԵՒ ՀԱՆԳԻՍՏԻ ԺԱՄԵՐԸ

Դպրոցական աշխատանքը դրական կերպով կ'ազդէ աշակերտներու Փիլքական եւ մտային զարգացման վրայ, միայն եթէ հիմնուած բլլայ դիտական կարգ մը տուեալներու օգտագործման վրայ: Ամենակարեւորն է պինդալ կանոնաւորել գործունէութեան, հանգիստի եւ քնանալու յատկացուած ժամանակը:

Ամէն ոք պիտի թէ իւրաքանչիւր աշխատանքէ եաք, բնական կերպով կը յառաջանայ յոգնութիւնը: Որքան աշխատանքը երկար բլլայ, աւելի ուժգին եւ աւելի միակերպ, այնքան աւելի չատ կը յառաջանայ յոգնութիւնը: Երախաներուն մասին խօսելով, պէտք է նկատի առնել նաեւ անոնց տարիքը· որքան տարիքը փոքր բլլայ, այնքան աւելի արագ կը սկսի յոգնութիւնը: Այս սկզբունքէն – ներս վրայ հիմնուած, դպրոցներու ժամանակացոյցները փոքր աշակերտներու համար կը նախատեսեն օրական միայն 3 – 4 ժամուան աշխատանք, իսկ մեծ աչակերտներուն համար՝ 5–6 ժամ:

Ցաջորդ օրուան դասերու պատրաստութիւնը պէտք է կատարուի դպրոցի կ'երթայ, այն ժամանակ դասերու պատրաստութիւնը պէտք է կատարուի ժամը 15 – 16ին, ճաշէն առնուազն մէկ ժամ վերջ, եւ կամ 8 – 9ին, եթէ փոքրիկը կէսօրէ եաք կը հետեւի դպրոցի դասընթացքներուն, նուիրակ, նախաճաշէն կէս ժամ կամ ժամ մը վերջ: Դասերու պատրաստութիւնը պէտք չէ երկար տեւէ, 1-2 ժամ՝ փոքր աշակերտներուն եւ առաւելագոյնը երեք ժամ՝ մեծերուն համար: Աշխատանքի իւրաքանչիւր ժամէն վերջ, երախան պէտք է 10 – 15 վայրկեան դադար մը ունենայ, ան պէտք է ունենայ նաեւ իրեն յատկացուած տեղ մը, ուր կարենայ պատրաստել իր դասերը, սեղանը եւ աթոռը պէտք է յարմար բլլան երախային Փիլքիքականին, իսկ լոյսը պէտք է ձախ կողմէն գայ· անհրաժեշտ է ապահովել լռութիւնը եւ չմիջամտել, տնային գործեր տալով երախային:

Ճաշերու եւ նախաճաշերու ժամերը պէտք է միշտ յարգել, առանց փոփոխութիւններ ընելու: Ժամը 7–8՝ նախաճաշ· 10 – 11՝ երկրորդ նախաճաշ, 14 – 15 ճաշ, 16 – 17 նախընթրիք, իսկ 19–20՝ ընթրիքը: Կանոնաւոր ճաշերը կ'ապահովեն Փիլքիքական լաւ դրութիւն մը, ինչ որ արդիւնաւէտ գործունէութեան մը առաջին պայմանն է: Ցերեկուան ճաշի եւ դասերու պատրաստութեան միջեւ պէտք է մէկ – երկու ժամուան դադար մը բլլայ, եւ երախան պէտք է կամ քնանայ եւ կամ բացօդեայ տեղ մը խաղայ, այլապէս խաղեր, որ չյոգնեցնեն զինքը դասերու պատրաստութեան սկսելէ առաջ: Դասերը պատրաստելէ եաք երախան կը նայ կրկին խաղալ, մարզանք ընել, ընթերցանութիւն կամ զանազան աշխատանքներ կատարել տան մէջ: Կերակրի օրը պէտք է բոլորովին հանդիստի յատկացնել, երախան պէտք է պատկաններ կատարէ, խաղայ, տնային աշխատանքներ կատարէ, կարդայ, կամ թատրոն ու շարժանկար երթայ:

Պառկելու ժամը կարեւոր է անոր համար, որ անկէ կախում ունի քնանալու յատկացուած ժամանակը: Քնանալու միջոցին ջղային դրութիւնը կը հանդարտի ամենօրեայ աշխատանքներէ վերջ, միայն եթէ որոշ ժամանակ յատկացուի անոր: Օրինակ, փոքր աշակերտները պէտք է 10 – 11 ժամ քնանան, իսկ մեծերը՝ 9–10 ժամ: Քնանալու ժամը պէտք է սկսի 20·30 – 21ին եւ 21·30–22ին՝ փոքր եւ մեծ աշակերտներուն համար: Երախաները չատ կանուխ պէտք չէ արթնցնել, որովհետեւ անոնցմէ ոմանք ամէնէն խոր եւ հանգստացուցիչ քունը կ'ունենան առաւօտեան ժամերուն: Երախային քնացած ժամանակ պէտք է ուշադիր բլլալ, որովհետեւ անհանգստացած քունը ջղային լարուածութեան նշան է:

Փորձառութիւնը ցոյց տուած է, որ երախաները չատ աւելի կը յաւելին եւ հոգեւին կ'ապրին իրենց տեսած ներկայացումներուն հետ: Ինչ որ չափահասներու համար զուարճութիւն մըն է — թատրոն, շարժանկար, պատկերասփիւռ — երախային համար հոգեկան մտանգստութիւն մը կը պահանջէ եւ կ'ազդէ անոր ջղային դրութեան, ընչաւութեան եւ սրտի անօթներու համակարգութեանց վրայ:

Ամենօրեայ կարգ ու կանոնի պահպանումը պէտք է ծնողքներու եւ ուսուցիչներու չարունակական ուշադրութեան կեդրոնը դառնայ: Այդ երկու հաստատութիւններու միացեալ ճիգերով կարելի պիտի բլլայ ապահովել երախաներուն համար ապահով եւ առողջ միջավայր մը, ուր անոնք կրնան ազատ զարգանալ:

Դ. Ղ.

Այդ երկրորդ հրաժարականին վրայ ձայն մը չհելաւ, Աշոտի խիղճը հանդարտ էր, ընդունուած էր հրաժարականը վերջապէ Պատասխանատու Մարմնի անդամակցութենէն, կը խորհէր ինքնիրեն:

Օր մը, մայիսեան պայծառ ու գեղեցիկ օրերէն, Աշոտ մինակը նստած էր Մէնիլիւէ Գաֆէ էմբէրիալի պարտէզին մէջ:

Այդ օրը թախծոտ էր Աշոտ, գրեթէ յուսահատ, չէր կրցած տակաւին գործ մը, զբաղում մը գտնել, հակառակ որ իր արհեստը, որմանկարչութիւն, այնքան բանուկ էր Եգիպտոսի մէջ, ուր ամէն օր նոր չէնքեր կը կառուցուէին ու կը գեղազարդուէր քաղաքը:

Կառոյնները կը վազվզէին էմփէրիալի պարտէզին մէջ, Աշոտ սուրճ ու նարկիլէ մը յանձնարարեց:

Կառոյնը բերաւ իշխանական նարկիլէն, կոթը սաթէ, երկայն մարփուչով մը, ինչպէս նաեւ դաւաթ մը սուրճ:

Հազիւ սկսած էր քանի մը չունչ քաշել, եւ գեռ սուրճին գաւաթը շրթունքին չէր մօտեցուցած, երբ, հայ ցրուիչներէն Լեւոն Կիւրեղեան նամակատան փողոցին ուղղուելով դէպի պարտէզը, մօտեցաւ Աշոտի եւ իմաց տուաւ թէ՝ յանձնարարեալ նամակ մը հասած է իրեն ցնպահանջ:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար·)

ԵՐԼՏՉԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՁՈՐՍ

— Պէտք է ճանչնաք, չարունակեց Ա – չոտ, կը յիչէ՞ք, Իզմիրի մէջ ակօսրական գործողութիւն մը կատարած էր, բայց չէր ձերբակալուած· յետոյ, կիլիկիոյ Պատասխանատու Մարմինին կողմէն Պէյրութ ղրկուած էր, երկիր անցնելու համար· սրտոտ, ազնիւ, խիզախ երիտասարդ մը· ինչպէս որ է, Պէյրութի մէջ կը ձերբակալուի, իբրեւ կասկածելի, եւ հակոզութեան տակ չորեքշաբ կը դրուի Իզմիրի համար, սակայն ճարպիկ տղայ, կը յաջողի ճամբան փախչիլ եւ Ցունաստան կ'երթայ, եւ այդ տղան վրայ մեծ հաւատք ունիմ:

— Աղէկ, աղէկ, կրկնեց Քրիստափոր, կ'աշխատինք օգտուիլ այդ կարգի ուժերէ:

Սրճարանին մէջ յաճախորդները կ'աւելնային, այնպէս որ մթնոլորտը կ'աւելնար, այնպէս որ մթնոլորտը կ'ապահովէր եւ ամուր հովերուն համար ալ ջերմ ու վարակիչ է »:

Պ. Գ. Պուրսալեան, յաջողութեամբ երգեց «Ամէն Հայի սրտի համար», եւ «Այ վարդ լսիր»ը, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Շաքէ Մխիթարեանի:

Պ. Խաչիկ Արարատեան արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեանի «Լինել թէ չլի – նել»ը, արժանանալով բուռն ծափերու: Արտասանեց նաեւ Սարմէնի «Հայրենի Տուն»ը:

Տիկին Փէհլիւանեան երգեց «Իղձը», «Երգիր անդին երգիրը» եւ «Միծեռնա – կը» գնահատանքի ծափեր խլելով:

Սրտաբուխ եւ երկարատեւ ծափերու արժանացաւ Սիլվա Կապուտիկեան, երբ բեմ բարձրացաւ (*):

(*) Սիլվա կապուտիկեանի խօսքը հրատարակեցինք մեր երէկուան թիւով:

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը յաւուվ կը ծանուցանէ թէ

ՏՒՐ ՍԱՀԱԿ ԱԻԱԳ ՔՀՆԱ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

վախճանած է Յունուար 7ին, 80 տարեկանին։

Քահանայաթաղի կարգն ու վերջին օծումը պիտի կատարուին Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10·30ին, մատուցմամբ Ս. պատարագի։

Արարողութեանց կը նախագահէ.—

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Հինգշաբթի ժամը 14ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի՝ մասնաւոր հոգեհանգիստ պաշտօն պիտի կատարուի Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, եկեղեցւոյ բարերար Մուշեղ Պետրոսեանի եւ համայն Պետրոսեան ննջեցելոց համար։

×

Տիկին Աբրինէ Ձիւհէրեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր ողբացեալ ամուսնոյն՝

ԵՐՈՒԱՆԴ ՁԻՒՀԷՐԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

×

Պ. Աթանաս Պալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկ Պալեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Պալեան, Տէր եւ Տիկին Զաւրիկ եւ Արուսեակ Ալանեան Մերի-ճան, Մուշեղ Մարիամ Պալեան, եղբայրները՝ Գասպար Պալեան եւ զաւակները եւ Տէր եւ Տիկին Սուրէն Պալեան, քոյրը՝ Տէր եւ Տիկին Պայծառ Պերնանտ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստի պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց կնոջ, մօր եւ հարսին

ՏԻԿԻՆ ԼՈՒՍԱԲԵՐ ՊԱԼԵԱՆԻ (ծնեալ Տէր – Պօղոսեան) կսկծալի մահուան քառասունքի առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յաղողները։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երեւանէն Նուարդ Մկրտչի Մերզա-խանեան, ծագումով Վանեցի, կը փնտռէ իր որդին Նորիկ որդի Մկրտզատ Մեր-զախանեանի որմէ լուր չէ առացուած պատերազմէն ի վեր։ Գրել Երեւան, Օ-մար Խայեամ փողոց թիւ 12։

Երեւանէն Արամայիս Աբրահամեան կը փնտռէ իր զաւակները որոնք կորսուած են Պատերազմի ժամանակ. անուններն են Գուրգէն 1923ի ծնունդ եւ Ալպերթ կամ Լիպարիտ Աբրահամեաններ 1925ի ծը-նունդ։ Գրել Երեւան, Արթիկ դուռ։

Երեւանէն Արուսեակ Խամէրեան կը փնտռէ իր եղբայրը Սեդրակ Խամէրեա-նը. իրենց հօր անունն է Գասպար։ Սեդ-րակ կորսուած է 1914ին Էրզրումէն։ Գրել Երեւան 17, Զերիթելլի 51 չէնք, պահեստ 2 բնակարան Ա. յարկ։

Հայաստանէն Սթամպուլեան կը փնտռէ Փարիզի մէջ բնակող Հայկանոյշ, Գրի-գոր Սթամպուլեանները եւ Սիրանոյշ ե-ղիայեանը, որոնց վերջին հասցէն եղած է 42 Րիւ Փըթի, Փարիզ (19)։ Գրել Անդր-ֆէտէրացիայի Բ. փակուղի, բնակարան 112, Երեւան։

Կը փնտռուի Վահրամ Աբրահամի Յա-կոբեան – Դղոյեանը, ծնեալ 1908ին, կորսուած է Հայաստանէն 1941 – 42ին։ Փնտռողներն են իր կինը Գայեանէ եւ աղջիկը Ֆիլիա։ Կը կարծուի թէ Շիքա-կոյի մօտերը կը բնակի այժմ։ Լուր ու-նեցողներէն կը խնդրուի գրել Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ կարելի է ըս-տանալ մանրամասն տեղեկութիւն։

Հայաստանէն Կոլիա Պետրոսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Սերոժ Պետրոսեան, որդի Արտեմի։ Տեղեկացնել Հայաստան, Արտաշատի չրջան Գիւղ Կանաչուտ։

Վերոյիշեալ անձերու մասին որեւէ տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեակ պահել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկր-տիչ եկեղեցւոյ դիւանը։ Հասցէ.—15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8)։ Հեռաձայնի թիւ Էլիզէ 67–03։

Կը խնդրուի նաեւ արտասահմանի թեր-թերէն արտատպել վերոգրեալները։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Շաւիլէն ոմն քսան ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան «Թէյլիրեան» սրահին։

(Մնացեալ «Յառաջ»էն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է քսան Ֆ. Տիկին Մաոի Պալքճեանէ իր զաւկին եղ-ուարդի Ալժերիայէն վերադարձին առ-թիւ, Տիկին եղսաբէթ Եկէնեանէ յիսուն, իր ամուսնոյն մահուան Ա. տարելիցին առթիւ։ Պ. Մարտիկ Տակաճեանէ տասը, Այրի Տիկին Գարապօղոսեանի մահուան առթիւ։

×

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւ-եալ նուիրատուութիւնները փոխան ծաղ-կեպսակի ողբացեալ Մուրատ Հաճի Դա-ւիթեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ։

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Մկրտիչեան 30 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Տէր Գա-լուստեան քսան ֆրանք։

×

Մարսէյլի Աղք. Միութիւնը շնորհակա-լութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէր-ները։

Պ. Ս. Գարբիէլեանէ 25 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ֆրէնկեանէ քսան եւ Պ. Թորոս-եանէ տասը ֆրանք։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը չը-նորհակալութեամբ ստացած է իր աղ-քատներուն համար 25 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Պահչէճեանէ, վաղամեռիկ Մու-րատ Հաճի Դաւիթեանի յիշատակին։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը, Փա-րիզի չրջանի իր մասնաճիւղերով, կը տօնէ Մանուկներու Օրը։

Հինգշաբթի, Յունուար 10, կէսօրէ ետք ժամը 14 – 18, 9րդ թաղամասի քա-ղաքապետարանին մէջ։

6 Ռիւ Տոռւօ, Մեթրօ Ռիշըլիէօ – Տոռւօ)։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ-ցին՝

Հայ գայլիկներ, Կ. Խաչի Օդ. կայանի առաջնորդուհիներ եւ տղաք՝ զաւեշտով մը եւ խմբերգներով։

Հայկական պարեր՝ ղեկավարութեամբ՝ Օր. Քէօշկէրեանի։

Պար, արտասանութիւն, մեներգ, Պան-կէօ Քաշանի ղպրոցին կողմէ։

Հայկական պարեր՝ Ճօլօլեանի եւ Պա-ճըճեանի կողմէ։

Մեներգ՝ Փոճրիկն Ասլանեան։

ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՆԱՆ պիտի բաժնէ ճոխ նուէրներ։

Տղոց փոխադրութեան համար նկատի առնել հետեւեալ միջոցները։

ՇԱՒԻԼ.— կը մեկնի ժամը 13ին փուն-տը Շաւիլէն եւ կը հանգիպի ղպրոցը եւ բոլոր կայարանները։

ՊԱՆԵՒՕ – ՔՈՇԱՆ.— Ռիւ Հայկ Դր-պիրեան, ղպրոցին առջեւ ժամը 13·30ին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Փլաս Քառօ, ժամը 13·30ին։

ԻՍԻ.— Ռիւ տը լա Տեֆաճս, Կ. Խաչի ղպրոցին առջեւ, ժամը 13·30ին։

ԱՐՆՈՒՎԻԼ.— Պ. Նիկողոսեանի նպա-րավաճառատան առջեւ, ժամը 13ին։

×

ՎԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի մասնա-ճիւղի կողմէ, Յունուար 20, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրբէլ Կաթոլիկէ սրահին մէջ։

Դպրոցի փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլ-լայ երգ, արտասանութիւն եւ պարեր, որմէ յետոյ Կաղանդ Պապան իր նուէրնե-րով պիտի վարձատրէ բոլորը։

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Վիէնի Հա-յութիւնը անխտիր։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի քա-ղաքի վարչութեան։

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին։ Ահարոնեան ակումբը։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32. Rue de Trévise. PARIS (9e)

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վար-ժարանին Ծնունդի եւ Ամանորի հանդէս-ը Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ, 12 Յունուար, Շաբաթ ղիչեր, ժա-մը 9ին։

Յայտագրին մաս կը կազմեն՝ արտա-սանութիւններ, նուագ, երգ եւ տրամա-խօսութիւններ՝ երկու սեռ մանուկներու կողմէ։ Իսկ երկու սեռ պատանի-ներու կողմէ, քրքջալիր զաւեշտ մը՝ «Բարեկենդանի Անկուտինները» եւ կովկասեան պարեր։

Մուտքը ազատ է։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՐԱՆԽՃԱՆՔ

Կաղմակերպուած Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Կապ. Խաչի վարչութեան կողմէ, այս Շաբաթ երեկոյ, Պառ Էնթերնասիոնալի մէջ, Շրմէն տը Մատրակ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ա-ռատ կերուխում։

Մուտքը ազատ է։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լիոնի եւ չրջականերու հայ աղջկան վարչութիւնը ժամկոչութիւն կամ դէմ-նապանութիւն ընելու տրամադրութիւն ունեցող հայ զոյգի մը պէտք ունի, եկե-ղեցիին եւ Ազգ. Տան համար։

Բնակարան, լոյս, ջերմութիւն եւ ջուր ապահովուած։

Ներկայանալ եկեղեցւոյ դիւանին կամ վարչութեան ատենապետ Պ. Ա. Օպոզ-եանի։

ՆԱՀԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Իմիի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ղեղար-ուեստական ցերեկոյթը Մարտ 9, Սալ տէ Ֆէթ։

×

Լիոնի եկեղեցաշէն Տիկնանց Միու-թեան պարահանդէսը։

Կիրակի Յունուար 20, կէսօրէ ետք ժամը չորսէն մինչեւ լոյս, Շառպոնիէռի չքեղ եւ ընդարձակ սրահներուն մէջ։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողական ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Զաւարեան» կոմիտէի եւ «Արդութեան» խումբի ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, իւրաքանչիւրը իր սովորական հաւաքատեղին։

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կոմի-տէի ներկայացուցիչները։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21-ին, Մշակոյթի Տան մէջ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. չրջանի բոլոր ընկերները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողո-վի, այս Շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին։

Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայա-ցուցիչը։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինաս-եան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլ-լալ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿՐՈՆՈՒԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայր-եան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւի-րէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ղըպ-րոցի սրահին մէջ, ժամը 8·30ին։ Լան-սէի, Ռընաժէ ընկերներուն ներկայութիւ-նը պարտաւորիչ է։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թուրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպու-թեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխա-դարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին Թերթին վարչութեան, փո-խանցման համար։ Ուղղակի կազմակեր-պութեանց վճարուած դումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպու-թեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրա-տուին կողմէ)։

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատնե-րը կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան։

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԱԿԱՒԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱՒՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ-դերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան։

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, Ս. Վրացեան, Բ. տպ. Պէյրութ, լաթակամ, պատկերազարդ, 684 էջ 45 Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, եղիշէ Զարեենց, Պէյրութ, 317 էջ 7·50 Ֆ.
ՄԱՀԵՐԴ, ձայնագրեալ, էմանուիլեան Ռուբէն, Պէյրութ, 5 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նշպարեան, Պէյրութ 40 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂԼԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ֆ.
ԱՌՁԵՒՈՒ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂԼ. Հ. Դ. Սահեփանեան, Վենետիկ 9 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ. Ս. Գարամանեան, Պէյրութ, 40 Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Ց. Յ. Զապմաճեան, Պէյրութ 40 Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ֆ.
ՋՐՈՑՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ֆ. Բ. հատոր 5 Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵՆԴՐՈՆԱՏԵԼԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

VENDREDI 11 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9502 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9502

ԽՈՀԵՐ

(ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԻԹՈՎ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Աչքի առջեւ ունենալով մեր աշխարհագրական, ազգային ու քաղաքական հակասական, յաճախ նաեւ «ընդդիմամարտ» պայմանները, էականը շարքերու միութենէն առաջ՝ նպատակներու միութիւնն է, անշուշտ :

Նպատակներու միութիւնը ինքնին, ժամանակի ընթացքին եւ աստիճանաբար, երբ պայմանները թոյլատու ըլլան հարկաւ, ինքնաբերաբար կը ստեղծէ արդէն նաեւ շարքերու միութիւնը :

Այս տեսակէտէն շատ բան կախում ունի, բնականաբար, պաշտօնական Երեւանէն : Շատ բան կախում ունի, կասկած չկայ, նաեւ մեղմէ, ազգային գիտակցութեան եւ քաղաքական հասունութեան մեր աստիճանէն :

Էականն ու երկրորդականը իրարմէ զանազանելու եւ իւրաքանչիւրին տեղն ու դերը ճշդելու զգօնութենէն, իմաստութենէն եւ առաքինութենէն :

Մեր ներքին պայքարները բոլորովին ա՛յլ կերպարանք եւ ուղղութիւն կը ստանային, եթէ մեղմէ ոմանց չպակսէր ահա տարրական այդ իմաստութիւնը, անհրաժեշտ այդ առաքինութիւնը :

Բոլորովին տարբե՛ր կերպարանք ու բնոյթ կը ստանային մանաւանդ հայրենիքի եւ Սփիւռքի յարաբերութիւնները, եթէ նոյն ձեւով մտածէին, խօսէին եւ գործէին անցեալին եւ նաե՛ւ ներկայիս պաշտօնական Երեւանը եւ անպաշտօն Երեւանը :

Եթէ պաշտօնական Երեւանը ուզէր կամ կարենար իր շարքերը եւ նպատակները միացնել անպաշտօն Երեւանին, մինչեւ հիմա հայ կեանքի մէջ շատո՛նց իրագործուած կ՝ըլլար նաեւ շարքերու միութիւնը :

Դժբախտութիւնը հոն է, որ պաշտօնական Երեւանը Հայոց պատմութենէն չեկաւ մեզի եւ իր աչքերը սեւեռած չէ յաւերժական Արարատին, ինչպէս ըրած է եւ կ՝ընէ անպաշտօն Երեւանը, այլ սեւեռած է ուրի՛շ բարձունքներու :

Երկու Երեւաններուն — պաշտօնական եւ անպաշտօն — նպատակներու եւ ուղիներու այս աններդաշնակութիւնը, կըրնանք ըսել մինչեւ իսկ խաչաձեւումն է ահաւասիկ, որ խախտած է հաւասարակշռութիւնը եւ տագնապի, մատնած հայ կեանքը, մանաւա՛նդ հայ քաղաքական միտքը :

Շփոթել երկու Երեւանները իրարու հետ, կը նշանակէ սատարել հայ կեանքը խռովող այդ աններդաշնակութեան եւ այդ տագնապին խորացման ու ծաւալման :

Զանազանել երկու Երեւանները, միւս կողմէ, կը նշանակէ սահմանափակել աններդաշնակութիւնը, մեղմացնել տագնապը եւ պայծառացնել մթնոլորտը, միտքե՛րը, հոգինե՛րը, սիրտե՛րը :

Կը նշանակէ, նպատակներու միութենէն ետք, քայլ մը առաջ նետել, նուաճո՛ւմ մը կատարել նաեւ շարքերու միութեան ու միասնականութեան ուղղութեամբ :

Հայ ժողովուրդը, որ հսկայական նուաճումներ ու յաղթանակներ կ՝արձանագրէ քիչ մը ամէն ճակատի վրայ, Սփիւռքի եւ Հայրենիքի — մանաւա՛նդ Հայրենիքի — մէջ հաւասարապէս, ո՛չ մէկ պատճառ եւ ոչ մէկ իրաւունք ունի նոյնքան պատուաբեր յաղթանակներ չարձանագրելու նաեւ այդ մարզին մէջ,— նաեւ շարքերու միութեան եւ ներդաշնակութեան մարզին մէջ :

Մեր առաջին մաղթանքն է, որ Նոր Տարին նոր, լուսաւո՛ր հանգրուան մը կազմէ այս ուղիին, շարքերու միութեան ու միասնականութեան ճանապարհին, մասնաւորաբար Արտերկրի՛ մէջ :

Կա՞յ Հայ մը աշխարհի երեսին, որ աւելի աղուոր, աւելի օրհնաբեր «կաղանդչէք» սպասէ իր ժողովուրդին համար՝ Հայոց Պատմութեան ... Կաղանդ պապայէն :

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՄՊԷ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

ՄԱԿ-Ը ՈՐՈՇԱԾ Է ՄԻՆՉԵԻ ԾԱՅՐԸ ԵՐԹԱԼ

Վերջին պահուն հասած լուրերու համաձայն ՄԱԿը ձերբակալած է Մօյիզ Չոմպէն որպէսզի «նոր վնասներ չհասցնէ իր անպատասխանատու արարքներով »:

Նախքան այս դէպքը որու մանրամասնութիւնները կը պակսէին Հինգշաբթի առաւօտ, Քոնկոյի խառնակ կացութիւնը ոչ մէկ բարելաւում գտած էր :

Ափրիկեցի եւ եւրոպացի բնակչութեան առաջին մտահոգութիւնը պարենաւորումն է եւ ոչ թէ քաղաքականութիւնը, բաժնեթուղթեր տրուած են ժողովուրդին հացի, ալիւրի, մանիկի եւ վառելանիւթի համար, բայց անվերջանալի պոչեր պէտք է ընել, եւ միշտ կարելի չէ ապրանք գտնել : Ամէն բան կարելի է գնել Սեւ Շուկայ, ահաւոր գիներով : Եւրոպացիները «մէջէն կ՝ելլան», բայց Ափրիկեցիներուն համար կացութիւնը շատ ծանր է, տրուած ըլլալով որ անոնց նիւթական պայմանները սահմանափակ են : Ոչ ալիւր, ոչ ալ մանիկ կը մնայ եօթը-ութ շաբաթէն, եթէ մինչ այդ ճամբաները չբացուին եւ կացութիւնը շատ աւելի ծանրակշիռ բնոյթ կը ստանայ : Արդարեւ Եւրոպացիները կը վախնան որ Սեւերը եւրոպական քաղաքին վրայ յարձակին թալանի տալու համար : Պարենաւորումը ցարդ ապահովուած էր երկաթուղիով որ Ռոտեցիայէն կը փոխադրէր հարկ եղած ապրանքները : ՄԱԿը պէտք է ժամ առաջ ճամբաները մաքրէ որպէսզի Էլիզապէթվիլի եւ Սաքանիայի միջեւ երկաթուղին կրկին բանի :

Գալով Եւրոպացիներուն, ըստ արեւմտեան աղբիւրներուն, անոնք ալ այլեւս չեն հաւատար «անկախ» Քաթանկայի թէեւ ոմանք հաւատարիմ կը մնան իրենց համոզումներուն : Կան ուրիշներ՝ ալ որոնց համար քաղաքականութիւնը իմաստէ զուրկ է : «Ես, պարոն, երբեք քաղաքականութիւն չեմ ըրած, ոչ Չոմպէի հետ եմ, ոչ ալ դէմ : Ուզածս միայն այն է որ շարունակեմ աշխատիլ »:

Քաղայի շրջանէն հասած լուրերը շատ աւելի մտահոգիչ են : Հոնկէ եկող ճամբորդներու համաձայն ամբողջ գաւառը ցեղախումբերու արիւնալի բախումներու դաշտը դարձած է : Զօր. Լունտուլայի մէկ տեղեկագրին համաձայն, 3700 մեռեալ կայ լուլուասներու ցեղախումբին մէջ, առջի օրուան կռիւներուն իբրեւ հետեւանք : Վիրաւորներու թիւը անծանօթ կը մնայ : Կը կարծուի թէ սպաննուած են նաեւ երկու Պելժիացիներ որոնց հետքը կորսուած էր քանի մը օր է :

× Լէոփոլտվիլի եւ Լոնտոնի միջեւ ալ մթնոլորտը լարուած է : Լէոփոլտվիլի կառավարութիւնը մերժած է Անգլիոյ 2 միլիոն տոլարի ելմտական օժանդակութիւնը : Կը խօսուի նաեւ դիւանագիտական յարաբերութիւններու խզումի մասին, այս ամբողջը որովհետեւ Քոնկօ գոհ չէ Մեծն Բրիտանիոյ բռնած դիրքէն քաթանկական հարցին մէջ : Լէոփոլտվիլի բրիտանական դեսպանատունը կը ճշդէ սակայն թէ Քոնկոյի կեդրոնական կառավարութիւնը շատ քաղաքավար ոճով մերժած է բրիտանական օժանդակութիւնը ասառնց անբաստանելու Անգլիան որ « ուզած է Քոնկօն խաթարել կտոր մը շաքարով » :

× Մամուլի առաջին ասուլիսին մէջ զոր տուած էր ձերբակալուելէն առաջ, Չոմպէ յայտարարած էր թէ որոշած է գործադրել «այրած հողի» քաղաքականութիւնը եթէ ՄԱԿը Քոլվեզիի վրայ յարձակի : Ցիշեցուցած է որ բոլոր կարեւոր հաստատութիւնները կրնան որեւէ ատեն քանդուիլ : Չոմպէ համաձայն է որ Թանի ծրագիրը գործադրուի պայմանաւ որ նոյն ատեն գործադրուի նաեւ Լէոփոլտվիլի կողմէ : Աւելցուցած է նաեւ որ Քաթանկայի ժողովուրդին օրինաւոր ներկայացուցիչն է, ՄԱԿը ուզէ կամ չուզէ, քանի որ ընտրուած է :

× Տոքթ. Շվայցէռ նամակի մը մէջ, զոր հրատարակէ Պրիւսէլի « Վերջին Ժամ» թերթը, կ՝ըսէ թէ Քոնկօն եւ Քաթանկան իրաւականօրէն երկու անկախ պետութիւնները են : «Քաթանկան անշուշտ մաս կը կազմէր Քոնկոյի գաղթատիրական պետութեան : Բայց գաղթատիրական շրջանը վերջացած է, անոր հետ միասին վերջ գտած է նաեւ Քոնկոյի գաղթատիրական մեծ պետութիւնը :

Բաժնուած է երկու անկախ պետութիւններու : Բայց երկու մասերը անուրանալի կերպով երկու ազատ մասեր են» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ այն լրագրողներն ու մտաւորականները որոնք կարծիքի կամ մամուլի յանցանքով մը ամբաստանուած են, այլեւս ձեռնակապով ատեան պիտի չներկայանան : Այս որոշումը հետեւանք է այն յուզումին որ ստեղծուած է Պոլսոյ մէջ համալսարանի դասախօս Ատնան Պենքի ձերբակալութենէն ետք :

ԳԱՀԻՐԷԷՆ կը հաղորդեն որ Ասուանի ամբարտակի շինութեան աշխատանքներու երրորդ տարեդարձին առթիւ, մեծ հանդիսութիւններ տեղի ունեցած են : Նասր նախագահած է արարողութեանց :

ԻՏԱԼԱՑԻ հրատարակիչ մը՝ Ճուլիօ Էնաուտի չկրցաւ Սպանիա մտնելու արտօնութիւն ստանալ : Յառաջիկայ Մայիսին, Փալմա Տէ Մայորքի մէջ տեղի պիտի ունենար հրատարակիչներու Միջազգային Մրցանակի դատական կազմին ժողովը, որուն անդամ է վերոյիշեալ հրատարակիչը, բայց կը թուի թէ ժողովը տեղի պիտի չունենայ այդ պատճառաւ : Իտալացին վերջերս գիրք մը հրատարակած է որուն խորագիրն է «Սպանական Նոր Դիմադրութեան Երգը» : Մամուլի զեկոյցի մը մէջ, տեղեկատուութեան ընդհանուր տնօրէնը կ՝ըսէ թէ այդ գրութիւնը լեցուն է «նախատական յարձակումներով Կաթողիկէ կրօնքին դէմ, եւ անորակելի նախատինքներ բովանդակ սպանացի ժողովուրդին դէմ» :

ՅՈՒՆԱԿԱՆ թերթ մը կը գրէ թէ տը Կոլ Յունաստան պիտի այցելէ Մայիս 20էն 22 :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ եւ Պոտկորնի Վարշաւա հասած են ուր քանի մը օր պիտի մնան Արեւելեան Գերմանիա անցնելէ առաջ, մասնակցելու համար համայնավար կուսակցութեան համագումարին :

ՆԵՀՐՈՒ նոր նամակ մը զրկած է Չու ԷՆ Լայի ուր կ՝ըսէ թէ սպառնալիքի տեղի չի տար :

ՀՈՆՏՈՒՌԱՍԻ նախագահը հարիւր տոլար տուաւ առջի օր մառեշալ Մոնթկոմբրիի, կորսնցուցած ըլլալով իր գրաւը : Արդարեւ գրաւի եկած էր որ Քասթրօ այլեւս իշխանութեան գլուխ պիտի չըլլայ 1963 Յունուար 1ին եւ կորսնցուցած է :

ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ շարժանկարի շրջանակներու մէջ մեծ դայթակղութիւն մը ծագած է : Իզա Միռանտայի ամուսինը՝ Ալֆրետօ Կուառինի որ տէրն է Իթալա-Ֆիլմս ընկերութեան ձերբակալուած է զեղծարարութեանց համար : Ընկերութիւնն ալ սնանկութեան մէջ է :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը վերապահ կը մնայ ինչ կը վերաբերի վճարուած արձակուրդներու 4րդ շաբաթին : Ծանօթ է որ Ռընօ որոշեց 4րդ շաբաթ մը արձակուրդ շնորհել իր բանուորներուն առանց սակայն չորս շաբաթ վճարուած արձակուրդի ձեւը տալու : Գործատէրերու ընկերակցութիւններն ալ վերապահ են, մինչ Փէօժօ չուզեր յաւելեալ արձակուրդ տալ առանց աւելցնելու աշխատանքի ժամերը : Արդարեւ դիտել կուտայ թէ Ռընոյի աշխատաւորները 48 ժամ շաբաթական կ՝աշխատին, մինչ «Փէօժօ»՝ 46 ժամ միայն : Ֆրանսացի բանուորներուն աւելի քան երեք միլիոնը շաբաթական 48 ժամէն աւելի կ՝աշխատին եւ երեք միլիոն ալ չորս շաբաթ արձակուրդ ունին արդէն :

ՓԱՐԻԶԻ ոստիկանապետը՝ Փափոն կարգ մը ծրագիրներ ունի որոնք կրնան բաւական դրամ ապահովել պետական գանձին : Կ՝ուզէ դիշերային տուրք մը դնել անոնց որոնք փողոցը կը ձգեն իրենց կառքերը, ամսական երեսուն ֆրանք : Նկատի առնելով որ երկու հարիւր հազար Փարիզցիներ կան այս կացութեան մէջ, տարեկան 72 միլիոնի եկամուտ մըն է : Ծանօթ է որ բաւարար չափով կառատուն չկայ Փարիզի մէջ, բոլոր կառքերուն համար :

ՊԱՐՍԵԼՈՆԱՅԻ մէջ Սպանիա — Ֆրանսա հաւասար (0—0) մնացին Ֆութպոլի հանդիպին ընթացքին : Մրցումը տեղի կ՝ունենար ի նպաստ Քաթալոնելի ողողումներու աղէտեալներուն :

ՊՈՒՐԿԻՊԱ արգիլեց Թունուզի համայնավար կուսակցութիւնը :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ նշանաւոր Ըմփայր Սթէյթ Պիլտինկին եօթը յարկերը կրակ առին առջի օր : Ծանօթ է որ Ամերիկայի այս շէնքը իր 102 յարկերով աշխարհի ամէնէն բարձր շէնքն է :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ

500ԱՄԵԱԿԻ

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պոլսոյ պատրիարքութեան 500ամեակի հանդիսութիւնները վերջ գտան անցեալ Կիրակի :

Նախապէս, Դեկտեմբեր 28ին Սարայ սինեմային մէջ տեղի ունեցած է երեկոյթ մը զոր կը հովանաւորէր Շնորք պատրիարք :

Հանդէսը բացուած է Մամիկոնեան երգչախումբի համերգով, որուն յաջորդած է Տիկին Ալիս Մանուկեան իր մեներգներով :

Երեկոյթի երրորդ մասին մէջ երգուած են Կանաչեանի «Կարօտը», «Գարուն եկաւը», «Նարօ ջանը», արժանանալով մեծ գնահատութեան :

Այս համերգ — երեկոյթով վերջ գտած է 500ամեակի հանդիսութիւններուն աշխարհիկ մասը :

Իսկ Կիրակի օր Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցած է 500ամեակի վերջին պատարագը : Պատարագած ու քարոզած է Շնորք պատրիարքը :

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՆԱՄԱԿ ԻՄ ՎԱՂԵՄԻ ԹՈՒՐՔ ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ

Գ.

Վստահաբար դիտես, թէ 20րդ դարը սկսաւ ո՛չ թէ 1901 Յունուար մէկին, այլ՝ քանի մը տարի աւելի ետք, 1914ի ամառը. այնպէս, ինչպէս 19րդ դարը սկսաւ 1815ին՝ Վաթէրլոյի ճակատամարտով: Թուականներու այս ձեւի փոփոխութիւններ հետեւանք են այն պարզ իրողութեան, որ պատմութեան ընթացքը չի կրնար ճշգրտօրէն համապատասխանել օրացոյցին:

Իւրաքանչիւր դար իր իւրայատուկ դիմագիծը ունի: 20րդ դարը նախորդներէն կը զանազանուի այն իրողութեամբ, որ ամէնէն մեծ ոճիրներուն եւ ամէնէն մեծ գոհացումներու դարն է:

20րդ դարու մեծագոյն ոճիրը եղաւ ժողովուրդներու ջարդը — այսինքն՝ ամբողջ ժողովուրդ մը բնաջնջելու փորձը — որ բարեբախտաբար ցարդ հարիւրին հարիւր տոկոսով չյաջողեցաւ: Այս ոճիրին առաջին փորձը — 60 առ հարիւր յաջողութեամբ — կատարուեցաւ նոր դարուն առաջին տարին չբոլորած, 1915ի ամբան սկիզբը: Կը կոչուէր՝ «հայկական հարցին վերջնական լուծումը»:

Նոյնպէս, հիթլերական Գերմանիան փորձեց իրականացնել «հրէական հարցին վերջնական լուծումը» (եւ դժբախտաբար իրականացուց՝ մեծ մասամբ): «Լեհական եւ ռուսական հարցին վերջնական լուծումը» (ու թերեւս նաեւ բոլոր Սլաւներու) ծրագրուած էր եւ հետզհետէ գործադրութեան դրուեցաւ կեդրոնացման կայաններու եւ բանտերու մէջ, ինչպէս նաեւ մահապատիժի գործադրութեան հրապարակներու վրայ: Գիտեմ, թէ կարգ մը Լեհեր եւ Ֆրանսացիներ, ու նոյնիսկ կարգ մը Անգլիացիներ եւ Ամերիկացիներ այն ատեն լրջօրէն մտածեցին «գերմանական հարցին վերջնական լուծման» մասին. այս մտածումը նոյնքան ոճրապարտ էր, թէեւ՝ հոգեբանօրէն հասկնալի: Միեւնոյն ատեն, Ուկրայնացի ազգայնականները «լեհական հարցը կը լուծէին» Վոլսինիի եւ ըմբոստացած Վարշաւայի մէջ, եւ խրուաթ Ուսթաշիները «Սերպական հարցը կը լուծէին» Խրուաթիոյ մէջ: Իսկ Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի ազատագրման սկիզբը Հնդիկներու եւ մահմետականներու միջեւ ծայր տուած սարսափելի ջարդը «հարցերու վերջնական լուծման» միամիտ փո՞րձ մըն էր, թէ՝ սպանդ, բառին բուն առումով: Ամէնէն դժուարը՝ մարդկային ընկերութեանց պահանջած բարոյական օրէնքները ոտնակոխելու առաջին փորձն է: Ատկէ յետոյ եկող փորձերը աւելի կը դիւրանան, մինչեւ որ դառնան բոլորովին... բնական բան մը:

Առաջին համայնքը, որ այս վտանգաւոր ճամբան բռնեց՝ քու ժողովուրդդ եղաւ դժբախտաբար. այս իրողութիւնը անշուշտ ոչ մէկ կերպ կը նսեմացնէ հիթլերականներու ահռելի ոճիրներն ու անոնց հեղինակներուն պատասխանատուութիւնը: Մանաւանդ որ, ըստ ամենայն հաւանականութեանց, շատ բան չէին դիտեր ձեր «հայկական փորձառութեան» մասին, սակայն, հակադրաբար ձեզի, հիթլերական էնվէրները կէս չափով խելացի էին միայն: Մթնոլորտը թունաւորուած էր փոխադարձ ատելութիւններով, որոնք կը ծնին չես դիտեր ուրկէ՞, ի՞նչ ժանտահոտութենէ. գուցէ՝ չթաղուած Հայերու դիակներէն:

Յամենայն դէպս, երբ առաջին անդամ խօսակցութիւն ունեցայ հետդ, երբեք չէի նախատեսեր, թէ իմ իսկ հայրենիքս բեմ պիտի դառնայ մեր խօսած ոճիրներուն չափ սարսափելի ոճիրներու: Եւ թէ ոճիրներու այս շարանը տակաւին հեռու է իր վերջաւորութեան հասած ըլլալէ:

Բայց, միեւնոյն ատեն, 20րդ դարը մեծագոյն գոհացումներու դարն է, զոր պատմութիւնը երբեւիցէ ճանչցած ըլլայ: Դուն իսկ այս պարագան նշմարել կու տաս նամակիդ մէջ, թէեւ առանց գործածելու միեւնոյն բառը: Չե՞ս խորհիր, թէ ոչ — սպիտակամորթ ժողովուրդներու մեծ մասին ազատութեան տիրանալը — եւ այս՝ դրեթէ առանց զնդակ պարպելու — աննախընթաց պատմական հրաշք մըն է: Եւ այն իրողութիւնը, որ առանց ջարդի եւ սակայն յաջողութեամբ դարձեալ տիրացանք արեւմտեան մեր հողամասերուն, որոնց պատճառաւ հազար տարի շարունակ Լեհերը ջարդուած էին. ասիկա խիստ ազդարարութիւն մը չէ՞ բոլոր անոնց, որոնք կը կարծեն թէ կը բաւէ մարդիկը ոչնչացնել առ յաւէտ տիրանալու համար անոնց հողերուն: Նիւրէնպերկի դատավարութիւնն ու հարիւրաւոր ուրիշներ, որոնց ընթացքին պատերազմական ոճրագործներու հոդ չէ թէ միայն մէկ մասը դատուեցաւ, յամենայն դէպս գոհացում տուող մեծ դէպք մըն է: Ասոր հետ միասին, շատ մը համայնքներ սկսած են ընտելանալ հասարակաց յանցապարտութեան գաղափարին հետ (սակայն ասիկա բոլորովին նոյնը չէ ինչ որ հասարակաց պատասխանատուութիւնը):

Մեծ գոհացումներու այս դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ նմանապէս յետպատերազմեան շրջանին գլխաւոր դերակատարները դարձած երկիրներու մէջ: Ռուսերը կեդրոնացման կայաններէն ազատ արձակեցին հիւսիսային Կովկասի քու հայրենակիցներդ ու կրօնակիցներդ (Բալքարները, Քարաչայցիները, Չէրքէզները, Ինգուշները): Հարաւային Ափրիկէն դուրս վտարուեցաւ բրիտանական Հասարակապետութենէն, որովհետեւ կը հալածէր սեւամորթները: Շատ քիչ է թիւը այն երկիրներուն, որոնք տակաւին չեն դիտակցիր, թէ 20րդ դարը տագնապի շրջան մը կ՝ապրի եւ թէ մեծ ոճիրներու շրջանէն յետոյ սկսած է թեւակոխել մեծ գոհացումներու շրջանը — որոնք տնտեսական կամ քաղաքական պատճառներէ անկախ ըլլալով, բարեկամեցողութեան որոշ բարեյոյս նշաններու ապացոյց են: Այս ժեստերուն մէջ ամէն բանէ առաջ նշմարելի է անկեղծ փափաք մը՝ նախապէս գործուած անարդարութիւնները մոռցնել տալու: Բոլորովին անտեսելու չէ անշուշտ այն իրողութիւնը, թէ քաղաքագէտները ենթակայ են հանրային կարծիքին ազդեցութեան. իսկ հանրային կարծիքը կը ներշնչուի զուտ բարոյական ազդակներէ:

Բայց եւ այնպէս, կարգ մը հաւաքականութիւններ տակաւին կ՝անտեսեն իրողութիւնը, այն համոզումով թէ այս բոլորը իրենց չի վերաբերիր: Հարաւային Ափրիկեցիները համոզուած են թէ սեւերը սպիտակներուն գրերիները պիտի ըլլան յաւիտեան: Փորթուկալցիները կը հաւատան այժմ, թէ իրենց գաղթային կայսրութիւնը միշտ պիտի տեւէ, հակառակ անոր որ միւս գաղթատիրութիւնները փուլ կուգան: Դուք, ձեր հերթին, կ՝ենթադրէք թէ երբ երկրի մը բնակչութեան վաթսուն առ հարիւրը բնաջինջ եղած է, ու մնացեալներն ալ աշխարհի չորս կողմը ցրուած են, այդ երկիրը այլ եւս կը դադրի գաղթավայր ըլլալէ ու կարելի է զայն նկատել ձեր հողամասին մէկ կտորը: Որպէս վարձատրութիւն ցեղասպանութեան: Բայց եւ այնպէս հարց կը ծագի, թէ կարելի՞ է վարձատրել Հայերու բնաջնջումը, մինչ Լեհերու եւ Հրեաներու բնաջնջումը պաշտօնապէս ճանչցուեցաւ որպէս մարդկութեան դէմ գործուած ոճիր:

ՊՈԿՏԱՆ ԿԵՆՊԱՐՍԿԻ

(3 եւ մնացեալը յաջորդով)

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

Ծննդեան 150ամեակն է մեր հրապարակագիրներէն եւ լուսաւորիչներէն մէկուն՝ Ստեփանոս Նազարեանի: Հանրային գործունէութեան նուիրուեցաւ անցեալ դարու կիսուն եւ անդնահատելի ծառայութիւն մատոյց հայ ազգին՝ անոր ազգային ինքնագիտակցութիւնը սրելու գործին մէջ: Առաջնորդուեցաւ այն դիտակցութեամբ թէ իր «ժամանակը պատերազմ է եւ կարօտ է անձնադիր նահատակների». օրինակելի անձնուիրութեամբ պայքարեցաւ մեր ժողովուրդին լուսաւորութեան համար եւ իր օրինակով վարակեց յառաջադէմ մտաւորական սերունդ մը:

Նազարեանի մանկութիւնը անցած է Թիֆլիս, ազքատ քահանայի ընտանիքի մը ծոցին մէջ: Աբովեանի հետ աւարտած է նորաբաց Ներսիսեան դպրոցը եւ 1832ին մեկնած Դորպատ՝ շարունակելու ուսումը:

1840ին փիլիսոփայական դիտութիւններու թեկնածուի աստիճանով եւ աշխատելու անյագ ծարաւով լի, Նազարեան կը վերադառնայ հայրենիք: Սակայն, Աբովեանի նման, իր առջեւ ալ փակ կը դտնէ Կովկասի կրթական հաստատութիւններուն դուռները: Խաւարամոլ կաթողիկոս Յովհաննէս Կարբեցիի ջանքերով կը մեկուսացուէին զարդացած, յառաջադէմ մտաւորականները:

Նազարեան հարկադրուած կը մեկնի Կազան՝ աշխատելու համար տեղւոյն համալսարանի Հայոց լեզուի կաճառին մէջ: Ընթացիկ աշխատանքներու կարգին կը պարապի նաեւ ինքնազարգացումով: Կը ստանայ նախ դիտութիւններու մագիստրոսի, ապա տոքթէօրի (վարդապետի) դիտական աստիճան, կը հրատարակէ հայ գրականութեան պատմութեան համառօտ դասագիրք մը, Ֆիրտուսիի գործերուն նուիրուած լուրջ ուսումնասիրութիւն մը եւայլն:

1849ին Նազարեան կը ստանձնէ Լազարեան ճեմարանի պարսկերէն եւ արաբերէն լեզուներու ամպիոններուն փրոֆէսէօրի պաշտօնը եւ կը փոխադրուի Մոսկուա:

1851 – 53ին Նազարեան կը հրատարակէ «Յաղագս փորձնական հոգեբանութեան ճառ», «Առաջին հոգեղէն կերակուր» եւ «Հանդէս նոր հայախօսութեան» գործերը: Իր դաղափարները տարածելու համար Նազարեան դեռ Կազան դտնուած ժամանակ կ՝ուզէր հրատարակել թերթ մը, սակայն միայն 1857ին է, որ կը յաջողի ստանալ «Հիւսիսափայլ» ամսաթերթը հրատարակելու իրաւունքը: Այս շրջանին Նազարեանի հետ կը գործակցէր Միքայէլ Նալբանդեան, որ շատ բարձր կը դնահատէր անոր ազդանուէր գործունէութիւնը: Անոնց բարեկամութիւնը, հակառակ դաղափարական լուրջ տարակարծութիւններուն, կը շարունակուի մինչեւ վերջ: «Հիւսիսափայլ»ի հրատարակութեան վեց տարիներուն ընթացքին կը ձեւաւորուին Նազարեանի հրապարակագիրի ձիրքը, դրական եւ թարգմանական յատկութիւնները, մանկավարժական հմտութիւնները:

«Հիւսիսափայլ» ամսաթերթը մեծ դեր կը կատարէ Հայութեան լուսաւորութեան, ինքնագիտակցութեան գործին մէջ: Մտաւորական բարձրութեամբ ամսաթերթը քննութեան կ՝առնէ դրական լեզու մը ստեղծելու, նոր գրականութիւն

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ստորագրեալները հաճոյքով կ՝ընդգծեն որ բանակցութիւնները տեղի ունեցան կատարեալ սրտակցութեան եւ բարեկամութեան մթնոլորտի մը մէջ:

Ստորագրութիւն՝
Շ. ՓԻԼԻՊՊՈՍԵԱՆ, Կ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ,
ՏՈՔԹ. Ա. ՊԻԻՅԻԻՔԵԱՆ,
Հ. ԹՕՓԱՔԵԱՆ

Անդամ մը եւս նոր համաձայնութեան առաջին երկու կէտերը չյարգուեցան Նիւ Եորքի կողմէ եւ ցարդ չկատարուեցաւ կտակային եկամուտներու փոխանցումը:

ՏԻԱՐ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ԺԸՆԵԻ
ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Բացորոշ է որ Տիար Մանուկեան Ժընեւ եկած էր ոչ մէկ համաձայնական ծրագրով, այլ պարզապէս փորձելու համար իր քաղաքականութիւնը՝ «բաժնէ որ տիրես», եւ ծածկելու համար Հոկտեմբերի կիսուն համար խոստացուած Միջշրջանակային խորհրդակցական ժողովի ջնջումը, ինչպէս եւ՝ հաւանաբար՝ անկարելի դարձնելու ամերիկեան Հ. Բ. Ը. Միութեան նախագահ Տիար Ալան Ֆէնէրի առաջադրած առաքելութիւնը:

Բաց աստի, ան ուրիշ նպատակ մը ունէր, այն էր՝ Զարեհ Պէյէն նոր պատգամ մը ձեռք բերելով անոր նախորդ պատգամին ազդեցութիւնը չէզոքացնել: Այս մասին պիտի արտայայտուինք եթէ հարկադրուինք:

Ասկէ անկախ իր նպատակն էր նաեւ մեզի պարտադրել որ կատարուած իրողութեան համակերպինք, հակառակ պարագային պիտի դադրեցնէր Եւրոպայի շրջանակին մէջ գործադրելի Ֆրանսահայ բարերարներու կտակներուն եւ նուիրատուութեանց հասոյթներուն փոխանցումը, ջլատելու համար մեր գործունէութիւնը, անկարելի դարձնելով հարիւրի մօտ Մարկոսեան սաներու եւ սանուհիներու կրթաթոշակներուն յատկացումը, Էդնայեան կտակով պահուող հայերէնի դասընթացքներու շարունակութիւնը, ինչպէս եւ Նուպարեան Մատենադարանին բնականոն գործունէութիւնը, եւն.:

Այս եւ ելեւմտական ալ աւելի կարեւոր հարցերու մասին կ՝առաջադրենք ի հարկին արտայայտուիլ յառաջիկային:

Այս պայմաններու մէջ է, որ սպառած ըլլալով բոլոր միջոցները եւ ամէն համբերութիւն՝ մեր տարակարծութիւնները հաշտաբար կերպով վերջացնելու, դիմեցինք քանիցս յետաձգուած գործողութեան, նպատակ ունենալով հետեւեալ երեք կէտերը.—

1.— Ամերիկայի մէջ 1942էն ցայսօր եւ ի մասնաւորի 17 Հոկտեմբեր 1942ին եւ 19 Փետրուար 1955ին գումարուած Ընդհանուր ժողովները չեղեալ են եւ որ եւ է ազդեցութիւն չունին:

2.— Գանգատող Միութիւնը տակաւին այսօր կը դեկավարուի ըստ տրամադրութեանց զուիցերական օրէնսդրութեան եւ 1924 Մայիս 5ի կանոնագրութեան, բարեփոխուած 18 Նոյեմբեր 1925ին, 19 Նոյեմբեր 1926ին, 18 Նոյեմբեր 1927ին, 19 Հոկտեմբեր 1928ին, 11 Յուլիս 1930ին, 16 Սեպտեմբեր 1932ին, 22 Սեպտեմբեր 1933ին, 15 Հոկտեմբեր 1936ին եւ 6 Հոկտեմբեր 1938ին, այնպէս ինչպէս հաղորդուած է Լօզանի մէջ նօտար Ֆ. Զիւմաթայնի:

3.— Ամերիկայի Շրջանակային Յանձնաժողովը, ինչպէս եւ անկէ բխած որեւէ խորհուրդ կամ վարչութիւն, որ զայն պիտի փոխարինէ կամ անոր հետ գոյակցի, երբեք չէ ունեցած Միութեան Կեդր. Վարչական ժողովի հանգամանքը, համաձայն Միութեան կանոնագրին յօդ. 12ի իմաստին:

ՆՈՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Տրուած ըլլալով վերի փաստարկութիւնները, մեր մասնաճիւղերէն եւ Մերձաւոր Արեւելքի Միութեան օրինաւոր մարմիններէն խնդրեցինք չմասնակցիլ Նիւ Եորքի մէջ յառաջիկայ 15 – 16 Դեկտեմբերին գումարուելիք «Ընդհանուր Ժողով»ի մը, որ չէ եւ չի կրնար ըլլալ զուիցերական օրէնքներու ենթակայ Հ. Բ. Ը. Միութեան Ընդհ. ժողովը, հակառակ դիտումնաւոր կերպով չփոթութիւն պատճառելու համար գործածուած բանաձեւերու եւ փոխանորդագրերու:

Այս «Ընդհանուր Ժողով»ի օրակարգին վրայ դրուած է «կանոնագրական բարեփոխումներ»: Ո՞ր ընկերութեան կանոնագիրը եւ ի՞նչ տեսակ բարեփոխումներ. ո՛րեւէ բացատրութիւն չէ տրուած:

(17 Շար.)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՕՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՓԵՐԷՆ, (1952 – 62), քերթուածներ: Գրեց Ս. Ք. Զանգու: Փարիզ, 1962:

ՎՃՆՏՆԵՉ ՊՈՍՏԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՆԿ. ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ

ՊՈՒՐՃԻ ՊՈՒՂԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

12 Մարտ 1904, փետր.

ՊՐՈՖԵՍՈՐ ՄԱՏԹԷՈՍ ՏԱՇԵԱՆԻՆ

Սիրելի Ալեն,

Ստացայ քո նամակը, որուն համար շատ շնորհակալ եմ քեզմէ: Ուրախ եմ, որ ամէն բան լաւ է քեզի համար: Ես ալ, փառք Աստուծոյ, առողջ եմ, եւ ամէն բան լաւ կ'երթայ ինծի համար: Ես ալ ամուսնացած եմ, եւ կինս ալ շատ լաւ է: Ունինք մէկ տղայ, որ ծնած է Յունուարի 15-ին, եւ կը կոչուի Ռուբէն: Ան ալ շատ լաւ է: Ես ալ, կինս ալ, եւ տղան ալ, ամէնքս ալ շատ լաւ ենք:

*Ես ալ ուզեցի գալ Ամերիկա, ինչպէս դուն ըրիր, բայց ուրիշ բաներ պատահեցան, որոնք ինծի չթողուցին գալ:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, Տօն Անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, Փա–րիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10ին, յաւարտ պատա–րագի Դպրաց Դասը եւ հոգեւոր հայրերը յատուկ թափօրով պիտի առաջնորդուին եկեղեցւոյս խորհրդարանը եւ պիտի կա–տարուի Զբօրհնէքի արարողութիւնը եւ –կեղեցւոյս խորհրդարանին մէջ, նախա –գահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿ–ԵԱՆԻ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի՝ մասնաւոր հոգեհան –գիստ պաշտօն պիտի կատարուի Առնու –վիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, եկեղեցւոյ բարերար Մուշեղ Պետրոսեա–նի եւ համայն Պետրոսեան ննջեցելոց համար :

×

Պ. Յովսէփ Շիրինեան եւ զաւակները կը յանձնարանեն թէ այս կիրակի առա –ւօտ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ ե–կեղեցւոյ մէջ, իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՊԱՅԾԱՌ ՇԻՐԻՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատա –կը յարգողները :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած կապ. Խաչի մանա–ճիւղի կողմէ, Յունուար 20, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրբէլ Կաթոլիկի սրահին մէջ :

Դպրոցի փոքրիկներու կողմէ պիտի ըն–լայ երգ, արտասանութիւն եւ պարեր, որմէ յետոյ Կաղանդ Պապան իր նուէրնե–րով պիտի վարձատրէ բոլորը :

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Վիէննի Հա–յութիւնը անխտիր :

×

ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի քա–ղաքի վարչութեան :

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին : Ահարոնեան ակումբը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սերաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է քսան ֆրանք Տէր եւ Տիկին Ն. Դար –բինեանէ ողբացեալ Միքայէլ Մինասեա–նի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնոր –հակալութեամբ ստացած է Պ. Նշան Մի–քայէլեանէ յիսուն ֆրանք ի նպաստ Ար –րիմեան վարժարանի, ողբացեալ Միքա –յէլ Մինասեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վար–ժարանին Ծնունդի եւ Ամանորի հանդէ –սը Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ, 12 Յունուար, Շաբաթ գիշեր, ժա–մը 9ին :

Ցայտագրին մաս կը կազմեն՝ արտա –սանութիւններ, նուագ, երգ եւ տրամա –խօսութիւններ՝ երկու սեռ մանուկներու կողմէ : Իսկ երկու սեռ պատանի –ներու կողմէ, քրքջալիր զաւեշտ մը՝ « Բարեկենդանի Անկուտինները » եւ կովկասեան պարեր :

Մուտքը ազատ է :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՐԱՆԽՃԱՆՔ

Կազմակերպուած Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Կապ. Խաչի վարչութեան կողմէ, այս Շաբաթ երեկոյ, Պաւ Էնթերնասիոնալի մէջ, Շրմէն տը Մատրակ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ա –ռատ կերուխում :

Մուտքը ազատ է :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լիոնի եւ շրջականերու հայ ազգային վարչութիւնը ժամկոչութիւն կամ դըր –նապանութիւն ընելու տրամադրութիւն ունեցող հայ ղոյդի մը պէտք ունի, եկե –ղեցիին եւ Ազգ. Տան համար :

Բնակարան, լոյս, ջերմութիւն եւ ջուր ապահովուած :

Ներկայանալ եկեղեցւոյ դիւանին կամ վարչութեան աւենապետ Պ. Ա. Օպող –եանի :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԻՍԻԻ կապ. Խաչի մասնաճիւղի գեղար–ուեստական ցերեկոյթը Մարտ 9, Սալ տէ Ֆէթ :

×

Լիոնի եկեղեցաշէն Տիկնանց Միու –թեան պարահանդէսը :

Կիրակի Յունուար 20, կէսօրէ ետք ժամը չորսէն մինչեւ լոյս, Շառպոնիէրի չքեղ եւ ընդարձակ սրահներուն մէջ :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ատիպողական ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Զաւարեան» կոմիտէի եւ «Արշուճեան» խումբի ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, իւրաքանչիւրը իր սովորական հաւաքատեղին :

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կոմի–տէի ներկայացուցիչները :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ » խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21–ին, Մչակոյթի Տան մէջ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. շրջանի բոլոր ընկերները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողո–վի, այս Շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին :

Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայա–ցուցիչը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինաս –եան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլ –լալ : Կարեւոր օրակարգ :

ԿՐՈՆՈՒԼԼ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայր–եան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւի–րէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, դըպ –րոցի սրահին մէջ, ժամը 8·30ին : Լան –սէի, Ռընաժի ընկերներուն ներկայութիւ–նը պարտաւորիչ է :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թուրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպու –թեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխա–դարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փո–խանցման համար : Ուղղակի կազմակեր –պութեանց վճարուած դրամարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպու –թեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրա–տուին կողմէ) :

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատնե–րը կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան :

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

AU BEAU NOYER
A 50 mètres du Métro MARCEL SEMBAT
7 ETAGES D'EXPOSITION
D'AMEUBLEMENTS
CRÉDIT SANS FORMALITÉS
ՀԱՑԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
185, BD. JEAN JAURÈS --- 15, AV. ANDRÉ MORIZET - BOULOGNE — MOL. 06.03 et 60.38
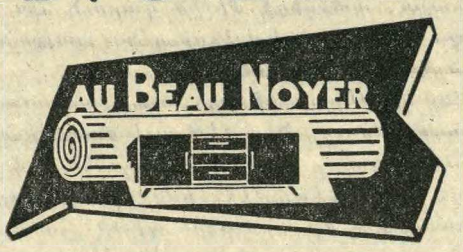

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ·	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ·	միջեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ·	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ընդունակուած ծաւալով ազ –դերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, *Մ. Վրացեան, Բ. տպ. Պէյրութ,* լաթակազմ, պատկերազարդ, 684 էջ 45 Ֆ·
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, *Եղիշէ Զարենց, Պէյրութ*, 317 էջ 7·50 Ֆ·
ՄԱՀԵՐԳ, *ձայնագրեալ, էմանսիփատ Ռուբէն, Պէյրութ*, 5 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, *Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ*, 20 Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, *Մեսրոպ Նալբանեան, Պէյրութ* 40 Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂԼԻԵՐԷՆ, *Հ. Դ. Պայեան, Վենետիկ*, 40 Ֆ·
ԱՌՁԵՒՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ· ԳԱՂԼ· *Հ. Դ. Սուեփանեան, Վենետիկ* 9 Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, *Մ. Գարամանեան, Պէյրութ*, 40 Ֆ·
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, *Յ. Յ. Զագմագեան, Պէյրութ* 40 Ֆ·
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, *Պէյրութ*, 10 Ֆ·
ՁՐՈՑՑ, *Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ*, *Ա. հատոր* 3·50 Ֆ· *Բ. հատոր* 5 Ֆ·

Առաքման ծախքը գնողին վրայ
ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵԼԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀԱՅՐԵՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ եւ կազմակերպութեամբ

« ԱՐՄԵՆԻԱ » ԵՐԳԱՀՈՒՄԲԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ

Մարսէյլի կարող գեղար ուեստական խումբերու

Շաբաթ, Յունուար 19, ժամը ճիշդ 21ին Սալ Մազբօ – 88, Բիւ տ'Օպանեը

ՄԱՐՍԻՑԻ

Երգ երգչախումբին եւ իր *սոլիսթներուն* կողմէ

Հայկական եւ կովկասեան պարեր եւ արտասանութիւն

Թատերական ներկայացում՝ « ՁՈՐՍ ՍԱԼՈՐՆԵՐ »

Մուտքը ազատ է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ

Խոհանոց, ճաշարան, ննջասենեակ, *սթիւտիօներ*, անկողնի կազմածներ, հիւրասրահ, կահաւորման կերպասներ, եւայլն, կ'առնուին՝

Goussainville Mobilier

MAISON R. TACVORIAN

1. Avenue Jacques Potel
2. Avenue de la Concorde
GOUSSAINVILLE (S. et O.)

La petite Boutique aux plus grandes possibilités

Վճարումի մեծ դիւրութիւններ. Հիւանդութեան պարագային՝ ապահովագրութիւն :

Livraison gratuite

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 12 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

SAMEDI 12 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9503 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9503

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՄՊԷ ԱԶԱՏ Է

—o—

ՍԿՍԱԾ Է ՀԱՄԱԿԵՐՊԻԼ

—o—

Երբ թերթը մամուլին կը յանձնէինք երէկ, Չոմպէ ձերբակալուած էր, այսօր նոյն պահուն, ազատ արձակուած է, բայց միայն վերապահութեամբ կարելի է տալ Քոնկոյի եւ Քաթանկայի վերաբերող բոլոր լուրերը :

Ժամանակագրական կարգով Քաթանկայի դէպքերը հետեւեալ ձեւով տեղի ունեցած են : Հսկողութեան տակ առնուելէ քանի մը ժամ ետք, Մօրիզ Չոմպէ ազատ կ'արձակուէր եւ թողելով Էլիզապէթվիլը կ'երթար Մոքէմպօ : ՄԱԿը « սխալ հասկացողութեան» մասին կը խօսէր : Քիչ ետք սակայն, երբ Չոմպէ Էլիզապէթվիլ կը վերադառնար, ՄԱԿը կը մերժէ հետը բանակցիլ, հակառակ անոր որ Քաթանկայի նախագահը հանդարտեցուցիչ յայտարարութիւններ կ'ընէր եւ կողմնակիցն էր Թանի ծրագրին : Բայց ՄԱԿը շատ ծանր զեկոյց մը կը հրատարակէր եւ կրկին հսկողութեան տակ կ'առնէր Չոմպէն : Բայց Մեծն Բրիտանիոյ եւ Պելժիոյ ընդհանուր հիւպատոսներու կրկնակի դիմումներուն տեղի տալով, ՄԱԿի զօրքը կը քաշուէր Չոմպէի բնակավայրէն : Ուրեմն Չոմպէ նորէն ազատ էր եւ տարօրինակ առաջարկ մը կ'ընէր ՄԱԿի անդամներուն.— «Զգեցէք որ Մոքամպօ երթամ, ուր կը գտնուին նախարարներս եւ կողմնակիցներս, Սաքանիայէն կ'անցնիմ զոր իմ զօրքս կը գրաւէ : Կ'ըսեմ որ ազատ ձգեն ճամբան պարենաւորման համար : Եթէ կ'ուզէք ապահով ըլլալ բարիկամեցողութենէս, ՄԱԿի զօրքը թող ինծի հետեւի » : Չոմպէ աւելցուցած է թէ կը հրաժարի «այրած հողի » քաղաքականութիւնը գործադրելէ եւ այդպէս հինգշաբթի օր եթովպական գունդ մը եւ ՄԱԿի հինգ կառքեր կը յառաջանային Ռոտեզիոյ ճամբուն վրայ Չոմպէի պաշտպանութեան ներքեւ :

Ճամբուն ընթացքին (280 քիլոմեթր) զոր կը կտրէր ամերիկեան սեւ կառքով մը, կ'արժանանար խանդավառ ցոյցերու ժողովուրդին կողմէ : Հրահանգ կուտար իր զօրքին որ չկրակեն ՄԱԿի գունդին վրայ որ իրեն կը հետեւէր ... : «Կ'ուզեմ ազատել ժողովուրդս ջարդէն» կը կրկնէր յաճախ : Վերջապէս կը հասնէին Մոքամպօ եւ Չոմպէ դռնփակ նիստ մը կը գումարէր իր Ներքին նախարարին հետ որ ծանօթ է « Քաթանկայի զօրաւոր մարդը » անունով : Մամուլի ասուլիս մըն ալ պիտի տար Էլիզապէթվիլ վերադառնալէ առաջ :

× Քոնկոյի Արտաքին նախարարը «հրաւիրեց » Մեծն Բրիտանիոյ եւ Պելժիոյ հիւպատոսները որ 24 ժամէն հեռանան Էլիզապէթվիլէն : Պօմպօքօ այս որոշումը հաղորդեց շահագրգռուող կառավարութեանց թէեւ Պելժիա հիւպատոս չունի այլ՝ հիւպատոսարանի գրասենեակի պետ մը : Այս որոշումը տրուած է իրենց բռնած նպաստաւոր դիրքին համար Չոմպէի հանդէպ :

Կարեւորը սակայն Քոլվեզին է եւ ՄԱԿի զօրքը կը շարունակէ յառաջանալ այդ ուղղութեամբ : Քաղաքը կը ղեկավարէ Արտաքին նախարար՝ Էվարիսթ Քիմպա : Թղթակիցներու համաձայն քաղաքը Ֆառ – Ուէսթի մէկ թաղամասին պատկերը կը պարզէ : Ափրիկեցի զինուորներ մինչեւ ակռաները զինուած եւ Սիմպա գարեջուրով զինովցած, սարսափ կ'ազդեն եւրոպացի բնակչութեան վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՅ համալսարանի Ֆրանսերէն լեզուագիտութեան դասախօս՝ Ատնան Պենք ազատ արձակուեցաւ առջի օր, ինչպէս նաեւ Աթամ գրական պարբերաթերթին պատասխանատու տնօրէնը՝ Ավշար Թիմուչին : Ծանօթ է որ ասոնք ձերբակալուած էին «համայնավար քարոզչութեան» համար :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նաֆթային պաշտօնեաներու եւ բանուորներու գործադուլը վերջ գտաւ առջի օր : ԱՅ – ՓԻ – ՍԻԻ (Իրամ – Փեթրոլիըմ Քըմփէնի) բանուորներու եւ պաշտօնեաներու սենտիքան յայտարարեց թէ տեղի տուած է լիբանանեան կառավարութեան պնդումներուն, բայց պատրաստ են կրկին գործադուլ ընելու եթէ շուտով գոհացում չստանան :

ՂԱՆԱՅԻ մէջ նոր մահափորձ մը եղած է Ն'Քրումայի դէմ եւ չորս հոգի մեռած ու 25 հոգի վիրաւորուած են :

ՊԱՐՍԻՑ Շահը ճառ մը խօսելով գիւղատնտեսական 4200 ներկայացուցիչներու առջեւ յայտարարեց թէ անմիջապէս հանրաքուէ մը պիտի կազմակերպէ սահմանադրական շարք մը կարեւոր բարեփոխումներու համար.—

Ա.) Աւատապետական դրութեան վերջնական դատապարտում :

Բ) Անտառներու ազգայնացում :

Գ) Պետութիւնը իբրեւ հատուցում ազգայնացուած հողերու գործատուներ պիտի տայ նախկին տէրերուն :

Դ) Բանուորներու մասնակցութիւն հաստատութեանց շահաբաժնին մէջ :

Ե) Ընտրական բարեփոխում :

Զ) «Գիտութեան բանակի» ստեղծում :

Այս յօդուածներուն մեծ մասը արդէն կը գործադրուի եւ վաւերացած է նախարարաց խորհուրդին կողմէ : Բայց օրէնքի զօրութիւն ունենալու համար պէտք է վաւերացուին յաջորդ խորհրդարանին կողմէ, վերջինը լուծուած ըլլալով 1961 Մայիսէն ի վեր : Ընդհանուր ընտրութիւնները նախատեսուած են 1963 Յունիսին համար, այդ պատճառաւ է որ Շահնշահը հանրաքուէի մասին կը մտածէ :

ՆԱՍՐ յայտարարեց թէ Նեղոսի բարձր ամբարտակը արաբեւխորհրդային բարեկամութեան խորհրդանշանը պիտի մընայ :

ՓՐԱԿԱ լոյս տեսնող նոր պարբերաթերթ մը կը գրէ թէ սթալինեան տեսակէտները վնասած են Չեխոսլովաքիոյ տնտեսութեան :

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Թոլիաթթի Ունիթա թերթին մէջ կը պատասխանէ Փեքինի «Ժողովուրդին օրաթերթին» յարձակումներն ու քննադատութիւններուն : «Ինչ որ կը պակսի այն բոլոր քննադատութեանց մէջ զորս մեզի կ'ուղղեն մեր չինացի ընկերները, իրատեսութիւնն է : Կ'անդիտական, կամ անդիտանալ կը ձեւացնեն նոր պայմանները որ կան ընկերվարական եւ ժողովրդապետական պայքարին զարգացման, ոչ միայն մեր երկրին այլ՝ բովանդակ աշխարհին մէջ» :

ՓԱՐԻԶԻ մեթրօն աննախընթաց արկած մը ունեցաւ առջի օր : Փորթ տը Վերսայլի կայարանը երկու կառախումբեր բախում ունեցան եւ 35 հոգի վիրաւորուեցան, բարեբախտաբար շատ թեթեւ կերպով :

ՓԱՍՏԱԲԱՆ ԻԶՈՐՆԻ հրապարակային յայտարարութեան մը մէջ ընդհանուր ներում կ'ուզէ «Գաղտնի բանակ կազմակերպութիւն» բոլոր դատապարտեալներուն համար : Այս առթիւ կը յիշէ թէ նախապէս նամակ մը գրած է նախարար՝ Ժիսքառ տ'Էսթէնի որովհետեւ Ֆրանսական Ալժերիոյ կողմնակից մը եղած էր, խնդրելով որ իր ազդեցութիւնը ի գործ դնէ ներում ստանալու համար Գաղտնի Բանակի դատապարտուածներուն ինչպէս ներում ստացան Ալժ. Ազատ. Ճակատի բոլոր անդամները իրենց ոճիրներուն համար :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոգեց հաւկիթ ներածել գիները իջեցնելու համար :

ՊԵՆԹՐԱՆՏ ՌԸՍԸԼ որ հիմնադիրն էր, «100ներու կոմիտէին» խաղաղասէր կազմակերպութիւն մը, հրաժարեցաւ առջի օր : Բրիտանացի փիլիսոփան 92 տարեկան է :

ՎԻՆՈԿՐԱՏՈՎ յայտարարեց թէ Պերլինի վերեւ ՄԱԿի դրօշակը պէտք է փոխարինէ Ատլանտեան դրօշակը : Փարիզի խորհրդային դեսպանը ըսաւ նաեւ թէ հաշտութեան դաշնագիրը պիտի ստորագրուի արեւմտեաններուն հետ կամ առանց անոնց :

ՓՐՈՖ. ՄՈՆՏՈՐԻ ակադեմական աթոռին թեկնածուները արդէն իսկ ներկայացած են : Եօթը թեկնածուներու մէջ կան՝ Էտկար Ֆօռ, մարզական աշխարհէն՝ Էթիէն Միքառ (Թենիսի ախոյեան), Ժորժ Պառթ – Մոնտ «Մարդկային գրականութիւնը» գրքին հեղինակը : Ֆերնան Փըթօ, բանաստեղծ (?) : Ծանօթ թեկնածուներու մէջ Էտկար Ֆօռէն զատ, յիշենք՝ Լէոն Պինէ, տնտեսագէտ՝ Փօլ Պասթիտ եւ Փրոֆ. Մօրիս Ժիէօռ : Ընտրութիւնը Փետրուար 7ին :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈԹԻ

ԻՆՉՈ՞Ի ՉԳՐԵՑ ԻՐ ՅՈՒՇԵՐԸ

—o—

Տը Կոլ գրեց իր յուշերը եւ անտարակոյս, ուրիշ յուշեր ալ պիտի գրէ՝ երբ նախագահական պալատէն հեռանայ : Վենսան Օրիոլ աւարտելու մօտ է իր յուշերը : Երրորդ Հանրապետութեան վերջին նախագահ Լըպրէօն ալ հրատարակեց իր յուշերը, գլխաւորաբար արդարացնելու եւ բացատրելու համար 1940ին բռնած իր դիրքը : Միայն Ռընէ Քոթի 1959 Յունուարէն կտրուկ կերպով մերժեց ոչ միայն որեւէ բան գրել այլ նաեւ՝ լրագրողներուն հետ տեսակցութիւն ունենալ :

ՀԵՌԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽՈՀԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մէկ քանի ամիս առաջ երբ կին լրագրող մը իր կարծիքը ուզած էր բացարձակապէս ապաքաղաքական հարցի մը մասին, այսինքն, իրեն հարցուցած էր թէ՝ « Հարիւր տարի՞ ապրիլ պիտի ուզէիք թէ՝ հարիւր տարի ետք (ապրիլ)» Հանրապետութեան նախորդ նախագահը շնորհալի նամակով մը պատասխանած էր : Հետաքրքրական գտած էր հարցումը, բայց, կարծիք չէր յայտնած, ըսելով թէ՝ որոշած է լուռ մնալ :

Ինչո՞ւ այսպէս լուռ կը մնար պատուաւոր ու բարեխիղճ մարդ մը, զոր յաճախ կը տառապեցնէր ինքնաքննադատութիւնը եւ որ հինգ տարի, ժամանակակից պատմութեան ամէնէն տագնապալի տարիներուն, կը գտնուէր Ֆրանսայի գլուխը :

Պատճառը՝ նախ եւ առաջ, հեռատեսութիւնն էր ու մանաւանդ՝ խոհականութիւնը : Նախագահական պալատին մէջ իր ներկայութիւնը եւ իր հեռացումը քննադատութեան առարկայ չեղան երբեք (քննադատուեցան՝ զինք հեռանալու ըստիպողները : Ինք՝ չքննադատուեցաւ) : Եւ ատոր համար, Քոթի շատ լաւ գիտէր որ, եթէ իր յուշերը գրէր, պիտի ստիպուէր, բարեացակամ եւ անկողմնակալ իրաւարարի իր դերէն հեռանալ եւ մէկուն կամ միւսին դիրքը դատելով՝ ինքնաբերաբար պատասխան – հակայարձակումներու տեղի տալ :

1954ին, իրաւունք ունէ՞ր իշխանութեան գլուխ հրաւիրելու Մենտէս – Ֆրանսը, 1956 Փետրուար 6ին իրաւունք ունէ՞ր փողոց իջած ժողովուրդի կամքին առջեւ խոնարհելու, 1958 Մայիսին իրաւունք ունէ՞ր տրԿոլի կողմը բռնելու եւ վերջապէս, 1959ը Յունուարին իրաւունք ունէ՞ր հեռանալ յօժարելու : Այս բոլորը հարցումներ են, որոնց՝ օր մը պիտի պատասխանէ Պատմութիւնը :

Ուստի Քոթի խորհեցաւ թէ ամէնէն պատուաւոր եւ ամէնէն ճիշդ կերպը լռելն է : «Իմ բոլոր գործերս ծանօթ են : Ուրիշներ պէտք է դատեն զանոնք. ըսած էր 1960ին, օր մը, երբ մեծ թերթի մը տնօրէնը կրկին փորձած էր զայն համոզել որ պատմէ իր տեսածները, ըսածները եւ ապրումները :

Կար նաեւ այն պարագան, որ բացարձակապէս պէտք չունէր դրամին, զոր իր յուշերը կրնային բերել իրեն : Անշուշտ, ոչ այնքան՝ որքան որ պիտի շահէր Պրիժիթ Պարտօ, եթէ հրատարակէր իր յուշերը, բայց, ամէն պարագայի մէջ, տասը միլիոն մը պիտի ըլլար :

— Այս տարիքիս մէջ ի՞նչ պիտի ընեմ այդ դրամը, հարցուցած էր խնդալով :

Ունէր հանդստեան թոշակ մը, որ իրեն կը թոյլատրէր հանդիստ կեանք մը ապրիլ : Ունէր նաեւ պզտիկ հարստութիւն մը — յարկաբաժին մը Հավրի մէջ եւ հատ մըն ալ՝ Շայեոյի պալատին մէջ, Փարիզ : Իր տղաքն ու թոռներն ալ հանդիստ կ'ապրէին :

ՅԻՇՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏԿԱՐԱՑՈՒՄ

Վերջապէս այսօր կարելի է ըսել՝ թէ նախագահը տարիներէ ի վեր կը տառապէր յիշողութեան տկարացումէ, որ հետոհետէ կը սաստկանար : Ամէնէն նշանակալից դէպքերը կը մոռնար եւ յաճախ, կը պատահէր որ, նախապէս իր շատ լաւ ճանչցած մարդիկը չճանչնար :

Տարիքոտ մարդոց մօտ շատ յաճախադէպ է յիշողութեան տկարացումը, որուն ծանօթ էր Ռընէ Քոթի, եւ որ վերջնապէս զայն համոզեց թէ՝ լաւ պատմագիր չէր կրնար ըլլալ : Հետեւաբար, աւելի լաւ էր հրաժարիլ :

Պէ՞տք է ցաւիլ, որ Չորրորդ Հանրապետութեան նախագահը մեռաւ, առանց գրաւոր վկայութիւն մը ձգելու նախագահական պալատին մէջ անցուցած իր հինգ տարիներուն մասին :

Երկու դէպքեր կան, որոնց համար այդ վկայութիւնը կարեւոր պիտի ըլլար — Տիէեն – Պիէն – Ֆուն եւ Հնդկաչինի հաշտութիւնը եւ 1958 Մայիս 13ը :

Բայց, նախագահ Քոթի, որ իր դիրքին բերումով ծանօթ էր այս դէպքերու բոլոր մանրամասնութեանց, պիտի ուզէ՞ր արդեօք այս ոչ –այնքան հաճելի, չըսելու համար խորտակիչ, մանրամասնութիւնները հրապարակել : Բացի իր խոհականութենէն, որուն մասին խօսեցանք քիչ վերը, իր ամբողջ խառնուածքը, յարձակողականութեան եւ խստութեան պակասը, անտարակոյս, արգելք պիտի ըլլային իրեն : Եւ այն ատեն, իր յուշերը ուրիշ բան պիտի չըլլային, եթէ ոչ ծանօթ կամ երկրորդական դէպքերու մասին տեղեկագիր մը, — քանի որ ամէնէն կարեւորներէն պիտի խուսափէր :

Ո՛չ : Այս պարագաներուն տակ աւելի լաւ է որ Ռընէ Քոթի բերանը փակ մեռաւ, զինք ճանչցողներուն մօտ ձգելով պատկերը փափկանկատ եւ մեծհոգի մարդու մը, որ ջանաց ոչ ոք վշտացնել : Ինչ որ լաւագոյն միջոցն էր ծառայելու իր յիշատակին, եւ իր պատմական դէմքին :

Քաղեց ՎԱԶՐԻԿ

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՆԱՄԱԿ ԻՄ ՎԱՂԵՄԻ ԹՈՒՐՔ ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Գիտեմ, որ այս նամակը ձեռքդ պիտի չհասնի, եթէ ոչ ուրիշ պատճառներով, բայց գոնէ անոր համար որ լեհական մամուլը չես կարդար: Շատ – շատ, ձեր տեղեկատուն մկրատելով պիտի կտրէ այս յօդուածը եւ վրան չոր նօթագրութեամբ մը նշէ՝ « թշնամի քարոզչութիւն » — ինչ որ անիմաստ է, քանի որ միշտ եղած եմ եւ կը մնամ ձեր ժողովուրդին անկեղծ բարեկամը: Եւ ինչ որ աւելի կարեւոր է, մինչեւ օրս ալ վըստահութիւն ունիմ ձեր ժողովուրդին վրայ: Եւ միայն այս պատճառով է, որ կը գրեմ այս զայրացած ու տխուր նամակը:

Բայց այս վայրկեանիս քեզի չէ որ կ'ուղղեմ զայն. որովհետեւ յուսախաբ ըրիր զիս. բաւականաչափ ուժ եւ քաջութիւն չունեցար քու երկրիդ մէջ խօսք առնելու՝ բնաջնջուած ժողովուրդներու պաշտպանութեան ի խնդիր: Այս պատճառաւ ալ նամակս կ'ուղղեմ անոնց, որոնք ձեր ազգին իրական խիզճն են, ձեր դրողներուն, արուեստագէտներուն, ուսուցիչներուն, աշխարհի մէջ անուն շահած թուրք գիտնականներուն, դաստիարակներուն եւ երիտասարդութեան բարեկամներուն: Լաւ գիտեմ, թէ լաւագոյն պարագային, այս յօդուածին արձագանգը միայն պիտի լսէք, աշխարհի այս կամ այն թերթին մէջ վերանորոգուած, կամ ձեր եւրոպացի բարեկամներու անձնական նամակներուն մէջ յիշատակուած: Առաջին ակնարկով՝ անբաւարար է այս. բայց ապագային կրնայ շատ օգտակար ըլլալ: Երբեմն, պզտիկ կայծ մը, որ ցոյց կուտայ թէ հակառակ արտաքին երեւոյթներուն աշխարհը տակաւին մոռցած չէ հայկական հարցը, կրնայ ազդանշանը դառնալ շատ մը ուրիշ լոյսերու բոցավառումին, այնքան յստակ ու լուսաւոր, որ դուք իսկ տեսնէք զանոնք:

Ահա այս է հետապնդած նպատակս: Որովհետեւ միայն դուք էք որ ձեր ընկերութեան մէջ պէտք է դառնաք փաստաբանները աշխարհացրիւ Հայերուն որոնք կ'ապրին մանրադիտային Հայաստանի սահմաններէն դուրս. որովհետեւ ձե'ր նախնիքներն են, որ խլեցին անոնց հայրենի հողերը՝ երեք միլիոն էակներու կեանքերուն հետ:

Ո'չ Թուրք եմ, ո'չ Հայ. հետեւաբար չեմ կրնար որոշել, թէ ի՞նչ չօշափելի ձեւ պէտք է գտնէք Հայերը զոհացնելու համար: Սակայն գիտեմ, թէ մեր ապրած պատմական դարաշրջանին, երբ ճնշուած ժողովուրդներն ու կողոպտուած երկիրները ինքնաբուխ կերպով կ'ազատագրուին, այս հարցը ինքն իրեն մէջտեղ կուգայ կրկին: Ու առաւելութիւնը ձեր կողմը կ'ըլլայ երբ ձեր ամբաստանողն ու դատաւորը դուք իսկ ըլլաք, փոխանակ սպասելու որ ուրիշներ ձեզ դնեն ամբաստանեալի աթոռին վրայ:

Չեմ կրնար հասկնալ թէ այսօր ինչպէս կրնաք անտարբեր մնալ քառասուն տարիէ ի վեր ձեր վրայ ճնշող ոճիրներուն հանդէպ: Չեմ կրնար հասկնալ թէ ինչպէս, այս պայմաններուն տակ, ժողովուրդ մը կրնայ ապրիլ, իր հայրենիքը սիրել, խնդալ, երջանիկ ըլլալ, գրել, ծիծաղաշարժ գրքեր կարդալ, օտար երկիրներ այցելել եւ օտարները ընդունիլ: Կը կարծեմ, թէ Գերմանացիները այս պատկերը պիտի ներկայացնէին եթէ Հիթլէր շահած ըլլար երկրորդ աշխարհամարտը: Բայց այդ պարագային՝ աշխարհը կորսընցուցած պիտի ըլլար իր իմացականութիւնը: Իսկ դուք, հակառակ ամէն բանի, բնականոն աշխարհի մը մէջ կ'ապրիք:

Պատերազմէն առաջ, պուլկար հեղինակի մը մէկ պատմուածքը կարդացած էի, որուն մէջ կը պատմուի թէ ինչպէս պուլկար աւազակներ իր մօրը աչքերուն առջեւ սպաննած են թուրք նորածին մը: Այս պուլկար հեղինակը ինչո՞ւ քաջութիւնն ունեցաւ անծանօթ այս դէպքը պատմելով իր իսկ երկիրը ամբաստանելու, մինչ ձեր վիպասաններուն համար 3 միլիոն Հայերու ջարդը անհպելի, լռութեան դատապարտուած, ու նոյնիսկ յաճախ արհամարհուած նիւթ մը կը մնայ: Չեմ կրնար երեւակայել, թէ հայ Աննա Ֆրանքի մը յուշերը կարենան լոյս տեսնել ձեր լեզուով. հակառակ անոր, որ սարսափի այդ տարիներուն ջարդուած 1 միլիոն հասուն աղջիկներն ու կիները բաւականաչափ զարգացած էին արեւելքի պայմաններուն համար: Նոյնիսկ Վերֆէլի դառական դարձած գիրքը, այսօր, ձեր երկրին մէջ արգիլեալ գրականութեան ցանկին վրան է. լաւ գիտեմ:

Սակայն, բարոյական մղիչ ազդակները որոնք եւրոպական ընկերութեանց մօտ զոհունակութեան ալիքներ կը ստեղծեն, եւ նախապէս հասցուած վնասներուն հատուցումը, չեն կրնար բոլորովին անտարբեր ձգել ձեզի: Ահա թէ ինչու այս նամակիս առիթ տուող ցաւագին հարցը անլուծելի հոգեբանական հանելուկ մը կը մնայ ինծի համար, որ տարիներէ ի վեր միտքս կը չարչարէ: Եւ կը վստահեցնէր ձեզի թէ մինակ ես չեմ այս պարագային մէջ գտնուողը: Իմ մտահոգութիւնս կը բաժնեն բոլոր անոնք, որոնց սրտին վրայ կը ճնշէ ձեր մեծ ժողովուրդին պատիւն ու բարի համբաւը:

ՊՈԿՏԱՆ ԿԵՆՊԱՐՍԿԻ

ՔՈՒՇ

ՀՐԱՇՔ ԵՐԿԻՐԸ

Հնագէտներուն ուշադրութիւնը ներկայիս կեդրոնացած է Միջին Նեղոսի հովիտին երկարութեամբ տարածուած եւ հազիւ քանի մը քիլոմեթր լայն հողաշերտին վրայ: Լիպիայի եւ Նուպիայի անապատներուն անծայրածիր աւազուտները կը շրջապատեն այդ շերտը: Երբեմն ամբողջ տարին, նոյնիսկ քանի մը տարի, արեւէն խանձած հողը անձրեւի երես չի տեսներ: Կեանքի միակ աղբիւրը այդտեղ Նեղոսն է:

Այժմ Նեղոսի վրայ, Ասուան քաղաքին քովերը կը շինուի նոր եւ մեծ ջրամբար մը, որ պիտի աւարտի 1968ին: Շնորհիւ այս ջրամբարին աւելի քան մէկ միլիոն հեկտար հող Եգիպտոսի եւ Սուտանի մէջ պիտի դառնայ մշակելի:

Սակայն, քանի դեռ արուեստական « ծովը » տարածուած չէ Նեղոսի հովիտի այդ մասին մէջ, հնագէտները, քանի մը տարուան մէջ պէտք է փրկեն տեղւոյն արժէքաւոր հնութիւնները:

Հինգ, վեց հազար տարի առաջ Նեղոսի ոռոգելի հողերուն, հարաւային Եգիպտոսի եւ հիւսիս – արեւելեան Սուտանի սահմաններուն վրայ կը գտնուէր Քուշ հին երկիրը, որ յետագային կոչուեցաւ Նուպիա:

Չորս, երեք հազար տարի Քրիստոսէ առաջ այստեղ ապրած են հին Եգիպտացիներուն ազգակից ցեղեր, որոնք յետագային խառնուած են քոչուոր խափշիկներուն հետ: Չօրաւոր դրացին՝ Եգիպտոս ժամանակ առ ժամանակ յարձակումներ կը գործէր այդ հարուստ երկրին վրայ:

Հին եգիպտական պապիրոսները կը խօսին եւ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն խորհրդաւոր Քուշ երկրին եւ անոր մշակոյթին մասին:

Նուպիոյ անապատին մէջ, իբրեւ հին յուշարձաններ, մէկ քանի միայնակ շինութիւններ մնացած են, որոնք շինուած են եգիպտացի փարաւոններու իշխանութեան դարաշրջանին: Ծանօթ է թէ մօտաւորապէս երկու հազար տարի Նուպիա պատմական ընդհանուր կապ ունեցած է Եգիպտոսի հետ: Եգիպտացիները ԺԸ. դարուն (Ք. Ա.) կը գրաւեն Քուշ երկիրը եւ տեղւոյն վրայ կը շինեն իրենց տաճարները եւ ամրոցները: Այս յուշարձաններուն պատճառաւ հնագէտները մինչեւ վերջերս չէին հետաքրքրուած աւելի հին շրջանի քաղաքակրթութեան հետքերով:

Ու ներկայիս, կարճ ժամանակուան մէջ, պէտք է ուսումնասիրել, պեղել եւ լոյս աշխարհ հանել թանկարժէք բոլոր յուշարձանները, որոնք շուտով եւ ընդմիշտ պիտի մնան ջուրի տակ:

Ի՞նչ գործեր կան կատարուելիք:

Մինչեւ այսօր Նուպիայի հետազօտութիւնները բաւարար չափով չեն կատարուած, եւ հնագէտները պէտք է նախ լաւ կերպով ուսումնասիրեն Նուպիոյ ինքնատիպ մշակոյթին յուշարձանները:

Երկրորդ՝ կայ քանի մը եղակի յուշարձաններու տեղափոխութեան խնդիրը: Քարէ մեծ կտորներէ շինուած շէնքերը կարելի է քանդել եւ նոր վայրեր տեղափոխել մաս առ մաս: Ասիկա այնքան ալ դիւրին գործ մը չէ, քանի որ շէնքերուն վրայ գրութիւններ կան, եւ քարէ մեծ կտորները իրարմէ անջատելու ատեն զարդանկարները կրնան փճանալ:

Գալով Ֆիլէ եւ Ապու Սիմպալ կղզիներու հսկայածաւալ տաճարներուն, որոնք շինուած են Ռամսէս Բ.ի օրով, ասոնք պիտի մնան իրենց տեղերը: Ժայռերուն մէջ փորուած տաճարները յստակ գաղափար կուտան եգիպտական հին ճարտարապետութեան մասին:

Հնագէտները կը զարմանան: Օրինակ, հին Եգիպտոսի ճարտարապետները ի՞նչպէս գիտցած են, որ իրենց ընտրած ժայռին վրայ ճեղքեր չկան: Ի՞նչպէս կրցած են արտաքին նշաններով ճշգրիտ որոշել, որ միաձոյլ ժայռին չափերը բաւական են քանի մը տաճարներու շինութեան համար, որոնք պէտք է փորուին անոր մէջ: Ի՞նչպէս գիտցած են, որ այն աւազաքարը, որմէ գոյացած է լեռը, իր տոկունութեամբ յարմար է վիթխարի արձաններու եւ սիւնագլուխներու շինութեան համար: Իսկ ի՞նչպէս գիտցած են հանքերուն քիմիական յատկութիւնները, օրինակ այն, որ աւազին մասնիկները ներգործելով երկաթին թթուիտին (օքսիտ) վրայ, արտայայտիչ երանգներ կուտայ ժայռին՝ վարդագոյնէն մինչեւ մուգ կանաչ:

Մեծ տաճարը, որուն ճակատը կը նայի դէպի արեւելք, օրուան ամէն ժամերուն ազդեցիկ տպաւորութիւն մը կը գործէ, բայց յատկապէս հիասքանչ է արեւածագին: Ճարտարագէտները տաճարը եւ քանդակները այնպիսի ձեւով մը դասաւորած են, որ ծագող արեւուն ճառագայթները նախ լուսաւորեն ճակատի մասը եւ աստիճանաբար հասնին մինչեւ լերան սիրտը: Արդարեւ արեւուն լոյսը սկիզբը կը լուսաւորէ տաճարին գլխաւոր մուտքը, յետոյ՝ սիւնաշարք սրահը:

Աբու Սիմպալի յուշարձանները պահպանելու համար զանազան առաջարկներ ներկայացուած էին: Առաջարկներէն չորսը ուշադրաւ էին: Վերջնականապէս որոշուեցաւ գործադրել իտալացի ճարտարագէտ եւ հնագէտ Փիերօ Կածոլայի յատակագիծը — երկու տաճարներն ալ կտրելով պիտի անջատուին ժայռէն եւ վանդակապատ, ամբարձիչներով պիտի բարձրացուին ջուրի ներկայ մակերեսէն 66 մեթր բարձր: Յետոյ՝ տաճարները մեծ զգուշութեամբ պիտի ամրացուին. չափէն աւելի նուրբ գործ մըն է ասա. ճաթած յախճապակի մը ամրացնելու չափ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Հակառակ Կեդր. Վարչութեան բազմաթիւ պաշտօնագրերուն եւ անոր ամերիկեան փաստաբաններուն կողմէ եղած դիմումներուն, Հ. Բ. Ը. Միութեան Սահմանադրութեան պահապան Լօզանի Նօտարը անոր ամերիկացիներուն 1955ի գործողութիւնները հակականոնագրական եւ ապօրէն նկատելով, իբրեւ օրէնքի մարդ եւ առանց մեր գիտակցութեան ու ինքնաբերաբար՝ *եօթը տարիէ ի վեր* կը մերժէ Միութեան հիմնական կանոնագրին մէջ արձանագրել Նիւ Եորքի առաջարկներն ու որոշումները, ու կ'ըսէ.

« *ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔՈՎ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸՆ Է, ԵՒ ՊԷՏՔ Է ԳՈՐԾԷ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՍԴՐՈՒԹԵԱՆ* »:

Ինչպէս կը տեսնուի, հարցը իրաւական է եւ երկու տեսակէտներէն որո'ւն ճիշդ ըլլալը կամ ոչ՝ միայն իրաւական ատեանը կրնայ որոշել: Եւ ասիկա՝ որքան շուտ ըլլայ այնքան լաւ, որովհետեւ ներկայ անորոշ կացութիւնը ոչ միայն մեր Ընկերութիւնը կը քայքայէ, այլ անոր զանազան երկիրներու մէջ գտնուող վարիչներուն՝ իրենց տեղական իշխանութեանց հետ ունեցած յարաբերութիւնները ալ կը վտանգէ:

Պիտի նախընտրէինք այս բոլոր լուսաբանութիւնները տալ խոստացուած Միջշրջանակային խորհրդակցական ժողովին առջեւ, սակայն Կեդր. Վարչութիւնը անգամ մըն ալ յարգած չըլլալով իր խոստումը, մեզ պարտադրեց այս բոլորը գրելու:

Այս ընելով, կը փափաքինք ուղղել սրտագին կոչ մը, որպէսզի Հ. Բ. Ը. Միութեան հաւատարիմ անդամները անխախտ պահեն իրենց հաւատքը՝ անոր նպատակներուն եւ գաղափարականին, ու մանաւանդ անոր երջանկայիշատակ հիմնադրին ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ եւ իր գործակիցներուն բարոյական կտակին, որն է իրենց կողմէ հաստատուած Միութեան Հիմնական Կանոնագիրը:

Այս է եղած մեր գործունէութեան ուղեգիծը եւ մեր դիմած վերջին միջոցներուն մղիչ ազդակը: Եւ ասիկա կը յայտարարենք իբրեւ բացարձակապէս անկախ եւ չէզոք անձեր, եւ չենք ալ թոյլ տար, որ մեր անկեղծութիւնը, անշահախնդրութիւնը եւ Միութեան հանդէպ ունեցած սէրն ու անվերապահ նուիրումը կասկածի տակ դրուի ո'եւէ մէկու կողմէ, ինչպիսի դիրքի վրայ ալ գտնուի ան:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ
ԵՒ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզ, 20 Նոյ. 1962

×

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

ԱՆՈՐԱԿԵԼԻ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄ ՄԸ

Մեր սոյն «Լուսաբանութիւնը» տպագրութեան յանձնուած էր, երբ արտասահմանի հայ թերթերէ ոմանց մէջ հրատարակուած տեսանք « Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Վարչութեան պաշտօնական զեկոյցը», 31 Հոկտեմբեր 1962 թուով, որուն կցուած էր 20 Սեպտեմբեր 1962 թուակիր նամակ մը, ստորագրուած Զարեհ Պէյ Նուպարէ եւ ուղղուած Տիար Ալեք Մանուկեանի:

Այս նամակի յիշատակութիւնը ըրած ենք մեր «Լուսաբանութիւն»ի մէջ (էջ 41), « Տիար Մանուկեանի Ժընեւ այցելութեան նպատակները» վերնագրին տակ, եւ ըսած՝ թէ նպատակներէն մէկն էր Զարեհ Պէյէն նոր պատգամ մը ձեռք բերելով անոր նախորդ պատգամին ազդեցութիւնը չէզոքացնել»:

Անոնք որ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը պառակտելով չէին բաւականացած եւ չէին խղճահարած իրենց ամերիկեան «Քորփորէյշըն»ի նոր կանոնագրութեան մէջէն ջնջելու Միութեան ողբացեալ հիմնադիր Պօղոս Փաշա ՆՈՒՊԱՐի եւ գործակից հիմնադիրներու անունները.— հակառակ որ համաձայն իրենց պաշտօնական յայտարարութեանց «նոր ամերիկեան ընկերութիւնը ՆՈՅՆՈՒԹԵԱՄԲ պիտի պահէր զուիցերական ընկերութեան հիմնական կանոնագրութիւնը», (տես Գ. Կիրակոսեանի նամակը,— ժպրհած եւ ողբացեալ հիմնադրին զաւկին եւ Միութեան պատուոյ նախագահ Զարեհ Պէյ Նուպարի անունն ալ վարկաբեկել եւ անոր հեղինակութիւնն ու հմայքը նսեմացնել, անկէ խաբէութեամբ կորզելով ստորագրութիւն մը կանխաւ պատրաստուած նամակի մը տակ, որ հերքումն է Զարեհ Պէյի տասնեւեօթ տարիէ ի վեր դաւանած սկզբունքներուն եւ իր բազմաթիւ ինքնաբուխ եւ ՎԱՒԵՐԱԿԱՆ նամակներով արտայայտուած տեսակէտներուն, որոնց մէկ լուսաւոր պատկերն էր իր պատգամը մեր շրջանակին 15 Ապրիլ 1962ի Համագումարին ուղղուած եւ հրատարակուած « Շինարար»ի 1962 Մայիսի թիւով:

Իբրեւ փաստ հոս նոյնութեամբ կը դնենք թարգմանութիւնը Զարեհ Պէյի 7 Յունուար 1955 թուով նամակին, զոր ուղղած է Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովին, 1955ի Ընդհանուր Ժողովին նախօրեակին եւ որուն յիշատակութիւնը ըրած ենք «Լուսաբանութիւն»ի մէջ (տես էջ 12):

(18 Շար.)

դժուար, քանի որ երկար դարերու ըն– թացքին տաճարներուն ներսը բազմաթիւ ճեղքեր եւ անցքեր գոյացած են, որոնց մէջէն ջուրը կը կաթկթի եւ պատերը տեղ տեղ քանդուած են :

Մեծ տաճարին համար չինուելիք վերե– լակ վանդակը պիտի կշռէ քառորդ մի– լիոն ֆոն : Վերելքը դիւրացնելու համար որոշած են տաճարին վերի ժայռը «կըտ– րել» : Այս գործն ալ մեծ դժուարութիւն եւ մանրակրկիտ աշխատանք կը պահանջէ :

Անցեալ տարի Նեղոսի արեւելեան ա– փին, Խոր Տաուտ ծովախորշին մօտերը երեւան եկաւ հին չեմպասան մը. բազմա– թիւ փոսեր, որոնք խնամքով ծեփուած էին կաւով, իսկ քանի մը հատն ալ ապա– պատուած : Փոսերուն մէջ պտուտած ա– ոարկաներուն մեծ մասը կաւէ ամաններ էին : Առաջ այդպիսի ամաններ կը պրա– նուէին միայն Դ. Հոպարամեակի (Ք. Ա.) դերեզմաններուն մէջ, այսինքն փա– րաւոններու առաջին իշխանութեան գը– լուխ գալու առիւները : Այդ ամաննե– րուն մէջ պահուած էին կաթ, ցորեն, իւղ : Փոսերուն մէջ կային նաեւ կայծ– քարէ դանակներ, սուրեր, վզովկրէ, կաւէ գարդեր, արմաւ եւ պտուղներ : Քարէ գործիքներուն պատասխանատուութիւնը ապշեցուցիչ կատարելութեան հասած էր այդ օրերուն : Գտնուած սուրերուն չեր– բերը այնքան սուր են, որ հինդ հարար տարուան հնութիւն ունեցող այդ սուրե– րով կարելի եղած է գիւրութեամբ հաց կարել :

Առանձնապահները այդ չեմպասանը չի – նած են իրենց ճամբու ընթացքին , երբ դէպի արեւմտեան կը քշէին իրենց անա– ասունները : Այդ դարաշրջանին Նուպիոյ անապատին այդ վայրը բերրի եւ անաս– ուռս չրջան մը եղած է :

Հարիւրաւոր հին պատկերներով եւ մա– կագրութիւններով ստորատէն մինչեւ պապաթը ծածկուած հսկայ ժայռեր ալ կան : Այս ժայռերէն ամէն մէկը իսկա – կան գանձ մըն է պատմաբաններուն հա – մար : Առանց վրայ փորագրուած են ու – դեւորներ՝ հետիոտն եւ ձիաւոր, նետ – րով եւ աղեղներով պինդ ռնդներ, որսորդ– ներ, Գոյ չաստուծոյ առջեւ ծունկի է – կած փարաւոն մը, եւայլն :

Զարմին աւելի հետաքրքրական են Ու – ատի Ալաքի «քարէ դիւանները» : Ուատի Ալաքի հովիտը փարաւոններու չրջանին շոր ափիոնատան մըն էր (աւելի հին չըր– ջանին հասած է պետ մը, յետագային ցամքած), ուրկէ կ'անցնէին եգիպտական կարաւանները երթալու համար Կարմիր ծով, կամ կրանիտի եւ մարմարի, ինչ – պէս նաեւ ոսկիի հանքեր ունեցող Նու – պիոյ չրջանները :

Այս բոլորը ցոյց կուտայ, որ Նուպիան, կամ Քուչի երկիրը, ինչպէս կոչուած էր ակիզբներէն, պատմական հարուստ վայր մը եղած է եւ քաղաքակրթական կեդրոն մը :

Ս. Հ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՐԳԻՉԱՆԻ

«ԱՐԵՒԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ»

Ուսուցիչը հարցնում է իր աշակերտ – ներից մէկին.

— Մեր քիւրի, դու կարո՞ղ ես թուար– կել մեր արեգակի ընտանիքին մէջ մտնող բոլոր մոլորակները :

— Ինչո՞ւ չէ, ուսուցի՛չ, չէ՞ որ մեր տան անդամներին ես լաւ պիտեմ :

— Ես ձեր տան անդամների մասին չեմ հարցնում, այլ արեւի ընտանիքի :

— Հասկանալի է, ուսուցիչ··· բայց տարբերութիւն չկայ : Ա՛յ, կը թուարկեմ եւ դուք կը համոզուէք :

Ուսուցիչը զարմանքով ուսերը թօթ – փում է եւ ունկնդրում աշակերտին, որն իսկոյն կարկուտի պէս վրայ է տալիս :

— Մայրս բազմանդամ ընտանիքի հե– րոսուհի մայրն է, անունը՝ Արեւ : Ես նրա առաջին զաւակն եմ, որովհետեւ Մեր – քիւրին եմ : Ցաջորդը քոյրերիցս՝ Վեներ– ան է : Տատիկիս անունը երկօ է, ուրիշ խօսքով, ասել է Թէ՝ Երկիր : Եղբայրնե– րիցս մեծը Մարսելն է, բայց քանի որ անյարմար անուն էր, դարձրեց՝ Մարս : Նրա օրինակին հետեւեց մեծ քոյրս՝ Վարդենիները, որը զարմաւ ժուպիթեր : Այդ որոշման օրուանից իրեն լաւ է զգ – ում : Հայրս՝ Աստուրը հարազատների պահանջով կոչուեց Սաթիւրն : Եւ երբ նրան «Սաթիւրն հայրիկ» ենք անուա – նում՝ սիրալիր ժպտում է : Ցետոյ ջուխ– տակ փոքրիկ եղբայրներս երբ ծնուեցին, մեր տանը ժպտով զումարուեց, ծննդա – կանով անուանեցին՝ Ուրան եւ Նեպթիւն : Ահա, սիրելի ուսուցիչ, սրանով մեր մայր Արեւի ընտանիքում մոլորակների հաշիւը վերջացաւ :

Ուսուցիչը ժպտաց եւ ապա կատակով հարցրեց.

— Մերքիւրի, իսկ ձեր ընտանիքում ոչ մի արբանեակ չունե՞ք :

— Ինչպէս չէ, բա մեր Լուսիկն ի՞նչ է :

·· Դասատուն բոլոր դէպքերում ըս – տիպուած էր իր հնարամիտ աշակերտին դերապանց վնասատական նշանակել :

ԱՇՈՏ ՇԱՅԲՈՆ

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԻՐՔ՝ ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻԻ ՄԱՍԻՆ

Ծովանկարիչ Յովհաննէս Այվազովսկիի կեանքը դեկարուետական դիծերով ներ– կայացնող վէպ մը գրուած է Լ. Վակների կողմէ, ռուսերէն, որուն հայերէն թարգմանութիւնը՝ «Պատմութիւն նկա – րիչ Այվազովսկու մասին», լոյս տեսաւ Երեւանի մէջ, Ս. Սահակեանի եւ Գ. Էլ– բակեանի թարգմանութեամբ :

×

« ԸՆՏԻՐ ԵՐԿԵՐ » խորագրին տակ հր– ատարակուեցաւ արեւմտահայ արդի դը– րականութեան լաւագոյն ներկայացու – ցիչներէն՝ Լեւոն Բաշալեանի գործերուն հատընտիր : Գիրքը կը պարունակէ գրա– դէսին լաւագոյն գործերը, ժամանակա – գրական կարդով :

Տիգրան Չէօկիւրեանի «Վանքը» վէ – պակը, որ առաջին անգամ հրատարակ – ուած է 1914ին, Պոլիս, լոյս տեսաւ վեր– ջերս Հայաստանի մէջ :

ՐԱՖՖԻ՝ ՏԱՍԸ ՀԱՏՈՐՈՎ

Հայ ազատագրական չարժման մեծ դարձնիչներէն՝ Րաֆֆիի ծննդեան 125 – ամեակին առթիւ, Հայպետհրատը սկսաւ հրատարակել գրագէտին բոլոր գործերը՝ ամփոփուած տասը հատորներու մէջ : Հրատարակի վրայ է արդէն առաջին հա– տորը, որ կը պարունակէ «Սալբի» վէ – պը, «Հարէմ» վիպակը, «Ամբոխ Հը – ոիփսիմէն», « Գեղեցիկ Վարթիկը » , « Ուխտեալ միանձնուհին », «Ցնային փեսայ » եւ այլ գործեր :

ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Խրուշչեւ պիտի հրաժարի·— Նախագահ Քենըտի մահափորձէ պիտի ազատի

Եգիպտացի նշանաւոր աստղագէտ Մո– համէտ Եուսէֆ էլ Մինիաուի, որ 1941– ին փըրլ Հարպըրի յարձակումը նախա – տեսած էր, 1963ի մասին նախատեսու – թիւններ ընելով յայտարարած է, թէ այս տարուան ընթացքին խորհրդային վարչապետ Պ. Խրուշչեւ պիտի հրաժա – րի : Նմանապէս նախատեսած է, թէ նա– խագահ Քենըտի թէեւ մահափորձէ մը հրաչքով պիտի ազատի, այսուհանդերձ միջպղպային լուրջ հարցեր պիտի դիմա – դրաւէ :

Եգիպտացի գուշակին համաձայն , Միացեալ Նահանգներու եւ համայնավար Չինաստանի միջեւ զգալի բանակցու – թիւններ պիտի սկսին, բայց խորհրդա – յին խափանարարներ, Միացեալ Նա – հանգներու մէջ պայթումներ կատարե – լով, նախագահ Քենըտիի դիրքը պիտի տկարացնեն :

Էլ Մինիաուի նախագահ ար կոլի հա – մար յսած է, թէ առեն մը եւս պիտի մնայ իշխանութեան գլուխ եւ ապա պի– տի անհետանայ : Նախագահին անհետա – ցումը յոտի ազդեցութիւն պիտի գործէ Արեւմուտքի պաշտպանութեան վրայ :

Եգիպտացի աստղագէտը յայտարարած է, թէ համաչխարհային նոր պատերազմը պիտի սկսի Գերմանիոյ մէջ : Արեւմուտք ծանր կորուստներու ենթարկուելէ ետք յաղթական պիտի հանդիսանայ : Սակայն պատերազմը 1963ին պիտի չպայթի :

— Պ. Խրուշչեւ պիտի ծանուցանէ պի– տական նոր գիւտ մը, որ գինուորական մարզի մէջ չրածին ռումբէն աւելի նչա– նակալից պիտի ըլլայ :

— Արեւելք եւ Արեւմուտք պիտի մօ – տենան իրարու, հասարակաց թշնամիին՝ համայնավար Չինաստանի դէմ :

— Միացեալ Նահանգները պիտի հաչ– տուին Քուպայի հետ :

— Մեծն Բրիտանիոյ մէջ Սըր Ուինս– թըն Չըրչիլ պիտի մեռնի յանկարծ : Միւս կողմէ՝ Հասարակաց Շուկային մէջ Մեծն Բրիտանիոյ մուտքն եւս, խռովութիւն– ներ պիտի ծագին երկրին մէջ :

— Առժամեայ խաղաղութենէն ետք , նոր բախում տեղի պիտի ունենան Հնդ– կաստանի եւ Չինաստանի միջեւ : Սա – կայն Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի տա – րաձայնութեանց կարգադրման չուրջ համաձայնութիւն պիտի գոյանայ :

— Սպանիոյ մէջ զօրավար Ֆրանքօ միապետութիւնը պիտի վերահաստատէ :

— Թուրքիոյ մէջ յեղափոխութիւններ եւ խափանարարութիւններ տեղի պիտի ունենան :

— Այս տարուան ձմեռը չատ ծանր պի– տի ըլլայ :

Քաղեց Ա. Օ.

ՆՈՐ ԴԱՒԻ

Թուրքիոյ Փոբրամասնութեանց եւ ազնց եկեղեցիներուն դէմ...

Թրքական թերթերը կը հրատարակեն Անգարայէն Դեկտեմբեր 27 թուականով ղրկուած հետեւեալ ուշագրաւ հեռա – գիրը :—

Պետական նախարար Ալի Շաքիր Ազան– օղլու յայտարարութեան մը մէջ ըսած էր թէ «Աթաթաւհանկն դրամական օժան – դակութիւն կը կատարուի կարգ մը եկե– ղեցիներու», եւ թէ «այս օժանդակու – թիւններուն մէկ մասը քաղաքական նպա– տակներ կը հետապնդէ » :

Պօղոս Ափական ծերակուտական Պերճ Թուրան այսօր Ծերակոյտի նախագահու– թեան բեմնագրի հարցապնդում մը կա– տարեց այս մասին : Հարցապնդումը հե– տեւեալն է.

« Այդ օժանդակութիւնները ո՞ր երկիր– ներէն կը կատարուին : Որո՞նք են, այն կրօնական համայնքները, որոնք այդ օ– ժանդակութիւնները կը ստանան : Ցիշեալ քաղաքական նպատակները յանգա՞նք են ըստ թրքական պատժական օրէնքին : Ի՞նչ են քաղաքական նպատակները , ո – րոնց կը ձգտին այդ օժանդակութիւննե – րը : Նկատելով որ նախարարի մը կողմէ պաշտօնապէս յայտարարուած է այս կէ– տը, պէտք է ուրեմն որ փաստի եւ փաս– տաթուղթի վրայ կռթնի : Այս կացու – թեան մէջ, թրքական պատժական օրէն– քին համաձայն յանգանք մը գործուա՞ծ է : Յանցաւորներուն դէմ հետապնդում կատարուա՞ծ է :

պատերազմը 1963ին պիտի չպայթի :

— Պ. Խրուշչեւ պիտի ծանուցանէ պի– տական նոր գիւտ մը, որ գինուորական մարզի մէջ չրածին ռումբէն աւելի նչա– նակալից պիտի ըլլայ :

— Արեւելք եւ Արեւմուտք պիտի մօ – տենան իրարու, հասարակաց թշնամիին՝ համայնավար Չինաստանի դէմ :

— Միացեալ Նահանգները պիտի հաչ– տուին Քուպայի հետ :

— Մեծն Բրիտանիոյ մէջ Սըր Ուինս– թըն Չըրչիլ պիտի մեռնի յանկարծ : Միւս կողմէ՝ Հասարակաց Շուկային մէջ Մեծն Բրիտանիոյ մուտքն եւս, խռովութիւն– ներ պիտի ծագին երկրին մէջ :

— Առժամեայ խաղաղութենէն ետք , նոր բախում տեղի պիտի ունենան Հնդ– կաստանի եւ Չինաստանի միջեւ : Սա – կայն Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի տա – րաձայնութեանց կարգադրման չուրջ համաձայնութիւն պիտի գոյանայ :

— Սպանիոյ մէջ զօրավար Ֆրանքօ միապետութիւնը պիտի վերահաստատէ :

— Թուրքիոյ մէջ յեղափոխութիւններ եւ խափանարարութիւններ տեղի պիտի ունենան :

— Այս տարուան ձմեռը չատ ծանր պի– տի ըլլայ :

Քաղեց Ա. Օ.

ՆՈՐ ԴԱՒԻ

Թուրքիոյ Փոբրամասնութեանց եւ ազնց եկեղեցիներուն դէմ...

Թրքական թերթերը կը հրատարակեն Անգարայէն Դեկտեմբեր 27 թուականով ղրկուած հետեւեալ ուշագրաւ հեռա – գիրը :—

Պետական նախարար Ալի Շաքիր Ազան– օղլու յայտարարութեան մը մէջ ըսած էր թէ «Աթաթաւհանկն դրամական օժան – դակութիւն կը կատարուի կարգ մը եկե– ղեցիներու», եւ թէ «այս օժանդակու – թիւններուն մէկ մասը քաղաքական նպա– տակներ կը հետապնդէ » :

Պօղոս Ափական ծերակուտական Պերճ Թուրան այսօր Ծերակոյտի նախագահու– թեան բեմնագրի հարցապնդում մը կա– տարեց այս մասին : Հարցապնդումը հե– տեւեալն է.

« Այդ օժանդակութիւնները ո՞ր երկիր– ներէն կը կատարուին : Որո՞նք են, այն կրօնական համայնքները, որոնք այդ օ– ժանդակութիւնները կը ստանան : Ցիշեալ քաղաքական նպատակները յանգա՞նք են ըստ թրքական պատժական օրէնքին : Ի՞նչ են քաղաքական նպատակները , ո – րոնց կը ձգտին այդ օժանդակութիւննե – րը : Նկատելով որ նախարարի մը կողմէ պաշտօնապէս յայտարարուած է այս կէ– տը, պէտք է ուրեմն որ փաստի եւ փաս– տաթուղթի վրայ կռթնի : Այս կացու – թեան մէջ, թրքական պատժական օրէն– քին համաձայն յանգանք մը գործուա՞ծ է : Յանցաւորներուն դէմ հետապնդում կատարուա՞ծ է :

ԵՐԼՏՉԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՁՈՐՍ

Այս նամակը, ինչպէս ըսինք, ցնցեց յեղաշրջեց տատապող յեղափոխականին հոգեկան դրութիւնը, հոն, Մենչիյկի ծառերուն չուքը նստած, կը սկսէր վայե– լել մայիսի հեշտանքները : Նոյն պահուն, պարտէզը, որ կէս ժամ առաջ դժոխք մը կը թուէր իր յուսահատ աչքերուն, կար– ծես թէ կը ժպտէր իրեն. իրերը, տեսա– րանները դիւթիչ էին աւելի հմայքոտ, կեանքը չատ քաղցրացաւ, Աչոտ ինքզինք յանկարծ կերպարանափոխուած զգաւ . իր կեանքը պիտի վերանորոգուէր եւ իր ներքին բնազդներուն ու ձգտումներուն դէմ ոչ մէկ արգելք, ոչ մէկ պատուար պիտի գոյութիւն ունենար այնուհետեւ :

Նարկիլէն քաշեց վերջացուց, կատսօնը կանչեց , վճարեց ու մեկնեցաւ Աչոտ ; դնաց ուղղակի Աթթարինի կողմը, ուր իր բնտանիքով կը բնակէր Տոքթ. Կարապետ Խան Փաշաեան, Պողոսային վրայ նայող կոկիկ տունի մը մէջ :

Աչոտ ներս մտաւ եւ ընդունելեցաւ Տի– կին Վերժինէ կ. Փաշաեանէն, բժիշկին բացակայութեանը :

Տիկին Վերժինէ կը համակրէր Աչոտի , սկսաւ խօսակցիլ ասոր հետ Սասունի կռ– իւներուն վրայ, կը գովէր Անդրանիկի հերոսային արարքները :

Եւ ահա վարէն դուռը զարնուեցաւ , բժիշկ խանը կը վերադառնար :

Վեր ելաւ, Աչոտը տեսաւ եւ գոհ մր– նաց, շատ կը սիրէր զանի :

Տեսակցութիւնը շատ սիրալիր եղաւ . Աչոտ, առանց սեթեւեթի, առանց յառա– ջաբանի, պարզեց իր այցելութեան չար– ժառիթը, եւ Քրիստափոր Միքայէլեանի նամակը դրպանէն հանելով, երկնցուց դայն Տոքթ. Փաշաեանին :

Այս վերջինը, նամակը ծայրէ ծայր քաղելէ յետոյ, դարձաւ ըսաւ .

— Աչոտ, պատրաստ է դումարը, ե՞րբ պիտի մեկնիք :

— Քանի մը մանր մուներ դործեր ու – նիմ, պիտի կարգադրեմ, եւ յետոյ պիտի մեկնիմ , արգէն սպասելու ժամանակ չկայ :

— Շատ լաւ, ըսաւ Տոքթոր խանը, մէկ կողմէ բանալով իր գրասեղանին գզրոցը : Երկու հազար ֆրանքի դումարը վճա– րեց Աչոտի, մաս մը հնդուն ոսկի, մաս մըն ալ դրամատոմս :

Աչոտ գրեթէ ժամ մը նստաւ բժիշկին մօտ, եւ յետոյ վերադարձաւ իր տունը :

Տնական պարագաները ունէր դիզուած, հացազործի, մսագործի , նպարավաճա– ռի, տունի վարձք , եւն, նոյնպէս, իր անզործութեան ամիսներուն մէջ, պար – տաւորուած էր փոխառութիւններ ընել քանի մը բարեկամներէ, բոլոր այս պարտքերը մաքրել, առանց մէկ սանդիմ ձգելու : Պարտքերէն թեթեւցած , դու – մար մըն ալ զատեց իր ընտանիքին հա – մար, որպէսզի տատապին իր բացա – կայութեան միջոցին :

Այսպէս , ամէն կարգադրութիւնները վերջացուցած, հետեւեալ օրը պիտի մեկ– նէր դէպի Ցունաստան, եւ անկէ Պոլիս :

Ը.

Փերէայի նաւամատոյցը տենդոտ գոր– ծունէութիւն մը կը տիրէր, հարիւրներով մեծ ու փոքր մակոյկներ գիրար կը խա– չաձեւէին , տարմովին խուժելով դէպի չողենաւ մը որ նոր կը հասնէր ու կը խարսխէր ծովին բացերը :

Ագենքատրիայէն մեկնած էր այդ չողե– նաւը :

Ժիր նաւավարները գործի վրայ էին, չողենաւին սանդուխը կը վերելակէին մաղլցի եւ իրարու ձեռքէ կը յափշտակէ– ին ճամբորդներուն դոյքերը : Կէս ժամ – ուան մէջ պարպուեցաւ չողենաւը ճամ – բորդներէն, որոնք, խառն ի խուռն , ի – րենց գոյքերուն հետ, մակոյկներուն մէջ նետուած, կ'ճաճպարէին ելլել ցամաք :

Այդ ճամբորդներուն մէջ կը նշմարուէր Թուխ դէմքով, արտայայտիչ աչքերով , երեսունչինդը լրացուցած ,նուրբ հասա– կով մարդ մը, որ քանի մը փոքր անուշկներէ բաղկացած իր գոյ – քերով , առանձին նստած էր մա– կոյկի մը մէջ, որ արագօրէն կը սա – հէր խաղաղ ու կապոյտ ծովուն վրայէն :

Քարափը կը սպասէին մէկ քանի երի – տասարդներ, որոնք մակոյկին մէջէն ա– րին այս ճամբորդը, եւ առաջնորդեցին խանի մօտիկ հիւրանոց մը :

Աւելորդ է ըսել, այդ խորհրդաւոր դէմքով մարդը ծանօթ է արդէն ընթեր– ցողներուս, Դաշնակցական անխոնջ գոր– ծիչը, նոյնիքն Աչոտ Բագրատունին, Վե– շապի պատասխանատու մարմնի անդամ– ներէն, որ Մայիսի 23ին Ազեքսանդրիա– յէն մեկնած էր, Քրիստափոր Միքայէլ – եանի հրահանգին համաձայն, եւ Բիրէյա կուգար, ասկէ, ապահով միջոցով մը Պոլիս մտնելու համար :

Արգէն, իրմէ առաջ ուրիշ օժանդակ ընկերներ փութացած էին Ցունաստան դալ :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Նոր Տարուան Աւթին
« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ընկեր Առլէն Փափազեան այս տարի եւս մէկ տարեկան Յառաջ կը նուիրէ ընկեր Վարուժան Աթթարեանի (Փարիզ) :

×

Փոքրիկներ ժերար եւ Ժան Ժակ Քէֆէլեան կը վերանորոգեն մէկ տարուան «Յառաջ»ի բաժանորդագրութիւնը իրենց մեծ մօր՝ Այրի Տիկին Ա. Պալըզճեանի (Կարտան) :

×

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ս. Քանտոյեան (Էքս ան Փրովանս) 25 ֆրանք :

Տրակինեաճէճ հաւատարիմ բաժանորդ մը վաթսուն ֆրանք կը ղրկէ իրրեւ բաժնեգին չեչտելով «կեանքի սղութեան պատճառով իմ բաժնեգինս վեց հազար ֆրանք, 1963ի համար, երանի թէ այս – պէս ամէն մարդ խորհի եւ ձեղի օգտա – կար ըլլայ ...» :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլ, Սէնթ – Անթուանէն Պ. Տիւրան Շահպազեան եւ ընտանիքը ցաւակ – ցութիւն կը յայտնեն Պ. Մելքոն Հէպոյեանի իր կնոջ՝ վերժին Հէպոյեանի մահուան առթիւ :

×

Լիոն :— Ֆ. Կ. Ա. մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Ազնիւ Գամպէրեանին եւ իր ընտանեկան պարագաններուն, այս առթիւ ստացած է քսան ֆրանք, իր մօր Ե. Ղոզեանի ցաւալի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոն :— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը չորհակալութեամբ ստացած է Ալժէա – բնակ Պ. Ա. Գրիգորեանէ 50 ֆրանք :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած կազ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, Յունուար 20, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքէլ կաթոլիկի սրահին մէջ :

Դպրոցի փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլայ երգ, արտասանութիւն եւ պարեր, որմէ յետոյ կաղանդ Պապան իր նուէրներով պիտի վարձատրէ բոլորը :

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Վիէնի Հայութիւնը անխտիր :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի քաղաքի վարչութեան :

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին : Ահարոնեան ակումբը :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, Տօն Անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 10ին, յաւարտ պատարագի Դպրաց Դասը եւ հոգեւոր հայրերը յատուկ թափօրով պիտի առաջնորդուին եկեղեցւոյ խորհրդարանը եւ պիտի կատարուի Զրօրհնէքի արարողութիւնը եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ ՍԵՐՈՎԲԻ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ
Des Entrepreneurs
(ԶԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐ)

Կանանց ամառուան հագուստեղէնի հարմար, ամբողջութեամբ մեքենայի կար, մաքուր աշխատանք, լաւ վճարում :

Անձամբ դիմել :—

Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

40, Rue des Jeuneurs, Parir 2e

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Փարիզ :— Հաճնոյ Հայրենակցական Միութիւնը նամակ ունի Յառաջի խմբագրութեան մօտ :

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վարժարանին Ծնունդի եւ Ամանորի հանդէսը Պօմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ, 12 Յունուար, Շաբաթ գիշեր, ժամը 9ին :

Յայտագրին մաս կը կազմեն՝ արտասանութիւններ, նուագ, երգ եւ տրամախօսութիւններ՝ երկու սեռէ մանուկներու կողմէ : Իսկ երկու սեռէ պատանի – ներու կողմէ, քրքջալիր զաւեշտ մը՝ « Բարեկենդանի Անկուտինները » եւ կովկասեան պարեր :

Մուտքը ազատ է :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՐԱՆԽՃԱՆՔ

Կազմակերպուած Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Կապ. Խաչի վարչութեան կողմէ, այս Շաբաթ երեկոյ, Պատ Էնթերնասիոնալի մէջ, Շրմէն տը Մատրակ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ առատ կերուխում :

Մուտքը ազատ է :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լիոնի եւ չրջականերու հայ ազդային վարչութիւնը ժամկոչութիւն կամ ղբա – նապանութիւն ընելու տրամադրութիւն ունեցող հայ զոյգի մը պէտք ունի, եկէ – ղեցիին եւ Ազգ. Տան համար :

Բնակարան, լոյս, ջերմութիւն եւ ջուր ապահովուած :

Ներկայանալ եկեղեցւոյ դիւանին կամ վարչութեան ատենապետ Պ. Ա. Օպոզեանի :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Իմիի կապ. Խաչի մասնաճիւղի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 9, Սալ տէ Ֆէք :

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ :— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողական ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ « Զաւարեան » կոմիտէի եւ « Արղութեան » խումբի ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, իւրաքանչիւրը իր սովորական հաւաքատեղին :

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՓԱՐԻԶ :— Հ. Յ. Դ. « Փոթորիկ » խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

ՎԱԼԱՆՍ :— Հ. Յ. Դ. շրջանի բոլոր ընկերները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, այս Շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին :

Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ :— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, դպրոցի սրահին մէջ, ժամը 8·30ին : Լանսէի, Ռընաժի ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ փոխան ծաղկեպսակի ընծայաբերութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները :— Ողբ. Տիկին Մարի Պալըզճեանի յուղարկաւորութեան առիթով Տէր եւ Տիկին Կարպիս Սըլազլեանէ 30 ֆրանք : Ողբ. Պիմէն Թէրզեանի յուղարկաւորութեան առիթով՝ Պ. Պ. Մեսրոպ Հաթէմեանէ 30 եւ Սահակեանէ 20 Ս. Ծնունդի տօնակատարութեան առիթով Տէր եւ Տիկ. Գունտաքճեանէ 30, Տիկին Հաղարապետեանէ 20 (խորան ծածկոցին) եւ Տէր եւ Տիկին Ֆրէնկեանէ 20 (Կապոյտ Խաչին) : Աւանդ դումարը ստանալ քարտուղարութենէն :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ.	միջեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿՐ ՓՆՏՈՒՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ եւ կազմակերպութեամբ

« ԱՐՄԵՆԻԱ » ԵՐԳԶԱՒՈՒՄԲԻ

Միրայժար մասնակցութեամբ

Մարսէյլի կարող գեղարուեստական խումբերու

Շաբաթ, Յունուար 19, ժամը ճիշդ 21ին Սալ Մազբօ – 88, Րիւ տ'Օպանեը

ՄԱՐՍԷՅԼ

Երգ խումբին եւ իր մեներգուներուն կողմէ

Հայկական եւ կովկասեան պարեր եւ արտասանութիւն

Թատերական ներկայացում՝ « ԶՈՐՍ ՍԱՂՈՐՆԵՐ »

Մուտքը ազատ է

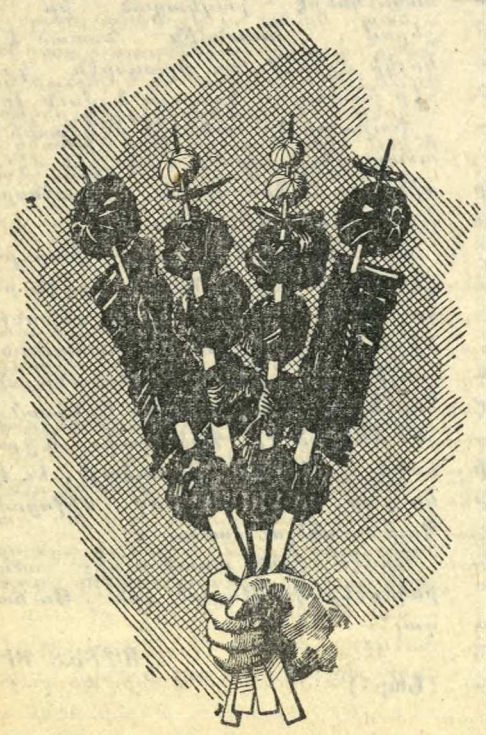

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՒՏԱԴՐՈՒԶ

ՀԷԼՎԱ
ԼՈԳՈՒՄ
Սուսամ –
ՀԷԼՎԱ

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSÉE

ԹԱՀԻՆ
ՇԱՐՈՑ
(ՌՈՃԻԿ)
ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

DIMANCHE 13 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9504 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9504

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Վազգէն Ա. պատարագած ու քարոզած է Էջմիածնայ Մայր Տաճարին մէջ, անցեալ Կիրակի Ծնունդի առթիւ :

Իր քարոզին մէջ, զոր յետագային Երեւանի ձայնասփիւռը սփռած է, Կաթողիկոսը մասնաւորաբար խօսած է խաղաղութեան մասին, որ առաքելութիւն մը կը նկատէ բոլոր մարդոց այլ մանաւանդ հոգեւորականներուն համար : Հայրապետը յիշած է նաեւ Էջմիածնի մէջ տեղի ունեցած հանդիսութիւնները անցեալ աշնան :

ՊՈԼԻՍ

Ծնունդի եւ Աստուածայայտնութեան տօնին առթիւ մասնաւոր շուքով հանդիսութիւններ տեղի ունեցած են Պոլսոյ բոլոր եկեղեցիներուն մէջ: Խաղ Արք. նախագահած է Գում Գափուի աթոռանիստ Մայր Եկեղեցւոյ Ճրագալոյծի արարողութեանց, :

Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ խթման պատարագի արարողութեանց նախագահած է Սուրէն Արք. Քէմհաճեան :

Աթոռանիստ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագած է Շնորհք պատրիարք :

Կէս օրէ ետք յարանուանական ու պաշտօնական անձնաւորութիւններ այցելութիւն տուած են պատրիարքարան : Աթենակորաս պատրիարք շքախումբով գացած է Ծնունդը շնորհաւորել եւ անդ լերէն խօսակցելէ ետք Շնորհք Արք.ի հետ, ներկաներուն ըսած է.—

« Առաջին դարերուն բոլոր Քրիստոնեաները Ծնունդը կը տօնէին Յունուար 6ին, բայց Դ. դարուն Ոսկեբերան Պատրիարքին կողմէ Դեկտեմբեր 24ին տօնակատարել սկսուեցաւ. ներկայիս միայն Հայերն են որ ըստ առաջնոյն կը տօնեն Ս. Ծնունդը. մենք երկու անգամ տօնակատարած կ՝ըլլանք քանի որ Յունուար 6ին ալ Աստուածայայտնութեան տօնը կը կատարուի: Լաւ նամակ մը ստացայ Էջմիածինէն, հարուստ, սիրալիր ու անկեղծ բովանդակութեամբ :

Նոյնիմաստ մտածումներ եւ նոյն զգացումներու տէր սրտեր ունինք. նոյն գաղափարներով կը գործենք: Ձեր Սրբազան Պատրիարքը ինչ որ կ՝ըսէ նոյնը կ՝ըսենք նաեւ մենք »:

Պատրիարքարան այցելած են նաեւ Հրէից Բաբրունապետը, Ասորիներու առաջնորդ վարդապետը, կուսակալը :

Հայ Կաթողիկէներու կողմէ պատրիարքարան այցելած է Քիրէճեան Գերապայծառ եւ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցած է Շնորհք Արք.ի հետ :

ՊԷՅՐՈՒԹ

Ծնունդի տօնը, այս տարի, աննախընթաց շուքով եւ ջերմեռանդութեամբ տօնուեցաւ ամենուրեք:

Նպաստաւոր օդը առաւել եւս հնարաւորութիւն տուաւ տօնական օրերը լաւագոյն կերպով վայելելու :

Շաբաթ, 5 Յունուար, յետ միջօրէի Խթումի Ս. պատարագին, բոլոր եկեղեցիները լեցուն էին :

Անհամար ընտանիքներ, մինչեւ ուշ գիշեր, Աստուածորդւոյն ծննդեան Աւետիսը տօնեցին :

Կէս գիշերէն մինչեւ արշալոյս, զպրաց երգեցիկ խումբեր, ոմանք նուազարաններու ընկերակցութեամբ, թաղէ թաղ, տունէ տուն, շրջապտոյտ կատարելով, տպաւորիչ ու անուշ երգեցողութեամբ Ս. Ծնունդը աւետեցին. «Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի, որ յայսմ աւոր յայտնեցաւ... Քրիստոս ծնաւ եւ յայտնեցաւ» :

Ու մթնշաղէն առաջ, Հայաստանեայց Առաքելական Ս. եկեղեցւոյ բոլոր զանգակները սկսան զօղանջել աւետաբեր ուրախութեամբ :

Անթիլիասի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ, հանդիսաւոր Ս. պատարագ մատուցուեցաւ: Նախագահեց Զարեհ Ա. Կաթողիկոս : Պատարագեց Վարդան Վրդ. Տէմիրճեան եւ քարոզեց Արտաւազդ Վրդ. Թրթռեան :

Հայրապետը, Կաթողիկոսարանի դահլիճին մէջ, շնորհաւորական այցելութիւնները ընդունեցաւ պետական եւ յարանուանական իշխանութեանց ներկայացուցիչներուն, պետական հայ երեսփոխաներուն, ազգային իշխանութեանց ներկայացուցիչներուն եւ բազմաթիւ ազգայիններու :

Ս. Նշան Մայր Եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ, նախագահութեամբ թեմիս առաջնորդ Խորէն Արք. Բարոյեանի, որ աւուր պատշաճի իր պատգամը տուաւ Լիբանահայութեան: Պատարագեց Անթիլիասի Դպրեվանքի տեսուչ Գարեգին Վրդ. Սարգիսեան, որ նմանապէս քարոզեց խոր տպաւորութիւն թողելով հաւատացեալներուն վրայ : Պատարագը քառաձայն Եկմալեան, ձայնասփռուեցաւ Պէյրութի Ռատիոյականէն :

Յաւարտ պատարագի, Սրբազան Հայրը, Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ ընդունեցաւ շնորհաւորական այցելութիւնները յարանուանական իշխանութեանց ներկայացուցիչներուն, պետական հայ երեսփոփաններուն, ազգային իշխանութեանց ներկայացուցիչներուն եւ բազմաթիւ ազգայիններու :

Միւս բոլոր եկեղեցիներու մէջ, նմանապէս տեղի ունեցան հանդիսաւոր պատարագ, քառաձայն եւ միաձայն երգեցողութեամբ :

Երկուշաբթի, 7 Յունուար, Յիշատակ Մեռելոց : Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ բոլոր եկեղեցիներու մէջ:

Ֆրրն Էլ Շըպպէքի եւ Պուրճ Համուտի Ազգային Գերեզմանատուները այցելեցին բազմահազար հայորդիներ, յարգելու համար յիշատակը իրենց հեռու ու մօտ ննջեցեալներուն :

Կարգապահութիւնը կատարեալ էր :

Կրօնական Ժողովի գնահատելի կարգադրութեամբ, գերեզմանօրհնէքը տեղի ունեցաւ Անդաստանի նմանողութեամբ եւ մասնակցութեամբ բոլոր քահանայ հայրերու :

Յաւարտ Ս. պատարագի, Նահատակաց Յուշարձանին առջեւ տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան հոգեպարար արարողութիւն, տարագրութեան շրջանին նահատակուած մեր բազմահազար նահատակներուն համար :

×

Համազգային Մշակութային Ընկերակցութեան Պէյրութի Մասնաճիւղի կազմակերպած Նոր Տարուան եւ Ծնունդի աւանդական հանդիպումը տեղի ունեցաւ Կիրակի, առաւօտեան ժամը 11ին, Համազգայինի Վասպուրական սրահին մէջ: Անդամներ եւ համակիրներ բոլորուեցան սեղաններու շուրջ: Գործադրուեցաւ տեղւոյն վրայ պատրաստուած գեղարուեստական յայտագիր մը: Տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն: Շուտով ստեղծուեցաւ ջերմ մթնոլորտ: Խօսք առին ընկերներ Կ. Սասունի եւ Հրանտ-Սամուէլ:

×

Կիրակի գիշեր, Օթէլ Ֆէնիսիայի մէջ տեղի ունեցաւ Ս. Նշան վարժարանի տարեկան պարահանդէսը, որ նիւթական եւ բարոյական մեծ յաջողութիւն մը արձանագրեց :

×

Երէկ՝ Երկուշաբթի գիշեր, Պէյրութի հեռատեսիլի 9 Քանալէն, մէկ ժամ տեւողութեամբ ձայնասփռուեցաւ հայկական յայտագիր, որ փայլուն յաջողութիւն մը եղաւ: Յաջորդաբար տեսարաններ տրուեցան «Անուշ», «Ալմաստ», « Արշակ Բ. » եւ « Դաւիթ Բէկ » օփերաներէն եւ «Գայեանէ» բեմապարէն, Գոհարիկ Գասպարեան երգեց իր աննման « Սոխակը»: Պարիթոն Փիլիկեան երգեց «Կարմիր վարդը», « Ես լսեցի մի անոյշ ձայնը» եւ «Հայաստանը»: Իսկ վերջաւորութեան, երեք պարեր տրուեցան՝ կատարմամբ Հայաստանի «Երգի ու պարի անսամպլին»:

Մեծապէս գնահատելի է Սէ. Էլ. Թէ.ի կայանը, որ այս յայտագիրը պատրաստելու գովելի գաղափարը ունեցած էր Ծնունդի առթիւ: Կը սպասուի որ, նման յայտագիրներ յաճախակի դառնան :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՄՊԷ ՓԱԽԱ՞Ծ Է

ՄԱԿ-Ը ԴԷՊԻ ՔՈԼՎԷԶԻ ԿԸ ՅԱՌԱՋԱՆԱՅ

Վերջին պահուն հասած լուրերու համաձայն Մօյիզ Չոմպէ փախած ու Կեդրոնական Ափրիկէ ապաստանած է : Եունայթըտ Փրէս որ այս լուրը կը հաղորդէ կը շեշտէ թէ իր աղբիւրը բացարձակապէս վստահութեան արժանի է: Այս առթիւ ՄԱԿի մէկ բանբերը յայտարարած կ՝ըլլայ. «Կը կարծենք թէ Չոմպէ արագօրէն հեռացած է Էլիզապէթվիլէն, կառքի ճամբով, եւ թէ ՄԱԿի ուժերը չեն ուզած կամ չեն կրցած արդելք հանդիսանալ: Նոր եւ թերեւս անդարմանելի տագնապը ծագած է այն ատեն երբ կը կարծուէր թէ ամէն բան կը կարգադրուի »:

Այս վերջին լուրէն առաջ, Քոնկոյի կացութիւնը միշտ նոյն շփոթ պատկերը կը ներկայացնէր: ՄԱԿի ուժերը Քոլէզիէն 110 քիլոմեթր հեռու են միայն: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն Քաթանկայի նախագահը կոչ մը ըրած է ձայնասփիւռէն որպէսզի իր զօրքը եւ կողմնակիցները հրաժարին «այրած հողի» իրենց քաղաքականութենէն :

ՄԱԿի ուժերը սակայն չեն կրնար շարունակել դիւրութեամբ իրենց յառաջխաղացումը որովհետեւ դետերու առջեւ կը գտնուին եւ կամուրջները քանդուած են :

Միւս կողմէ ՄԱԿը քիչ մը նեղ կացութեան մատնուած է բացատրելու համար Չոմպէի ձերբակալութիւնը: Նիւ Եորքէն զանազան բացատրութիւններ չեն կրնար որեւէ ձեւով արդարացնել եղածը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Ապահովութեան Ատեանին օրինագիծը վերջնականապէս քուէարկուեցաւ Ազգ. Ժողովին կողմէ 186ի դէմ 263 ձայնով: Դէմ քուէարկած են 66 ընկերվարական (67ի վրայ) 41 համայնավար (41), 38 ժողովրդապետական կեդրոն (որոնց մէջ Փլեվէն եւ Պօտիս) 38 ժողովրդապետական համախմբում (39ի վրայ), չորս զանազան (որոնց մէջ Թանկի – Փրիժան): Ձեռնպահ մնացած են 10 ժողովրդապետական կեդրոն, չորս անկախ հանրապետական, երկու զանազան:

ԼԷՈՆԻՏ ԻԼԻՉԵԻ որ Խորհ. Միութեան Կէօպէլսը կարելի է նկատել, յայտարարեց թէ կուսակցութիւնը տրամադիր չէ գրական եւ գեղարուեստական գործերու գնահատման մենաշնորհը թողուլ գրագէտներու եւ արուեստագէտներու որեւէ խմբակի: Ընդհակառակն՝ պիտի շարունակէ իր անդիջողացական պայքարը քաղքենի գաղափարաբանութեան բոլոր արտայայտութենց դէմ :

ՓԱՐԻԶԻ թաղապետական խորհուրդի նախագահը՝ Տոքթ. Փիէր Տըվրէյն բաց նամակ մը ուղղած է օրիորդ Պրիժիթ Պարտոյի, այս վերջինին Ալժերացիներուն ըրած նոր տարուան շնորհաւորութեանց առթիւ: «Գիտէ՞ք որ գանդաղ մահուան կայաններ կան, ուր ձեր հայրենակիցներէն հարիւրաւորներ կը սպասեն որ մորթուին: Գիտէ՞ք, Օր. Պառտօ, որ Ֆրանսուհիներ, ձեր քոյրերը, քաղաքացիներու եւ զինուորականներու կիներ, արգելափակուած են ալժերական Հանրապետութեան հանրատուներու մէջ: Գիտէ՞ք օրիորդ Պառտօ, որ երիտասարդ Եւրոպացիներ, ամիսներէ ի վեր անհետացած, հունուտներու գերիներն են, անշուշտ հասկցաք թէ ի՞նչ ըսել կ՝ուզեմ»:

ՔԱՍԸՄ բանուորական հանրաժողովի մը ընթացքին ճառ մը խօսեցաւ եւ 10 օր պայմանաժամ տուաւ Քիւրտերուն որպէսզի զէնքերը վար դնեն :

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ օդանաւ մը ջախջախուեցաւ Փերփինեանի մօտ, 11 հոգի մոխրացան :

ՊՈՒԼԿԱՐ նախկին զեկավար Կոստով «Աշխատանքի ընկերվարական հերոս»ի տիտղոս ստացաւ :

ԻԶՎԵՍՏԻԱ կը գրէ թէ Պերլինի տագնապը կրնայ աւելի ծանր ըլլալ քան Քարայիպեաններու (Քուպա) տագնապը :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ամերիկեան կուսակցութիւնը իր դիրքը ճշդեց ընկերվարական պլոքի տարակարծութեանց առթիւ եւ միացաւ Մոսկուայի տեսակէտին :

ՍԱՍՏԻԿ ՅՈՒՐՏԸ վերսկսաւ Ֆրանսայի մէջ: Փարիզ՝ զերոյէն վար 11 աստիճան էր Շաբաթ օր :

ՏԸ ԿՈԼ հաւանաբար Պարսկաստան երթայ այս գարնան : Շահը հրաւիրած էր զինքը երբ Փարիզ էր :

ՆԻԻ ԵՈՐՔՅԻ 13 լրագրողներ դատ բացին իրենց տնօրէններուն դէմ: 39 օր է չեն վճարուած, որովհետեւ այն թերթերը ուր կ՝աշխատէին լոյս չեն տեսներ, համախոհ ըլլալու համար այն օրաթերթերուն որոնց գրաշարները գործադուլի մէջ են :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ելմտական նախարարը՝ Ահմէտ Ֆրանսիս Փարիզ կուգայ Երկուշաբթի: Դրամի եւ թեքնիսիէնի պէտք ունին :

ՍԿԻԻՏԱՐԻ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԿՈՂՈՊՏՈՒԱԾ

Ս. ԽԱՉ ՄԱՍՈՒՆՔԸ ԳՈՂՑՈՒԱԾ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յունուար 9) ցաւով կը տեղեկանանք թէ Ս. Խաչ Եկեղեցիին պատուհանին երկաթեայ վանդակները քանդած են եւ գողցած են Մայր Սեղանին վրայ գտնուող Ս. Խաչ Մասունքը եւ կողոպտուած են եկեղեցւոյ գանձանակները :

Գողերը վար առած են նաեւ Խնդրակատարը, բայց չեն գողցած անոր վրայ գտնուող արծաթեայ մասերը :

Ոստիկանութիւնը, Շահան Ծ. Վրդ. Սվաճեանի եւ թաղականներու ներկայութեան սկսած է անհրաժեշտ քննութիւնները :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ՔՆՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐ

Վարագոյրը իջաւ 1962ի տարեշրջանին ցուցադրուած ժապաւէններուն վրայ: Դադարի պահն է այս, ուր հանդիսատեսը քննութեան կ'ենթարկէ տեսածը ու կը պատրաստուի յաջորդ արարը դիմաւորելու լաւ կամ գէշ տրամադրութեամբ: Յետադարձ ակնարկով մը ջանանք պատկերացնել անցնող տարուան շարժանկարի դիմագիծը:

Ամերիկան միշտ ալ տիրական տեղ մը դրաւած է այս մարզին մէջ: Իր արտադրութեան լայն միջոցներով, դերասաններու եւ մասնաւորաբար «աստղերու» փայլուն համաստեղութեամբ, ինչպէս նաեւ տաղանդաւոր բեմադիրներու պահեստով, առաջնակարգ դիրք մը ունի: Աւա՛ղ, անցեալ տարուան ընթացքին Ատլանտեանը ճեղքած ժապաւէններուն մէջ, հազիւ մէկ երկու հատը գովասանքի արժանի էին: Անուանի բեմադիրները կարծես շնչասպառ եղած ըլլային: Էլիա Գազանի վերջին գործը «Կրակը արեան մէջ» հակառակ Նաթալի Վուտ՝ Ուարբէն Պիթի նորահամբաւ զոյգին ներկայութեան, ոչ մէկ հետք ձգեց՝ ո՛չ արեան եւ ո՛չ ալ մեր յիշողութեան մէջ: Նոյնը՝ Ուիլեամ Ուայլերի համար որ թէպէտ անցեալին անմոռանալի գործեր ստորագրած է,— «Մեր կեանքին ամէնէն երկար տարիները» «Տէթէքթիվի պատմութիւն մը» եւայլն, 1962ին անանձնաւոր «Պէն – Հուր»ով մը ներկայացաւ մեզի: Դասական դարձած նիւթ մը որ ոչինչ կ'աւելցնէ իր տաղանդին: Ճիշդ է որ Հին կտակարանը անվտանգ ձեռնարկներու անսպառ նիւթ կը հայթայթէ եւ որուն շռայլօրէն կը դիմուի ամէն անգամ որ ստեղծագործութեան ոգին պակսի արուեստագէտի մը մօտ: Դէմ չենք Հին կըտակարանին եւ անոր պարփակած նիւթերուն, բայց այդ գործին մասնագէտները կան՝ ինչպէս էր Սէսիլ Պ. Տըմիլ: Կ'երեւի թէ շատ մը բեմադիրներու քով, յանդգնութիւնը մառանը դրուած ապրանք դարձած է: Ուայլերը միակը չէ. իրեն հետեւած է նաեւ տաղանդաւոր Նիքոլաս Աէյ, պաստառին յանձնելով «Արքայից Արքայ» ժապաւէնը: Բաղդատական որեւէ եզր չկայ ասոր եւ իր նախորդ գործերուն՝ «Ապրելու տենդը» կամ «Դառն Յաղթանակ»ի պէս ստեղծագործութիւններուն միջեւ: Այս օրինակը բերինք ցոյց տալու համար որ նորերն ալ դիւրութեան ճամբան բռնած են: Նոյն սերունդին պատկանող եւ անուն հանած ուրիշ բեմադիրներ ալ լուռ մնացին 1962ին: Տէլպէր Մանն (Մարթի) Բոպէրթ Ալտրեխ (Յարձակում) հրապարակ չեկան: Նիւթի՞ սով, ներշնչո՞ւմի պակաս, զուցէ, բայց ոչինչով արդարանալի: Որովհետեւ քանի կայ ու կը մնայ շարժանկարը, կ'ակնկալուի որ դտնուին անոր ծառայող արուեստագէտներ: Մեր կարծիքով նիւթը՝ չի կրնար ժապաւէնի մը յաջողութեան պայման նկատուիլ. կարեւորը, նիւթին տրուած խմորումն է, ձեւակերպումը, մէկ խօսքով պատկերացման եղականութիւնը: Օրինակի համար Բոպէրթ Վայղի «Արեւմտեան թաղի պատմութիւն» (Ուէսթ Սայտ Սթորի) ժապաւէնին նիւթը այնքան նոր է որքան Ադամի եւ Եւայի սէրը. բայց եւ այնպէս այդ ժապաւէնը արուեստի հոյակապ նըմոյշ մըն է, որ տարիէ մը ի վեր կը ցուցադրուի փարիզեան նոյն սրահին մէջ՝ կոտրելով մուտքերու թիւին մրցանիշը: Այս ժապաւէնը ինքնին կ'ապացուցանէ որ շարժանկարը, արդի ստեղծագործութիւններուն մէջ եղակի տեղ մը կը դրաւէ, իր յափշտակող, թափանցող, ցնցող, հմայող եւ այլ յատուկ ստորոգելիներով: Մեղանչում մըն է այս հոյակապ եւ ինքնուրոյն արուեստին հանդէպ, անտեսել վերոյիշեալ տուեալները ու հանրութեան հրամցնել մեղկ, զունատ, ամուլ արտադրութիւններ: Արդար ըլլալու համար ըսենք որ Ամերիկացիները տուին մեղի կարգ մը հետաքրքրական ժապաւէններ, ի մէջ այլոց՝ «Նավարոնի թընդանօթները»: Բայց հիմա, երբ վարագոյրը իջած է տարուան մը ստեղծագործութիւններուն վրայ, չենք կարծեր սըխալած ըլլալ եթէ ըսենք որ վարագոյրին միւս կողմը մնացած պատկերներէն շատ բան պիտի չմնայ մեր յիշողութեան մէջ:

Իտալական շարժանկարն ալ ամուլ շրջան մը եւս անցուց: Յետ պատերազմեան դեղեցիկ ժապաւէններով հարստացուցած էին այս աշխարհը: Աւա՛ղ, շնչասպառ եղած կը թուին նաեւ անոնք որոնց անունները փայլուն տեղ մը դրաւած էին ժապաւէններու համաստեղութեան մէջ: Գիսաւոր աստղերու պէս չքացած կ'երեւին հիմա: Տէ Սիքա, Վիսքոնթի, Պլաղէթթի, ՏէՍանթիս, Ֆէլլինի, Բոսէլլինի, անուններ որոնց շատ բան կը պարտի իրապաշտ շարժանկարի դպրոցը: Շնորհիւ անոնց իտալական շարժանկարը համբաւ հանեց: Ո՞ւր են «Հեծելանիւի գող»ի, «Լեղի բրինձ»ի, «Հռոմ՝ բաց քաղաք»ի, «Ճամբային» հեղինակները: Տէ Սիքա, իր արուեստը կը մսխէ իբրեւ դերասան, միջակ ժապաւէններու մէջ:

Իսկ Տէ Սանթիս (Լեղի բրինձ) լռա՞ծ է կամ լռեցուցա՞ծ են. Պլաղէթթին՝ անցեալը յիշեցնող անուն մը դարձած է, Բոսէլլինին՝ առասպել մը մշուշին մէջ մնացած, Ֆէլլինին՝ (Սթռատա) իտալական նոր շարժանկարին յոյսը, լուռ մնաց այս տարի:

Իտալական շարժանկարը երկարատեւ տեղքայլի մը ձեռնարկած կ'երեւի: Ստեղծագործական ոչ մէկ ճիգ, բացի Անթոնիոնիէն (Խաւարում): Հոս ալ բացուած է հին հռովմէական պատմութիւններու շտեմարանը եւ բոլոր բեմադիրները անյագօրէն կը դիմեն անոր: Իբրեւ յիշատակելի գործ 1962ը արձանագրեց Զ. Վիսքոնթիի «Բոքքօ եւ իր եղբայրները»: Վաւերական արժէքներ չեն պակսիր իտալական շարժանկարին մէջ: Անցեալի իրենց արժէքը, հակառակ ներկայ նահանջին, կրնանք դեռ իբրեւ յոյսի գրաւական նկատել 1963ին համար:

Շատ բան չենք կրնար ըսել ռուսական ժապաւէններու մասին: Ապասթալինացման շրջանը մեծ յոյսեր ներշնչած էր մեզի՝ նաև այս մարզին մէջ: Կրէքորի Զուքրայ իր «41»երորդով եւ «Լա Պալլատ տիւ Սոլտայով» նոր թափ տուաւ խորհրդային ժամանակավրէպ եւ արուեստէ զուրկ շարժանկարի մը: Այս տարի եւս ան հրապարակ եկաւ նոր գործով մը՝ «Զինջ երկինքը»: Անհատի պաշտամունքին դէմ կատարուած պոռթկում մըն ալ այս: Անկասկած նորութիւն մըն է այս եւ պէտք է քաջալերել, բայց կը սպասուի ռուս բեմադիրներէն որ իրենց երկրի մէջ տիրող պարագայական այս ազատութենէն օգտուելով, այլազանութիւն մտցնեն իրենց ստեղծագործութիւններուն մէջ, որպէսզի ռուսական շարժանկարը գտնէ այն արժանաւոր բարձունքը ուր հասած էր ժամանակին, շնորհիւ Այզէնշթայններուն եւ Բուտովդիններու:

Գալով Ֆրանսայի, 1962ը վերջ մը դրաւ «նոր հոսանք» յորջորջուած առասպելին: Փոթորիկով մը ներս մտան այս մարզին մէջ, մինչ այդ անծանօթ լրագրողներ եւ հիմա անձայն հեռացան, աւելի ճիշդ հեռացուեցան: Խաղերու մէջ պլըֆը ընդունուած ձեւ մըն է եւ երբեմն. յաջողութեամբ կը պսակուի. հոս ոչ. պաստառը հայելի մըն է ուր ամէն ինչ տեսանելի է: Հանդիսատեսը իր կարգին տեսաւ որ այդ հոսանքին արտադրած գործերուն մէջ եթէ զգալի բան մը կար այդ ալ հովն էր՝ ինչպէս պիտի ըսէր Ֆրանսացի մը: Վաթսունի մօտ ժապաւէններ հրապարակ չկրցին ելլել իրենց միջակութեան համար որուն անմիջական հետեւանք՝ սնանկութեանց շարան մը արտադրիչներու աշխարհին մէջ: Այս պարագան ըսել կուտայ մեզի, որ իբրեւ «նոր հոսանք» աւելի մեծ փոթորիկ չէին կրնար բերել Ֆրանսական շարժանկարի արդէն իսկ խարխուլ նաւին վրայ:

Տիրական միակ դէմքը հոս, Վատիմն է: Ան կը մնայ, որովհետեւ ո՛չ «նոր» է եւ ո՛չ ալ «հին». պարզապէս տաղանդ ունի ուր նորի կամ հինի հարց չի կրնար ըլլալ: 1962ին իր «Ռազմիկին հանդիստը» Ֆրանսական շարժանկարի միակ արժանի ստեղծագործութիւնը հանդիսացաւ: Ասկէ դուրս ոչինչ, բացի կապկութիւններէ: Բայց 1962ը ունեցաւ իր մը խիթարական երեւոյթը. այդ «նոր հոսանք» կոչուած առասպելին անհետացումն է: Հոս եւս ուրեմն 1963ը յոյսի ազբիւր մը կրնայ նկատուիլ:

Ընդհանուր առմամբ, դառն յիշատակ մը ձգեց 1962ը: Շարժանկարի համայնապատկերը աւելի քան աղօտ եղաւ մասնաւորաբար այն երկիրներուն մէջ, ուր ճանչցուած են իբրեւ մեծ արտադրիչներ: Պղտիկ Յունաստանը իր «Ելեքտրա» ժապաւէնով ցոյց տուաւ որ արուեստը թիւի կամ դրամի հարց չէ: Այդ ժապաւէնին բեմադիրը՝ Քաքոյեանիս, շնորհիւ իր տաղանդին վերապրեցուց Եւրիպիդէսի հերոսները, աւելին, ան իբրեւ բեմադիր նոր ոճ մը ի յայտ բերաւ, որուն շնորհիւ դասական ողբերգակները արժանաւորապէս եւ հարազատօրէն պիտի կրնան պատկերացուիլ եօթներորդ արուեստի շրջադիծէն ներս:

Այս համայնապատկերէն դուրս մնացին Ծայրագոյն Արեւելքի երկիրներու շարժանկարը, որոնց առաջին դիծին վրայ կուգայ Ճափոնը: Իբրեւ յիշատակելի գործ այս վերջինը մեզի ներկայացուց «Լերկ Կղզին»(Իլ Նիւ), որ մեծ ընդունելութիւն գտաւ հանրութեան կողմէ: Ուրիշ առիթով, երբ աւելի ընդհանրանան ճափոնական ժապաւէնները, կարելի պիտի ըլլայ աւելի երկարօրէն խօսիլ անոնց մասին, բայց մինչ այդ, 1962ի ժապաւէններու արտադրութեան վրայ վարագոյր քաշելէ առաջ, կ'ուզեմ յիշատակել հոյակապ ժապաւէն մը որ, աւա՛ղ, անծանօթ սրահի մը մէջ ցուցադրուեցաւ եւ դրեթէ անծանօթ մնաց լայն հասարակութեան. անունը՝ «Տը քոնեքշիրն», գործ՝ ամերիկացի երիտասարդ արուեստագէտի մը, որ իր սեփական միջոցներով յաջողած է քանի մը ընկերներով, իրագործել այս ժապաւէնը՝ ուր կը պատկերացուին հաշիշի զոհերը, իրենց ապրումներով, հոդերով, շարչարանքներով, ճիչերով, եւ այդ բոլորը այնքան իրական, այնքան ցնցող, կարծես հանդիսատեսը ըլլար տառապողը:

Շարժանկարի այս մէկ երկու դրական երեւոյթները ըսել կուտան մեզի, որ հակառակ ընդդծուած ընդհանուր ամլութեան, 1962ը ունեցաւ այսուհանդերձ ածկայծող քանի մը լոյսեր՝ որոնք մութ սրահներէն ներս քիչ մը յոյս սփռեցին բոլոր անոնց, որոնք չեն գադրիր հաւատալէ շարժանկարին վիճակուած փայլուն ապագային:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ ՆԱՄԱԿԻՆ
Նէօյյի սիւր Սէն, 7 Յունվ. 1955

Մեծայարգ Տիար Նուրհան ՖՐԷՆԿԵԱՆ
Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան
Եւրոպայի Կեդր. Վարչութեան —
Փարիզ

Սիրելի Տիար Ֆրէնկեան,

Տեղեկացայ պարունակութեանը բացատրագրին որ կցուած էր մեր Միութեան Տարեկան Ընդհ. Ժողովի Օրակարգին:

Այս բացատրագիրը կը վերաբերի մասնաւորաբար հետեւեալ երկու հարցերուն.

Ա) Մեր Թրըսքներուն Լոնտոնէն Նիւ Եորք փոխադրութիւնը,

Բ) Մեր Միութեան հպատակութեան փոփոխութիւնը:

Մեր թրըսքներուն Լոնտոնէն Նիւ Եորք փոխադրութեան մէջ որեւէ անպատեհութիւն չեմ տեսներ:

Գալով հպատակութեան փոփոխութեան, ամուր կը մնամ իմ այն տեսակէտին վրայ որ արդէն իր ատենին արտայայտուած է մեր Փարիզի Գործադիր Ժողովին յուշագրին մէջ, որ 1948ին Նիւ Եորք զրկուած է իր անդամներուն ստորագրութեանը տակ:

Այդ թուականէն ասդին միջազգային կացութիւնը վատթարացած է, ուրեմն այդ տեղեկագիրը կը պահէ իր բոլոր ուժը:

Հետեւաբար դէմ եմ ազգութեան փոփոխութեան, եւ կը գտնեմ որ ներկայ հանգամանքներու տակ զուիցերական հըպատակութիւնը իտէալ հպատակութիւնն է մեր Միութեան գերագոյն շահերուն տեսակէտով:

Կը խորհիմ թէ այսքան կենսական հարց մը յուզուելու չէ մի միայն մէկ աշխարհամասէ հասած պատուիրակներով:

Ասոր համար, եւ այն պարագային ուր կարելի պիտի չըլլար Ընդհ. Ժողով մը գումարել Ամերիկայէ դուրս, պիտի ջատագովէի նախօրօք գումարումը, Փարիզի կամ եւրոպական ուրիշ քաղաքի մը մէջ, խորհրդակցական հաւաքոյթի մը ներկայացուցիչներու, եկած այն երկիրներէն ուր մասնաճիւղեր ունինք, անհրաժեշտ աչալրջութեամբ եւ ազատութեամբ քննելու համար խնդրոյն բոլոր քաղաքական եւ այլ կողմերը:

Հաճեցէք ընդունիլ, յարգելի Տիար Ֆրէնկեան, իմ սիրալիր համարումիս հաւաստիքը:

Ստորագրուած՝ ԶԱՐԵՀ ՆՈՒՊԱՐ

Իսկ Փարիզի մէջ 1960. Հոկտեմբերին գումարուած Միջշրջանակային Ժողովին առթիւ զրկած իր նամակը, որ կարդացուած է այս ժողովին մէջ, ի ներկայութեան Տիար Ա. Մանուկեանի եւ Ամերիկայի շրջանակի ներկայացուցիչներուն, հետեւեալն է.—

ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ ՆԱՄԱԿԸ

Ժընեւ, 3 Հոկտ. 1960

Հ. Բ. Ը. Միութեան
Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողով՝
Փարիզ

Սիրելի Տեարք եւ պաշտօնակիցներ,

Իբրեւ ձեր նախագահը հարկ չեմ զգար ըսելու թէ որքան կը ցաւիմ, որ առողջական վիճակիս պատճառով, պիտի չըկրնամ Փարիզ երթալ, այն խորհրդակցական ժողովին առթիւ, զոր պիտի ունենաք Կեդր. Վարչութեան եւ Շրջանակներու ներկայացուցիչներուն հետ, բայց անշուշտ օգտակար պիտի ըլլայ գիտնալը թէ ամբողջովին կը հաւանիմ ձեր դիրքին եւ ձեր գործունէութեան, պաշտպանելու համար Զուիցերական իրաւական անձնաւորութեան հիմնական բնոյթը մեր Միութեան, որուն հիմնադիրները ըլլալու պատիւը ունեցան հայրս եւ եղբայրս:

Այն բարոյական, իրաւական, ելմտական փաստերուն եւ այն իրողութիւններուն վրայ որոնք լիովին կ'արդարացնեն մեր վճռական ընդդիմութիւնը մեր Միութեան բնոյթին եւ հիմնական սկզբունքներուն որեւէ կերպով խախտումին, պիտի աւելցնեմ հետեւեալ քաղաքական նկատումները.—

Աշխարհի մը մէջ որ ենթակայ է կռիւներու, որոնց ելքը չենք կրնար նախատեսել, քաղաքական անորոշ ապագան Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի երկիրներուն, ուր կ'ապրին եւ կ'անին մեր հայ հայրենակիցներուն կարեւորագոյն զանգուածները եւ ուր մեր Միութիւնը ունի իր ամէնէն կարեւոր դպրոցական եւ օգնութեան գործերը, ինչպէս նաեւ իր խոշոր անշարժ կալուածները եւ իր անդամներուն կէսը, եթէ ոչ աւելին, ծանր սխալ մը, պիտի ըսէի ԱՆՆԵՐԵԼԻ ՍԽԱԼ ՄԸ պիտի ըլլար նոյնիսկ մտածումն ունենալ զայն զրկելու իր Զուիցերական իրաւական սահմանադրութենէն, որ անվիճելիօրէն չէզոք եւ միջազգային կերպով յարգուած է, ու անոր տալու հպատակութիւն մը, որ ուզենք թէ չուզենք հատուածական է:

(19 Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՐԳԻԾԱՆԻ

ՈՒՐԱԽ ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Ձիշդն ասած, ես իմ հմայքի մասին մեծ կարծիք չեմ ունեցել ի սկզբանէ անտի: Ես չեմ փայլել ոչ փայլուն արատքինով եւ ոչ էլ արամատւթեամբ: Սովրական պետական պաշտօնեայ, մի քանի դրամական մրցանակով եւ երկու պատուզրերով, ահա իմ ողջ ունեցուածքը:

Սակայն եղաւ մի չրջան իմ կեանքում, երբ ես սկսեցի հաւատալ, որ իմ մէջ ինչ որ արատակարգ բաներ կան եւ որ ես օժտուած եմ ինչ որ բարեմասնութիւններով, որոնցից զուրկ են իմ ընկերները: Իմ հետաքրքրը դնդում էր վազ առաւօտից մինչեւ ուշ գիշեր, նոյնը եւ դրան գան-գը: Իմ առանձրանում փայլուն էին քանակի եւ նրա հետ ու մօտիկ ազգակիցների չքերը, գալիս էին ազգներն ինձ մօտ խոչ, հարիւր, տասգական հնդկա-հաւ ուտելու եւ մանաւանդ՝ խմելու:

Երբ մի սովորական բան էլ ասում, նրանք բարձրացնում էին հմայերական քրքիջ եւ գնում, որ ես տարտափելի սրբամիտ եմ, նրանք պատմում էին, մէկ երկու բերանից խլելով, հիմնարկային ամենասովորական դէպքը ինձ հետ կապուած եւ ուելացնում:

— Հանճարեղ էր, չէ՞...

Եւ բոլորն էլ գնում էին, որ հանճարեղ էր: Իսկ այդ հանճարն ու հանճարեղը ես էլ:

Կինս էլ սկսեց կամաց կամաց հաւատալ, որ ես իմ ընկերական չրջանակի լեռնաչղթայում մի գագաթ եմ եւ որ իմ դասընկերները մի օր եթէ չտեսնեն ինձ, միւս օրը թոքախտից, ջերմախտից, զեղնախտից, մի խօսքով՝ կատաստրոֆից կը մահանան:

Դէպքերը, սակայն, փոխեցին իրենց ընթացքը, երբ ես հիւանդացայ, ես կարողացայ ձեռք բերել առաջնակարգ խոց, որից գնում էին բժիշկները վճռականապէս արրելիցին ինձ խլել, անպատ՝ ծխել: Իմ երկրպագուները սակայն չյուսահատուեցին: Նորից հաւաքւում էին, խմում եւ ինձ հաւատացնում, որ առաջնակարգ խոցի միակ բժիշկը օդին է: Այս բժշկական քաղաքականութիւնը կինս չէր քաջալերում եւ դրա համար ուրախ էր, որ իմ բաժակի ջերմուկը յանկարծ օդու չփոխուի, մի բան, որ պատահում էր ամէն անգամ, երբ կինս զորձով խոհանոց էր գնում: Հէնց որ կինս բացակայում էր, իմ երկրպագուները ջերմուկի գաւաթը լցնում էին օդիով եւ հրամայում.

— Խմիր, քանի չի եկել:

Խմում էի: Կինս ոչ մի կերպ չէր կարողանում հասկանալ, թէ ի՞նչպէս ջերմուկից հարբում եմ: Իսկ երբ դուշակից եւ հաւատացից իմ դուշակութիւնը, ասաց ընկերներս.

— Մենք մինչեւ վերջին կաթիլը, վազանից բացի ջերմուկից եւ կաթից, այս անգամ վրայ ոչ մի խմիչք չի լինի: Ես պիտի, որ դուք առանց իմ ամուսնու չէք կարող ապրել: Նա էլ կը տերի ա-ռանց ձեզ, մանաւանդ, որ հիւանդ մարդ է, այլեւս թէկուզ ամէն օր, մինչեւ ... մինչեւ բուժուի ...

Այդ չարաբաստիկ օրուանից ես մենակ մնացի: Լռեցին հեռախօսն ու դրան զանգը: Այսօր նոր տարի է: Կինս սեղանը զարդարել է կաթի, ջերմուկի, խազողի հիւթի շշերով: Բուժուում չարունակում եմ մեծ յաջողութեամբ: Ըստ բժիշկների վաս կայ, որ կարող եմ չուտով նորից «հանճարեղ» դառնալ, «արամիտ» ու էլի շատ բաներ: Էլի կասկածներ կան, որ իմ երկրպագուները կարող են յիշել իմ հետաքրքրը եւ ան համարը, ես կը զգուշանամ անյապաղելի մի մարդիս եւ լեռնաչղթայից վեր ցցուած մի զարմանալի գագաթ...

Ես լցնում եմ բաժակս խազողի հիւթով եւ մաքուրս խմում բժիշկս կենացը.

— Ձեր կենացը, Գրիգոր Ալեքսանդրովիչ, շնորհաւորում եմ ձեր նոր տարին, ուելի լաւ է լինել չարքային առողջ, քան հարբած արտակարգութիւն, հարբած հանճար, հանճարեղ խելագար:

Երբեք այսպիսի բարձր, թեթեւ արագրութեամբ նոր տարի չեմ ասնել:

— Կնի՛կ, երկու հարիւր կրամ կաթ լցրու եւ նատիր կողքիս ...

ԳՈՒՐԳԻՆ ՄԱՀԱՐԻ

ԿԱՇԵԳՈՐԾ ՀԱՄԱՆԻ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

—o—

Հին Պարսկաստանի մայրաքաղաքում արտակարգ աչխուժութիւն էր:

Ժողովուրդը խռնուել էր քաղաքի զրաւաոր հրապարակում եւ նրան յարող փողոցներում:

Հրապարակի կենդրոնում կառուցուած էր կախաղան, որի մօտ կանգնած էր ութ-տից մինչեւ զլուխ կարմիր հագած դահիճը: Կախաղանի աջ եւ ձախ կողմերում կառուցուած էին երկու տախտաւրներ: Ներանցից մէկը զարդարուած էր մետաքսէ ոսկեձոյզ վարագոյրներով. այդ տախտաւրում նստած էր պարսից շահն իր երկու վեզիրների հետ: Միւս տախտաւրը զարդարուած էր աւելի համեստ. այդ տախտաւրում նստած էր երկրի զերագոյն դատարանը, որի կազմում էին զատաւրանի նախագահը, մի մոլլա եւ արդարադատութեան մի պաշտօնեայ:

Դատարանն այդ օրը քննելու էր չատ տարօրինակ մի զործ:

Ահա այդ զործը:

Մուսա անունով երիտասարդ մի զող, մեծահարուստ վաճառական Համի Իսմայիլի տունը պատուհանից երկրորդ յարկի պատուհանից ներս մտնելուց եւ ամբողջ տունը թալանելուց յետոյ, երբ նոյն պատուհանից փորձում էր ցած իջնել, սայթաքում, ընկնում է եւ կոտրում է ոտքը: Այդ դէպքից յետոյ զողը զատի է տալիս վաճառականին եւ պահանջում, որ նա հատուցի իր կրած վնասը:

Մեղադրեալի աթոռին նստած էր մօրուքը հիմայով ներկած ծեր վաճառական Համի Իսմայիլը, որին հսկում էին հրազանաւոր երկու սարվազներ: Վաճառականից քիչ այն կողմ՝ դէմքի վրայ պատկած էր «տուժած» զող Մուսան:

Վերջապէս զատարանի քարտուղար Միրզա Խաքանտարը յայտարարեց, որ զատավարութիւնն սկսւում է: Զատարանի նախագահը դիմելով վաճառական Համի Իսմայիլին, ասաց.

— Համի Իսմայիլ, դու մարդարէի դէմքի պատկան մնացած եւ եկած մարդ ես, բա խիղճ չունե՞ս, ինչո՞ւ ես տունն այնպէս կառուցել, որ այս խեղճ զող Մուսան, պատուհանից իջնելիս, ընկել եւ ջարդել է ոտքը, յանցագործ ես, խախտանի արժանի:

Լսելով կախաղանի անունը, Համի Իսմայիլի ծնկները դողացին եւ վախից կազկազով, զատարանին դիմեց հետեւեալ խօսքերով:

— Արդարադատ դիւան անող զատաւորներ, ճիշդ է, տունը իմն է, բայց ես ո՞ւմ կառուցել տունը, այն կառուցել է մեր քաղաքում յայտնի ճարտարապետ Մեհմեն, այնպէս որ տան կառուցման մէջ ես ոչ մի մասնակցութիւն չունեմ:

Զատարանի նախագահը կարզադրեց ատբմապներից մէկին գնալ եւ զատարան բերել ճարտարապետ Մեհմենին:

Կէս ժամ յետոյ զատարանի առաջ կանգնեց ճարտարապետ Մեհմենին: Զատարանի նախագահը նրան դիմեց մեղադրական նոյն խօսքերով: Որպէս արդարացում՝ ճարտարապետն ասաց.

— Ճիշդ է, Համի Իսմայիլի տունը կառուցել է իմ նախագծով, սակայն ես կառուցման աչխատանքներին չեմ մասնակցել, տունը կառուցել է որմնադիրների ուսթապաշի Ապպաս Կուլի – Օղլին իր որմնադիրներով:

Զատարանի նախագահը կարզադրեց ատբմապին՝ գնալ եւ զատարան բերել որմնադիրների ուսթապաշի Ապպաս Կուլի – Օղլին: Քիչ անց վերջինս կանգնած էր զատարանի առաջ: Զատարանի նախագահը նրան դիմեց:

— Անխիղճ, անօզուի, դու ինչո՞ւ ես ճարտարապետ Համի Իսմայիլի տունն այնպէս չես կառուցել, որ զող Մուսան կարողանար ազատ ներս ու դուրս անել պատուհանից եւ ահա, քո պատճառով խեղճ Մուսան պատուհանից իջնելիս սայթաքել ընկել է եւ կոտրել ոտքը, կախաղանի ես արժանի:

Սարսափելով իրեն սպասնացող պատժից, Ապպաս Կուլի – Օղլին ասաց.

— Ճիշդ է, տունը ես եմ չարել, բայց պատուհանի զոզի քարերը տաչել է քարտաչ Ահմէտը, եթէ յանգանք է զործը – ւած, ուրեմն յանգագործը քարտաչ Ահմէտն է:

Զատարանի նախագահը կարզադրեց ատբմապին անմիջապէս գնալ եւ զատարան բերել քարտաչ Ահմէտին: Երբ վերջինս ատբմապի ուղեկցութեամբ ներկայացաւ զատարանին, նախագահը բարձրաձայն զոռաց նրա վրայ:

— Անօրէն, ինչո՞ւ վաճառական Համի Իսմայիլի տան պատուհանի զոզի քարերը տաչել ես, որ խեղճ զող Մուսան չի կարողացել պատուհանից ցած իջնել եւ ջարդել է ոտքը, պատասխան տուր:

— Ճիշդ է, ասաց Ահմէտը, ես զիտեմ որ զողը չիարզանան ազատ ել ու մտաք անել:

— Ուրեմն ընդունո՞ւմ ես յանգանքդ, բացականչեց զատարանի նախագահը, կախաղան: Դահիճ, կատարիր պաշտօնդ:

Դահիճը մօտեցաւ քարտաչ Ահմէտին եւ նրա ձեռքից բռնած տարաւ կախաղանի մօտ: Երբ դահիճը կախաղանի օղը զցեց քարտաչ Ահմէտի վզին, չարը բացեց իր տարաւարի վարագոյրը եւ զիտեց տեսարանը:

Բաւական ճօճուելուց յետոյ, քարտաչ Ահմէտը պոկուեց կախաղանի օղից եւ ընկաւ զետին: (Պարսկաստանում ընդունուած էր, որ եթէ մեղադարտը ցած է ընկնում կախաղանի օղից, նրա կեանքը բաչխուում է իրեն):

Շատը տեսնելով, որ մեղադարտը ցած ընկաւ կախաղանի օղից, ատատիկ բարձրացած զիմեց իր վեզիրին.

— Այս ի՞նչ խարտատակութիւն է, մի մարդ անգամ կախել չէք կարող, որ ժողովուրդը վախենայ. չատ այտեղ կանչել զահիճին:

Երբ զահիճը մատաւ չարի տատաւարը, վերջինս զազազած յարձակուեց նրա վրայ:

— Անրան անատաւն, մի մարդ անգամ կախել չկարողացար, էլ ինչի՞ համար եմ քեզ պահում, քեզ կ'ուղարկեմ ախորը, որպէսզի էշերից ճարպկութիւն սովորես:

Դահիճը մինչեւ մէջքը խոնարհուելով չարի առաջ, ասաց.

— Ողջմած տէր, տիեզերքի կենդրոն, մարդկութեան երջանկութիւն, ի-մաստութեան աղբիւր, քան տարուայ զահիճ եմ, բայց դեռ ոչ մի մարդ իմ կախաղանի օղից չի ընկել. այտեղ մեզ-զաւորը ոչ թէ ես եմ, այլ՝ կախուողը. նա կախուելու ոչ մի յարմարութիւն չունի, վիզը չատ հատատ է, դլուխը՝ փոքր, դրա համար էլ կախաղանի օղից դուրս պրծաւ: Եթէ ուզում էք, որ այսօր ան-պատման մարդ կախուի, ապա ես պիտի մէկին, որը չատ յարմար է, վիզը բա-բաո՛ր, դլուխը մեծ, ամբողջ ժամանակ աչքս նրա վրայ է:

— Իսկ ո՞վ է նա, հարցրեց չարը:

— Հէչ, խեղճ ու կրակ մի մարդ է, կաշեգործ Համանը, որ աշխատում է իպրահիմ խանի տապախանայում, բերե՞մ, կախե՞մ:

— Բեր եւ կախիր, պատատխանեց չարը, թող ժողովուրդը տեսնի եւ իմանայ, որ երկրում զատ կայ, զատաստան կայ, արդարութիւն կայ:

Լսելով չարի կարզադրութիւնը, զահիճը մի սարվազի հետ գնաց եւ կախաղանի մօտ բերեց կաշեգործ Համանին:

Երբ զահիճը կախաղանի օղն անցկացրեց Համանի վիզը, վերջինս չհատկացաւ, թէ որ չանգանքի համար են կախում խեղճին:

Եւ այսպէս կաշեգործ Համանին կախեցին միայն նրա համար, որ նրա վիզը բարակ էր եւ դլուխը մեծ, այլեւ նրա համար, որ զող Մուսան վաճառական Համի Իսմայիլի տունը թալանելուց չետոյ, զատի էր տուել վաճառականին:

... Արդարութիւնը թեւատարած սա-տանում էր հին Պարսկաստանում:

ՎԱՀՐԱՄ ԱԼԱԶԱՆ

ՄՄԲԱՎԱՐԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հայաստանի համանուագախումբի գլխաւոր դեկավարը՝ Օհան Տուրեան հինգ նուագահանդէսներ տուած է Լաթիֆեկի եւ Տրեպոնի մէջ: Տեղւոյն պետական համանուագախումբերը Օհան Տուրեանի դեկավարութեան տակ նուագած են Ռաւել, Շոսթաքովիչ եւայլն:

Դեկման թերթերը այս առթիւ զովանքի տողեր նուիրած են հայ խմբավարին, այսպէս, Լաթիֆեկի «Ունիոն» թերթը գրած է, թ մէջ այլոց. «Մեզի անծանօթ հայ խմբավարը ապշեցուց բառին լաւագոյն իմաստով: Անոր դեկավարութեան տակ կեանդհատուն նուագախումբը այս նուագահանդէսներուն ընթացքին հասաւ իր պատճառական»:

ՄՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ԵՐԷՏԶԻ ՊՕՍՊԱՆ

●●●

ՀԱՋԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՈՐՍ

—o—

Առանց մէջ կը գտնէր Մարթինը եւ Մանկալեմ Զարեհը, ինչպէս նաեւ ուրիշ մէկ քանի յեղափոխականներ, որոնք յետոյ, յաջորդաբար պիտի երթային Պոլիս, նախապէս երթալու ժամադրութիւն առած ըլլալով Ցունատանի այս ատատ նատահանդիսաը:

Աչոտ կ'ատճապարէր ,օր առաջ պէտք էր Պոլիս մտնէր, ուր իրմէ առաջ վերադարձած էր Թորոսմ, Վիչապի պատասխանը նատու Մարմնի անդամներէն, որուն հետ, ինք Աչոտ, Սոֆիային մինչեւ Վառնա ուղեկից եղած էր:

Գիշերը միասին անցուց Աչոտ իր ընկերներուն հետ, որոնցմէ կարեւոր տեղեկութիւններ քաղեց Պոլսոյ վրայ:

Հետեւեալ օրը, ընկերներէն բաժնուելով, եւ դնաց պատ իր վարձմի մէկ բնակարանը, որ Բիւրէա կը բնակէր եւ տեսակ մը զործակալութիւն կ'ընէր փախստականներու համարտնելու համար, որոնք կ'ուզէին երկիր մտնել, Պոլիս, Իմիր եւ ուրիշ տեղեր:

Այս բարեկամը չատ կը սիրէր Աչոտը: Գագին միասին, քարափի սրճարաններէն մէկուն մէջ առանձնացան եւ մտերմական խօսակցութեան մը սկսան:

— Աչոտ, բատ այս բարեկամը, կը տեսնեմ որ կ'ատճապարես, կը փափաքիս մատ առաջ մեկնիլ, չէ՞:

— Այո, սիրելիս, յարեց Աչոտ, ուշացած եմ արդէն, պէտք է չուտով հասնիմ հոն:

— Շատ լաւ, բատ բարեկամը, քանի որ այդպէս է, կը ջանամ ճար մը դտնել:

— Շատ դոհ կ'ըլլամ, յարեց Աչոտ, դուն այս երկրի պայմանները ես, պիտի, խնդրէ, վատահելի նաւ մը չե՞ս ճանչնար:

— Բարեկամը ձեռքը ճակտին տարաւ եւ քիչ մը խորհելէ յետոյ.

Աչոտ, բատ, ատատով, խիստ յարմար նաւ մը պիտի գայ, կ'ուզե՞ս երթալ ա-նով:

— Ինչ կ'ըսես, սիրելիս բատ Աչոտ, մէկ վայրկեան չեմ կրնար ատատել հոս, անհրաժեշտ է ներկայութիւնս Պոլիս, մտնաւանդ այս միջոցիս:

— Շատ չատ երկու օր կը ատասես, չարունակեց բարեկամը, այդ նաւը կը նատիս:

— Ո՞ր նաւը, հարցուց Աչոտ հետաքրքրութեամբ մը:

— Ֆրանսական զրահաւորը, յարեց բարեկամը:

— Զրահաւո՞ր, հարցուց Աչոտ, խե՞նթ ես, ի՞նչ կ'ըսես, զրահաւորի մէջ կ'ըն-դունի՞ն զիս:

— Կ'ընդունին, պատասխանեց բարեկամը:

— Զըսե՞ս, ինչ տեսակ զրահաւոր է, հարցուց Աչոտ տենդոտ չարժուձեւով մը:

— Վօթուրը, Վօթուրը, պատասխանեց բարեկամը:

— Վօթո՞ւրը, կրկնեց Աչոտ:

— Այո, չարունակեց բարեկամը, Պոլսոյ Ֆրանսական դեսպանատան զրահաւորը պահականաւը ...:

ՄՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, Յունուար 20, Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքլ Կաթոլիկի սրահին մէջ:

Դպրոցի փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլայ երգ, արտասանութիւն եւ պարեր, որմէ յետոյ Կաղանդ Պապան իր նուէրներով պիտի վարձատրէ բոլորը:

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Վիէնի Հայութիւնը անխտիր:

"ՀԱՅ-ԲՈՅԺ"Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

«Հայ – Բոյժ»ի խմբագիրը կը հաղորդէ թէ 1962 տարուան 12 թիւերուն փոխարէն պիտի հրատարակուի հատոր մը, որ վճարող բաժանորդներուն պիտի ղրկուի Մայիս ամսուան մէջ: Իսկ 1963 տարուան «Հայ – Բոյժ»ի թիւերը պիտի լրացուին ու ղրկուին մինչեւ 1963 տարուան վերջը՝ միայն կանխիկ վճարողներուն:

Բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեգինը ղրկել ըստ առաջնոյն, միշտ նոյն հասցէին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Կը փնտռուին Մարկոս, Հայրապետ եւ Յովսէփ Շիրինեան: Փնտռողն է Գալուստ Խարբեթեան: Շիրինեաններ եղբայր մըն ալ ունեցած են Զատիկ անուամբ որ մահացած է: Գրել Վերեւի Զէյթուն, 16 փողոց, 71 տուն, Երեւան: Կարելի է գրել նոյնպէս Սամուէլ Գասարճեանի 39 չէնք, Դ. մուտք, Կալինինի փողոց, բնակարան 27, Երեւան:

Ոսկեմատ Սարգիսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Աշխարբէկ Սարգիսեանը: Գրել Երեւան, Մասիսի փողոց, Ա. նրբանցք 262:

Լիտա Ոսկանեան կը փնտռէ իր հայրը Հրանդ որդի Ստեփանի Ոսկանեանը: Գրել Երեւան, Կրիվոյ 15:

Կը փնտռուի Փալուտեան Սէնէքէրիմ իր զաւակին Ֆռունչիկ Սէնէքէրիմի Փալուտեանի կողմէ: Սէնէքէրիմ Ախուրեանի շրջանի Երազ–Գաղորի գիւղէն է: Գրել Երեւան, Մարքսի փողոց, տուն 176 բ.:

Վերոյիշեալ անձերու մասին որեւէ տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեակ պահել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը: Հասցէ.—15 Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8): Հեռաձայնի թիւ ԷԼԻզէ 67–03:

Կը խնդրուի նաեւ արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

—o—

ԻՍԻԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 9, Սալ տէ Ֆէթ:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին:

×

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օրը», Կիրակի, Յունուար 27:

×

Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի պարահանդէսը Սփլանտիտի մէջ, Մարտ 2, Շաբաթ գիշեր:

×

Մարտ 17, «ժողովուրդները կ'երգեն», Սորպոնի մէջ:

×

Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ Ընկերակցութեան Տարեկան պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 10ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

—o—

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մարտ 3ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Սալ տը լա Շիմի:

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի տարեկան մեծ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Փետրուար 17ի Կիրակի օր, Ժորժ Ե.ի չքեղ սրահներուն մէջ:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար: Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ):

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան:

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Կ'ՈՒՋՈՒԻ

Լիոնի եւ շրջականերու հայ ազգային վարչութիւնը ժամկոչութիւն կամ դրոնապանութիւն ընելու տրամադրութիւն ունեցող հայ զոյգի մը պէտք ունի, եկեղեցիին եւ Ազգ. Տան համար:

Բնակարան, լոյս, ջերմութիւն եւ ջուր ապահովուած:

Ներկայանալ եկեղեցւոյ դիւանին կամ վարչութեան ատենապետ Պ. Ա. Օպոզեանի:

Կ'ՈՒՋՈՒԻՆ
Des Entrepreneurs
(ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐ)

Կանանց ամառուան հագուստեղէնի համար, ամբողջութեամբ մեքենայի կար, մաքուր աշխատանք, լաւ վճարում:

Անձամբ դիմել.—

Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ
40, Rue des Jeuneurs, Parir 2e

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունուար 27, ժամը 16–24

LES AMBASSADEURS
3, Avenue Gabriel, Champs-Elysées, Métro : Concorde

Կը մասնակցին երկու ծանօթ նուագախումբեր

PIERRE DIEUZEY - JAZZ NEW ORLEANS
PEPITO GOMEZ - TYPIQUE TANGOS

Գեղարուեստական նոխ բաժին

Հայկական եւ եւրոպական երգեր

Ընկերակցութեամբ ջութակի, կիթառի եւ մանտօլինի
Կանխաւ ապահովել տոմսերը եւ սեղանները հեռաձայնելով Հայ Կարմիր Խաչի

Կեդրոնատեղին ԷԼԻզէ 67 – 03

ՄՈՒՏՔ 6 ՖՐԱՆՔ

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, Ս. Վրացեան, Բ. տպ. Պէյրութ, լաթակազմ, պատկերազարդ, 684 էջ	45 Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, Պէյրութ, 317 էջ	7·50 Ֆ.
ՄԱՀԵՐԳ, ձայնագրեալ, Քէմանչիստ Ռուբէն, Պէյրութ,	5 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ. Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Չազմազճեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ֆ. Բ. հատոր 5 Ֆ.	

Առաքման ծախքը գնողին վրայ
ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

FOURRURES
ROGER YOPIAN

84, Boulevard de Stalingrad
CHOISY-LE-ROI (Seine)

Neuf et Réparation **Prix Intéressants**

Autobus
183 de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Dr. Roux

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ:
Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք: Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք խորհրդ. Միութիւն:

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
Téléphone : TRU. 27-70

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MARDI 15 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9505 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9505

ՀԱՅ ԵՒ ՀԵԼԼԷՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ եւ Հելլէն ժողովուրդներու դարաւոր բարեկամութեան պանծացումի առիթ մը եղաւ այն հանդիսաւոր արարողութիւնը, որու ընթացքին, Լիբանանի յունական դեսպանը, յանուն Յունաստանի Փոլ Թագաւորին, Գէորգ Ա.ի Արքայական Կարգի Մեծ Ժապաւէնի շքանշանը յանձնեց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի :

Թէ յոյն դեսպանը եւ թէ Վեհափառ Կաթողիկոսը, իրենց ուղերձներուն մէջ, շեշտը դրին առաւելաբար այն բարեկամական կապերուն վրայ, որոնք դարերու ընթացքին գոյութիւն ունեցած են երկու ճակատագրակից ժողովուրդներուն միջեւ, քաղաքակրթութեան եւ հոգեկան արժէքներու ճամբուն վրայ :

Դեսպանը, շատ յատկանշականօրէն յիշեց անունները երկու մեծ Հայերու՝ Լեւոն եւ Յովհաննէս Չմշկիկ կայսրերու, որոնք Բիւզանդիոնի գահը բարձրացան հելլէն ժողովուրդի պատմութեան ամէնէն փայլուն օրերուն: Անոնց կատարած քաղաքական եւ մշակութային գործը որքան մեծ դեր ունեցաւ յոյն ժողովուրդի կեանքին մէջ, նոյնքան եւ հպարտութեան առիթ մըն է հայ ժողովուրդին համար :

Դարերու ընթացքին Հելլէն եւ Հայ ժողովուրդներու քաղաքակրթութիւնը, իր լոյսով եւ ճառագայթումով, իր անգնահատելի նպաստը բերած է Մերձաւոր Արեւելքի ժողովուրդներու մշակութային վերելքին: Երկու քաղաքակրթութիւններն ալ բխելով հոգեկան եւ իմացական արժէքներու նոյն ակէն, իրենց բարերար ազդեցութիւնը ունեցած են այս շրջանի ժողովուրդներու կեանքի մէջ :

Այս առթիւ, մեր պարտքն է յարգանքով յիշել քաղաքակրթական այն մեծ դերը, զոր Ելլադայի ժողովուրդը ունեցաւ գրեթէ բոլոր ժողովուրդներու կեանքին մէջ, պատմութեան արշալոյսէն բսկըսած, մարդկային մտքի պատմութեան տալով իմացական անհասանելի արժանիքներով օժտուած տիտաններ :

Գէորգ Ա.ի Արքայական Կարգի բարձրագոյն զքանշանը շնորհելով Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառին, Յունաց Վեհափառ Կայսրը, յանձին Կաթողիկոսին, իր գնահատանքն ու սէրը յայտնած եղաւ հանդէպ հայ ժողովուրդին, ինչպէս նաեւ այն կարեւորութիւնը, զոր կ՝ընծայէ երկու ժողովուրդներու անքակտելի բարեկամութեան ամրապնդումին եւ տեւականացման :

Հայ ժողովուրդը, իր կարգին, պիտի գիտնայ ըստ արժանւոյն գնահատել այս վեհանձն ժեսթը, որ կուզայ Վեհապետէն ժողովուրդի մը, որուն գիրկը միշտ լայն բացուած է Հայութեան զաւակներուն առջեւ :

Արդարեւ, Ելլադայի ազնուական ժողովուրդը, առաջին աշխարհամարտէն ետք, երբ ամէն դուռ բաց չէր մեր տարագիր զանգուածներուն առջեւ, ասպընջականօրէն հիւրընկալեց զանոնք, կեանքի լաւագոյն պայմաններու հնարաւորութիւններ ընծայելով անոնց :

Ժողովուրդներու դժբախտութեանց պարագային ցոյց տրուած ազնիւ վերաբերումները չեն մոռցուիր: Անոնք անջընջելի տառերով կը գրուին ոչ միայն այդ ժողովուրդներու պատմութեան, այլ նաեւ անոնց սրտին մէջ, հետզհետէ դառնալով ամէնէն վաւերական գրաւականը այն փոխադարձ սիրոյն ու համակրանքին, որ անոնք կը տածեն իրարու հանդէպ :

Այսօր, Յունաստանի մէջ ունինք գաղութ մը, — թէեւ փոքրաթիւ, համեմատած երկու աշխարհամարտերու միջեւ տարածուող շրջանի գաղութին հետ, — որ իր ազգային ու եկեղեցական կեանքով, կը վայելէ տիպար հաւաքականութեան մը համբաւը, շնորհիւ այն սերտ կապերուն, որ մեր հայրենակիցները կրցած են ստեղծել հելլէն պատասխանատու մարմիններուն հետ :

Յունաստան այն երկիրներէն է, ուր մեր բեկորներուն ամէնէն լայն հնարաւորութիւնները տրուեցան՝ կազմակերպուելու անհատապէս թէ հաւաքականօրէն: Շնորհիւ ազատամիտ եւ լուսամիտ ղեկավարութեան մը քաջալերութեան եւ խրախուսիչ վերաբերումին, Յունահայերը ոչ միայն կազմեցին տիպար գաղութ մը, այլ նաեւ առաւելագոյն չափով անազարտ պահեցին իրենց հայեցի դիմագիծը, հայապահպանման պայքարի առաջին գիծերուն վրայ գտնուելով :

Ինչպէս այնքան իմաստալից կերպով ընդգծեց Վեհափառ Կաթողիկոսը, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին ընծայուած այս պատիւը իր նպաստաւոր անդրադարձը պիտի ունենայ Յունահայ գաղութին մէջ, աւելի եւս ամրապնդելով երկու ժողովուրդներու դարաւոր կապերը, փոխադարձ սիրոյ եւ յարգանքի անխառն զգացումներով :

« ԱԶԴԱԿ »

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՓՐԻԿԷՆ ՏԱԿՆՈՒՎՐԱՅ

ԹՈԿՈՅԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

ՉՈՄՊԷ ՆՈՐԷՆ ՔԱԹԱՆԿԱ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Թոկոյի մէջ երիտասարդ սպաներ պետական հարուած մը ըրին ու սպաննեցին նախագահը՝ Սիլվանուս Օլիմփիօ:

Սենեկալէն ետք ուր պետական հարուած մը ձախողեցաւ վերջերս, Թոկոյի այս դէպքը ցոյց կուտայ թէ Ափրիկէն միշտ անհանգիստ ու անկայուն վիճակի մէջ է եւ կարելի չէ յոյսն ունենալ թէ ձեռք ձգելէ ետք դիւրին անկախութիւն մը, ձեռնարկած է շինարար գործի :

Ղանայի եւ Տահոմէի մէջտեղ, Թոկօ միշտ անստոյգ վիճակի մէջ էր: Ղանայի ղեկավարները կ՝ամբաստանէին Սիլվանուս Օլիմփիոյի կառավարութիւնը որ ապաստան կուտայ Ն՝Քրումայի հակառակորդներուն: Այս առթիւ նոյնիսկ միջամտելու պատրաստ էին, Տաքարի Ֆրանսական ուժերը, տրուած ըլլալով որ Ֆրանսա զինուորական պաշտպանութեան դաշնագիր մը ունի Թոկոյի հետ : Կռիւը, սակայն, ներսը պայթեցաւ :

Թոկոյի ողբացեալ նախագահը Ֆրանսայի հիւրը պիտի ըլլար յառաջիկայ ամիս եւ նկատի առնելով Ֆրանսայի հետ Թոկոյի գործակցութեան յարաբերութիւնները, հարուածը ծանր է նաեւ Ֆրանսայի համար :

Օլիմփիօ սպաննուած է Կիրակի առաւօտ երբ կը փորձէր ամերիկեան դեսպանատուն ապաստանիլ եւ հասած լուրերու համաձայն, կը թուի թէ ապստամբները տէրն են կացութեան: Պետական հարուածին մանրամասնութիւնները շատ ծանօթ չեն, բայց բացայայտ է որ ըմբոստութեան հեղինակները արագ շարժած են : Յայտնի չէ թէ Օլիմփիօ սպաննուած է ամերիկեան դեսպանատան դրան առջեւ թէ արդէն ծանրօրէն վիրաւորուած, ինքզինքը քաշքշած է մինչեւ հոն ու տեղն ու տեղը աւանդած հոգին:

Ամէն պարագայի մէջ, Ամերիկացիները ու ընդհանրապէս արեւմտեան շրջանակները զինքը կը նկատէին իրրեւ մեծ իմաստութեան տէր եւ ամէնէն աչքառու Ափրիկեցինէրէն մէկը :

Մինչ Օլիմփիոյի մարմինը կը յանձնուէր իր ընտանիքին, բանտարկուած ուսուցիչ մը, որ ազատ կ՝արձակուէր, կը կարդար զեկոյց մը ուր կ՝ըսուի թէ Օլիմփիոյի անժողովրդական կառավարութիւնը վար առնուած է զինուորական պետական հարուածով մը: Օրինաւոր կազմակերպութիւն մը որուն նախագահն է Անթուան Մէաչի, ներկայիս Ղանա ապաստանած, ձեռք առած է իշխանութիւնը: Զեկոյցը նաեւ կոչ մըն է Ղանա ապաստանած Թոկոցիներուն որ անմիջապէս վերադառնան :

Անթուան Մէաչի, անծանօթ մը չէ, նախկին երեսփոխան գիւղատնտեսութեան նախարար եղած է 1956ին այն կառավարութեան մէջ, զոր կը գլխաւորէր Կրունիցք որ ըլլալով հանդերձ անոր աներձակը, կատաղի հակառակորդն է անոր եւ ներկայիս Տահոմէ ապաստանած է :

Օլիմփիօ, արդէն երկու անգամ հազիւ ազատած էր մահափորձերէ, մէկը՝ 1961ին պատճառ դարձած էր որ 18 հոգի ձերբակալուին: 60 տարեկան էր եւ զաւակն էր Պրազիլ տեղահանուած Ափրիկեցիներու: Ուսումը կատարած էր՝ Լոնտոն: 1946ին, ապա 1952ին երեսփոխան ընտրուած էր, վարչապետ նշանակուած էր 1958ին եւ Հանրապետութեան նախագահ կը դառնար 1961ին:

ՉՈՄՊԷ ԵՏ ԵԿԱՒ

Մինչ կը խօսուէր Չոմպէի փախուստի մասին եւ կ՝ըսուէր նոյնիսկ թէ Քաթանկայի նախագահը հետը տարած է դանձը, կը պարզուէր թէ մարդը «երթուդարձ» մը ըրած է միայն եւ Քոլվեզի վերադարձած է ըլլալու համար կողքին անոնց որոնք վճռած են մինչեւ ծայրը երթալ :

Միւս կողմէ ՄԱԿը միշտ զէշ անակընկալներու առջեւ կը գտնուի: Նկատեց որ Էլիզապէթվիլի Քաթանկայի ազգային դրամատան արկղին մէջ տասը միլիոն տոլարի «ծակ» մը կայ :

Ամերիկացիները ոչ մէկ ակնարկութիւն կ՝ընեն Չոմպէի այս առթիւ, թէեւ կը յիշեն թէ «բացառիկ քանակութեամբ պայուսակներով» մեկնած էր Էլիզապէթվիլէն :

Այս չփոթ կացութեան ի տես կը մնայ սպասել նոր անակնկալներու :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ գրական նոր պարբերաթերթին՝ Լիթերաթուռնայա Ռոսսիայի մէջ, Տիկին Կալինա Սերեպրիակովա արդելափակման կայաններու իր յուշերը կը պատմէ նոր փաստաթուղթ մը աւելցնելով սթալինեան շրջանի եղերական պատմութեան վրայ: Տիկինը որ լաւագոյն կենսագիրն է՝ Կարլ Մարքսի կը պատմէ այն քսան տարիներու տաժանելի կեանքը զոր անցուցած է սթալինեան աքսորավայրերու մէջ :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ Թուրքերը եւ Յոյները բախումներ ունեցած են թաղապետական խնդիրներու համար: Թուրք Կիպրացիները հինգ քաղաքներու մէջ ինքնավար թաղապետութիւններ կ՝ուզեն: Գերապայծառ Մակարիոս տրամաբանական չգտնելով այս դիմումը որոշած է լուծել թաղապետական խորհուրդները: Անգարայի կառավարութիւնը դիմած է յոյն կառավարութեան որպէսզի միջամտէ Գերպ. Մակարիոսի մօտ եւ յարգել տայ Ցիւրիխի համաձայնագրերը: Աթէնք ըսած է Կիպրոսի նախագահին որ միջին ճամբայ մը գտնէ :

ԻՍՄԷԹ ԻՆԷՕՆԻԻ բացարձակ հանդիստի պէտք ունի բաւական ակար ըլլալով : 78 տարեկան է :

ԻՐԱՔԵԱՆ թերթերու համաձայն, ծանը միջադէպեր պատահած են. Պաղտատ, ուսանողներու միջեւ : Որոշ բան մը կարելի չէ գիտնալ այս ցոյցերուն մասին, բայց Պէյրութի Նասրի կողմնակից թերթերը կը գրեն թէ բազմաթիւ ուսանողներ սպաննուած են :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ կիսապաշտօնական օրկանը՝ Օսսեռվաթոռէ Ռոմանօ խստօրէն կը քննադատէ կաթողիկէ շարժում մը որ քննութիւն բացած է քահանաներու քաղաքական կարծիքը գիտնալու համար: Այդ շարժումը յայտարարած է արդարեւ, որ 25600 իտալացի քահանաներու վրայ 13·000 պատասխանած են եղած հարցումներուն : Արդիւնքը հետեւեալն է՝ 65 առ հարիւրը դէմ են Ֆանֆանիի կառավարութեան, 25 առ հարիւրը կողմնակից են իսկ տասը՝ վերապահ: Քահանաները, թերթին համար, կախում ունենալով ուղղակի իրենց եպիսկոպոսներէն, նման արարքներ ապօրինի են եւ յարգանքի պակաս ցոյց կուտան :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ վտանգ կայ թղթատարական սպասարկութեանց մէջ: Արդէն վերջերս մասնակի եւ «շրջուն» գործադուլներ պատճառ եղած էին ցրւումներու անկանոնութեան զարգացման: Յունուար 19ին ալ Շէք Փոսթալներու սպասարկութիւնը պիտի չբանի :

ԳԱՀԻՐԷԻ ձայնասփիւռը, լուրը առնելով Սանաայի ձայնասփիւռէն կը հաղորդէ որ Եմէնի նախագահը Ապտուլլահ Սալալ բանակի եւ ժողովուրդի ընդհ. զօրակոչ հռչակած է :

ԱՐԱԲ Մ. Հանրապետութիւնը եւ Քուպա դիւանագիտական յարաբերութիւններ ստեղծեցին :

ՇՈՒԷՏԻ վարչապետը Փարիզ եկած է: 1636էն ի վեր, կը գրէ Քոմպա, առաջին անգամն է որ Ֆրանսա Շուէտի վարչապետը կ՝ընդունի :

ՆԵՀՐՈՒ յայտարարեց թէ պատրաստ է առաջին քայլերը ընելու խաղաղութեան համար :

1963 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ին Ֆրանսացիներու թիւը՝ 47 միլիոն 600 հազար է :1962 Մարտէն ի վեր 1·067·000 աւելցած է: Այս թիւին մէջ 700 հազար ներգաղթող կայ Ալժերիայէն: 1962ին 835·000 Ֆրանսացիներ ծնած են, 540·000 մեռած են, 315 հազար ամուսնութիւններ կատարուած են: Մահերու թիւը որ նուազած էր, ըզդալի կերպով բարձրացած է 1962ին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

ԳԷՈՐԳ Ա. ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԿԱՐԳԻ ՄԵԾ ՇՔԱՆՇԱՆ ՏՈՒԱՒ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Յունուար 8ին, Անթիլիասի վեհարանի դահլիճին մէջ, Պէյրութի յոյն դեսպանը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի յանձնած է Գէորգ Ա.ի արքայական կարգի մեծ ժապաւէնի շքանշանը, յանուն Յունաստանի Փոլ Թագաւորին : Այս արարողութեան ներկայ եղած են Խորէն Արք. ինչպէս նաեւ պետական երեսփոխաններ, գաւառական եւ քաղաքական ժողովի անդամներ եւն. եւն.:

Դեսպանը ուղերձ մը կարդացած է այս առթիւ ուր յիշած է հայեւյոյն պատմական անցեալը եւ իր գոհունակութիւնը յայտնած է այն հաճելի պարտականութեան համար զոր կը կատարէ :

Զարեհ Ա. իր պատասխանին մէջ շնորհակալութիւն յայտնած է իրեն եղած պատիւին համար եւ ուզած է տեսնել այս պատուանշանին մէջ «գրաւականը այն անքաքտելի բարեկամութեան որ կը միացնէ մեր երկու եկեղեցիները եւ մեր երկու ժողովուրդները »:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ն Ա Մ Ա Կ

«ՔԻՐՈՒՆՔԻ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՒԽՈՐ–

ՀՐԴԱՑԻՆ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՄԱՍԻՆ

—o—

ԽՄԲ.— Յունուար 9, 10, 11, 12ի մեր թիւերուն մէջ հրատարակեցինք Պոկտան Կենպարսկիի յօդուածը՝ «Նամակ իմ վաղեմի թուրք բարեկամիս» որ լոյս տեսած էր Վարշաւայի կաթողիկէ յառաջդիմա–կան շաբաթաթերթին մէջ, 1961, Նոյեմբեր 26: Քանի մը ամիս ետք, 1962 Յունուար 14ին, նոյն թերթը կը հրատարակէր պատասխան մը այս յօդուածին, զոր ստորագրած է ... Հենրիկ Պա–թովսկի: Ստորեւ կը հրատարակենք այդ «պատասխանը» ամբողջութեամբ :

×

Պ. Կենպարսքիի ուշադրութեան արժա–նի եւ փաստարկուած յօդուածը, որ «Քիերուսֆի»ի 26 Նոյեմբեր 1961՝ թիւ 47ի մէջ լոյս տեսած էր «Նամակ իմ վաղեմի թուրք բարեկամիս» խորագրով, ընդհանրապէս ճշդիւրիա պատմական մանրամասնութեանց կողքին կը պարունակէ նախադասութիւն մը, որ կը կարօտի ա–ւելի մանրամասն բացատրութեան: Այն–տեղ ըսուած է՝ ... «Առանց դնդակ մը իսկ պարպելու ձեզի (իմա Թուրքերուդ) յանձնեցաւ Ռուսահայաստանի կէսը (Կարսի շրջանը), ինչպէս նաեւ Արարատ–ի սորոտին չուրջը տարածուղ շրջանը, որ պատմութեան ընթացքին ոչ մէկ տեն ձեզի պատկանած է»: Այս նա–խադասութիւնը կրնայ չփոթութեան տե–ղի տալ քառասուն տարի առաջ դծուած եւ այդ ի գործու ռուսեւխորհրդային սահ–մանին ծագումին մասին: Ասոր համար ալ օգտակար պիտի ըլլայ, որ այս հարցը քիչ մը աւելի հանդամանօրէն ներկայաց–ուի այստեղ :

Արդարեւ, այն սահմանը, որ այդ օր–ուան Խորհ. Ռուսիան գծած էր Թուր–քիոյ հետ, Թուրքերուն կը վերադար–ձնէր, ի միջի այլոց, Կարսի շրջանը, ո–րուն տիրացած էր ցարական Ռուսաստա–նը՝ 1877 – 78 պատերազմին հետեւան–քով: Ասկէ զատ, 1921 Մարտ 16ին Մոս–կուայի մէջ ստորագրուած համաձայնու–թեամբ, Թուրքիա ձեռք կը ձգէր պատ–մական Հայաստանի հողամասէն ուրիշ շրջաններ եւս, որոնք կը պարբակէն, ի միջի այլոց, Մեծ եւ Փոքր Արարատնե–րու շրջանը, որոնց ցարական Ռուսիան նախապէս տիրացած էր ոչ թէ ի հեճուկս տուրքանական Թուրքիոյ, այլ՝ չնորհիւ Պարսկաստանի վրայ Ռուսերու տարած յաղթանակին համաձայն 1828ին ստորա–գրուած Թուրքմենչայի դաշնագրին յօդ–ուածներուն: Որովհետեւ, մինչեւ այդ թուականը, արեւելեան Հայաստանը կը պատկանէր Պարսկաստանին, մինչ արեւ–մտեան մասը ենթակայ էր Թրքական իշ–խանութեան : 1877 – 78ի թուրքերուս պատերազմը Ռուսերուն վիճակեց կարսի շրջանը, ու այսպիսով՝ Ռուսահայաստա–նի նախապէս ձեռք ձգուած հողամասը մէկ երրորդի համեմատութեամբ չնդ–լայնուեցաւ : Ըստ 1918 Մարտին սոո–րագրուած Պրեսթ – Լիթովսքի համաձայ–նութեան տրամադրութեանց, Թուրքիա պամանագրականօրէն կրցաւ տիրանալ 1878ին կորնչուցած հողամասին : Բայց եւ այնպէս, նոյն տարուան ամառը, Թուրքիա մինչ այդ անկախ դարձած Հա–յաստանի ու Վրաստանի պարտադրած էր Պաթումի մէջ ստորագրուած նոր համա–ձայնութիւն մը, որ Թրքական սահմանը կը տեղափոխէր շատ աւելի դէպի հիւ–սիս՝ Հայաստանի հանրապետութիւնը վերածելով երեւանի եւ կէօքչայի լիճին միջեւ տարածուղ փոքր հողամասի մը : Տարի մը աւելի ետք, 1920ի վերջերը Ա–լեքսանդրապոլի (այժմ Լենինական) մէջ Ազգայնական Հայաստանի («Դաշնակ») պարտադրուած համաձայնագրին հիման վրայ, Թուրքերը անդամ մը եւս տիպե–ցին Հայերուն, որ վերափոխութեան են–թարկեն իրենց համար արդէն իսկ ան–նպաստ սահմանագիծը: Բայց եւ այն–պէս, համաձայնագրին ստորագրութեան պահուն, ազգայնական կառավարութիւ–նը, որ պարտադրաբար համաձայնած էր այսպիսի պայմաններ ընդունելու, այլեւս պօյութիւն չունէր, քանի որ մինչ այդ Հայաստանը դարձած էր խորհրդային հանրապետութիւն :

Ճիշդ է, թէ այդ թուականին Խորհր–դային Միութիւնը իրաւականօրէն գոյու–թիւն չունէր տակաւին, բայց փաստօրէն, Խ. Ռուսաստանը, հակառակ անոր որ Թուրքիոյ հետ ուղղակի սահմանակից չէր, 1920ի վերջերը միջամտած էր որ–պէս պլխաւոր իրաւարար՝ ցարական կայսրութեան աւերակներուն վրայ կա–ռուած Պետութեանց եւ նոր Թուրքիոյ միջեւ յարաբերութիւնները ճշդելու հա–մար : Այս իրազարձութեանց հիման վրայ է, որ 1921 Մարտ 16ին կնքուեցաւ Մոսկուայի վերոյիշեալ համաձայնու–թիւնը : Այս դաշինքով, Թուրքերը ձեռք կը ձգէին բաւական կարեւոր հողային ա–ռաւելութիւններ, ի միջի այլոց ի հեճու–կս Հայաստանի :

Մանաւանդ, Մոսկուայի համա–ձայնութիւնը ստորագրելով, Խ. Ռու–սաստան ստիպուեցաւ նկատի ունենալ այդ ժամանակուան տէ ֆաքթօ գոյու–թիւն ունեցող կացութիւնը :

Թրքական բանակը գրաւած էր Հայկա–կան հողամասին գրեթէ ամբողջութիւ–նը. հասած էր գրեթէ Երեւանի դռները : Թուրք ազգայնականները կը պնդէին թէ Ալեքսանդրապոլի համաձայնագիրը միշտ ի գործու է : Տեղի կրնային տալ միայն ուժի առջեւ : Մակայն, այդ ժամանակ–ուան միջազգային կացութեան հետ կապուած չարք մը պատճառներու հե–տեւանքով, Խ. Ռուսաստանի ծրագիրնե–րուն մաս չէր կազմեր Թուրքիոյ դէմ դէնքի ուժի գործածութիւնը: Միայն բա–նակցութեանց քաղաքականութիւնը կա–րելի էր, եւ չնորհիւ այս բանակցու–թիւններուն է, որ կարելի եղաւ Թուրքի–ան սառնալ կարգ մը դիջումներ, որոնք նչուած են Մոսկուայի համաձայնութեան մէջ. այս վերջինը, յամենայն դէպս, չատ աւելի նպաստաւոր էր Հայաստանի համար, քան թէ 1918ի Պաթումի դաշնա–դրերը եւ 1920ի Ալեքսանդրապոլի համա–ձայնագիրը : Թրքական բանակը պարպեց ռուսական Հայաստանի արեւմտեան մա–սերը (1878էն առաջուան սահմաններուն մէջ), որ գրաւած էր գրեթէ տարիէ մը ի վեր. մնաց նախկին կարսի նահանգին եւ նախկին Երեւանի նահանգին վրայ, այս վերջինէն պահելով միայն Տարա – արե–ւելեան մասը (Արարատ լեռով), զոր Թուրքերը կ'ուզէին անպայման պահել՝ ռազմավարական նկատումներով: 1918ի եւ 1920ի համաձայնութիւններուն բաղ–դատմամբ, 1921 Մարտ 16ի Մոսկուայի համաձայնագիրը Հայաստանին ի նպաստ դեռ ազատեց նախապատերազմեան Ռու–սահայաստանի հողամասին 60 առ հա–րիւրը. ինչ որ, այդ առենուան չատ դրժ–ուարին պայմաններուն մէջ, առաւելա–գոյնն էր, որ կարելի եղաւ ձեռք ձգել : Տրուած ըլլալով որ, նոր զարդերու հե–տեւանքով, Թուրքերուն դիչուած հողա–մասերուն վրայ հայկական քնակչութիւն գրեթէ մնացած չէր այլեւս, այդ առեն–ուան կորուստները իրականին մէջ չատ ծանր չեղան :

1921 Մարտ 16ի դաշնագիրը, Լենհաս–տանի հետ կնքուած Ռիգայի դաշինքին երկու օր առաջ ստորագրուած, այս վերջինին հետ նմանողութեան եղր ու–նէր. ստորագրուած էր Խ. Ռուսաստանի կողմէ ծանրակչիռ պարագաներու հետե–ւանքով, որոնք գինք կը պարտադրէին հողային իր պահանջներու որոշ մասերէն հրաժարիլ : Ռուսիա հրաժարեցաւ կարսի եւ Արարատի շրջանէն, ինչպէս նաեւ վը–րացական Արտահանէն, բայց Վրաստա–նին համար ազատեց Պաթումը, որ նա–խապէս Պրեսթ – Լիթովսքի դաշինքով գիչուած էր : Իսկ ինչ կը վերաբերի Հա–յաստանին, չնորհիւ Թուրքիոյ ընդունած գիջումին, ըստ որուն Թուրքերու կողմէ յամառօրէն պահանջուած Նախիջեւանը յամենայն դէպս կը մնար խորհրդային Ազրբէյջանին, կարելի եղաւ չատ աւելին ազատել : Որովհետեւ, եթէ Թուրքիա պնդէր Նախիջեւանը ունենալու համար, որմէ բաժնուած է պարսկական հողա–շերտով մը, ապա ուրեմն, այս շրջանին հետ հողային միացումը ապահովելու համար պէտք պիտի ունենար իրեն կցե–լու Հայաստանի մէկ ուրիչ մասը եւս՝

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐ

—o—

ԽՄԲ.— Խորհ. Միութիւնը բաժնուած է 17 մեծ տնտեսական շրջաններու, ո–րոնցմէ մէկն է Անդրկովկասը (Հայաս–տան, Վրաստան, Ադրբէյջան) «Հայաս–տանի ժողովրդական Տնտեսութիւն» ամսաթերթի թիւ 11ի մէջ Ս. Մելիոում–եան կը ներկայացնէ Անդրկովկասի շրը–ջանի երեք երկիրներուն տնտեսական կա–պերը :

Հայաստան իր քարիւղին 90·8 տոկոսը կը ստանայ Ազրբէյջանէն:

Ազրբէյջանէն ներածուած ապրանքնե–րուն մէջ երկրորդ տեղը կը գրաւեն սր–նուղդի վերաբերեալ եւ թեթեւ արդիւնա–բերութիւնները: Թեթեւ արդիւնաբերու–թեան մէջ հիմնականը հիւսուածեղէնն է (բամպակէ եւ բուրդէ բանուածքներ, հի–տաքս), իսկ սննդաբերութեան մէջ՝ բամպակի իւղը: Կը ներածէ նաեւ մեծ քանակութեամբ ապակիէ ամաններ:

Հայաստան Ազրբէյջանէն կը ստանայ նաեւ որոշ տեսակի չինանիւթեր: Այս–պէս, 1961ի իր ներածած 45·000 թոն կրաղիւսին (սիման) քառասուն հազարը դնած է Ազրբէյջանէն: Կրաղիւսէն զատ Ազրբէյջան Հայաստանի կը հայթայթէ կրաղիւսէ պատրաստուած խողովակներ, մեքենաներ (ջրհան, էլեկտրական հա–նանքը փոխող դործիքներ — չարժակ–ներ— ինքնաբեռնիչ մեքենաներ եւն.):

Հայաստան, մեւնոյն տարեն, երթալով աւելի մեծ քանակութեամբ պղպատեայ խողովակներ եւ քանի մը տեսակ սեւ մե–

երեւանի արեւելեան կոմբէն, ճիշդ այն–պէս ինչպէս որոշուած էր 1918ի Պաթու–մի համաձայնութեամբ :

Հակառակ անոր որ 1921ին գծուած Խորհրդային Հայաստանի սահմանը (հաստատուած՝ իր կառավարութեան կողմէ 1921 Հոկտեմբեր 13ին Կարսի մէջ ստորագրուած համաձայնութեամբ) ըլ–դացական տեսակէտով չատ անհաճոյ է Հայերուն համար, բայց եւ այնպէս, երկ նկատի առնուին այն բոլոր պարագանե–րը որ ի գօրու էին 1918 – 1920 տարինե–րուն, պէտք է այս սահմանը նկատել պատմական անդառնալի անհրաժեչտու–թիւններու արդիւնք :

Այս բոլորը կը գրենք պարզապէս մա–րդկայնելու համար «Նամակ վաղեմի թուրք բարեկամիս» գրութեան մէջ արտ–ուած հետաքրքրական եզրակացութիւն–ները :

ՀԵՆՐԻԿ ՊԱԹՈՎՍԿԻ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հ. Բ. Ը, ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

—o—

Ես այս բանը կ'ըսեմ 1945էն ի վեր, զայն գրեցի բազում անգամներ, 1955ի ժողովին նախօրեակին, եւ դեռ վերջերս Մայիսին, մեր Ժրնեւի համագումարին: Անկէ ի վեր միջազգային կացութեան վատթարացումը աւելի ճան կը զօրացնէ երկիւղներս, զորս գիտեմ թէ դուք կը բաժնէք :

Ասոր վրայ կ'աւելցնեմ Հ. Բ. Ը. Մի–ութեան մեր նօտարը մէջբ Ֆր. Ջիւմա–թայնի տեղեկագիրը զոր ներփակ ձեզի կը դրկենք, որ մեզի ուղղուած էր 12 Ապրիլ 1960ին, եւ որ չատ նչանակալից է եւ մեր պարտքն է անոր մէջ ճշդուած բոլոր կէտերուն վրայ հաստատ մնալ :

Ասկէ զատ, խորապէս կը ցաւիմ որ Նիւ Եորքի կեդր. վարչութիւնը ուզած է ըն–կերակցութեան (Հ. Բ. Ը. Մ.) ընդհա–նուր նպատակը եւ հիմնական բնոյթը խաթարել. պէտք է որ պահպանենք Զուի–ցերական հպատակութիւնը եւ անոր հե–տեւող Զուիցերական օրէնքները: Ուրեմն պարտինք յարգել Զուիցերական կանո–նագրութիւնը եւ օրէնքը եւ որեւէ պա–բագային անոնց հակառակ չերթալ :

Առանց շրջանակի մը մասնայատուկ նկատումէն կամ ուրիշ զգացումէ մը տարուելու, պէտք է դէպքերուն նայինք ուղղակի եւ բացի մեր Միութեան հիմ–նական խարիսխներէն, նկատի ունենանք մեր լաւ հաչուուած շահերը մեր ժողո–վուրդներուն, որոնց օգնելը մեր պար–տականութիւնն է : Այնպէս ընելով, յայտնի կ'ըլլայ որ որեւէ տեղ Հ. Բ. Ը. Միութեան վարիչները, ինչ աստիճանի վրայ ալ գտնուին, պէտք չէ իսկ իրենց միտքէն անցընեն դպիլ Զուիցերական սահմանադրութեան, ինչ որ աւելի ըլլա–լով յանձնառու եղած են յարգելու, ան–դամագրուելով Միութեան եւ իբրեւ վա–րիչ աւագ պարտաւորութիւն ունէին պաշտպանելու :

Ձեմ կասկածիր որ խորհրդակցական ժողովը տեղի պիտի ունենայ մեծ լրջու–թեամբ եւ անոր բոլոր մասնակցողները պիտի գիտնան վեր մնալ անձնական ար–ժանապատուութեան կամ հեղինակու–թեան խնդիրներէն, ցոյց տալու համար թէ արժանաւոր յաջորդներն են հօրս եւ իր գործակիցներուն, մեր Միութեան վարչական մեծ մեքենայիին գլուխը :

Համոզուած եմ թէ Միութիւնը աւելի մեծցած եւ զօրացած դուրս պիտի գայ ձեր աշխատանքներէն, որոնց լիակատար յաջողութիւն կը մաղթեմ :

Կը խնդրեմ որ թարգմանը ըլլամ սի–րալիր զգացումներուս նախագահ Մա–նուկեանի, իր Ամերիկայի պաշտօնա–կիցներուն եւ մեր շրջանակներուն բոլոր ներկայացուցիչներուն մօտ: Անգամ մըն ալ կը յայտնեմ ցաւս որ չեմ կրնար ձեր մէջ ըլլալ, եւ կը մնամ ձերդ անձնուէր՝

ԶԱՐԵՀ ՆՈՒՊԱՐ

Հոս կ'աւելցնենք նաեւ Զարեհ Պէյի կողմէ 19 Մայիս 1961 թուով նամակին թարգմանութիւնը: Այս նամակը ուղ–ղուած է Տիար Մանուկեանի, Փարիզի իրաւագէտներու ժողովին առթիւ: (Քաղ–ուած «Շինարար»ի Դեկտ.ի թիւէն) :

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԶԱՐԵՀ ՊԷՅԻ ՆԱՄԱԿԻՆ

Ժրնեւ, 19 Մայիս 1961

Յարգելի Տիար Ա. Մանուկեան
Նախագահ *Էյ. Մի. Պի. Իու Քօր–փօրասիոնի* շնորհիւ Հ. Բ. Ը. Մի–ութեան

11 Սէուար Ալպօնի, Փարիզ

Յարգելի Տիար Նախագահ ,

Համաձայն Տիար Կիրակոսեանի խընդ–րանքին, Ձեզի կը գրեմ իմ կարծիքս այն խորհրդակցական ժողովին համար, որ շուտով տեղի կ'ունենայ Փարիզի մէջ, Միութեան ներկայ դժուարութեանց լու–ծում մը գտնելու համար :

Տարիներէ ի վեր չեմ դադրած յայտա–րարելէ եւ ձեզի այսօր ալ կը հաստա–տեմ, Հիմնադիրին գաւակի եւ Միութեան կեդր. վարչութեան նախկին նախագահի հանգամանքով, թէ իմ հօրս եւ իր գոր–ծակիցներուն ներքին համոզումը էապէս հիմնուած էր Միութեան գուիեցարական անձնատուրութեան վրայ: Արդարեւ, ան է միայն որ կրնայ երաշխաւորել իր տե–ւականութիւնը, իր չէզոքութիւնը եւ բո–լոր հայ ծագումով իր անդամներուն ի–րաւանց հաւասարութիւնը, ինչ որ ալ ըլ–լայ անոնց պատկանած ազգութիւնը , եւ ուրեմն՝ իր տիեզերականութիւնը :

Գիտեմ նաեւ որ եթէ մեր Միութիւնը օր մը լուծուէր, Զուիցերիոյ Դաշնակ–ցութեան դատարանին է որ կը պատկա–նի վերջին որոշումը, իբրեւ իրաւարար , եւ ասիկա ինձ կը թուի ապացուցանել թէ հիմնադիրներուն կամքն էր Միութիւնը ենթարկել Զուիցերիոյ արդարադատու–թեան :

Ուստի չեմ կրնար ըմբռնել Միութեան կեդրոնին Ամերիկա փոխադրութիւնը , եթէ նոյնիսկ ատիկա կարեւոր ուենայ , ինչ որ դուք կը պնդէք, տնտեսական ա–ռաւելութիւններ այս վայրկեանին: Ու–րեմն ձեզի կ'իյնայ, բոլոր բարեացակա–մութեամբ զոր կ'ըսէք թէ ցոյց պիտի տաք, Փարիզի մէջ գտնել՝ ձեր իրաւա–գէտներուն աշխատակցութեամբը՝ մնա–յուն լուծում մը, յարգելու համար հիմ–նադիրներուն կամքը :

(20 Շար.)

տաղէ պլաններ կը դնէ Ազբրէյճանէն (1959ին՝ 1164 թոն, 1961ին՝ 2190 թոն)։

Իր կարգին Հայաստան Ազբրէյճանի կ'ուղարկէ ճարտարարուեստական բազմաթիւ արտադրութիւններ, որոնց մէջ առաջին տեղը կը գրաւեն քիմիական արտադրութիւնները (մօտ 25 տեսակ՝ պատան ներկեր, խէժ, ձկազով, ծծմբաթթու, նայիրիա, սէուանիա, սոտա եւն)։

Ազբրէյճան Հայաստանէն կը ստանայ նաեւ չարժական էլեկտրակայաններ, էլեկտրաշարժ մեքենաներ, ջրհաններ, ճնշոտ մեքենաներ (compresseur), մամլիչներ, էլեկտրական լարեր եւայլն։ Վերջին 15 տեսակ չինանիւթեր (օրինակ, 1961ին Ազբրէյճան պրկուած է 15 հազար խորանարդ մեթր տուֆ, տասը հազար խորանարդ մեթր կրանիթ, եւայլն)։

Վրաստանէն ներածուած ապրանքներու տեսակներուն մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ թեթեւ արդիւնարկութիւններ, որուն մէջ ամէնէն չատը՝ հիւսուածեղէնը (բամպակէ, բուրդէ եւ մետաքսէ բան ուածքներ)։ Տարուէ տարի կ'աւելնայ նաեւ Հայաստանի մետալի ներածութիւնը։ 1959ին Վրաստանէն ներածած է 25·209 թոն մետալէ չինուածքներ, իսկ 1961ին՝ 31·622 թոն։ Այսուհանդերձ, Հայաստան պէտք ունի աւելի մեծ քանակութեամբ մետալներու եւ մետալէ արտադրութիւններու։ Առը համար առիթ ուած է աւելի սուղ գիներով ապրիչ ներկերէ ներածել։ Վրաստանէն ներածուած մետալներուն քանակը միայն ին տարուան համար կազմած է 1961ին Հայաստանի ներածած մետալներու ընդհանուր քանակին։ Հայաստան Վրաստանէն կը գնէ նոյնպէս յղկող հաստոցներ, փայտ չինելու գործիքներ, գիների արտադրութեան համար ջրհաններ եւ մամլիչներ, բանջարեղէնի եւ պտուղներու վերամշակման համար սարքեր, հանքերու մեքենաներ, ինքնաթափ բեռնատար կառքեր եւայլն։ Մեքենաներուն 90 տոկոսը կը կազմէ այս վերջին տեսակը։ Գալով սննդարերու թեան, ամէնէն կարեւորը թէյն է։ Ապա ոչ մեծ քանակութեամբ գինիներ, հանքային ջուրեր, մանրանիւթ եւ տպրանքի թուղթ։

Հայաստանէն Վրաստան կրկուզ արտադրութիւններուն մէջ ամէնէն մեծ ազդը կը գրաւէ քիմիական արտադրութեանց տեսակը՝ ծծմբաթթու, նայիրիա, սէուանիա եւ մանուանդ ձկազով։ Վրաստանն Հայաստանէն կը ստանայ նաեւ աւելի քան չորս տեսակ մեքենաներու եւ գործիքներու տեսակներ, բամպակէ, բուրդէ եւ մետաքսէ գործուածքներ, չինանիւթեր, մետալեայ պատուհաններ, մետալալարեր եւայլն։

ՉՀԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

ԼՐՏԵՍԱՊԵՏ ԿԻԿԵՐՈՆ ԿՐ ԽՕՍԻ ...

Վերջերս Փարիզ կը գտնուէր Երկրորդ Աշխարհամարտի ամէնէն նշանաւոր լրագրողներէն կիկերոն, որ եկած էր պատկերասփիւռի ցանցէն պատմելու իր յիշատակները, Ալէն Տրէօյի պատմական մէկ հեռարձակման ընթացքին։

Կիկերոնի բուն անունը Էլիէյա Պազնա է։ Երիտասարդութեան տարիներուն կը կոչուէր Լէչա Ճարասեվիչ։ Ծագումով ալպանացի է։ Պատերազմի չրջանին, Անգլիոյ Անգարայի դեսպան Հիւսկենօրթենի սենեկապան էր եւ այսօր, ամբողջ աշխարհի մէջ ծանօթ է կիկերոն կեղծանունով։

Կ'ըսէ թէ կիկերոն կեղծանունով դինը միտցած է Հիթլէր, որ բան է թէ՝ «Միայն մէկ մարդ կայ, որ արժանի է խաղալու հզօր ազգ մը ղեկավարելու համար։ Այդ մարդը Պազնան է»։

Բայց, Հիթլէր հակառակ Պազնայի հանդէպ ունեցած վստահութեան՝ անոր չհաւատաց՝ երբ Նորմանդիոյ ցամաքամասի հիւսիսային թուականը հպարտ իրեն։ Կիկերոն 25 հազար անգլիական ոսկի ուզեց այդ լուրին համար, բայց Հիթլէր կէսը տուաւ, եւ այն ալ՝ կեղծ դրամով, զոր Պազնա չկրցաւ գործածել։

Պազնա կ'ըսէ թէ՝ 1955ին դիմած է Բրիտանիոյ Գերմանիոյ կառավարութեան եւ պահանջած Հիթլէրի ունեցած պարտքը՝ կէս միլիոն մարք։ Ցոյս ունի թէ մօտ օրէն պիտի գանձէ առաջին մասնաւճարը, մօտաւորապէս երկու հարիւր հազար մարք։

ՊԱՀՈՒԸՑԱԾ ՁԻՐ

1944էն 1945 տարիներուն, կիկերոն անհետացած էր։ Շատեր կը կարծէին թէ՝ պահուրտած էր՝ պատրաստելով վրէժխնդրութիւնն վախնալով։ Սակայն, կիկերոն կը հերքէ այս ենթադրութիւնը։

— Պահուելու պատճառ չունէի, կ'ըսէ։ Եւ կ'աւելցնէ. «Ինչո՞ւ պահուէի»։ Երբ պատերազմը սկսաւ, ես փոքրիկ էի։ Երբ անգլիացի դեսպանին ծառայութեան կոչուեցայ եւ կրցայ իր գիւաններուն մէջ գտնուող վաւերագրերը լուսանկարել, Գերմանացիք կը պատրաստուէին Թուրքիա ներխուժել։ Սակայն, իրենց տուած տեղեկութիւննե րուս վրայ, անոնք հրաժարեցան իրենց ծրագրէն եւ իրենց ուժերը ուրիշ ճակատներ դրկեցին։ Թուրքիա խուսափեցաւ ներխուժումէն եւ ճիշդ ասիկա եղաւ Եւրոպայի փրկութիւնը»։

Կիկերոն կ'ուզէ պիտակել թէ՝ Ֆրանսացիները չատ տատապեցա՞ն գերմանական գրաւումէն։ Իրեն բսուեցաւ թէ՝ կրնայ գաղափար մը կազմել, եթէ ուշադրու թիւն դարձնէ բոլոր վտզոցներու խաչաձեւման կէտերուն, ուր յիշատակի տախտակներու վրայ գրուած են դիմադրականն չարժման սպաննուած մարտիկներու անունները։

«Սխալը իրենցն էր», կ'ըսէ լրտեսապետը։ Պէտք է իրենց տեղը հանգիստ կեանքին։ Պատերազմը կատաւարու թեանց գործ է եւ բնակչութիւնը պէտք չէ խառնուի»։

Կիկերոն բնաւ դժգոհ չէ որ առաջնա կարգ մեծութեամբ միջազգային ատգ դարձաւ։

«Ամէն անգամ որ Միւնիխի գարնջրատուները կը մտնեմ, յաճախորդները պիտ կը ծափահարեն, ինծի գարնջուր կը հրամցնեն եւ կ'առաջարկեն որ երգեմ։ Քանատական պատկերասփիւռը ինծի հազար ինգ հարիւր տոլար կուտայ եւ ճամբորդութեանս ու բնակութեանս բոլոր ծախքերը կը տատնձնէ՝ արկածներս պատմելու համար», կ'ըսէ։

Բայց, այսքանով չի վերջանար։ Իր տունը, Կ. Պոլսոյ մէջ, ուր մնայուն կերպով հաստատուած է, չարունակ կը շրջապատուի աշխարհի բոլոր կողմերէն հասնող լրագրողներով, որոնք նուէրներ կը բերեն իր կնոջը եւ ութ զաւակներուն։

Կ'ըսէ. «Միայն Անգլիա պիտի չփա քէր ներկայութիւնը մարդու մը, որ իր դեսպանը խաբեց եւ ծիծաղելի դարձուց։ Սակայն, դէշ պիտի չըլլար, եթէ անգլիական պատկերասփիւռին առջեւ ելլէի եւ ըսէի. «Կիկերոնը ես էի եւ ձեզի պիտի պատմեմ թէ ինչպէս աեղի ունեցան դէպքերը ...»։

Իսկապէս, Կիկերոն մտադիր է այս օրերս Լոնտոն երթալ, բայց, կառավարութիւնն հրաւէրի կը սպասէ։ Ան իր ապագան բնաւ զարմանալի կամ բարդ չի տեսներ, ինչպէս թերեւս կ'ենթադրուի։

Կիկերոն կ'ըսէ. «Աատուծոյ կը հաւատամ, չափազանց հաւատացեալ եմ եւ կը կարծեմ թէ՝ ամէն ինչ կախում ունի Մայր Նախախնամութենէն։ Այլապէս կարելի չէ բացատրել թէ՝ ի՞նչպէս եղաւ որ, ես պարզ սպասաւոր մը ըլլալով վեց ամիս, առանց երբեք տեսնուելու, կրցայ խիստ գաղտնի վաւերաթուղթեր լուսանկարել, դեսպանատան մը մէջ, ուր յիսուն հոգի կ'ապրէին ...»։

Գաղեց ՎԱԶՐԻԿ

ՆՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Խորհ. Միութեան կառավարութեան կողմէ բնագիտութեան եւ ուսողութեան դիտութիւններու տոքթէօրի աստիճան ներ շնորհուած է երեք հայ դիտնականներու՝ Գրիգոր Ղաբիպեան, Ալեքսանդր Թալալեան, եւ Միքայէլ Տէր-Միքայէլեան։

ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ԻՆՉՊԷՍ ՏՕՆԵՑԻՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

Զիւնապատ ափերը մը եւս ամիկ ցուրտ օդով մը Եւրոպա եւ Ամերիկան տօնեցին Ծնունդը։

Կրենոպլի Սէն Սօրլէն գիւղի բնակիչները, ամբողջովին մեկուսացած Թանձր ձիւնի պատճառաւ չէին յուսար թէ կարող պապան կ'այցելէ իրենց մանուկներուն ...

Անկարպելատը Ժան Քլօտ Տիւպուա որ ուշադրաւ դարձաւ վերջերս իր յաջողութիւններով Քիլիմանճարոյի մէջ ալ իբրեւ կազանդ պապա ծքտուելով անկար պելով իջաւ լեռնային այդ գիւղին մէջ։

Մանուկները փութացին օգակայան եւ ատցան մկկմկկ դեղեցիկ նուէրներ ..

Պերլինի մէջ Ծնունդին գիշերը ջերմա չափը իջաւ դեռեւէն վար 15ի։ Արեւմտեան Պերլինցիք ունեցան իրենց նուէրները, արեւելեան մասին մէջ տխուր անցաւ տօնը։

Արեւմտեան Պերլինցիք իրենց «արեւելեան եղբայր»ներու տահմանուած չորս հարիւր եղեւնիներ զարգարեցին եւ լուսաւորեցին ...

Փարիզցիք հակառակ տիրող ցուրտին տօնեցին իրենց բէվէյօնը զբօսավայրեր մինչեւ առաւօտ բաց մնացին։ Լուսա զարդարուած պողոտաներու վրայ հազարաւոր գիշերներու տեսքը պարզեցին վաճառատուներու դեղեցիկ ցուցափեղկերը։

Մարսէյլի մէջ երեսուն տ. էր ձիւնին թանձրութիւնը։ Մանուկներէն չատեր տիրող ցուրտին պատճառաւ չկարողացան սպասել Կազանդ Պապայի գալստեան։

Լեհաստանի մէջ Ծնունդը ընտանեկան տօն մրն է, եւ մարդիկ գուրս կ'ելլեն «կէս գիշերուան» պատարագին համար միայն։

Անգլիացիք չհեգելով իրենց ատնդուներէն, լուսապարդարեցին իրենց եւ գեներները եւ գետեղեցին կազանդի այդ ծառերու տակ կարմիր եւ կանանչ գուլպաներ։ Շատեր բուխերիկին մէջ կախեցին այս գուլպաները «Սանթա Քլօզ»ի (Կազանդ Պապա) գործը գիւրացնելու համար ...

Սպանիոյ մէջ ձայնասփիւռը սիրեց Ծննդեան երգեր։ Գիշերուան ժամը 11ին քաղաքները ամայացան, փողոցները ամայացան, փողոցները պարպուեցան եւ հանրային բոլոր վայրերը փակուեցան։ Սպանիա ալ Ծնունդը տօնեց ընտանեօք։

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ «ՅԱՌԱՋ»ԸՆ

ԵՐԻՏՐԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՁՈՐՍ

Աչոտի դէմքը չողաց, չէր հաւատար թէ դեսպանատան պահականաւի մը հր բաժանատարը պիտի ընդունէր զինք իր նաւին մէջ։

— Կարելի՞ բան է, բաւ վարանոտ դէմքով մը.

— Ինչո՞ւ պէտք, յարեց բարեկամը վատահ չեչտով մը, եւ կը յաջողցնեմ, անհոգ եղիր։

— Ի՞նչպէս պիտի յաջողցնես ...

— Գիտե՞ս ով է հրամանատարը, հարցուց բարեկամը։

— Ո՞վ է ...

— Ֆրանսայի պրական մեծազոյն վատքերէն ...

— Փիէռ Լոթի՞ն, ընդմիջեց Աչոտ, յանկարծ ոգեւորուած։

— Այո, նոյնինքը, Փիէռ Լոթին, իմ բարեկամս, կրկնեց Աչոտի բարեկամը։

— Ե՞րբ պիտի դայ այդ պահականաւը, հարցուց Աչոտ։

— Թերեւս երկու օրէն, պատասխանեց բարեկամը, պիտի դայ եւ չորս հինգ օր պիտի մնայ հոս։

Երկու օրէն Վօթուր հասաւ Փիրէա, ուր չորս հինգ օր պիտի մնար, ինչպէս որ կանխաւ յայտարարած էր Աչոտի բարեկամը։

Միասին դացին պահականաւը։

Սիրալիր ընդունելութիւն մը, Փիէռ Լոթիէն։

— Պարոն հրամանատար, բաւ բարեկամը, ցոյց տալով Աչոտը, ձեզի կը ներկայացնեմ հայ յեղափոխական մը, Դաշնակցութեան յայտնի գործիչներէն, որ կարեւոր դեր մը կատարած է 1896ին, Պանք Օթոմանի դէպքին մէջ։

— Ուրախ եմ, բաւ Փիէռ Լոթի։

Եւ անմիջապէս երկու հիւրերը տարաւ իր սենեակը։

Աչոտ չատով մտերմացաւ մեծ վիպագանին հետ, որ իր վատաչոտ նայուածքը սեւեռած՝ լսելէ կ'ուզէր հայ յեղափոխականին գրաւիչ ու թովիչ դէմքը։

— Ե՞րբ պիտի մեկնիք, պարոն հրամանատար, հարցուց Աչոտի բարեկամը։

— Կը յուսամ երկու օրէն մեկնիլ, պատասխանեց Փիէռ Լոթի, աչքերովը չարունակ Աչոտի դիմագծերը պննելով, ի՞նչ կը փափաքիք։

— Մեր պարոնը, չարունակեց Աչոտի բարեկամը, Պոլիս պիտի երթայ, ապահովի միջոցով մը, արդեօք պիտի հաճի՞ք զինք ընդունիլ ձեր չոգենաւին մէջ։

— Ցօժարակամ, յարեց հրամանատարը, երկու օրէն կը մեկնի նաւս, թող մեր նոր բարեկամը վազը դայ, կը տանիմ զինքը։

Եւ կիզող աչքերը սեւեռեց հայ յեղափոխականին վրայ։

Փիէռ Լոթի, փափկանկատ կենցաղավար մը, եւ, միեւնոյն ժամանակ, անբաղդատելի հոգեբան մը, խօսակցութեան միջոցին չէր թերանար կարդալու Աչոտի հոգին, համակ անձնազոհութիւն եւ արիութիւն։

Երկու հիւրերը չնորհակալութիւն յայտնեցին Վօթուրի հրամանատարին, որ կը կրկնէր։

— Մեր նոր բարեկամը թող վազը հոս դայ, միասին կը նաւարկենք մինչեւ Պոլիս։

Աչոտ չատ ուրախ էր, այս առիթով ծանօթացած էր Փիէռ Լոթիի պէս մեծանուն վիպասանի մը հետ, որուն պաշտպանութիւնը պիտի վայելէր։ կը խորհէր թէ, այդ պահականաւով հիանալի նաւարկութիւն մը պիտի կատարէր, եւ յետոյ, երբ հասնէին Պոլիս, առանց սա լօն հանդիպելու, առանց լրտեսներէ հետապնդուելու, Վօթուրի նաւատներուն հետ խառնուած, պիտի կրնար ուղղակի երթալ Փերա, Ֆրանսական դեսպանատունը, եւ յետոյ տեղաւորուիլ սենեակի մը մէջ։

Եւ այս անոյշ մտածումներով բաժնը եցաւ Վօթուրի հրամանատարէն եւ իր բարեկամին հետ վերադարձաւ քարափը, ուր սրճարան մը նստան միասին։

Երբ հիւրանոցը վերադարձաւ Աչոտ, եւ կը պատրաստուէր ելլել իր սենեակը, ծառան մօտեցաւ եւ իրեն երկնցուց հեռագիր մը։

Վեր ելաւ, իր սենեակը, բացաւ հեռագիրը եւ կարդաց։

Քրիստափոր Միքայէլեանէն էր, ժը նեւէն հեռագրած էր.—

«Մի՛ մեկնիր, ճամպիս սպասէ՛։

Չհաւատաց, չէր ուզեր հաւատալ, անգամ մըն ալ կարդաց, լաւ մը գննեց առորագրութիւնը.— Քրիստափոր։

Ի՞նչ կրնար ընել, տրիպուած էր ըսպասել նամակին։

Աչոտի սիրտը կը նեղուէր, Ֆրանսական պահականաւովը Պոլիս երթալու բախտէն ու պատիւէն կը զրկուէր այս կերպով։

Հետեւեալ օրը, Վօթուրի նաւատներէն երկու գինուորներ եկան գտան Աչոտը, քարափի ծանօթ սրճարանը նստած՝ իր բարեկամին հետ։

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒԲԱՏ

(Շար.)

Պ. Յակոբ – Միսակ Բարթիաօղլու եւ զաւակները՝ Ժագ, Ժիրայր եւ Լիտիա – Շուշան, Տէր եւ Տիկին Արշակ Պզտիկեան եւ զաւակները, Պ. Միհրան Պզտիկեան, Այրի Տիկին Հայկուհի Զախամեան (ծնեալ Պզտիկեան) եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Վարդան Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարօ եւ Մառի Նշանեան (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Թագւոր Թագւորեան (Պուլկարիա), Տոքթ. Մելինէ Պաքէր, Տոքթ. Մառի Պաքէր, Մովսէս Պաքէր (Պոլիս), Տիկին Պերճուհի Տէօվլէթեան եւ զաւակը՝ Վարդուհի (Պոլիս), Այրի Տիկին Իւթիւճեան եւ զաւակը՝ Տոքթ. Զարուհի Իւթիւճեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ եւ Յասմիկ Իւթիւճեան եւ զաւակը (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգ եւ Անի Փափազեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Օննիկ Փափազեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Օգսիեան եւ զաւակները (Ամերիկա) եւ ընտանեկան համայն պարագաները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, հարսին, քրոջ, զարմիկին եւ ազգականին՝

ՄԱԼՎԻՆԷ ԲԱՐԹԻԱՕՂԼՈՒԻ

(Ծնեալ Վարդանեան, Ռոտոստոցի)

51 տարեկան

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 12ին, Շաբաթ առաւօտ Քլինիք մետիքալ տէ Տամ տիւ Քալվէռ:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Չորեքշաբթի, (Յունուար 16), ժամը 15·45ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Քոլոմպի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկին Մանուկ Անտոնեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Անտոնեան, Պ. Համբարձում Անտոնեան եւ զաւակը, Պ. Վարդգէս Անտոնեան, Օր. Արմենուհի Անտոնեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Անտոնեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Աւագեան եւ զաւակը: Տէր եւ Տիկին Խորէն Աւագեան, Տէր եւ Տիկին Սագօ Խաչիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Շահպազեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Աբրահամեան եւ զաւակները (Ռոման), Այրի Տիկին Մարիամ Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մինաս Անտոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Ադամեան եւ զաւակները (Լա Սիոթա), Տէր եւ Տիկին Աճէմեան եւ զաւակները, սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, քերայրին, հօրեղբօր, հօրեղբօրորդւոյն եւ ազգականին՝

ՄԱՆՈՒԿ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը, Կրընոպլը, Յունուար 11ին:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ

ՓԱՌԱՏՕՆ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Նիսի «Հայաստան» խումբին եւ մասնակցութեամբ հարաւային Ֆրանսայի Նոր Սերունդի բոլոր խումբերուն:

Այս Կիրակի, Սալ Արթիսթիքի մէջ:

Կը խօսի Ընկ. Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ. — Խումբերուն ընկերանալ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ շրջաններուն վարչութեանց մօտ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վալանսի Կապ. Խաչի վարչութիւնը շրնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Լեւոն Առաքելեանէ քսան Ֆրանք իրենց զաւկին Ժագլին Պօյաճեանի մահուան առթիւ: Պ. Աւետիս Փերզիկեանէ 10 Ֆրանք իր հօրեղբօր աղջկան Օր. Խոսրովուհի Փերզիկեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

Նոյն առթիւ կը նուիրէ տասնական Ֆրանք «Յառաջ» եւ «Հայաստան» թերթերու բարգաւաճման: (Այս վերջինը ստանալ «Յառաջ»էն):

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Կօշկակարեանէ յիսուն Ֆրանք իրենց առաջին մանչ թոռնիկի ծնունդի առթիւ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, Յունուար 20, Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքլ Կաթոլիկի սրահին մէջ:

Դպրոցի փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլայ երգ, արտասանութիւն եւ պարեր, որմէ յետոյ Կաղանդ Պապան իր նուէրներով պիտի վարձատրէ բոլորը:

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Վիէնի Հայութիւնը անխտիր:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Des Entrepreneurs

(ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐ)

Կանանց ամառուան հագուստեղէնի համար, ամբողջութեամբ մեքենայի կար, մաքուր աշխատանք, լաւ վճարում:

Անձամբ դիմել —

Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

40, Rue des Jeuneurs, Parir 2e

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝	Շրջանակով
200 Ն. Ֆ.	300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,

PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔ.Ի ԲԱՑԱՌԻԿ

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Զ. Ցանկ

Գ. Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան կողմէ Աղք.ի տրամադրութեան տակ դրուած մասնաւոր գումարէն հետեւեալ նոր բացառիկ օգնութիւնները յատկացուած են 1962ի ընթացքին:

Նկատի առնուած են բազմաթիւ խնդրանքներ եւ յետ քննութեան վեց անձերու յատկացուած՝ 1·239,44 Ֆրանքի օժանդակութիւն հետեւեալ վայրերու մէջ՝

Փարիզէն չորս անձերու որոնցմէ առաջինին 217,12, երկրորդին 200, երրորդին 150, եւ չորրորդին 50 Ֆրանք:

Փարիզի շրջակայքէն, մէկուն 500 Ֆր., միւսին 122,32 Ֆրանք:

Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. ցանկերու ընդհ. գումար 11·967,63, ներկայիս 1·239,44:

Ընդհ. գումար 13·207,07:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար: Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ):

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան:

Շնորհակալութեամբ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ստիպողական ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փոթորիկ խումբի ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կոմիտէի ընկերները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ստիպողական ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «ՐաՖՖի» խումբին բոլոր ընկերները այս Հինգշաբթի, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սէն Ժերոմ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, որոշուած հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է եւ կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին սրահին մէջ:

Կը խնդրուի ընկերներէ ճշդապահ ըլլալ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լիոնի եւ շրջականերու հայ ազգային վարչութիւնը ժամկոչութիւն կամ դրոնապանութիւն ընելու տրամադրութիւն ունեցող հայ զոյգի մը պէտք ունի, եկեղեցիին եւ Ազգ. Տան համար:

Բնակարան, լոյս, ջերմութիւն եւ ջուր ապահովուած:

Ներկայանալ եկեղեցւոյ դիւանին կամ վարչութեան ատենապետ Պ. Ա. Օպոզեանի:

LES

STOCKS AMERICAINS GARE DE LYON

NATION 4250

(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ)

— SONT A VOTRE SERVICE ! —

ET VOUS SOUHAITE UNE BONNE ANNEE

Toile de protection en tout genre neuve et américaine d'occasion

DISPONIBLE DE SUITE

HOUSSE VOITURE 450x320=50 F T.T.C.

en toile souple imperméable de couleur grise

5 % Remise au porteur de cette annonce

38, Rue de Chalon (dans la cour) PARIS - 12e, Métro : Gare de Lyon

PARKING DANS LA COUR !

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ

ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ

ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ

Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)

ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE

SIÈGE SOCIAL

2, Rue Louis Astouin /Marseille (2ème)

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած «Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան» կողմէ:

Այս Կիրակի, ժամը 17էն սկսեալ, Շառպոնիէռի ընդարձակ սրահներուն մէջ:

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզահայ ծանօթ արուեստագէտ – արուեստագիտուհիներ:

Հայկական տոհմիկ պարեր պիտի պարէ Օր. Անի Թարոն, ընկերակցութեամբ Պ. Վահէ Ճերանեանի:

Պիտի երգեն՝ Պ. Բիւզանդ Ֆընտգեան եւ Օր. Սոնիա Նիկողոսեան, ազգային եւ արդիական երգեր:

Պարերուն եւ երգերուն պիտի ընկերակցի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը, դեկավարութեամբ հանրածանօթ երիտասարդ խմբավար ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ:

Լիոնահայե՛ր, մի՛ փախցնէք առիթը, հաճելի եւ ազգանպաստ երեկոյ մը անցընելու համար:

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MERCREDI 16 JANVIER 1963

ՅՕՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9506 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9506

ՄՇԱԿՈՅԹ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Ա.

Եթէ մշակոյթը ժողովուրդի մը ցեղային ստեղծագործ հանճարին արդասիքն է, ապա ուրեմն հայրենի հողը այն միջավայրն է, ուր ամէնէն աւելի երաշխաւորուած են ցեղի մը մտաւոր կարողութիւններուն ինքնուրոյն զարգացումն ու վերելքը :

Ազատ հայրենիքի մէջ է, որ կը ծաղկի ժողովուրդի մը հանճարը :

Մշակոյթը, ցեղային ստեղծագործութիւն, կ'ենթադրէ մտաւորական խաւերու դաշն ու ամբողջական գործակցութիւն :

Տարհայրենի միջավայրերու մէջ ազգային մեծութիւններ կրնան հեղինակը մնալ անդամ գլուխ – գործոցներու, բայց դժուար թէ մշակոյթ ստեղծեն. լաւագոյն պարագային՝ իրենց գործը կը դառնայ վկայութիւն ցեղային իրենց առաքինութեանց :

Մշակոյթը մեծ մասամբ տուրքն է հողին ու ջուրին, որոնցմով կը սնանի արուեստագէտը :

Տակաւին տուրքն է ան համարիւն ցեղակիցներու ապրումներէն յառնող այն տենչերուն ու երազներուն, որոնցմով յափշտակուեր են աշխարհագրական միաւորի մը վրայ հաստատուած ու քրտինք թափած համաբարբառ բազմութիւններ :

Իր բնակավայրէն հեռու ապրող ժողովուրդ մը, եթէ կ'արմկէ իրմէ ստորադաս կարողութիւններով ցեղեր, իր գերազանցութեան հպարտանքով իսկ պիտի չկրնար ազատօրէն լծուիլ մշակոյթը հարստացնող աշխատանքներու : Այն պարագային, երբ կը զգայ, թէ մշակոյթով եւ հանճարով զինք ստուերի մէջ ձգող տարբերով շրջապատուած է, պիտի ունենայ կսկիծը իր սեփական ուժերը լիաբուռն եւ անկաշկանդօրէն չկարենալ զարգացնելու մտածումին :

Երկու պարագային ալ, ցեղային մշակոյթի ծաղկումը կ'ենթադրէ սեփական միջավայր, որ հայրենի հողն է, իր լեռներով ու ձորերով, իր գետերով ու լիճերով, դարերէն ժառանգ ձգուած իր յիշատակարաններով ու պատմութեամբ, ազգային նկարագիր ու հպարտութիւն կազմող այն հարստութիւններով, որ ազգի մը մեծութեան շօշափելի դանձերն են :

Ժողովուրդի մը հոգեֆիզիքական ուժերը ազատօրէն կը զարգանան միայն սեփական հողին վրայ : Հայրենի հողին վրայ հասակ նետող սերունդներն են, որ կը կազմեն ճակատամարտներու համար հասունցող բանակներ : Անոնց տարած յաղթութիւններով կը լեցուի հողին ժողովուրդին :

Ստորակայութեան ամէն զգացում արդիւնք է կրաւորական ապրումներու :

Ազատ երկրի մէջ չեղող ժողովուրդ մը հազիւ թէ կարենայ ասպարէզ տալ ցեղային իր ընդունակութիւններուն լիակատար փթթումին :

Եւ երբ ժողովուրդ մը տարարիւն բազմութիւններու մէջ գոյատեւումի պայքար մղել ճակատագրուած է, մշակոյթը կ'իյնայ երկրորդ կամ երրորդ աստիճանի վրայ : Մինչ ան ըլլալով գերազանցապէս մտքի եւ սրտի ստեղծագործութիւն, կը կարօտի ամբողջական հետաքրքրութեան ու զուրգուրանքի :

Հոմերոս, Պղատոն, Տանթէ, Վիրգիլիոս, Կէօթէ, Բասին, Մոլիէռ, Թոլսթոյ, Շէյքսփիր, Ֆիրտուսի, Խայամ եղած են գերազանցապէս ծնունդը իրենց հայրենիքին :

Իրենց ներշնչումը ստացեր են հայրենի հողին տրոփէն եւ խառնած իրենց արցունքն ու երանութիւնը հայրենի ժողովուրդին արցունքին եւ երջանկութեան :

Նոյնն է պարագան հին ու նոր մեր բոլոր մեծութիւններուն համար :

Սահակ – Մեսրոպով ծայր տուած մեր Ոսկեդարը իր աւիշը ծծած է հայրենի երկնի աստղերուն տակ թաւալող մեծ սեւեռումներու խայտանքէն :

Մեր առաջին եւ երկրորդ թարգմանիչները, որոնք պարծանքը դարձան գրական մեր երախայրիք ստեղծագործութիւններուն, շատ քիչ բան պիտի տային, եթէ Աթէնքէն, Բիւզանդիոնէն եւ Աղեքսանդրիայէն վերցուցած մտաւոր իրենց սնունդը չփոխադրէին հայրենիք, հոն պայծառացնելու համար իրենց հոգին նոր լոյսի եւ տենչերու տրոփին մէջ :

Լաւագոյն պարագային, օտար հողին վրայ մեր եւ այլ ժողովուրդներու հանճարը կոչուած է արդասաւորելու անդաստանները տարացեղ մշակոյթներու :

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

ՏԸ ԿՈԼ Ո'Չ ԿԸՍԷ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Նախագահը 850 լրագրողներու առջեւ սկսաւ իր ասուլիսը յայտնելով թէ կը նախընտրէ բոլոր հարցումները լսել ու ընդհանուր ձեւով պատասխանել փոխանակ մանրամասնութեանց :

Հարցումները հետեւեալներն էին. — Ի՞նչպէս կը նախատեսէք Ֆրանքեւալժերական գործակցութիւնը : Ի՞նչպէս կը նախատեսէք Ֆրանքեւգերմանական գործակցութեան յեղաշրջումը : Գերմանական կառավարութեան բանակը պէտք է՞ հիւլէական զէնք ստանայ : Ի՞նչ է Ֆրանսայի դիրքը Մեծն Բրիտանիոյ անդամակցութեան հանդէպ, Հասարակաց Շուկային մէջ : Որո՞նք են Ֆրանսական վարչակարգին քաղաքական նախատեսութիւնները : Կրնա՞ք ներկայացնել կառավարութեան քաղաքականութիւնը դպրոցական, համալսարանական եւ դիտական հետազօտութեան մարզին մէջ :

Տը Կոլ նախ հակիրճ պատկերը կը գծէ անմիջական անցեալին, մանաւանդ հանրաքուէին որ որոշեց թէ այսուհետեւ Հանրապետութեան նախագահը պիտի ընտրուի հանրային քուէարկութեամբ : Այս առթիւ անդամ մը եւս ձաղկեց «անցեալի կարօտն ունեցողները որոնք չեն կրնար հրաժարիլ, յանկարծ, մաղձ թափելէ, լեղի թքնելէ եւ քացախ թող տալ է : Բայց իրողութիւն է որ անցեալի խաղերը, անվերջանալի դաւերը, անկումները, որոնք կը գործադրուէին մասնագէտներու կողմէ, այդ խաղը չի կրնար վերսկսիլ : Սահմանադրութեան տրամադրութիւնները, անոր պարզ գործադրութիւնը կ'ընդդիմանայ եւ եթէ հարկ ըլլար, կրկին երկրին որոշումին դիմելը, երկրին դատողութեան, կը բաւէ որպէս զի արգելք հանդիսանայ» : Տը Կոլ աւելցուց նաեւ թէ հարկ չի տեսներ ծածկելու թէ չորս տարիէ ի վեր, հանրային իշխանութեանց արդիւնաւէտութիւնը թոյլ տուած է գլուխ հանելու գործ մը որ հրսկայ կը թուի նախագահին : Եւ այս առթիւ կը յիշէ թէ մեծ արժանիք ունեցած է այս ուղղութեամբ Միշէլ Տըպրէ երբ վարչապետ նշանակուած էր իր կողմէ : Հիմա Փոմփիտուն կանչած է այդ գործին համար որ կը պահանջէ ազգային համերաշխութեան աւելի ապահով հիմ մը :

Այս պատկերը գծելէ ետք, նախագահը կրկնել տուաւ Անգլիոյ վերաբերող հարցումը եւ պատասխանեց :

Տը Կոլի համար եւրոպական տնտեսական հաւաքականութեան այս մեծ հարցին մէջ պէտք է նախ, նկատի առնել դէպքերը : Զգացումները որքան ալ նըպաստաւոր ըլլան, չեն կրնար ոգեկոչուիլ հարցին իրական տուեալներուն դիմաց :

Տը Կոլ կը յիշէ Հռոմի ուխտը : Կը շեշտէ թէ ստորագրող վեց պետութեանց միջեւ քաղաքական, սահմանային, տիրապետութեան մրցակցութեան, ոչ մէկ հարց կայ. ընդհակառակն համախոհ են զանազան տեսակէտներէ :

« Անգլիա իր թեկնածութիւնը դրաւ : Դրաւ՝ նախապէս մերժած ըլլալէ ետք մասնակցելու այն հաւաքականութեան զոր կը կառուցանէինք : Ու նաեւ կրնամ ըսել, կարդ մը ճնշումներ ըրաւ արգելք հանդիսանալու համար որ իսկապէս սկըսի Հասարակաց Շուկայի գործադրութիւնը : Սակայն Անգլիա ինք ալ ուզեց մտնել, բայց իր յատուկ պայմաններով : Ասիկա հարցեր կը դնէ ոչ միայն վեց պետութեանց առջեւ այլեւ Անգլիոյ : Արդարեւ Անգլիա, կղզեբնակ է, ծովային է, կապուած է փոխանակութիւններով, իր շուկաներով, իր պարենաւորումով ամէնէն հեռաւոր երկիրներու : Գլխաւորաբար ճարտարարուեստական եւ առեւտրական գործունէութիւն ունի, շատ քիչ գիւղատնտեսական : Իր աշխատանքին մէջ, շատ յատկանշական սովորութիւններ եւ աւանդութիւններ ունի, շատ ինքնատիպ, կա'րճ, բնութիւնը, կազմաւորումը, հանդամանքը որ յատուկ են Անգլիոյ, խորապէս կը տարբերին ցամաքային պետութիւններէն » :

Եւ նախագահ տը Կոլ կ'ուզէ գտնել թէ ի՞նչ պէտք է ընել որպէսզի Անգլիան, ինչպէս որ է, մտնէ Հասարակաց Շուկայի մէջ : Ուրեմն Անգլիա կը հրաժարի իր իւրայատուկ սովորութիւններէն : Յետոյ Անգլիայէն ետք, ուրիշ երկիրներն ալ կ'ուզեն անդամակցիլ, եւ ուրիշ Հասարակաց Շուկայ մը պէտք է մէջտեղ հանել : Եթէ կան ոմանք որոնք համաձայն են եւրոպական մեծ հասարակապետութիւն մը կազմելու ամերիկեան գլխաւորութեամբ, Ֆրանսա դէմ է նման գաղափարի մը :

Անշուշտ ոչ ոք իրաւունք ունի մոռնալու այն մեծ դերը զոր Մեծն Բրիտանիա խաղաց առաջին եւ երկրորդ աշխարհամարտներուն :

Տը Կոլ ապա կ'անդրադառնայ Պահամայի համաձայնութեանց որոնք « օրուան խնդիր են թէեւ կրնան չըլլալ մեզի համար» :

Տը Կոլի համար յստակ է թէ Ֆրանսա չի կրնար մասնակցիլ Նասաուի համաձայնութեանց : Նախագահը կ'ուզէ որ Ֆրանսա առանձին հիւլէական պետութիւն մը ըլլայ եւ կախում չունենայ Ամերիկայէն :

Տը Կոլ կը ծանրանայ գլխաւորաբար Ֆրանքեւգերման համերաշխութեան վրայ : Միայն հաշտութիւն մը չէ : Ինչ որ կը պատահի, իրականին մէջ, տեսակ մը փոխադարձ յայտնութիւն է երկու դրացիներու, իւրաքանչիւրը տեսնելով թէ ինչ աստիճանի միւսը արժանիք ունի, դրաւիչ է : Եւ տը Կոլ մասնաւորաբար կը ջատագովէ վարչապետ Ատընաուրը «պետական այս մեծ դէմքը, որ երբեք չէ դադրած մտածելէ եւ հռչակելէ թէ Ֆրանքեւգերմանական գործակցութիւնը բացարձակ անհրաժեշտութիւն մըն էր երկու երկիրներու կեանքի եւ արդիական զարգացման համար» : Նոյն ձեւով կը մըտածեն Պոնի եւ Փարիզի կառավարութիւնները : Եւ որեւէ ձեւով կարելի չէ տեսնել թէ ի՞նչ ձեւով գերման եւ Ֆրանսացի ժողովուրդներու աւելի գործնական մերձեցումը կրնայ վնասել Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ եղբայրութեան, եղբայրութիւն որ երկու անդամ հազարամեայ է եւ որ այսօր աւելի քան երբեք կենդանի է :

Տը Կոլի մամուլի ասուլիսը դժգոհութիւն յառաջ բերած է Ֆրանսայի քաղաքական բոլոր շրջանակներու մէջ, բացի անշուշտ ԻԻ ԷՆ ԷՌէն : Արտասահմանն ալ զոհ չէ : Անգլիա եւ Ամերիկա նոյնիսկ շատ զարմացած են նախագահ տը Կոլի այսքան ժխտական դիրքէն : Արդարեւ մարդ մը որ միշտ «այո»ներ ուզած ու գտած է եւ որ «ոչ» կ'ըսէ իր զինակիցներուն :

Ամէն պարագայի մէջ, հակազդեցութիւնները ցոյց կուտան ընդհանուր մտահոգութիւն մը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻԱ իր սահմանները փակեց Լիբանանի հետ, արգելք հանդիսանալու համար նասրական դաւերու : Արդարեւ միջադէպեր պատահած են. Սանանիա եւ մէկ մեռեալ ու 12 վիրաւորներ կան : 19 հոգի ձերբակալուած են : Ներքին նախարարը յայտարարեց թէ որեւէ շարժում շատ խիստ ձեւով պիտի ճզմուի :

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ Գերմանիան 300 միլիոն մարք պիտի տայ Սուրիոյ Եփրատի ամբարտակին շինութեան համար :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Անտրէյ Վասնեցով « Ռուսական արդի դպրոցի» ամէնէն աչքառու դէմքերէն մէկը իր «ինքնաքննադատութիւնը » կ'ընէ Փրաւտայի մէջ : Ծանօթ է որ «ընկերվարական իրատեսութիւնը» օրուան օրակարգն է :

ՔԱԹԱՆԿԱՅԻ կացութիւնը միշտ բարդ է : Ողբերգական վիճակ մը կը տիրէ Քոլվեզիի մէջ եւ արեւմտեան շրջանակները ՄԱԿի բազմաթիւ սխալներուն կը վերագրեն ստեղծուած այս կացութիւնը : Եւրոպացի բնակչութիւնը իբրեւ «դաւաճան» կը նկատուի Քաթանկայի մէջ : Անգլիա հրահանգ տուաւ Չոմպէի որ այլեւս Ռոտեզիա չերթայ :

ՔՈՒՊԱ ճանչցած ըլլալով արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը, Պոն խրզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Հաւանայի հետ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ – Պերլին հասած են արդէն 37 պատուիրակութիւններ, մասնակցելու համար « քոյր » կուսակցութեան համագումարին : Խրուշչեւ Ուլպրիխթի 2 երեսները համբուրելէ ետք, յայտարարեց թէ Պերլինի պատը յաջողութիւն մըն է : Խօսքն ուղղելով Գերմանացիներուն շեշտեց .— « Կը կռուիք գերման ժողովուրդին հոգիին համար : Ամերիկացի աշխարհակալները կ'ուզեն պատերազմիլ գերմանական արիւնով, բայց ապագան մերն է, համայնավարներունն է եւ ձեռք պիտի ձգենք վերջնական յաղթանակը » :

ՔԵՆԸՏԻ իր տարեկան ուղերձին մէջ շեշտեց թէ 175 տարեկան, բայց միշտ երիտասարդ Միութեան վիճակը լաւ է : Խօսելով Եւրոպայի մասին, յիշեց թէ ան իր երկար եւ փայլուն պատմութեան մէկ նոր փուլին մէջ կը մտնէ Քենըտի, ոգեկոչելով համայնավար աշխարհին ներքին լարուածութիւնները, շեշտեց .— «Պէտք է չափաւորենք մեր յոյսերը որովհետեւ չին եւ խորհրդային կռիւը միջոցներու կը վերաբերի ոչ՝ նպատակներու : Կռիւը կը ձգտի գտնել մեզ՝ արեւմուտքը, թաղելու լաւագոյն միջոցը : Շրճուելու պատճառ մը չկայ» : Բայց Միացեալ Նահանգներու երիտասարդ նախագահը կը գտնէ թէ Մարքս սխալած է անդամ մը եւս :

ՏԸ ԿՈԼ մեծ ճաշ մը տուաւ Էլիզէի մէջ Շուէտի վարչապետ Էրլանտէրի ի պատիւ :

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ո՛Չ, ԿԸ ՍԽԱԼԻՔ
ՀԵՆՐԻԿ ՊԱԹՈՎՍԿԻ

ԽՄԲ.— Վարշաւայի «Քիրունքի» շաբաթաթերթին մէջ, Պոկտան Կենպարսկիի եւ Հենրիկ Պաթովսկիի գրութիւններէն ետք՝ «Հայկական Հարցին» կոտտացող վէրքին մէջ մատը կը դնէ այսօր Հա՛յը, եւ Հայաստանի՛ Հայը: Ստորեւ կը հրատարակենք Հայաստանի Պատմական Գիտութեանց թեկնածու, Գիտութիւններու Ակադեմիայի Պատմութեան Ինստիտուտի գիտական օժանդակ, դերուսուցիչ Ն. Վ. Կարապետեանի յօդուածը, որ ձեռնհաս պատասխան մըն է Հենրիկ Պաթովսկիի: Կարապետեան իր յօդուածը գրած է ռուսերէն. Քիրունքիի խմբագրութիւնը՝ բնագիրը լեհերէնի թարգմանելով, հրատարակած է 1962 Յուլիս 1ի իր թիւին մէջ: Այս գրութիւնը եւ մանաւանդ անոր հեղինակին անձնաւորութիւնը ինքնին շատ բան կ՛ըսեն եւ մեզի ըսելիք բան չեն ձգեր :

Լեհ յայտնի լրագրող Պոկտան Կենպարսկիի « Նամակ իմ վաղեմի թուրք բարեկամիս » խորագրով յօդուածին («Քիրունքի» թիւ 47. 1961) եւ Հենրիկ Պաթովսքիի կողմէ այս յօդուածին պատասխանին (« Նամակ խմբագրութեան – Հայկական Հարցին եւ թուրքեւխորհրդային սահմանին մասին) հրատարակութիւնը մամուլի մէջ, ներկայ քաղաքական կացութեան եւ անոր պատմական պահանջներուն հետեւանքն են :

Իւրաքանչիւր ժողովուրդի համար ազգային անկախութեան տիրանալու իրաւասութեան ճանաչումը , ինչպէս նաեւ հաւասարութեան, ազատութեան եւ անկախութեան իրաւունքը այժմ դարձած է աշխարհի պետութիւններուն եւ ժողովուրդներուն բոլոր յարաբերութեանց հիմնական սկզբունքը: Գաղթատիրական վարչակարգին տապալումը, Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ նոր պետութիւններու կազմութիւնը, երկու հազար տարուան «դադարէ» մը ետք Իսրայէլի պետութեան վերստեղծումը, Եւրոպայի մէջ սահմանագծերու փոփոխութիւնները — այս բոլորը, ըստ մեզի, կ՛ընթանան պատմական անհրաժեշտութեան միեւնոյն սկզբունքին հիման վրայ :

Այս տեսակէտէն ուսումնասիրելով թուրքեւհայկական յարաբերութիւնները, Պոկտան Կենպարսկի հարցական կը նկատէ պատմական Հայաստանի հողամասին 90 առ հարիւրին վրայ Թուրքիոյ ունեցած իրաւասութիւնը եւ կը հաստատէ թէ թրքական իշխանութիւնը հոն տեղաւորուեցաւ պարզապէս ... ցեղասպանութեան «իրաւական» հիման վրայ :

Այս սկզբունքէն մեկնելով, Կենպարսկի կ՛առաջարկէ այն տեսակէտը թէ միայն Թուրքերն են — ու ի մասնաւորի՝ թուրք մտաւորականները — որ պէտք է նախաձեռնարկ ըլլան 1915ին եւ 1918 – 20ին թրքական կառավարութեան կողմէ հայ ժողովուրդին դէմ եւ միեւնոյն ատեն ամբողջ մարդկութեան դէմ իրագործուած արիւնալի ոճիրները դատապարտելու գործին. ոճիրներ, որոնց հետեւանքով մէկ միլիոնէ աւելի Հայեր կոտորուեցան ու աւելի քան մէկուկէս միլիոն ուրիշներ տեղահանուեցան իրենց պապենական հողերէն: Տարագիրները տակաւին մինչեւ այսօր աշխարհացրիւ են ու չեն դադրիր Թուրքերու կողմէ հրկիզուած ու քանդուած իրենց օճախները վերադառնալ երազելէ, որպէսզի մոխիրներու ընդմէջէն վերականգնեն Հայաստանը — աշխարհի քաղաքակրթութեան ամէնէն հին կեդրոններէն մին: Թուրքիա պէտք է Հայերուն վերադարձնէ անոնց հողերը , հետեւելով՝ ՄԱԿի եւ Ատլանտեան Ուխտի իր դաշնակիցներուն օրինակին, որոնք ազատութիւն շնորհեցին իրենց գաղթավայրերուն: Ահա Կենպարսկիի յօդուածին հիմնական գաղափարը :

Առանց համարձակելու բոլորովին խնդրոյ առարկայ դարձնել այս յօդուածին կարեւորութիւնն ու կշիռը, Հենրիկ Պաթովսկի անհրաժեշտ կը նկատէ որոշ ձեւի «բացատրութիւն» մը եւ «ճշդում» մը տալու Կենպարսկիի յօդուածի մէկ մասին, որ, ըստ Պաթովսկիի կարծիքին , « կրնայ շփոթութեանց տեղի տալ »: Մասնաւորաբար խնդրոյ առարկայ է հետեւեալ նախադասութիւնը. «Առանց գնդակ մը իսկ պարպելու ձեզի (Թուրքերուդ) յանձնուեցաւ Ռուսահայաստանի կէսը (Կարսի շրջանը), ինչպէս նաեւ Արարատի ստորոտին տարածուող շրջանը, որ պատմութեան ընթացքին ոչ մէկ ատեն ձեզի պատկանած է : »

Հենրիկ Պաթովսկիի տուած բացատրութիւններն ու ճշդումները կատարուած են մեր կողմէ ընդգծուած նախադասութեան առընչութեամբ, ու զանոնք կարելի է ամփոփել հետեւեալ ձեւով .— — Նախ եւ առաջ, Կարսի շրջանը Թուրքերուն յանձնուեցաւ Խ. Ռուսաստանի կողմէ, «որովհետեւ Թուրքիոյ կը պատկանէր» 1878էն առաջ, նախքան ցարական Ռուսիոյ կողմէ Թուրքերու ձեռքէն խլուիլը : Երկրորդ՝ ռազմագիտական պատճառներով է, որ Թուրքիա Խորհ. Ռուսաստանէն պահանջեց Արարատի ըստորոտին տարածուող շրջանը : Երրորդ, Արտահանի շրջանը Թուրքերուն տրուեցաւ՝ Պաթումը Վրաստանին կցելու փոխարէն : Չորրորդ, Նախիջեւանի եւ Ղարաբաղի շրջանները Ադրբէյջանին յանձնուեցան, որովհետեւ Թուրքերը համաձայն չէին զանոնք Հայաստանի ձգելու: Հինգերորդ, Խորհ. Ռուսաստան չկրցաւ մերժել Թուրքիոյ պահանջները, քանի որ այս վերջինը կը սպառնար գրաւել Երեւանի հարաւը տարածուող շրջանը եւ նոյնիսկ՝ Երեւանը, որպէսզի ապահովէ Ադրբէյջանի հետ հողային ուղղակի կապը: Վեցերորդ, վերոյիշեալ բոլոր թշնամի հողամասերն ու ինչպէս նաեւ ներկայ Հայաստանի կարգ մը շրջանները «իրականութեան մէջ» Թուրքիոյ կը պատկանէին, քանի որ այս հողերուն վրայ ապրող Հայութիւնը ջարդուած էր, եւ ասկէ զատ՝ ըստ Պրեսթ – Լիթովսքի, Պաթումի եւ Ալեքսանդրապոլի հաշտութեան դաշնագիրներուն, Թուրքիոյ զիջուած էին անոնք :

Որպէս եզրակացութիւն, Պաթովսկի կը հաստատէ « Հակառակ անոր որ Խորհ. Հայաստանի սահմանը... զգացական տեսակէտով շատ անհաճոյ է Հայերուն համար Կարսի եւ Արարատի շրջանին կորուստին պատճառաւ, բայց եւ այնպէս, եթէ նկատի առնուին այն բոլոր պարագաները որոնք ի զօրու էին 1918 – 1920 տարիներուն, պէտք է այս սահմանը նկատել պատմական անդառնալի անհրաժեշտութեանց արդիւնք » (մէջբերում՝ Պաթովսկիի գրածէն) :

Դիւրաւ կարելի է նշմարել, թէ Պաթովսկիի «բացատրութիւններն» ու «ճշդումները» կարելի է ամփոփել հետեւեալ ձեւով. «Այն ինչ որ տեղի ունեցած է անցեալին, իր հետեւանքներով, պէտք է նկատուի որպէս պատմական անհրաժեշտութիւն. հետեւաբար՝ չի կրնար փոփոխութեան ենթարկուիլ » :

Պատմութեան եւ մարդկային ընկերութեան զարգացման սկզբունքներու ինչ տարօրինակ ըմբռնում : Գուցէ Պաթովսկի չանդրադառնար, թէ իր ըրած հաստատումներով որքա՛ն մեծ ծառայութիւն կը մատուցանէ յետադիմութեան եւ չարիքի բոլոր ուժերուն: Ասկէ կը հետեւի, թէ ժողովուրդի մը հողերուն տիրանալու եւ զանոնք թալանի ենթարկելու համար ամբողջ ժողովուրդներ մաքրագործման ենթարկելու քաղաքականութիւնը «պատմական անհրաժեշտութիւն» է, եւ Պրեսթ Լիթովսքի, Պաթումի (1918) եւ Ալեքսանդրապոլի (1920) հաշտութեան դաշինքներուն նման համաձայնութիւնները նմանապէս «պատմական անհրաժեշտութիւն» են, որ իբր թէ «փոփոխութեան չի կրնար ենթարկուիլ» : Ասիկա ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ ընդունիլ եւ արդարացնել միջազգային աւազակութիւն մը եւ մարդկութեան դէմ ուղղուած արիւնալի ոճիրները: Միւս կողմէ, ասիկա պարզապէս անտեսումն է պատմական իրաւասութեանց եւ միայն ճանաչումը՝ տիրակալներու եւ ցեղասպաններու իրաւունքին :

Ի՞նչ կը նշանակէ զոր օրինակ ըսել , թէ Խ. Ռուսիա Թուրքիոյ վերադարձուց Կարսի շրջանը, որովհետեւ այս վերջինը մինչեւ 1878 «կը պատկանէր» Թուրքիոյ: Ապա ուրեմն ի՞նչ բան էր որ կը պատկանէր դարերէ ի վեր այդ հողին վրայ ապրած ու աշխատանք թափած ժողովուրդին: Ինչո՞ւ կարելի չըլլար , ենթադրենք, Կարսի եւ հայկական այլ շրջաններ հայ ժողովուրդին վերադարձնել, եթէ կ՛ուզուէր վերջապէս սրբագրել ցարականութեան կողմէ գործուած պատմական անիրաւութիւնը: Անշուշտ, որովհետեւ Խորհ. Ռուսաստան չուզեց խաթարել իր «դաշնակցին» — Թուրքիոյ — հետ ունեցած յարաբերութիւնները : Ապա ուրեմն Պաթովսկի պէտք է անմիջապէս ըսէր ասիկա, եւ ոչ թէ ակնարկէր այն իրողութեան, թէ այս շրջաններուն մէջ Թուրքերը ջարդեցին հայ ժողովուրդը եւ այսպիսով այս հողամասերուն վրայ ձեռք ձգեցին «պատմական» իրաւունքներ: Որովհետեւ ամէն ոք շատ լաւ գիտէ թէ այդ տարիներուն Թուրքիա որքան ոսկի, թնդանօթ, ծանր զնդացիր, զէնք, փամփուշտ եւ այլ կարգի օգնութիւններ ստացաւ Խորհ. Ռուսաստանէն արեւելքը գաղթատիրական վարչակարգէն ձերբազատելու եւ Եւրոպայի մէջ յեղափոխութեան յաղթանակը ապահովելու համար (*) :

Ն. Վ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Այս նիւթին շուրջ շատ գրուած է. կը բաւէ կարդալ.— Ա. Սքացքոյի յօդուածը «Ազդութեանց կեանքը» թերթին 24 – 3 – 1921ի թիւին մէջ՝ «Հայաստան եւ Թուրքիա յառաջիկայ խորհրդաժողովին մէջ» խորագրով: Փավլովիցքայի (Վելթման) գիրքը՝ «Յեղափոխական Թուրքիան» (Մոսկուա, 1922): Ինչպէս նաեւ Ս. Մ. Քուզնիէքովէֆի գրքոյկը՝ « Թուրքեւխորհրդային յարաբերութեանց հաստատումը » (Մոսկուա, 1961), եւն. :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ՄԸ

Պելժիոյ մայրաքաղաքի քաղաքապետարանին մէջ տեղի ունեցաւ «Թոմաս Մորի Շաբաթը», Դեկտեմբեր 22էն Յունուար 6: Ցուցադրուած էին անգլիացի հռչակաւոր մատենագիրին գործերը :

Մոսկուայի մէջ կը մեծարեն ընկերվարութեան նշանաւոր մարդարէն, վերբստին տպագրելով երեւակայական կղզին՝ «Իւթոփի»ն :

Հռոմէական Եկեղեցին սուրբերու դասին մէջ դրած է արդէն 1935ին հռոմէական հաւատքին նահատակ մը ընդունելով: Ամերիկայի Եէյլ Համալսարանը պիտի հրատարակէ իր գործերը՝ 8 հատորով :

Թոմաս Մոր բացառիկ դէմք մըն է պատմութեան մէջ իր մարտիրոսութեամբ, կարողութեամբ եւ ազդեցութեամբ: Ծնած 1478ին, վկայուած իրաւաբան Օքսֆորտէն, Մոր համբաւի կը տիրանայ որպէս փաստաբան եւ կը հրաւիրուի վարչապետութեան՝ Հենրիկոս Ը.ի կողմէ: Կը հրաժարի պաշտօնէն , որովհետեւ կը նախատեսէ թագաւորին եւ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
Հ. Բ. Ը, ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԲՈԼՈՐ ԱՆԳԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Միւս կողմէ, նկատելով Միութեան բարգաւաճումը իր հիմնադրութենէն ի վեր, ինձ համար անհրաժեշտ կը թուի , թէ բոլոր շրջանակները պէտք է հաւասարապէս մասնակցին Կեդր. Վարչութեան, ձեր 1955ի կանոնագրութեան տրամադրութեան հակառակ ըլլալով :

Վստահ եմ որ Միութեան բոլոր անդամներուն անկեղծ փափաքն է, Ամերիկացիներ ըլլան թէ Եւրոպացիներ կամ Միջին Արեւելքցիներ, որ մեր ընկերակցութիւնը պահպանէ իր հայկական նկարագրին բարիքը՝ բոլոր հպատակութիւններէ վեր, եւ ասիկա, իմ կարծիքովս , կարելի է միայն չէզոք երկրի մը իրաւական հանգամանքովը :

Հանեցէք այս նամակս հաղորդել «Փարիզի Խորհրդաժողով»ին եւ այս նպատակով անոր մէկ պատճէնն ալ կը զրկեմ նօտար մէթր Զիւմսթայնի, որ նախաձեռնութիւնը ստանձնած է այս խորհրդաժողովին եւ որ անոր պիտի նախագահէ :

Յարգանքներով՝ ԶԱՐԵՀ ՆՈՒՊԱՐ

Թէ ինչպէս կորզուած է Զարեհ Պէյի ստորագրութիւնը՝ խնդրոյ առարկայ 30 Սեպտեմբեր 1962 թուակիր նամակին տակ, ասիկա այլապէս անորակելի վերաբերմունքի մը արդիւնք է :

Ժընեւի 18–19 Սեպտեմբերի ժողովին առիթով Տիար Մանուկեան եւ իր «խորհրդական»ը հանրածանօթ մէթր Շաւարշ Սեւյօնքեան, Զարեհ Պէյի կը ներկայանան եւ ցոյց կուտան կանխաւ պատրաստուած նամակ մը՝ ստորագրուելու համար, ըսելով թէ Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի Ժընեւի ներկայացուցիչ Տիար Շարլ Փիլիպպոսեան, զաւակը Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադիր անդամներէն ողբացեալ Տիրան Փիլիպպոսեանի, համաձայն եղած է անոր բովանդակութեան : Ասոր վրայ՝ Զարեհ Պէյ վստահելով անոնց խօսքին, կը ստորագրէ նամակը : Բայց երբ նոյն օր իրիկուան դէմ Զարեհ Պէյ կ՛իմանայ Տիար Փիլիպպոսեանէ թէ՝ որեւէ ատեն ոեւէ մէկը այդպիսի նամակ մը ցոյց չէ տուած իրեն, անմիջապէս հեռախօսով իր մօտ կը կանչէ Տիար Մանուկեանը եւ իր «պատգամ»ը շարադրող յիշեալ փաստաբանը, որպէսզի իր ներկայութեան այդ նամակը յանձնեն Տիար Փիլիպպոսեանի հաւանութեան, որուն վրայ Տիար Մանուկեան կը յայտարարէ թէ արդէն զայն զրկած է Նիւ Եորք : Այն ատեն Զարեհ Պէյ չի ծածկեր իր զայրոյթը եւ անմիջապէս ձեռագիր երկտող մը կը զրկէ Տիար Մանուկեանի պանդոկը, անոր արդիլելով խնդրոյ առարկայ նամակի հրատարակութիւնը : Ահա այս երկտողին թարգմանութիւնը .—

ԶԱՐԵՀ ՊԷՅԻ
ՁԵՌԱԳԻՐ ՆԱՄԱԿԻՆ
ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ժընեւ, Ուրբաթ, 21 Սեպտ. 1962

Սիրելի Տիար Մանուկեան ,

Երբոր ձեզի տուի իմ վերջին պատգամըս, այն հասկացողութեամբ էր որ հրատարակութեան համար անոր Նիւ Եորք զրկուելէն առաջ զայն նախապէս պիտի ենթարկէիք Տիար Փիլիպպոսեանի, բայց այդպէս չէ եղած եւ դուք զայն զրկած էք, մեր բարեկամին կողմէ ոեւէ դիտողութիւն ունենալէ առաջ :

Ձեզմէ կը խնդրեմ առանց յապաղումի հեռագրել Նիւ Եորք, զայն չհրատարակել մինչեւ նոր ծանուցում մը (իմ կողմէ): Պ. Փիլիպպոսեան ազնուութիւնը պիտի ունենայ ձեզի յանձնելու այս նամակը :

Կը խնդրեմ որ ներողամիտ ըլլաք այս նեղութեան համար եւ ընդունիք կանխայայտ շնորհակալութիւններս :

Անկեղծօրէն Ձերդ՝

ԶԱՐԵՀ ՆՈՒՊԱՐ

Այսպիսի վճռական արդելքէ մը յետոյ Զարեհ Պէյի նամակին հրատարակութիւնը ցոյց կուտայ այս արարքին հեղինակներուն պարկեշտութեան եւ բարոյականի ըմբռնումին աստիճանը :

ԻՆՉ ՈՐ Կ՛ՈՒԶԵՆՔ

1.— Ինչ որ կ՛ուզենք, այն է որ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը պէտք է պահէ իր հիմնադիրներուն կողմէ հաստատուած Սահմանադրութիւնը :

2.— Իր դրամագլուխները պէտք է մնան Զուիցերիոյ նման չէզոք երկրի մը օրէնքներու պաշտպանութիւնը վայելող ընկերակցութեան անունին, որպէսզի անոնց եկամուտներուն՝ մանաւանդ Արեւելք փոխադրութիւնը չենթարկուի քաղաքական, տնտեսական կամ այլ վերիվայրումներուն :

3.— Այս սկզբունքներուն վրայ ո՛եւէ հայ, որ գիտակից է ազգային շահերու , չի կրնար մեզի հետ համաձայն չըլլալ : Փարիզ, 6 Դեկտ. 1962

(21 Շար.)

Հռոմի մէջեւ դժուարութիւններ : Կը պըղտոտուի, որովհետեւ կը մերժէ թագաւորին բաժանումը Հռոմէական Եկեղեցին (1535) :

Հռչակաւոր գործն է «Իւթոպիան», ազատուած Լուվէնի մէջ՝ 1516ին, թարգմանուած քանի լեզուներու : Կը բաղկանայ երկու մասերէ :

Մոր Պրիւժ քաղաքին մէջ կը հանդիպի Փորթուկալցի նաւապետ մը, որուն հետ կը խօսի պետութեան մը լաւագոյն սահմանադրութեան մասին : Փորթուկալցին կը քննադատէ ատատապետական դրութիւնը, անլիակատ օրէնսդրութիւնը, ոճրոտ համաձայն կը պատժուին ծանր ու թեթեւ յանցանք գործողները : Անգլիացի դատաւորները կը նմանին այն ուսուցիչ – նեբուն, որնք աշակերտները կը պատրաստ – ժէն յանցանքի մը համար, փոխանակ կանխելու յանցագործութիւնը, կրթելու եւ պիտակցութեան բերելու զանոնք :

Մօսակիսը կ'ուսուցնէ. « եթէ բնական բլայիք Ամերիկայի Իւթոփի կղզիին մէջ, որ հրաշալիք մըն է Նոր Աշխարհի բոլոր հրաշալիքներուն մէջ, պիտի տեսնէիք արդարութեան եւ բանականութեան տի – րապետութիւնը ընկերութեան մէջ, որովհետեւ հոն կը տիրէ հաւասարու – թիւն, ընդհանուրին վերապետութիւնը , որովհետեւ չկայ անհատական սեփականութիւն, ամէն բան կը պատկանի ամէ – նուն» :

Մօսակիսները կը հարցնեն. «Անհատական սեփականութիւնը ջնջելով իրաքանչիւր անհատ պիտի չանայ խաւսափիլ աշխատանքէ, որովհետեւ ոչ չահելու խոչընդոտ պիտի ունենայ, ոչ պէտքերուն գոհացում տալու փափաքը, իրաքանչիւր անհատ պիտի ուզէ օգտուիլ ուրիշին աշխատանքէն, մինչդեռ ինք պիտի վարէ ծոյլ կեանք մը, այսպէս կղզին պիտի թշուառանայ» :

— « Դուք տարբեր պիտի դատէիք, եթէ տեսնէիք այդ իշխանութիւնը, ուսոր ծանօթացնեմ ձեզի այս եղական պետութեան հաստատութիւններ» :

Գործին երկրորդ մասը նկարագրութիւնն է նորակերտ ընկերութեան կազմակերպութեան :

« Մագկեալ դաշտերու մէջ ցրուած են գիւղական տուները, իրաքանչիւրին մէջ կը բնակին չուրջ 40 հոգի, կազմելով մէկ բնտանիք : Իրաքանչիւր բնտանիք ունի իր պետը, որ բնտանիքին հայրն է : Երեք – սուն բնտանիք միասին կը կազմեն ցեղախումբ մը, որ կը հնազանդի պետի մը (Ֆիլարխոս) : Իրաքանչիւր ցեղախումբ, այսինքն երեսուն բնտանիք, ամէն տարի կ'ընտրէ դիւանակալ մը, իսկ տասնմէկ կ'ընտրուի իշխանը, որ պէտք է ըլլայ քաղաքացիներէն ամէնէն արժանաւորը եւ քաղաքին ամէնէն օգտակարն ու արդա – րացատը : Իշխանին աշխատնը ցմահ է, Փիլարխոսները խորհրդականներ են :

Իրաքանչիւր տարի ամէն մէկ բնտա – նիք քանի հոգի պիտի կրնայ աշխատելու համար, որովհետեւ ամէն մարդ քրկրա – գործութեան հետեւելու է : Իրաքանչիւր տասը տարին անգամ մը քաղաքին տու – ները ուրիշներուն կը փոխանցուին կամ – կարատներով, վիճակ ձգելով, որովհե – տեւ բոլոր թէ ընկերութեան կը պատ – կանի ամէն ինչ :

Զկայ մէկը, որ երկրագործութեան հետաքրքրութիւն չունենայ, բայց քաղաքացիները ա – դատ են հետեւելու արհեստի մը, ար – դատ են հետեւելու արհեստի մը : Նոյն արհեստին հետեւողները բնտանիք մը կը կազմեն : Աչխատա – րտնելու աշխատանքին տեւողութիւնը վեց ժամ պիտի ըլլայ, երեք ժամ առա – ւօտ, երեք ժամ կէսօրէ ետք : Երեկոյեան հասարակաց ճաշ, զուարճալի խօսակ – ցութիւններ եւ երաժշտութիւն :

Իրաքանչիւր թաղ ունի հասատատակից ճաշարան, հիւրասէր եւ չուկայ, ուր վաճառորդը կը բերէ իր աշխատանքին արդիւնքը եւ կը ստանայ փոխարէն պէտ – քին գոհացում տալու համար անհրաժեշտ ապրանքը :

Գալով հոգեւոր կեանքին՝ կղզեքնակ – ները կը հաւատան հոգիի անմահութեան եւ յաւիտենական երջանկութեան : Մարմ – նով առողջ, բարոյապէս բարի եւ հրա – րլլալ կ'աչխատին, հոս է երջանկութիւ – նը :

«Ամուսնութեան տարիքն է իգական սեռին համար 18, արականին՝ 21 : Ընդունուած է ապահարզանը ծանր պարա – պանելու տակ, երբ նկարագրի անհաչ – տութիւն կայ, երբ անհաւատարմութիւն ըլլայ :

« Իրաքանչիւր անհատ ազատ է իր կրօնն ու պաշտամունքն ունենալու : Կան որ կը պաշտեն արեւ, լուսին, կամ մեծ ոգիք մը : Կան քրիստոնեաներ ալ, բայց բոլորը կը յարգեն իրար որպէս եղբայր, զատկ՝ նոյն բնտանիքին, անդամ նոյն ընկերութեան : Եթէ մէկը ջանայ ուրիշ մը բռնի իր հաւատքին բերելու՝ կը պատժուի խիստ կերպով, որովհետեւ մարդիկ թողլատու ըլլալու են իրարու դատանքին, որովհետեւ աննեղոց ոգին կը վրդովէ ընկերութիւնը, ուր սէր եւ խաղաղութիւն իշխելու է միայն » :

Մոր կը հետեւի Պղատոնի , կը տարբերի բնտանիքի կազմակերպութեամբ , մինչդեռ հեղինն իմաստասէրին « Հանրապետութիւն»ը կը ջնջէր բնտանիքը, ամէն բան ամէնուն սեփականութիւն դարձնելով, ուր երախաները պետութեան զաւակները պիտի ըլլային : Պղատոն կ'ընդունէր ընտանիքը, որ ժամանակի բարքերուն մէջ էր, Մոր կը հաստատէ ընտանիքը, աշխատանքի պարտաւորութիւնը : Պղատոնի եւ Մորի մէջ եւս կայ քրիստոնէութիւնը : Մորպէս ուսումնասիրած է դասական մատենագիրները, ինչպէս նաեւ եկեղեցական հարցերը :

Կը վախնար որ իր գործն ալ Պղատոնի գործին ճակատագիրն ունենայ, բայց կամփանելլա արեղան հետեւելով իրեն , գրեց «Աբեւուն Քաղաքը»՝ զուտ պղատոնեան, ուր ամէն մարդ պիտի ապրի ապքատութեան մէջ՝ քաղաքէն դուրս քշուած ըլլալով ոսկին ու արծաթը :

Մորի քաղաքին մէջ չկան ազնուականներ, ընչազուրկներ, կայ միայն հաւասարութիւն, չկան չհամապատծողներ եւ դահատպրծուղներ , չկան ծոյլ դրամատէրներ : Մորի խելամ կղզիին վարչութիւնը իրականացնել պիտի Ջանայ յեղափոխական Պապէօֆ «Հաւասարներու Ընկերութիւնը» հիմնելով , բայց պիտի պատուի 1796ին, քաղքենի յեղափոխութիւնը հաւասարութեան կոմմունիզիզ չէր :

Հենրիկոս Թագաւոր 1526ին կը փափաքէր բաժնուիլ կատարինէ տ'Արագոն թագուհին եւ ամուսնանալ պատուհոյ օրիորդ Աննայի հետ, մանչ զաւակ մը ունենալու համար : Պապը ձգձգեց արտօնութիւնը, որովհետեւ Թագուհին կարգուած է ի մօրաքոյրն ըլլալով, չէր ուզեր վըրատացնել կայսրը : Վեց տարի պատասխանի սպասել եւք, կը մերժէր Հռոմի դերապահութիւնը եւ ինքզինք կը հռչակէր ազգային եկեղեցիի պետ, կ'ամուսնանար 1533ին : Մորհրդարանը կը քուէարկէր · « Թագաւորը միակ դերապոյն պետն է եկեղեցիին» :

Հենրիկոս կը ջնջէր միարանութիւնները, կը զրաւէր ութ հարիւր վանքերու կալուածները, կը վաճառէր ազնուականներուն, որովհետեւ դանձը պէտք ունէր դրամի : Զանգուածը յարգանք չունէր եկեղեցականութեան հանդէպ, քահանաները ոգէտ էին, վանականներ ծոյլ եւ դրամասէր, եպիսկոպոսներ չտայլ եւ ընչաքաղց : Քանդուեցան վանքեր եւ մատենադարանները, գրքերու թերթերը գործածուեցան որպէս հասարակ թուղթ , չուրջ տասը տարի :

Թոմաս Մոր Ջերմեռանդ քրիստոնեայ մըն էր, ամէն Ուրբաթ կ'ապօթէր եւ հանգեւոր վարժութիւններ կը կատարէր , հաւատարիմ հպատակ մըն էր Հռոմի : Կը մերժէր Թագաւորին կարգադրութիւնը , ամբաստանան կեցուածքը Հռոմի հան – դէպ : Ինքնակալը գատարան կը յանձնէր բարեկամը, որ կը համարձակէր Պապը դերադասել Թագաւորէն :

Մոր գատաւորներուն ուղղելով խօսքը, որ համոզումի մը արտայայտութիւնն էր, կ'ըսէր · « Եկեղեցիին դերապոյն իշխանութիւնը կը պատկանի Հռոմի Աթոռին, ոչ մէկ իշխան իրաւունք ունի եկեղեցի մը պետն ըլլալու, ինծի հետ են ժողովներու որոշումները» : Գատապարտուելէն վճիռը լսելէ ետք, առանց վրդովուելու կ'ըսէր · « Կը մեռնիմ հաւատարիմ, ուղղամիտ ծառայող Թագաւորին , բայց ամէնէն առաջ Աստուծոյ » :

Ողջագուրելով գահիճը « քաջ եղիր , գործդ Թող քեզ չսարսափեցնէ» կ'ըսէր եւ դլուխը կ'երկարէր յարմանալի բաժնուելու համար այս աշխարհէն : (6 Յուլիս 1535) :

Վեց ամիս ետք կը մեռնէր Կատարին, որ ակամայ պատճառ եղած էր ազնուական մարդու մը դլխատման :

Ամուսնական խնդիր մը ամբողջ հետաքրքրութեան առարկայ եղաւ Անգլիոյ մէջ, Հենրիկոս Ը. Թիւտորի ամուսնութիւնը Աննա Պուլէնի հետ, որ ամուսնութիւնը չէր ճանչցուած Հռոմի կողմէ, Հենրիկոս Ը. Թիւտորի ամուսնութիւնը Աննա Պուլէնի հետ, որ ամուսնութիւնը չէր ճանչցուած Հռոմի կողմէ, Հենրիկոս Ը. Թիւտորի ամուսնութիւնը Աննա Պուլէնի հետ, որ ամուսնութիւնը չէր ճանչցուած Հռոմի կողմէ,

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՌՈՒԱՆ ԽԱԶԻԿԵԱՆ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԱԽՈՑԵԱՆ

—o—

Եւրոպայի ժիւտոյի ախոյեանն է Ռուբէն Խաչիկեան, 18 տարեկան :

Մեր երիտասարդ հայրենակիցը ծնած է Մարսէյլ եւ եղբօրը՝ Արմանի չնորհիւ, 14 տարեկանին սկսած է ժիւտօ ընել : Եղբայրը արդէն «Սեւ գօտի» եղած է ինչ որ դիւրացուցած է իր այնքան արագ ձեռք ձգած յաղթութիւնները :

1962ին Փրովանսի «Թեթեւներու» ախոյեան է արդէն երբ Մարտ 17ին, Փարիզի մէջ Ֆրանսայի ախոյեան կը դառնայ : Քիչ ետք Լասվէնի մէջ (Գերմանիա) կը մասնակցի Եւրոպայի ախոյեանութեան մրցումին ուր փայլուն կերպով ձեռք կը ձգէ Եւրոպայի ախոյեանի տիտղոսը : Ապա, կը նշանակուի ժիւտոյի Ֆրանսայի մարզիկներուն խմբապետ :

Փայլուն կերպով կը կատարէ նաեւ այս պաշտօնը, քանի որ Ֆրանսա պարտութեան կը մատնէ Գերմանիան 35ի դէմ 42–ով, առաջին հանդիպումին, եւ 32ի դէմ 45 կէտով Բ. հանդիպումին :

Վերջին խօսքը կը մնայ Թոքիոյի ոլիմպիականներուն (1964) :

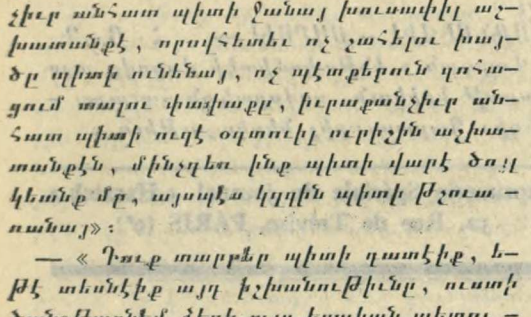

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՈՐՍ

—o—

Հրամանատարը կը ապասէր եւ այդ երկու դինուորները ղրկած էր, ձղղարարելու համար թէ, հակառակ իր երէկուան յայտարարութեան՝ երկու օրէն պիտի մեկնէր չոգենաւը. վիշերը Պոլսէն հեռագիր մը ստացած էր, որով մեծ դեսպանը կը հրամայէր անմիջապէս Վօթուրը ճամբայ հանել դէպի Պոլիս :

— Ինչո՞ւ արդեօք այդ հրամանը , հարցուց Աչոտ Վօթուրի նաւապետին – բուն, որնք նոյն սեղանին առջեւ, իր դիմացը նստած, դինի կը խմէին :

— Չեմ դիտեր, պատասխանեց դին – ուորներէն մէկը, կ'երեւայ թէ անակընկալ մը կայ :

— Ի՞նչ տեսակ անակնկալ կրնայ ըլլալ կը կարծէք, հարցուց անձկանօք Աչոտ բարեկամը :

— Թերեւս խուժանային դրգռում մը , մոլեռանդութեան նոր պոռթկում մը, պատասխանեց միւս դինուորը, անտարբեր կերպով մը :

Եւ խօսակցութիւնը կը դառնար այս – պէս Գոլսոյ կացութեան չուրջը :

Աչոտ, դառնալով դինուորներուն .

— Պարոններ, ըսաւ, անհունապէս չընահակալ եմ պարոն հրամանատարին , ցոյց տուած այսքան անկեղծ ու սրտիս խօսող համակրանքին համար. սակայն , կը ցաւիմ որ պիտի չկրնամ օգտուիլ ներկայացած գեղեցիկ առիթէն :

— Ինչպէս , ինչպէս, կրկնեցին երկու դինուորները , դարձեալ պարպելով բաժակը :

— Անակնկալ մը, պատասխանեց Աչոտ, չոգենաւէն վերադարձիս , երկիկ , երբ հիւրանոցը մտայ, ծառաս հեռագիր մը յանձնեց, կարդացի, ամբողջ ծրարիրն յեղաշրջուեցաւ :

— Ի՞նչպէս ...

— Հեռագիրը կը հրամայէր ինծի ա – տեն մը սպասել հոս, յարեց Աչոտ , հետեւաբար, պիտի չկրնամ վայելել պարոն հրամանատարին պաշտպանութիւնը , ոչ ալ ձեր ընկերութեան հաճոյքը :

Զինուորները քիչ մըն ալ նստան , քանի մը դաւաթներ ալ պարպելէն յետոյ, հրաժեշտ առին ու վերադարձան իրենց չոգենաւը :

Աչոտ, ինչպէս ըսինք կը տառապէր անզօրութենէ, սիրտը չատ կը նեղուէր. կը փափաքէր օր առաջ դործին ձեռնարկել :

Այսպէս, մէկ չաբաթ անցաւ, եւ Քըրիստափոր Միքայէլեանը չերեւցաւ : Նիւթերը կը հասնէին հետզհետէ եւ դուրս կը հանուէին :

Ահաւասիկ թէ ինչ կը դրէ այս մասին, նոյնիքն Աչոտ, իր յուշատետրին մէջ :

« Ղրկած ապրանքները պայթուցիկներ չինելու նիւթեր էին, մօտ 150 քիլօ , նոյնպէս էլեքտրական ժամացոյցներ եւ դործիքներ : Առանց մէկ մասը մաքսատուներէն դուրս հանելու, իսկ մնացեալները համար 165 ֆրանք մաքսատուրք վճարեցինք :

« Ոչ մաքսատան պաշտօնեաները, ոչ ալ ես, չի կրցանք ըմբռնել այդ նիւթերուն իսկութիւնը. Քրիստափորը միայն դիտէր, ինքը Փարիզէն գներ էր, Գոլիս մեկնելէն պատրաստուելու համար : Ինք տորվեր էր պատրաստութեան եղանակը :

« Առանցմէ զատ, Պուլկարիայէն հինդ հարիւր քիլօ պատրաստ մեկնելէն ալ գնուեր էր, քիլօն ութ ֆրանքի, իսկ լաւ պատրաստուած սինամիթը դառնք Ցուհատատանի մէջ, քիլօն երկուք ու կէս ֆրանքի պայմանաւորուեցանք վաճառականին հետ, ապրանքը փոթձելէ յետոյ, մէկ քանի հարիւր քիլօ գնել իրմէ :

« Այս առեւտրական գործողութիւնները խորհրդակցութեամբ չէինք ըներ, այլ ամէն մարդ իր ուզած ձեւովը կը սակարկէր, օրինակի համար, Սոֆիայէն հինդ հարիւր քիլօ ապրանք կը գնուի, առանց այդ մարմինին հետ կանխաւ խորհրդակցութեան եւ առանց այդ ապրանքը քննելու, յիմար փորձ մը բաւարար կը նկատէինք ամէնքս ալ. նոյնը Քրիստափոր ալ կրնար ընել, այդ նիւթերը գնած էր առանց իր միւս ընկերներուն հետ խորհրդակցելու, իսկ մենք, Մարթինի հետ, Յունաստան դտնուղ ապրանքը չէինք գնած, միայն յիսուն ֆրանք կանխավճար ըրած էինք որ մեզի յանձնէ մեր ուզած օրը : Այդ ապրանքին տէրը ստանձնած էր ապրանքներուն մինչեւ նաւը փոխադրութեան ծախքերը :

« Մենք այս ամէնը ըրած էինք Քրիստափորի , եւ սա հեռագրով արդիւնած էր մեզի ոեւէ գնում, յանձնարարելով որ իրեն սպասենք :

« Արդէն , առանց իր արդելքին ալ չէինք կրնար մենք ապրանք գնել, որովհետեւ մեր քովը քանի մը տրախմիէն աւելի չկար, իրենց քով էին ամբողջ ղրամները եւ մեր ծախքերուն մանրամասն հաչիւները, ստացագրերով միասին կը պահանջուէին :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ԵՐԼՏՉԻ ՊՕՄՊԱՆ

—o—

Հրամանատարը կը սպասէր եւ այդ երկու դինուորները ղրկած էր, ձղղարարելու համար թէ, հակառակ իր երէկուան յայտարարութեան՝ երկու օրէն պիտի մեկնէր չոգենաւը. վիշերը Պոլսէն հեռագիր մը ստացած էր, որով մեծ դեսպանը կը հրամայէր անմիջապէս Վօթուրը ճամբայ հանել դէպի Պոլիս :

— Ինչո՞ւ արդեօք այդ հրամանը , հարցուց Աչոտ Վօթուրի նաւապետին – բուն, որնք նոյն սեղանին առջեւ, իր դիմացը նստած, դինի կը խմէին :

— Չեմ դիտեր, պատասխանեց դին – ուորներէն մէկը, կ'երեւայ թէ անակընկալ մը կայ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդը երեք հարիւր Ֆրանք նուիրած է Մշակոյթի Տան:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ.— Ֆ.Կ.Խաչի վարչութիւնը, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդը ցաւակցութիւն կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Աբրահամեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Յ. Հայթայեանի եւ զաւակներուն, իրենց հօր, եւ մեծ հօր ՍԱՐԳԻՍ ՀԱՅԹԱՅԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

×

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն, Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, ցաւակցութիւն կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Ս. եւ Մ. Թէրզիեաղուպեանի, զաւակներուն, Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Այանեանի եւ զաւակներուն, Այրի Տիկին Հայկանուշ Թաշճեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Արամ Քիւլաճեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Այանեանի եւ զաւակներուն, Պ. Գրիգոր Թէրզիեաղուպեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ղազարեանի եւ զաւակներուն, ողբացեալ Մկրտիչ Թէրզիեաղուպեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ետիքարտաշեան իրենց զաւկին՝ Անտրէի ամուսնութեան առթիւ կը նուիրեն յիսուն Ֆրանք Դպրոցասէրին, յիսուն Ֆրանք Կապոյտ Խաչի կայանին, յիսուն Ֆրանք Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին, յիսուն Ֆրանք «Յառաջ»ին եւ յիսուն Ֆրանք Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Des Entrepreneurs

(ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐ)

Կանանց ամառուան հագուստեղէնի համար, ամբողջութեամբ մեքենայի կար, մաքուր աշխատանք, լաւ վճարում:

Անձամբ դիմել.—

Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

40, Rue des Jeuneurs, Parir 2e

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Աղք. — Որբախնամ Միութիւնը Նոր Տարուան իր կոչին ի պատասխան շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Օր. Ճէլալեան (կօշիկ Փեռնէ) եւ Պ. Էօքսիւզեանէ հարիւրական Ֆրանք: Պ. Պ. Եղիա Մելքոնեան, Թէրզեան եղբարք, Գասպարեան Մանուկ (Կառտան), Միւղիքեան Սիրուն, Ակինեան Ժան, Երեցեան Ա. (կօշիկ Մարտիկ), Պալթայեան Էտմօն, Բիրենեան Սուրէն, Մճռիկեան Նուպար, Տիկնայք Արաքսի Մալաքեան (Փարիզ) եւ Շէլէլէկեան յիսունական Ֆրանք:

Պ. Պ. Լեւոն Գաղաղեան, Արծրունի Զրբաշեան, Նորայր եւ Պէաթրիս Սահաթճեան (Նիս), Վարդան Պանտիկեան, դերյարդելի Զուհաճեան Ծ. վարդ., Հայ Կաթողիկէ թէմ, Ասատուր Համալեան եւ Յարութիւն Քէչեան 30ական Ֆրանք:

Օր. Արաքսի Գույումճեան (Օլիմփիա կօշիկ), Թուղլաճեան, Գույումճեան Նուպար, Հայթայեան, Կարապետեան Ռուբէն, Պապայեան Արշամ, Քէօսէեան Ա., Առպօ (կօշիկ), Գերաշնորհ Գաբրիէլ Ա. Սարկաւագ, Կարապետեան Փօլ, Ահարոնեան Գալուստ, Ոմն, Թաթոսեան Արթիւր, Թէքէեան Սարգիս, Ստեփանեան Յ., Մանուկեան, Պօյաճեան Սահակ, Սահակեան Սենեքերիմ, Ալթունեան Սարգիս եւ Տալաքուփէյեան 20ական:

Պ. Պ. Օհաննէսեան Նշան, եւ Նաճառեան 15ական:

Պ. Պ. Զամարեան Պետրոս, Գարակէօզեան Յուսիկ, Մելեմետճեան Յակոբ, Հալվատճեան Նուպար, Օլիմփիա (կօշիկ), Նիկողոսեան, Գապաքեան Յովհ., Օհանեան Տիգրան, Մետճիքեան, Տէր Գասպարեան, մէզօն Գասպար, Կէտիկեան, Խաչիկեան Խաչիկ, Մենծիկեան Արտաշէս, Պոպ (կօշիկ), Թումայեան Անդրանիկ, Ժորժ հաստատութիւն, Պապաէիտեան Արթիւր, Ղուկասեան, Զերահեան, Մակարեան, Մարզըվանլըեան, Շընորհքեան, Գալուստեան Գ., Տէր Պօղոսեան, Սիմոնեան Ա., Չիֆթէյեան Կ., Տօլապճեան Միհրան, Գույումճեան Օ., Տիկնայք Կարապետեան եւ Գալուստեան Օ. 10ական Ֆրանք:

Պ. Պ. Գարագաշեան Մ., Տոքթ.Կէօնտճեան Իվօն եւ Տիկին Թաշճեան 5ական:

Պ. Զաքար Գրիգոր 20 Ֆրանք: Ընդհանուր գումար 1935 Ֆրանք:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, Յունուար 20, Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքլ Կաթոլիկի սրահին մէջ:

Դպրոցի փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլայ երգ, արտասանութիւն եւ պարեր, որմէ յետոյ Կաղանդ Պապան իր նուէրներով պիտի վարձատրէ բոլորը:

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Վիէնի Հայութիւնը անխտիր:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ

ՓԱՌԱՏՕՆ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Նիսի «Հայաստան» խումբին եւ մասնակցութեամբ հարաւային Ֆրանսայի Նոր Սերունդի բոլոր խումբերուն:

Այս Կիրակի, Սալ Արթիսթիքի մէջ:

Կը խօսի Ընկ. Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ.— Խումբերուն ընկերանալ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ շրջաններուն վարչութեանց մօտ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԳԷՍԸ

Կիրակի, Մարտ 3ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, *Սալ տը լա Շիմի:*

×

ԻՍԻԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 9, Սալ տէ Ֆէթ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ստիպողական ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փոթորիկ խումբի ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կոմիտէի ընկերները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ստիպողական ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Բաֆֆի» խումբին բոլոր ընկերները այս Հինգշաբթի, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սէն Ժերոմ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, որոշուած հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է եւ կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին սրահին մէջ:

Կը խնդրուի ընկերներէ ճշդապահ ըլլալ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղի: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Imprimerie Spéciale du journal «Haratch»
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած «Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան» կողմէ:

Այս Կիրակի, ժամը 17էն սկսեալ, Շառպոնիէռի ընդարձակ սրահներուն մէջ:

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզահայ ծանօթ արուեստագէտ – արուեստագիտուհիներ:

Հայկական տոհմիկ պարեր պիտի պարէ Օր. Անի Թարոն, ընկերակցութեամբ Պ. Վահէ Ճերանեանի:

Պիտի երգեն՝ Պ. Բիւզանդ Ֆընտգեան եւ Օր. Սոնիա Նիկողոսեան, ազգային եւ արդիական երգեր:

Պարերուն եւ երգերուն պիտի ընկերակցի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը, զեկավարութեամբ հանրածանօթ երիտասարդ խմբավար ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ:

Լիոնահայե՛ր, մի՛ փախցնէք առիթը, հաճելի եւ ազգանպաստ երեկոյ մը անցընելու համար:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ եւ կազմակերպութեամբ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ

Մարսէյլի կարող գեղարուեստական խումբերու

Շաբաթ, Յունուար 19, ժամը ճիշդ 21ին Սալ Մազընօ – 88, Բիւ տ'Օպանեը

ՄԱՐՍԷՅԼ

Երգ խումբին եւ իր մեներգուներուն կողմէ

Հայկական եւ կովկասեան պարեր եւ արտասանութիւն

Թատերական ներկայացում՝ «ՉՈՐՍ ՍԱԼՈՐՆԵՐ»

Մուտքը ազատ է

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	միճչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	միճչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱՆՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունուար 27, ժամը 16–24

LES AMBASSADEURS

3, Avenue Gabriel, Champs-Elysées, Métro : Concorde

Կը մասնակցին երկու ծանօթ նուագախումբեր

PIERRE DIEUZEY - JAZZ NEW ORLEANS

PEPITO GOMEZ - TYPIQUE TANGOS

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Հայկական եւ եւրոպական երգեր

Ընկերակցութեամբ ջութակի, կիթառի եւ մանտօլինի

Կանխաւ ապահովել տոմսերը եւ սեղանները հեռաձայնելով Հայ Կարմիր Խաչի

Կեդրոնատեղին ԷԼԻԶԷ 67 – 03

ՄՈՒՏՔ 6 ՖՐԱՆՔ

FOURRURES

ROGER YOPIAN

84, Boulevard de Stalingrad

CHOISY-LE-ROI (Seine)

Neuf et Réparation **Prix Intéressants**

Autobus

183 de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Dr. Roux

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

JEUDI 17 JANVIER 1963

ՅԳՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9507 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9507

ՄՇԱԿՈՅԹ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հայրենի գետերն են, որ կ՝ոռոգեն հանդերն ու դաշտերը հայրենիքին : Երբ ընդարձակ է ընթացքը վազող ջուրերուն, մայր հողին իրենց տուրքը տալէ ետք, կ՝երթան ոռոգելու օտար տարածութիւններ, բայց մայր երկիրը ոչ մէկ շահ ունի ատկէ :

Աւելին. մերթ ոռոգուած այդ հողերուն վրայ կը զօրանայ ժողովուրդ մը՝ մեղ խոցելու մոլուցքով խելագարած :

Վկայ Բիւզանդական գահին վրայ բազմած հայարիւն կայսրերը, որոնք աւելի վնասակար, քան օգտակար եղան մեզի :

Անհատական փառատենչութենէ մըղուած, անոնք որ իրենց տաղանդը կը քամեն մշակոյթի օտար անդաստաններու մէջ, վերջին հաշուով ոչինչ կ՝աւելցնեն արուեստի մեր ածուներուն վրայ : Աւելին, կը դառնան վրիպած օրինակը անոնց, որ, խանդավառուած նման դէմքերու դտած նիւթական յաջողութիւններէն, կը փորձեն քալել անոնց հետքերէն :

Շուրջ կէս դար է ահա այս ձեւի կորուստ մը կ՝արձանագրէ մեր գրականութիւնը եւ հայ միտքը Սփիւռքի մէջ, երբ ցեղին օժտուած այս ճետերը մայր հողին վրայ կոչուած էին դառնալու կեդրոնաձիգ ու զեկավար ուժեր :

×

Անցեալ քառասուն տարիներուն, հայրենադարձի երազներով սրսփուն, Հայկական Սփիւռքը ապրեցաւ սպասումի երջանիկ օրեր : Ինչ որ տուաւ այդ ժամանակաշրջանին, եղաւ թաթաւուն՝ մօտաւոր անցեալի յուշերով ու խայտանքներով : Սերունդ մը՝ ճողոպրած սուրէն ու հուրէն, ապրեցաւ պրկիչ զահանդանքովը արիւնոտ օրերու, ատկէ՝ կեդրոնացած իր լարումները, որոնք մեր ճակատագրին կապեցին զինք : Նոյնը պիտի չկրնայինք ըսել սակայն աւելի նորերու համար, որոնք մեծ մասամբ անտարբեր կը մնան իրենց հայրերուն կամ մեծերուն զգացումներուն :

Օտար միջավայրերու ազդեցութիւնը տակաւ կը շեշտուի ու կը խորանայ անոնց մէջ : Հաւարը որ կ՝արձակուի ամէն կողմ, հանդէպ հայ մշակոյթին անոնց ցոյց տուած անտարբերութեան ի տես, կը մնայ փաստ նահանջականութեան :

Սփիւռքի լինել չլինելու հարցն է, որ դրուած է ահա սեղանի վրայ : Յառաջիկայ տասնամեակները պէտք է դառնան կամ ծայր տուած, նահանջականութիւնն ու վայրէջքը — չըսելու համար ապազգայնացումն ու ձուլումը — արագացնող առիթներ, կա՛մ դիմադրական մեր ճիգերը պրկող ազդակ :

Մեր դիրքէն կախուած է ամէն ինչ : Ու այդ կեցուածքը դարձեալ պէտք է իր աւիշը ստանայ հայրենիքի հետ նարօտուելու մտածումէն, ուստի ժամանակաւոր կայաններ պէտք է ընդունիլ մեր նոր միջավայրերը եւ, ըստ այնմ, լծուիլ գործօն աշխատանքներու :

Հայրենիքէն յաւիտեան բաժնուելով արեւոտ մշակոյթ ստեղծելու ամէն մտածում պատրանք է : Սփիւռքը օժանդակ ջերմութիւն կրնայ հայթայթել միայն հայրենի մշակոյթին որ դժբախտաբար ուրացաւ զինք եւ մնաց անտարբեր՝ Արտերկրի հայկական քառասնամեակի մը գաղափարական ճիգերուն հանդէպ :

Եթէ այսպէս շարունակուի յառաջիկայ քառասնամեակին ալ, երբ արդէն սպառելու մօտ են սպանդազերծ մեր մնացորդացին վերջին զեղումները, պէտք է խաչ քաշել այլեւս Արտերկրի մեր բազմութիւններուն գոնէ կէսին վրայ :

Իր ճակատագրին նախանձախնդիր ժողովուրդ մը պէտք է հաշուի առնէ բոլոր այս վտանգները եւ փնտռէ փրկութեան նոր խարիսխներ :

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼԻ ԽՕՍՔԵՐԷՆ ԵՏՔ

ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

Արտասահմանեան բովանդակ մամուլը շատ խիստ լեզուով կը խօսի նախագահ տը Կոլի վերջին ժխտական յայտարարութեանց մասին :

ԱՆԳԼԻԱ.— Մեծն Բրիտանիան անշուշտ պատճառներ ունի առաջին դժգոհն ըլլալու եւ եթէ Տէյլի Էքսփրէս (աջպահպանողական, Հասարակաց Շուկայի դէմ) կը գրէ թէ՝ տը Կոլ իրաւունք ունի, ատիկա պարզապէս պատրուակ մըն է Մաքմիլընը քննադատելու : «Տը Կոլ աւելի յստակ եւ աւելի հեռու կը տեսնէ քան բրիտանացաի քաղաքագէտները : Յստակօրէն եւ պայծառատեսութեամբ կը տեսնէ Անգլիոյ իրական դերը համաշխարհային գործերուն մէջ» :

Տէյլի Ուորքըր որ համայնավար է կը գրէ թէ ամէնէն զօրաւոր ապտակն է զոր Մաքմիլըն երբեք ստացած է : Բայց վրտանգը այն է որ Մաքմիլըն որ իր քաղաքական դիրքը խաղացած է Մեծն Բրիտանիոյ Հասարակաց Շուկայի անդամակցութեան վրայ, գոհ չըլլայ ձախողած ըլլալու «պատիւէն» : Թշուառ յաջողութիւն մը կ՝ուզէ եւ ամէն ձեւով ցոյց կուտայ թէ առանց պայմանի պատրաստ է անձնատուր ըլլալու : Արդ, բրիտանական պատասխանը տը Կոլի պէտք է ըլլայ՝ ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ :

Տէյլի Մէյլի (Պահպանողական) համար տը Կոլ Մոսկուայի խաղը կ՝ընէ եւ Եւրոպան կը բաժնէ : Եւրոպա եւ ազատ աշխարհը կը ճեղքուին եթէ անգլիական անդամակցութեան դիմումը մերժուի : Բայց Զօր. տը Կոլի քաղաքականութեան մէջ ամէնէն կարեւոր տուեալը մարդը ինք է : Կը տառապի ինչ որ Ֆրանսերէնի մէջ այնքան լաւ կը կոչուի՝ մեծամոլութենէ (Ֆոլի տէ Կռանտէօռ) :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Հակառակ տը Կոլի այնքան սիրալիր արտայայտութեանց Գերմանացիներուն հանդէպ, անոնք ալ գոհ չեն : Համպուրկի անկախ Տի Վելթը կը գրէ թէ տը Կոլ նոր փոս մը կը բանայ անոր տեղ որ նոր լեցուած էր : «Քենըտի իր համակրանքը ցոյց տուաւ եւ իր աջակցութիւնը արեւմտեան Եւրոպայի միութեան համար, բայց Զօր. տը Կոլ չափաւոր այլ անըսպասելի բառերով, պատնէշ մը բարձրացուց վեց արեւմտեաններուն եւ Անգլիոյ միջեւ : Տրուած ըլլալով Փարիզէն եկող ժխտական բառերը, չենք կրնար նոյնքան հաճոյքով ընդունիլ քաղաքական սիրոյ յայտարարութիւնները որոնք ուղղուած են Դաշնակցային Գերմանիոյ : Ընդհակառակն, ատիկա ցաւ կը պատճառէ մեզի, կը գրէ թերթը :

Պոնի անկախ՝ Կենեռալ Անցայկըռը, իր կարգին դժգոհ է : Տը Կոլի պաղ մերժումը Անգլիոյ անդամակցութեան որեւէ ձեւով չի կրնար Գերմանիոյ հաւանութիւնն ունենալ : «Հակառակ մեր ունեցած յարգանքին իրեն հանդէպ, կասկած չկայ թէ Գերմանիա չի կրնար ինքն իրեն նման քաղաքականութիւն մը թոյլ տալ :

ՊԵԼԺԻԱ.— Ֆրանսական հիւլէական ուժը բացարձակ ունայնութիւն է, կը գրէ Պրիւսէլի ընկերվարական՝ Լը Փէօփլը : Քրիստոնեայ դեմոկրատ Լա Սիթէն կը գրէ թէ տեսակ մը ոչ է Անգլիոյ եւ վճռական նիէթ մը Պահամայի համաձայնութեանց : Նոյն թերթին համար այս տարիքէն վերջ, կարելի չէ տը Կոլը փոխել : Կաթողիկէ Լը Ռափէլը կը գրէ թէ նման կղզիացում մը աջակողմեան չէզոքավարութեան կ՝առաջնորդէ :

ԻՏԱԼԻԱ.— Հռոմի համայնավար Ունիթային համար տագնապը ծնած է Ատլանտեան Ուխտին մէջ եւ Ամերիկայի հետ խզումի սահմանին վրայ է Ֆրանսա : Իլ Մեսսաճճեռօճ որ չափաւորական է կը գրէ թէ տը Կոլի հետեւիլ պիտի նշանակէր տագնապ մը պատրաստել Ատլանտեան Ուխտին մէջ, տը Կոլ « Ո՛չ » ըսաւ Անգլիոյ, ո՛չ ըսաւ Նասաուի անգլեւամերիկեան առաջարկին : Եւ այս երկու «ոչ»երը ըսուած են կոլեան Եւրոպայի մը գաղափարով, տեսակ մը երրորդ ուժ : Հիմա որ տը Կոլ իր խաղը մէջտեղ հանեց, եւրոպական շահակից երկիրները պէտք է իրենց պատասխանատուութիւնները ստանձնեն եւ իրենց կարգին ո՛չ ըսեն Եւրոպայի մը որ այն չէ ինչ որ հին աշխարհին միլիոնաւոր բնակիչները կ՝ուզեն : Հետեւիլ տը Կոլի իր նշանակած ճամբուն վրայ պիտի նշանակէր պատրաստել այն պայմանները որոնք ուշ կամ կանուխ լուրջ տագնապ մը պիտի ստեղծեն Ատլանտեան հաւաքականութեան մէջ :

Նեննիական ընկերվարական Ավանթի անակնկալի եկած է եւ կը գրէ.— «Գիտէինք որ իր «ոչ»երու ասուլիսին ընթացքին, տը Կոլ պիտի պոռթկար Անգլիոյ անդամակցութեան դէմ, բայց քիչ էին անոնք որոնք կը խորհէին թէ զօրավարը այդքան խստութեամբ պիտի արտայայտէ իր տեսակէտները այս երկու հարցերուն վրայ : Լա Վոչէ Ռեփուպլիքանա կ՝ըսէ թէ «զօրավար — վարպետը, հայրենիքներու հայրը ամէն մարդու համար որոշում տուած է» : Միւս կողմէ Սառակաթիճուսթիցիան կը գրէ թէ Անգլիացիներուն դիրքը չարդարացներ տը Կոլի «կարճատես անձնասիրութիւնը» : Կը գրէ նաեւ թէ կոլեան Ֆրանսան կրնայ խորհրդային աշխարհակալութիւն «Տրովադայի ձին» դառնալ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.— Քաթիմեռինի որ Աթէնքի կառավարական թերթն է սխալ կը գտնէ տը Կոլի մտածելակերպը :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ.— Մամուլի պաշտօնական Թաս գործակալութիւնը կը յայտարարէ թէ Զօրավար — նախագահը տարօրինակ գաղափարներ յայտնած է ապազինման մասին : Ներքին ճակատի վրայ, կ՝ըսէ խորհրդային գործակալութիւնը, զօրավար — նախագահը անհատական իշխանութեան գովքը հիւսեց, որ աւելի իշխող կը դառնայ սահմանադրական վերջին բարեփոխումէն ի վեր :

ՉԻՆԱՍՏԱՆ.— Փեքինի Նոր Չինաստան մամուլի պաշտօնական գործակալութիւնը կը գտնէ որ հակասութիւնները լեցուն են արեւմտեան աշխարհի մէջ, (թէեւ Փեքինի չի մնար անշուշտ նման կարծիքներ յայտնել) :

Նախագահ Քենըտի, ըստ Չինացիներուն, զօրավիգ կը կենայ անգլիական տեսակէտին որովհետեւ իր նպատակն է թոյլ տալ Միացեալ Նահանգներուն որ տկարացնեն Փարիզ — Պոն առանցքը եւ թոյլ տալ նաեւ Եւրոպայի աւելի արդիւնաւէտ հակակշիռ մը անգլեւամերիկեան յարաբերութեանց շահագործման համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ընկերվարականները եւ ԻԻ ԷՆ ԷՌը շատ ծանր կռիւի մէջ են : Կառավարական կուսակցութեան պաշտօնաթերթը՝ Լա Նասիոն գրած էր վերջերս թէ «ոչ»երու քառթելը (ընկերվարական, Արմատական, Ժողովրդական Շարժում եւ անկախ համաձայնութիւն մը ստորագրած էին երեսփոխանական ընտրութիւններէն առաջ), համաձայնութիւն մը ստորագրած էր Պրիւսէլ այսպէս կոչուած ՍԷ ԷՆ ԷՌին հետ (Պիտոյի գլխաւորած շարժումը) : Ռենաթօ որ կեղծ անունն է՝ Ռընէ Նեժըլէնի կը պատասխանէ «պարբերական» օրաթերթ Փոփիւլէռի մէջ.— « ԻԻ ԷՆ ԷՌի պաշտօնաթերթը իր սիւնակները աղտոտած է աղբեր նետելով Կի Մոլէի երեսին : Ով որ կ՝ամբաստանէ, կը փորձէ անարգել պէտք է վտանգը աչք առնէ : Ի՞նչպէս կը կոչուի այն վատը որուն մէջ կայ նաեւ սրիկայ մը որ ատիկա գրած է : Պիտի ստորագրէ՞, պիտի չըստորագրէ՞» : Կի Մոլէ իր կարգին բաց նամակ մը զրկած է Փոմփիտուի որու մէջ կը շեշտէ թէ եթէ Լա Նասիոնի գրածը ճիշդ է, պէտք է վերցնել իր երեսփոխանական անձեռնմխելիութիւնը : Այս շատ խիստ նամակին մէջ, Կի Մոլէ ուրիշ ծանր բաներ ալ կ՝ըսէ վարչապետին :

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ հասած լուրերու համաձայն նասրական նկատուած սպաներ ապստամբական նոր փորձեր կատարած են Սուրիոյ մէջ :

ՎԱԼԹԷՌ ՈՒԼՊՐԻԽԹ շատ խիստ ամբաստանագիր մը կարդացած է Չինաստանի դէմ, կուսակցութեան համագումարին բացման առթիւ : «Դժբախտաբար մեր կարծիքը չէ առնուած եւ տեղեակ ալ չէինք թէ Չինաստան ինչ նպատակներ ունէր Հիմալայայի մասին : Մեր յարաբերութիւնները Հնդկաստանի հետ, զոհ աշխարհակալութեան, միշտ լաւ եղած են եւ կ՝ուզենք որ այդպէս ալ մնան : Չինաստանի արարքները միայն աշխարհակալներու նպաստաւոր եղան, որոնք կ՝օգտուին կրակը հրահրելու համար » :

ԹՈՒՐՔ երեսփոխանները դժգոհութիւն յայտնած են որ, իրենց երկրին արտաքին քաղաքականութենէն տեղեկութիւններ ունենալու համար ստիպուած են Փարիզի Լը Մոնտ օրաթերթը կարդալ : Յաջորդ օրը Միլլիէթ օրաթերթը ծաղրանկար մը հրատարակած է որ ցոյց կուտայ թերթի կրպակ մը որու վաճառորդը Լը Մոնտի բազմաթիւ օրինակներ ձեռքը բռնած, կը պոռայ.— « Կարդացէ՛ք մեր արտաքին քաղաքականութեան վերջին լուրերը »...:

ՉՈՄՊԷ ի վերջոյ տեղի տուաւ բոլոր կէտերու վրայ, ըստ Քաթանկայէն հասած վերջին լուրերուն : Լէոփոլտվիլի բրիտանական դեսպանատան առջեւ բազմաթիւ ուսանողներ հաւաքուած ու « անկցի՛ Անգլիա» պոռացած են :

ՔՈԹ ՏԻՎՈՒԱՌԻ նախագահը Հուֆուէթ — Պուանեի իր վրդովումը յայտնեց Թոկոյի նախագահին սպանութեան առթիւ եւ ըսաւ.— « Եթէ Ափրիկէն քաղաքական սպանութեան ճամբան բռնէ, ո՞ւր կը կենայ ամօթի գիշերը որ պիտի տարածուի իր վրայ» : Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն Հուֆուէթ Պուանեին ալ պիտի սպաննուէր :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ յանկարծամահ եղած է աշխատաւորական կուսակցութեան նախկին քարտուղարը՝ Մոռկան Ֆիլիփս : 60 տարեկան էր : Աշխատաւորական պարագլուխ Կէյցքելի վիճակն ալ ծանրացած է :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ելմտական նախարարը՝ Ահմէտ Ֆրանսիս որ Փարիզ է «աւելի շատ դրամ» կ՝ուզէ :

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ո՛Չ, ԿԸ ՍԽԱԼԻՔ ՀԵՆՐԻԿ ՊԱԹՈՎՍԿԻ (*)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս օգնութիւնը ստանալով, Թուրքիա ամէն բանէ առաջ արշաւեց Հայաստանի վրայ, որ նոր հռչակած էր իր անկախութիւնը. քանի որ, ըստ Թուրքերուն, ճիշդ այս անկախ Հայաստանն էր որ պիտի դժուարացնէր Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մէջ համաշխարհային յեղափոխութեան յաջողութիւնը, որպէս «համաշխարհային աշխարհակալութեան եւ դրամատիրութեան մարտկոցը», ինչպէս նաեւ որպէս «համաշխարհային հակա – յեղափոխութեան բոյն»: Երեւանի հայկական պետութեան քայքայումը, ըստ Թուրքերուն, «պիտի ապահովէր համաշխարհային Յեղափոխութեան յաղթանակը՝ դրամատիրութեան վրայ»: Ու այսպէս սկսաւ նուաճումի արշաւանքը:

«Չկարենալով դիմադրել Քարա – Պէքիր փաշայի «յեղափոխական բանակներուն» յարձակմանց եւ Կարմիր 11րդ բանակի վերջնագիրներուն, «Միջազգային աշխարհակալութեան մարտկոցը» — Մանուկ Հայաստանը — անձնատուր եղաւ: Եւ միջազգային աշխարհակալութիւնը իր մօրուքին մէկ թելն իսկ չկորսընցուց: Ոչ մէկ բախում տեղի ունեցաւ թրքական ուժերու եւ իրական աշխարհակալներու միջեւ:

Շնորհիւ խորհրդային իշխանութեան — հայ ժողովուրդի բախտէն — փոքրիկ Հայաստանը ազատեցաւ բնաջնջումէն, որ իրագործուած էր հայկական հողերու մնացեալ 90 առ հարիւրին վրայ:

Ահա թէ ինչ էր 1918 – 1920 տարիներու դէպքերուն երեւոյթը, որ ստեղծեց Պաթովսկիի կողմէ «պատմական անփոփոխելի անհրաժեշտութիւն» նկատուած գոյավիճակը:

Ի՞նչ էր 1918ի Պրեսթ – Լիթովսքի դաշինքը, որուն կ՛ակնարկէ Պաթովսկի: Ուրիշ բան չէր եթէ ոչ թուրքեւզերման նախայարձակներու կողմէ Խորհ. Ռուսիոյ պարտադրուած բռնադատութեանց արարք մը: Սակայն միթէ նոյն ինքն Խ. Ռուսաստան պահ մը իսկ այս դաշինքը նկատե՞ց «պատմական անփոփոխելի անհրաժեշտութիւն»: Ընդհակառակն: Այս դաշինքին կնքուելէն ութ ամիս միայն աւելի ուշ արդէն չեղեալ նկատեց զայն եւ պատմական ամօթի մուրը սրբուեցաւ:

Եւ ի՞նչ էր հապա Պաթումի «խաղաղութեան» դաշինքը, որուն վրայ Պաթովսկի կը հիմնաւորէ Հայաստանի ու Վրաստանի հանդէպ Թուրքիոյ «պատմական» պահանջները: Թրքական նախայարձակման վաղաժամօրէն ծնած զաւակըն է, որ դեռ չմկրտուած թաղուեցաւ հազիւ չորս ամսու նորածին:

Եւ ի՞նչ էր նաեւ Ալեքսանդրապոլի (աւելի ճիշդ դիակային) «խաղաղութեան» դաշնագիրը, եթէ ոչ վաղաժամօրէն ծնած ուրիշ մանուկ մը, որ մեռած ծնաւ եւ որ նոյնիսկ չճանչցուեցաւ իր ծնողքին կողմէ:

Եւ ահա նաեւ 1918 – 1920ի բռնութիւնները, որոնց Պաթովսկի կը համարձակի տալ միջազգային իրաւասութեան արժէք՝ զանոնք նկատելով «պատմական անհրաժեշտութիւն» եւ «անփոփոխելի իրադարձութիւններ»: Ո՞ր մասնագէտ իրաւաբանն է — միջազգային իրաւաբանութեան մասնագէտը — որ այս «իրադարձութիւնները» բաւարար փաստ պիտի նկատէ՝ հին Հայաստանի հողերուն 90 առ հարիւրին վրայ Թուրքիոյ պատմակա՛ն իրաւասութիւնները հաստատելու համար: Թերեւս միայն՝ Միլլերի, Փաւլովիչի եւ ասոնց նման թուրք յարձակողներու նախակարապետները:

Բայց Միլլէր եւ իր նմանները չեն որ միայն կան: Ասոնցմէ զատ, աշխարհի մէջ տակաւին գոյութիւն ունին իմաստուն ուղեղներ եւ պատմութեան ու միջազգային օրէնքի մասնագէտներ, կայ մարդկութիւնը, պատմական զարդացման տրամաբանութիւնը, որոնք կը դատապարտեն մարդասպանութեան քաղաքականութիւնը եւ որպէս բացառութիւն չընդունող օրէնք կը պահանջեն ոճրագործներու հետապնդումը:

Տարօրինակ է, որ 1918 – 1920ի դէպքերը յիշած ատեն, Պաթովսկի «կը մոռնայ» յիշատակել Սեւրի դաշնագրին նրման մանրամասնութիւն մը, որուն տակ կարելի է տեսնել Թուրքիոյ, Հայաստանի ու նաեւ համաշխարհային մեծ պետութեանց ստորագրութիւնները (ու նաեւ՝ Լեհաստանի): Եթէ կ՛ուզէր պատմական անհրաժեշտութեան մասին խօսիլ, պէտք է յիշեցնէր Սեւրի դաշնագիրն ու Հայաստանի վերաբերող մասը, քանի որ այս դաշնագիրը պատմական իրական անհրաժեշտութեան մը հետեւանքն էր, ու ատոր համար ալ փոփոխութեան պէտք չէ ենթարկուէր:

Բայց 1921ի պայմանագրով գծուած սահմանը, կը նշանակէ մէկ կողմէ բացարձակ ուրացումը հայ ազգին հաւասար իրաւունքներով գերիշխան գոյութեան, իսկ միւս կողմէ կը նշանակէ մարդասպանութեան քաղաքականութեան քաջալերումը եւ արդարացումը, բան մը որ — իբր թէ — Պաթովսկիի իսկ նպատակներուն մաս չի կազմեր: Ու եթէ այսպէս է, Պաթովսկիի կը մնայ ընդունիլ թէ Կենպարսկիի յօդուածին առթիւ իր տուած «բացատրութիւններն» ու «ճշդումները» սխալ են ու անճիշդ. ո՛չ միայն պատմական իրողութեան տեսակէտէն, այլ նաեւ ՄԱԿի Ուխտին տեսակէտէն, որուն անդամ են Խ. Միութիւնը, ինչպէս նաեւ Թուրքիա: Եւ վերջապէս, մարդկային բարոյականի տեսակէտէն, որովհետեւ Կարսի եւ այլ շրջաններու կորուստը (պատմական Հայաստանի հողամասին 90 առ հարիւրը), ինչպէս նաեւ միլիոնաւոր մարդկային էակներու բնաջնջումը միայն «զգացական տեսակէտէն անհաճոյ» չէ Հայերուն համար, ինչպէս կ՛ըսէ Պաթովսկի, այլեւ Հայերուն համար մահուկենաց խնդիր մըն է, զոր կարելի չէ «տհաճոյ» խնդիրներու սահմանին մէջ պարփակել:

Պաթովսկի չի կրնար նոյնիսկ անդրադառնալ թէ ինչպէս կը սահի ու կ՛իյնայ փոքրիկ ազգերու զգացումները վիրաւորող վիճակի մը մէջ, ու կը մոռնայ ընկերվարական մեծ պետութեանց պետական արժանապատուութիւնը: Խ. Միութեան արժանապատուութիւնը բաղկացած է խորհրդային 15 հանրապետութիւններու արժանապատուութենէն — որոնց մաս կը կազմէ Հայաստանը:

Հայկական հարցին արդար եւ վերջնական լուծում մը արդի պատմութեան արժանաւոր պարտաւորութիւններէն մին է, այնպէս ինչպէս էին լեհական պետութեան ստեղծման նախկին հարցը կամ Ասիոյ, Ափրիկէի, Հարաւային Ամերիկայի ազգութեանց ազատագրումը՝ օտար տիրակալներու լուծէն:

Ահա այն ինչ որ կ՛ուզէի նշմարել տալ Հենրիկ Պաթովսկիի «բացատրութեանց» առընչութեամբ:

Ն. Վ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Երեւան, Գ/ 1962

(*) Տես Յառաջ, Յունուար 9, 10, 11, 12, 15, 16:

ՆԵՄՐՈՒԹ

Պատմական Հայաստանի Հայկական Տաւրոսի լեռներուն մէջ բացառիկ դիրք մը կը գրաւէ Նեմրութ լեռը, իր երկու հազար մեթր բարձրութեամբ: Արեւախանձ եւ քարքարոտ այդ լերան կատարին վրայ, հազարամեակներէ ի վեր դեռ կանգուն կը մնայ պատմական հին շրջանի ամենամեծ յուշարձաններէն մէկը՝ տաճարը, որուն սքանչելի ճարտարապետութեան մէջ տեսանելի է Արեւելքի եւ Արեւմուտքի՝ պարսկական, յունական եւ փոքր ասիական մշակոյթներու միահիւսումը: Այդ տաճարը, որ Կոմագենէի Անտիոք թագաւորին հրամանով շինուած է Ա. դարուն, պէտք է ծառայէր իբրեւ «բոլոր աստուածներու սրբազան պանդէոն» եւ ուխտագնացութեան վայր:

Ժայռերուն մէջ փորուած այդ տաճարը կազմուած է երեք սանդուխի ձեւով բարձրավանդակներէ, որոնք կը գրտնուին լերան կատարը: Անոնց վրայ կանգնած են՝ թագաւորին եւ աստուածներուն հսկայ արձանները, որոնք իրենց պատուանդաններուն հետ ունին հինգ յարկանի շէնքի մը բարձրութիւնը: Պատերը զարդարուած են «թագաւորին հերոս նախնիքներուն» ուռուցիկ քանդակներով, իսկ ասոնց, ինչպէս նաեւ արձաններուն վրայ կ՛իշխէ քարի կտորներէ կազմուած գերեզմանի թումբ մը՝ 50 մեթր բարձրութեամբ արուեստական գագաթ մը, որ իր կատարեալ համաչափութեամբ, կարծես, կ՛ամբողջացնէ լերան գլուխը: Հնագէտները կը կարծեն թէ այդտեղ կը գտնուի թագաւորին դամբարանը:

Ներկայիս Նեմրութ լեռը շրջապատուած է անապատի չոր հողերով, որոնց վրայէն շատոնց ջնջուած է քաղաքակրթութեան հետքերը, բայց երկու հազար տարի առաջ այդտեղ՝ Հայկական Տաւրոսի ստորոտը, Կիլիկիոյ եւ Եփրատի հովիտին մէջտեղ փռուած հարուստ եւ արգաւանդ հարթավայրին մէջ կը ծաղկէր Կոմագենէ պետութիւնը: Այդ փոքրիկ պետութիւնը գրաւիչ աւար էր մեծ պետութիւններուն համար: Կոմագենէէն հիւսիս եւ արեւելք կը տարածուէր Պարթեւներու կայսրութիւնը, հիւսիսը կը գտնուէին Կապադովկիա եւ Հայաստան, իսկ Եգէական ծովի ափին՝ հռոմէական նահանգները: Դժուար չէ հասկնալ թէ Հռոմէացիները եւ Պարսիկները իրենց ագահ աչքերը սեւեռած էին այդ փոքրիկ պետութեան վրայ, որ ըստ հիւպատոս Ստրաբոնի խօսքերուն, «թէեւ մեծ չէր, բայց շատ արգասաբեր էր»: Կոմագենէ պետութեան պատմութիւնէն համեմատաբար քիչ բան յայտնի է, սակայն տրեւալներ կան, որ Ք. Ա. 64ին Կոմագենէի թագաւորը՝ Անտիոք, Հռոմէացի զօրավար Պոմպէոսի հետ կնքած էր պայմանագրութիւն մը, որ կ՛ապահովէր իր երկրին սահմաններուն անձեռնմխելիութիւնը. այդ փոքրիկ պետութիւնը Հռոմէական կայսրութեան կողմէ նուաճուած է Քրիստոսէ ետք միայն, 72 թուականին, Վեսպասիանոս կայրսին օրով:

Քաղաքակիրթ մեծ պետութիւններով շրջապատուած ըլլալուն շնորհիւ երկրէն ներս մուտք գործած էին Պարսկական եւ Յունական ինքնատիպ եւ միաժամանակ սքանչելի մշակոյթները, որոնք կը խառնուին Փոքր Ասիական մշակոյթի հարուստ ժառանգութեան հետ: Երկրին մայրաքաղաքը՝ Սամոսատ (ներկայիս Սամսատ) կ՛իշխէր Եփրատ գետի ծանօթ անցքերէն մէկուն վրայ, իսկ երկիրը՝ Կոմագենէ, փռուած էր Արեւելքի եւ Արեւմուտքի առեւտրական հին ճամբուն վրայ, որ կ՛անցնէր աշխարհի եօթը հրաշալիքներէն երկուքը (Անահիտ տաճարը, Հալիքարնասի ամրոցը) ունեցող երկիրներու սահմաններէն: Քսենոփոն իր տասը հազարնոց բանակը այս ճամբով առաջնորդած է:

Նեմրութ լեռնէն ութսուն քիլոմեթր հեռու, Եդեսիոյ կողմերը, մինչեւ այսօր ալ կ՛ապրին շէկ մազերով, կապոյտ աչքերով մարդիկ, որոնք, թերեւս շարաւիղներն են Ֆրանք ասպետներուն: Ինչպէս յայտնի է, Խաչակիրները միշտ այս կողմերէն անցած են:

Պատմական դէպքերու փոթորիկները խաղաղած են, ժամանակը փոխած է այս վայրերուն տեսքը: Դարերու ընթացքին այդ վայրերը այնքան անմարդաբնակ դարձած եւ ամայացած են, որ հնագէտին բահը առաջին անգամ Նեմրութ լերան կուրծքին դպած է միայն 1882–1883ին:

Նեմրութ լերան տաճարին վերաբերեալ հնագէտներուն հրատարակած տեղեկութիւններուն հիման վրայ, Ամերիկուհի երկրաբան մը՝ Թերեզա Կեօլի, 14 տարուան նախապատրաստական աշխատանքներէ ետք, 1953ին, առաջին անգամ ըլլալով բարձրացաւ Նեմրութ լեռը:

Դէպի տաճար տանող ուղին մինչեւ իսկ ներկայիս դժուար գործածելի է, իսկ այն ատեն կարելի էր վեր բարձրանալ ծուռ ու մուռ կածաններով, միայն աւանակով: Այդ հին ճամբան, ուր Անտիոքի ժամանակ կրօնական թափօրները կ՛անցնէին, կը սկսի Էսիկարֆ յետամնաց գիւղէն: Գիւղ հասնելու համար պէտք է անցնիլ Սեպտիմիոս Սեւերի հռոմէակէն կամուրջէն, որ մինչեւ հիմա ալ դեռ կանգուն մնացած է եւ սքանչելի յուշարձան մըն է:

Գիւղին հարաւը կը գտնուի Կարակը՝ Անտիոքի հարստութեան թագաւորներու կիներուն դամբարանը: Այդ դերեզմանաթումբին առջեւ վեր կը խոյանայ աւազաքարէ շինուած արծիւ մը (Զեւսի խորհրդանիշը):

Ինչպէս կը տեսնուի, դամբարանը քանդուած, կողոպտուած է. կանգուն են միայն 17 սիւնաշար, որոնք արձաններու համար իբրեւ պատուանդան ծառայած

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հ. Բ. Ը, ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԱՆԳԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԶԱՐԵՀ ՊԷՅԻ ՆՈՐ ՆԱՄԱԿԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Պատուոյ նախագահ եւ Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի նախագահ Զարեհ Պէյէն կորզուած Սեպտերբեր 20 թիւով նամակին Նիւ Եորքի կողմէ տրուած լայն հրատարակութիւնը ինչպէս նաեւ անոր հետեւող «պաշտօնական յայտարարութիւնը», որ սփիւռքի հայ թերթերէն արտատպուեցաւ զանազան մեկնութիւններով, եւ որ կը բովանդակէր Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովին հասցէին անճիշդ վերագրումներ եւ վարկաբեկիչ ակնարկութիւններ, ընդվզում առաջ բերած ըլլալով մեր շրջանակին մէջ, Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի ատենապետ Տիար Ն. Ֆրէնկեան Ժընեւ մեկնեցաւ Դեկտեմբեր 16ին եւ ունեցաւ տեսակցութիւն մը Զարեհ Պէյ Նուպայի հետ, որ տեղեկանալով իրմէ խլուած նամակին չարաչար գործածութեան, հակառակ անոր հրատարակման դէմ իր դրած արգելքին, ինքն ալ մեծապէս ազդուած, Տիար Ն. Ֆրէնկեանի ուղղեց 16 Դեկտեմբեր 1962 թուով նամակ մը, որու մէջ՝

Ա) Կը հաստատէ 1962 Սեպտեմբեր 20ի պատգամին ինչ պայմաններուն տակ տրուած ըլլալը, եւ անոր հրատարակութեան դէմ իր դրած արգելքը:

Բ) Իր համաձայնութիւնը կուտայ Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովին կողմէ զուիցերական դատարանին մօտ, «իրաւանց հաստատման» դիմումին:

Գ) Անգամ մըն ալ կը հաստատէ իր հիմնական հակառակութիւնը Հ. Բ. Ը. Միութեան ամերիկանացման դէմ:

Ահա թարգմանութիւնը այդ նամակին:

Ժընեւ, 16 Դեկտ. 1962

Յարգելի Տիար ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆ
Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան
Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի
Փարիզ

Սիրելի Ատենապետ,

Կը հաստատեմ թէ Փարիզի եւ Նիւ Եորքի միջեւ գոյութիւն ունին իրաւական տարակարծութիւններ, զուիցերական օրէնքներու ենթակայ Միութեան հիմնական կանոնագրութեան մէջ կատարուած փոփոխութեանց մասին, եւ վերջ մը դնելու համար Հ. Բ. Ը. Միութեան շահերուն համար վնասակար կացութեան մը, ՀԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆՍ ՄԻԱՅՆ ԿՐՆԱՄ ՅԱՅՏՆԵԼ զուիցերական դատարանի մը կողմէ իրաւարարութեան կամ իրաւանց հաստատութեան համար դիմումին:

Առիթէն կ՛օգտուիմ, կրկնելու համար թէ 1945էն ի վեր հակառակ եղած եմ եւ եմ հօրս եւ ուրիշ հիմնադիրներու կողմէ հաստատուած Միութեան կանոնագրութեան մէջ բոլոր հիմնական փոփոխութեանց:

Ասկէ զատ անհաճոյ անակնկալ մը եղաւ ինձ՝ հաստատելով որ չէ յարգուած հրատարակութեան վճռական արգելքը այն պատգամին, զոր ստորագրած եմ 20 Սեպտեմբեր 1962ին, անկատար եւ սխալ հաւաստումներու վրայ, որ ինձ ներկայացուած էր Տեարք Մանուկեանի եւ Սեւյօնքեանի կողմէ:

Երջանիկ պիտի ըլլամ մօտերս լսելով որ գտած էք լուծում մը, վերջ տալու համար այս բոլոր դժուարութեանց ի մեծ շահ մեր սիրելի Միութեան:

Հաճեցէք ընդունիլ, սիրելի Ատենապետ, յարգանքներուս հաւաստիքը:

ԶԱՐԵՀ ՆՈՒՊԱՐ

(22 եւ վերջ)

ԿՈՏՈՐԱԾ ՊՈՏԱՆԻ

ՀԱՅԿ ՀԱՎՀՈՒՆԻ

«Ցուրտ տաղտուկ մը կ՚ապրէի – ասոր համար, որ ամէն ինչ ինծի համար կորսնցուցած էր իր հմայքը, եւ ես ոչ մէկու կրնայի ըսել ճշմարտութիւնը։ Ոչ ոք կրնայ ճշմարտութիւնը ըսել, երբ ան ինքզինքը կը կորսնցնէ։

Օրերը, շաբաթները կ՚անցնէին անհետացած, եւ ես ամէն ինչ կը մոռնայի։ Ամէն ինչ, բացի Ռուզանի մասին մտածելէ։ Ան ինծի համար դարձած էր ոչ միայն կիրք, այլ նաեւ սովորութիւն։ Ես կը սիրէի զայն, որովհետեւ ան ինծի համար կը մարմնաւորէր անցեալը, ուրախ օրերը, որոնք ես անդարձ կորսնցուցած էի։

Ամէն անգամ, որ կը մտածէի Ռուզանի մասին, կը զգայի, որ ան ինծմէ հեռացած է, եւ որ ես ալ ինքզինքս կը հեռացնեմ անկէ։ Ան ինծի համար դարձած էր ոչ թէ կին մը, այլ՝ ամէն ինչ, որ ես կորսնցուցած էի։

Ես ինքզինքս կը համոզէի, որ ան ինծի համար ոչ մէկ արժէք ունի, եւ որ ես ալ ոչ մէկ արժէք ունիմ անոր համար։ Ես կը համոզէի, որ ան ինծի համար ոչ մէկ արժէք ունի, եւ որ ես ալ ոչ մէկ արժէք ունիմ անոր համար։ Ես կը համոզէի, որ ան ինծի համար ոչ մէկ արժէք ունի, եւ որ ես ալ ոչ մէկ արժէք ունիմ անոր համար։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գալուստ Մինասեանէ քսան Ֆր. , դժբախտ պատանիին Մուրատ Հաճի Դաւիթեանի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .— Պ. Յարութիւն Յովհաննէսեանէ հազար Ֆրանք, Պ. Արիստաքէս Նահապետեան, Ս. Ծննդեան առթիւ իր ննջեցելոց հոգւոց 50 Ֆրանք: Պ. Գ. Այանեան, Սէնթ Էթիէնէն, իր հանգուցեալ կնոջ՝ Մարիամի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ 50 Ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Էլիզ Դաւիթեան եւ զաւակները Կարպիս եւ Ժանէթ, եւ իրենց պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն Սէն Ժեռոմի թաղականութեան, Արժ. Տէր Եղիշէ քահանային եւ Փրատոյի քահանայ հօր, դպրապետներ Գաբրիէլի եւ Արամին, ինչպէս նաեւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ զանազան միութեանց նուիրատուութիւններով մասնակցեցան իրենց ամուսնոյն եւ հօր ողբացեալ ԴԱՒԻԹ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ անակնկալ մահուան պատճառած սուգին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը եւ Նոր Սերունդը շուտափոյթ ապաքինում կը մաղթեն ընկերուհի Թ. Այանեանի :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կը խնդրուի այն բաժանորդէն որ Լա Սիոթայէն 1963 Յունուար 10ին, 50 Ֆր.ի մանտա մը ղրկած է Յառաջին որ իր անունն ու հասցէն հաղորդէ վարչութեան: Իբրեւ առաքող թերթիս անունն ու հասցէն դրած է կտրոնին վրայ, փոխանակ իր անունին ու հասցէին :

Կ'ՈՒԶՈՒՒՆ

Des Entrepreneurs

(ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐ)

Կանանց ամառուան հագուստեղէնի համար, ամբողջութեամբ մեքենայի կար, մաքուր աշխատանք, լաւ վճարում :

Անձամբ դիմել .—

Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

40, Rue des Jeuneurs, Parir 2e

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒՒՆ

Կը փնտռուի Սէյրան Ստեփանեանը, որդի Սուրէնի, ծնած է 1918, Քանաքեռի մէջ: Գրել Երեւան 2, Ֆրիկի փողոց թիւ 26, Մանիա Յովսէփեանի անունին : Դիւանատանս մօտ Սէյրանի անունին նամակ կայ :

Տիկին Հռիփսիմէ Ժիժեան – Ռօզընպէրկ Եկեղեցւոյս Դիւանատան մօտ ունի նամակ մը, ուղարկուած իր քրոջմէ Լուսիա Ժիժեանէ Թիֆլիսէն, Մաքսիմ Կորքի փողոց թիւ 12, Վրաստան :

Հայաստանէն Մարկօ Ոսկանեան կը փնտռէ իր եղբայրը Սարգիս Ոսկանեանը. հօր անուն Աւագ, ծնեալ 1918ին. ան Մեղրու շրջանի Շվանիձոր գիւղէն է:

Վերոյիշեալ անձերու մասին որեւէ տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեակ պահել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը: Հասցէ.—15 Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8): Հեռաձայնի թիւ ԷԼԻզէ 67–03:

Կը խնդրուի նաեւ արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, Յունուար 20, Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքլ Կաթոլիկի սրահին մէջ:

Դպրոցի փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլայ երգ, արտասանութիւն եւ պարեր, որմէ յետոյ Կաղանդ Պապան իր նուէրներով պիտի վարձատրէ բոլորը :

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Վիէնի Հայութիւնը անխտիր :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ

ՓԱՌԱՏՕՆ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Նիսի « Հայաստան» խումբին եւ մասնակցութեամբ հարաւային Ֆրանսայի Նոր Սերունդի բոլոր խումբերուն :

Այս Կիրակի, Սալ Արթիսթիքի մէջ :

Կը խօսի Ընկ. Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ.— Խումբերուն ընկերանալ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ շրջաններուն վարչութեանց մօտ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մարտ 3ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Սալ տը լա Շիմի :

×

ԻՍԻԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 9, Սալ տէ Ֆէթ :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ստիպողական ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փոթորիկ խումբի ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կոմիտէի ընկերները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ստիպողական ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Բաֆֆի» խումբին բոլոր ընկերները այս Հինգշաբթի, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռուբէն Ուս. Միութեան յառաջիկայ հերթական ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, 17 ռիւ Պլէօ:

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սէն Ժերոմ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, որոշուած հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է եւ կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին սրահին մէջ:

Կը խնդրուի ընկերներէ ճշդապահ ըլլալ :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. « Վարդան » ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղի: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած «Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան » կողմէ :

Այս Կիրակի, ժամը 17էն սկսեալ, Շառպոնիէռի ընդարձակ սրահներուն մէջ :

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզահայ ծանօթ արուեստագէտ – արուեստագիտուհիներ :

Հայկական տոհմիկ պարեր պիտի պարէ Օր. Անի Թարոն, ընկերակցութեամբ Պ. Վահէ Ճերանեանի:

Պիտի երգեն՝ Պ. Բիւզանդ Ֆընտգեան եւ Օր. Սոնիա Նիկողոսեան, ազգային եւ արդիական երգեր :

Պարերուն եւ երգերուն պիտի ընկերակցի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը, զեկավարութեամբ հանրածանօթ երիտասարդ խմբավար ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ:

Լիոնահայե'ր , մի' փախցնէք առիթը, հաճելի եւ ազդանպաստ երեկոյ մը անցընելու համար :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

SURPRISE PARTY

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի խումբին կողմէ

Այս Շաբաթ, ժամը 19էն 24, Մշակոյթի Տան մէջ

17, Rue Bleue, Paris 9e

Bar - Buffet **Cotillons** **Ambiance**

Venez nombreux à la première Surprise Party 63 Entrée 3 F.

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

FOURRURES

ROGER YOPIAN

84, Boulevard de Stalingrad
CHOISY-LE-ROI (Seine)

Neuf et Réparation **Prix Intéressants**

Autobus
183 de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Dr. Roux

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ **ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ** ՆՈՐ ՍԿԱՒԱՌԱԿԸ ԹԻՒ 20169

ԳԱՆՁԱՐԱՆ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

TRÉSORS DE LA LITURGIE ARMÉNIENNE

Որ կը պարունակէ աւանդական հետեւեալ գեղեցիկ երգերը.

1.— ԱԼԵԼՈՒՔ (Ս. Ծննդեան եւ Ս. Զատկի), 2.— ՄԱՅՐ ԵՒ ԿՈՅՍ (Հարսանեկան), 3.— ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՇԱՐԱԿԱՆ (Ս. Սահակայ եւ Մեսրովպայ), 4.— ԱՐԵՒԱԳԱԼԻ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ, 5.— ԾՆՆԴԵԱՆ ՄԵՂԵԴԻ (Երկինք երկնից), 6.— ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՄԵԾ ԵՒ ՍՔԱՆՉԵԼԻ, 7.— ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻՒ պաշտամունք (Իշխանք ժողովեցան, Այսօր Աննառ, Տարածեալ), 8.— ՈՒՐ ԵՍ ՄԱՅՐ ԻՄ ...

Քառաձայն խմբերդ, եւ մեներգ երգէոնի ընկերակցութեամբ

Գեղարուեստական չքեղ գունաւոր կողքով, (48 վայրկեան)

Microsillon 33 tours, 30 cm. (48 minutes)

Փնտռել նաեւ նախորդ սկաւառակները:

Ժողովրդական երգեր եւ նուագախումբ
20103 (Հայ կովկասեան երգեր)
20136 (ARMENIE)
20157 (REFLETS D'ARMÉNIE)
20162 (ARMÉNIE IMMORTELLE)
20167 (PROMENADE EN ARMÉNIE)
10016 (մեներգ Իրիս Պիւլպիւլեանէ)

Կրօնական երաժշտութիւն
20114 (Եկմալեան պատարագ) 20150 Կոմիտասեան պատարագ:

(ԳԻՆ 30 Ն. Ֆ.)

Ստանալու համար դիմել՝ Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ,
14, Rue Petit, PARIS (9e) — Tél.: BOT. 99-22

Եկեղեցւոյ դիւանատունը՝
15, Rue Jean Goujon — Tél.: ELY. 67-03

Գաւառներու համար առաքում խնամուած ծրարով
contre remboursement

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 18 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

VENDREDI 18 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9508 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9508

ՄԱՐԱՇԻ ԱՂԷՏԸ

Կիրակի, 13 Յունուար, Պուրճ – Համուտի «Գերմանիկ» սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ յիշատակի հանդէս, Մարաշի աղէտի 43րդ տարեդարձին առթիւ, կազմակերպուած Մարաշի Հայր. Միութեան կողմէ :

Կիլիկիոյ եւ Թրքահայաստանի այլ քաղաքներէն իբրեւ տարագիր Լիբանան ապաստանած եւ այս ասպնջական երկրին մէջ տուն – տեղ ըլլալով, անհատական թէ հաւաքական գետնի վրայ նախանձելի դիրքի հասած մեր մարաշցի հայրենակիցները, տարին մէկ օր, Յունուարի ընթացքին, պատշաճ շուքով կը տօնեն յիշատակը իրենց նահատակներուն, որոնք զոհ գացին Թրքական բարբարոսութեան եւ մեծ տէրութիւններու դիւանագիտական խաղերուն :

Քառասունեւերեք տարի առաջ էր : Մարաշի, ինչպէս Կիլիկիոյ բոլոր քաղաքներու հայ բնակիչները կ'ապրէին անկախութեան եւ ազատութեան երազային օրեր : Արարատեան դաշտին վրայ, Մասիսի ստորոտը, Ղարաքիլիսայի, Սարտարապատի ու Բաշ Արարանի ճակատամարտները իրագործած էին ցեղին դարաւոր երազը՝ անկախ Հայաստանի հաստատումով : Կիլիկիոյ մէջ, Հայութիւնը թեւեր կ'առնէր՝ անկախութեան եւ ազատութեան նոյն տենչանքներով : Չէ՞ որ դաշնակից տէրութիւնները իրենց դրաւման բանակներով ազատագրած էին Հայաստանի պատմական հողերը եւ Թուրքիան իբրեւ պարտուած՝ պէտք է վճարէր դարերով անպատիժ մնացած իր վայրագ արարքներուն դինը :

Հայութիւնը, իբրեւ «փոքր դաշնակից»ը հզօր Դաշնակիցներուն, մեծ յոյսեր կապեր էր շռնդալից խոստումներու եւ գնահատական արտայայտութիւններու, որոնք Արարայի ճակատամարտով եւ այլ հերոսական արարքներով նուիրագործուած էին :

Բայց միջազգային դիւանագիտութիւնը, մեծ տէրութիւններու դերագոյն շահերը տարբեր հաշիւներ ունէին : Թուրքիան թանկագին պատառ մըն էր, զոր ոչ ոք կ'ուզէր յանձնել միւսին : Այս մրցակցութեան մէջ, երբեմնի պարտեալը կը սկըսէր պարտադրել իր կամքը, խորապէս դիտակցելով, թէ Անգլիան կամ Ֆրանսան պիտի նախընտրէին ամբողջովին հեռանալ Թուրքիայէն, քան թէ զայն ձգել մէկուն կամ միւսին տիրապետութեան ներքեւ :

Այդ օրերուն է որ Անգլիա գաղտնաբար Թուրքիա կը փոխադրէր Սուէզի թուրք ռազմագերիները եւ զանոնք կը զինէր, քաջալերելով քէմալական շարժումը : Ֆրանսան, իր կարգին, չէր ուզեր ետ մնալ իր դաշնակցէն եւ կը յօժարէր պարպել Կիլիկիան, նախընտրելով անկախ եւ բարեկամ Թուրքիա մը՝ Անգլիոյ ենթակայ երկրէ մը :

Այս բարդ հաշիւներուն մէջ, հայկական դատը, հայ ժողովուրդի ապահովութիւնը աննշան մանրամասնութիւններ դարձած էին, երկրորդական խնդիրներ, որոնք կրնային լուծուիլ տարագրութեան նոր կարաւաններով :

Մարաշի աղէտը եւ Կիլիկիոյ հայ ժողովուրդին դաղթը անմիջական հետեւանքն են այս քաղաքականութեան, որուն մասին պատմութիւնը արձանագրած է յստակ էջեր, մեծ պետութիւններու շահերուն մէջ փնտռելով գաղտնիքը աններելի ուրացումներու :

Երբ Ֆրանսական իշխանութիւնները կ'որոշէին լքել Մարաշը, քաղաքի քսան հազար Հայութիւնը կը յանձնուէր Թուրքի «դութին» : Ու ահա, յարձակումը կը սկսէր Թրքական թաղերէն, ահ ու սարսափի մթնոլորտ մը ստեղծելով ամենուրեք : Սաստկաշունչ ձմեռն ու ձիւնամրրիկը կը լրացնէին թշնամիին պակաս ձրգած գործը : Ու մարաշցին, ամբողջ 20 օր Թրքական խժդժութիւններու եւ կոտորածի ենթարկուելէ ետք, անհամար զոհեր տալով, վերստին կը բռնէր տարագրութեան ճամբան :

Այսօր, քառասունեւերեք տարիներ անցած են այդ չարաշուք թուականէն : Ականատեսներ արցունքով կը յիշեն զարհուրանքի այդ օրերը : Իսկ սերունդը, որ ազատ երկնքի տակ ծնաւ ու հասակ նեաեց, արցունք չունի իր աչքերուն մէջ, այլ ցեղին գոյատեւելու դիտակցութենէն ծնած պողպատեայ կամք մը, որ մեր յաղթանակն է չարիքի ուժերուն վրայ :

Մարաշի նահատակներու ոգեկոչումը մեր ժողովուրդին կենսունակութիւնը հաստատելու միջոց մըն է :

«ԱԶԴԱԿ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՆՈՐ ՃԱՌԸ

ԴԷՄ Է ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՎԵՐԻՆ ԺՈՂՈՎԻ

«Կնիկ քեզի կ'ըսեմ, հարս դուն հասկըցիր» ըսաւ Խրուշչեւ, Ալպանիոյ ըսելով ինչ որ Փեքին պէտք է հասկնայ : Զեռք ալ երկարեց Թիրանայի ընկերներուն, մատնանշելով սակայն զիջումներու սահմանը : Այդ սահմանը կը կենայ սթալինեան պաշտամունքին առջեւ եւ մեթոտներու ու գաղափարականի մը զորս չի բաժներ այլեւս : Տեղ տեղ Սթալինի խօսքերն անգամ յիշած է որովհետեւ անգամ մը նախկին մենատէրը որ բրիտանացի համայնավարներու պատուիրակութիւն մը կ'ընդունէր, թելադրած էր անոնց խորհրդարանական ճամբան ընտրել իրենց նպատակներուն հասնելու համար :

«Մեր ընկերներէն շատեր, ըսած է Խրուշչեւ, քոյր կուսակցութեանց վերին հանդիպում մը կ'ուզեն : Ատիկա հանդարտեցուցիչ բան մը չէ այլ, ընդհակառակն լաւագոյն ձեւը կիրքերը զրգռելու : Պէտք է նոյնիսկ լռեցնենք մամուլի մէջ լոյս տեսած վէճերը եւ ձգենք որ ժամանակը մեզի համար աշխատի : Մեզի շատ համբերութիւն պէտք է, մեր առաջին գործն է աշխատիլ յեղափոխական ուժերու միասնականութեան համար : Բանագրելիք մարդ չունինք : Տարակարծութիւններ ունեցանք Եուկոսլաւիոյ հետ, բայց այս երկիրը ընկերվարական էր եւ կրցանք գլուխ հանել : Սխալ մը գործել կը նշանակէ տեղի տալով ենթակայական պատճառաբանութեանց վտարելու համար Ալպանիան մեր հաւաքականութենէն : Կենսականին վրայ համաձայն ենք, Ալպանիա ընկերվարական երկիր մըն է : Ընկերվարութեան ամրապնդումը երկրի մը մէջ մեր հասարակաց դատին կը ծառայէ : Աւելի բարդ հարց չկայ քան յարաբերութեանց հարցը երկիրներու միջեւ, նոյնիսկ ընկերվարական : Ենթակայականութեան տեղի չտանք, լռեցնել տանք բոլոր քննադատութիւնները, մէկ ճակատ կազմենք, անոր նուիրենք մեր բոլոր ուժերը» :

Անշուշտ կարեւոր է դիտնալ թէ ինչ է Մաօ – Ցէ – Թունկի տպաւորութիւնը այս կոչին ի տես : Ծանօթ է որ Չինացին յաւակնութիւնն ունի այնպէս նկատելու թէ միայն ինք կը ծառայէ գաղափարափանական միակ ճշմարտութեան : Արդ, Խրուշչեւ մէկ զծի վրայ կը դնէ, իր արտայայտութիւններով, Չինաստանն ու Թիթոյի «չեղումները» : Կը մնայ Մաօ Ցէ Թունկի կամ զայրանալ կամ յանուն համայնավարութեան դերագոյն շահերուն, դրական պատասխան տալ Խրուշչեւի միութեան կոչին :

Թղթակիցները նկատած են որ չինացի պատուիրակը ոչ մէկ անգամ ծափահարած է Խրուշչեւի ճառին ընթացքին :

Խրուշչեւ քաղաքական տնտեսութեան դաս մըն ալ տուած է Ուլպրիխթի, թելադրելով անոր որ միայն իր ուժերուն վրայ հաշուէ եւ իր ժողովուրդին արտադրութեան այն բարգաւաճման համար որու կը ձգտի : «Պէտք է փորձէք հասնիլ դաշնակցային Գերմանիոյ, եւ երբ հասնիլ կ'ըսեմ, ըսել կ'ուզեմ որ ուշ մնացած էք : Արդէն, ինձմէ լաւ դիտէք թէ ուշ մնացած էք» :

Այս առթիւ Ֆիկառօ կ'ուզէ դիտնալ թէ Խրուշչեւ արդեօք ծանօթ է Լը Տիսթել կապելայի նշանաւոր կակին, ուր դերասանը հետեւեալ պատմութիւնը կը պատմէ. — «Տնտեսական հարցերու բարձր պաշտօնեայ մը, գնումներ կատարելու առաքելութեամբ, արտասահման կը մեկնի, կենսական նիւթեր գնելու համար : Սկովտիոյ մէջ տասը հազար մեթր կերպաս կը գնէ, Ափրիկէի մէջ տասը հազար քիթի օղակներ, Խաղաղականի մէջ շատ գեղեցիկ աղջկան մը կը հանդիպի եւ անոր կը ձգէ դրամագլուխին մնացածը. — Կերպաս՝ Սկովտիոյ մէջ, օղակ՝ Ափրիկէի մէջ եւ յոյս՝ Խաղաղականի մէջ :

— Նախանիւթերը ո՞ւր են, կ'ըսեն իրեն :

— Պաշտօնեան կը պատասխանէ. — Բայց խորհրդային վարկերը հոս են :

×

Պերլինի մասին, Խրուշչեւ շատ չափաւորական ոճ մը կը գործածէ : Շեշտած է թէ այն օրէն ի վեր որ հաշտութեան դաշինք կը պահանջէ, կամուրջին տակէն շատ ջուր անցած է : Անշուշտ դաշինքը անհրաժեշտ կը մնայ բախումի արգելք հանդիսանալու համար : Անշուշտ փափաքելի է որ արեւմտեան Պերլինը դադրի խափանարարական կեդրոն մը ըլլալէ եւ Ատլանտեան զօրքը փոխարինուի ՄԱԿի ուժերուն կողմէ : Եթէ համաձայնութիւն գոյանայ Պերլինի շուրջ, այն ատեն Պերլինը խաղաղ համակեցութեան յատկանշական օրինակը կը դառնայ :

Խրուշչեւ ըսաւ նաեւ թէ հարիւր մեղաթոնոց ռումբ մը ունի, որ եթէ Եւրոպայի գլխուն պայթի կ'ոչնչացնէ նոյնիսկ Խորհ. Միութեան մէկ մասը, բայց պէտք պիտի չըլլայ, որովհետեւ «ըլլայ-չըլլայ նորին վեհափառութիւն բանուորական դասը կը քալէ եւ կարմիր դրօշակը ի մօտոյ պիտի ծածանի ամբողջ աշխարհի վրայ» :

Արեւմտեան լրագրողները արտաքսուեցան յաջորդ նիստերէն որպէսի չլսեն չին պատուիրակը եւ ինչպէս Խրուշչեւ ուզեց, մամուլը չարծարծէ ընկերվարական պլոքին տարակարծութիւնները :

Արեւելեան Պերլինի համայնավար համագումարին Խրուշչեւի արտասանած ճառը մասնաւոր հակազդեցութեանց առիթ չտուաւ : Փարիզի համար, Պերլինի վերաբերող թելադրութիւնները անընդունելի են : Լոնտոնի մէջ կը խորհին թէ ոչ մէկ նորութիւն կայ : Պոնի դաշնակցային շրջանակները կը գտնեն թէ Խրուշչեւի շեշտը աւելի իրատես է :

Արեւելեան Պերլինի մէջ այն կարծիքը կը տիրէ թէ Պերլինի հարցին լուծումը կրկին յետաձգուած է : Իսկ Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետը՝ Պրանտ յայտարարեց թէ Խրուշչեւի խօսքերը ոչ մէկ ձեւով կը ծանրացնեն կացութիւնը :

Օրը Օրին

ԱՒԵՏԻՍ, ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԵ'Ծ ԱՒԵՏԻՍ

Հինգշաբթի առաւօտ Իւմանիթէ իր երրորդ էջը ամբողջութեամբ նուիրած էր Խրուշչեւի ճառին : Խորագիրը որ ամբողջ էջին երկայնքը բռնած է կ'ըսէ. — «ՈՉ ՄԷԿ ՀԱՐՑ ԿՐՆԱՅ ՆԿԱՏԻ ԱՌՆՈՒԻԼ, ԲԱՑԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ՊԱՅՔԱՐԷՆ» :

Մինչեւ հոս զարմանալի ոչ մէկ բան կայ : Այս ընդհանուր խորագրին տակ ձախ կողմը կայ՝ Խրուշչեւի նկարը : Այս ալ բնական է : Իսկ աջ կողմը՝ ԼՈՒԾՈՒԱԾ խորագրին տակ գրութիւն մը : Միամտութիւնն ունեցանք կարծելու թէ լուծուածը ... Պերլինի հարցն է, բայց երբ կարդացինք թէ ինչ մեծ աւետիս կը տրուէր հոն, աշխարհին, ապշեցանք : Գրաշարական մասնաւոր խնամքով շրջանակուած տողերով, հոն կ'ըսուի թէ «լուծուած է, արտաքնոց մաքրելու յաւիտենական հարցը : Կը բաւէ ...» մնացեալը իմացէք Իւմանիթէէն :

Անշուշտ սակը կը փոխուէր. եթէ արտաքնոցի մը ազդը փոխանակ Խրուշչեւի ճառին մէջ եւ քիթին տակ դնելու, ուրիշ էջ մը դրուէր, բայց կարելի չէ՞ր արդեօք այդ նուազագոյն ճաշակը սպասել «գաղափարական» մամուլէ մը որ չէ ապականած «դրամատիրական աշխարհի ցած հաշիւներով» :

«Կապիտալիստ» Հռոմի մէջ, ժողովուրդը իր կայսեր՝ Վեսպասիանոսի հանդէպ ունէր յարգանք մը զոր չունի, այսօր համայնավար մամուլը իր կայսեր՝ Խրուշչեւի հանդէպ :

Ըսողը արտաքնոց մաքրող ընկերութիւն մը, տպողն ալ ... Իւմանիթէ :

***

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ հասած լուրերը կ'ապացուցանեն թէ Սուրիոյ վերջին դէպքերը պարտութիւն մըն են Նասրի համար :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Միկոյեան, շատ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ ժողովրդական Չինաստանի դեսպանին, կը հաղորդէ խորհրդային թաս գործակալութիւն :

ՔԱՍԸՄ ամբաստանեց Արաբ Մ. Հանրապետութիւնը որ դաւ կը կազմակերպէ Իրաքի դէմ :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ հանրապետութեան նախկին նախագահին տղան՝ Ռէյմոն Էտտէ, բոլորովին հերքեց. այն լուրը ըստ որուն պիտի ամուսնանայ իշխանուհի Իզապէլի հետ : Ֆրանսայի իշխանուհին ալ յայտարարեց Պէյրութէն մեկնած պահուն թէ «միայն լաւ բարեկամներ են» :

ՏԸ ԿՈԼ իր դժգոհութիւնը յայտնեց նախարարաց խորհուրդին առջեւ, արտայայտուելով իր ասուլիսին հակազդեցութեանց մասին : Իրեն համար ճշմարտութիւններն են որ դժգոհ կը ձգեն մարդիկ և «իրականութեանց վրայ պէտք է շինել ապագան : Եթէ ըսես որ Անգլիա կղզի մըն է, մարդիկ կը զարմանան : Եթէ ըսես որ Ատլանտեան Ուխտը ամերիկեան հրամանատարութեան տակ է, գաղթակղո'ւթիւն կը պոռան» ըսած է նախագահը բացատրելու համար թէ մարդիկ վարժուած չեն ճշմարտութիւններ լսելու :

ԱՆԳԼԻԱ դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերահաստատեց Սէուտական Արաբիոյ հետ :

ՆԱՏ ՄՎ

ՊՆԱՆԱՑ

ՎՈՅՑԱՅՆԵՆԳԵՅՆ ՊՎՈՒՀՈՐՈՒՅԹ

ՄՄՐ. — Ռադիոակեն ընթուց նթռուցեն ինռուցեն ինռ բաշտուց եռ նա ինռ պատեն ու ինռ պատեն ինռ պատեն ինռ պատեն

ԳՈՒՆԱՎՈՐ ՎՃԻՌԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

Մի տարբեր ոճ էր այդ, պատմի մեծ ցնծությունից հետո հանգստանալու ժամանակաշրջանը։ Մեծ հոգեկան ուժ էր պետք մեզ, որ կարողանայինք մեր հոգիները ազատել պատերազմի ահավոր ստվերներից, մեր երեխաներին վերադարձնել խաղաղ կյանքի ուրախությունները, մեր կանանց ու մայրերին վերադարձնել ամուսինների ու որդիների սերը։ Եվ մենք կարողացանք դա անել։ Մենք ստեղծեցինք մեր կյանքի նոր ոճը։ Մենք ստեղծեցինք մեր նոր ապրելակերպը։ Մենք ստեղծեցինք մեր նոր մշակույթը։ Մենք ստեղծեցինք մեր նոր գրականությունը։

Ահա թե ինչու ես այդքան ուրախ եմ, որ ինձ հնարավորություն է տրվել ներկայացնելու ձեզ Վահան Տերյանի նոր վեպը։ Ես կարդացի այդ վեպը, և ինձ թվում է, որ այդ վեպը ամենից առաջ պետք է կարդան մեր երիտասարդները։ Նրանք պետք է կարդան այդ վեպը, որպեսզի իմանան, թե ինչպես ապրեցին իրենց հայրերն ու մայրերը, ինչպես նրանք կռվեցին ու հաղթեցին, ինչպես նրանք ստեղծեցին մեր նոր կյանքը։

Վահան Տերյանը ծնվել է 1910 թվականին։ Նա ծնվել է Ալավերդիում, մի հանքագործի ընտանիքում։ Նա ավարտել է Ալավերդու միջնակարգ դպրոցը։ Նա ավարտել է Երևանի համալսարանի պատմա-բանասիրական ֆակուլտետը։ Նա ավարտել է ասպիրանտուրան։ Նա պաշտպանել է գիտական թեկնածուի ատենախոսություն։ Նա աշխատել է Երևանի համալսարանում։ Նա հրատարակել է մի շարք գրքեր։ Նա գրել է մի շարք գրքեր, որոնք ընդունվել են ընթերցողների կողմից։ Նա գրել է մի շարք գրքեր, որոնք ընդունվել են քննադատների կողմից։ Նա գրել է մի շարք գրքեր, որոնք ընդունվել են ընթերցողների և քննադատների կողմից։

Վահան Տերյանի նոր վեպը կոչվում է «Ճանապարհ դեպի ամպրոպ»։ Այդ վեպը նվիրված է մեր ժողովրդի հերոսական պայքարին ֆաշիստական Գերմանիայի դեմ։ Այդ վեպը նվիրված է մեր ժողովրդի հերոսական պայքարին ֆաշիստական Գերմանիայի դեմ։ Այդ վեպը նվիրված է մեր ժողովրդի հերոսական պայքարին ֆաշիստական Գերմանիայի դեմ։

Վեպի գործողությունները սկսվում են 1941 թվականի հունիսի 22-ին։ Վեպի գործողությունները սկսվում են 1941 թվականի հունիսի 22-ին։ Վեպի գործողությունները սկսվում են 1941 թվականի հունիսի 22-ին։

Վեպի հերոսները սովորական խաղաղ մարդիկ են։ Վեպի հերոսները սովորական խաղաղ մարդիկ են։ Վեպի հերոսները սովորական խաղաղ մարդիկ են։

Վեպի գլխավոր հերոսը երիտասարդ ինժեներ Արամ Գրիգորյանն է։ Վեպի գլխավոր հերոսը երիտասարդ ինժեներ Արամ Գրիգորյանն է։ Վեպի գլխավոր հերոսը երիտասարդ ինժեներ Արամ Գրիգորյանն է։

Արամ Գրիգորյանը ապրում է Երևանում։ Արամ Գրիգորյանը ապրում է Երևանում։ Արամ Գրիգորյանը ապրում է Երևանում։

Արամ Գրիգորյանը ունի կին և երեխա։ Արամ Գրիգորյանը ունի կին և երեխա։ Արամ Գրիգորյանը ունի կին և երեխա։

Արամ Գրիգորյանը աշխատում է գործարանում։ Արամ Գրիգորյանը աշխատում է գործարանում։ Արամ Գրիգորյանը աշխատում է գործարանում։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է իր գործը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է իր գործը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է իր գործը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ընտանիքը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ընտանիքը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ընտանիքը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր հայրենիքը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր հայրենիքը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր հայրենիքը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ժողովրդին։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ժողովրդին։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ժողովրդին։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ազատությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ազատությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ազատությունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր խաղաղությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր խաղաղությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր խաղաղությունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր աշխատանքը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր աշխատանքը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր աշխատանքը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ընկերները։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ընկերները։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ընկերները։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր գյուղը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր գյուղը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր գյուղը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր դպրոցը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր դպրոցը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր դպրոցը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ուսուցիչները։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ուսուցիչները։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ուսուցիչները։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ընկերուհին։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ընկերուհին։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ընկերուհին։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ապագան։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ապագան։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ապագան։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր կյանքը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր կյանքը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր կյանքը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր մահը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր մահը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր մահը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր հավերժությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր հավերժությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր հավերժությունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր անմահությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր անմահությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր անմահությունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր հիշատակը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր հիշատակը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր հիշատակը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր անունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր անունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր անունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ազգանունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ազգանունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ազգանունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր հայրանունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր հայրանունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր հայրանունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր մայրանունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր մայրանունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր մայրանունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր տոհմանունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր տոհմանունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր տոհմանունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ցեղանունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ցեղանունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ցեղանունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ազգությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ազգությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ազգությունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր հայրենասիրությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր հայրենասիրությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր հայրենասիրությունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ինտերնացիոնալիզմը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ինտերնացիոնալիզմը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ինտերնացիոնալիզմը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր համամարդկայնությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր համամարդկայնությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր համամարդկայնությունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր մարդասիրությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր մարդասիրությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր մարդասիրությունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր բարությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր բարությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր բարությունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ազնվությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ազնվությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ազնվությունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ճշմարտությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ճշմարտությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր ճշմարտությունը։

Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր արդարությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր արդարությունը։ Արամ Գրիգորյանը սիրում է նաև իր արդարությունը

ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԱՀԱՑ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Շրջ· վարչութիւնը ուտեստեղէնի եւ բրդեղէնի երկու կապոցները ղրկած է : Շնորհակալութեամբ ստացած է, նոյն նպատակին համար, մէկ կապոց դեղօրեաք եւ ուտեստեղէն Պ· Ամիրայեանէ :

ՆՈՒԷՐ

Սուրբ Ծնունդի առթիւ Տէր եւ Տիկին Միհրան Հացպազարեան յիսուն Ֆրանք կը նուիրեն Որբանոցին իրենց միակ որդւոյն Ժիրայր Հացպազարեանի յիշատակին : (Ստանալ «Ցառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԱՂԱՆՍՈՒ.— Ս· Գրիգոր – Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որ հեռագրով, նամակով կամ անձամբ իրենց ցաւը յայտնեցին Տէր Սահակ Աւագ քհնյ· Պապիկեանի մահուան առթիւ :

×

Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ գումարները.— Պ· Սահ· Խաչմանեանէ քսան Ֆրանք, Գէորգ Տօնապետեանէ (Ռոման) յիսուն, Ամեմեան (Ռոման) 10 եւ Տէսթինի հոգաբարձութեան կողմէ յիսուն Ֆրանք :

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կրընոպլի Ֆ·Կ·Խաչի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Տիկին Անտոնեանի, զաւակաց եւ իր ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, ողբացեալ Մանուկ Անտոնեանի մահուան առթիւ :

SOCIÉTÉ FRANCE-CAMEROUN

HARPOUTIAN FRÈRES

24, Rne d'Enghien, Paris-10e

Կ'ՈՒԶՈՒԻ երիտասարդ պաշտօնեայ մը որ լրացուցած ըլլայ պինուորական ծառայութեան չրջանը, Փարիզի պրասսըրիակին համար :

Դիմել ԱՆՋԱՄԲ

Ամէն օր ժամը 14էն 15 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի, Մարտ 3ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, *Սալ տը լա Շիմի :*

×

ԻՍԻԻ կապ· Խաչի մասնաճիւղի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 9, Սալ տէ Ֆէթ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Des Entrepreneurs

(ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐ)

Կանանց ամառուան հագուստեղէնի համար, ամբողջութեամբ մեքենայի կար, մաքուր աշխատանք, լաւ վճարում :

Անձամբ դիմել .—

Կ· ԳԱԶԱԶԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

40, Rue des Jeuneurs, Parir 2e

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կը խնդրուի այն բաժանորդէն որ Լա Սիոթ-այէն 1963 Յունուար 10ին, 50 Ֆր·ի մանտա մը ղրկած է Յառաջին որ իր անունն ու հասցէն հաղորդէ վարչութեան : Իրրեւ առաքող Թերթիս անունն ու հասցէն գրած է կտրոնին վրայ, փոխանակ իր անունին ու հասցէին :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ

ՓԱՌԱՏՕՆ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի Նիսի « Հայաստան» խումբին եւ մասնակցութեամբ հարաւային Ֆրանսայի Նոր Սերունդի բոլոր խումբերուն :

Այս կիրակի, *Սալ Ազթխթիքի* մէջ :

Կը խօսի Ընկ· Ց· ԱՐԹԻՆԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ.— Խումբերուն ընկերանալ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ չրջանեռւն վարչութեանց մօտ :

ՇԱԻԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՊԱՏԱՐԱԳ

Եկեղեցւոյ յատակիկայ պաչտամունքի Թուականը պիտի ծանուցուի մամուլով :

×

Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է՝ Տէր եւ Տիկին Գալուստ Մինասեանէ քսան Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Հրանտ Մինասեանէ քսան, փոխան ծաղկեպսակի, տարաբախտ Մուրատ Հաճի Դաւիթեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

ՁՇԴԻՄ.— Եկեղեցւոյ նուիրատունեքրու անցեալ ցանկին մէջ, Պ· Հրանդ Պալեանի (Վերսայլ) նուիրած դումարը կարդալ՝ 300 Ֆրանք :

×

ՈՒՐԱՐԱԿԻՐՈՒԹԻՒՆ

Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան խնդրանքով, Սերովբէ Աբգ· դպրութեան չորս աստիճաններու հետ՝ ուրար կրելու արտօնութիւն տուած է Շաւիլարեակ Պ· Գալուստ Մինասեանի, որ երկար տարիներէ ի վեր կը ծառայէ եկեղեցիին, իրրեւ սարկաւագ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Կը փնտռուի Սէյրան Սահեփանեանը, որդի Սուքիասի, ծնած է 1918, Քանաքեռի մէջ: Գրել Երեւան 2, Ֆրիկի փոդոց թիւ 26, Մանիա Յովսէփեանի ա-նունին : Դիւանատանս մօտ Սէյրանի անունին նամակ կայ :

Տիկին Հռիփսիմէ Փիժեան – Ռօզըն – պէրկ եկեղեցւոյս Դիւանատան մօտ ունի նամակ մը, ուղարկուած իր քրոջմէ Լուսիա Փիժեանէ Թիֆլիսէն, Մաքսիմ Կորքի փողոց թիւ 12, Վրաստան :

Հայաստանէն Մարկօ Ոսկանեան կը փնտռէ իր եղբայրը Սարգիս Ոսկանեանը· Հօր անուն Աւագ, ծնեալ 1918ին· ան Մեղրու չրջանի Շվանիձոր գիւղէն է :

Վերոյիշեալ անձերու մասին որեւէ տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեակ պահել Փարիզի Ս· Ցոհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը: Հասցէ.—15 Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8): Հեռաձայնի թիւ էլիզէ 67–03 :

Կը խնդրուի նաեւ արտասահմանի թերթերն արտատպել :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

FOURRURES

ROGER YOPIAN

84, Boulevard de Stalingrad
CHOISY-LE-ROI (Seine)

Neuf et Réparation **Prix Intéressants**

Autobus
183 de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Dr. Roux

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻՆԻՆ ՄԷՋ

—o—

Կազմակերպուած կապ· Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, Յունուար 20, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սէրքլ Կաթոլիկի սրահին մէջ:

Դպրոցի փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլայ երգ, արտասանութիւն եւ պարեր, որմէ յետոյ Կաղանդ Պապան իր նուէրներով պիտի վարձատրէ բոլորը :

Այս առթիւ կը հրաւիրուի Վիէնի Հայութիւնը անխտիր :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ· Կ· Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը կը ծանուցանէ Մանուկներու Օրը, կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, *Սալ Սէն Լուի (Րիւ Ֆէ)* :

Դպրոցական տղոց կողմէ խմբերգ, տրամախօսութիւն, պար մանկական անհնկնկալներ, խեղկատակներ :

Ըստ աւանդութեան Կաղանդ Պապան պիտի բաժնէ մրգեղէններ, սրահի մէջ գտնուող բոլոր տղոց :

Կը խնդրուի Կրընոպլի, Լանսէի, Ֆլեքզի եւ չրջանի բոլոր հայրենակիցներէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել դրսպրոցի մանուկները:

×

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ· Կ· Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Մուրատ Հաճի Թոսունեան քսան Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ալիքեանի արկածէն անվտանգ աղատուելուն առթիւ :

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Ց· Դ· Շրջ· Կոմիտէն սովորական ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ Փոթորիկ խումբի ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: կարեւոր օրակարգ :

Ներկայ կ'ըլլան Կ· Կ·ի եւ Շրջ· Կոմիտէի ընկերները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Ց· Դ· Ռուբէն Ուս· Մուրատեան յաւաչիկայ հերթական ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, 17 ռիւ Պլէօ:

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սէն Ժերոմ.— Հ· Ց· Դ· «Հայաստան» ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, որոչուած հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է եւ կը խնդրուի ճչդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Ց· Դ· Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին սրահին մէջ:

Կը խնդրուի ընկերներէ ճչդապահ ըլլալ :

ԱՒՌՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ· Ց· Դ· « Վարդան » ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղի: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանի դէպարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած «Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան» կողմէ :

Այս կիրակի, ժամը 17էն սկսեալ, Շառլոնիէռի ընդարձակ սրահներուն մէջ :

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզահայ ծանօթ արուեստագէտ – արուեստագիտուհիներ :

Հայկական տոհմիկ պարեր պիտի պարէ Օր· Անի Թարոն, ընկերակցութեամբ Պ· Վահէ Ճերաճեանի:

Պիտի երգեն՝ Պ· Բիւզանդ Ֆրնտգեան եւ Օր· Սոնիա Նիկողոսեան, աղգային եւ արդիական երգեր :

Պարերուն եւ երգերուն պիտի ընկերակցի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ հանրածանօթ երիտասարդ խմբավար ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ:

Լիոնահայերը, մի՛ վախցնէք առթիթը, հաճելի եւ աղգանպաստ երեկոյ մը անցընելու համար :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

SURPRISE PARTY

Կազմակերպուած Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի Շաւիլի խումբին կողմէ

Այս Շաբաթ, ժամը 19էն 24, Մշակոյթի Տան մէջ

17, Rue Bleue, Paris 9e

Bar - Buffet **Cotillons** **Ambiance**

Venez nombreux à la première Surprise Party 63 Entrée 3 F.

ՍԱԿԱՓԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	35 Ֆ·	միջնէ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	միջնէ 1/8 սիւնակ
ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ·	» » »
ԾԱՒՈՒ Է	20 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծանալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 19 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

SAMEDI 19 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9509 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9509

ԽՌՈՎԱՅՈՅԶ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Թուրքիոյ ներքին կացութեան մասին «ծանրօրէն մտահոգիչ» լուրեր կը հասնին արտասահման :

Զգայացունց անցուդարձեր կ'արձագանգեն բարեկամ թէ թշնամի երկիրներու մէջ,— ո'չ միայն «դիւանագիտական լաւատեղեակ շրջանակ»ներու, այլեւ թրքական թերթերու միջոցաւ :

Անշուշտ, ո'չ այդ «շրջանակ»ները, ո'չ ալ թուրք թերթերը կուտան ցաւին բուն անունը,— երկիրը անստուգութեան մատնող տագնապին իսկական աղբիւրը, ու, մանաւանդ, վտանգին տարողութիւնը :

Սակայն, բացառիկ հոտառութեան պէտք չկայ, հաստատելու համար առանց վարանքի՝ թէ երկիրը կը գտնուի նոր անկիւնադարձի մը առջեւ, եւ, եթէ կարելի չըլլայ պետական մեքենան ամրացնել, փուլ կուգայ նաեւ մնացեալը...

Ընդհանուր բացատրութիւն մըն է «պետական մեքենան ամրացնել»ը... Իսկ Թուրքիոյ պարագային՝ այդ «ամրացում»ը ապահովելու համար անհրաժեշտ ճիգերն ու արմատական կարգադրութիւնները գրեթէ անհնարին են :

Աւելի քան քսան տարի՝ Անգարա տառապեցաւ տնտեսական եւ ելմտական դժուարութիւններով : Հողագործական երկիր մը, որպիսին է Թուրքիա, երբ կը հարկադրուի «գլուխէն վեր» ճարտարարուեստականացման փորձեր ընելու՝ բնականաբար կը հիւծի եւ կը սարսի :— Պիտի չզարմանանք, որ Ատնան Մենտերէսի իշխանութիւնը շատ աւելի շեշտուած թափով ուզեց զարգացնել ճարտարարուեստը, որովհետեւ յաւակնութիւններ ունէր «նոր դարաշրջան» բանալու Թուրքիոյ կեանքին մէջ հողային եւ հանքային հարստութիւններու օգտագործումով եւ բնական արտադրութիւններու շահարկումով :

Թուրքիոյ կեանքին ծանօթ ոեւէ մարդու համար գաղտնիք չէ, թէ Սովետներու կամ Արեւմուտքի հետ թուրք վարիչներու գործակցութիւնն ալ— այսինքն՝ արտաքին քաղաքականութեան ուղղութիւնը — միշտ թելադրուեցաւ ներքին այս հիմնական ծրագիրներէն. որոշ չափով ալ՝ զինուորական եւ ռազմական մտահոգութիւններէ :

Բիւշտիւ Արասի եւ Ֆաթին Բիւշտիւ Զորլուի արտաքին նախարարութիւններ՝ թերեւս իրարմէ տարբեր երանգ ունին եւ հիմնովին տարբեր «ուղղութիւն». առաջինը՝ Մոսկուայի դարձուցած էր դէմքը, երկրորդը՝ Մ. Նահանգներու : Սակայն անոնք, երկո'ւքն ալ, Թուրքիոյ տնտեսական, ելմտական եւ զինուորական հարկադրանքներուն հրահանգով շարժեցան...

Անշուշտ ընդհանրական է այս երեւոյթը՝ քաղաքական եւ միջազգային կեանքի մէջ : Եւ եթէ տարբեր ըլլար Թուրքիոյ պարագան՝ պիտի զարմանայինք :— Վեց հարիւր տարուան կայսրութեան մը «աղքատացած» ժառանգորդներն են Թուրքիոյ այժմու վարիչները. հետեւաբար, զոնէ քաղաքական ճակատներու վրայ որոշ փորձառութիւն ունին : Ոչ միայն փորձառութիւն, այլեւ՝ ինչ որ անհրաժեշտն է՝ խորագիտութիւն :

Երկիրը ինքնաբաւ դարձնելու եւ «հեղինակութեան» մը վերածելու իր ձգտումներուն մէջ, Ատնան Մենտերէս լայն բանալ տուաւ ամերիկեան պետական դանձը,— «արտաքին օժանդակութիւններու» գլուխէն աստղաբաշխական գումարներ ապահովելու համար :

Եւ, յաջողեցաւ :

Ամերիկեան քաղաքական եւ զինուորական ղեկավարութիւնը՝ ո'չ միայն նիւթապէս յեցակ դարձաւ Թուրքիոյ «կաղ» տնտեսութեան, այլեւ ուշացուց ելմտական անխուսափելի սնանկութիւնը երկրին, նորագոյն վարկերով ու յատկացումներով :

1960ի զինուորական պետական հարուածը, սակայն, կարծես անվերականգնելիօրէն ցնցեց այդ երկիրը :

Ելմտականօրէն, Թուրքիա արեան խլիրդէ կը տառապի այսօր :

Տնտեսական եւ ելմտական անարիւնութենէ ետք, Անգարա ընկերային աննախընթաց տագնապի մըն է մատնուած :

Վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին յատկապէս, Պոլսոյ թէ մայրաքաղաքին մէջ կազմակերպուած ցոյցերը՝ մէկ կամ միւս կուսակցութեան դէմ, «Հալք»ի կամ «Ատալէթ»ի կուսակից համալսարանականներու կողմէ, երեւան կը բերեն լուրջ վտանգի մը ախտանիշերը :

Ինչպէս ամէն տեղ, նաե'ւ Թուրքիոյ մէջ գոյութիւն ունին համայնավարական զօրաւոր բջիջներ :

1920ական թուականներէն սկսեալ, երբ Բիւշտիւ Արասները, Եոնուս Նատիները, Ապետին Տաւէրներն ու ձախակողմեան տրամադրութիւն ցոյց տուող դէմքեր փորձեցին նո'յնիսկ կազմակերպական կեանք ստեղծել, Թուրքիա պարարտ գետին է՝ խորհրդային տարրերու համար :

Եթէ Աթաթիւրք ու իր շուրջ խըմբուած կարգ մը քաղաքական դէմքեր չունենային մտահոգութիւնը իրենց դիրքերուն եւ իշխանութեան՝ վստահօրէն այսքան ատեն ալ յաջողած չըլլային պահել այն հաւասարակշռութիւնը, որուն կ'ապաւինին այսօր՝ ընդմէջ Ուոշինկթընի եւ Մոսկուայի :

Բոլոր երեւոյթները ցոյց կուտան, թէ Ատնան Մենտերէսի «հաշուեյարդար»էն ետք՝ Թուրք ժողովուրդը խորապէս պառակտած է. եւ քաղաքական խմբաւորումները, որոնք առհասարակ աւատապետական կամ կրօնամոլական զգացումներու ճամբով կը գոյաւորուին, դարձած են խռովութեան խուլ բոյներ :

Գլխաւոր երկու կուսակցութիւնները Հալք եւ Ատալէթ, վրէժխնդրական զգացումներով ճակատ յայտարարած են իրարու դէմ. եւ քինախնդրութիւնը ո'չ միայն մեղմացած չէ 1960էն ասդին, այլեւ հրահրուած է ու բորբոքուն :

Երբեմնի Դեմոկրատները, որոնք այսօր Ատալէթի շարքերուն մէջ կը մեծցնեն ատելութեան իրենց սերմերը, անզուսպ կը դառնան օրէ օր : Ոչ ոք կասկած պէտք է ունենայ՝ թէ թուրք ժողովուրդի մտաւորական եւ գեղջուկ զանգուածներու ջախջախիչ մեծամասնութիւնը չէ ներած Ինէօնիւին ու Կիւրսէլին : Իսմէթ փաշա, որ վարչապետական աթոռը կը դրաւէ ներկայիս, իր ուժը կ'առնէ բանակի որոշ տարրերէն եւ համալսարանականներէ. ասիկա, սակայն, փաստ մը չէ այն մասին՝ թէ բանակին ու երիտասարդ ուսանողութեան մէջ նո'յնքան ու աւելի համակիրներ չունին Մենտերէսի հետեւորդները :

Վերջին անգամ, Հոկտեմբերի սկիզբ, երբ մասնաւոր ներումով ազատ արձակուեցան Մենտերեսական հարիւրաւոր բանտարկեալներ, Անգարայի եւ Պոլսոյ մէջ շատ աւելի սպառնացայտ վիճակ ըստեղծուեցաւ :— Կիւրսէլի եւ Ինէօնիւի ապաւինած որոշ տարրեր, ներումի օրինագիծը եւ որոշումը փաստ մը նկատեցին տկարութեան, ու ադով ալ մղուեցան ուժի ցուցադրութիւններ կատարելու՝ թրքավարի ոճով եւ ազմկարարութեամբ...

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԱԳՆԱՊ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՍԱ ԿՈՒԶԷ ՈՐ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԴԱԴՐԻՆ

Պրիւսէլի մէջ, Հասարակաց Շուկայի եւ Անգլիոյ միջեւ բանակցութիւնները շատ բարդ բնոյթ մը ստացան, յանկարծ : Մեծն Բրիտանիոյ անդամակցութիւնը եւ Ֆրանսայի բռնած անզիջող դիրքը անել կացութիւն մը ստեղծած են եւ բանակցութեանց խզումը արդէն իսկ, անխուսափելի կը թուէր :

Առաւօտուն արդէն, նախարարները հրաժարած էին նիստէն ելմտական կարգադրութեան մասին, որ տրուած պարագաներուն մէջ, այլեւս կը կորսնցնէր իմաստը : Այդ դադարէն ետք, կարգ մը խօսակցութիւններ տեղի կ'ունենային եւ կացութեան ծանրակշիռ բնոյթը չէր խուսափեր ոչ մէկէն : Հեռաձայանն ալ անդադար կը բանէր եւրոպական մայրաքաղաքներու եւ Պրիւսէլի միջեւ : Լուր մըն ալ կը տարածուէր, ըստ որուն Քուվ տը Միւրվիլ առաջարկած ըլլայ Հասարակաց Շուկայի իր հինգ ընկերներուն որ «ընկերութեան» առաջարկ մը ներկայացնեն Անգլիոյ : Նման առաջարկ մը բացարձակապէս մերժուած էր արդէն Անգլիոյ կողմէ : Միւս կողմէ, հոլանտական, պելժիական եւ իտալական պատուիրակութիւններն ալ շատ բուռն կերպով դէմ արտայայտուած են նման թելադրութեան մը :

Ֆրանսայի հինգ ընկերները, այն ատեն առաջարկած են որ բանակցութեանց խզումի պարագային, Իտալիոյ առեւտրական նախարարը տեղեկագիր մը պատրաստէ բանակցութեանց իսկական պատկերը պարզող : Բայց Անգլիոյ գլխաւոր բանակցողը՝ Հիթ, շատ վճռական կերպով ըսած է թէ որեւէ պատճառ չի տեսներ բանակցութիւնները դադրեցնելու :

Հարցումներու տեղատարափի մը պատասխանելով, Պելժիոյ Արտաքին նախարարը՝ Սփաք կը յայտարարէր :— «Տակաւին յոյս կայ որ բանակցութիւնները շարունակուին, բայց դժուար շրջանի մը մէջ ենք : Հինգերը ոչ միայն համաձայն են այլեւս բոլորովին համախոհ» :

Լոնտոնի մէջ ալ տրամադրութիւնները բարձր չեն : Պրիւսէլի բանակցութեանց դրեթէ որոշ ձախողանքը առաջին ձախողութիւն մըն է նաեւ, անձնապէս, Հարոլտ Մաքմիլընի համար : Նման կացութիւն մը կրնայ քաջալերել կարգ մը հոսանքներ Անգլիոյ մէջ : Այսպէս պահպանողական կուսակցութեան կարգ մը աջակողմեան տարրեր կրնան համախըմբուիլ եւ զուտ բրիտանական քաղաքականութիւն մը պահանջել :

Միւս կողմէ աշխատաւորական կուսակցութեան շրջանակներու մէջ, նոյն ձեւով, ձախ տարրերը կրնան ուժ առնել եւ աշխատիլ որ Անգլիա զարգացնէ առեւտրական իր յարաբերութիւնները համայնավար պլոքի երկիրներուն հետ :

Անմիջական ձեւով, իրարանցումը մեծ է պաշտօնական շրջանակներուն մէջ : Կը մխիթարուին մտածելով որ ձախողութեան պատասխանատուն Ֆրանսան է :

Պրիւսէլի մէջ ալ այն կարծիքը կայ որ Ֆրանսայի դիրքը միայն մէկ բացատրութիւն կրնայ ունենալ : Տը Կոլ վախցած է որ, ի վերջոյ, Մաքմիլըն կ'ընդունի Անգլիոյ եղած առաջարկները որպէսզի ձայն մը ունենայ եւրոպական հաւաքականութեան մէջ :

ԱԶՆԱՒՈՒՐ

«ՄՈՆՖՈՌ – ԼԱՄՕՌԻԻ ՀԱՅ ՆԱՀԱՊԵՏԸ»

Հինգշաբթի իրիկուն «ողջ Փարիզը»՝ խուժած էր Օլիմփիայի երգասրահը, լսելու համար ան, զոր Ֆրանս-Սուառ կը կոչէ «Մոնֆոռ — Լամօրիի հայ նահապետը» :

Անջատ իր ինքնատիպ եւ անժխտելի տազանդէն, որ իրեն կուտայ Ֆրանսական երգին մեծագոյն վըտէթի հանգամանքը, Շառլ Ազնաւուր, այն բացառիկ արուեստագէտն է, որ ոչ միայն առիթ չի փախցներ յիշեցնելու իր ծագումը, այլ առիթներ կը ստեղծէ : Իր վերջին յայտարարութիւններէն մէկուն մէջ կ'ըսէր. — «Ծրագիր ունիմ իմ երկիրս երթալու, Հայաստան : Անառակ որդիին վերադարձը պիտի ըլլայ» :

Առջի իրիկուն իր 31 երգերով ներկայացած է Փարիզի հասարակութեան : Ուրբաթ առաւօտ Փարիզեան բովանդակ մամուլը չէր կրնար ծածկել իր անխառն հիացումը, հանդէպ «Մոնֆոռ – Լամօրիի հայ նահապետին» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ, 1962ի Հալէպի նասրական ապստամբութեան հեղինակները դատապարտուած են զանազան պատիժներու : Երկու զինուորական պիտի գնդակահարուին, 11 ուրիշներ ցրկեանս տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուած են, չորս ուրիշներ ալ ազատ արձակուած են :

ՔԱՐԱՔԱՍԻ մէջ, մեծ նկարիչներու 5 պաստառներ գողցուած են : Ասոնք մաս կը կազմէին Լուվրի թանգարանին հաւաքածոյին եւ փոխ տրուած էին ցուցահանդէսի մը համար : Մէջը՝ Սեզանի մէկ նշանաւոր գործը.— Լէ Պէնեօզ :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ զինուորական ատեանը Պուրկիպայի դէմ, ձախողած մահափորձին 11 հեղինակները մահուան դատապարտեց, մէկը՝ ի բացակայութեան :

ԱՄՄԱՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն Եմէնի իմամին զօրքը երեսուն եդիպտացի եւ եմէնցի հանրապետականներ սպաննած է : Լուրին աղբիւրն է՝ Մեքքէի ձայնասփիւռի կայանը որ զեկոյց մը կը սփռէր արքայական սպայակոյտէն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ Թաս գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ ըստ Մոսկուայի մէջ ստորագրուած համաձայնութեան Խորհ. Միութիւնը Քուպայի պիտի տայ երկար ժամանակի համար վարկեր, նպաստաւոր պայմաններով :

ՏԸ ԿՈԼ Սպանիա պիտի չերթայ կ'ըսեն Ֆրանսական շրջանակները, հերքելով ամերիկեան աղբիւրէ տրուած լուրը :

ՄԵՆՏԷՍ-ՖՐԱՆՍ յայտարարեց թէ Պրիւսէլի բանակցութեանց ձախողութիւնը (Հասարակաց Շուկայ) ողբերգութիւն մը կ'ըլլայ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ պիւտճէն 10 միլիառ տոլարի բաց մը ունի :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ «Պերլինի պատը» այցելած է, առջի օր, իրեն ընկերակցած է Վալթէռ Ուլպրիխթ : Վիլլի Պրանտ հրաժարեցաւ Խրուշչեւի հետ հանդիպում մը ունենալէ որպէսզի կառավարական տագնապի մը դուռ չրանայ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եւ բովանդակ Եւրոպայի վրայ ցուրտի նոր արշաւ մը սկսաւ : Ջերմաչափը մինչեւ 0էն վար 15 իջած է կարգ մը շրջաններու մէջ :

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ ԻՄԱՍՏԸ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բեթղեհէմի մէջ ծնող մանուկը մարդացումն էր Աստուծոյ: Երկնքի ու երկրի մէջ անպարփակելի եղող ուժը — այլ խօսքով՝ զանոնք իրենց գոյութեան ու կարգին մէջ ստեղծողը — յանկարծ խանձարուրքի մը մէջ կ'ամփոփուի մսուրի մը համեստագոյն անկիւնը ...:

« Անբաւելին երկնի եւ երկրի
Ի խանձարուրս պատեցաւ »:

Ոչ մէկ միտք կրնայ թափանցել խորհուրդին այս Աստուծոյ մարդեղութեան: Բայց բոլոր միտքերը կրնան արեւու պայծառ լոյսին պէս տեսնել, թէ ինչպէս այս անկարելին կարելի եղաւ միայն ու միայն սիրոյ ուժովը: «Զի այնպէս սիրեաց Աստուած զաշխարհ, մինչեւ զորդին իւր միածին ետ... զի փրկեսցի աշխարհ նովաւ»: Սէր — Աստուած սիրոյ իր բնութեան մղումով խոնարհեցաւ դէպի մարդ, եղաւ մարդ, ապրեցաւ մարդկօրէն՝ մարդը իր հարազատ բնութեան մէջ վերականգնելու եւ իր կոչումին ուղիղ գացող ճամբան բանալու համար իր ոտքերուն առջեւ. ուրիշ խօսքով՝ աստուածապատկեր մարդը «աստուածակերպ» կեանքին մէջ ապրեցնելու համար ինք՝ որպէս Աստուած ապրեցաւ «մարդակերպ» կեանքը:

Քրիստոսի մարդեղութիւնը, այսինքն՝ իր որպէս Աստուած մարդկային կեանքի մէջ յայտնուիլը Աստուած—ա—յայտնութիւնը, հանդիպումն է Աստուծոյ եւ մարդուն ամէնէն իրական իմաստովը բառին: Իր կեանքը աշխարհին վրայ՝ միախառնումն է աստուածայինին ու մարդկայինին: Համբոյրը երկինքին ու երկրին: Երկինքին էջքը երկրի վրայ ու երկրին երկնայնացումը հոգեկան կեանքի ուժեղ թափանցումովը անոր մէջ, ինչպէս արեգակի շողին թափանցումը խոր մթութեան մէջ, գիշերին ցերեկի փոխակերպումով:

Քրիստոսի մարդեղութիւնը ճշմարտութեան թանձրացումն է, իրականացումը կեանքին մէջ: Շատ իմաստուն մարդիկ շատ գեղեցիկ բաներ ըսած էին ճշմարտութեան մասին: Բայց Քրիստոս՝ Աստուծոյ որդին՝ միայն չխօսեցաւ ճշմարտութեան մասին, այլ՝ եղա՛ւ ճշմարտութիւնը: « Այս է ճշմարտութիւնը» չըսաւ թուղթի վրայ արձանագրելով զայն կամ օդի ալիքներուն յանձնելով իր խօսքը, այլ՝ « Ես եմ ճշմարտութիւնը » ըսաւ, կեանքի դրուագներուն մէջ կենդանի պատկերը տալով ճշմարտութեան, իր անձին մէջէն: Տեսական նկարագիր չունի քրիստոնէական հասկացողութեամբ, այլ գոյութենական (էքզիսթանսիել):

Քրիստոսի մարդեղութիւնը, տակաւին, միացումն է հոգիին եւ նիւթին: Ստեղծագործութեան խանգարուած վիճակին մէջ կարգ ու ներդաշնակութիւնը ստեղծող ուժը: Մարդոց մէջ «հաճութիւն»ը, հոգիներու այն ներդաշնակ վիճակն է, որ նախ մարդիկը իրենք իրենց մէջ երջանիկ կ'ընէ, հաշտ՝ իրենց խիղճերուն եւ անոնց վերեւ հայող Աչք—Աստուծոյն հետ եւ որմէ հոսող ջուրը կեանքի մէջ խաղաղութեան ստեղծագործ « կենդանի ջուրն է » մարդոց ապրումներն ու արարքները ծաղկուն եւ պտղալից ընծայող:

Քրիստոսի մարդեղութիւնը, ի վերջոյ, յաղթանակն է Աստուծոյ՝ մարդուն Եսին վրայ: Ինչքան չարիքներ իրենց արմատ ունին այդ գձուձ եսը, որ կը խեղդէ կեանքը, կը սանձէ թռիչքը, կը գոցէ սիրտը, կը փակէ հորիզոնը ու կը սպաննէ անհատը, ընկերութենէն առաջ: Աստուած ինքզինք տուաւ մարդուն՝ ըսելու համար այս վերջինին. « Դուն մասնիկ մըն ես ամբողջին. ինքզինքդ ամբողջին հետ շփոթելը՝ մեծագոյն մեղքն է կեանքիդ. եկած եմ քեզ այդ մեղքէն փրկելու եւ քեզ քու նմանիդ հետ եղբայրացնելու. եւ ահա իմ խոնարհումը աստուածային փառքէն եւ մարդ—եղութիւնը ոչ միայն փաստն են իմ սիրոյս, այլ նաեւ ճամբան քու կեանքիդ »:

×

Եւ այսպէս երբ օղակներ մտածումի կը քակուին «Յիսուս — խորհուրդէն»՝ Աստուածայայտնութեան տօնի այս առիթով, երբ այդ խորհուրդին մէջէն Աստուած հեղ մը եւս կը բախէ դուռները մեր հայկական երդիքներուն Հայաստանէն մինչեւ Սփիւռքի չորս անկիւնները՝ Ամերիկա ու Եւրոպա եւ Արեւելք եւ այլուր, ահա կը հրաւիրուին հայ ժողովուրդի զաւակները իրենց կեանքը այսօր դիտելու եւ ապրելու այս խորհուրդի լոյս իմաստներով:

Ո՛հ, ինչքա՛ն խոր է կարիքը մեր հայ կեանքին մէջ նիւթէն անդին հոգիին արժէքները տեսնելու, անոնցմով կրակ առնելու ու կրակով անմահութեան երթալու:

— Նիւթին տիրապետութեան դէմ ըմբոստացման, ընդվզումի հրաւէր է Հայկական Ծնունդը այսօր:

Ո՛հ, ինչքա՛ն կը տառապի հայ մարդը սփիւռքեան իր կեանքին մէջ ներդաշնակութեան, կարգի պակասէն: Որքա՛ն կարօտով կը նայի ան «հաճութեան»:

— Եղբայրութեան, միութեան եւ կրօնա — ազգային հաստատութեանց շուրջ սեղմ խմբումի հրաւէր է Հայկական Ծնունդը այսօր:

— Ո՛հ, ինչքա՛ն վէրք կայ հայ կեանքին մէջ բացուած գձուձ եսերու պաշտամունքէն: Կապը մասնիկին ու ամբողջին միջեւ այնքան է թուլցած, որ կոտորակումի, մասնահատումի ահաւոր փորձութեան մէջ ենք ինկած անյուսօրէն:

— ՄԷԿ ՀԱՅ ԵՍին շուրջ բոլորուելու, անով տաք ապրելու, անով լեցուն, ապրելու, անով խոնարհօրէն բայց յաղթականօրէն ապրելու հրաւէր է Հայկական Ծնունդը այսօր:

Ո՛հ, ինչքա՛ն երկինքն հեռացեր է երկրէն մեր հայկական հորիզոնին վրայ: Բայց մեր պատմութեան մէջ հայ լեռները ինչքա՛ն մօտ էին Աստուծոյ, Արարատի խրոխտ ու աստուածամերձ գագաթի թագաւորութեամբ ...

— Մեր Եկեղեցիին հետ շաղախուելու, անոր շունչով հարազատ ապրում եւ վերացման սլացք առնելու հրաւէր է Հայկական Ծնունդը այսօր:

Զանգակներու զօղանջներու մէջէն այս ձայները ահա կը հասնին բոլոր հայ մարդերուն: Թող քակուին բոլոր կապանքները բոլոր սիրտերուն ու այս բառերուն մէջ թող հայ մարդիկ գտնեն իրենց եղբայրութեան, իրենց զօրութեան, իրենց միութեան, իրենց անմահութեան գաղտնիքը:

Աստուածայայտնութիւնը այս է — եւ ուրիշ կերպ չի կրնար ըլլալ — երէկ եւ այսօր:

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՀԱՅԱԲՆԱԿ ԹԱՂԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բ.— ԷՇՐԵՖԻԷ

Ինչ որ ըսինք Հայաշէնի համար, նոյնը չենք կրնար ըսել Էշրեֆիէի պարագային:

Երբ հայ գաղթականներու զանգուածը կայան հաստատեց այս թաղին մէջ, արդէն իսկ գոյութիւն ունէին լիբանանցի ազնիւ դասակարգի պատկանող ընտանիքներ: Կազմակերպուած եւ կոկիկ շրջան մըն էր, որ կը նկատուէր Լիբանանի լաւագոյն թաղերէն մէկը: Հոս էր, որ եկան եւ տեղացիներուն խառնուեցան մեր հայրենակիցները, որոնք իրենց աշխատանքի ու շինարարական բաժինը բերին, զարկ տալով թաղին վերելքի գործին:

Էշրեֆիէ բաւական ընդարձակ շրջան մըն է: Հայութիւնը ընդհանրապէս համախմբուած է անոր մէկ ծայրի անկիւնը: Թաղը ընդհանրապէս բարեկեցիկ ընտանիքներու բնակավայրը եղած է: Տուները շինուած են պարտէզներու մէջ եւ շատ գեղեցիկ պատկեր մը կը պարզեն:

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ.— Էշրեֆիէի այս մասին մէջ գոյութիւն ունի Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքարանը, որուն կողքին կառուցուած է Ս. Աւետման Եկեղեցին: Հայ Առաքելական Ս. Յակոբ Եկեղեցին, որ վերակառուցուեցաւ հանգուցեալ Յակոբ Ապաճեանի իշխանական նուիրատուութեամբ: Հայ Աւետարանական համայնքը եւս ունի իր եկեղեցին, որ կը կոչուի Կեդրոնական Եկեղեցի:

ԴՊՐՈՑՆԵՐ.— Երեք քոյր համայնքներն ալ ունին իրենց վարժարանները Էշրեֆիէի մէջ: Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Ճեմարան (Սէն Կրեկուար), որ Յիսուսեան Հայրերու հովանաւորութիւնը կը վայելէ, մօտ երեսուն տարիներէ ի վեր իր գոյութիւնը կը պահէ եւ ուրկէ շրջանաւարտ եղած են բազմաթիւ ծանօթ դէմքեր: Անարատ Յղութեան քոյրերու խնամքին յանձնուած է Ս. Շուշան վարժարանը: Յիշեալ վարժարանը տարիներ շարունակ հովանաւորուած է քաղաքիս Սենթ Ֆամիյ քոյրերու տնօրինութեամբ, որ ներկայիս փոխանցուած է Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերուն:

Կեդրոնական Երկրորդական Վարժարանը Աւետարանական համայնքին հովանաւորութիւնը կը վայլեէ, որ շրջանին մէջ դաստիարակչական եւ ուսումնական յաջող գործունէութիւն կը տանի:

Հայ Ազգային Երկսեռ վարժարանը կը հովանաւորուի Ազգային Առաջնորդարանի կողմէ, որ երկար տարիներու կեանք ունի շրջանին մէջ: Երեք համայնքներն ալ հետեւողական աշխատանք կը տանին, իւրաքանչիւրը իր կարգին օգտակար հանդիսանալով հայ նոր սերունդի դաստիարակութեան գործին:

ՄԱ՛ՉԱԿԱՆ.— Մեր յիշած երեք գրպրոցներն ալ ունին իրենց մարզական խումբերը եւ կը կատարեն միջ—վարժարանային մարզական խաղեր: Ասոնցմէ զատ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի սկաուտական մարմին եւ խումբ:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ.— Շրջանին մէջ մշակութային եւ գեղարուեստական շարժումը տարածելու մեծ աշխատանքին լծուած է Համազգային Մշակութային Միութեան Էշրեֆիէի մասնաճիւղը, որուն հովանաւորութիւնը կը վայելէ «ՔՆԱՐ» Երգի-Պարի խումբը եւ որուն հանդէսները ծանօթ են Պէյրութի Հայութեան: « Ազատամարտ» թատերասրահին մէջ յաճախ տեղի կ'ունենան թատերական, գեղարուեստական եւ դասախօսական երեկոներ:

Հայ Օգնութեան Խաչը ունի իր մասնաճիւղը եւ Դարմանատունը եւ օգտակար աշխատանքներ կը տանի բարեսիրական մարզին մէջ:

Որպէս գեղարուեստասէր Միութիւն, Հ. Կ. Ե. Մ.ը ունի իր առանձին տեղը՝ Հայ Կաթողիկէ համայնքէն ներս: «Կիլիկիա» երգչախումբը համերգային աշխատանքներ կը տանի եւ ընդհանրապէս կը կատարէ եկեղեցական երգերու քառաձայն կատարումը, հանդիսաւոր առիթներով:

«Արարատեան» սրահին մէջ տեղի կ'ունենան ազգային տօնակատարութիւններ եւ թատերական ձեռնարկներ:

ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆ.— Էշրեֆիէի հայ բընակչութեան մեծ մասը կը կազմեն Այնթապցիներ: Ընդհանրապէս արհեստաւորներ են: Այս շրջանին մէջ վերջին տասնամեակին մեծապէս զարգացաւ շինարարութիւնը: Կառուցուեցան արդիական ոճով հսկայական շէնքեր: Բարձունքի վրայ գտնուիլը երբեք չվնասեց շինարարական աշխատանքներու յառաջացման: Այս շրջանը ներկայիս անճանաչելի դարձած է եւ կը կազմէ հսկայ շէնքերու թաղ մը: Հայ զանգուածը մեծ բաժին ունի կատարուած աշխատանքներուն մէջ եւ բազմաթիւ մեծ շէնքերու սեփականատէրեր կան հոն:

Զմոռնանք յիշելու ՍԻ ԷՄ ՍԻ հիւանդանոցը, զոր ժողովուրդը կը սիրէ անուանել Գրիգորեան Հիւանդանոց: Տասնամեակէ մը աւելի գործունէութիւն ունեցող յիշեալ հիւանդանոցը առողջապահական տեսակէտէ մեծ գործունէութիւն կը տանի ոչ միայն օգտակար ըլլալով թաղի հիւանդներուն, այլ նաեւ հոն դի-

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՐԳԵԼԱՎԱՅՐԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԻՄ ՏԱՌԸ

Ֆոֆանովն այդ ամէնը ընդունեց իւրովի: Տասնըվեց տարեկան հասակից ի վեր ճամբարներում ապրած, նա չգիտէր սիրոյ մի ուրիշ տեսակ, քան այն, որով զբաղւում էին ինքն ու իր նմանները առիթից — առիթից: Նա պատրաստուեց իր լայն թիկունքով պատնէշել զոյգին ուրիշների աչքերից, իսկ վերջում շուռ գալ ու ծիծաղել.

— Դուրս եկաւ, որ դու էլ շուն ես, եղբայրս ...

Աղջիկը նրա ետեւում հեծկլտում էր: Տղամարդն անկապ խօսքերով մխիթարում էր նրան: Ֆոֆանովը գաղտագողի նայեց նրանց եւ տարակուսանքով նկատեց, որ նրանք չէին էլ պատրաստում կատարելու մի այլ բան, քան կատարում էին այժմ.— աղջիկը լաց էր լինում տըղամարդու թեւի տակ կծկուած, իսկ տըղամարդը սեղմել էր նրան իր կողին եւ շշնջում էր յոյսի սարսափելի, որովհետեւ դատարկ խօսքեր ...

— Ախ, դուք, իժեր, յանկարծ որոտաց պահակներից մէկը քրէական կանանց հասցէին :— Ապա, մարշ (յառաջ) ձեր տեղերը, թէ չէ կը կրակեմ...

Ամէն ինչ աւարտած էր, կարելի էր եւ վերադառնալ: Կանայք, քմծիծաղելով պահակի երեսին, անջատուեցին տղամարդկանցից:

Ֆոֆանովի լայն թիկունքի ետեւում պահակը չտեսաւ «տեռորիստուհուն»:

— Ապտուլաեւ ..., լսուեց յանկարծ մի ձայն:

Սկսւում էր ցուցակի ընթերցումը:

— Ես եմ:

— Անուն, հայրանուն ...

— Հայտար Ալի Հիւսէին, Ալի Հասանզատէ:

Սեղանի մօտ նստածները ծիծաղեցին..

— Յօդուածդ ...

— Ուզեցել եմ պայթեցնել մեր գիւղի կամուրջը, Տիվերսանթ:

— Անցիր աջ:

Կովայլեովը տագնապով բաց թողեց աղջըկան իր թեւի տակից եւ նայեց երեսին:

— Ի՞նչպէս է ազգանունդ ...

— Պեսկովա, շշնջաց աղջիկը: Իսկ քո՞նը ...

— Ինձ կանչելու են քեզանից առաջ, ես Կովայլեով եմ ...

Աղջիկը խլեց նրա ձեռքը, բռնեց իր ձեռքերի մէջ, աղերսանքով ու սիրով նայեց նրա երեսին: « Մի գնա՛», կարծես ասում էր նա:

— Ինչո՞ւ հանդիպեցինք, ինչո՞ւ այստեղ..., տնքաց տղամարդը: — Սիրում եմ քեզ Պեսկովա, չեմ կարող բաժանուել այլեւս քեզանից, ինչո՞ւ հանդիպեցինք:

— Բայց գուցէ մենք ընկնում ենք միեւնոյն ճամբարը, յանկարծ փայլատակեց յոյսն աղջկայ հոգում:

— Ոչ, իմ տառը ու քո տառը հեռու են իրարից, մեզ կը տանեն տարբեր կողմեր ...

— Աղեքսանդրով ...

— Եմ եմ:

— Իսկ չի՞ կարելի խնդրել, աղերսել, որ դնանք միասին ...

Բայց այդ արդէն յուսահատութեան ճիչն էր բանականութեան հողից կտրուած: Ո՞վ կը լսէր «լրտես տիվերսանթի» եւ «տեռորիստուհու» աղերսը, երբ կենակցութիւնը ճամբարներում արգիլուած էր նոյնիսկ «անմեղ» քրէականների համար:

— Բախրամեւա ...

— Մի թողնիր ինձ մենակ, Կովալեով, խնդրում եմ քեզ, աղերսեց աղջիկը: — Ես լաւ կին կը լինեմ քեզ համար, ես էլ քեզ եմ սիրում, Կովալեով, դու տեսնո՞ւմ ես:

— Աշխարհորմ ասէիր այդ խօսքերն ինձ, աշխարհում... աչքերը փակելով, գլուխը կսկիծով օրօրեց Կովալեովը: — Ի՞նչ անեմ ես հիմա, ի՞նչպէս թողնեմ քեզ ...

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(2 Շար.)

ՎՃՌՏՈՂ ՊՈՏԱՐԱՆ

ՀԱՅՈՑ ՀՎՀՀՈՒՐ ՆԿԱ ՀՈՒՑՈՒ

Նիսուսոն վիսոսոն վիսոսոն, ոչ չոսոն ոչ ոչ ոչ

Տէր եւ Տիկին Բժ. Մարք Օտտպաշեան եւ զաւակները՝ Ֆիլիփ եւ Ռոպէն, ազգականները եւ բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն մահը՝ իրենց հօր, մեծ հօր, ազգականին եւ բարեկամին,

ՋԱՐԵՀ ՕՏԱՊԱՇԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Յունուար 16ին, 75 տարեկանին, Շամպլի (Ուազ)։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր՝ Շաբաթ, ժամը 11ին, Անիէռի գերեզմանատունը (Սիմըթիէռ Անսիէն տ'Անիէռ)։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Պ. Շնորհք Միքայէլեան (Փուաթիէ) կը նուիրէ 10ական ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Անտէր հիւանդներու փոնտին եւ Օդ. կայանին, իր քրոջը ապաքինման համար, Նոր Տարուան եւ Ս. Ծնունդի տօներուն առիթով։

Տիկին Վ. Մեսրոպեան կը նուիրէ 100 ֆրանք, Հայ Կարմիր Խաչի Օդ. կայանին, իր ողբ. ամուսնոյն յիշատակին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՍԸ

կիրակի, Մարտ 3ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, *Սալ տը լա Շէմի*։

×

Իմիի կապ. Խաչի մասնաճիւղի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 9, Սալ տէ Ֆէթ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կը խնդրուի այն բաժանորդէն որ կամ Սիոթայէն 1963 Յունուար 10ին, 50 Ֆր.ի մանեթա մը ղրկած է Յառաջին որ իր անունն ու հասցէն հաղորդէ վարչութեան։ Իրրեւ առաքող թերթիս անունն ու հասցէն դրած է կարծեմ վրայ, փոխանակ իր անունին ու հասցէին։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ

ՓԱՌԱՏՕՆ

ՆԻՄԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Նիսի «Հայաստան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Հարաւային Ֆրանսայի Նոր Սերունդի բոլոր խումբերուն։

Այս կիրակի, *Սալ Արթհթիքի* մէջ։

Կը խօսի Ընկ. Ց. ԱՐԹԻՆԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ. — Խումբերուն ընկերանալ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ Չքնաղներուն վարչութեանց մօտ։

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Des Entrepreneurs

(ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐ)

Կանանց ամառուան հագուստեղէնի համար, ամբողջութեամբ մեքենայի կար, մաքուր աշխատանք, լաւ վճարում։

Աշխատիլ դիմել.—

Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

40, Rue des Jeuneurs, Parir 2e

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, Կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, *Սալ Սէն Լուի (Րիւ Ժէ)*։

Դպրոցական տղոց կողմէ խմբերգ, տրամախօսութիւն, պար մանկական ա-նակնկալներ, խեղկատակներ։

Ըստ աւանդութեան Կաղանդ Պապան պիտի բաժնէ մրզեղէններ, սրահի մէջ գտնուող բոլոր տղոց։

Կը խնդրուի Կրընոպլի, Լանսէլ, Ֆիքքոզի եւ շրջանի բոլոր Հայրենակիցներէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել դրօշի մանուկները։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին։

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սէն Ժերմ.— Հ. Ց. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, որոշուած հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է եւ կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները կիրակի, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 27ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սրահին մէջ։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Ց. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղի։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած «Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան» կողմէ։

Այս կիրակի, ժամը 17էն սկսեալ, Շառպոնիէռի ընդարձակ սրահներուն մէջ։

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Փարիզահայ ծանօթ արուեստագէտ-արուեստագիտուհիներ։

Հայկական տոհմիկ պարեր պիտի պարէ Օր. Անի Թարոն, ընկերակցութեամբ Պ. Վահէ Ճերաճեանի։

Պիտի երգեն՝ Պ. Բիւզանդ Ֆրնտգեան եւ Օր. Սոնիա Նիկողոսեան, ազգային եւ արդիական երգեր։

Պարերուն եւ երգերուն պիտի ընկերակցի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ հանրածանօթ երիտասարդ խմբավար ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ։

Լիոնահայե՛ր, մի՛ փախցնէք առիթը, հաճելի եւ ազգանպաստ երեկոյ մը անցընելու համար։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

SURPRISE PARTY

կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի խումբին կողմէ

Այս Շաբաթ, ժամը 19էն 24, Մշակոյթի Տան մէջ

17, Rue Bleue, Paris 9e

Bar - Buffet **Cotillons** **Ambiance**

Venez nombreux à la première Surprise Party 63 Entrée 3 F.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ եւ կազմակերպութեամբ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Միքայօժար մասնակցութեամբ

Մարսէյլի կարող գեղարուեստական խումբերու

Շաբաթ, Յունուար 19, ժամը ճիշդ 21ին Սալ Մազրնօ – 88, Րիւ տ'Օպանեը

ՄԱՐՍԷՅԼ

Երգ խումբին եւ իր մեներ գուներուն կողմէ

Հայկական եւ կովկասեան պարեր եւ արտասանութիւն

Թատերական ներկայացում՝ « ՁՈՐՍ ՍԱԼՈՐՆԵՐ »

Մուտքը ազատ է

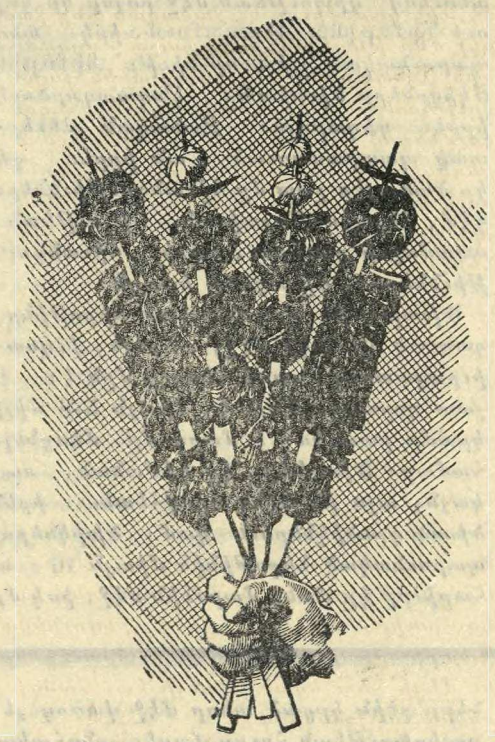

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԴՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր։

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ։

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e

Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՒՏԱԴՐԻՉԸ

ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ

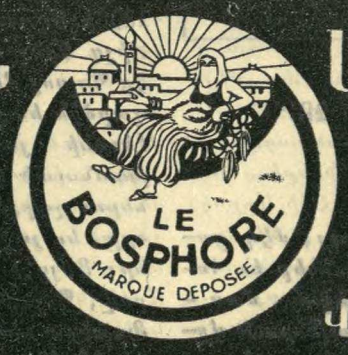

ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՑՇ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin /Marseille (2ème)

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԵԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	միջեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱՒՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան։

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

DIMANCHE 20 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9510 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9510

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Ծնունդի առթիւ, Շնորհք Պատրիարք երկար տեղեկագիր մը կարդացած է համայնական ներկայացուցիչներուն առջեւ: Ստորեւ կը հրատարակենք գլխաւոր մասերը :

×

Երբ աւարտած ենք հին տարին եւ սեմէն ներս մտած ենք նորին, ու երբ Ծընընդեան տօնի այս բարեբաստիկ առիթով հաւաքուած էք ձեր տան մէջ, շնորհաւորելու համար տանտէրը, օգտակար կը նկատենք այս պատեհութեամբ ձեր նկատառման յանձնել անցնող տարուան մեր եւ համայնքիս գործունէութեան ընդհանուր մէկ պատկերը: Գիտենք որ անոնցմէ շատերուն ծանօթ էք արդէն, քանի որ անոնք օրը օրին տրուած են մեր տեղական մամուլի միջոցաւ, այսուհանդերձ այս առթիւ կ'ուզենք զանոնք համադրուած ձեւի տակ յանձնել ձեզի եւ պատմութեան :

1961 տարուոյ Հոկտեմբեր 11ին, ինչպէս կը յիշէք, Կամօքն Աստուծոյ եւ համայնքիս ներկայացուցիչներու ձայնով կանչուեցանք այս պատասխանատու պաշտօնին :

Մեր ընտրութեան յաջորդ օրն իսկ գործնականապէս ձեռնարկեցինք մեր պաշտօնի պարտականութեանց կատարումին: Մեզի որպէս գործակից ունեցանք լոկ Կրօնական Ժողովը, բաղկացած ինը անդամներէ, որոնք եւս մեզի հետ ընտրուած էին նոյն ներկայացուցչական Ժողովէն :

Անցնող 15 ամիսներու ընթացքին ունեցած ենք Կրօնական Ժողովի 17 նիստեր եւ զբաղած ենք մեր համայնքի զուտ կրօնական հարցերով եւ տրուած են անոնց մասին որոշումներ որոնք ատենին մամուլի միջոցաւ հրատարակուած են : Կրօնական Ժողովի գլխաւոր ձեռնարկը եղաւ վերջերս հաստատել Շարականի եւ ձայնադրութեան ուսուցման դասընթացք մը որ այժմ բարւոք ընթացքի մէջ է : Ունեցանք լոկ մէկ քահանայական ձեռնադրութիւն Թօփդափուի Ս. Նիկողայոս եկեղեցիի վրայ. յանձին Տ. Ատոմ քահանայի: Մեր հոգեւորականներէն մէկը, Տ. Մամիկոն քահանայ Ոսկան, Ամերիկահայոց Առաջնորդարանի խնդրանքով եւ մեր արտօնութեամբ մեկնեցաւ Միացեալ Նահանգներ: Իսկ Տ. Խոսրով վրդ. Էմիրզէեան, Դպրեվանքի նախնական շրջանի սաներէն մին, որ իր ուսմունքը կատարեց Անթիլիասի Դպրեվանքի մէջ, իբրեւ թրքահպատակ բնականօրէն ընդունուեցաւ ծառայելու մեր համայնքին մէջ: Այնպէս որ այժմ մեր Պատրիարքութեան հովանիին տակ ծառայող հոգեւորական դասը բաղկացած է երեք կուսակրօն հոգեւորականներէ, (որոնցմէ մին անդամ է Երուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան, միւսը՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Միաբանութեան իսկ երրորդը՝ մեր Պատրիարքութեան), եւ 33 ամուսնացեալ քահանայ հայրերէ որոնցմէ հինգը հանդստեան կոչուած են յառաջացեալ տարիքի եւ Ֆիզիքական անկարութեան բերումով: Բացի Ս. Խաչ Դպրեվանքի Ընծայարանի երկու սաներէն ուրարակութեան արտօնութիւն շնորհած ենք հինգ դպիրներու :

Գաւառի մէջ ի Կեսարիա բարւոք պաշտօնավարութեան մէջ է Տ. Հայկազուն Ա. քհնյ.: Հաթայ եւս ունի իր հոգեւոր հովիւը. իսկ Տիարպաքրի քահանան հիւանդութեան պատճառաւ ասա հանդստեան կանչուած է: Կարեւոր այս պաշտօնը առ այժմ կը լեցուի այցելու հովիւներով, մինչեւ որ յարմար քահանայացու մը գտնենք մեր այս մեծկակ գաւառական համայնքին համար: Իսկ Անատոլուի մէջ այլուր ցրիւ եկած մեր հօտի բեկորներուն հոգեւոր մատակարարութեան նուիրական գործը կը լրացուի պարբերաբար այցելող հովիւներու դրութեամբ : Այս տարի Անդարա եւ Եոզկաթի շրջանները զրկեցինք Գատըգիւղի հովիւ Տ. Մովսէս քհնյ.: Էլազըզի, Մալաթիոյ եւ Արաբկիրի շրջանները Տ. Յարութիւն քհնյ. իսկ Քասթամունիի շրջանը Տ. Վահան քհնյ. Պիպիեան: Սվազի եւ Ամասիոյ շրջանները կ'այցելէ Կեսարիոյ հովիւ Տ. Հայկազուն Ա. քահանան: Այցելու հովիւներ մեր կողմէ յատուկ յանձնարարական պաշտօնագիրներով կը ներկայանան վերոյիշեալ վայրերու Վսեմ. Կուսակալներուն որոնք միշտ լուսամիտ բարեացակամութեամբ դիմաւորած են կրօնական այս առաքելութիւնները, եւ որոնց հետ Պատրիարքարանս սիրալիր կապ կը պահէ մեր պետական մեծ տօներուն առաքուած շնորհաւորագիրներով :

Մեր կրօնական գործունէութեան առանցքը կազմեց բնականաբար մեր կանոնաւոր այցելութիւնները մեր 33 եկեղեցիներուն եւ երկու մատուռներուն: Ամէն Կիրակի անխափան գտնուած ենք անոնցմէ մին կամ միւսը եւ ջանացած ենք ջամբել մեր թաղերու բարեպաշտ ժողովուրդին Աւետարանի սնունդը Բանին քարոզութեամբ եւ Ս. Պատարագի մատուցումներով: Շաբթուան օրերուն եւս եկեղեցիներու անունը կրող սրբոց տօներուն եւ յատկապէս Մեծ Պահոց ընթացքին այցելած ենք բազմիցս մեր եկեղեցիներէն շատերուն :

— Անցնող 15 ամիսներու ընթացքին արտասահմանէն շուրջ քսան հոգեւորականներու այցելութիւնն ունեցանք: Անոնց մէկ մասը հրաւիրուած էր մեր Գահակալութեան հանդէսին եւ մեր Աթոռի 500ամեակի տօնակատարութեանց: Այս առթիւ մեր եղբայրական յատուկ շնորհակալիքը կը յայտնենք Բարձրապատիւ Խաղ Արք. Աջապահեանին եւ Գեր. Տ. Սուրէն Արք. Քէմհաճեանին որոնք երկու առիթներով եւս սիրով ընդունեցան Պատրիարքարանէս գացած հրաւէրները եւ մեզի հետ եղած վերոյիշեալ հանդիսական առիթներով :

Բացի այլեւս ուխտավայրի վերածուած մեր հեռաւոր եկեղեցիներէն, միւսները գրեթէ ամէնքն ալ օժտուած են իրենց յատուկ Դպրաց Դասերով, իսկ գլխաւորներն ալ՝ Դպրաց – Դաս Երգչախումբերով: Ամէն զովութեան արժանի են ասոնց երէց եւ կրտսեր անդամներուն պատրաստակամութիւնը, որով Կիրակի եւ յատկապէս տօնական օրերուն սիրայօժար կերպով իրենց կարեւոր եւ փընտրուած մասնակցութիւնը կը բերեն աստուածային պաշտամունքներուն: Փափաքելի եւ յանձնարարելի է որ տօնական օրերու խուռներամ ներկայութիւնը եւ փառաւոր երգեցողութիւնները պատճառ չըլլան որ տուժեն սովորական Կիրակիներու աստուածային պաշտամունքները : Ամէն Կիրակի Տէրունի տօնական օր է. կրկնումը եւ շարունակութիւնը Յարութեան Զատկի: Ամէն Կիրակի պաշտօնական օրն է եկեղեցիին պաշտամունքին. ուստի թելադրելի է, որ մեր շատ սիրելի Դպրաց Դասերու անդամները եւ Ուրարակիրներ չթերանան սովորական Կիրակիներու իրենց պաշտամանց կատարումին մէջ, իրենց հերթական ժողովներուն մէջ իսկ որոշուած յատուկ կարգաւորեալ եղանակով :

(Շար. 1)

ԼԻՏԻԱ Ա. ՏՈՒՐՆՈՎՈՅԻ

ՄԱՀԸ

Հայաստանի մէջ, Յունուար 7ին, մեռած է հայկ. մանրանկարչութեան ծանօթ մասնագէտ, արուեստի վաստակաւոր գործիչ Լիտիա Ալեքսանտրովնա Տուրնօվօ՝ տնօրէնուհի Երեւանի Գեղարուեստից Թանգարանին :

Տարիներ առաջ, իր առաջնորդութեամբ Հայպետհրատը հրատարակած էր հայ մանրանկարչութեան արուեստին նուիրուած գեղատիպ եւ մեծադիր հատոր մը, հայերէն եւ ռուսերէն լեզուով շահեկան բացատրականներով: Յետագային, դարձեալ ինքն էր շարադրած այն հմուտ յառաջաբանը, որով Փարիզի Սէրքլը տ'Առ հրատարակչականը, 1960ին, նոր հատորով մը Արեւմուտքին կը ներկայացնէր հայկական մանրանկարչութիւնը :

Լիտիա Տուրնովօ բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ նուիրած է ըլլայ հայկական մանրանկարչութեան, ըլլայ կոթողային նկարչութեան: Երկար տարիներ վարած է աշխատանոց մը, ուր իրեն աշակերտած երիտասարդ նկարիչներ՝ հարազատօրէն կ'օրինակէին եւ կը վերարտադրէին հին եկեղեցիներու որմնանկարները եւ ձեռագիրներու զարդագրութիւնները :

Ինքն իսկ նկարիչ, իր հմտութեան կը պարտինք այն անվիճելի քննական վկայութիւնը, որով փաստուած է այսօր թէ Էջմիածնի հնագոյն Աւետարանի վերջաւորութեան չորս մանրանկարները գործն են հայ արուեստագէտներու եւ ոչ թէ Հայաստան ներմուծուած սուրիական մանրանկարներ են, ինչպէս նկատուած էին անոնք՝ մինչեւ Լիտիա Տուրնովոյի կատարած փաստարկութիւնը :

Կորուստը մեծ է միջազգային պատմական արուեստի անդաստանին համար :

×

Փրոֆէսէօ'ր,
Դուք ինձ դուր չէք գալիս բնաւ,
Բայց ես դուր եմ եկել ձեր կնոջը այս լաւ
Եւ ձեր որդուն փոքրիկ —
Ձեր այս մռայլ տղին,
Որ չի ընտրի,
Երբեք,
Ձեր անազնիւ ուղին :
Կասկածելի էք դուք —
Ձեր կարմիր դէմքն անգամ,
Անեքթոտները ձեր ե'ւ տափակ, ե'ւ անհամ,
Ոզնանման խուզած ձեր մազերը այդ հարթ,
Օ', չեմ սիրում
Մարդկանց այդքան
Կուշտ ու պարարտ :
Սակայն,

Փրոֆէսէօ'ր,
Ի՜նչ մեծ յաջողութիւն,
Որ ձեր տան հէնց կողքին —
Ընկերս ունի մի տուն,
Ուր հրաւիրում էք, եւ մտնում ենք վստահ,
Սոսիսկի ենք ուտում մէկտեղ սեղան նստած,
Որ տանջուելով թէեւ,
Չցանկալով նոյնիսկ,
Տե'ս, խաղում եմ ձեզ հետ ես սեղանի թենիս :

Փրոֆէսէօ'ր,
Ո'չ ես,
Ո'չ ընկերն իմ, գիտէ՞ք,
Չենք մոռացել բնաւ, չենք մոռանայ երբեք,
Որ օրերին դժուար, այն օրերին անցած,
Ոչ թէ ծեծուողներին դուք բարեկամ դարձաք,
Այլ նրանց, որ ծեծող, աղանդաւոր էին,
Եւ մատնեցիք, որոնք
Տաղանդաւո՜ր էին :

Փրոֆէսէօ'ր,
Գործն այս անձնական չէ, օ', ոչ,
Նայեցէ'ք, դուք մի պահ հայեացքին ձեր կնոջ,
Որ տխուր է այնպէս, ինչպէս իր հոգին է,
Այս գեղեցկուհին,
Ափսո՜ս, որ ձեր կինն է:
Եւ լա՜ւ նայեցէք, դո'ւք,
Ձեր տղային էլ,
Թէ փինկ – փոնկ խաղալիս, որքա՜ն նա ջղային է,
Կորցրել է հաւատն իր արդէն ձեր հանդէպ,
Նա մերժել է ձեզ,
Եւ մերն է արդէն :

Փրոֆէսէօ'ր,
Դուք մեզ տակաւին պարտք էք,
Լոկ փինկ – փոնկումն է, որ մեզ անպարտ էք :
Պիտի կողոպտեմ ձեզ եւ անուանարկեմ :
Գուցէ կնոջ հարցում փոքր – ինչ, ես ձեզ յարգեմ,
Թողնեմ նրան ձեզ մօտ, բայց չեմ մոռանայ,
Պէ'տք է ձեր որդուն ձեզնից գողանամ...

ԵՒԿ. ԵՒՏՈՒՉԵՆԿՕ

(Թարգմ. ՄԿՐ ՍԱՐԳՍԵԱՆ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՐԿԻՊԱ շատ դժգոհ է ալժերացի ղեկավարներէն եւ մանաւանդ Պեն Պելլայէն «որ պետութեան մը ղեկավարի արժանավայել կեցուածքը չունի, բայց պէտք չէ զինքը շփոթենք մնացեալ Ալժերացիներուն հետ»: Թունուզի նախագահին համար, իրեն դէմ վիժած մահափորձը ճիւղաւորումներ ունէր Ալժերիոյ մէջ, այդ պատճառաւ ալ ետ կանչած է Ալժէի իր դեսպանը: Տնտեսական պատուիրակութիւնն ալ պիտի վերդառնայ: Այս կացութեան իբրեւ առաջին հետեւանք՝ Թունուզ բնակող Ալժերացիները օտարականի ինքնութեան թուղթ պիտի ունենան: Յարդ գաղթականի յատուկ կանոնագրի մը ենթակայ էին: Պեն Պելլա յայտարարեց թէ կը պատասխանէ Պուրկիպայի, եթէ հարկ տեսնէ :

ԿԵՅՑՔԷԼ, անգլիական աշխատաւորական կուսակցութեան պարագլուխը մեռաւ առջի օր, յետ երկարատեւ հիւանդութեան: 56 տարեկան էր: Փայլուն ուսումներ կատարելէ ետք քաղաքական փիլիսոփայութեան եւ տնտեսութեան մէջ, քաղաքական ասպարէզը սկսաւ 1945ին, երեսփոխան ընտրուելով: 1955ին, էթլիի կը յաջորդէր իբրեւ պարագլուխ աշխատաւորական (Լապուր) կուսակցութեան :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան համագումարին, չին պատուիրակը չկրցաւ խօսքը վերջացնել երբ բուռն յարձակում մը կ'ընէր Եուկոսլաւներուն վրայ, անարգանքներու ալ ենթարկուելով: Վու Սիու Շիան քանի մը անգամ կարգի հրաւիրած էր արդէն: Այս կը նշանակէ նաեւ թէ Չինաստան կը մերժէ Խրուշչեւի երկարած ձեռքը եւ չին – խորհրդային տարակարծութիւնը աւելի կը խորանայ :

Ես լաւ եմ, Դուք ո՞նց էք

Ամէն անգամ, երբ անցնում եմ Երեւանի որեւէ խորտկարանի առջեւից, ներսում քէֆ անող լոթիներ եմ տեսնում, սեղանի վրայ խմիչքի շշեր, բուրումնալից խորոված ու ֆէպապ, տաքացած գլուխներ եւ կարմրած դէմքեր: «Բա սրանք ընտանիք, կին, երախաներ չունե՞ն...» — մտածում եմ ես ու յիշում մի հին պատմութիւն:

Մեր հարեւան Մուկուչը հովիւ էր հարուստ Ենոքի տանը: Մի տուն լիքը մանուկներ ունէր Մուկուչը, որոնց եթէ թոնիրը լցնէիր՝ շորահոտ չէր գայ... Բոպիկ, տկլոր, կիսաքաղց... նրանց մայրը, որ սկզբում սեւ աչք – ունքով, լիքը թշերով հարս էր, երեխաների հոգսից տարէց տարի հալուեց, «չոփ տառաւ»: Վեց երեխա՞յ... Շորը հօ չկար ու չկար, բա այդքան ուտելիքը ո՞նց հասցընէր խեղճ Արեգնազը: Հասկ էր հաւաքում հնձած արտերից, բրիչով փորփորում, պալարներ էր գտնում «քարթելատեղերից», անտառից վայրի պտուղներ էր բերում: Այնքան կռացած գործ էր արել, որ խեղճի ողնաշարը ծռուել էր, ժամանակից առաջ ծերացել էր, թէեւ երեսունըհինգը նոր էր բոլորել:

Տեսնելով, որ ծայրը ծայրին չի հասցընում, դիմում էր միամիտ խորամանկութեան.

— Քնեցէք, բալէք ջան, իրիկուայ կերածը կորած ա...

Ու հէքեաթներ էր պատմում, վերացնում այս աշխարհից, որ քնեն:

— Իսկ երեխաների հա՞յրը, կը հարցընէք դուք:

Նրա «պաշտօնն» այնպիսին էր, որ իր ասելով տուն պիտի չգար ո՛չ ամառը, ո՛չ ձմեռը, ո՛չ ցերեկը եւ ո՛չ էլ գիշերը, հօտը եթէ մօտը շարունակ արթուն պահապան չունեցաւ՝ գայլերի բաժին կը դառնայ: Նա նոյնիսկ հագուստը ամիսներով պիտի չհանէր, այդպէս իր չօպանը հին գիւղում:

Ասենք, սէր էլ չունէր տուն գալու. հէնց ոտը չէմքին էր դնում, երեխաները փաթաթւում էին ծնկներին, թէ՝

— Ապի, ի՞նչ ես բերել...

Արեգնազն էլ առաջուայ նման սիրալիր չէր, միշտ իր բախտից էր դանգատւում ու նախատում էր, որ Մուկուչը սարերում ապրում է իր համար, անդարդ ու անհոգ:

Ու Մուկուչը նեղւում էր տանը, շատ էր նեղւում: Մի քանի մխիթարական խօսք էր ասում կնոջը, գրպանից վայրի միրգ էր հանում, բաժանում երեխաներին ու շտապում էր վերադառնալ իր հօտի մօտ: Այնտեղ լաւ էր, ազատ, օդը շնդշնդան... Գայլի կերածի մի մասը տեղն ու տեղը խորովում էր, ուտում, մնացածը տանում տիրոջը, թէ՝ «Էս ա թողել անիրաւը»: Կամ տոպրակից հանում էր պղնձէ թասը, փչում – մաքրում էր հացի փշրանքից, մէջը փշշալով կը թում էր թուխ ոչխարներից երկու – երեքին ու գլխին քաշում:

Դրանից էլ Մուկուչի վիզն էլ էր կարմիր, դէմքն էլ, իսկ ձայնը այնպէս զօրեղ էր, որ դմդմբացնում էր սար ու ձոր.

Կուշտ ուտելուց յետոյ սղալում էր շէկ պեխերը, հօտը փռում էր գիւղի դիմացի լանջին ու այնտեղից ձայն էր տալիս.

— Արեգնա՛զ, ես հլա լաւ եմ, դուք ո՞նց էք...

— Այ մարդ, ասում էր, ախր էն երեխեքը...

— Երեխեքին ի՞նչ կայ որ, հաւերի հետ քուջուջ անելով կը մեծանան, հանդիստ պատասխանում էր Մուկուչը ու կուշտ մարդու հզօր ձայնով կրկնում իր հարցը.

— Արեգնա՛զ, ես լաւ եմ, լաւ... Դուք ո՞նց էք:

ՎԱԽԹԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 90ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Ողորումներով ու ողբերով լի մեր պատմութեան ընթացքում հայ գրողի ամբողջ կեանքը եղել է նուիրաբերում ժողովուրդին, զոհաբերութիւն ու նահատակութիւն:

Մեր ժողովրդի բոլորանուէր ու նահատակ զինուորներից, իր հայրենասէրի ամբողջ անբասիր կեանքը մինչեւ վերջին շունչը հայ գրականութեան նուիրած գրողներից մէկն է եղել նաեւ արեւմտահայ արձակագիր ու բանաստեղծ, գրաքննադատ, լրագրող ու թարգմանիչ Արշակ Չօպանեանը: Ընտանիք ու երախաներ չի ունեցել նա: Ապրել է միայնակ: Բայց, նրա մեծ ու նուիրական ընտանիքը եղել է հայ ժողովուրդը, նրա գուրգուրանքի առարկան եղել են հայ գրականութիւնն ու գրական նոր սերունդը, որին, տասնեակ տարիներ շարունակ, աճեցրել է հայրական հոգատարութեամբ:

Արեւմտահայ մշակոյթի երբեմնի կենտրոն Պոլիսն անցեալ դարի 70–90ական թուականներին ծնունդ տուեց գրողների մի հրաշալի համաստեղութեան, որոնք գրականութիւնը սերտօրէն կապում էին կեանքի հետ, իրենց ստեղծագործական ներշնչումն ստանում առօրեայ կեանքից եւ գրականութիւնը ծառայեցնում ժողովրդին: Արձակագիրներ Արփիար Արփիարեանի, Գրիգոր Զօհրապի, Լեւոն Բաշալեանի, Տիգրան Կամսարականի ստեղծած իրապաշտ այդ հոսանքը, որը քննադատական իրապաշտութեան աչքի ընկնող մնայուն երկեր տուեց, միաժամանակ դաստիարակեց իրապաշտ ուղղութեան մի նոր սերունդ, որի մէջ իր արժանի տեղը գրաւեց Արշակ Չօպանեանը:

Չօպանեանը ծնուել է Պոլսում՝ 1872ին: Հայրը անկցի էր, ոսկերիչ: Աւարտել է Պոլսի Ազգային կենտրոնական ուսումնարանը: Աշակերտական նստարաններից, տակաւին 17 տարեկան հասակում, աշխատակցում է «Արեւելք» եւ այլ թերթերի: Նրա թարգմանութեամբ «Արեւելք» թերթում լոյս են տեսնում Ալֆոնս Տօտէի, Ֆլոպերի, Զօլայի եւ Ֆրանսացի այլ գրողների վէպերից հատուածներ, նորավէպեր եւ Կի տը Մոփասանի «Մահուան չափ հզօր» վէպն ամբողջութեամբ: Այդ տարիներին «Արեւելք»ի մէջ հրապարակւում են նաեւ նրա առաջին նորավէպերը, «Մեռելոց բարեկենդանը», «Մայրը» եւ մի շարք հէքեաթներ ու օրագրական հետաքրքիր էջեր:

1891ին աւարտելով Կենտրոնականը, Չօպանեանը, որպէս խմբագրի օգնական, աշխատանքի է անցնում «Հայրենիքում» եւ գրականութիւն է դասաւանդում Պոլսի մի քանի դպրոցներում:

1893ին լոյս է տեսնում Չօպանեանի «Մութ խաւեր» թատերգութիւնը: Ի հակադրութիւն դասական – վիպապաշտական մինչ այդ տիրապետող թատերգութիւններին, «Մութ խաւերը» իրական կեանքից էր եւ ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ՝ հռչակելով հեղինակի անունը: Ներկայացումներից գոյացած դումարով նա հնարաւորութիւն ունեցաւ շրջագայել Եւրոպայում ու բարեկամական, մտերիմ կապեր հաստատել Տօտէի, Զօլայի, Քոպէի եւ Ֆրանսական նշանաւոր այլ գրողների հետ: Ֆրանսական գրականութիւնը եւ գրողների հետ անձնական շփումը ընդարձակեցին նրա գեղագիտական մտահորիզոնը: Փարիզից նա «Հայրենիք» թերթին ուղարկում է իր գրական – գեղարուեստական տպաւորութիւնները

1894ին Չօպանեանը Պոլսում հիմնում է «Ծաղիկ» կիսամսեայ հանդէսը, որի շուրջ համախմբում է երիտասարդ գրողների: Բացի գրական – գեղարուեստական գործերից հանդէսում ինքը տպագրում է Գրիգոր Նարեկացու, Յակոր Պարոնեանի եւ եւրոպական ականաւոր մի քանի գրողների մասին ծաւալուն ուսումնասիրութիւններ:

Համիտեան վերահաս ջարդերի սարսափը Չօպանեանին եւս հարկադրում է հեռանալ Պոլսից եւ բնակութիւն հաստատել Փարիզում: 1898 թուականին այնտեղ նա հիմնում է «Անահիտ» հանդէսը, որը լոյս է տեսնում մինչեւ 1912 թուականը եւ երկար ընդհատումից յետոյ, 1920ից վերահրատարակւում է ու կանոնաւոր լոյս է տեսնում մինչեւ 1954 թուականը, երբ ողբերգական արկածի հետեւանքով դադարում է բաբախելուց հայ գրականութեանն ու հարազատ ժողովրդին մինչեւ վերջ նուիրուած գրողի սիրտը:

Բացի գեղարուեստական էջերից «Անահիտ» հանդէսում Չօպանեանը տպագրում է միջնադարեան հայ գուսանների մասին ընդարձակ եւ լուրջ ուսումնասիրութիւններ, որոնք նորութիւններ էին բացայայտում: Յատկապէս պէտք է նշել Նահապետ Քուչակի, Նաղաշ Յովնաթանի, Ղազար Սեբեստացու, Մինաս Թոխատեցու եւ ուրիշ հեղինակների մասին Չօպանեանի աշխատութիւնները, որոնք լուրջ ներդրումներ էին միջնադարեան հայ գրականութեան ուսումնասիրման գործում:

Ա. Չօպանեանը հրատարակել է նաեւ Պետրոս Դուրեանի եւ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի կեանքին ու գրական գործունէութեանը նուիրուած աշխատութիւններ, ինչպէս նաեւ «Հայրէններու բուրաստան» գիրքը:

Բացի ինքնուրոյն ստեղծագործութիւններից՝ Փարիզում Չօպանեանը կատարում է թարգմանական մեծ աշխատանք՝ հայ ժողովրդին, նրա գրականութիւնն ու մշակոյթը Եւրոպային ծանօթացնելու համար, յոյս ունենալով, որ այդ բոլորը կը նպաստեն թուրք ջարդարարների մերկացմանն ու Հայերի ազատագրական պայքարի յաջողութեանը: Նա Ֆրանսերէն հրատարակում է նաեւ հայ ժողովրդի ողբերգութեանն ու պաշտպանութեանը նուիրուած գրքոյկներ ու գրքեր. յիշենք «Հայկական ջարդերը», «Զէյթունի պատմութիւնը», «Հին եւ ժամանակակից հայ երգեր», «Հայ աշուղներ», «Հայկական բանաստեղծներ», «Հայ ժողովրդական բանաստեղծութիւններ» եւայլն:

Ֆրանսական ակադեմիան բարձր գնահատելով Ա. Չօպանեանի գրական գործունէութիւնը, հայերէնից Ֆրանսերէն կատարուած թարգմանութիւնների նշանակութիւնը, նրան շնորհում է Ասպետական Շքանշան, որ ոչ մի օտարազգի գրողի մինչ այդ չէր շնորհել:

1891 – 1895 թուականներին է, որ Պոլսի «Հայրենիքում» Չօպանեանը հանդէս է գալիս արձակ էջերով, «Թուղթի փառքը» վիպակով, պատմուածքներով նորավէպերով, հէքեաթներով, արձակ բանաստեղծութիւններով, ուղեգրական նկարագրութիւններով:

Բազմավաստակ գրողը զանազան ժամանակներում լոյս է ընծայել «Արշալոյսի ձայներ», «Թրթռումներ», «Հայրենի քնար», «Քերթուածներ», «Հայ էջեր» (արձակ եւ բանաստեղծութիւն), «Պատկերներ», «Կեանք եւ երազ», «Կայլակներ», աւելի ուշ՝ «Բանաստեղծութիւններ» ծաւալուն հատորը, «Բամբասանք» ու «Հրաշքը» թատերական գործերը:

Իր գեղարուեստական ստեղծագործու-

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՐԳԵԼԱՎԱՅՐԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԻՄ ՏԱՌԸ

— Գեննադիեւ...

— Ես եմ:

— Ե՞րբ հասան «Գ» տառին, սառեց Կովայլեովը:— Շուտով կը գայ իմ տառը: Այս ի՞նչ դժբախտութիւն է, շուտով կը գայ իմ տառը... Ժամանակ չկայ, Պեսկովա, ի՞նչ անենք, ասա, ի՞նչ անենք.. Պատմիր քո մասին, Պեսկովա...

— Ես նստել եմ երեքուկէս տարի, ունեմ էլի վեցուկէս: Իսկ դո՞ւ:

— Ես նոյնպէս: Բայց դու պատմիր քո ազատութեան մասին, երբ դու աշխարհումն էիր: Ո՞րտեղից էիր, ի՞նչ էիր անում դրսում, ո՞վ ունէիր...

— Դաւիթով...

— Ես եմ:

— Պատմիր, խնդրում եմ, Պեսկովա, արդէն կանչում են «Դ» տառը... Կը հանդիպե՞նք երբեւէ կեանքում...

— Երբեք... երբեք... ես կը մեռնեմ.. դուցէ կը մեռնես նաեւ դու... վեցուկէս տարի...

— Եւստիգենով...

— Ես եմ:

— Իմ տառը: Շուտով կը լինի իմ տառը... Ասա դոնէ քո տան հասցէն, Պեսկովա: Ո՞վ գիտէ, դուցէ հանդիպենք աշխարհում...

— Ես տուն չունեմ, թանկագին: Մերոնց աքսորել են իմ պատճառով: Ո՞ւր չգիտեմ:

— Ուրեմն լսիր իմ հասցէն... քաղաք Գամեն...

— Ելագին...

— Լսիր իմ հասցէն, լսիր... Քաղաք Գամեն, փողոց... սպասիր... մոռացել եմ մեր փողոցը... ասում են, դա աւիտամինոզից է: Մեր փողոցը... մեր փողոցը...

— Զախարով...

— Իմ տառը... մեր փողոցը... շուտով կը լինի իմ տառը... ի՞նչպէս էր մեր փողոցը...

— Մի փնտռիր, Կովալեով, ինձ պէտք չի գայ ձեր փողոցը, ես կը մեռնեմ...

— Ես չեմ թողնի, Պեսկովա, ես չեմ թողնի: Ես հրաշք կը գործեմ, ես սիրում եմ քեզ: Բայց ի՞նչ հրաշք գործեմ, ինչ, ի՞նչ...

— Զուեւ...

— Զուեւ... քանի՞ տառ մնաց մինչեւ իմ տառը... Պեսկովա, իմ կեանք, իմ հոգի, ես սիրում եմ քեզ: Ախ, որքան երջանիկ կը լինէինք մենք միասին... Լսիր, ես ինքս պատմեմ քեզ իմ մասին, ուզո՞ւմ ես:

— Պատմիր, շուտ, շուտ, արդէն կանչեցին «Ի» տառը...

— Չի կարող պատահել, միթէ՞ Զուեւը չէր վերջինը...

— Իվանովա Ալեքսանդրա Պետրովնա.

— Հետեւեալն իմ տառն է...

— Ոչինչ, ոչինչ, Կովալեով, դեռ ժամանակ կայ, Իվանովները շատ են: Պատմիր: Բայց ոչ, ոչ, ասա մի քանի լաւ խօսքեր, որ տանեմ ինձ հետ: Դու շա՞տ ես սիրում ինձ...

— Իվանով Ալիքսէյ Պավլովիչ...

Քրէականներից մէկը, տեսնելով գեղեցիկ աղջկան այդ «Ֆրայերի» հետ, մօտեցաւ խլելու: Բայց այդ պահին լայն ձեռքով տուած մի շառաչիւն ապտակ փակեց նրա քիթն ու բերանը:

— Ետ դարձիր, իժ, Ֆշշաց Ֆոֆանովը:

Զոյգը ոչինչ չնկատեց:

— Իվանով...

— Մօտենում է իմ տառը, Պեսկովա, ես ոչինչ չեմ կարող պատմել, գոնէ դու պատմիր մի բան, խօսիր, ասա, ինչ որ ուզում ես...

— Եկ լուռ կանգնենք այսպէս, ես էլ ուժ չունեմ խօսելու...

Ֆոֆանովը, լայն թիկունքը նրանց արած, մոռացել էր ամէն ինչ իր շրջապատում, լսում էր միայն նրանց, հազիւ զսպելով իր յուզմունքը: Նրանց իւրաքանչիւր հառաչանքը, ձայների իւրաքանչիւր ելեւէջը արտայայտում էին նրա համար բոլորովին անծանօթ մի զգացմունք, որից թունդ էր ելնում նրա հոգին, պտրտւում էր գլուխը: Տասնըվեց տարեկան հասակից, ինչ նա ապրել էր ճամբարներում, եւ մինչեւ հիմա, երբ նա տղամարդ էր՝ քսանըութ տարեկան, ոչ մի կին այդպիսի ձայնով չէր արտասանել նրա ազգանունը, եւ ոչ մի կնոջ նա չէր անուանել այդպիսի քնքշութեամբ...

— Իվանով...

— Եկ հրաժեշտ տանք միմեանց, Պեսկովա, իմ հարազատ, մօտենում է իմ տառը...

— Իվանով...

— Մնաս բարով ընդմիշտ, Կովալեով, իմ սէր, իմ միակ ապաւէն...

— Իվանով...

— Դանդաղ կարդացէք, իժեր, դղրդաձայն որոտաց յանկարծ Ֆոֆանովը:

— Ո՞վ էր, զայրոյթից խզուած ձայնով ծղրտաց պետը սեղանի ետեւից:

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(3 Շար.)

ՎՃՆՏՉԳ ԳՈՒԹԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀՈՒՅԶ

— Ի՞նչ , նորեկ, ընկերս Չաքոն :

— Դուռ ու կողպեք, ինչպես միշտ :

— Ինչո՞ւ վախ ու դող, ինչո՞ւ փախուստ, ինչո՞ւ ես դու նման ոմանց ուրիշների , որոնք ծնրադիր ու ակնածալից կանգնած են Տիրոջ առաջ :

Չաքոն ձեռքերը, որոնք ուռած էին ոսկորների ցավից, տարավ դեպի գլուխը, ապա ուսերը թոթվեց :

— Ինչո՞ւ վախենամ, ասում ես, ինչո՞ւ փախուստ տամ ինքս ինձ : Ես ինչո՞ւ պիտի ծնրադրեմ Տիրոջ առաջ, որ ինձ ոչ մի բան չի տվել, ոչ մի բան չի խոստացել, ոչ մի բան չի պարտավորվել ինձ համար անել : Ես ինչո՞ւ պիտի ակնածանքով նայեմ Տիրոջ տաճարին

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Եղիս Ալիքսանեան կը նուիրէ քսան Ֆրանք Աղքատախնամին, 20 Ֆրանք Կապոյտ Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին, 10 Ֆրանք «Յառաջ»ի բարդաւաճման, իր ամուսնոյն մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը եւ Փարիզի բոլոր մասնաճիւղերը իրենց սրտագին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, Մանուկներու Օրուան առթիւ ըստացուած նուէրներու, մասնաւորապէս Պ. Քանեանի (Սթրազպուրկ), ճոխ խաղալիկներուն համար, ինչպէս նաեւ Տիկ. Պեզազեանի, Տիկին Ագնազարեանի եւ Պ. Բ. Գավէզի իրենց նուիրած ուտելիքներուն համար :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին :

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մարտ 3ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Սալ տը լա Շիմի :

×

ԻՍԻԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 9, Սալ տէ Ֆէթ :

×

Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի պարահանդէսը Սփլանտիտի մէջ, Մարտ 2, Շաբաթ գիշեր :

×

Մարտ 17, «Ժողովուրդները կ'երգեն», Սորպոնի մէջ :

×

Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ Ընկերակցութեան Տարեկան պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 10ին :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար : Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ) :

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան :

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

SOCIÉTÉ FRANCE-CAMEROUN
HARPOUTIAN FRÈRES
24, Rne d'Enghien, Paris-10e

Կ'ՈՒԶՈՒԻ երիտասարդ պաշտօնեայ մը որ լրացուցած ըլլայ զինուորական ծառայութեան շրջանը, Փարիզի գրասենեակին համար :

Դիմել ԱՆՁԱՄԲ
Ամէն օր ժամը 14էն 15 :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

"ՀԱՅ-ԲՈՅԺ"Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

« Հայ – Բոյժ»ի խմբագիրը կը հաղորդէ թէ 1962 տարուան 12 թիւերուն փոխարէն պիտի հրատարակուի հատոր մը, որ վճարող բաժանորդներուն պիտի ղրկուի Մայիս ամսուան մէջ : Իսկ 1963 տարուան « Հայ – Բոյժ»ի թիւերը պիտի լրացուին ու ղրկուին մինչեւ 1963 տարուան վերջը՝ միայն կանխիկ վճարողներուն :

Բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեգինը ղրկել ըստ առաջնոյն, միշտ նոյն հասցէին :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 27ԻՆ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սրահին մէջ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, Կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Սէն Լուի (Ռիւ Ժէ) :

Դպրոցական տղոց կողմէ խմբերգ, տրամախօսութիւն, պար մանկական անակնկալներ, խեղկատակներ :

Ըստ աւանդութեան Կաղանդ Պապան պիտի բաժնէ մրգեղէններ, սրահի մէջ գտնուող բոլոր տղոց :

Կը խնդրուի Կրընոպլի, Լանսէի, Ֆիսքօզի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցներէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել դրպրոցի մանուկները :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, Ս. Վրացեան, Բ. տպ. Պէյրութ, լաթակազմ, պատկերազարդ, 684 էջ	45 Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, Պէյրութ, 317 էջ	7·50 Ֆ.
ՄԱՀԵՐԳ, ձայնագրեալ, Քէմանչիստ Ռուբէն, Պէյրութ,	5 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զազմազճեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ֆ. Բ. հատոր 5 Ֆ.	

Առաքման ծախքը գնողին վրայ
ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

LES
STOCKS AMERICAINS GARE DE LYON
NATION 4250
(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ)

— SONT A VOTRE SERVICE ! —
ET VOUS SOUHAITE UNE BONNE ANNEE

Toile de protection en tout genre neuve et américaine d'occasion
DISPONIBLE DE SUITE

HOUSSE VOITURE 450x320=50 F T.T.C.
en toile souple imperméable de couleur grise

5 % Remise au porteur de cette annonce
38, Rue de Chalon (dans la cour) PARIS - 12e, Métro : Gare de Lyon
PARKING DANS LA COUR !

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ ՆՈՐ ՍԿԱՒԱՌԱԿԸ ԹԻՒ 20169

ԳԱՆՁԱՐԱՆ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
TRÉSORS DE LA LITURGIE ARMÉNIENNE

Որ կը պարունակէ աւանդական հետեւեալ գեղեցիկ երգերը.

1.— ԱԼԵԼՈՒՔ (Ս. Ծննդեան եւ Ս. Զատկի), 2.— ՄԱՅՐ ԵՒ ԿՈՅՍ (Հարսանեկան), 3.— ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՇԱՐԱԿԱՆ (Ս. Սահակայ եւ Մեսրովպայ), 4.— ԱՐԵՒԱԳԱԼԻ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ, 5.— ԾՆՆԴԵԱՆ ՄԵՂԵԴԻ (Երկինք երկնից), 6.— ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՄԵԾ ԵՒ ՍՔԱՆՉԵԼԻ, 7.— ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻՒ պաշտամունք (Իշխանք ժողովեցան, Այսօր Աննառ, Տարածեալ), 8.— ՈՒՐ ԵՍ ՄԱՅՐ ԻՄ ...

Քառաձայն խմբերգ, եւ մեներգ երգէոնի ընկերակցութեամբ

Գեղարուեստական չքեղ գունաւոր կողքով, (48 վայրկեան)

Microsillon 33 tours, 30 cm. (48 minutes)

Փնտռել նաեւ նախորդ սկաւառակները :

Ժողովրդական երգեր եւ նուագախումբ
20103 (Հայ կովկասեան երգեր)
20136 (ARMENIE)
20157 (REFLETS D'ARMÉNIE)
20162 (ARMÉNIE IMMORTELLE)
20167 (PROMENADE EN ARMÉNIE)
10016 (մեներգ Իրիս Պիւլպիւլեանէ)

Կրօնական երաժշտութիւն
20114 (Եկմալեան պատարագ) 20150 Կոմիտասեան պատարագ :
(ԳԻՆ 30 Ն. Ֆ.)

Ստանալու համար դիմել՝ Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ,
14, Rue Petit, PARIS (9e) — Tél. : BOT. 99-22

Եկեղեցւոյ դիւանատունը՝
15, Rue Jean Goujon — Tél. : ELY. 67-03

Գաւառներու համար առաքում խնամուած ծրարով
contre remboursement

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MARDI 22 JANVIER 1963

ՅՕՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9511 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — No 9511

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ Պատրիարքին տեղեկագրին գլխաւոր մասերը.—

×

Անցնող տարուան ընթացքին մեր եկեղեցիներէն շատերը նորոգութիւն եւ բարեզարդութիւն կրեցին: Վերանորոգութեան այս թափը սկսուեցաւ Վոսփորի Ասիական ափի հեռաւոր Պէյքօզի Ս. Նիկողայոս ուխտավայր եկեղեցիով որուն տանիքը բոլորովին վերանորոգուեցաւ, իսկ ներսէն եւ դուրսէն ամբողջապէս ներկուեցաւ եւ մասնակի նորոգութիւններ կրեց: Դարձեալ Ասիական ափի Գանտիլլիի այրեցեալ եւ վնասեալ ուխտավայր եկեղեցին եւս շատ կանոնաւոր եւ ճաշակաւոր կերպով նորոգուեցաւ ու ներկուեցաւ: Կարեւոր բարեզարդութիւններ ունեցան նաեւ Եշիլգիւղի Ս. Ստեփանոս եկեղեցին եւ Թօփգափուի Ս. Նիկողայոս եկեղեցին, Գալֆայեան մատուռը եւ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ արտաքին մատուռը: Գնալը կղզիի եկեղեցին եւս տեսաւ անհրաժեշտ նորոգութիւն որ կը շարունակուի Ս. Ծնունդէն յետոյ: Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցին շատ ծանր եւ լուրջ նորոգութիւններ կրեց փայտաշէն տանիքը ամբողջովին վերցուեցաւ եւ կրաղիւս ամուր եւ միակը տուր տանիքով մը օժտուեցաւ եւ պատերը բարձրացան: Վերնատունը քակուեցաւ եւ ի նորոյ շինուեցաւ: Հակառակ աւելի քան եօթն ամիսներ առաջ սկսուած ըլլալուն դեռ չէ աւարտած այս եկեղեցիին նորոգութիւնը, որուն ծախուց կարեւորագոյն բաժինը վերցուցած է Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը, իբրեւ այն եկեղեցին ուր մկրտուած է Հիմնարկի մեծանուն հիմնադիրը Գալուստ Կիւլպէնկեան: Իսկ ի հիմանէ վերաշինուիլ սկսաւ Ղալաթիոյ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին որ քաղաքիս բարեզարդման ծրագրին իրագործման ընթացքին փլցուած էր տարիներ առաջ: Այժմ եկեղեցւոյ կմախքը ամբողջացած է եւ կը յուսանք կամօքն Աստուծոյ նախ քան լրանալը Տարիին, աւարտած տեսնել մեր այս շատ կարեւոր եւ պատմական եկեղեցիին վերաշինութիւնը: Կազմուած է Շինութեան Յանձնախումբ մը, որ առանց հանրային յատուկ հանգանակութեան, լոկ «խթիմլաք»էն եւ եկեղեցւոյ սիւներուն հիմնօրհնէքի առթիւ գոյացած գումարով շինեց եկեղեցւոյ ներքնայարկը, որ պիտի ծառայէ որպէս ուխտատեղի, ինչպէս նաեւ ամբողջացուց եկեղեցւոյ պատերուն եւ տանիքի շինութիւնը: Մենք անցեալ Նոյեմբերին այս դահլիճին մէջ կարգ մը պատուական ազգայիններու ներկայութեամբ եւ մասնակցութեամբ բացուած յայտարարեցինք այս տաճարի վերաշինութեան հանգանակութիւնը որ կը շարունակուի այժմ Վստահ ենք որ մեր ժողովուրդի բոլոր խաւերը անխտիր, սիրով պիտի մասնակցին այս աստուածահաճոյ գործին եւ իրենց նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեամբ պիտի փութացնեն այս եկեղեցւոյ շինութեան լրացումը:

Մեր եկեղեցիներէն ոմանց ալ յարակից Խորհրդարանները կամ սրահները նորոգուեցան կամ ընդարձակուեցան: Այսպէս Պալաթի Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցիի սրահը, խորհրդարանը, Դրպրաց Դասի եւ յարակից բոլոր սենեակները հիմնական նորոգութեան ենթարկուեցան: Թօփգափուի Ս. Նիկողայոս եկեղեցիին ներքնայարկը մաքրուելով եւ ընդարձակուելով կոկիկ սրահի մը վերածուեցաւ: Գուրուչէշմէի եկեղեցին արդէն իւկ ձեռնարկած է Երիցատան մը շինութեան: Այս առթիւ մեր գնահատանքը կը յայտնենք բոլոր այն պատուական ընտանիքներուն որոնք ստանձնեցին այս նորոգութիւններէն ոմանց ծախքերը ինչպէս նաեւ այս եկեղեցիներու թաղականութեանց եւ շինութեան յանձնախումբերուն որոնք անձնուիրաբար գլխաւորեցին եւ յաջողութեամբ պսակեցին այս նիւթական վերանորոգչական գործերը: Մեր օրհնութիւնը կուտանք նաեւ բոլոր նուիրատուներուն որոնց մեծ ու փոքր լումաներով կարելի դարձան շինարարական այս ձեռնարկները:

Ուրախութեամբ կ'անդրադառնանք որ նորոգութեան թափի մէջ են նաեւ մեր վարժարաններու շէնքերը, որոնք առհասարակ փայտաշէն ըլլալուն եւ նախքան առաջին համաշխարհային պատերազմը շինուած ըլլալով, գրեթէ ամէնքն ալ կը կարօտին շատ լուրջ եւ անյետաձգելի նորոգութեանց: Այս առթիւ երախտիքով կը յիշատակենք որ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկը շատ կարեւոր բաժինով կը մասնակցի այս նորոգութեանց եւ գրեթէ կիսովին կը թեթեւցնէ համայնքիս այս շատ ջաղցր բայց միաժամանակ ծանրը բեռը: Կարգ մը համեմատաբար մանրը նորոգութիւնները եւ յատակները քարեղէնի կամ կրաղիւսի վերածելով, ինչպէս կատարած են գրեթէ բոլոր վարժարանները, փայտէ սանդուխները եւ յատակները քարեղէնի կամ կրաղիւսի վերածելով ինչպէս նաեւ իրենց առողջապահական դրութիւնները բարելաւելով: Գատրքէօյի Ս. Թագաւոր եկեղեցիի Արամեան վարժարանը ամբողջական նորոգութեան ենթարկուեցաւ վերածուելու համար մեր ամենագեղեցիկ եւ ամէնէն արդիական պայմաններով օժտուած վարժարանին: Նոյն ձեւով ամբողջապէս նորոգուեցան Կէտիկփաշայի Մեսրոպեան վարժարանը եւ Սամաթիոյ Սահակեան վարժարանը: Խասգիւղի Ներսէսեան վարժարանին մէկ թեւը անցեալ տարի նորոգուած էր, միւս թեւին ալ ձեռնարկուած է այս տարի: Վարժարանը վերածուած գիշերօթիկի: Մեծ գնահատանքի արժանի են վերոյիշեալ վարժարաններու շինութեան պատասխանատու մարմինները որոնք ի գին նիւթական ու բարոյական ամէն զոհողութեան աշխատեցան իրենց վարժարանները օժտել աւելի լաւ պայմաններով որպէսզի թաղին զաւակները աւելի տանելի եւ հաճլի միջավայրի մը մէջ շարունակեն իրենց ուսմունքը:

Նորոգութեանց կարգին կ'իյնայ նաեւ մեր Դիւանատան շինութիւնը որուն ձեռնարկուեցաւ երեք ամիսներ առաջ ձեռնտուութեամբը մեր համայնքին մարմիններուն, քանի որ ի վերջոյ անոնց եւ Պատրիարքարանի Դիւանական թուղթերն են որ այստեղ պիտի պահուին:

(2 Շար.)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՒ

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՍԿՍԱՆ

ՔՈՆՐԱՏ Ատընաուրը Փարիզ հասաւ Կիրակի իրիկուն ուր, Երկուշաբթի օր խօսակցութիւններ պիտի ունենար տը Կոլի հետ:

Օռլիի օդակայանը զինքը դիմաւորած են.— Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ եւ վարչապետ՝ Փոմփիտու: Օդակայանը դրօշազարդուած էր Ֆրանսական եւ գերմանական եռագոյներով: Ընդունելութեան հանդիսութիւնները մասնաւորաբար կրճատուած էին որպէս զի 87 տարու վարչապետը չտառապի սաստիկ ցուրտէն եւ չլսուեցան իսկ ազգային փառերգները, ինչ որ պիտի ստիպէր ներկաները որ գլուխը բաց, ոտքի մնան բաւական ժամանակ:

Օռլիէն մեկնելէ առաջ, Ատընաուրը յայտարարութիւն մը ըրած է, ի մէջ այլոց շեշտելով.— «Փարիզ եմ, 18րդ անգամն ըլլալով: Բայց այս այցելութեան պատճառը յատուկ է, որովհետեւ յետագայ օրերուն ընթացքին, համաձայնագիր մը կ'ուզենք ստորագրել Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ, համաձայնագիր մը որուն տուեալները դանդաղօրէն զարգացած են անցեալին եւ կը մնայ կատարելագործել՝ ներկային:

«Արդ, կը շեշտեմ պատմական դէպք մըն է: Եթէ թերթերուն նայինք, կը տեսնենք մեծ խորագիրներ որոնք աշխարհի դրժուարութեանց մասին կը խօսին: Միշտ կարելի է լուծել: Ինչ կը վերաբերի Ֆրանքեւգերմանական համաձայնութեան, անիկա վերջ պիտի դնէ կռիւներու, հակասութիւններու, եւ պատերազմներու շրջանի մը, շրջան մը որ չորս դար տեւեց եւ հիմա վերջնականապէս անցած է:

«Հիմա, շատ սիրալիր խօսք մը ունիմ նախագահ տը Կոլի համար, որովհետեւ կ'անձնաւորէ շատ հաղուագիւտ բան մը.— Պատմութեան հասկացողութիւն մը որ իր մէջ կ'առնէ շատ լայն անցեալ մը եւ կը շարունակուի շատ հեռու, ապագային մէջ: Հասկցաւ թէ Ֆրանսա եւ Գերմանիա ի՞նչ կը ներկայացնեն աշխարհի մէջ եւ ուրեմն՝ համախոհութիւնը Եւրոպայի սրտին մէջ ապրող այս երկու դրացիներուն: Բայց այս համախոհութիւնը գործադրելը դիւրին չէ երկու ժողովուրդներուն համար, որովհետեւ դիտեն թէ յանձն պէտք է առնեն մեծ պատասխանատուութիւններ, պատասխանատուութիւններ, որոնք լայնօրէն կ'անցնին իրենց հարազատները եւ իրենց մէջ կ'առնեն բովանդակ Եւրոպան եւ նոյն ատեն արժէք ունին աշխարհի խաղաղութեան համար: Գիտեմ, եզրակացուցած է վարչապետը, որ երկու ժողովուրդները պատրաստ են իրենց պատասխանատուութիւնները ըստանձնելու»:

Ատընաուրրի ճամբորդութիւնը մասնաւոր իմաստ մը առած է, տրուած ըլլալով Պրիւսէլի մէջ ծագած տագնապը Անգլիոյ անդամակցութեան եւ տը Կոլի արտայայտութեանց առթիւ: Ի՞նչ դեր պիտի կարենայ խաղալ Ատընաուրը այս հարցին մէջ եւ ի՞նչ չափով պիտի կարենայ ազդել տը Կոլի վրայ: Պոնէն մեկնելէն առաջ, ըսած էր թէեւ թէ մեծ պատասխանատուները Անգլիացիներն են: Նշանակալից կը նկատուի որ Կիրակի իրիկուան յայտարարութեանց մէջ, մէկ խօսք չէ ըրած Հասարակաց Շուկայի բանակցութեանց մասին:

Պոնի մէջ, Արտաքին նախարար՝ Շրէօտէռ յայտարարած էր որ Անգլիոյ անդամակցութիւնը անհրաժեշտ է:

×

ԱՄԵՐԻԿԱ ՏԸ ԿՈԼԷՆ ՅՈՒՍԱԽԱԲ Է

Ուոշինկթընի քաղաքական շրջանակները լաւ չեն հասկնար տը Կոլի քաղաքականութիւնը:

Յուսախաբութեան եւ վիրաւորուած բարեկամութեան մթնոլորտ մը կը տիրէ պաշտօնական շրջանակներուն մէջ:

Մամուլին ոճը շատ խիստ է, մանաւանդ տը Կոլի հասցէին.— «Այս ծեր Ֆրանսացին՝ ամբարտաւան եւ սնափառ, Եւրոպայի բարբարոսը, մարդը որ Սթալինի հետ ամէնէն մեծ վնասը հասցուց Եւրոպայի»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ կիրակնօրեայ մամուլը շատ ծանր յարձակումներու շարք մը սկսած է տը Կոլի դէմ: «Տը Կոլ Մոսկուայի նշան կ'ընէ, յայտնելով թէ հո'ս, Արեւմուտքի մէջ, կայ մարդ մը որ պատրաստ է աչք առնելու Ատլանտեան Ուխտի պառակտումը: Մեծն Բրիտանիան դուրս ձգելով Հասարակաց Շուկայէն, տը Կոլ կը վիրաւորէ ազատ աշխարհը»: Օպզերվըրի համար «տը Կոլի հաւատքը ազգային գերիշխանութեան մը, ԺԸ. դարուն կը պատկանի»:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Արտաքին նախարարութիւնը Խրուշչեւի եւ Քենըտիի միջեւ փոխանակուած նամակներ հրապարակեց: Ասոնցմէ կ'երեւայ թէ Խրուշչեւ կ'ընդունի «2–3» տարեկան քննութիւններ Խորհ. Միութեան մէջ հիւլէական փորձերու դադրած ըլլալը ստուգելու համար: Քենըտի առնուազն ութ քննութիւն կ'ուզէ:

ՔԱՐԱՔԱՍԻ մէջ զողցուած Ֆրանսական թանգարաններու հինգ պաստառները գտնուեցան:

ՊՈՐՏՕ – ՌԻՎԻԷՌԱ ճեպընթացը դիծէն դուրս ելաւ, բայց ոչ մէկ զոհ կայ:

ՆԻՍԻ մէջ աննախընթաց փորձ մը կատարուեցաւ: Հիւանդ մը վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուեցաւ առանց զգայազրկութեան:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Սովիէթսկայա Լիթվան կը գրէ թէ հրեայ դերասանը՝ Սալոմոն Միխէօլս սպաննուած է «Բերիայի խըմբակին» կողմէ: Միխէօլս պատերազմի ատեն մաս կազմած էր հակաֆաշիստ հրեայ կոմիտէին: Սթալին այնքան կը գնահատէր անոր տաղանդը որ, յաճախ զինքը Կրեմլին կը հրաւիրէր, ներկայացումներ տալու համար: Անհետացած էր այն օրէն երբ Բերիա եւ իր մարդիկը մաքրագործումը սկսած էին:

ԿԷՅՑՔԷԼԻ վաղահաս մահը մեծ յուզում յառաջ բերած է աշխարհի մէջ եւ անշուշտ գլխաւորաբար Անգլիոյ մէջ ուր կը դժուարանայ նաեւ իր յաջորդին ընտրութիւնը՝ աշխատաւորական կուսակցութեան գլուխը:

ԳԱՀԻՐԷԻ Ալ Ահրամը կը գրէ թէ քաղաքական կռիւները կը զարգանան Սուրիոյ մէջ եւ թէ անջատողական շարժում մը ծայր տուած է բանակին մէջ: Բազմաթիւ սպաներ ձերբակալուած կամ պաշտօնազրկուած են:

ԵՄԷՆԻ կառավարութիւնը դիմում մը ըրաւ Խորհ. Միութեան, անոր զինուորական աջակցութիւնը խնդրելու համար:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ բացակայած է, առջի օր, համայնավար համագումարէն եւ գործատան մը մէջ, յանպատրաստից ճառ մը խօսած է, գլխաւոր Ամերիկացիներուն եւ աշխարհակալութեան դէմ: Ապահոված իր ունկնդիրները որ, Միացեալ Նահանգները երեք հարիւր հազար զինուորներով պիտի յարձակէին Քուպայի վրայ «աշխարհակալութիւնը, այսօր ինչպէս միշտ, դայլի ախորժակ ունի, բայց ստամոքսը շատ փոքր է զմեզ կլլելու համար»:

ՖՐԱՆՔԵՒԱԼԺԵՐԱԿԱՆ բանակցութիւնները վերջացան: Ալժերիա 1050 միլիոն Ֆրանք ստացաւ, դանձային այլ դիւրութիւններ եւ յատուկ օժանդակութիւն մը գիւղատնտեսական բարեփոխման իրագործման համար:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ կառավարութիւնը, իբրեւ պատասխան Թունուզի, ետ կանչեց Թունուզի իր դեսպանը:

ՍՊԻՏԱԿ ՏԱՆ մէջ տօնուեցաւ Քենըտիի նախագահութեան երկրորդ տարեդարձը: Հոն էին Լէոնարտօ տա Վինչիի նշանաւոր Ժոքոնտը (զոր Լուվրի թանգարանը փոխ տուած է) եւ Իվ Մոնթան, «այս երկու անփոխարինելի գանձերը» ըսած է Ճին Քելլի զանոնք ներկայացնելով: Ճաշին հասոյթը՝ մէկ միլիոն տոլար, դեմոկրատ կուսակցութեան ի նըպաստ էր:

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻՆ ՎՐԱՅ

Մռայլ օր մըն ալ այս: Այսպէս եղած են Փարիզեան օրերը սովորաբար եւ զարմանալին, այս պարագային, զայն մատնանշելն է:

Օրը կրնար եւ արեւոտ ըլլալ, բայց չեմ կարծեր որ այս յօդուածը սկսէր այլ պարբերութեամբ:

Բանաստեղծական ոճի հարկադրա՞նք թէ ոչ՝ գորշ գոյներու հանդէպ ցուցաբերուած պայմանագրական հակում: Ջանանք հերքել առաջինը,— հակառակ անոր որ ամէն մէկ Հայու մէջ մութ բանաստեղծ մը կը ննջէ —, եւ նկատենք երկրորդը՝ իբրեւ ընդունելի վարկած մը:

Իրականութեան դէմ մեղանչում չէ, եթէ ըսուի որ մեր իրականութեան մէջ, սեւը՝ գոյն ըլլալէ աւելի մթնոլորտ դարձած է, թանձր մառախուղի պէս ճնշիչ: Ու երբ ճերմակին վրայ սեւով կը գրենք, սովորութեան մը ընթացք տալու համար չէ, այլ հարկադրանք մը: Մեր պայմաններուն տակ ապրող սերունդի մը տժգոյն կեանքին էջերը ի՞նչ գոյնով կարելի էր գրել՝ եթէ ոչ սեւով:

Պատմութեան մէկ խօլ յորձանուտը լուսանցքին վրայ նետած է մեզ, կարմիր գիծէն անդին: Առժամեայ տեղ մըն էր այս, անհայրենիք մարդոց ընծայուած նպաստ մը: Թատրոնի մը սրահին մէջ՝ փոքրիկ աթոռակներուն վրայ անհանգիստ նստած հանդիսատէսներուն կը նըմանէինք հայեացքնիս յառած քովի բազկաթոռներուն: Այս է լուսանցքը, փոփոխութեան կարօտող վայր մը, ուր ահա երկար տարիներ կեցած ենք սպասման վիճակի մը մէջ. մինչ քովը, էջին լայն կողմը, թէկուզ կարմիր թանաքով՝ կը գրուի Հայոց մէկ պատմութիւնը: Ականատես ենք անոր, բայց ոչ մասնակից: Մասնակից ըլլալու համար պէտք է ճեղքել գիծը ու անցնիլ էջին միւս կողմը: Բայց քառասուն տարիներու սպասման մեր գոյավիճակը արգելք կը հանդիսանայ որ այդ քայլը առնենք:

Գիծը դարձած է հիմա անջրպէտ, ուր կարելի չէ այլեւս ոտք նետել առանց կամուրջի եւ, ինչո՞ւ անկեղծ չըլլալ ու չըսել որ հիմա՝ թէկուզ լուսանցքին վրայ, մեր աթոռակներուն խարխուլ ոտքերը ամրացուցած ենք ու մեր վիճակը դարձուցած... տեւական:

Նախանձելու ոչ մէկ պատճառ ունինք: Էջին այն կողմը Հայրենիքն է՝ այս կողմըն ալ Սփիւռքը: Հոն աւերակներու մէջէն քաղաքներ կը յառնեն. հոս ոչինչէն տուներ կը շինենք: Հոն բանուորներու քրտինքով հայրենիք կը շինուի. հոս մեր զանգուածներով սփիւռք կը կերտենք: Հոն Մեսրոպեան տառերով մշակոյթ կը ստեղծեն. հոս հայ դիրերով գրականութիւն կը մշակենք: Հոն հայ երգը լեռներուն վրայ կը սաւառնի. իսկ հոս... կը նահանջէ գորշ ճամբաներուն վրայ:

Այպանելի ոչինչ կայ այս բոլորին մէջ, սփիւռք ենք՝ բառին բուն իմաստով, այսինքն հող չունինք: Մեր ապարանքը աւազին վրայ կառուցած ենք, ծովին դիմաց, հոն ուր հովերը անհանգարտ կը մռնջեն: Հայոց պատմութեան մէկ էջըն ալ հոս կը գրուի անկասկած... աւազին վրայ: Հէքեաթային ոչինչ ունի ան ու կը նմանի աւելի կիրակնօրեայ թերթի մը երրորդ էջին մէջ զետեղուած անհրապոյր դէպքերու հաւաքածոյի մը, որ ուշ կամ կանուխ սահմանուած է դեղնած թուղթերու տրձակ մը ըլլալու:

Մանկութիւն չունենալէ վերջ, ահա կարծես դատապարտուած ըլլանք պատմութիւն իսկ չունենալու: Մագաղաթներու վրայ գրուող պատմութեան մասին է խօսքը եւ ոչ անդլխադիր «պատմութիւններու» որոնցմով, աւա՛ղ, հարուստ է մեր տարապայման կեանքը:

Տարիներ շարունակ երազներ փայփայեցինք ու երգեր երգեցինք առանց նահանջի: Ի՞նչ մնաց այդ բոլորէն, եթէ ոչ թախձոտ երգի մը խուլ արձագանգը: Կար ժամանակ երբ ամէն մէկ երգ յոյս մը կամ լոյս մը կը պարփակէր իր յառնող թռիչքներուն մէջ: Հիմա, աւա՛ղ, նոյն երգերը՝ իրենց մեռնող երանգներուն հետ, փետրաթափ պատրանք մըն է որ կը տանին դէպի անհունը, դէպի անանուն վայր մը:

Առանց նահանջի սկսած պատմութիւն մըն էր մերը, երբ հոգիները աւելի ծանր կը կշռէին քան մարմինները: Սփիւռքը ծանրացուց մարմինները, բայց ոչ հոգիները՝ որոնք նոյնքան սնունդի պէտք ունէին: Ու նահանջը մուտք գործեց մեր կեանքէն ներս, անձայն սողունի մը պէս հասաւ մինչեւ մեր սիրտը ու թոյնը դըրաւ մեր ուղեղին վրայ: Կը տառապի՞նք, դժբա՞խտ ենք, զուցէ անդիտակցաբար: Տառապանքն ալ սովորութեան հարց է եւ մենք վարժուած անոր: Անդրադարձումի պահերուն միայն (այնքան ցանցառ) կը զգանք պաղ սարսուռ մը, թաքուն կսկիծ մը, վերջապէս մեր անդորրութիւնը կըշտամբող աներեւոյթ ցնցում մը: Կը վանենք այդ բոլորը մեր ուռճացած մարմիններու ուժին շնորհիւ: Հոգեկան տուայտանքներով զբաղելու ժամանակ չունինք:

Քառասուն երկար տարիներ կանչեր արձակեցինք դէպի Հայրենիքը: Լուռ մընացին: Հիմա կանչեր կ՚արձակէ ան ու մենք կը մնանք լուռ: Զարենցի հետեւողութեամբ «պատգամներ» կ՚արձակուին հոն եւ մենք կը լսենք — Շիրազի «Երեւանեան կանչերը», Մահարիի «Լռութեան մէջ արձակած հուժկու ձայնը» ու դեռ Պարոյր Սեւակի յանդուգն քայլերը, «Արարատն ի վեր», ծանօթ են մեզի:

Անտարբեր չենք այդ բոլորին, աւելին, Հայրենիքէն եկած ամէն մէկ մեղեդի համանուագի պէս կ՚արձագանգէ մեր հոգիներէն ներս: Եւ հակառակ անոր, մագնիսի պէս կարչած ենք մեր աթոռակներուն լուսանցքին այս կողմը՝ որուն Սփիւռք կ՚ըսեն: Քինախնդրութիւն չէ այս, այլ կեանքի բնական օրէնք: «Երբ ես ուզեցի դուն չուզեցիր, հիմա ...»: Բուշկինի «Եւկէնիա Օնէկին»ի ծանօթ ընթերցողներուն հասկնալի է այս պարբերութիւնը: Մեր անդորրութիւնը հաղիւ գտած ենք հիմա երկար տարիներու սպառիչ սպասումներէ ետք:

Այսպէս տնօրինուեր է մեր ճակատագիրը Մաքիավէլիի ձեռամբ: Այս չէր մեր ուզածը, բայց համակերպեցանք: Պանդուխտ եւ այլամերժ վիճակ մը ունէինք երէկ, աւա՛ղ արմատ ձգեցինք: Հայրենիքի ծառաւ հոգիներ ունէինք երէկ ու այդ ծառաւը ամոքող երգեր: Երգերը մընացին իսկ հոգիները մութ քաղաքներու, գոլորշիներուն մէջ ապականեցան: Ապա՞ ուրեմն: Յուսալքութի՞ւն: Ամենեւին: Երգերու անհուն զանձեր ունինք: Երգենք ուրեմն հուժկու ու բամբ ձայնով, քանի չեն մոռցուած դեռ: Հոգիները դատարկուա՞ծ են իրենց կենսանիւթէն. ի՞նչ բոյթ, երգենք ու յառաջ ընթանանք դէպի Արեւելք կամ Արեւմուտք... ի՞նչ բոյթ, չէ՞ որ բոլոր ճամբաներն ալ Երեւանէն կ՚անցնին...: Երգենք ուրեմն ուրախ ու զուարթ՝ գինիով լեցուն բաժակներով ... որպէսզի խեղդենք այն թաքուն ըզդայնութիւնը, որ դարանակալ նստած՝ պատեհ առիթին կը սպասէ դէպի դուրս ժայթքելու: Երգե՛նք ընկերներ, անվեհեր, որպէսզի վիշտերու լեռ դարձած մեր էութենէն՝ լացը չպոռթկայ ջրվէժ արցունքներով ...:

Մռայլ օր մըն ալ այս եղաւ: Այսպէս են Փարիզեան օրերը սովորաբար: Այս տողերն ալ գրուեցան առանց արեւի, լեզի թանաքով եւ թերեւս աղօտ աչքերով ..: Օրերուն եւ ժամերուն մէջ սպրթած գաղտնի պահ մըն է այս, անդրադարձումի բոպէ մը՝ որ քիչ յետոյ կը չգանայ Փարիզեան հէքեաթ գիշերներուն լոյսերու ողողումին մէջ:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՅՈՒՇԵՐ ԱՏԱՆԱՅԷՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Մկրտիչ Կաթողիկոս Քէյֆըսիզեան, իր հիմնած Ժառանգաւորաց դպրոցի զարգացման եւ ալ աւելի յառաջացման նպատակով, գաղտնապէս կը դիմէ Քէնթըրպրիի արքեպիսկոպոսին եւ կը խնդրէ նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւն, սատարելու համար յիշեալ հաստատութեան, որ «Մկրտիչեան ժառանգաւորաց դպրոց» անունը կը կրէր: Թղթակցութիւնները կը կատարուէին Ատանայի Առաջնորդարանին միջոցաւ, Մերսինի անգլիական հիւպատոսին ձեռամբ ...: Այդ շրջանին Ատանայի կաթողիկոսական փոխանորդն էր հօրեղբայրս՝ Խաչատուր վարդապետ Տէր-Ղազարեան: Սոյ մայր վանքին լուսաբարապետ Սահակ եպիսկոպոս խնդրոյ մը առթիւ դժտուած էր Մկրտիչ Կաթողիկոսին հետ: Առիթէն օգտուելով, Սահակ Եպիսկոպոս կ՚ուզէ վրէժ լուծել եւ, լուր ունենալով Կաթողիկոսին Քենթըրպրիի արքեպիսկոպոսին հետ ունեցած թղթակցութենէն, կառավարութեան կը մատնէ Կաթողիկոսը, երբ արդէն ծպտուած անգլիացի երկու եպիսկոպոսներ քննութեան համար Սիս կը գտնուէին, Սուլթան Համիտ խիստ հրամանով մը կը հրահանդէ Կաթողիկոսին անմիջապէս Հալէպ երթալ եւ հոն առժամեայ բնակութիւն հաստատել:

Այս դէպքը տեղի կ՚ունենայ 1893ին եւ Մկրտիչ Կաթողիկոս սրտի ցաւէն կը վախճանի Հալէպի մէջ, 1894 թուականին:

1895ի ընդհանուր ջարդին զոհ կ՚երթայ Սահակ Եպիսկոպոս, Աշոտիի վանքին մէջ, ուր իրր աքսորեալ զրկուած էր Մկրտիչ կաթողիկոսին կողմէ, քաւելու համար իր դաւաճանութեան ծանրակշիռ մեղքը: Բնիկ սսեցի Կիրակոս եպիսկոպոս Փեքմէզճեան կ՚ընտրուի կաթողիկոսական տեղապահ:

Օրմանեան Պոլսոյ պատրիարք ընտրուած էր: 1896 Մարտին Գրիգորիս արքեպիսկոպոս Յովհաննէսեան Ատանա կը ժամանէ կաթողիկոսական նոր ընտրութեանց նախագահելու համար: Գրիգորիս Եպիսկ. Ալէաթճեան կ՚ընտրուի Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ:

Համիտ ընտրութիւնը չի վաւերացներ՝ Ալէաթճեանի յեղափոխական մտայնութեան ծանօթ ըլլալով: Վաւերացումը փութացնելու համար Պատրիարքարանի կրկնակի դիմումները ապարդիւն կ՚անցնին: Այս անորոշ վիճակին մէջ, կառավարութիւնը կը մտածէ տարբեր միջոցառումով մը չէզոքացնել Ալէաթճեանի ընտրութիւնը եւ, վերջապէս, կը հասնի իր նպատակին:

Հաճընի առաջնորդ Յովհաննէս եպիսկոպոս Գազանճեան, Աբրահամ եպիսկոպոս Մամիկոնեան, Նիկողոս եպիսկոպոս Դաւիթեան (Ֆռնուզի ծանօթ վանահայրը) եւ ոմն Կիրակոս վարդապետ Կէօքեան Պոլիս կը կանչուին, կը կաշառուին եւ կառավարութեան կողմէ հրահանդ կը ստանան, որ այս երեք եպիսկոպոսներէն մէկուն իբրեւ կաթողիկոս Կիլիկիոյ ընտրութիւնն ու օծումը անմիջապէս կատարեն:

Կառավարութիւնը իր նպատակին կը հասնի: Պոլսէն Սիս ժամանելով, այս տխրահռչակ խումբը, Մայրավանքին մէջ Յովհաննէս եպիսկոպոս Գազանճեանը գաղտնօրէն Կաթողիկոս կ՚օծէ եւ կը հաստատուի վանքին մէջ, միեւնոյն ատեն

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՐԳԵԼԱՎԱՅՐԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԻՄ ՏԱՌԸ

— Շտապում էք, կարծես մեղրաճանճ է ընկել ձեր ետեւից, կրկնեց Ֆոֆանովը, անցնելով զոյգի առաջ, այժմ սեղանի կողմից պատնէշելով նրանց: Կը խառնէք բոլոր Իվանովներին իրար հետ, սատանան չի ջոկի:

— Ազգանունդ, պահանջեց պետը:

— Հերթը կը հասնի կ՚իմանաք:

— Յօդուածդ ...

— Իմ փորմիւլեարը (հարցարանը) սեղանիդ վրայ է, ինչո՞ւ ես ինձ հարցնում:

— Լաւ, մենք քեզ հետ յետոյ կը խօսենք, սպառնաց պետը նորից նստելով:

— Իվանով ...

Երկու «Իվանովից» յետոյ նա ընդհատեց ընթերցումը: Առաջին խումբը լրիւ էր: Ուղեպահակների պետն ստորագրեց ստացականը, վերցրեց կանչուածների փորմիւլեարները: Ուղեպահակներն ու շները շրջապատեցին բանտարկեալներին եւ խումբը, քալելով դէպի աջ, ընկաւ մի նեղ կածան եւ շուտով անհետացաւ մեծ տայգայում:

Ժամանակի մի անսպասելի կաթիլ էր դա, որ ընկաւ Կովալեովի ու Պեսկովայի պապակ հոգիների վրայ: Երեք բոպէ յետոյ վերսկսեց ցուցակի ընթերցումը:

— Իվանչենկօ ...

— Երբ ես գնամ, չարտասուես, Պեսկովա, ամուր կաց, իմ անգին ... Ամուր կաց միշտ, միշտ, որ ապրես: Հիմա կը կարդան իմ տառը ...

— Իվանչուկ ...

— Ես քեզ չեմ մոռանայ երբեք, Կովայլեով, մինչեւ մահ ...

— Ես քեզ չեմ մոռանայ, Պեսկովա ... Ինչ երջանիկ ամուսիններ կը լինէինք մենք աշխարհում ...

— Կուսատկինա ...

— Իմ տառը... խեղդուած ձայնով արտասանեց Կրովայլեովը:

— Համբուրիր ինձ, Կովայլեով, վերջին անգամ ...

— Ես դեռ առաջին անգամ էլ չեմ համբուրել քեզ ...

Կովայլեովը համբուրեց աղջկայ այտը՝ արցունքից թրջուած: Ուրիշ արցունքներ, աւելի խոշոր ու տաք, կաթեցին աղջկայ այտի վրայ:

— Գոնէ հինգ բոպէ եւս, կծկուած կոկորդից հազիւ արտաբերեց Կովայլեովը, գոնէ հինգ բոպէ: Ո՞ւմ դիմել, Աստծո՞ւն, սատանայի՞ն, եթէ անկարելի է դիմել մարդկանց ...

— Կաշինցեւ ...

Կովայլեավն ու Պեսկովան լռեցին կէս խօսքի վրայ, սարսափով սեղմուեցին իրար եւ նոյնիսկ ընկրկեցին մի քայլ, կարծես գրոհող վտանգից: Դաժան հանդստութեանց ցուցակը մօտենում էր Կովայլեովին ...

— Կելլեր ...

Կովայլեովը տագնապից դողացող մատներով շօշափեց գտաւ աղջկայ ձեռքերը, շոյելու եւ նրան հանգստացնելու համար: Բայց նոյն բանի համար Պեսկովայի մատները փնտռում էին տղամարդու ձեռքերը: Նրանց մատներն անկանոն խճճուեցին իրար՝ աւելի խտացնելով նրանց տագնապը:

— Կիչիկին ...

Կովայլեովը լեզուով խոնավացրեց իր չորացած ու դունատ շրթունքները, արեց կուլ տալու մի անզօր շարժում, պատրաստուելով արտասանել «ես եմ» բառերը, զգալով, որ անկարող է արտաբերել ոչ մի հնչիւն:

«Ձեռքս կը բարձրացնեմ», որոշեց նա:

— Կնորին ...

Եւս մի ազգանուն... Ե՞րբ պիտի վերջանայ այս տառապանքը ...

— Կնկաղեւ ...

— Եւս մի ազգանուն ...

— Կովայլեով ...

— Ես եմ, բարձր ու յստակ հնչեց Ֆոֆանովի ձայնը:

— Խենթ, կիսաձայն բզաւեց Կովայլեովը եւ քաշեց նրա թեւը: Ֆոֆանովը կոպիտ ցնցումով ազատեց թեւը:

— Այդ դո՞ւ էիր բզաւողը, սրիկայ, կիսատ բարձրանալով սեղանի ետեւում, ասաց պետը: — Անուն, հայրանունդ ...

— Կլեբ Իվանովիչ:

— Յօդուածդ ...

— Ֆրանսական լրտես եւ անգլիական տիվերսանթ:

— Պարծենո՞ւմ ես, իժի ծնունդ, ինչո՞ւ չես անուանում յօդուածիդ համարը:

— Մոռացել եմ:

— Անցիր ձախ:

— Քաղաքացի պետ..., ուզեց բզաւել Կովայլեովը, բայց յաղթանդամ երիտասարդն իր կատաղի աչքերը ոլորեց նրա վրայ: Ապա, մի աննկատելի շարժումով շոյեց նրա ձեռքը:

— Մնաս բարեւ, մարդ..., շշնչաց նա: Շոյեց նաեւ աղջկայ ձեռքը:

— Եղէք երջանիկ... գոնէ էլի հինգ բոպէ ... Ուրիշ ոչնչով չեմ կարող ձեզ օգնել ...

«Գրական Թերթ», Դեկտ. 7, Երեւան

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(4 եւ վերջին մաս)

Համիա Պոլսէն կը փութացնէ վաւերացման հրովարտակը (Ֆերման) :

Սակայն, մէկ սիրտ՝ մէկ հոգի, խուժեցին վանք, դուրս վռնտելով այս ըմբոստ խումբը, որուն արարքը կատարկերպութիւնը դիլ անցնելով, իրական դէմ մը ստանալու ձեւակերպութեան մէջ մտած էր :

Կառավարութիւնը կը հրահանգէ ըմբոստ խումբին Առանա մեկնիլ, ուր Գաթողիկոսին օծումը աւելի օրինականութիւն պիտի տանար, եւ կառավարութիւնը աւելի խիստ պիտի վարուէր ընդվզողներուն հետ :

Եւ ահա, օր մըն ալ, Հինդշաբթի կէսին, «կաթողիկոս»ը(?) իր չքախումբով կը հասնի Առանա եւ, փոխանակ աթոռանիստ Ս. Աստուածածինն եկեղեցին խնձեանելու, ուր բուռն ընդդիմութեան պիտի հանդիպէր անկասկած, գացած կը մտնէ Սուրբ Գէորգ եկեղեցին, ուր կը պատարագէ Գալուստ Ծիշատակութեան պահն է : Երբ Գալանճեանի անունը կը յիշատակուի իբրեւ կաթողիկոս, ժողովուրդը միաձայն կը պոռայ. «Զենք ընդունիր, չենք ընդունիր» : Եւ այսպէս անտեսելի կը դառնայ յիշատակութիւնը : « Հայր մեր»ի տաեն կիրակոս վարդապետ, Համիտի Ֆերմանը ձեռքին, կը բարձրանայ ձախակողմեան խորանին տակ, կը բանայ Ֆերմանը դողդոջուն ձեռքով եւ կը սկսի կարդալ : Այդ պահուն միայն ցած խլրտումներ կը լսուին, վերջապէս, եկեղեցիէն դուրս կուգան պատրաստած եկեղեցականները, բայց ժողովուրդը կ'ընդդիմանայ անոնց Աջակողմեան հնչեալ : Ապահով էֆէնտիի եւ Ալայ պէյի յուցմունքներով, «կաթողիկոս»ը եւ եպիսկոպոսները, ստիպուած՝ ներով չջնջապատուած, կը մեկնին եկեղեցիէն՝ Սուրբ Սարգիսի Ջրհորին մօտ, Տէլիֆէրհաններու դարձադարձիկ փողոցէն, Իսպէս Օղլուի Օթէլին բանուկ ճամբէն, մինչեւ Ս. Աստուածածին եկեղեցին :

Մենք այդ տեսնողները Մարաշէն նոր հասած կը գնահատենք Աչխէնեան դպրոցի դուրսի դրան ընդարձակ սրահին մէջ, իսկ Տօրէն աւագ տարկաւագ Դիմաքսեան — յետագային Տօրէն եպիսկոպոս, կիւրինի առաջնորդ — եկեղեցիի փոքրիկ սենեակին մէջ, ուսկից՝ բոլոր անցուդարձերուն ականատես կ'ըլլայինք :

Այս խառնաչփոթ վիճակը տեւեց քանի մը չարաթ : Ձերբակալուածները աքսորուեցան Սիլիֆքէ, Օրմանեան երկու անդամ իր հրաժարականը տուաւ բացատրական թագրիրներով, որոնք չընդունուեցան : Անշուշտ Պատրիարքարանէն թէ՛ ճամբորդներու եւ թէ՛ այլ միջոցներով Առանայի աշխաջնորդական փոխանորդին չարունակ քաջալերական հրահանգներ կուգային, չընդունելու եւ տեղի չտալու խիստ հրամաններով : Վերջապէս, կառավարութիւնը ստիպուած Գալանճեան եւ Մամիկոնեան եպիսկոպոսները Մերսինի ճամբով կը ղրկէր Պէյրութ՝ հինգ օրէն ամսաթիռակ յատկացնելով Գալանճեան եպիսկոպոսին :

Հոս շատ յատկանշական պարագայ մը երեւան կուգայ : Օրմանեանի թագրիրներուն մէջ կը յիշուէր միայն ընդունելութիւն դուրս, դոր կատարելու կամ խորտակելու չէն համարձակիր : Մինչ այդ՝ Աւետիս էֆէնտի Սիսլեան, այս անգամ ընկերակցութեամբ Ալայ պէյին, կուգայ կրկին եւ մեծ խնդրանք ու ապաչանքներով, մերնան տաեն գալան խոստումներով, կը համոզէ Հայր Սուրբը եւ ժողովականները, որ բանան եկեղեցւոյ դուռը : Այդ միջոցին ազգէն քառասունի մօտ երիտասարդներ կը ձերբակալուին եւ բանտարկուին :

Վերջապէս, Գալանճեան « կաթողիկոս», իր եպիսկոպոսներով, մուտք կը գործէ եկեղեցի եւ պատարագը կը սկսի : Մոմաճաւալ ժողովուրդ մը՝ եկեղեցիին ու բակին մէջ. նոյնպէս ոստիկաններ ամէն տեղ : Պատարագի Յիշատակութեան պահն է : Երբ Գալանճեանի անունը կը յիշատակուի իբրեւ կաթողիկոս, ժողովուրդը միաձայն կը պոռայ. «Զենք ընդունիր, չենք ընդունիր» : Եւ այսպէս անտեսելի կը դառնայ յիշատակութիւնը : « Հայր մեր»ի տաեն կիրակոս վարդապետ, Համիտի Ֆերմանը ձեռքին, կը բարձրանայ ձախակողմեան խորանին տակ, կը բանայ Ֆերմանը դողդոջուն ձեռքով եւ կը սկսի կարդալ : Այդ պահուն միայն ցած խլրտումներ կը լսուին, վերջապէս, եկեղեցիէն դուրս կուգան պատրաստած եկեղեցականները, բայց ժողովուրդը կ'ընդդիմանայ անոնց Աջակողմեան հնչեալ : Ապահով էֆէնտիի եւ Ալայ պէյի յուցմունքներով, «կաթողիկոս»ը եւ եպիսկոպոսները, ստիպուած՝ ներով չջնջապատուած, կը մեկնին եկեղեցիէն՝ Սուրբ Սարգիսի Ջրհորին մօտ, Տէլիֆէրհաններու դարձադարձիկ փողոցէն, Իսպէս Օղլուի Օթէլին բանուկ ճամբէն, մինչեւ Ս. Աստուածածին եկեղեցին :

Մենք այդ տեսնողները Մարաշէն նոր հասած կը գնահատենք Աչխէնեան դպրոցի դուրսի դրան ընդարձակ սրահին մէջ, իսկ Տօրէն աւագ տարկաւագ Դիմաքսեան — յետագային Տօրէն եպիսկոպոս, կիւրինի առաջնորդ — եկեղեցիի փոքրիկ սենեակին մէջ, ուսկից՝ բոլոր անցուդարձերուն ականատես կ'ըլլայինք :

Այս խառնաչփոթ վիճակը տեւեց քանի մը չարաթ : Ձերբակալուածները աքսորուեցան Սիլիֆքէ, Օրմանեան երկու անդամ իր հրաժարականը տուաւ բացատրական թագրիրներով, որոնք չընդունուեցան : Անշուշտ Պատրիարքարանէն թէ՛ ճամբորդներու եւ թէ՛ այլ միջոցներով Առանայի աշխաջնորդական փոխանորդին չարունակ քաջալերական հրահանգներ կուգային, չընդունելու եւ տեղի չտալու խիստ հրամաններով : Վերջապէս, կառավարութիւնը ստիպուած Գալանճեան եւ Մամիկոնեան եպիսկոպոսները Մերսինի ճամբով կը ղրկէր Պէյրութ՝ հինգ օրէն ամսաթիռակ յատկացնելով Գալանճեան եպիսկոպոսին :

Հոս շատ յատկանշական պարագայ մը երեւան կուգայ : Օրմանեանի թագրիրներուն մէջ կը յիշուէր միայն ընդունելութիւն

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՎԱՍՏԱԿԸ

ՏԱՍՆԵՐԿՈՒ ՀԱՅՈՐՈՎ

———o———

Երեւանէն՝ երաժշտագէտ Ռ. Ամթայեան մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ Կոմիտասի գործերուն ամբողջական հրատարակութեան մասին.— « Այս ձեռնարկը կարելի եղածին չափ պիտի ըլլայ ամբողջական : Հաւաքածոյին մէջ պիտի դեռեւին Վարպետին գրիչէն եղած բոլոր արժէքաւոր գործերը : Հրատարակութիւնը ակադեմական, այսինքն դիտական բնոյթ ունի, այն է՝ նիւթերը կը տպագրուին միայն հեղինակին իսկական բնագիրներուն հիման վրայ, որով հաւրիւր առ հաւրիւր վստահելի են : Ամէն մէկ գործը մանրամասնօրէն ծանօթագրուած է՝ պատմութիւնը, տարբերակները, եւայլն : Եթէ որեւէ երգ քանի մը արժէքաւոր տարբերակներ ունի, բոլորն ալ տպագրութեան պիտի յանձնուին : Ամբողջ հրատարակութիւնը կը բաղկանայ 12 հատորներէ, հետեւեալ ձեւով :

ՀԱՏՈՐ Ա.— Մենակներգներ դաշնակի ընկերակցութեամբ, որոնք կապուած են կամ առընչութիւն ունին հայ դեղջուկ երգարուեստին հետ :

ՀԱՏՈՐ Բ.— Դեղջուկ ժողովրդական արուեստին հետ կապ ունեցող այն խմբերգները, որոնք տպագրուած են Կոմիտասի կողմէ, իրենց տարբերակներով :

ՀԱՏՈՐ Գ.— Նոյն ձեւի երգեր, որոնք հրատարակուած են Կոմիտասի մահէն առաջ եւ անտիպ երգեր : Պէտք է դիտել, որ այս երգերը շատ շատ են :

ՀԱՏՈՐ Դ.— Պիտի պարունակէ երեսուն դեղջկական խմբերգներ, որոնք մեծ մասամբ նոյն խմբերգներն են, բայց յատկապէս պարզ ներդաշնակումներ են, դոր Կոմիտաս բրած է դպրոցական կամ ժողովրդական երգչախումբերու համար : Այս հատորին մէջ պիտի ըլլան նաեւ այսպէս կոչուած «աղգային» երգերը (« Հի – մի էլ լուենք», « Հայ ապրինք», եւն.) եւ այն խմբերգները, որոնք դեղջուկ հանրերգին (փոլքլոր) հետ կապ չունին : Ասոնց թիւը եւս պատկառելի է :

ՀԱՏՈՐ Ե.— Հոգեւոր խմբերգներ (շարականներ, տաղեր, Պատարագ) եւ խորհուրդ ասոնց հետ կապ ունեցող այլ խմբերգներ :

ՀԱՏՈՐ Զ.— Դաշնակի գործերը :

ՀԱՏՈՐ Է. Ը. Թ.— Հայ դեղջկական եւ օտար ժողովրդական երգերու ձայնադրութիւնները : Կոմիտասի դիւանին մէջ գտնուած հայ ժողովրդական եւ պանակները այժմ 1200էն աւելի են (ցարդ տպուած են 370 հատը) : Օտար (քիւրտ եւ թուրք) եղանակները նոյնպէս շատ են եւ արժէքաւոր, ասոնք առանձին հատոր մը կրնան կազմել : Կան նաեւ հոգեւոր միաձայն եղանակներ, որոնց որ հատորին մէջ դետեղուիլը դեռ չէ որոշուած : Կրնայ ըլլալ, որ այս երեք հատորները չորս դառնան :

ՀԱՏՈՐ Ժ.— Գիտական աշխատութիւնները եւ յօդուածները, որոնց մէջ նոյնպէս անտիպ շատ բան կայ :

ՀԱՏՈՐ ԺԱ.— Բանաստեղծութիւններ, ինքնակենսագրութիւնը եւ նամակները : Կոմիտասի նամակները չահեկան են ոչ միայն իր կենսանկարագրութեան տեսակէտէն, այլեւ հայ մշակոյթին եւ անցեալի քաղաքական կեանքին առընչութեամբ :

ՀԱՏՈՐ ԺԲ եւ վերջին.— Վարպետին ուսանողական չջնջանի գործերը (շատ արժէքաւոր են), անաւարտ մնացած գործերը (օրինակ «Անուշ»» օփերային հատուածները) եւ այն բոլոր մնացած գործերը, որոնք ուշ գտնուելուն պատճառաւ նախորդ հատորներէն դուրս կը մնան : Կ'երեւի թէ այս հատորին մէջ պիտի դետեղուին այն քանի մը մեներգները (դաշնակով), որոնք դեղջկական հանրերգին հետ կապ չունին եւ մեծ մասամբ նոյն պէս ուսանողական չջնջանի գործեր են.— « Ջայն տուր ով Ծովակ», հայ եւ դերման բանաստեղծներու խօսքերով վիպերգներ, եւայլն :

Այս պիտի ըլլայ Կոմիտասի անձին ու վաստակին նուիրուած համայնապատկերը :

———o———

Այս խօսակցութեան պահուն, կինը պղուանք ու քիչ մըն ալ քէն բուրող նայուածքներ կը չանթէր Սաֆոյի, ամէն անգամ որ իր անունը կուտար. եւ այս բանը կը դիտուէր թէ Քրիստափորէն եւ թէ Աչոտէն, որոնք, սակայն, անոր չէին պղացներ իրենց հետաքրքրութիւնը, իրենց կասկածները :

Քիչ մըն ալ խօսակցեցան, յետոյ Սաֆո տիկին Անչքոմեան տարաւ եւ ձգեց հիւրանոցը, ոտվհետեւ, ինչպէս կ'երեւար դէմքէն, շատ յոգնած էր ճամբորդութենէն, եւ հանգստանալու պէտքը կը զգար :

— Աչոտ, ըսաւ Քրիստափոր ,երբ երկուքը մինակ մնացին, ես այդ կնոջ նայուածքը չհաւնեցայ, մթին, խրթին արտայայտութիւն մը :

— Ես ալ նոյնը նկատեցի, հաստատեց Աչոտ, այդ կնոջ աչքերուն մէջ անմարելի կրակ մը կը վառէր, Սաֆոյի դէմ լարուած զայրոյթ եւ անհաշտելի ատելութիւն մը դէմքին վրայ. չիտակը զայթակղեցայ ես, Քրիստափոր :

— Գիտե՞ս , յարեց Քրիստափոր, մեր դործին վնասարեր կրնայ ըլլալ այս պարագան. կին մը, որ կ'ատէ Սաֆոն, ի՞նչպէս պիտի ընկերանայ իրեն եւ միասին Պոլիս պիտի մտնէ, ես չեմ հաւատար :

— Ոչ ալ ես, կրկնեց Աչոտ, Սաֆոյին պղացնելու է այս բանը .

— Այո, այո, հաստատեց Քրիստափորը, պէտք է պղացնենք իրեն այս պարագան, պէտք է պրպտենք, պէտք է պեղենք, մինչեւ որ թափանցենք գաղտնիքը :

Այսպէս կը խօսակցէին վիշապի երկու անդամները, երբ երրորդ անդամը Սաֆո , վերադարձաւ առանձին եւ եկաւ նստաւ իր ընկերներուն մօտ :

Պահ մը լռութիւն պատեց, ոչ ոք խօսեցաւ, սկսան իրարու երես նայիլ ու զիրար կարդալ :

Ցետոյ , Աչոտ, խզելով լռութիւնը :

— Սաֆո, ըսաւ, ուրկէ՞ գտաք այդ կինը :

— Թիֆլիզէն, չըսի՞, պատասխանեց Սաֆո, շատ պարկեշտ կին մըն է, չէք գիտեր, քանի տարի է, այրի է մնացեր, երբեք խօսեցնել չէ տուեր իր վրայ :

— Եթէ այդպէս է, ընդմիջեց Քրիստափոր , աչքի չարաճճի ժպիտ մը դրկելով Աչոտին, բարի կին մըն է.

— Օ՛, բացագանչեց Սաֆո, բարի է, շատ բարի, պատուաւոր կին մը :

— Աղէկ , աղէկ, կրկնեց Աչոտ, խորհրդաւոր շեշտով մը, որուն իմաստը կ'ըմբռնէր Սաֆո :

— Աչոտ, ըսաւ Սաֆո, ի՞նչ ըսել կ'ուզես, բան մը գիտե՞ս, իմացած ես այդ կնոջ մասին, երբ Թիֆլիզ էիր :

— Ի՞նչ պիտի գիտնամ, ի՞նչ իմացած պիտի ըլլամ, Սաֆո, յարեց Աչոտ, ես հիմա տեսայ զինքը, բայց ի՞նչ պահեմ մեղքս ...

— Ի՞նչ , ի՞նչ , խօսէ, Աչոտ, մի քաշուիր, չիտակը խօսէ :

— Շիտակը խօսի՞մ ես, չարունակեց Մարթին, ձեր երկուքին յարաբերութիւնը կասկածելի դտայ, ձեր երկուքին միջեւ, բան մը կայ, մի պահեր Սաֆո :

— Ինչ պիտի ըլլայ, յարեց Սաֆո քիչ մը կարմրելով, բան մը չկայ, ինք ա նանկ է, մելամաղձոտ, ընկերութեան մէջ միշտ վհեհորտ, թախծոտ, բնաւ չի խօսիր, խօսակցութեան չի խառնուիր , մենաւոր, կասկածոտ կին մը, թէեւ շատ անձնուէր :

— Հիմա ձեր երկուքին միջեւ անցած դարձած մը չկա՞յ կ'ըսես, հարցուց Մարթին կշտամբող նայուածքով մը :

— Երբեք , երբեք, Մարթին, բողոքեց Սաֆո, տիկին Էլիզապէթը, ինչպէս ըսի, երբ ընկերութեան մը մէջ կը ղբաղնուի, շատ պաղ կը վերաբերուի, այդ է իր բնաւորութիւնը, բայց երբ մինակ է, ինծի հետ առանձին, եւ երբ վստահ է թէ դիտող մը չունի, ոչ ալ ունկնդիր մը, դուարթ թիթեռնիկի մը պէս իմ չուրջս կը թռչկոտի, սոխակի մը պէս կը դայլայլէ, կ'երգէ, կը խնդայ, կը պարէ , կը խաղայ, ի՞նչ կ'ըսէք, դուարթ է , զուարթ, աննման ընկերուհի մըն է ...:

— Աստուած տայ, Աստուած տայ, կրկնեց Աչոտ ժպտելով, խերը տեսնես ուրեմն ...:

Վիշապի Պատասխանատու Մարթինի երեք անդամներն ալ միանուագ խնդացին քրքիջներով, թէեւ Սաֆոյին քրքիջը կեղծ էր, ներքնապէս կը զայրանար, կը զդար թէ իր ընկերները թաց տեղ պատկողներէն չէին :

Սակայն Աչոտի մաղթանքները լսող ով. Սաֆոն ինք ալ չի զդար թէ իր բերած կինը օրէ օր կը պաղէր իրմէ, եւ յաճախ, նոյնիսկ ընկերութեան մէջ, չէր կրնար ծածկել, զսպել իր ներքինատելութիւնը, նողկանքը :

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒԶԱՆԴ

(Շար.)

ԵՐԼՏՉԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ԶՈՐՍ

———o———

Այս խօսակցութեան պահուն, կինը պղուանք ու քիչ մըն ալ քէն բուրող նայուածքներ կը չանթէր Սաֆոյի, ամէն անգամ որ իր անունը կուտար. եւ այս բանը կը դիտուէր թէ Քրիստափորէն եւ թէ Աչոտէն, որոնք, սակայն, անոր չէին պղացներ իրենց հետաքրքրութիւնը, իրենց կասկածները :

Քիչ մըն ալ խօսակցեցան, յետոյ Սաֆո տիկին Անչքոմեան տարաւ եւ ձգեց հիւրանոցը, ոտվհետեւ, ինչպէս կ'երեւար դէմքէն, շատ յոգնած էր ճամբորդութենէն, եւ հանգստանալու պէտքը կը զգար :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Փետրուար 2, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՆԻԻԹ.— ի՞նչ կը մտածեն Հայաստանի մտաւորականները Սփիւռքի Հայութեան մասին:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, Կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Սէն Լուի (Ռիւ Ժէ):

Դպրոցական տղոց կողմէ խմբերգ, տրամախօսութիւն, պար մանկական անակնկալներ, խեղկատակներ:

Ըստ աւանդութեան Կաղանդ Պապան պիտի բաժնէ մրգեղէններ, սրահի մէջ գտնուող բոլոր տղոց:

Կը խնդրուի Կրընոպլի, Լանսէի, Ֆիսքօզի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցներէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել դըպրոցի մանուկները:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի:

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3ին, Սթիւտիօ Ֆրէքի սրահին մէջ, 24, Ռիւ Տիւնուար:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Խմբերգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր եւ մանկական անակնկալներ:

Պիտի ներկայացուի փոքրիկ թատերախաղ մը՝ «ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ» եւ «ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՄՍՈՒՐ»:

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս Կաղանդ Պապան իր նուէրները պիտի բաժնէ սրահին մէջ գտնուող բոլոր պըզտիկներուն անխտիր:

Մուտքը ազատ է

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկին Անտոնեանի եւ զաւակաց եւ իր ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, ողբ. ընկեր Մանուկ Անտօնեանին մահուան առթիւ:

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին:

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մարտ 3ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, *Սալ տը լա Շիմի:*

×

ԻՍԻԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 9, Սալ տէ Ֆէթ:

×

Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի պարահանդէսը Սփլանտիտի մէջ, Մարտ 2, Շաբաթ գիշեր:

×

Մարտ 17, «Ժողովուրդները կ'երգեն», Սորպոնի մէջ:

×

Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ Ընկերակցութեան Տարեկան պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 10ին:

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի տարեկան մեծ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Փետրուար 17ի Կիրակի օր, Ժորժ Ե.ի շքեղ սրահներուն մէջ:

×

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օրը», Կիրակի, Յունուար 27:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ կէսօրէ վերջ ժամը 16ին, Սէն – Սիւլփիս եկեղեցւոյ մէջ, Փարիզ (6):

Պիտի պատարագէ Գերպ. Կ. ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ:

(Մեթրօ Սէն – Սիւլփիս):

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար: Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ):

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան:

Շնորհակալութեամբ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 27ԻՆ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սրահին մէջ:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ պարահանդէսը, այս Շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի շրջեղ սրահներուն մէջ:

Առաջնակարգ նուագախումբ (Լէ Քոմփանեօն տիւ Ռիթմ):

Սիրով կը հրաւիրուին մօտիկ շրջաններու Նոր Սերնդականները եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ական եղբայրները:

Այլազան անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ:

ՆՈՐ ՀԱՍՑԷ

Մարգարիտ Բաբայեանի նոր հասցէն է.

1, Rue Gergovic, Paris - 14e

"ՀԱՅ-ԲՈՅԺ"Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

«Հայ – Բոյժ»ի խմբագիրը կը հաղորդէ թէ 1962 տարուան 12 թիւերուն փոխարէն պիտի հրատարակուի հատոր մը, որ վճարող բաժանորդներուն պիտի ղրկուի Մայիս ամսուան մէջ: Իսկ 1963 տարուան «Հայ – Բոյժ»ի թիւերը պիտի լրացուին ու ղրկուին մինչեւ 1963 տարուան վերջը՝ միայն կանխիկ վճարողներուն:

Բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեգինը ղրկել ըստ առաջնոյն, միշտ նոյն հասցէին:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, Ս. Վրացեան, Բ. տպ. Պէյրութ, լաթակազմ, պատկերազարդ, 684 էջ	45 Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, Պէյրութ, 317 էջ	7·50 Ֆ.
ՄԱՀԵՐԳ, ձայնագրեալ, Քէմանչիստ Ռուբէն, Պէյրութ,	5 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Չազմազճեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ֆ. Բ. հատոր 5 Ֆ.	

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

FOURRURES

ROGER YOPIAN

84, Boulevard de Stalingrad
CHOISY-LE-ROI (Seine)

Neuf et Réparation — Prix Intéressants

Autobus
183 de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Dr. Roux

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ

ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ

ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ

Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)

ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin /Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MERCREDI 23 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9512 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9512

ՄԵԾ ԱՂԷՏ ՄԸ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՂԻՆ ՄԷՋ

ՀՐԴԵՀ ՄԸ ՔԱՐԱՆԹԻՆԱՅԻ ՄԷՋ, ՀՐՈՅ ՃԱՐԱԿ ԿԸՆԷ 200Է ԱՒԵԼԻ ՀԻՒՂԵՐ

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՇ ՀԱՍԱԾ Է

165 ՀԱՅԵՐ ԱՆԱՊԱՍՏԱՆ ՄՆԱՑԱԾ ԵՆ

Պէյրութէն հասած Աղդակի վերջին թիւերը (Յունուար 18 եւ 19) հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան այն հսկայ աղէտին մասին որ տեղի ունեցած է Քարանթինայի թաղը, անցեալ հինգշաբթի :

×

Հինգշաբթի գիշեր, ժամը 9ին, անծանօթ պատճառներով, հրդեհ մը ծագեցաւ Քարանթինայի հիւղաւանին մէջ :

Շուտով հրդեհը մեծ համեմատութիւններ ստացած է, տարածուելով մինչեւ Քարանթինայի Հայոց եկեղեցիի շրջապատը եւ լափելով երկու հարիւրէ աւելի տնակներ :

Պէյրութի հրշէջ խումբը ուշ հասած ըլլալով, ամբողջ թաղին մէջ յուզում եւ իրարանցում տեղծուեցաւ : Բոցերը տասնեակ մեթրներով երկինք կը բարձրանային, մղձաւանջային վիճակ մը ըստեղծելով աղէտեալներու մօտ, որոնք տուն տեղ ձգած, հազիւ մէկ հագուստով, դուրս կուգային բոցավառ շրջանէն :

Արարական հիւղաւանէն սկսած այս կրակը շուտով հասած էր հայկական շրջանը, ուր ամբողջ ժողովուրդը, մէկ մարդու պէս, փրկութեան գործին նուիրուած էր :

Հայ երիտասարդներ գործի լծուած, կրակ առած շրջանը առանձնացնելու համար, կարգ մը հիւղեր կը քանդէին, իսկ ուրիշներ շրջանի տուները կը պարպէին :

Ժողովուրդին մօտ ստեղծուած սարսափն ու յուզումը չափ ու սահման չունէր : Հրդեհի ծագումէն մօտ մէկ ժամ ետք հասած հրշէջները գործի լծուեցան եւ կրցան աղէտը սահմանափակել : Ժամը 11ին, գրեթէ մարած էր կրակը : Ելեկտրական բոլոր գիծերը այրած ըլլալով, շրջանը մնացած էր խաւարի մէջ, աւելի սաստկացնելով խուճապը :

Աղէտեալ ընտանիքներ, ծեր, երախայ, այր ու կին, մաս մը ապաստանեցան Քարանթինայի վարժարանը, որ հազիւ փրկուած էր բոցերէն, ուրիշներ իրենց ազդականներուն տուները փութացին :

Ընդհանուր դատախազը, ընկերակցութեամբ սստիկանութեան տնօրէնին եւ Պէյրութի հարցաքննիչ դատաւորին, տեղւոյն վրայ սկսաւ նախնական քննութիւնները ճշդելու համար հրդեհին պատճառը :

Քարանթինայի մէջ պատահած ահաւոր հրդեհը խոր յուզում ստեղծած է Լիբանանի բոլոր շրջանակներուն մէջ : Ուրբաթ օր միայն յայտնի եղաւ, թէ որքան մեծ եղած է տարողութիւնը աղէտին, որուն հետեւանքով 150 խրճիթներ հրոյ ճարակ դարձած են եւ աւելի քան 600 հոգի անպատսպար մնացած :

Կառավարութիւնը անմիջապէս մտահոգուեցաւ այս ծանր աղէտով, որ կը հարուածէր համեստ դասակարգի պատկանող հարիւրաւոր ընտանիքներ :

ԻՆՉՊԷՍ ՍԿՍԱՒ ՀՐԴԵՀԸ

Գիշերուան ժամը ճիշդ 9ին, Քարանթինայի կեդրոնական թաղին մէջ գտնուող արաբական ընտանիքի մը խրճիթէն սկսաւ հրդեհը, օճախի մը մօտ եղող պենզինի շիշը կրակ առած ըլլալով : Բոցերը արագօրէն սկսան տարածուիլ խիտ տուներու շարքերէն ներս՝ սրտաճմլիկ տեսարան մը պարզելով ամբողջ շրջանին մէջ : Միաժամանակ տեղի ունեցած երկու պիւթակազի շիշերու պայթումը աւելի վախ եւ խուճապ ստեղծեց շրջանի բնակչութեան մէջ : Կրակ առած տան տիկինը, որ առիթ չէր ունեցած փախչելու, իր 14 տարեկան զաւկին հետ այրեցան ու տեղւոյն վրայ մահացան : Կան նաեւ այրուցք ստացող բազմաթիւներ, որոնց մէջ կը գտնուին քանի մը Հայեր :

ՀՐՇԷՋՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱՑՈՒՄԸ

Անմիջապէս որ կրակը ծայր տուած է, հեռաձայնային դիմումներ կատարուած են հրշէջներու կեդրոնը, բայց դժբախտաբար, հրշէջ խումբը չէ կրցած ժամանակին հասնիլ եւ հազիւ երեք քառորդ ժամ ետք սկսած է մարելու գործողութիւնը : Միւս կողմէ, հրշէջները մեծ դժուարութիւններու մատնուած են շրջանի փողոցներու նեղութեան պատճառով : Այս կացութեան առջեւ, կարիքը զգացուած է նաեւ Օգակայանի հրշէջներուն, որոնց հասնելէն ետք միայն կարելի եղած է կրակը զսպել :

ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Աղէտին լուրը իմանալով, անմիջապէս Քարանթինա փութացած են Պուրճ Համուտի քաղաքապետ Պ. Յակոբ Աշճեան, պետական երեսփոխաններ զօրավար Ճեմիլ Լահուտ, Վարդգէս Շամլեան եւ Մովսէս Տէր-Գալուստեան, որոնք օգնութեան գործը կազմակերպած եւ անմիջական անհրաժեշտ միջոցներու կարգադրութեամբ զբաղած են : Իրարու ետեւէ օգնութեան հասած են Բանակը եւ թիւ 16 ջոկատը :

Հրդեհը աւերած է շուրջ 150 տուներ, որոնցմէ երեսունը կը պատկանին Հայերու : 165 Հայեր անպատսպար մնացած են, իսկ բազմաթիւ արաբ հայրենակիցներ նոյն վիճակին ենթարկուած են :

Նիւթական վնասները անհաշուելի համեմատութիւններու հասած են : Հրոյ ճարակ դարձած խրճիթներու մէջ գտնուող բոլոր գոյքերն ու կարասիները այրած են : Շատեր հազիւ կրցած են գիշերանոցով մը փախչիլ իրենց տուներէն :

Առաւօտուն աղէտին վայրը հասած են պետական երեսփոխաններ Պ. Ժողէֆ Զատրը եւ Խաչիկ Պապիկեան, Պէյրութի Քաղաքապետական Խորհուրդի անդամներ Պ. Պ. Ուաֆիք Նսուլի եւ Ժիրայր Խաչատուրեան, որոնք տեղւոյն վրայ արձանագրութիւններ կազմած են անպատսպարները տեղաւորելու եւ պարենաւորելու համար : Միւս կողմէ, Քաղաքապետական Խորհուրդի նախագահ Պ. Էմին Պէյհում ամբողջութեամբ տրամադրուած է աղէտեալներու օգնութեան գործին եւ դիմումներ կատարած Առողջապահական նախարարութեան, բանակի հրամանատարութեան եւ Լիբանանեան Կարմիր Խաչին :

Քարանթինա փութացած էին նաեւ Առաջնորդական տեղապահ Տէր Յարութիւն Ա. քհնյ. Կէպէնլեան, ընկերակցութեամբ Քաղաքական Ժողովի ատենապետ Պ. Ռուբէն Մավիսադալեանի, Լիբանանի Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչները, Լիբանահայ Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութեան գործավար Տիկին Լ. Սասունի, Զուիցերական Բարեսիրական հաստատութեան տնօրէնուհի Օր. Վիցցիման, Գարակէօղեան հիմնարկութենէն Տիկին Դաւիթեան :

Առտուն Կեդր. Կոմիտէն, Քարանթինայի կոմիտէն, Օգն. Խաչը, Թաղականութիւնը, Մեսրոպեան վարժարանի տնօրէնութիւնն ու ուսուցչական կազմը մասնաբար կազմած են յանձնախումբ մը՝ զբաղելու համար օգնութեան գործով :

Կէսօրէ ետք, ժամը մէկին, բանակի ներկայացուցիչ սպաներ, ընկերակցութեամբ քաղաքապետութեան անդամ Պ. Ժիրայր Խաչատուրեանի, եկած են աղէտին շրջանը եւ տեղւոյն վրայ ստուգումներ կատարելէ ետք, ընտրուած են երկու բացօթեայ յարմար վայրեր՝ Հայերու եւ Արաբներու յատուկ վրաններ լարելու համար : Բանակը տրամադրած է 150 – 200 վրաններ եւ վեց հարիւր վերմակներ իր աղետեալները պատսպարելու համար :

Պ. Պ. Ուաֆիք Նսուլիի եւ Ժիրայր Խաչատուրեանի անմիջական կարգադրութեամբ, թրաքթէօրներ սկսած են հարթել հրդեհուած վայրը՝ հաւանական համաճարակներու առաջքը առնելու մտահոգութեամբ :

Կէսօրին արդէն, Լիբանահայ Օգն. Խաչը իր «Պնակ մը կերակուրի» ձեռնարկով, կերակրած էր աղետեալները : Իսկ Լիբանանեան Կարմիր Խաչը պիտի զբաղի պարենաւորման եւ զգեստաւորումի խնդրով :

Վերջին պահուն կ՝իմանանք, որ Ներքին Նախարարը չփման մէջ մտած է Ֆրանսական դեսպանատան հետ եւ խնդրած, որ աղետեալները առժամապէս ապաստան գտնեն Նահրի մէջ գտնուող Ռէժիի նախկին չէնքերուն մէջ, որոնք Ֆրանսական ստացուածք են :

Միւս կողմէ, փոխ-վարչապետ Ֆիլիփ Պուլոս եւ Հանրօգուտ Շինութեանց նախարար Փիէռ Ճեմայէլ եւս այցելած են աղետահար շրջանը եւ խոստացած ամէն օժանդակութիւն ընծայել աղէտեալներուն :

Իսկ երեկոյեան մօտ շրջանը այցելած է Ներքին Նախարար Պ. Քամալ Ճումպլաթ, ընկերակցութեամբ պետական երեսփոխան Պ. Խաչիկ Պապիկեանի՝ վերջին կարգադրութիւնները ընելու համար :

Այս համաձայնագրին յօդուածները կը նախատեսեն, որ արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ երկու երկիրներու Պետութեան եւ կառավարութեան ղեկավարները հանդիպում ունենան առնուազն, տարին երկու անգամ : Արտաքին նախարարները, Պաշտպանութեան, եւ լուսաւորութեան նախարարներ հանդիպում ունենան երեք ամիսը անգամ մը :

Սպայակոյտերու ընդհանուր պետերը պէտք է տեսնուին երկու ամիսը՝ անգամ մը : Արտաքին նախարարութեան երեք բարձր պաշտօնեաներ, քաղաքական հարցերու տնօրէնը, տնտեսական հարցերու տնօրէնը եւ մշակութային հարցերու տնօրէնը պիտի հանդիպին ամէն ամիս :

Զինուորական գործակցութեան վերաբերող տրամադրութիւնները կը նախատեսեն .—

Ա) Փորձի շրջան մը ընող զինուորներու փոխանակում, հասարակաց ռազմափորձեր :

Բ) Զինամթերքի (բացի հիւլէական զէնքերէ) հասարակաց հետազօտութիւն եւ շինութիւն :

Գ) Հասարակաց ուսումնասիրութիւններ՝ ռազմագիտական եւ թաքթիք :

Ինչ կը վերաբերի մշակութային եւ երիտասարդական հարցերուն, համաձայնագիրը կը նախատեսէ համալսարանական վկայականներու հաւասարութիւն : Գերմաներէն լեզուի ուսուցման զարգացում Ֆրանսայի մէջ եւ փոխադարձաբար, ուսանողներու եւ թոշակներու փոխանակում, եւն. եւն :

× Այս խօսակցութեանց եւ գործակցութեան լուսանցքին վրայ, դժգոհութիւնները կը շարունակուին եւրոպական երկիրներուն մէջ : Հոլանտացիք կը յուսան որ Ատընաուրը պիտի չհամարձակի տը Կոլի եւրոպական քաղաքականութեան հետեւիլ : Գալով Ամերիկացիներուն, շատ խիստ են տը Կոլի հանդէպ եւ Նիւ Եորք Թայմզ կը գրէ թէ Ատընաուրը պէտք է ընտրէ Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ .— « Եթէ տը Կոլ եւ Ատընաուրը կ՝ուզեն որ պաշտպանենք Եւրոպա մը որ կասկածի կ՝ենթարկէ ամերիկեան բարեկամեցողութիւնը, եթէ կը խորհին թէ կը գործակցինք կոլիստ Եւրոպայի մը հետ որ կը մերժէ եւ կը նուաստացնէ Անգլիան, եթէ կը խորհին թէ պիտի գործակցինք «պաշտպանողապաշտ» Եւրոպայի մը հետ որ ցամաքամասը կը դնէ Ատլանտեանէն առաջ, այն ատեն մեզմէ կը սպասեն բան մը որ երբեք զոյութիւն չէ ունեցած » :

× Մաքմիլլն Լիվերփուլի մէջ ճառ մը խօսեցաւ ուր շեշտեց մանաւանդ թէ եթէ երբեք «սկզբունքի առարկութիւն մը զոյութիւն ունէր պէտք է որ տեղեակ պահէին զիրենք առաջին օրէն» :

Մաքմիլլն յիշելէ ետք թէ Եւրոպայի միասնակութեան համար առաջին աշխատողներէն մէկը եղած է «բոլոր ժամանակներու անգլիացի մեծ հայրենասէրը՝ Ուինսթըն Չըրչիլ » յայտնած է թէ ինչպէս Ֆրանսացիք յատուկ կապեր պահած են իրենց նախկին հողամասերուն հետ, բնական է որ նոյնն ընէ՝ Անգլիա :

Մաքմիլլն չի հասկնար Հասարակաց Շուկայի անդամներէն մէկուն յանկարծակի յետքայլը, կը մաղթէ որ ան ճակատագրական չըլլայ :

ՔԱԹԱՆԿԱՅԻ հարցը վերջնականապէս լուծուած կը թուի : ՄԱԿի զօրքը Քոլվեզի մտած է առանց կրակ բանալու : Զոմպէի անկախ պետութիւնը այլեւս մաս կը կազմէ Քոնկոյի ամբողջականութեան :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Պերլինի մէջ վերջ գտաւ համայնավար կուսակցութեան համագումարը : Ուլպրիխթ իր փակման ճառին մէջ, համաձայնութիւնը տուաւ Խ. Միութեան խաղաղ համակեցութեան քաղաքականութեան :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ - ՏԸ ԿՈԼ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՄԱՔՄԻԼԸՆ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ՏԸ ԿՈԼԻ

Վարչապետին ու նախագահին առաջին հանդիպումը տեւած է երկուուկէս ժամ եւ ըստ ստացուած տեղեկութեանց, ոչ մէկ խօսք եղած է Հասարակաց Շուկայի եւ Անգլիոյ անդամակցութեան մասին : Այս նիւթը չօշափած են Արտաքին երկու նախարարները՝ Մօրիս Քուվ տը Միւրվիլ եւ Շոէօտէռ :

Էլիզէի ընդունելութիւնը եղած է թէ մտերիմ թէ ջերմ : Ժամը 10էն 12·30 տեւած խօսակցութեանց ներկայ եղած է միայն մէկ հոգի՝ թարգմանը : Կարճ հանդիստէ մը ետք, Ատընաուրը եւ աղջիկը մտերիմ ճաշ մը ըրած են նախագահ տը Կոլի հետ, ապա Ատընաուրը վերադարձած է պանդոկ, կրկին Էլիզէ վերադառնալու համար ժամ մը ետքը : Այս երկրորդ հանդիպումը տեղի կ՝ունենար լայն շրջանակի մը մէջ, ներկայ եղած են նաեւ երկու երկիրներու նախարարները, կը թուի թէ մասնաւոր ոչ մէկ դժուարութիւն ծագած է Ֆրանքեւգերմանական համաձայնութեան պատրաստութեան մէջ : Կողմերը համաձայն են բոլոր բնագիրներուն շուրջ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Պերլինի մէջ վերջ գտաւ համայնավար կուսակցութեան համագումարը : Ուլպրիխթ իր փակման ճառին մէջ, համաձայնութիւնը տուաւ Խ. Միութեան խաղաղ համակեցութեան քաղաքականութեան :

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ ԽՕՍՔԸ (*)

(Ս. ՄԵՍՐՈՊԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 1600ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Ա.

Ստորեւ կը հրատարակենք Սիլվա Կապուտիկեանի բանախօսութիւնը, զոր ան ըրած է Պէյրութի Քափիթոլ շարժանկարի սրահին մէջ, Դեկտեմբեր 23ին, Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդեան 1600ամեակին առիթով:

Սիլվա Կապուտիկեան սփիւռքահայութեան լայն խաւերուն ծանօթ է արդէն իբրեւ հայրենաշունչ եւ շնորհալի բանաստեղծուհի:

Մաշտոցի ծննդեան 1600ամեակին իր մասնակցութիւնը բերած է մասնաւոր հրաւէրով եւ իր խօսքը ուշագրաւ է մէկէ աւելի կողմերով, մասնաւորաբար իբրեւ Հայաստանի ներկայ գրական ընտրանիի եւ ընդհանրապէս մտաւորական դասուն հարազատ ներկայացուցիչներէն մէկը:

Ընթերցողը պիտի նկատէ, անշուշտ, որ շնորհալի բանաստեղծուհին, իր հայրենասիրական ու բանաստեղծական զեղումներու կողքին, կարգ մը անպատեհ, նոյնիսկ անվայել — իրե՛ն համար անվայել — սլաքքներ ուղղած է մեր հասցէին՝ քողարկեալ ձեւով, որոնց պիտի անդրադառնանք ըստ կարգի:

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

Իմ թանկագիններ,

Մամիկներ եւ պապիկներ, դուք որ հեռաւոր ազէտեալ մի օր, ճիշդ իմ տատի եւ պապի նման, ձեր ետեւում թողած հրդեհուող հայրենի տնակը, թալանուած ու ոտաբոպիկ բռնեցիք գաղթի մոլորուն ճամբաները:

Դուք, մայրիկներ եւ հայրիկներ, դուք, որ մօրս ու հօրս նման, խորշակից հալածուած հունտի պէս ընկաք աշխարհի անծանօթ անկիւնները եւ սակայն նոր ու անծանօթ հողում անգամ ջերմացաք ծագող արեւից, խոնաւացաք ջրից ու ցօղից, զարթնող գարունից, եւ շարունակեցիք սիրել, կարօտել, յուսալ ու երազել, շարունակեցի՛ք ապրել:

Դուք, իմ քոյրեր ու եղբայրներ, իմ հայրենակիցներ, դուք որ ինձ նման, աշխարհ գալով արեան, թշուառութեան մէջ, թոհ ու բոհի խառնակ այն օրերին, ձեր ծնունդով իսկ խորհրդանշեցիք մահուան դուռը հասած մեր ժողովրդի ապրելու կամքն ու յարատեւելու վճռականութիւնը:

Եւ դուք, պատանիներ ու աղջիկներ, իմ տղայի սերնդակիցներ, դուք որ մեծացաք առաւել ապահով օրերում, չտեսաք գաղթն ու կոտորածները, որբանոցն ու որբութիւնը, մեծացաք առոյգ, ամրակազմ ու գեղեցիկ:

Իմ հարազատներ, հայրենակիցներ, արիւնակիցներ, Մեսրոպեան փառատօնի այս նուիրական օրերին, սփիւռքի երեւուն հողի վրայ բարձրացած այս հաստատուն ամբիոնից, յուզմունքս բառերով մարմնաւորելու համար զօրավիգ կանչելով իրեն՝ Մեսրոպին, ուզում եմ խօսել ձեզ հետ:

... Շոգից ծովն է սուզւում արեւն
օրուայ կէսին
Ու խաղողն է այգում ցոլում
կաթիլ – կաթիլ.
Հեռուն օրօրւում է Աղթամարայ կղզին
Ալիքներում անթիւ:

Շոգ է այսօր Վանում: Պապս՝ խաղաղ,
թիկնեղ,
Բեղերը թաւ, փոշոտ, արծուաքիթ
անշուշտ,
Յոգնած աշխատանքից՝ մի տանձենու
թիկնել
Ու թազբէհ է քաշում:

Տագնապած է հոգին: Պատերազմ է,
կռիւ.
Տանիկը փրփրել է: Հայը հիմա
Այդ փրփրած ծովում՝ Աղթամարայ կղզի
Ու չորս բոլորը՝ մահ ...

Շոգ էր այդ օր Վանում: Յանկարծ
որտե՞ղ էր դա,
Խաչփողանո՞ւմ գուցէ, Յանկոյսներո՞ւմ.
Կրակոցներ, հրդեհ, գաղթի տագնապ,
արիւն ...
Քարանում է պապիս մատը շառի վրայ ..

Օ՛, սիրելի ծերուկ, վաղուց կորած իմ
պապ.
Ես օրհնում եմ եւ քեզ, եւ շիրիմդ անհող,
Դու որ մահուան միջից գտար կեանքի
ճամբան
Ու քայլեցիր ծանր՝ այդ ճամբայով:

Որ մեռնելիս անգամ աչքդ մնաց յառած
Այն փրկարար աստղին, որ Հիւսիս էր
տանում,
Եւ քո որդոց երթը այստեղ կայան առաւ
Եւ ես, ես ծնուեցի Երեւանում ...

Ահա այսպէս պատահեց, որ ես՝ վանեցի Ախանէս ազայի թոռ Սիրվարդս այսօր եկել եմ ձեզ Երեւանից: Այսպէս պատահեց, որ ես, ծնուելով ու մեծանալով Երեւանում, Հայոց վերածնուած մայրաքաղաքում, ամրացայ այդ աշխարհին ծագած երիտասարդ արեւի շողերի տակ, սնուեցի բուն իսկ հայրենի հողի կենսառաք հիւթերով եւ, խառնուած՝ աւերուած երկրի վերաշինութեան բուռն առօրեային, թեւաւորուած ստեղծելիք Հայաստանի հոգեպարար հեռանկարով, դարձայ նրա սիրուած դուստրն ու բանաստեղծը:

Ո՛վ իմանայ,, ինչքան ձիրքեր ու շնորհներ, թերեւս շատ առաւել շողշողուն, դեռ չբացուած, թօշնեցին աքսորի աւազուտներում կամ, ընկնելով օտար հողերի վրայ, չստանալով ջուր ու սընունդ, գունաթափուեցին ու չորացան, չտալով այն, ինչ պիտի տային աշխարհին:

Իմ թանկագին հարազատներ,

Մի անհատի համար, շատ սովորական ու մահկանացու մի անձի համար, մանաւանդ երբ այդ անձը կին է, որին ընդունուած է թոյլ անուանել, անհնարին պիտի լինէր դիմանալ ձեր այս անսահման մեծարանքին, սիրոյ ու ջերմութեան այս անսանձ յորձանքին, եթէ չհասկանայի, որ այս սիրոյ ու մեծարման մէջ առաւել բաժին ունի ինքը, Մայր Հայաստանը, որ իմ մէջ, Հայաստանից եկող իւրաքանչիւր անձի մէջ դուք տեսնում էք խորհրդանիշը հայրենիքի, շունչն ու ձայնը հայրենիքի: Սակայն ինչ էլ լինի, ես հըպարտ ու շնորհակալ եմ, որ պատիւր ունեցայ ձեր հրաւիրեալը լինելու Մեսրոպեան այս մեծախորհուրդ փառատօնին, հպարտ եմ ու երջանիկ, որ վայելում եմ մեր՝ ի աշխարհս սփռուած ժողովրդի հոգեւոր ուժերն ու միասնութիւնը ցուցադրող այս գեղեցիկ հանդէսը, որ շնչաւորուած է նորից ու նորից Մեսրոպով, Մեսրոպի մահ չունեցող ծնունդով:

Հարուստ է մեր ժողովուրդը ծնունդներով: Մեսրոպ Մաշտոցը մեծերի մեծն է, ծնունդների ծնունդը:

Մեսրոպի ծնունդը՝ ծնունդն է Վարդանի, ծնունդն է Խորենացու եւ Շիրակացու, Նարեկացու եւ Մանուէլ ճարտարապետի, Քուչակի եւ Սայաթ – Նովայի, Թումանեանի եւ Կոմիտասի: Ծնունդն է Զարենցի, Թամանեանի, Մարտիրոս Սարեանի, Վիկտոր Համբարձումեանի:

Մեսրոպի ծնունդը ծնո՛ւնդն է նաեւ քաղաքամայր Դուինի պարիսպներին կըքած՝ կաւէ քողտիկում ծնուած թխամորթ ու նշաչուի մանկան եւ այսօր լուսաբացին՝ Երեւանի Լենինեան պողոտայի վարդագոյն ծննդատանը աշխարհ եկած խլպլտուն մանչուկի, նոյնպէս թխամորթ, նո՛յնպէս նշաչուի:

Միշտ մահերով անցած մեր ժողովրդի համար Մեսրոպը ծնունդ է առհասարակ:

Պատմութեան բերումով հայ ժողովրդի գոյութիւնը թշնամական բանակով շրջապատուած բերդի գոյութիւն եղաւ շարունակաբար: Եւ կռուեց նա թուով մեծագոյր բանակների դէմ այն ամէնով, ինչ ունէր աշխարհում: Կռուեց այրուձիով, նետերով, թնդանօթներով, հրացաններով, բայց թշնամին առաջացաւ շարունակ: Իր լեռներից քարաժայռեր պոկեց ու նետեց առաջացող գնդերի վրայ, բոցավառուող կուպրի տակառներ գլորեց լեռնաճեղքերից վեր մագլցողների գլխին, բայց թշնամին առաջացաւ վերըստին: Ու երբ գրոհող հրոսակների ճնշումից բերդի դարպասները ճռնչում էին արդէն եւ ուր որ է տապալուէին պիտի, նա՝ հայ ժողովուրդը հոգու խորքերից հանեց իր ապաւէնը, իր մանրատոկուն գրերը, օղակ – օղակ հագցրեց իրար եւ, որպէս պարան երկարելով քարաժայռերն ի վար, իջաւ շրջապատուած բերդից՝ փրկելով իր մնացորդները բնաջնջումից:

Այս եղաւ Մեսրոպը մեր ժողովրդի համար:

(1 Շար.)

(*) Այս ճառէն կարճ հատուածներ հրատակարած ենք Յառաջի Յունուար 5ի թիւին մէջ: Այսօր՝ ամբողջութիւնը:

ՀԱՅՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹԸ

Հայ պարբերական մամուլի պատմութեան մէջ առանձնայատուկ տեղ կը գրաւէ հայ կիներու առաջին պարբերականը՝ «Կիթառ»:

Լոյս տեսած է Կ. Պոլսոյ մէջ, 1862ին սկսեալ Էլպիս Կեսարացեանի խմբագրութեամբ, որ այն ժամանակ ուսուցչուհի էր Պէշիկթաշի Մաքրուհեան դպրոցը:

Է. Կեսարացեան ծնած է Կ. Պոլիս, 1830ին: Նախնական կրթութիւնը ստացած է Օրթագիւղ, ապա Պէշիկթաշ՝ Տատեաններու դպրոցը: Անոր պարբերականին դիւանը գրաւուած եւ ոչնչացուած է համիտեան բռնատիրութեան օրով:

Անոր կենսագիրը՝ Պօղոսեան կը գրէ թէ յաջողած է խմբագրուհիին ազգական, «Վարժապետին աղջիկը» վէպին հեղինակ Տիգրան Կամսարականէն ստանալ Է. Կեսարացեանի նկարը եւ անոր՝ 1879ին լոյս ընծայած գիրքը, որուն հիման վրայ գրած է Էլպիս Կեսարացեանի կենսագրութիւնը: Խմբագրուհին մեռած է Գատըգիւղ, 1913ին:

Ծանր էր հայ մտաւորականութեան վիճակը Թուրքիոյ մէջ: Ինքնուրոյն միտքը ճնշուած էր շատ անողոք ձեւով, առաւել եւս անհնարին էր պատկերացնել, որ կրնար միտքի որեւէ ազատութեան հասնիլ հայ կինը: Այսպիսի պայմաններու մէջ մտաւորականութիւնը իր յոյսերը կը կապէր Հայերուն շնորհուած Ազգային Սահմանադրութեան հետ: Իրականութեան մէջ այդ սահմանադրութիւնը ազատութեան պատրանք էր միայն: Ատոր արդիւնքը եղաւ ժամանակաւորապէս հիմնուած կարգ մը պարբերականներու, որու մէջ նաեւ «Կիթառ»ի հրատարակութիւնը:

«Կիթառ» հանդէս ամսօրեայ, հրաւէր Հայկազն Օրիորդաց — գրած է խմբագրուհին իր ամսաթերթին կողքին վրայ: Անոր նպատակը եղած է հայ կնոջ մէջ զարգացնել ազգասիրութիւնը, ուսման սէրը, կրթութիւնը եւ քաղաքավարութիւնը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՐԳԵԼԱՎԱՅՐԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՓՇՐՈՒԱԾ ՍԱՐՍԱՓ

— Ահաւոր բան էր: Եթէ մի քիչ էլ երկար տեւեր այն, ինչ տեղի ունեցաւ, հիմա ես չէի լինի: Դէպքի օրը, — շարունակեց Բալաբանովը — հարիւրապետ Սենիչեւը ինձ կանչեց: Ես նրա հետ մօտ էի, լաւ մարդ էր, բոլոր պետերի մէջ գուցէ միակն էր, որ կալանաւորին մարդ էր համարում: Ինչպէս միշտ, այս անգամ էլ ես գնացի նրա մօտ հանդիստ, ուրախ տրամադրութեամբ:

— Ինձ կանչե՞լ էք:

— Նստէք, հրամայեց: Նրա չոր ձայնը խիստ պաշտօնական էր եւ ինձ համար անսպասելի: Նա երբեք այդպէս չէր խօսել: Եւ յանկարծ՝ այդպիսի վերաբերմունք, բայց ամենատարօրինակն այն էր, որ նա հագել էր հարիւրապետի լրիւ համազգեստ, կախել իր բոլոր չքանշաններն, որ ստացել էր պատերազմի դաշտում, ատրճանակ էր կապել եւ չափից աւելի մտազբաղ էր երեւում:

Նա դուրս եկաւ եւ նշան արեց հետեւել իրեն: Նա ինձ տարաւ գնդապետ Բարդուկովի առանձնասենեակը: Բարդուկովը յայտնի էր իր դաժան, վայրենի բնաւորութեամբ: Նա չէր հանդուրժում, երբ կալանաւորները ուղղակի դիմում էին նրան:

— Տեսնել չեմ ուզում այդ գազաններին, վաղուց արդէն պէտք է ոչնչացուած լինէին, ասում էր նա:

Մի անգամ այնպէս պատահեց, որ մեր կալանաւորներից մէկը, Բուրխալայի կամուրջով անցնելիս, նկատում է, որ հեղեղը գերաններ, ծառի արմատներ է բերել կուտակել կամրջասիւների տակ եւ դրա հետեւանքով ճնշումն աւելանում է կամուրջի վրայ եւ կամուրջը կարող է չդիմանալ՝ փլուել: Նկատում, մնում է կամուրջի վրայ, որ մի կերպ լուր ուղարկի ճանապարհային վարչութիւն. եւ, սատանի նման, այդ պահին, ճանապարհով անցնում է Բարդուկովի ինքնաշարժը: Նա կանգնեցնում է ինքնաշարժը եւ ասում է թէ ինչ է նկատել: Բարդուկովը սաստիկ բարկանում, կատաղում, թողնում հեռանում է, իսկ երկու ժամ յետոյ զինուորները տանում են կալանաւորին ու նստեցնում մեկուսարան: Մի օր յետոյ կամուրջը ծռուեց եւ քիչ մնաց, որ փլուէր: Կալանաւորները մի կերպ փրկեցին այն:

Եւ ահա ես նրա առանձնասենեակում եմ: Հարիւրապետ Սենիչեւը ինձ ներս հրեց, ինքն էլ ներս մտաւ եւ դրան փակը գցեց: Կարմիր մահուտով ծածկուած ահագին դրասեղանի ետեւում նստած էր ինքը՝ Բարդուկովը: Հեռախօսներ, ելեկտրական կոճակներ, կարմիր մատիտներ (նա շատ էր սիրում), իսկ գլխավերեւում Պերիայի մեծադիր նկարը: Առաջին անգամ էի այդքան մօտիկից տեսնում Բարդուկովի ճարպոտ դէմքը եւ աչքերի անասնական արտայայտութիւնը ...

— Նստիր, հրամայեց հարիւրապետը եւ ցոյց տուեց դրան ետեւի աթոռը: Ես նստեցի: Հարիւրապետը մեծ արագութեամբ վերցրեց բազկաթոռներից մէկը, դրեց սեղանի մօտ, բարձրացաւ աթոռին, յետոյ սեղանին: Բարդուկովը վեր թըռաւ, ինչ որ տեղից դուրս քաշեց «Քոլթ» տեսակի ատրճանակը եւ ահաբեկուած բղաւեց.

— Ձեռքերդ վեր:

Ես այնպէս շփոթուեցի, որ ոչինչ հասկանալ չկարողացայ, միայն տեսայ, որ Պերիայի նկարի ապակին փշրուեց եւ սարսափելի զընդոցով թափուեց Բարդուկովի սեղանին: Յետոյ տեսայ, թէ ինչպէս հարիւրապետը վերցրեց նկարը, պատառոտեց, գցեց գետին, ինքն իջաւ, սկսեց տրորել եւ հայհոյել. այնպէս էր հայհոյում, որ առանձնասենեակի ծածկը շարժւում էր տեղից:

«Վերջ», անցաւ մտքովս եւ ես մի ակընթարթում տեղափոխուեցի իմ հեռաւոր անցեալը, կայծակի արագութեամբ յիշեցի դժբախտութեանս սկիզբը, այն օրերը, երբ առաջին անգամ ինձ մեղադրեցին ... Այն հիմնարկը, որտեղ աշխատում էի, մի մեծադիր նկար ստացաւ: Նկարը կախեցին իմ գլխաւերեւում: Շրջանակի միջից մեզ էր նայում ինքնավստահ պեխաւոր առաջնորդը: Մի օր էլ պատահաբար այդ նկարն ընկաւ, ընկաւ իմ դրասեղանին: Գրչածայրս մտել էր նկարի աչքը: Այսքանը բաւական էր, որ նոյն օրը ժողով հրաւիրուեր: Ամպիոն բարձրացաւ շրջկոմի (Շրջանային կոմիտէի) քարտուղարն ու եզրակացրեց. «Դիտմամբ արուած գործ է, թշնամու գործ է»: Մենք, հինգ թէ վեց հոգի, ստացանք ժողովրդի թշնամի պիտակը: Այդպէս սկսուեց իմ դժբախտութիւնը, նկարով սկսուեց, նկարով էլ պէտք է վերջանայ: Ահա այն բոլորն, ինչ ես կարողացայ մտածել այդ պահին: Ճակատագիր է, ուրեմն իմ կեանքն էլ այդպէս պէտք է վերջանայ:

Յետոյ, ես զանգերի ձայներ լսեցի, իրարանցում, զինուորներ թափուեցին Բարդուկովի առանձնասենեակը, յետոյ հարիւրապետի ուսադիրները պոկեցին, շքանշանները հանեցին, ծեծեցին, ինձ էլ մի քանի աքացի տուեցին:

ՈՒԱԼԹԵՐ ԱՐԱՄԵԱՆ

(1 Շար.)

Օրուան բարքերուն պատճառով «Կիթառ»ի խմբագրուհին օգտագործած է ծածկանուն: Այս մասին Հրանտ Ասատուր 1906ին, «Ծաղիկ» պարբերականին մէջ կը գրէ. «Օրիորդ Էլպիս Կեսարացեան իբր խմբագրուհի կը ստորագրէ Է. Տ., Հայկուհի: Կ'երեւայ թէ ժամանակին համար իր ձեռնարկը անսովոր կը նկատէ, հետեւաբար օրիորդը չի համարձակիր իր բուն անունով հրապարակ ելլել»:

«Կիթառ»ի առաջին թիւին միակ հեղինակը ինքը՝ խմբագրուհին է: «Ոգին հայրենասիրութեան», «Առ օրիորդս», «Ընկերութեան օգտակարութիւնը» եւ «Իրաւունք ի գործ դնել յանդգնութիւն չէ» յօդուածաշարքերուն մէջ Կեսարացեան մասնաւորաբար կը դանգատի, որ «ազգասիրական ձեռնարկութիւն մը անպատեհ մեզ համարելով մեր օրագրութեան վրայ դժկամութիւններ ցոյց տուին, փոխանակ մեր եռանդը արծարծելու, փոխանակ մեզ յառաջդիմութեան շաւիղ բանալու, այնպիսի գայթակղութեան արգելքներ դէմ բերին, եւ ինչ է պատճառը, իբր այն՝ թէ ազգին մէջ դեռ չերեւցած գործի մը առաջին ըլլալով. յանդգնութիւն ըրած ըլլանք ...»:

Իրաւունք ունէր բողոքելու: Արդարեւ նոյնիսկ եւրոպական կրթութիւն ստացած մարդիկ խորհուրդ կուտան իրեն՝ «քաշուիլ հրապարակէն» եւ դադրեցնել իր «կնոջական հանդէսը»:

Եղած են, ի հարկէ, նաեւ խրախուսողներ: Յարութիւն Սվաճեան իր «Մեղու» թերթին մէջ կ'ողջունէ կիներու նուիրուած, այս առաջին պարբերականին լոյս ընծայումը եւ կոչ կ'ընէ՝ բաժանորդագրուիլ այս հանդէսին: Իսկ Իզմիրէն՝ Գրիգոր Չիլինկիրեան կը գրէ.— «Ուրիշ դրօշ մըն ալ «Կիթառ» անուամբ սկսաւ ծածանիլ հայ դրական ասպարէզին մէջ: Դրօշակիրն է Արմենուհի մը... հին գրլուխներու համար գուցէ յանդգնութիւն համարուի օրիորդի մը դրական կրկէս նետուիլը ...»: «Մասիս» նոյնպէս ջերմ խօսքեր կը գրէ պարբերաթերթին հրատարակութեան առթիւ:

Ամսագիրը կը փակուի, բայց խմբագիրը կը շարունակէ իր դրական – հրապարակախօսական գործունէութիւնը: Կ'աշխատակցի «Մասիս» լրագիրին, իսկ յետագային կը գրէ գիրք մը՝ «Նամականի առ ընթերցասէր Հայուհիս» վերնագրով: Այդ գիրքով Կեսարացեան շօշափած է երախաներուն դատիարակութեան, կիներու իրաւունքներու եւ անոնց գործունէութեան հետ կապուած կարգ մը խնդիրներ:

Հակառակ «Կիթառ»ի կարճատեւ գոյութեան, ան հայ ընթերցասէր կիներուն վրայ մեծ ազդեցութիւն թողած է: Իրենց անդրանիկ պարբերաթերթին շնորհիւ, հայ կիներ նախ հնարաւորութիւն ունեցած են մուտք գործելու դրական ասպարէզ, իսկ յետագային՝ արդէն աշխոյժ կերպով հետաքրքրուելու աղջիկներու կրթութեամբ, մանուկներու դաստիարակութեամբ, կիներու իրաւունքներու պաշտպանութեամբ:

Մ. Նալբանդեան Կ. Պոլիս գտնուած ժամանակ կ'ողջունէ առաջին կին դերասանուհի Արուսեակ Փափազեանի մուտքը թատերական ասպարէզ: 70ական թուականներուն ասպարէզ կ'իջնէ արեմտահայ առաջին կին գրողը՝ Սրբուհի Տիւսաբ, իսկ 1867ին նկարչուհի Վերդինէ Սերվիչէն Փարիզի համաշխարհային ցուցահանդէսին կը մասնակցի իր մէկ նկարով՝ «Չերքէզուհի»: 1892ին Զուիցերիոյ Պեռն քաղաքին համալսարանը աւարտած Վարդուհի Յակոբեան մեծ յաջողութեամբ կը պաշտպանէ աւարտաճառ մը՝ «Կամքին ուսումնասիրութիւնը նոր հոգեբանութեան մէջ» եւ կը ստանայ փիլիսոփայական գիտութիւններու վարպետի աստիճան:

Այս բոլորը, ի հարկէ, պայմանաւորուած չէր միայն «Կիթառ»ին հրատարակութեամբ, բայց եւ այնպէս ամսաթերթը զգալի կերպով նպաստած է, որպէսզի հայ կիները կեդրոնացնեն իրենց ուժերը:

ԼՈՒՍԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ պատրիարքին տեղեկագրին գլխաւոր մասերը:

Պատրիարքարանիս պիւտճէի մտից գլուխին առաւելութիւնը ամբողջութեամբ գոյացած է աւանդ դրամներէ, որոնք երբ իրենց նպատակին գործածուին, այն ատեն կարեւոր բաց մը կը գոյանայ մեր պիւտճէի մէջ: Ասիկա հետեւանքն է այն իրողութեան, որ կարգ մը եկեղեցիներ դեռ չեն ամբողջացուցած իրենց Գանչելերներու վճարումը: Այս առթիւ շատ կարեւորութեամբ կը յանձնարարենք մեր բոլոր Թաղային Խորհուրդներուն որ չթերանան իրենց այս պարտականութեան մէջ, որպէսզի ձեր պատրիարքարանը դէթ տնտեսական մատհոգութենէ զերծ մնայ, եւ իր ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացընէ իր եկեղեցական բարձր պաշտօնարկութեան եւ հոգեւոր մատակարարութեան գործերուն յօգուտ ամբողջ մեր համայնքին հաւաքաբար եւ իւրաքանչիւր եկեղեցիին առանձնապէս:

Ուրիշ կարեւոր խնդիր մըն է մեր եկեղեցիներուն ու եկեղեցապատկան կալուածներու սեփականատիրութեան հարցը, զոր մեր պատկան համայնական մարմիններու լուրջ նկատառման յանձնելու առիթները չենք փախցներ: Այստեղ գովեստով եւ գնահատանքով կ'արտայայտուինք հանդէպ բոլոր այն համայնական մարմիններուն որոնք գիտակցութիւնը ունեցած են, հին կամ նոր ժամանակներու մէջ, եկեղեցական կալուածներու սեփականատիրութիւնը օրինական հաստատ հիմերու վրայ դնելու: Նոյնքան գնահատանքով կ'արտայայտուինք հանդէպ համայնական այն մարմիններուն որոնք արդէն իսկ ձեռնարկած են այս անյետաձգելի գործին: Իսկ ուր որ մեր համայնապատկան կալուածները դեռ անորոշ կացութեան մէջ են, կամ լոկ եկեղեցիներու սուրբերու անուններուն արձանագրուած են, կարեւորութեամբ կը յանձնարարենք որպէսզի անյապաղ միջոցներ ձեռք առնուին զանոնք եկեղեցիին բարոյական անձնաւորութեան արձանագրել տալու համար: Ուրախ ենք անդրադառնալով որ անցնող տարուան ընթացքին նման վեց կարեւոր ձեռնարկներ յաջողութեամբ պսակուած են: Չենք կրնար չյիշել անոնցմէ առնուազն մէկը, այն է Եսայեան վարժարանը, որուն սեփականատիրութեան օրինաթուղթը Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը բախտն ունեցաւ ստանալու տակաւին վերջերս:

Մեր թաղային վարժարաններու կրթական հոգը, ինչպէս գիտէք մեր Պետական Կրթական Տեսչութեան հսկողութեան ներքեւ յանձնուած է Տնօրէններու, դպրոցներու, հիմնադիրներու եւ ուսուցչական կազմերու խնամքին. իսկ անոնց նիւթական տնտեսութիւնը կարեւոր չափով վստահուած է թաղային խորհուրդներու: Այս առիթով ուրախութեամբ կ'անդրադառնանք որ մեր ուսուցչական դասը հետզհետէ աւելի կը կազմակերպուի ինքն իր մէջ. նախ բարւոքելու եւ ապա բարձրացնելու համար ուսուցչական նուիրական ասպարէզը, ապահովելով անոր ապագան, միաժամանակ լծուելով մեր դպրոցներուն համար անհրաժեշտ Հայերէն դասագրիքերու պատրաստութեան շատ կարեւոր գործին:

(Շար. 3)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆՈՐԵՐԸ ՈՐ ԿԸ ՀԱՍՆԻՆ

Քորիէնթէսէն կը գրեն թէ Օր. Պէաթրիս Սահակ Քէօսէեան (Զենկիլերցի) փայլուն նշերով աւարտած է Ռեսիսթենսիայի պետական համալսարանի Տնտեսական Գիտութեանց բաժինը եւ ստացած է Տոքթորայի վկայական: Տեղական թերթերէն զատ, Պուէնոս Այրէսի Լա Նասիոնը արձագանգ կը հանդիսանայ այս լուրին, բացառիկ նկատելով Օր. Քէօսէեանի ձեռք ձգած յաջողութիւնը: Արդարեւ Պ. Այրէսի Առեւտրական Սակարանը Պատուոյ վկայական եւ ոսկի մետալ մը ուղարկած է օրիորդին:

Քորիէնթէսի մէջ միայն երեք հայ ընտանիքներ կան որոնց ջանքերով, քաղաքը այսօր Արմենիա անունով փողոց մը ունի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՆՏԱՌՆԵՐՈՒ ՏԱՐԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Անտառային տնտեսութեան վարչութեան պետ՝ Գ. Ստեփանեան յօդուածով մը կը ներկայացնէ անտառներու վիճակը եւ ծառապատումի աշխատանքները Հայաստանի մէջ: Անտառներու ընդհանուր տարածութիւնը մեր երկրին մէջ կը հասնի 352·000 հեկտարի, որուն 250·000 հեկտարը ամբողջութեամբ ծառապատուած է: Ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուած են, որ դիւղատնտեսութեան համար անպէտ 60·000 հեկտարի հասնող հողեր կան, որոնք կարելի է ու անհրաժեշտ է ծառապատել, այլ խօսքով անտառի վերածել:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԼԱՐՈՒՂԻՆ

Երեւանի Գետառի աջ ափը լարուզիով մը (ֆիւնիքիւլէր) Նորքին պիտի միացուի, ի մօտոյ: Երկարութիւնը, ըստ վաւերացուած նախագիծին, 550 մեթր է: Մէկ ժամուան մէջ հակադիր ուղղութիւններով կարելի պիտի ըլլայ տեղափոխել մօտ հազար հոգի:

ՎԵՐԱՑԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻՆ ԴԷՄ

1962 Դեկտեմբեր 17ին Մոսկուայի մէջ պաշտօնական հանդիպում մը տեղի ունեցաւ համայնավար կուսակցութեան ղեկավարներու եւ արուեստագէտներու միջեւ, որու ընթացքին շօշափուեցան «ընկերվարական իրապաշտ» արուեստը բարձրացնելու եւ «արեւմուտքի անկումային խորթ ազդեցութիւնները» չէզոքացնելու ուղղութեամբ մղուող պայքարը ուժեղացնելու հարցերը:

Այս առթիւ, կուսակցութեան եւ պետութեան ղեկավարները, գլխաւորութեամբ Խրուշչեւի այցելեցին Մոսկուայի նկարիչներու ցուցահանդէսը եւ խիստ քննադատութեան ենթարկեցին վերացական դպրոցին հետեւող նկարիչները:

Հայաստանի կուսակցական մարմինները եւս, իրենց կարգին, նկարիչներու միութեան յատուկ մէկ ժողովին մէջ, խիստ քննադատութեան ենթարկած են «ընկերվարական իրապաշտութեան» դպրոցէն շեղող արուեստագէտները՝ գրագէտ, նկարիչ թէ քանդակագործ:

Ընդհանրապէս երիտասարդ արուեստագէտներուն մօտ նշմարելի է վերացական արուեստին ազդեցութիւնները: Այս վերջինները, ինչպէս դիտել տուած է ժողովականներէն մէկը՝ Մ. Սարգսեան, «Բնապաշտութեան տուրք չտալու համար շեղած են իրապաշտ սկզբունքներէն»:

Ժողովականները միաձայնութեամբ համաձայն գտնուած են, որ «Խրուշչեւի դիտողութիւնները եւ խորհուրդները մեծ երեւոյթ են արուեստներու զարգացման համար»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Բայց, անդամ մը բերուած էր, Քրիստափոր միշտ կը ջանար սիրաշահիլ այդ արտակեդրոն կինը, գործին սիրոյն համար:

Բարեբախտաբար այդ կնոջ վրայ չմնացին, շուտով ուրիշներ հասան, հրաւիրուած երկու օրիորդները, երկուքն ալ քսանըհինգ տարու մանկամարգուհիներ:

Մէկը գերմանուհի մըն էր, Ռուսիա ծնած, եւ կը կոչուէր Մառի Զայց. իսկ միւսը՝ Հայուհի մըն էր, Թիֆլիզ ծնած, ջղային, համարձակ, առնացի կերպարանքով աղջիկ մը, որուն անունը Ռուպինա դրուեցաւ յետոյ:

Այս վերջին օրիորդը, Սաֆոյէն հրաւիրուած, օժանդակ ընկերուհի, միասին իրեն հետ պիտի երթար Պոլիս, միասին պիտի բնակէր, մէկ խօսքով, օգտակար պիտի ըլլար. սակայն, զարմանալի զուգադիպութիւն, այդ օրիորդն ալ, ինչպէս տիկին Էլիզապէթը հազիւ թէ ոտքը դրած Յունաստանի հողին վրայ, սկսաւ պաղ վարուիլ Սաֆոյի հետ, միշտ հեռու կը փախչէր, շարունակ կը հակառակէր անոր, այն աստիճան որ, չէր կրնար սքողել իր զզուանքը:

Այս օրիորդին վարմունքը մտածել կուտար Վիշապի միւս երկու անդամներուն, սակայն, Քրիստափոր խորհուրդ կուտար Աշոտի բնաւ խօսքը չբանալ Սաֆոյին քով. Քրիստափոր կը ճանչնար Սաֆոյին ներքին մարդը, շատ լաւ ուսումնասիրած էր իր հայրենակցին ախորժակները ...

Այսպէս, ամէն օր կը հասնէին նորեկներ եւ Դաշնակցական խումբը կը ըստուարանար օրէ օր, եւ օրերը կը մօտենային: Պատասխանատու Մարմինի անդամները շարունակ գաղտնի նիստեր կը գումարէին, կը խորհրդակցէին, շատ մը ծրագիրներ կը շինէին, կ'աւրէին, մօտաւոր դէպքերուն յաջողութիւնը ձեռք բերելու համար, հաղարումէկ հնարքներ, միջոցներ կը խորհէին, եւ սակայն, վերջնական որոշում մը չէին կրնար տալ, որովհետեւ իրենք ալ գիտէին թէ՝ Արտասահմանի մէջ տրուած որոշում մը դիւրին չէ գործադրել երկրին մէջ, առանց տեղական պայմաններու եւ լուրջ ուսումնասիրութեան:

Աթէնք, 1904ի գարնան վերջաւորութեան, տեսակ մը ժամադրավայր եղած էր, հայ յեղափոխական Դաշնակցութեան գործիչներուն, որոնք երկիր պիտի մըտնէին: Յունաստանի մայրաքաղաքին մէջ այս անծանօթ դէմքերուն երեւումը, այս խորհրդաւոր շարժումը, բնականաբար հետաքրքրութիւն եւ կասկածներ պիտի արթնցնէր բնակչութեան գրեթէ բոլոր խաւերուն մէջ, հետեւաբար, Քրիստափոր կը խորհէր թէ պէտք է ժամ առաջ մեկնիլ Աթէնքէն, սակայն, տակաւին խոչընդոտներ կային, որոնք դեռ չէին հարթուած, լուրջ խոչընդոտներ, որոնց գլխաւորագոյնը կը համարուէր Յովնանի մը խնդիրը:

Այս Յովնանի խնդիրը լուսաբանելու համար, նախ պէտք է վերադառնալ Սոֆիա գումարուած Գ. Ընդհանուր Ժողովին, որուն ժամանակին մեծագոյն մասը դրուած էին Արեւմտեան Բիւրոյի անդամներուն ընտրութեան վիճաբանութիւնները, որոնց մէջ երեւան եկան դժբախտաբար Դաշնակցութեան սուրբ անունը շահագործող եւ անոր թեւովը թռչելու անսուրբ տենչէն ու մարմաջէն բռնուած ցաւագարներու բոպիկութիւնները ...

Այդ հռչակաւոր Ընդհանուր Ժողովի նիստերուն մէջ է որ չափուեցան երկու.. ըմբիշներ, երկուքն ալ Կիլիկիոյ պատգամաւորի տիտղոսով: Տեսնելու էր հոն երկայն, բարձր հասակը պոռոտախօս, ճոռոմաբան, Կապատովկիոյ նոր ծնունդներէն, Կիլիկիոյ պատգամաւորին — Եգիպտոս նստած — որ կը զոռար ու պարապ տակառի մը պէս հնչող իր ձայնովը կ'աղմկէր ժողովասրահը, ներբողեանը հիւսելով կիլիկեան գունդերուն (?), որոնք, կազմ ու պատրաստ(?), իր հրամայական ազդանշանին ակնկառոյց կը սպասէին, Աղեքսանդրեան կամ Պօնաբարթեան երկրակալութիւն (?) մը գլուխ հանելու համար. մինչ միւս կողմէ, դարձեալ Կիլիկիոյ պատգամաւոր մը, բայց ոչ Կապատովկիոյ սահմաններէն, պարզ Արաբկիրցի մը, նոյն ինքը Ռահվիր հիացած եւ ապշահար՝ սպանական դղեակներու շլացուցիչ ու զգլխիչ տեսարանին դէմ, որոնք քովէ քով, կարգով, գրեթէ մէկ տողի, մէկ շարքի վրայ կը կառուցուէին վայրկենաբար, հոն, Սոֆիայի Ընդհանուր Ժողովի մթնոլորտին մէջ արշաւող ամպերուն վրայ —, կը հարկադրուէր բացագանչել:

— Օ՛ օ՛ օ՛, ներեցէք, ընկերներ, այդպիսի պատրաստ երկիր մը գոյութիւն ունի լոկ իմ ընկերոջս խելապատակին մէջ:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Միսաք Թօփալեան եւ զաւակը Արամ, Տէր եւ Տիկին Սուդիաս Պապիկեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Պապիկեան եւ զաւակները Հայկուհի եւ Մարգրիտ, Տէր եւ Տիկին Ոսկիան Պապիկեան եւ զաւակները Աստղիկ եւ Վահան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Քէշիշեան եւ զաւակները, Օր. Լուսանուշ Քէլէշեան (Արտէշ), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գասարեան եւ զաւակները, Տէր – Գրիգորեան, Թամճեան ընտանիքները ու բոլոր ազգականները սրտի ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, զօքանջ մօր, մեծ մօր եւ ազգականին

ԶԱՄԻԹԷ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

(Ծնեալ Պրչաքճեան՝ Եոզկատցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ, 80 տարեկանին, Կիրակի՝ Յունուար 20ին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր՝ Չորեքշաբթի, ժամը 4ին, Իսի լէ Մուլինոյի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՆՈՒԷՐ

Յաւէտ անմոռանալի իմ կուսակցական ուսուցիչներուս, որոնք իմ նկարագիրս կերտեցին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

եւ

ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

յիշատակին 60 Ֆրանք կը նուիրեմ Յառաջի բարգաւաճման :

ՅՈՎՀ. Կ. ՉԱԼԸՔԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Յակոբ – Միսակ Բարթիաօղլու եւ զաւակները՝ Ժաք, Ժիրայր եւ Լիտիա – Շուշան, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր եւ ազգակին՝

ՄԱԼՎԻՆԷ ԲԱՐԹԻԱՕՂԼՈՒԻ

մահուան առթիւ :

×

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկին Պերճուհի Թէրզիեաղուպեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ս. եւ Մ. Թէրզիեաղուպեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Եղ. Այանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հ. Թաշճեան եւ զաւակները, Պ. Գր. Թէրզիեաղուպեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մ. Գալըճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ա. Գիւլխանճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ղազարեան եւ զաւակները, եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով մասնակցեցան իրենց մեծ ցաւին, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, փեսային եւ ազգականին՝

ՄԿՐՏԻՉ ԹԷՐԶԻԵԱՂՈՒՊԵԱՆԻ

դառնակսկիծ մահուան առթիւ :

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Պապիկեան,, Պէտէլեան, Թէւոսեան, Սարգիսեան, Կիւլէզեան, Սօմունճեան, Մարկոսեան, Տէր–Ղուկասեան, Վարդանեան, Կեմալմազեան, Սիրաբոնեան ընտանիքները եւ ազգականներ իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, Ազգային Միութեան, հոգաբարձութեան, դպրաց դասին, բոլոր կազմակերպութեանց եւ ամէն անոնց որոնք ծաղկեպսակով, անձամբ կամ գրաւոր ցաւակից եղան Սահակ Աւագ քհնյ Պապիկեանի սուգին :

ԾԱԽՈՒ Է

Մեքենայ մը 1·20, ժօժ 12, մեքենայ մը 1·20 ժօժ 14, պօպինուառ մը, 12 պռօշ: Ամբողջը շատ լաւ վիճակի մէջ, գրեթէ նոր: Մատչելի գին, տեղի չգոյութեան պատճառաւ:

Կարելի է տեսնել ամէն օր ժամը 9էն 12 եւ 14էն 18, տեղւոյն վրայ:

Maison Timco

38, Rue de Trévise, Paris 9e

Tél. : PRO. 93.25

2ème étage sur cour

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Բենիամին Իփէքճեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը՝ Հրանտ Իփէքճեան (Փարիզ) :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Փետրուար 2, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՆԻԻԹ.— ի՞նչ կը մտածեն Հայաստանի մտաւորականները Սփիւռքի Հայութեան մասին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼՈՆՏՈՆ.— Ընկեր Յովհաննէս Կ. Չալըքեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ Յառաջի միջոցաւ իր Դաշնակցական ազիզ ընկերներուն եւ բարեկամներուն, որոնք Պարսկաստանէն, Յունաստանէն, Մերձաւոր Արեւելքէն եւ Միացեալ Նահանգներէն շնորհաւորական քառթեր ղրկած են Ծնունդի եւ Նոր Տարուան առթիւ : Կը ցաւի որ առողջական պատճառներով ի վիճակի չէ մի առ մի պատասխանելու :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

—o—

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, Կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Սէն Լուի (Բիւ Ժէ) :

Դպրոցական տղոց կողմէ խմբերգ, տրամախօսութիւն, պար մանկական անակնկալներ, խեղկատակներ :

Ըստ աւանդութեան Կաղանդ Պապան պիտի բաժնէ մրգեղէններ, սրահի մէջ գտնուող բոլոր տղոց :

Կը խնդրուի Կրընոպլի, Լանսէի, Ֆիսքօզի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցներէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել դրպրոցի մանուկները:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի :

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3ին, Սթիւտիօ Քրէքի սրահին մէջ, 24, Բիւ Տիւնուար:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Խմբերգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր եւ մանկական անակնկալներ :

Պիտի ներկայացուի փոքրիկ թատերախաղ մը՝ «ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ» եւ «ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՄՍՈՒՐ»:

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս Կաղանդ Պապան իր նուէրները պիտի բաժնէ սրահին մէջ գտնուող բոլոր պզտիկներուն անխտիր :

Մուտքը ազատ է

×

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3·30ին, Առլաք Սոլֆերինօ սրահը, 235, Ռիւ Մունէյրա :

Արտասանութիւն, խմբերգ, եւ թատերական փորձ մը:

Մուտքը ազատ է :

×

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 Ֆր., Պ. Վարդան Վարդանեանէ, իր դպրոցին համար :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ կէսօրէ վերջ ժամը 16ին, Սէն – Սիւլփիս եկեղեցւոյ մէջ, Փարիզ (6) :

Պիտի պատարագէ Գերպ. Կ. ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ :

(Մեթրօ Սէն – Սիւլփիս) :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար: Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ):

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան :

Շնորհակալութեամբ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՀԱՍՑԷ

Մարգարիտ Բարայեանի նոր հասցէն է.

1, Rue Gergovie, Paris - 14e

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 27ԻՆ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ պարահանդէսը, այս Շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի շրջեզ սրահներուն մէջ:

Առաջնակարգ նուագախումբ (Լէ Քոմփանեօն տիւ Ռիթմ):

Սիրով կը հրաւիրուին մօտիկ շրջաններու Նոր Սերնդականները եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ական եղբայրները :

Այլազան անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին:

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մարտ 3ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Սալ տը լա Շիմի :

×

Մարտ 17, «ժողովուրդները կ'երգեն», Սորպոնի մէջ :

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարս կելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, Ս. Վրացեան, Բ. տպ. Պէյրութ, լաթակազմ, պատկերազարդ, 684 էջ	45 Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, Պէյրութ, 317 էջ	7·50 Ֆ.
ՄԱՀԵՐԳ, ձայնագրեալ, քէմանչիստ Ռուբէն, Պէյրութ,	5 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Չագմագճեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ֆ. Բ. հատոր 5 Ֆ.	

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ֆ· Հատը 0·25 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
24
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
JEUDI
24 JANVIER
1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9513

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

39e ANNÉE — Nº 9513

ԻՐ ՁՕՄԲԸ

ԿԵՂԾԻՒԸ ՈՉԻՆՉ ԿԸ ՓՐԿԷ

Դաս մը դժմտղի դպիրներ կը չարուեն ականն վայրերան կանչեր արձակել տարաւիր բազմութեանց ճակատագրին մասին: Մինչեւ անոնք ժխտել, ծաղրել ա– նոնց մշակոյթը :

— Դատապարտուած էք ցամքելու, ծխրելու, փոշիանալու: Անօգուտ են ձեր բոլոր ճիգերը ...

Տեսակ մը հրաւէր անձնասպանութեան կամ անձնատուութեան: Ան նուազն՝ ինքնուրացման եւ դատալքութեան :

Պարզապէս ի փառս հեռաւոր սուրբի – րու: Աչք եւ ականջ փակելով անողոք ճշմարտութեանց առջեւ: Մինչ խեղա – թիւրելով, ստելով, կեղծելով, ջնջելով:

Ձափաղանց պարզամիտ պէտք է ըլլալ, հաւատալու համար թէ այս ծրագրեալ կեղծիքը կրնայ որեւէ բարիք ապահովել Հայրենիքին եւ հայկական Արտասահ – մանի :

Կեղծարարները չատ լաւ գիտեն թէ՝ ինչ որ հայկական Արտասահման կը կո – չենք, վերջին մնացորդն է Թուրքիոյ Հայ ժողովուրդին :

Անոր հին եւ նոր մշակոյթը, մտաւոր վաստակը աւելի ծանր կը կշռեն, չատ մը տեսակէտներով: Մանաւանդ եթէ նկատի առնենք պարագաները — Ցիրուցան ի սփիւռս աշխարհի :

Հասարակ « չարլաթան »ներ են անոնք որ մեզի կը վերագրեն ժխտում կամ վար– կաբեկում՝ երեւանի մէջ կատարուած նուաճումներու :

Դաշնակցական մամուլը չատ աւելի ճոխ եւ փաստացի տեղեկութիւններ հը – բատարակած է այդ մասին, քան կեղծա– րարներու խառնարանը, կապկօրէն ար – տատսելով թխածոյ տարփողանքներ : (Ցաւալի աւանդ բան մը հաստկնալու) :

Բայց, հարկ է պատասխանել հետեւ – եալ հարցումին.— Սթալինեան արեւին տա՞կ էր որ ծագկեցան երեւանի ամէնէն վաւերական արժէքները :

Այդ կրակին տակ ծագկեցա՞ն թէ խամ– րեցան — խաւարեցան — այնքան ծանօթ արեւներ: Բարեհաճեցէք արձանագրել ա– նոնց անուանները, գոնէ մէկ անգամուան համար, ի սէր Հայրենեաց : Չսպկէ ե – ղիչեանէն մինչեւ Եղիշէ Չարենց, Բա – կունց – Այտպանէն մինչեւ Վահան Թոթո– վենց :

Մենք պատրանքներ չունինք Եւրոպայի եւ Ամերիկայի պողոտաներուն վրայ նետուած բազմութեանց ճակատագրի մասին :

Մեւնոյն ատեն, պիտենք թէ կա՛ն պա– պուածներ որոնք ընդունակ են աւելի եր – կար դիմանալու : Դատնալով իրական ծագկաստաններ :

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, տար – բական հայրենասիրութիւնը կը պահանջէ անկարելին փորձել, անոնց ինքնապաշտ– պանութեան, յարատեւութեան համար, քանի որ մեր ձեռքը չէ անմիջապէս հայ– րենիք փոխադրել զանոնք :

Դեռ ուրիշ խնդիր թէ՝ պատրաստ միշտ ալ պիտի ունենանք, ինչպէս ունին չատ աւելի բախտաւոր, զօրաւոր ազգեր եւ պետութիւններ :

Կեղծարարները ի զուր կոչնակ կը հն– չեցնեն իրենք վարձու ժամկոչներ: Ի զո՞ւր հոգեչահ քարոզներ կը կարդան, հետեւողութեամբ այն միսիոնարներուն որ մեր երկիրը կուգային, Հայերը քր – իստոնեայ դարձնելու համար :

Կրնա՞ն միջոց մը ցուցնել, հայրենիքի դուռներուն վրայ հաստատուած բոլշե – վիկեան կղպանքները քակելու: Անոնց առջեւ դրուած երկաթեայ ճողերը եւ փշաթելերը վերցնելու :

Կրնա՞ն ապահովել որ Հայրենիքին վաւերման տեսակէտէն, ըլլայ տնտեսա – կան, մշակութային զարգացման տեսակէ– տով,

« Նկատելով մանաւանդ որ երի – տասարդութիւնը, գիտակից է այս հա – մախոհութեան եւ կոչուած է ճակատա – գրական դեր մը խաղալու ֆրանքեւգեր – մանական բարեկամութեան ամրապնդ – ման մէջ,

« Ընդունելով որ երկու երկիրներու գործակցութեան ամրապնդումը անհրա – ժեշտ հանգրուան մըն է դէպի միացեալ Եւրոպա, որ նպատակն է երկու երկիր – ներուն,

« Իրենց համաձայնութիւնը տուին եր– կու Պետութեանց գործակցութեան ըս – կըզբունքներուն եւ կազմակերպութեան, այնպէս ինչպէս նշանակուած են այսօր – ուան Թուականով ստորագրուած դաշնա– գրին մէջ» :

Ահա՛ գատ, Տոքթ· Քոնրատ Ատին – ուըր փորձած է միջնորդի դեր խաղալ Հասարակաց Շուկայի եւ Անգլիոյ միջեւ ստեղծուած դժուարութեանց մէջ, իրրեւ հետեւանք որ կոչի վերջին յայտարա – րութեանց :

× Ֆրանքեւգերմանական դաշնագիրը ստորագրուած է երեքշաբթի օր, Յուն – ուար 22ին, ժամը 17·47ին: Տը Կոլ կարճ ճառ մը արտասանած է.— «Մեր գոհու – նակութեամբ լեցուն սրտով եւ մտքով է որ ես, վարչապետը եւ Արտաքին Նա – խարարը, ստորագրեցինք Գերմանիոյ վարչապետին, եւ արտաքին նախարարին հետ ֆրանքեւգերմանական գործակցու – թեան դաշնագիրը : Մարդ մը չկայ աշ– խարհի մէջ որ չհասկնայ այս դէպքին կենսական կարեւորութիւնը, ոչ միայն որովհետեւ պայքարներու եւ կռիւներու այնքան երկար եւ արիւնալի պատմու – թենէ մը ետք, էջը կը դարձնէ, այլեւ անոր համար որ մեծ կը բանայ նոր ա – պագայի մը դուռները Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ համար եւ ուրեմն՝ ամբողջ աշխարհի համար » :

Աւելնաւուրը պատասխանած է վերմա – նեցին.— « Արտայայտեցիք այն զգա – ցումները զորս ունէին բոլոր անոնք, Ֆրանսական կամ գերմանական կողմէ, որոնք մասնակցեցան այս գործին: Աւել– ցնելիք բան չունիմ: Ձեր ամէն մէկ խօս– քը մեր յոյսերուն կը համապատասխա – նէ» :

Այս վայրկեանին, երկու կեդրոնե – րը իրարու երես նայած են, որ Կոլ թէ – ւերը բացած է — աննախընթաց դէպք, կը չեշտէ տեղական մամուլը — Աջն – աուրը նոյնը ըլլած է : Գերմանացին եր Ֆրանսացին համբուրուած են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ յայտարարեց թէ Ալժերիոյ բոլոր բանտերուն դուռները բաց են կար– միր Խաչի քննիչներուն առջեւ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԵԼԼԻՆԷՆ մեկնելէ առաջ, Խրուշչեւ յայտարարած է թէ պատերազ– մել Արեւմտեան — Պերլինի մէջ անի – մաստ եւ չիմար բան մը կ'ըլլար : Մօտ է օրը երբ Արեւմտ. — Պերլինի եւ Դաշ – նակցային Գերմանիոյ բանուորները պի– տի հասկնան թէ պատին կառուցումը ան– հրաժեշտութիւն մըն էր եւ ծառայած է խաղաղութեան :

ԳԱՀԻՐԷՆ կը հաղորդուի որ Եմէն Հընդուները ՄԱԿի մշտական ներկայացու– ցիչի մը նշանակումը :

ՄԱՐՈՔ կ'ուզէ հաշտարար դեր խաղալ Թունուզի եւ Ալժէրի միջեւ :

ՅՈՒՐՏԸ կը շարունակուի Ֆրանսայի վրայ : Մրցանիչը կոտրեց Վիչի վերոյէն վար 25 աստիճան արձանագրերով առջի օր : Աճուրդը սկսած է պակսիլ :

ԹԵՀՐԱՆի միջնորդական առեանը վեց ամիսէն ասոր տարի բանտարկութեան դատապարտեց 17 սպաներ եւ ենթասպա– ներ որոնք դրամ չորթած էին բանակի դանձէն :

ԼՈՆՏՈՆի Տէյլի Մէյլի երեք լրագրող – ներ դատարան քաշուեցան, որովհետեւ մերժած էին յայտնել իրենց լուրերու աղբիւրը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅի մէջ սկսան Ֆրանքեւխոր– հրդային խօսակցութիւնները առեւտրա – կան համաձայնագրին վերանորոգման համար :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՔԷՒԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՑԱՒ

ՏԸ ԿՈԼ ԱՆՁԱՄԲ ՍՏՈՐԱԳՐԵՑ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԸ

Երէկ, դրած էինք այն կարեւոր յօդ– ուածները որոնք մաս կը կազմեն Ֆրանք– եւ գերմանական աննախընթաց համա – ձայնագրին :

Այս դաշնագիրը խիստ կարեւոր տրա – մադրութիւնները կը պարունակէ, բացա – ռիկ գործակցութեան մը արտաքին, զին– ուորական, կրթական, երիտասարդական մարզերու մէջ : Տը Կոլ, անձամբ ստորագրելով դայն ուղած է մասնաւոր եւ աւելի հանդիսաւոր բնոյթ մը տալ ա– նոր :

Այս առթիւ կը յիշուի որ Սահմանա – դրութեան 52րդ յօդուածը կ'ըսէ թէ Հան– րապետութեան նախագահը կը բանակցի եւ դաշնագիրը կը վաւերացնէ» : Հոս ան– շուշտ ստորագրութեան հարց չկայ, բայց 15րդ յօդուածը կը չեշտէ թէ Հան– րապետութեան նախագահը պետն է բա – նակներու, ինչ որ կը նշանակէ թէ դաշ – նագիրները կը բանակցուին յանուն Հան– րապետութեան նախագահին, միջազգա – յին գետնի վրայ : Այս անկիւնէն դիտելով հարցը, բնական կը նկատուի որ տը Կոլ անձամբ ստորագրէ այս պատմական դաշնագիրը :

Այս առթիւ հրապարակուած է նաեւ Ֆրանքեւգերմանական հասարակաց յայ – տարարութիւն մը որ կ'ըսէ .— « Ձօր· որ Կոլ, նախագահ Ֆրանսական Հանրա – պետութեան եւ տոքթոր Քոնրատ Ատին– աուըր, Գերմանիոյ դաշնակցային Հան – րապետութեան վարչապետ, 1963 Յուն – ուար 21ին եւ 22ի խօսակցութիւններէն ետք, որոնց մասնակցեցան, Ֆրանսական կողմէ՝ Արտաքին նախարարը, Լուսաւո – րութեան եւ Բանակներու նախարարնե – րը, գերմանական կողմէ՝ Արտաքին նա – խարարը, Պաշտպանութեան, Ընտանիքի եւ երիտասարդութեան նախարարները :

« Համոզուած՝ որ Ֆրանսացի եւ գեր– մանացի ժողովուրդներուն հաշտութիւնը վերջ դնելով դարաւոր մրցակցութեան մը, պատմական դէպք մըն է որ կը բա– րեփոխէ, խորապէս, երկու երկիրներու յարաբերութիւնները :

« Գիտակից երկու ժողովուրդները մի – ացնող համախոհութեան, ըլլայ ապահո– վութեան տեսակէտէն, ըլլայ տնտեսա – կան, մշակութային զարգացման տեսակէ– տով,

« Նկատելով մանաւանդ որ երի – տասարդութիւնը, գիտակից է այս հա – մախոհութեան եւ կոչուած է ճակատա – գրական դեր մը խաղալու ֆրանքեւգեր – մանական բարեկամութեան ամրապնդ – ման մէջ,

« Ընդունելով որ երկու երկիրներու գործակցութեան ամրապնդումը անհրա – ժեշտ հանգրուան մըն է դէպի միացեալ Եւրոպա, որ նպատակն է երկու երկիր – ներուն,

« Իրենց համաձայնութիւնը տուին եր– կու Պետութեանց գործակցութեան ըս – կըզբունքներուն եւ կազմակերպութեան, այնպէս ինչպէս նշանակուած են այսօր – ուան Թուականով ստորագրուած դաշնա– գրին մէջ» :

Ահա՛ գատ, Տոքթ· Քոնրատ Ատին – ուըր փորձած է միջնորդի դեր խաղալ Հասարակաց Շուկայի եւ Անգլիոյ միջեւ ստեղծուած դժուարութեանց մէջ, իրրեւ հետեւանք որ կոչի վերջին յայտարա – րութեանց :

× Ֆրանքեւգերմանական դաշնագիրը ստորագրուած է երեքշաբթի օր, Յուն – ուար 22ին, ժամը 17·47ին: Տը Կոլ կարճ ճառ մը արտասանած է.— «Մեր գոհու – նակութեամբ լեցուն սրտով եւ մտքով է որ ես, վարչապետը եւ Արտաքին Նա – խարարը, ստորագրեցինք Գերմանիոյ վարչապետին, եւ արտաքին նախարարին հետ ֆրանքեւգերմանական գործակցու – թեան դաշնագիրը : Մարդ մը չկայ աշ– խարհի մէջ որ չհասկնայ այս դէպքին կենսական կարեւորութիւնը, ոչ միայն որովհետեւ պայքարներու եւ կռիւներու այնքան երկար եւ արիւնալի պատմու – թենէ մը ետք, էջը կը դարձնէ, այլեւ անոր համար որ մեծ կը բանայ նոր ա – պագայի մը դուռները Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ համար եւ ուրեմն՝ ամբողջ աշխարհի համար » :

Աւելնաւուրը պատասխանած է վերմա – նեցին.— « Արտայայտեցիք այն զգա – ցումները զորս ունէին բոլոր անոնք, Ֆրանսական կամ գերմանական կողմէ, որոնք մասնակցեցան այս գործին: Աւել– ցնելիք բան չունիմ: Ձեր ամէն մէկ խօս– քը մեր յոյսերուն կը համապատասխա – նէ» :

Այս վայրկեանին, երկու կեդրոնե – րը իրարու երես նայած են, որ Կոլ թէ – ւերը բացած է — աննախընթաց դէպք, կը չեշտէ տեղական մամուլը — Աջն – աուրը նոյնը ըլլած է : Գերմանացին եր Ֆրանսացին համբուրուած են :

ՕՐ ԸՍ ՕՐԻՆ

ԶՌԱՑՈՂ ԼՈՒՐԸ

Զարմանալի չէ: Ընդհակառակն : Լու– րը Թուրքիայէն կուգայ :

(Անգարա).— Թուրքիոյ էչերը ազը – ւացնելու համար, որոշուած է կիպրոսէն էչ ներածել: Ինչպէս յայտնի է՝ կիպրոսի սպիտակ եւ ստեւոտ էչերը համբաւաւոր են իրենց գեղեցկութեամբ :

Այս որոշումը տրուած է քանի մը օր առաջ, 1963ին, Մուհամմէտի 1382 տա– րեթուին :

Որ ունկն ունի լուիցէ··· այս զռացող լուրը :

Ձորս ականջները խօսին Ամերիկացիին ու Ռուսին, որ տպրակով՝ գարիի տոպ– րակով տոլար եւ ռուբլի է որ կուտա՛ն ու կուտան Թուրքին: Թող իրենց փռղն ու ոսկին տան ու կենան իրենց աւանդա– կան պաշտպանները, յաւիտենական մու– րացկանին, միշտ չորս ոտով իրենց դի– մող բարեկամին : Փալանը ոսկի թէ ոչ, կուգայ օրը ախացին :

Այսօր՝ երբ արար աշխարհ երկնաշր – ջիկ արբանեակներու հոլովոյթը կը դի – տէ, Թուրքը դեռ էշ կը հոլովէ :

Այսօր՝ բաղաքակիրթ մարդկութիւնը, մէջն ըլլալով Հայը, բարի եւ երկաթի դարերը մաշեցուցած, հանճածուխի ու բարիւղի դարերը բամած, աշխարհն է կառուցած :

Այսօր՝ բաղաքակիրթ մարդկութիւնը, մէջն ըլլալով Հայը, հիւլէն կը նուաճէ, անջրպետը կը չափէ եւ իր հրաշագործ կ'ապրի :

Եւ այսօր՝ Թուրքը դեռ իր իշագործ կ'ապրի :

Զարմանալի չէ: Ընդհակառակն : Տեղ– բայլը Թուրքի պար է :

Արաբսէն անդին, Թուրքին Թուրով՝ Պատմութեան մուրով չմթագնած ափ մը հողի վրայ, Արարատի օրհնութեան տակ, Նայիրիի դաշտերուն մէջ կալի երգ է միշտ եւ գութաներգ :

Արաբսէն ասդին, դարերու արիւնա – համ կողոպուտով ուռճացած երկրի մը մէջ, Արարատի անէծքին տակ, Անա – տոլեան դաշտերուն մէջ գիշեր է միշտ, գիշեր ցնհուն :

Անդին, Հայուն «տրակտորը» կը գո – ռայ: Ասդին, դեռ Թուրքին էշը կը զը– ռայ :

Անդին, Հայը իր ներկայով՝ իր ապա– գան կ'արծարծէ: Ասդին, Թուրքը իր ներկայով՝ իր ապագան կ'արածէ :

. . . . . .

Ըսենք թէ կիպրոսի խարտիկներուն եւ Մարզուանի մատակներուն հանութեամբ Թուրքերը յաջողին ազնուացնել իրենց երկրին էշերը: Իշապաններ ո՞վ պիտի ազնուացնէ : Առաջինը դիւրին է, իշու գործ է: Երկրորդը դժուար է, մարդու գործ է: Առաջինը կարելի է: Անկարելին երկրորդն է: Թրքական իսկ առածով, էշ փոխելով՝ էշ հեծնողը չի փոխուիր :

Թուրքիոյ էչերը ազնուացնելու հա – մար ...:

Այս է Թուրքիայէն հասած վերջին ... զռացող լուրը:

ՇԱՀԷՆ

ՍԻՎՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ

ԽՕՍՔԸ

(Ս. ՄԵՍՐՈՊԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 1600ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Բ.

Ժամանակն ու պատեհապմները խոր – տակեցին մեր յոյակերտ տաճարներն ու ոստանները: Վաղուց մարել – կորել են այն ծուխերը, որ Արտաշատի պալատա – կան կամարների տակ դղրդում էին ի պատիւ Արտաւազդ արքայի հեղինակած Թատերախաղի : Օտարամուտ երաժըշ – տութեան մեղկ ու ծորուն ելեւէջների մէջ յաճախ խառնուել – խամրել են մեր հո – րովելաչունչ մեղեդիները: Եւ միայն խօսքը, մեր բառն ու բանը, երկաթադիր մատենադրութիւնը, մեր տաղն ու բա – նաստեղծութիւնը, հասել է մեզ այնպէս, ինչպէս որ կար բառը, հայրենի բա՛ռը, երբ նա գրւում է տառերով, երբ իրենով կազմաւորում է տող, պատում, բանաս – տեղծութիւն, նա գառնում է քարից էլ ամուր: Այն չես փշրի բաբանների հար – ուածով, չես տրորի ծանրաթաթի փղերի ամբակների տակ, չես պոկի հինաւուրց վանքի պատերից, որպէսզի նրանով մշ – կեմ ու մինարէթ կառուցես :

Արդ, մնաց մեր գպրութեան ոսկեդա – րը ոսկի, մեր բիւրեղեայ Նարեկը անփչ – բելի, միջնադարեան մեր մեծատաձ տա – ղերդութիւնը անկողոպուտ: Մնաց այս ամէնը այնպէս, ինչպէս որ կայ, եւ մնա – յուն՝ տարաւ – բացեց աշխարհին մեր կ – ուրթիւնը, մեր բարձրագնաց միտքը, մեր սիրող սիրան ու արդարը երազող հոգին· այն ամէնը ինչ բարձրացնում է մեզ՝ բո – լոր բարձրերին հաւասարեցնելով :

Ա՛յս եղաւ Մեսրոպը մեր ժողովրդի համար :

Միջադեպի աւազուտներով քաղցած ու բոպիկ դէպի անյայտութիւն էին քայ – լում Հայութեան վերջին մնացորդները: Թւում էր փշրուեց, այրուեց, հիմնայա – տակ եղաւ ամէն ինչ՝ հող, հայրենիք, յոյս, գոյութիւն: Բայց ծերունի ուսու – ցիչը աքսորամարի կարճատես հան – գրուանների իր չուրջը հաւաքելով ողջ մնացած հատ ու կենդ մանուկներին, իր մաշուած ձեռնափայտով օտար աւազնե – րին գծեց հայրենի Ա. Բ. Գ. Դ.ն, ջա – նալով գրոշմել այն մանուկների հոգում, որպէս մեկ թալիսմանը վերապրումի : Աչխարհում որտեղ մի խումբ հայ ծուա – ծեց, այնտեղ բացուեց հայկական գպրո – ցը, տպուեց լրագիրն ու գիրքը: Հայ գի – րը իրենով հաւաքեց մեր ցիրուցան մաս – նիկները, ինչպէս սրինգը՝ գառնուկնե – րին, լաստը՝ նաւաբեկեալներին, խարոյ – կը՝ ցրտահարներին, մատաղի կաթնան, սովալուկներին: Հայ գրերով պան – դուխտը հայրենիք ունեցաւ, հայրենիք՝ հոգու մէջ, աւանդութիւններով, պատ – մութեամբ, բանաստեղծութեամբ , վէր – յուշերով ու վերապատումներով ընչա – տորուած հայրենիք: Հայ գրերը, չար – չարուած , բայց տոկուն այդ սակրաւոր – ները, ոսկիչանոսներ ու մայր ցամաքներ կամրջելով, իրար կապեցին մեր աչխար – հասփիւռ հատուածները, եւ իրար կա – պելով՝ բերին հանդուցեցին մայր հողին — Մորհրդային Հայաստանին :

Ա՛յս եղաւ Մեսրոպը մեր ժողովրդի համար :

Երեւանի նորակառոյց չէնքերից մէկի լուսաւոր սրահներում գրաստ մարքի պէս աչխատում է հաշուիչ մեքենան, ստեղ – ծագործ հայ դիտնականների արարչա – գործ ճեռքերով: Նա գումարում է, հա – նում, բազմապատկում, մէկ վայրկեա – նում կատարում այնպիսի գործողութիւն ներ, որոնք մարդկային միտքը կը կա – տարէր օրերի ընթացքում: Մեքենայի մեառդին գրուած է «ԱՐԱԳԱԾ», ճիշդ այն տառերով, որոնցմով տասնդմեկ դար առաջ մագաղաթի վրայ փետուրէ գրի – չով գրուեց առաջին հայերէն տառը ... Ո՞ր հաշուիչ մեքենան կարող է հաշուել այն բիւրաւոր տարուբերումները, ալէկո – ծներն ու փոթորիկները, որոնցից անցան այն մանրիկ տառերը՝ մագաղաթից մին – չեւ հաշուիչ մեքենայ: Եւ սակայն ապ – րեցին՝ ապրեցնելով, քայլեցին՝ քայլե – ցնելով, հասան՝ հասցնելով մեր ժողո – վրդին մինչեւ նորագոյն ժամանակները: Այդ գրերը բարձրացան յեղափոխութեան կարմիր գրօշներին, օգակեցին մեր Մոր – հրդային Հայաստանի պինանչանը, գրոշ – մուեցին մեր բազմաթիւ ու բազմազան վարչական , գիտական ու մշակութային հիմնարկների ճակատին : Գրուեցին այն կարգախօսները, որոնցմով մեր ժողո – վուրդը գնաց – միացաւ մարդկութեան նոր հասարակակարգ կառուցողների աչ – խարհատօրին: Գնաց իր ինքնութեամբ հպարտ, իր ստեղծումով ծանրաբեռն , ժողովուրդների բարեկամութեան ու խա – ղաղութեան մեծ գաղափարների հանդէպ պատրաստակամ :

Ա՛յս եղաւ Մեսրոպը մեր ժողովրդի համար :

Երախտապարտ ժողովուրդը իմաստուն մի բնազդով ճանաչեց ու գգաց Մեսրո – պին եւ Հայկի գիւղի գեղջուկ չինակա – նին, հողից ծնուած ու սնուած իր բախ – տակիցին բարձրացրեց երկնաչափ վեր ու սրբացնելով՝ ազատեց նրան: Տասնդմեկ դարերի մէջ, անթիւ ու անհամար աւեր ու պատերազմ տեսած երկրում Անիների եւ Զուարթնոցների երկրում խոր մի խորհրդով անվթար մնաց Մես – րոպի դերեզմանը միայն : Տասնեւվեց դար չարունակ ժողովուրդը վառուող մոմերի հաղորդակցութեամբ ժամապա – հեց այդ չիրմին, ջանալով լոյսին հա – տուցել լոյսով եւ նուիրումին՝ նուիրու – մով : Խոնարհումներից տառապած , ու – րեմն եւ խոնարհումները տառդ մեր ժո – ղովուրդը Օչականի վանքի բոլոր այցե – լուներին ստիպեց իջնել ատիճաններով, իջնել եւ խոնարհուել ոչ թէ աչխարհա – կալ Նափոլէոնների, այլ իր Մեսրոպին, նրան, որ տառերի երեսունմեկ սուին – ների վրայ սրտերին տարաւ միայն լոյս, ոգի եւ խմացութիւն :

Եւ սակայն ուրիշ եղաւ մեծարումը , իւրովի անօրինակ եւ աննախընթաց , երբ հայ ժողովուրդը այս տարի Մայի – սին տօնեց իր մեծ գաւիթի ծննդեան 1600– ամեակը :

Մեսրոպի անունը դողդոջ մոմերով լուսաւորուող խորաններից փոխադրուեց ելեկտրական լոյսով ողողուած մեր լայն ու գեղաշուք գահլիճները: Մեսրոպի ա – նունը, հոգեւորականների եւ բանաս – տեղծների չուրթերին ազօթք ու օրհնանք լինելուց բացի, հնչեց նաեւ հայկական պետականութեան գեկավարի չուրթերից, հնչեց հատատուն ու հանդիսաւոր , ի լուր աչխարհի հռչակելով այն որպէս պետական գրօչով ու պետականութեամբ հովանաւորուած համազգային հայարոու – թիւն : Մեսրոպի անունը նչոնէ կրակնե – րից հիւսուած տառերով բարձրացաւ ե – րեւանի մատենադարանի վրայ՝ իր այդ յոյժ արդիական հրավառութեամբ մին – չեւ վերջին ծալքերը լուսաւորելով այդ հոյակերտ չէնքի մէջ ամփոփուած մեր բազմադարեան անցեալը :

Այո, մենք ունեցել ենք պանծալի անց – եալ եւ ճչմարիտ են նրանք, թէ՛ հայրե – նիքում եւ թէ սփիւռքում, որոնք հը – պարտ են այդ անցեալով : Սակայն չէ կարելի ապրել ու յարատեւել միայն ան – ցեալի յիչատակները դուրգուրելով :

Անցեալը կենդանանում է միայն ներ – կայով : Միայն նոր, կանաչ չիւերն են, որ վկայում են հողում թաղուած արմատի կենսունակութեանը: Ահա թէ ինչու կրկ – նակի գնահատելի են գառնում վերաչէ – նութեան այն վիթխարի թափն ու աչխա – տանքը, այն բուռն ձգարձակումը, որով կանաչել է Հայաստանը վերջին քառա – սուն տարիների ընթացքում :

(Շար· 2)

ՕՏԱՅԱՆՔ

ԲԱԳԻՆ, ամսագիրը գրականութեան եւ արուեստի, Բ. տարի, թիւ 1, Յունուար 1963 : Պէյրութ :

Ս. ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ (իր ծննդեան 860ամեակին առթիւ) կեանքը, գործու – նէութիւնն ու ստեղծագործութիւնը : Գրեց Աբգէն Ա.ՓՆՅ. Սիմէոնեանց , Պոսթըն 1962 :

ՅՈՒՇ ՄԸ

ՄԱՆԿԱԼՃԸ ՋԱՐԷՆ

Սմբատ Բիւրատը ծանօթ է ընթերցող – ներուն իր վէպերով, որոնք թէեւ վաեպ – րական գրադէտի մը յղացման գրոչմը չեն կրեր, բայց յաջողած են առհասարակ ժողովուրդին հետաքրքրութիւնը չար – ժել, հմայիչ ու դիւրհասկնալի լեզուով մը, իրողութիւններու լոյսին մէջէն :

Նահատակ վիպագրին սիրական աչ – խարհը կիլիկեան է, մասնաւորաբար հե – րոսական Զէյթունը, որուն հարազատ զաւակը եղած է մինչեւ իր եղերական վախճանը : Մողական գրիչով մը վեր – ապրեցուցած է իր վէպերուն մէջ Խաչա – կիրներու կորակոր փախուստը Մեմլուք – ներուն առջեւէն, մահմետական խու – ժաններուն հրդեհի, թալանի եւ կոտո – րածի մոլուցքը, ուր գրեթէ անմրցելի կը մնայ : Զախողած թատերախաղ մըն է իր « Աւարայրի արծիւը»: Սակայն, հայ յեղափոխութեան ողբերգութիւններուն եւ բազմազան թշնամիներու սիրած նախ – ճիրաններուն սահմանուած իր գործերը հե – տաքրքրութեամբ կը կարդացուին : Պա – տմագրական ճչգրտութեամբ կը կարդացուին : Պա – տմական պատկերներուն : Այսօր կ'ուզէի մասնաւորաբար կանգ առնել Մանկալճը Զարեհի վրայ, խոնարհ հերոսը «Երլտըղի Պոմպա»յին, զոր մօ – տէն ճանչցած եմ : Մայրս եղած էր կնո – ջը մտերիմ բարեկամուհին, տեն տեղ կը սիրէր անոր հանդիպիլ եւ զուարթօ – րէն չաղակրատել հետը :

Նիհարակազմ, թուխ եւ սիրուն կին մըն էր, Հայուհիի բնական ամօթխածու – թեամբ : Երեսուն տարեկան մը կ'երեւէր այն ժամանակ, մօտաւորապէս քսան տարուս աւելի երիտասարդ իր ամուսի – նէն : Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցին հանդիպակաց հայկական թաղերէն մին կը բնակէին : Շատ անգամ մօրս կ'ընկե – րակցէի, երբեմն ալ ինձ կը պատուիրէր որ Սահակեան վարժարանէն արձակուե – լիս եաք երթայի գինքը գտնել այնտեղ :

Մանկալճը Զարեհը որ տունը կը բա – նէր, գեռնայարկի երեսնց յարկաբաժնի քովի փոքրիկ աչխատանոցը, ամէն ան – գամուն ալ անուչ ժպիտով մը կը դիմա – ւորէր զիս : Միջահասակ էր, բաւական լեցուն, սեւ եւ վառվռուն աչքերով, զոր – ծաւորի զորչ եւ երկար տառատակը թի – կունքին : Շատ բան կարդացած էի իր մասին, հետեւաբար ակնարկս աքանչա – ցումով կը յառէի վրան, կարծես հայկա – կան աչխարհին վրայ, ուր այնքան հե – րոսական էջեր արձանագրած էր ինք :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՐԳԵԼԱՎԱՅՐԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՓՇՐՈՒԱԾ ՍԱՐՍԱՓ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ամբողջ ժամանակ հարիւրապետ Սեննիչեւը հայհոյում էր, հայհոյում էր պե – խաւոր մարդուն, Պերիային, հայհո – յում էր կառապանի կատաղութեամբ եւ, չգիտես ինչու, ծիծաղում էր... խելա – գարուել է, անցաւ մտքովս : Ցետոյ մեզ դուրս նետեցին, նստեցրին, «Մեւ ազ – ուու» բանտակառքում ու տարան : Այն – տեղ ինձ չատ ծեծեցին, ասացին, որ ինձ նման թշնամուն գնդակահարելն էլ քիչ է : Ես տեսայ, թէ ինչպէս էին ծեծում հա – րիւրապետ Սեննիչեւիչին: Ես մեր ճամ – բարն էի յիչում, նախանձում էի մեր տը – գաներին, համոզուած էի, որ արդէն վերջս եկել է: Մի օր էլ անցաւ: Ցան – կարծ եկան, մեզ տարան բաղնիք, սափ – րեցին, ժպտացին մեզ, թէյ տուեցին , ծխախոտ: Ամէն ինչ փոխուեց, թէ վերա – բերմունքը, թէ ճայները: Ցետոյ մեկ տարան դատախազի մօտ :

— Ժողովրդի անարգ թշնամին է, ա – սաց մեր գործով ժամանած դատախազը, անսպասելի էր, անսպասելի, ասաց եւ իր ձեռքով պատուեց սեղանին վրայ դրուած Պերիայի լուսանկարը:

Մի օր յետոյ հաղորդուեց այդ մասին: Այդ օրը հարիւրապետ Սեննիչեւն ինչ կանչեց իր տունը :

— Ինչո՞ւ այդպէս արեցիք, Արկադի Պետրովիչ, չէ՞ որ կարող էին գնդակա – հարել մեզ :

— Ոչինչ, թող գնդակահարէին: Ես այդ օրուան վաղուց էի սպասում: Ես ուրախութիւնից ցնդել էի, ուրիչ կերպ չէի կարող: Տէր Աստուած, ինչո՞ւ այս – քան ուշ ...

— Իսկ ինչո՞ւ ինձ տարար հետդ, Ար – կադի Պետրովիչ :

— Այդպէս էր պէտք: Այդ Բարդուկովը կարող էր ինձ խրել հէնց իր առանձնա – սենեակում, կարող էին այնտեղ խրել ինձ, իսկ քեզ՝ ոչ, քեզ խրելու համար մի երկու օր ժամանակ էր հարկաւոր նրանց: Այդ երկու օրուայ ընթացքում ամէն ինչ կը պարզուէր՝ դու կենդանի կը մնայիր եւ կը պատմէիր մարդկանց իմ մասին: Կը պատմէիր, թէ ես ինչ արի , ինչպէս ջարդեցի նկարը: Այ թէ ինչի հա – մար ես քեզ հետս տարայ: Բացի այդ , ես արդէն գիտէի, որ նրան բռնել են , սպասում էի պաշտօնական հաղորդա – գրութեան :

— Որտեղի՞ց գիտէիք, Արկադի Պետ – րովիչ :

— Այդ կարեւոր չէ, գիտէի, հաստատ գիտէի: Դէ, գնանք, գնանք խմելու, գը – նանք քէֆ անելու: Դու չես պատկերա – ցնում թէ ինչպիսի ահաւոր վտանգից ա – զատուեցինք: Գնանք հեռագրենք ձե – րոնց, որ չուտով տուն ես գնալու :

Ես լսում էի հարիւրապետին, բայց այնպէս չէի փոթորկում, ինչպէս նա , դուցէ այդ նրանից էր, որ ես դեռ վա – խենում էի, դեռ չէի հաւատում, ոչ ոքի չէի հաւատում: Ես մեղաւոր չէի, իմ մէջ սպաննել էին հաւատը: Ես լսում էի , բայց չէի հաւատում :

— Գնանք հեռագրենք նաեւ մերոնց : Հիմա ես էլ իրաւունք ունեմ: Դու չգի – տես, ոչ ոք չգիտեր, թէ ինչ է կատար – ուել մեր տանը : Այդ միայն ես գիտեմ: 1936 թուականին եղբօրս բռնեցին, տա – րան: 1941 թուականին ազատուեց, բայց տուն չվերադարձաւ, եթէ տուն գար , նորից կը բռնէին: Խեղճ տղան ուրիշի անձնագիր է ճարում, ուրիշի անձնագրով մեկնում է Միջին Ասիա, բայց այդ էլ երկար չի տեւում, պատերազմն սկսում է, նրան բանակ են տանում: կռւում է , վիրաւորւում է, չարքային գինուորից գնդապետ է դառնում , ընդուն – ւում է կուսակցութեան մէջ, չքանչան – ներ է ստանում , բայց ահը միշտ սրը – տում է լինում: կռւել ուրիշի անունով, իր սեփական անունը չունենալ, վախենալ իր անունից, միշտ զգուշանալ, սարսա – փով ապրել՝ հեչտ բան չէ: Նա տեսնում էր թէ ինչ է կատարւում իր չուրջը, ըզ – գում էր ինչ է կատարւում սրտում: Եւ ահա մի օր էլ նա զրուցում է իրեն չատ մօտիկ գնդապետի հետ :

— Ի՞նչ անեմ, գնդապետ, ասում է նա, ի՞նչպէս վարուեմ: Գնդապետը լը – սում, խորհուրդ է տալիս :

— Պատմիր, ամէն ինչ պատմիր, ոչինչ մի թաքցնի: Մեր գործերն յառաջ են գը – նում, չուտով Պերլին կը մտնեն: Դու լաւ ես կռուել, իսկական հայրենասէր ես՝ կը ներեն, հաւատայ ինձ, կը ներեն, հաւա – տայ ինձ, կը ներեն , նրանք էլ մարդ են:

Եւ նա գնում, պատմում է ամէն ինչ , ոչինչ չի թաքցնում: Լսում են նրան , հարցաքննութիւններ են անում, ասում են, որ նա կարող է այսուհետեւ իր ան – ուան տէրը գառնալ, բայց յաջորդ օրը զրկում են նրան կոչումից, խլում են բո – լոր չքանչանները, կալանաւորում եւ այդպէս ուղարկում են տուգանային գու – մարտակ: Հրաչքով , միայն հրաչքով է ազատում մահից: Ծանր վիրաւոր թէ – կունք են տանում : Տանում, բժչկում են: Դեռ բոլորովին չբուժուած, ներկայա – նում է քննիչը, կալանաւորում է եւ նո – րից բանտ, նորից կալիմա՝ կեղծ անձ – նագրով ճակատ գնալու համար : Հիմա նա այստեղ է, Մալտեակի հանքահորե – րում է : Գնանք մի լաւ խմենք: Հիմա ես էլ կարող եմ ասել, որ եղբայր ունեմ : Հիմա, դու էլ գիտես թէ ով եմ ես: Հի – մա թող բոլորն իմանան, որ իմ եղբայրը նստած է եղել, որ հօրս մի գիչեր տա – րան, ու նա այլեւս չվերադարձաւ: Թող իմանան: Թող Բարդուկովն էլ իմանայ : Տէր Աստուած , ինչ լաւ է, երբ մարդ կարող է ազատ չնչել, երբ նա կարող է իր կորած հօր նկարը կախել տան պատի – ւ եւ չվախենալ : Գնանք խմելու :

ՈՒԱԼԹԵՐ ԱՐԱՄԵԱՆ

«Գրական թերթ», Երեւան

Հոգեկան աղերս մը ստեղծուած էր մեր միջեւ. այնքան բանե՛ր ունէի հարցնելիք իրեն, բայց չէի համարձակիր : Ի վերջոյ, յեղափոխական անցեալ մը ունեցող այդ մարդը, 12 տարեկան տղեկի մը չէ որ պիտի պարպէր իր սիրտը ...

Կիսաբաց դռնէն կը սիրէի իր աշխատանքը դիտել լռին, անբացատրելի յափշտակութեամբ մը: Սեղանի եղերքին ազուցուած գործիքին վրայ ծռած՝ Սամաթիայի հերոսը կը խարտոցէր ձիու ասպանդակները, մէկը միւսին ետեւէն, ընտանիքին օրապահիկը շահողի գովելի պարտաճանաչութեամբ : Գորշ եւ ոսկեգոյն փոշին, — սահմանուած փայլեցնելու այդ ասպանդակները, — ամենուրեք կը տարածուէր, սեղանին, գործիքներուն եւ իր տառատոկին վրայ :

Վերջին անգամ երբ հրաժեշտ կ՚առնէի իրմէ, տարօրինակ զգացումէ մը մրդուած՝ մաղերս շոյեց ու դիս համբուրեց գորովանքով: 1917ին Սամաթիայէն Փերա կ՚անցնէինք, ես այլեւս չտեսայ դինքը, մայրս շատ քիչ կը հանդիպէր իրենց :

Իզմիրի աղէտին նախօրեակին՝ մինչ կը պատրաստուէի հեռանալ Պոլսէն, ահա զարհուրելի անակնկալ մը, որ պիտի սարսէր բովանդակ էութիւնս: Սամաթիոյ մերձակայքը, բիւզանդական բերդերուն կայարանին դուրսի կողմը, միջին տարիքի Հայ մը կը սպաննուէր ատրճանակի զնդակներով: Արամ Գույումճեանն էր, Պոլսոյ մեծագոյն մուշտակավաճառը, որուն ծանուցումները կ՚երեւէին մամուլին, պատերուն եւ հայկական տարեգիրքերուն մէջ: Կը հաստատուէր որ սպաննիչը մանկալճը Զարեհն էր, արդէն օձիքն ալ ձեռք կուտար շատ չանցած :

Չէի կրնար հաւատալ ականջներուս, շշմած էի կոկիծէս, կը տառապէի խորապէս: Այդ անվեհեր յեղափոխականը, որ ամբողջովին կլանուած կը թուէր իր ընտանիքին եւ երկու անուշիկ զաւակներուն հոգերով, ինչո՞ւ պիտի լքէր իր խաղաղ բոյնը եւ իյնար այդ սոսկոյի արկածախնդրութեան մէջ...: Առեղծուած մըն էր: Մամուլը կը պնդէր թէ զոհին կինը խոշոր գումար մը տուած էր մանկալճը Զարեհին, որպէսզի իր զեղխ ու ցոփակեաց ամուսնէն վրէժը լուծէ :

Պանքայի հերոսը ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Պոլսոյ եղեռնագատ ատեանէն: Նոյն օրերուն մայրս կը հանդիպէր իր կնոջը, նիհարցած, անխնամ, խելայեղ վիճակի մէջ : Երէց որդին Պերճը, հազիւ 8 – 10 տարեկան, ինքնաշարժէ մը կոխկռտուած եւ մէկ սրբունքը կորսնցուցած էր: Այսքան դիժբախտութիւններէ ետքը, եթէ հէք կինը չէր կորսնցուցած խելքը, մեծ բան էր : Տղան հիւանդանոցէն ելնելէ վերջ, փոքրիկ աղջիկը միասին առած, Պուլկարիա մեկնեցաւ իր ազգականներուն մօտ :

Մանկալճը Զարեհի գաղափարական ոգին նկատի առնելով, ես կը դժուարանամ հաւատալ որ դրամի համար կատարած ըլլայ այդ ոճիրը, ինչ որ պիտի նըսեմացնէր իր փայլուն անցեալը: Կը հաւատամ առաւելապէս, որ այդ խիզախ եւ անձնուէր յեղափոխականը այդ արարքը գործած ըլլայ, հայ ընտանեկան բարոյականի սրբագործման շռնդալից դաս մը տալու համար ցոփակեաց մուշտակավաճառին :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ Պատրիարքին տեղեկագրին գրլխաւոր մասերը :—

Ուրիշ կարեւոր խնդիր մըն է մեր եկեղեցիներուն եւ եկեղեցական կալուածներու սեփականութեան հարցը, զոր մեր պատկան համայնական մարմիններու լուրջ նկատառման յանձնելու առիթները չենք փախցներ: Այստեղ գովեստով եւ գնահատանքով կ՚արտայայտուինք հանդէպ բոլոր այն մարմիններուն, որոնք դիտակցութիւնը ունեցած են, հին կամ նոր ժամանակներու մէջ, եկեղեցապատկան կալուածներու սեփականութիւնը օրինական հաստատ հիմերու վրայ դնելու: Նոյնքան գնահատանքով կ՚արտայայտուինք հանդէպ համայնական այն մարմիններուն որոնք արդէն իսկ ձեռնարկած են այս անյետաձգելի գործին : Իսկ ուր որ մեր համայնքային կալուածները դեռ անորոշ կացութեան մէջ են, կամ լոկ եկեղեցիներու սուրբերու անուններուն արձանագրուած են, կարեւորութեամբ կը յանձնարարենք որպէսզի անյապաղ միջոցներ ձեռք առնուին զանոնք Եկեղեցիին բարոյական անձնաւորութեան արձանագրել տալու համար : Ուրախ ենք անդրադառնալով որ անցնող տարուան ընթացքին նման վեց կարեւոր ձեռնարկներ յաջողութեամբ պսակուած են: Չենք կրնար չյիշել անոնցմէ առնուազն մէկը, այն է Խայեան վարժարանը, որուն սեփականատիրութեան օրինաթուղթը Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը բախտն ունեցաւ ստանալու տակաւին վերջերս :

Մեր թաղային վարժարաններու կրթական հոգը, ինչպէս դիտէք, մեր Պետական Կրթական Տեսչութեան հսկողութեան ներքեւ յանձնուած է Տնօրէններու, դպրոցներու, հիմնադիրներու եւ ուսուցչական կազմերու խնամքին. իսկ անոնց նիւթական անտեսութիւնը կարեւոր չափով վստահուած է Թաղային Խորհուրդներու :

Մեր հինգ համայնական հաստատութիւնները իրենց խնամակալութեանց հոգածութեան ներքեւ եւ պաշտօնէութեան նուիրումին շնորհիւ եւ մեր պատուական ժողովուրդի նիւթական ու բարոյական օժանդակութեամբը կը պահուին կարելի կանոնաւորութեամբ : Սուրբ Փրկչի Հիւանդանոցը անցնող տարուան մէջ օժտուեցաւ ռէօնթկէնի արդիական կատարեալ սարուածքով եւ լապօռաթուարով, երկուքն ալ նուէր Գալուստ Կիւլպէնկեան պատուական Հիմնարկի կողմէ: Այս հսկայ հաստատութիւնը իր ընդհանուր հիւանդաց, ծերանոցի, թոքախտաբուժարանի եւ ջլախտաւորներու յատուկ ընդարձակ բաժիններով իր մէջ կը հաշուէ աւելի քան հինգ հարիւր պատսպարեալներ :

Գալֆայեանը եւ Գարակէօզեանը դադրած են այլեւս որբանոցներ ըլլալէ եւ վերածուած համայնական բարեսիրական եւ կրթական տուներու: Առաջինը անձնդիր մեծաւորուհի Մօր եւ Քոյրերու մայրական հոգածութեան տակ կը պատսպարէ եւ նախակրթարանի դաստիարակութիւն մը կը ջամբէ շուրջ հարիւր աղջնակներու, բացի մատուռէն հաստատութեան չէնքին մէջ եւս եղան նորոգութիւններ: Գարակէօզեանը որ կը խընամարկէ եւ կը կրթէ շուրջ երկու հարիւր մանչուկներ գաւառէն եւ Պոլսէն կը կարօտի շատ լուրջ եւ անհրաժեշտ ընդարձակումի վերածուելու համար միջնակարգ վարժարանի մը որպէսզի շրջանաւարտները գէթ որոշ տարիքի մը հասած ըլլան :

(Շար. 4)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ՀԱՅՖԻԼՄ»Ի ԱՆՓԱՌՈՒՆԱԿ ՎԻՃԱԿԸ

« Սովետական Արուեստ » իր վերջին թիւին մէջ (ԺԱ.) մատնանշելէ ետք թէ Հայաստանի շարժանկարի արուեստը « անգոյն, մեր կեանքն ու մարդը աղքատիկ ձեւով ներկայացնող ժապաւէններու մեծ քանակ, բեմադրութեան աղքատութիւն, շարժանկարի վրայ աշխատող մարդոց մասնագիտական անպատրաստութենէ բխող ձախողութիւններ եւ կը թուի թէ մօտիկ ապագայի անորոշութիւն մը» կը պարզէ, հրատարակութեան կուտայ Հայաստանի Մշակոյթի նախարար՝ Հր. Մարգարեանի եւ շարժանկարի արուեստի քննադատ Ս. Ռիզայեւի գրութիւնները, ուր իրենց կարգին, անոնք ալ կը հաստատեն «Հայֆիլմ»ի վերջին շրջանի գործունէութեան աննախանձելի պատկերը :

« ... Յիշատակենք այն շարժանկարները, կը գրէ Հր. Մարգարեան, որոնք հրապարակ հանած է «Հայֆիլմ» արուեստանոցը վերջին տարիներու ընթացքին. « Ինչու է աղմկում գետը» , « Իմ ընկերոջ մասին», «Փլուզում», « Նրա երազանքը», «Կոչուած են ապրելու» , « Հիւսիսային ծիածան», «Երաժշտախումբը», «Տժվժիկը», «Թռիչք անդունդի վրայով», « Մեր թաղի ձայները » , « 12 ուղեկիցներ» , « Ճանապարհ» , « Փառքի օղակներ» եւ կը տեսնենք որ հրապարակ հանուած ժապաւէններուն գերակշիռ մասը, իր գաղափարական եւ գեղարուեստական մակարդակով միջակէն վեր չելլեր »:

Յար եւ նման քննադատութիւններ եւ հաստատումներ կ՚ընէ Սապիր Ռիզայեւ:

×

« Հայրենի կամարների տակ » կը կոչուի « Հայֆիլմ» արուեստանոցի նոր շարժանկարը, որ նուիրուած է 1962ին Հայաստան ներգաղթած հայրենադարձներուն: Պատրաստուած է նաեւ «Մեսրոպ Մաշտոց» շարժանկարը ըստ Պարոյր Սեւակի բեմադրութեան, որ նուիրուած է հայ գրերու ստեղծողին՝ Մեսրոպ Մաշտոցի 1600ամեայ յոբելեանի տօնակատարութեան Հայաստանի եւ Սփիւռքի մէջ: Շուտով պատրաստ պիտի ըլլան « Հայաստանի քիմիական արդիւնաբերութիւնը », « Աղակալած հողեր» , «Էջմիածին» եւայլն:

ԱՆՓՈՅԹ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄ

Աշխարհագրական դիտութիւններու թեկնածու Գ. Աւագեան «Սով. Հայաստան»ի Յունուար 11ի թիւին մէջ « Ի՞նչ վիճակի մէջ կը գտնուին իրօք հպարտութեան արժանի մեր յուշարձանները » հարցումը տալէ ետք, կը պատասխանէ՝ « ոչ այնքան բարւոք »:

« Յուշարձաններուն մէկ մասը ուղղակի ձգուած է անխնամ եւ առանց հսկողութեան: Ինչո՞վ բացատրել, օրինակ, որ Գառնիի բաղնիքի խճանկար սալայատակը՝ քարակերտ արձանագրութիւններով, մինչեւ հիմա ծածկուած է հին ու նոր թիթեղներու կտորներով, եւ մարդիկ զայն տեսնելու կարելիութիւնը չունին : Կամ ահա այդ յուշարձաններէն ոչ հեռու գտնուող եկեղեցիին հոյակապ չէնքը , որ կ՚օգտագործուի իբրեւ մթերանոց : .. Բարւոք վիճակի մէջ չէ նաեւ Կարմիր բլուրը, որուն հռչակը տարածուած է ամբողջ աշխարհի մէջ... իրականութեան մէջ Կարմիր բլուրին շրջապատը, թողներուի ըսել, դարձած է քաղաքի աղբանոցներէն մէկը ... Պատմական հոյակապ յուշարձաններու նկատմամբ անխընամ վերաբերում գոյութիւն ունի նաեւ Մարտունի, Ներքին Գետաշէն եւ Ալավերդի շրջանի Սանահին գիւղերուն մէջ»:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ

Հայաստանի նկարներու դիւանատունը յաջողած է ձեռք ձգել Թիֆլիսաբնակ Տիմիթրի Երմակովի լուսանկարներու հարուստ հաւաքածոն, որուն 500 նկարները կը վերաբերին Հայաստանի՝ հայկական ճարտարապետական կոթողներ , որոնց շրջին Անիի հոյակապ շինութիւններուն աւերակները, Վանի, Կարսի , Ամասիայի եւ այլ քաղաքներու շինութիւնները եւայլն :

Նկարներուն արժէքը կրկնակի է, քանի որ անոնք լուսանկարուած են ԺԹ. դարուն եւ չէնքերու ու պատմական յուշարձաններու կողքին կը ներկայացնեն նաեւ անցեալ դարու Հայերուն զբաղումները, տարազները, արհեստները, սովորութիւնները եւ 1915ի մեծ եղեռնի սրբատաճմլիկ տեսարաններ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

Այդ Գ. Ընդհանուր Ժողովին մէջ է , որ կատաղի վիճաբանութիւններ պայթեցան Արեւմտեան Բիւրոյի անդամներուն ընտրութեան համար: Դաշնակցութեան մենաշնորհեալները, անմահները պիտի ընտրուէին ...:

Արդ, նոյն ժողովին մէջ առաջարկողները եղած էին Յովնանը Վիշապի Պատասխանատու Մարմինի անդամ ընտրել, պայմանով որ ան իր կնոջ հետ Պոլիս մտնէ. որովհետեւ կինը հելվետուհի մըն էր, պարագայ մը, որ օգտակարութիւն կրնար ունենալ գործին: Եւ այդ առաջարկը գործադրուելէ առաջ, որոշուած էր նախապէս ստանալ իրենց կամքը , Յովնանին եւ իր կնոջ բացակայութեանը ծագած ըլլալով այդ խնդիրը, եւ Քրիստափոր ինք ստանձնած ըլլալով տեսնել Յովնանը, եւ ընդունիլ տալ Ընդհանուր Ժողովին որոշած պայմանը :

Աթէնքի մէջ, Սօֆիայի Ընդհանուր Ժողովին որոշումը հիմ բռնելով, Վիշապի Պատասխանատու Մարմինի երեք անդամները հրաւիրած էին Յովնանը խորհրդակցութեան մը :

— Յովնան, ըսաւ Սաֆօ, դիտե՞ս , մեր Գ. Ընդհանուր Ժողովին մէջ առաջարկուեցաւ, քեզ ընտրել անդամ Վիշապի Պատասխանատու Մարմինի, պայմանով որ տիկնոջդ հետ միասին Պոլիս մտնես :

— Կինս հիւանդ է, առարկեց Յովնան, կարօտ է դարմանուելու, հետեւաբար չեմ կրնար Պոլիս երթալ անոր հետ :

— Լաւ ուրեմն, հարցուց Աշոտ, ինչո՞ւ եկաք հոս :

— Պարոն Քրիստափորի հետ եկած եմ, պատասխանեց Յովնան, որոշ պայմանով մը:

— Ի՞նչ պայմանով, հարցուց Աշոտ քիչ մը նեղսրտած :

— Վիշապի պատասխանատու Մարմինը զիս իրեն ներկայացուցիչ պիտի ընտրէ :

— Ո՞ւր, որո՞ւ համար, ընդմիջեց Աշոտ :

— Արեւմտեան Բիւրոյի մէջ, պատասխանեց Յովնան, Բիւրոյի վերջին վանկը շեշտելով, եւ ես, փոխարէնը, պիտի հաւանիմ երթալ նստիլ Ժընեւ ...:

Աշոտ ու Սաֆօ ապշած մնացին, իսկ Քրիստափոր լռութիւն կը պահէր, գրեթէ անտարբեր :

Յանկարծ, Յովնան դառնալով Քրիստափորի :

— Ի՞նչպէս է մեր խօսքը, հարցուց տիրական շեշտով մը, այդ պայմանով չբերի՞ք զիս հոս :

Քրիստափոր լռեց :

Յովնան իրաւունք ունէր, Գ. Ընդհ. Ժողովին մէկ որոշումը հասած էր իր ականջին: Որոշուած էր որ իւրաքանչիւր պատասխանատու մարմին ունենայ իր ներկայացուցիչը Ժընեւ Արեւմտեան Բիւրոյի մէջ, եւ ասիկա շատ բանաւոր էր, ամէն գրաւոր դիմում, նամակ, առանց պատասխանի պիտի չմնար եւ գործերը պիտի չկաղային այդ կարգադրութեան շնորհիւ : Յովնան ասիկա լսած էր եւ, խաղաղասէր ու կենցաղասէր յեղափոխական (?), կ՚ուզէր օգտուիլ այդ որոշումէն, երթալ հոն նստիլ, հանգիստ, պատգամներ խմբագրէր, կառավարէր Հայաստանը Զուիցերիայի բարձունքներէն ... : Ո՞վ կրնար սակայն մեղադրել Յովնանը, ո՞վ դիտէ որքան տառապած էր(?) պարապ գործերէն(?) եւ հիմա կը ցանկար, պէտք ունէր հանգստի, խե՞նդ էր որ Պոլիս մտնէր իր կնոջ հես, ինչո՞ւ իրենց ողջ գլուխը դնէր Աւետարանի տակ, քանի որ Ժընեւ կրնար նստիլ եւ ապրիլ հոն, իբրեւ ներկայացուցիչ Պատասխանատու Մարմինի մը , որուն ինչ փոյթ թէ եղած չըլլար անդամը(?)...:

Քրիստափոր կը տառապէր , գիշեր ցերեկ կը մտածէր կարգի բերել Յովնանը, որ ինքը բերած էր Ժընեւէն : Աշոտին ու Սաֆոյին ընդդիմութիւնը յայտնի էր, երկուքն ալ չէին ուզեր Յովնանի ընտրութիւնը, շուարած մնացած էր: Միւս կողմէ, տաքերը կը նեղէին– Աթէնքի ամառը տաժանքոտ էր, ձմեռը ցուրտ, ամառը տաք: Ասկէ զատ, հոն բաւական թիւով Հայեր կային, մատուռ մըն ալ ունէին, Դաշնակցականներու ներկայութենէն ով դիտէ ինչ հետեւութիւններ պիտի հանէին:

Այս ամէնը կը խորհէր Քրիստափոր , ուզեց մէկ քարով երկու թռչուն զարնել: Առաջարկեց իր ընկերներուն առժամապէս ամարանոց մը փոխադրուիլ : Աշոտ եւ Սաֆօ ընդունեցան այս առաջարկը , իրենք միայն մնացին մայրաքաղաքին մէջ, իսկ Քրիստափոր, Յովնան ու օրիորդները գացին Քիֆիսէի օդասուն ու զովագին ամարանոց մը :

Յովնանի խնդիրը միշտ վառ կը մնար. մարդը կ՚ուզէր ամէն գնով ներկայացուցիչ կարգուիլ Արեւմտեան Բիւրոյին մէջ, հակառակ պարագային, կը սպառնար բոլորովին քաշուիլ եւ Դաշնակցութիւնը թողուլ... կռնակի վրայ... այնքան հզօր էր իր մէջ ինքնասիրութիւնը ...:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Փետրուար 2, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Մչակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին մէջ։

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՆԻՒԹ.— Ի՞նչ կը մտածեն Հայաստանի մտաւորականները Սփիւռքի Հայութեան մասին։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Սէն Լուի (Րիւ ժէ)։

Դպրոցական տղոց կողմէ խմբերգ, տրամախօսութիւն, պար մանկական ա-նակնկալներ, խեղկատակներ։

Ըստ աւանդութեան կաղանդ Պապան պիտի բաժնէ մրգեղէններ, սրահի մէջ գտնուող բոլոր տղոց։

Կը խնդրուի Կրընոպլի, Լանսէլ, Ֆիքքոդի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցներէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել դէպ-րոցի մանուկները։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի։

Այս կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3ին, Սթիւտիօ Քրէֆ սրահին մէջ, 24, Րիւ Տիւնուար։

ԴԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Խմբերգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր եւ մանկական ամակնկալներ։

Պիտի ներկայացուի փոքրիկ թատերախաղ մը՝ «ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ» եւ «ԱՁՁԵԼՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՄՍՈՒՐ»։

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս կաղանդ Պապան իր նուէրները պիտի բաժնէ սրահին մէջ գտնուող բոլոր պըզտիկներուն անխտիր։

Մուտքը ազատ է

×

ՊՈՐՏՈՑԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3·30ին, Աւլաֆ Սոլֆերինօ սրահը, 235, Ռիւ Մունէյրա։

Արտասանութիւն, խմբերգ, եւ թատերական փորձ մը։

Մուտքը ազատ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վիճնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առագած է Գալուստ Կիւլպէնկեան Ֆոնտէն, ձեռամբ եկեղեցւոյ դիւանին Փարիզ 220 ֆրանք։

Պ. Ս. Թէրզիեաղուպեանէ 50, Տիկին Ե. Այանեան քսան, Տիկին Հ. Թաշճեան քսան իրենց սիրեցեալ եղբօր Մկրտիչ Թէրզիեաղուպեանի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։

Նաեւ մանուկներու տօնակատարութեան առթիւ 335 ֆրանք, վարչութիւնը բոլոր նուիրատուներուն, իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Պ. Գրիգոր Շահմիրեան եւ բնտանեկան պարագաները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան, կիրակի 27 Յունուար, Հայոց եկեղեցիին մէջ, 295 Րիւ Պոալօ, իրենց հանգուցեալ տիկնոջ եւ աղգական ողբացեալ Զարուհի Շահմիրեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ արարողութեան։

ՇԱԽՈՒԻ Է

Մեքենայ մը 1·20, ժօժ 12, մեքենայ մը 1·20 ժօժ 14, պօպինուտո մը, 12 պօօշ։ Ամբողջը չատ լաւ վիճակի մէջ, գրեթէ նոր։ Մատչելի գին, տեղի չպատճառաւ։

Կարելի է տեսնել ամէն օր ժամը 9էն 12 եւ 14էն 18, տեղւոյն վրայ։

Maison Timco
38, Rue de Trévise, Paris 9e
Tél. : PRO. 93.25
2ème étage sur cour

SOCIÉTÉ FRANCE-CAMEROUN
HARPOUTIAN FRÈRES
24, Rne d'Enghien, Paris-10e

ԿՕՒԶՈՒԻ երիտասարդ պաշտօնեայ մը որ լրացուցած ըլլայ զինուորական ծառայութեան չրջանը, Փարիզի դրասեն-ևակին համար։

Դիմել ԱՆՁԱՄԲ
Ամէն օր ժամը 14էն 15։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի զեղարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին։

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի, Մարտ 3ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, *Սալ տը լա Շէմի։*

×

Մարտ 17, «Ժողովուրդները կ'երգեն», Սորպոնի մէջ։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի, Հայրապետական ճաշնորհ պատարագ կէսօրէ վերջ ժամը 16ին, Սէն – Սիւլփիս եկեղեցւոյ մէջ, Փարիզ (6)։

Պիտի պատարագէ Գերպ. Կ. ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ։

(Մեթրօ Սէն – Սիւլփիս)։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպու-թեանց ու Ցառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Ցառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար։ Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպու-թեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ)։

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան։

Շնորհակալութեամբ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՀԱՍՑԷ

Մարգարիտ Բարայեանի նոր հասցէն է։

1, Rue Gergovie, Paris - 14e

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Արամ» ենթակոմիտէի, «Ռոստոմ», «Քրիստափոր», «Աղբիւր Սէրոբ» եւ «Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբի բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի, ժամը 30·30ին, Մչակոյթի Տան մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ-ի եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 27ԻՆ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սրահին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՊԱՐԱՇԱՆԴԷՍ

ՎԻՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ-ի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ պարահանդէսը, այս Շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի մէջ։

Առաջնակարգ նուագախումբ (Լէ Քոմփանիօն տիւ Րիթմ)։

Սիրով կը հրաւիրուին մօտիկ չրջաններու Նոր Սերնդականները եւ Հ. Մ. Ը. Մ-ական եղբայրները։

Այլազան անակնկալներ եւ ճոխ սիւֆէ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Իմիի կապ. Խաչի մասնաճիւղի զեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 9, Սալ տէ Ֆէթ։

ՍԱԿԱՓԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	35 Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՑՈՒՔ	20 Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ·	» » »
«ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ»	5 Ֆ·	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունուար 27, ժամը 16–24

LES AMBASSADEURS
3, Avenue Gabriel, Champs-Elysées, Métro : Concorde

Կը մասնակցին երկու ծանօթ նուագախումբեր

PIERRE DIEUZEY · JAZZ NEW ORLEANS
PEPITO GOMEZ · TYPIQUE TANGOS

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Հայկական եւ եւրոպական երգեր

Ընկերակցութեամբ ջութակի, կիթառի եւ մանտոլինի
կանխաւ ապահովել տոմսերը եւ սեղան ները հեռաձայնելով Հայ Կարմիր Խաչի

Կեդրոնատեղին Էլիզէ 67 – 03

ՄՈՒՏՔ 6 ՖՐԱՆՔ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, Ս. Վրացեան, Բ. տպ. Պէյրութ, լաթակազմ, պատկերազարդ, 684 էջ	45 Ֆ·
ԴԻՐՔ ՀԱՆԱՊԱՐՀԻ, եղիչէ Զարենց, *Պէյրութ*, 317 էջ	7·50 Ֆ·
ՄԱՀԵՐԴ, ձայնագրեալ, էէմաճչիստ Ռուբէն, Պէյրութ,	5 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նշպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Դ. Պայեան, *Վէնետիկ*,	40 Ֆ·
ԱՌՋԵՒՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ· ԳԱՂՂ· Հ· Դ· Մաթիսեան, *Վէնետիկ*	9 Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամանեան, *Պէյրութ*,	40 Ֆ·
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զարմանեան, *Պէյրութ*	40 Ֆ·
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՋԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, *Պէյրութ*,	10 Ֆ
ՉՐՈՑՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ֆ· Բ. հատոր 5 Ֆ·	

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵԼԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

VENDREDI 25 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9514 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9514

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԿՏԱԿԸ

Ստորեւ հանրութեան սեփականութիւնը կը դարձնենք երջանկայիշատակ Գարեգին Պատրիարքի «ԿՏԱԿ»ը:

Իր վախճանումէն յետոյ ըսողներ եղան թէ լուսահոգի Պատրիարքը գրած է իր կտակը: Դժբախտաբար սակայն իր թղնածրարներէն կամ աշխատութեան սենեակէն մէջտեղ չելաւ ոչ մէկ հետք նման կտակի մը: Տիար Մկրտիչ Շէլլէֆեան տուն վերադառնալէ յետոյ իր թուղթերու մէջ գտած է Գարեգին Պատրիարքի կոմէ կարմիր մելանով մեքենագրուած սոյն «կտակ»ը զոր պարտք համարած է յանձնել Պատրիարքարանիս, որուն համար մեր զոհունակութիւնը կը յայտնենք: Դժբախտաբար «կտակը» չէ ստորագրուած, այնուհանդերձ երբեք չի դադրիր վերջին կամքն ըլլալէ եւ հարազատ թարգմանը հանդիսանալէ մեծանուն Պատրիարքի զգացումներուն եւ մտածումներուն, յատկապէս Ս. Խաչ Դպրեվանքի մասին:

ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՈՑ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

×

ԻՄ ԿՏԱԿՍ

Ծնիլ, ապրիլ, գործել բարին, ճշմարիտը եւ գեղեցիկը սիրով, արդարութեամբ եւ խաղաղութեամբ, եւ դադրիլ ապրելէ իբրեւ պանդուխտ այս երկրագունտիս վրայ, թողլով օրհնութեան արժանի յիշատակ իր յաջորդներուն, այս է ԿԵԱՆՔԸ: Այս եւ իմ դաւանանքը:

Այսպէս ջանացի ապրիլ, սկսած այն օրէն, երբ ունեցայ իմ հոգեւոր երկրորդ ծնունդս Արմաշու Դպրեվանքին մէջ:

Զերծ չմնացի մարդկային թերութիւններէ: Տեսան անոնցմէ ոմանք, արտաքինէն դատող մարդիկ, երբեմն իրաւացի քնադատութեամբ եւ երբեմն անիրաւ դատողութեամբ: Առաջիններուն շնորհակալութիւն, երկրորդներուն ներողամբտութիւն: Վերջիններն ու առաջինները չթափանցեցին ներքինին, ուր կար իրենց չտեսածը՝ Աստուծոյ միայն տեսանելի:

Զեռքէ չձգեցի այն «ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ», «Սրտի խորերէն Աստուծոյ հետ խօսակցութիւնը» Նարեկին, զոր Ս. Գրիգոր կտակած է մեզի եւ ապա ինձ եւ իմ օծակից եղբայրներուս եւ իր բոլոր ձեռնասուն սարկաւագ աշակերտներուն ընծայաբերած Նարեկներով յանձնարարած է մեր շնորհալի եւ երանաշնորհ հոգեւոր ծնողը՝ Դուրեան Եղիշէ Սրբազան:

« Ի տուր շնչոյս թշուառի
Առից զոգիդ քո բարի» Նարեկ. ԻԱ. Դ:

« Ինչ վայելուչ տապանագիր», ըսաւ օր մը մեզի մեր Սրբազան հայրը:

Այս պիտի ըլլայ իմ պարզ տապանագիրը:

ԱՌԱՋԻՆ տրամադրութիւնը իմ կտակին:

ԵՐԿՐՈՐԴ.— «Ոսկի եւ արծաթ չունեցայ»: Կուտամ ունեցածս, — իմ համեստ Գրադարանս: Կը փափաքիմ, որ Պատրիարքարանի իմ գրադարան – աշխատասենեակս, իր ամբողջ պարունակութեամբն ու սարուածքովը փոխադրուի Ս. Խաչ Դպրեվանք: Ան մէկ խորհրդասենեակն եղաւ ինծի համար, յիշեցնող Արմաշու Դպրեվանքը, իմ սիրելի հոգեւոր ծննդավայրիս, մեր երջանկայիշատակ Հօր ջերմիկ շունչին տակ:

ԵՐՐՈՐԴ.— Կերդուընցնեմ իմ ժողովուրդիս ներկայացուցիչներդ, որ պահէք այս Ս. ԽԱՉ ԴՊՐԵՎԱՆՔԸ անսասան եւ պայծառ Աստուծոյ շնորհիւ եւ օրհնութեամբ եւ խոհական առաջնորդութեանը տակ մէկու մը, որ կարողանայ հոն, մեծագոյն չափով եւ խորութեամբ ստեղծել եւ ջերմացնել կրօնաշունչ առողջ մթնոլորտ մը: Այնտեղ ուսանող մեր բոլոր զաւակներուն հայրաբար կը յորդորեմ ըլլալ, ամէն բանէ առաջ, ՃՇՄԱՐԻՏ ՄԱՐԴԻԿ, առաքինութեամբ զարդարուած, եւ լսել իրենց կոչումին ձայնը, իբրեւ հոգեւորականի, ուսուցչի եւ հաւատարմօրէն եւ յօժարակամօրէն ծառայող քաղաքացիի:

ՉՈՐՐՈՐԴ.— Կ'երդուընցնեմ իմ ժողովուրդս ալ, իր բոլոր ներկայացուցիչ մարմիններով, ինչպէս որ էք, այնպէս ալ մնաք միշտ իբրեւ պարտաճանաչ ու բարի քաղաքացիները այս հայրենիքին, որպէս իրաւունք ունենաք վայելելու ամէն բարիք, համահաւասար բոլոր հայրենակիցներուն: Մնացէք կապուած ձեր եկեղեցիի եւ կրօնական համողումներուն եւ աւնադութիւներուն. բայց եղէք նոյնչափ յարգալիր ուրիշներու ալ կրօնական համողումներուն եւ աւանդութիւններու հանդէպ: Մէկ է բոլոր ազգերուն ԵՐԿՆԱՒՈՐ ՀԱՅՐԸ, եւ անխտիր եղբայրներ են իբարու անոր բոլոր զաւակները:

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ.— Բարի եղէք մարմինս հանդչեցնելու Ս. Խաչ Դպրեվանքի մէկ անկիւնը, Արմաշու վանքին երկրորդ հիմնադիր երջանկայիշատակ Պօղոս Արքեպիսկոպոս Ղարախօշի հոն փոխադրուած ու զետեղուած տապանաքարին մօտ: Վստահ եմ, թէ մեր բարեխնամ կառավարութիւնը պիտի չզլանայ ինծի այս շնորհը:

ՎԵՑԵՐՈՐԴ.— «Ողորմիս» մը, ձեզ չատ սիրող եւ ձեզի ծառայող այս կտակագիրէն, որ պիտի աղօթէ ձեզի եւ բոլոր աշխարհի խաղաղութեան եւ բարօրութեան համար, եթէ Աստուած արժանի ընէ իմ հոգին հանդչելու իր յաւիտենական լոյսին մէջ:

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ.— Զեմ հրաժարիր եւ պիտի չհրաժարիմ ձեզմէ: Զեզի հետ եմ միշտ հոգիով: Ուստի պիտի խնդրեմ, որ չլաք երբեք իմ վրայ: Թող երգուի « ԻՎԵՐԻՆ»ը զուարթ եւ աշխոյժ շեշտերով: Այդ պիտի ուրախացնէ իմ հոգին եթէ զայն ընդունի Աստուած իր լուսեղէն յաւիտենական բնակարանին մէջ: Զայս մաղթեցէք եւ աղօթեցէք ինձ համար:

Մնայք խաղաղութեամբ
Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ՊՈՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԸ ԽԱՆԴԱՎԱՌ ՉԷ

Քոնրատ Ատընաուրը Պոն հասաւ եւ մամուլի ասուլիս մը տուաւ երեք հարիւր լրագրողներու առջեւ: Դաշնակցային վարչապետին կարծիքն այն է որ Անգլիոյ անդամակցութեան հարցը պէտք է կարգադրուի հանդարտօրէն եւ որպէս զի այդ կարգարդութիւնը ըլլայ նաեւ զոհացուցիչ, պէտք է համբերել: «Որքան փչես կրակին վրայ, այնքան կ'արծարծես կրակը» շեշտած է Ատընաուրը: Աւելցուցած է նաեւ թէ երբ Ֆրանքեւգերմանական դաշնագիրը վաւերացուի, կրնան խորհրդակցիլ Ֆրանսական կառավարութեան հետ այդ մասին: Կարեւորը արդէն այդ դաշնագիրն է որ պատմական անկիւնադարձ մըն է երկու երկիրներու դարաւոր յարաբերութեանց մէջ:

« Ֆրանքեւգերմանական դաշնագիրը որ ստորագրուեցաւ երէկ, ըսած է Ատընաուրը, հիմնական է Եւրոպայի համար, Եւրոպան զոր Ֆրանսան եւ մենք կ'ուզենք եւ ոչ միայն մենք այլեւ Եւրոպայի միւս երկիրները: Առանց այս դաշնագրին, եւրոպական դաշնակցութեան մը իրական ստեղծումը անկարելի կ'ըլլայ: Այդ պատճառաւ է որ լաւ Եւրոպացիները միայն լաւ ձեւով կրնան ընդունիլ այս դաշնագիրը: Ինչ որ ըրինք պէտք է ի զօրու ըլլայ երկար ատեն: Իւրաքանչիւր սերունդ որ միւսին կը յաջորդէ պիտի ամրապնդէ Ֆրանքեւգերմանական գործակցութիւնը եւ որոշէ որ այս համաձայնութիւնը զըլուխ պիտի հանէ ամէնէն զժուար տագնապները:

« Տակաւին երբեք պատմութեան մէջ այս կարեւորութեամբ գործ մը եղած է»:

Յիշելէ ետք թէ Զօր. տը Կոլի իշխանութեան գլուխ գալը արագացուցած է Ֆերանքեւգերմանական յարաբերութեանց բարելաւման հարցը, Ատընաուրը մասնաւոր կերպով յիշատակած է Ռոպէռ Շումանը որ նախաձեռնութիւնը ունեցած է Նոր Եւրոպայի մը ստեղծման «Ածուխի եւ Պողպատի» հաւաքականութեան իր ծրագրով:

Ատընաուրը շնորհակալութեան հեռագիր մը զրկած է Զօր. տը Կոլի ուր, նաեւ իր զոհունակութիւնը կը յայտնէ դէպքերու ստացած նոր ձեւին առթիւ:

ՕՏԱՐ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ.— Իրերաց այս կացութեան մէջ, Ամերիկացիները զոհ չեն Ֆրանքեւգերմանական դաշնագրին կընքումէն: Այլ պարագաներու մէջ, նման դէպք մը կրնար մեծ խանդավառութիւն ստեղծել, բայց Ամերիկացիք մտահոգ են որ «1810ի պատկերով ցամաքային Եւրոպա մը» կը ստեղծուի:

ՀՌՈՄ.— Իտալացիք երեք կէտերու վրայ կը կեդրոնացնեն իրենց տեսակէտը Ատընաուրը – տը Կոլ հանդիպումին առթիւ: Ա) Շատ լաւ ընդունելութիւն գտած է Ֆրանսայի հաւանութիւնը, միջին ճամբայ մը գտնելու Անգլիոյ անդամակցութեան մասին: Բ) Ֆրանքեւգերմանական դաշնագիրը մտահոգիչ կը նրկատուի: Գ) Յաւալաի է, կ'ըսեն Ֆրանսական եւ գերմանական քաղաքականութեան ընդդիմադիրները, որ Պոն կապուած ըլլայ տը Կոլի նախաձեռնութեանց որոնք, «միշտ չեն համապատասխաներ միւս դաշնակիցներու շահերուն»:

Շելպա, նախկին վարչապետը յայտարարարութիւն մը ըրած է Ճիոռնալէ տ'Իթալիայի ուր կը շեշտէ թէ «սինիզթրիզմը (ձախ մտայնութիւն) որ այնքան կ'ազդէ իտալական քաղաքականութեան շրջանակներու վրայ անիրաւ կարծիքներ յայտնեց Ատընաուրրի եւ տը Կոլի կառավարութեանց վրայ: Քիչ մնացած է որ, այս երկուքը որոնք երկու ժողովուրդներու միջեւ զոյութիւն ունեցող դարաւոր փոսը կը լեցնեն եւ խաղաղութեան պատմական աշխատանք մը կը տանին, ներկայացուին իբրեւ վերակենդանացումը Հիթլերի ու Մուսոլինիի»:

ԼՈՆՏՈՆ.— Հոս խառն զգացումներով կը դիմաւորուի Ֆրանքեւգերմանական դաշնագրին ստորագրութիւնը:

Ինչպէս ամերիկեան շրջանակները, անգլիական շրջանակներն ալ զոհ չեն այն պայմաններէն որոնց մէջ ստորագրուած է այս դաշնագիրը: Պահպանողական Եորքշայրի համար, Ատընաուրը եւ տը Կոլ ասպարէզ կը կարդան Հասարակաց Շուկայի իրենց ընկերներուն:

ՄՈՍԿՈՒԱ.— Թաս գործակալութիւնը կը յայտարարէ այս հանդիպումին առթիւ թէ նոր քայլ մըն է դէպի նոր Միւնիխ մը: Բուն հաշտութիւնը կընայ ձեռք ձգուիլ միայն գերմանական հարցին խաղաղ լուծումով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՄԱՐՔՍԸ չէ ճենկիս Խանն է որ կը ներշնչէ չինական քաղաքականութիւնը» յայտարարեց Թիթօ, Եուկոսլաւ ժողովրդական երիտասարդութեան համագումարին ընթացքին: « Պիտի ուզէի որ հրաժարին խաղաղութեան համար վտանգաւոր այդ քաղաքականութենէն, բայց զժուար թէ ընեն »:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին նախարարը Էրքին յայտարարեց թէ հրթիռներու արձակարաններու քանդումը սկսած է եւ թէ այլեւս հրթիռ պիտի չըլլայ Թուրքիոյ մէջ: Ամերիկեան Արտաքին նախարարութիւնը կը հերքէ այս առթիւ թէ որեւէ կապ ըլլայ այս քանդումին եւ Քուպայի տագնապին միջեւ:

ԿԻՆԷԻ կառավարութիւնը փակեց մշակութային օտար կեդրոնները:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Նովի Միռ պարբերաթերթը երկու նոր յուշագրութիւններ կը հրատարակէ, զորս գրած էԱլեքսանտր Սոլիէնիցին: Ան է որ առաջին անգամ իր յուշերը հրատարակեց նոյն պարբերաթերթին մէջ «Իվան Տենիսովիչի մէկ օրը» խորագրին տակ: Այս անգամ կը խօսի Սթալինի օրով կատարուած անիրաւ ձերբակալութեանց մասին:

ՊՐԱՁԻԼԱԿԱՆ խորհրդարանը նախագահական վարչաձեւին վերահաստատումը քուէարկեց, ինչպէս փափաքած էր ժողովուրդը, Յունուար վեցի հանրաքուէով: Կառավարութիւնը հրաժարեցաւ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եւ Իրաքի միջեւ բնականոն յարաբերութիւնները կը վերսկսին:

ՓՐԱՒՏԱ կը դատապարտէ երիտասարդ պետութեանց քաղաքականութիւնը, որոնք «աշխարհակալներու ճնշումին տակ կը հալածեն համայնավարները»: Այս, կը վերաբերի մանաւանդ Ալժերիոյ եւ Թունուզի որոնք վերջերս արդիլեցին համայնավար կուսակցութիւնները իրենց երկրին մէջ:

ԻԼԻԱ ԷՀՐԸՆՊՈՒՐԿ իր յուշերուն 5րդ հատորին մէջ կը պատմէ տը Կոլի Մոսկուա կատարած ճամբորդութիւնը 1944ին: Այն ատեն տը Կոլ առժամեայ կառավարութեան վարչապետն էր: Իրեն կ'ընկերանար Արտաքին նախարարը՝ Ժորժ Պիտօ: «Տը Կոլ գէշ տրամադրուած էր, կը գրէ խորհրդային գրագէտը, եւ կը դժգոհէր Մոսկուայի պաղութենէն: Իրեն ցոյց տուին Մոսկուայի մեթրօն: Ոչ մէկ բան կրնար նուազ հետաքրքրել տը Կոլը: Զէ՞ որ 17րդ դարու մարդ մըն էր, դար մը ուր ոչ մեթրօ կար, ոչ ֆաշիզմ, ոչ ալ այլ նորութիւններ»:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ ընդդիմութիւնը կը փորձէ խանդարել Յունուար 26ի հանրաքուէն: Ծանօթ է որ Շահը հանրաքուէի կը դնէ վեց օրինագիծեր որոնք ընկերային բարեփոխումներ կը նախատեսեն: « Ազգային ճակատը» հակասահմանադրական կը նկատէ հանրաքուէն:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն թէ ըստ ամերիկացի հրեայ անձնաւորութեան մը հալածանքներ տեղի ունեցած են 1961ին եւ 1962ին Թաշկենտի մէջ ուր Հրեաներ վիրաւորուած են փողոցներուն եւ նոյնիսկ իրենց տուներուն մէջ: Ոստիկանութիւնը չէ օգնած Հրեաներուն ըսած է Կաց, Միացեալ Նահանգներու հրէական « Պ'Նայ Պ'Ռիթ» կարեւոր կազմակերպութեան նախագահը: Ըսած է նաեւ թէ Խ. Միութեան մահմետական շրջանակներուն մէջ Հրեաները կ'ամբաստանուին իբրեւ ոճրագործ: 1960 Օգոստոս 9ին Կոմունիսթ թերթը (Տաղստանի) կը գրէր.— « Ըստ իրենց կրօնքին, Հրեաները կը խորհին թէ տարին առնուազն մէկ անգամ մահմետական արիւն խմելը նկատի պիտի առնուի իբրեւ բարի գործ մը»:

ՍԻՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ ԽՕՍՔԸ

(Ս· ՄԵՍՐՈՊԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 1600ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Գ.

Հայ ժողովուրդը եւ նրա հայրենիքը այժմ մի քանի մարդասէրների եւ հայասէրների չուրթերին հոլովուող, իր փառքի թանգարանային յիշատակներով համ իր դժբախտ ճակատագրի հանդա – մանքներով մխայն խնդրարկու դարձած ժողովուրդ չէ այլեւս, այլ արդիական ծաղկուն ճարտարարուեստի, մեծ դիտ – նականների եւ առաջնակարգ մչակոյթի տէր մի ժողովուրդ, որի երկիրը եկած հիւրերն ու այցելուները գալիս են ոչ միայն տեսնելու եւ հիանալու այդ ամէնով, այլեւ յաճախ սովորելու եւ փորձառու – թիւն առանալու: Ժամեր, օրեր կարելի է խօսել այն մասին, թէ ինչ էր եւ ինչ է Հայաստանը հիմա: Եւ որքան էլ շատ լի – նեն այդ պատմելիքի մէջ ճշդիւտ թիւ – երն ու համեմատութիւնները, ժամանակներին յատուկ հաշուարկում – ներն ու փաստարկները, — այդ իրա – պաշտական մթնոլորտով հանդերձ, գըժ – ուար է ինչ որ հրաչքի չվերագրել թիւ – րի այն թափին ու սլացքը, որ ունե – ցաւ իսկապէս անկեալ մի ժողովուրդ ըն – դամէնը մի չորս տասնեակ տարիների ընթացքում: Այդ հրաչքը ուրիչ բառերով կոչւում է հայ ժողովրդի անխորտակելի ոգի, ապրելու եւ յարատեւելու կամք, ստեղծելու եւ նորից ստեղծելու կորով:

Իմ հայ ժողովուրդ, իմ մեծամայր,
Ես սիրում եմ քեզ, իմ կենսատու,
Բայց ոչ թէ սիրով թշուառ որդու,
Որ լոկ լալ գիտէ վէրքիդ համար,
Ես սիրում եմ քեզ՝ քեզնով հպարտ,
Քեզնով, որ մեծ ես եղել իրօք,
Մեծ ո՛չ թէ թուով ու զօրքերով,
Այլ մեծ՝ ոգով ամենայաղթ:

Ոգի, որ դարեր տուել է քեզ,
Թշնամու դէմ ուժ՝ որ մաճառես,
Որ անթեղել է հուրը կամքիդ,
Որ քեզ կոչել է նորից կեանքի,
Որ մերթ խամրել է, բայց չի մարել,
Ու մնալով միշտ անյաղթելի,
Գոռ, փոխարկուել է հազար ձեւի,
Մտել բարի մէջ՝ բարը փոխել,
Դարձել նուռ, խաղող, ծաղիկ, բաղեղ,
Դարձել է արծիւ՝ բարին գամուած,
Դարձել է Զուարթնոց երկնասլաց,
Դարձել երգ, երազ ու սիրոյ գովք,
Դարձել Միհրի ազնիւ խոռվք
Եւ տարիներում երեք հազար
Ներարկուել հու մէջ, որպէս աւիշ·
Եւ խաւարո՛ւմ իսկ բարանձաւի
Քեզ պահել է միշտ երիտասարդ:

Ահա այդ ոգին էր, որ Կոմիտասի, Սիամանթոյի, Վարուժանի, Զօհրապի եւ բիւր – բիւրերի մահուան տեսիլներով անցած, գունատ ու փոքրամարմին պա – տանի եղիչէ Սողոմոնեանին զարթրեց հրեղէն ու հսկայատիպ եղիչէ Չարենց, Չարենց, որ ընդդիմման ու ընդվզման իր հրաբխային թափով ասես ծնունդ էր մի վիթխարամիլիոն, հզօր ժողովրդի: Այդ ոգին էր որ բոցավառուելով կոտո – րածների օրերին Նոր Նախիջեւանից երե – ւան ժամանած լռակեաց ու հեզահամ – բոյր նկարչի ներկապնակում՝ փոուեց – պարզուեց աչխարհին, որպէս կեանքի դրօշ, որպէս բախտի մռայլը յաղթող սարեանական ծիրանի: Այդ ոգին էր, որ սրերից ընկած ժողովրդի հալածարբչի զաւակին զարթրեց սրահարութեանը սը – բապարով յաղթող, խրոխտ ու կենսա – սիրահար Խաչատրեան: Եւ, վերջապէս, այդ ոգին էր, որ որբանոցներում մեծա – ցած, ոսկրոտ ու քաղցից խոշորացած աչ – քերով որ բերին զարթրեց երեւաններ երկնող, մոխիրներից հայրենիք ստեղծող անխոնջ ու կորովի չինարարներ:

Ոչ, այլեւս մահ չի կարող ունենալ այս ժողովուրդը: Այլեւս մահ պիտի չունե – նայ այս ժողովուրդը:

Հարազատներ, աչխարհի չորս կողմը սփռուած հայրենակարօտ եղբայրներ եւ քոյրեր:

Մենք պիտենք, որ թէեւ դուք ձեր մաքի ու մկանների անմիջական մաս – նակցութիւնը չէք բերել այդ հայրենիքի ստեղծմանը, բայց բերել էք ձեր սիրտը, ձեր հոգին, պանդուխտի ձեր կարօտ – ներն ու տուայտանքները, հայ մնալու եւ ձեր զաւակներին հայ մեծացնելու ձեր ջանքերը, յուսահատութիւնները, յոյսե – րը: Հոգեւոր մի սպառում է սա, սիրտ հատնեցնող մի մասնակցութիւն, որը խո – րապէս հասկանում ենք ու դնահատում:

Եւ մենք, որ անմիջական կառուցող – ներն ենք այդ հայրենիքի, երջանիկ ենք, որ թէեւ դեռ ոչ անթերի, բայց ստեղծում ենք եւ պիտի ստեղծենք ձեր երազներին արժանի Հայաստան, մեր բոլորիս երազներին արժանի Հա – յաստան:

Ս· ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

(Շար· 3)

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻՆ

Նոր տարուան սեմին, որ 1931էն ի վեր խաղաղութեան առաջին տարին եւ մարդ – կութեան պատմութեան մէջ անկիւնա – դարձ մը ըլլալու չատ մը հաւանականու – թիւններ ունի, կ'արժէ որ դէպի եռ նայ – ուածք մը նետենք: Իսկապէս, ընթեր – ցողներէն ո՞վ կրնայ յիշատակել նոյն – իսկ ղլխաւոր պատերազմները, որ վեր – ջին երեսուն տարիներուն սուգի մէջ թաթխեցին ժողովուրդները:

Ո՞վ կրնայ ճշդիւտ կերպով ըսել թէ այդ պատերազմները ինչո՞ւ եղան, այն – քան միլիոնաւոր մարդիկ որո՞ւ եւ ի՞նչ նպատակի համար զոհուեցան: Հոլան – տական, ֆրանսական եւ անգլիական կայսրութիւնները, վերջնականապէս ան – հետացան այս ողբերգական երեք տաս – նամեակներու ընթացքին: Երբեմնի քա – ղաքական մեծ խմբակցութեանց տեղը դրաւեցին չատ մեծ նոր ուժեր: Երկու կամ երեք մեծերը, իրենց տնտեսական, քաղաքական եւ զինուորական մրցակ – ցութիւններով ատենը հեղ մը նոր սպառ – նալիքներ կը ստեղծեն խաղաղութեան դէմ: Մէկ քանի տասնեակ երկիրներ, որ 1939էն առաջ դեռ աւատապետական ի – բաւակարգի տակ կ'ապրէին, անկախու – թեան տիրացան եւ մեծ մասամբ իրենց նախկին տէրերուն օգնութեամբ, իրենց ժողովուրդները կը վայելեն հիմնական ազատութիւնները եւ օրէ օր աճող բա – րօրութեան մը բարիքները: Ուրիչ ժողո – վուրդներ ալ, թերեւս երկար ատենուան մը համար, իրենց ազատութիւնները կոր – ծացուցին երկաթեայ վարագոյրին կամ Զինական Պարիսպներու ետին:

Կարճ խօսքով՝ սպանութեանց երեսուն այսքան տարիներ յետոյ, 1963ին, աչ – խարհ երբեմնի իր դիմագծէն բոլորովին տարբեր դիմագիծ մը պիտի ստանայ: Արդեօք իրեն համար լա՞ւ պիտի ըլլայ ասիկա: Թէ՝ ընդհակառակն, պիտի փու – թացնէ իր ճակատագրական դնացքը դէպ ի հիւլէական կործանում:

Ժողովուրդներուն եւ իրենց ընտրած դեկավարներուն ձեռքն է տարակարծու – թիւնները այլեւս երկաթով, կրա – կով ու արիւնով չլուծելը:

Ամէն պարադայի մէջ, բոլոր տրամա – բանող մարդիկը պիտի ուղէին այդ յոյ – սը ստանալ 1931էն ի վեր մարդկային ցեղը արիւնի մէջ թաթխած ղլխաւոր դին – եալ բախտներու յետադայ համառօտ վերաքաղէն:

ԵՐԵՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

1931 Սեպտեմբեր 18·— *Մանչուրիոյ մէջ, Ճափոն յարձակեցաւ Զինաստանի վրայ: Այս լուրջ բախտմը վերջ գտաւ 1945ին, երբ Ճափոն անձնատուր եղաւ Ա – մերիկեան ուժերուն:*

1935 Հոկտեմբեր 3·— *Մուսոլինիի Ֆա – չական Իտալիոյ ուժերը, Եթովպիոյ մէջ, յարձակեցան Հայլէ Սելասիէի ուժերուն վրայ:*

1936 Յուլիս 17·— *Սպանիոյ մէջ սկը – սաւ քաղաքացիական պատերազմը, որ ե – րեք տարի տեւեց եւ իշխանութեան ղը – լուխ բերաւ Ֆրանքօն:*

1939 Սեպտեմբեր 1·— *Հիթլերական Գերմանիոյ ուժերը Լեհաստան ներխու – ժեցին:*

1939 Սեպտեմբեր 3·— *Ֆրանսա եւ Անգլիա պատերազմ հռչակեցին հիթլե – րական Գերմանիոյ դէմ:*

1940 Մայիս 10·— *Հիթլերական Գեր – մանիոյ ուժերը դրաւեցին Հոլանտան, Պելճիան եւ Լիւքսեմպուրկը:*

1940 Մայիս 12·— *Հիթլերական Գեր – մանիոյ ուժերը Ֆրանսայի սահմաններէն ներս մտան:*

1940 Յունիս 18·— *Զօրավար տը Կոլ Ֆրանսացիներուն կոչ ըրաւ որ, Նացի – ներու դէմ չարունակեն պայքարը, ուր որ դտնուին:*

1940 Հոկտ· 28·— *Մուսոլինիի Ֆա – չական Իտալիոյ ուժերը յարձակեցան Յունաստանի վրայ:*

1941 Յունիս 22·— *Հիթլերական Գեր – մանիոյ ուժերը յարձակեցան Խորհ· Մ – ութեան վրայ եւ 1943ին, չախչախուեցան Սթալինկրատի մէջ:*

1941 Դեկտեմբեր 7·— *Ճափոն ամբա – կոծեց Փըրլ Հարպըրի ամերիկեան նա – ւահանգիստը: Ամերիկա պատերազմի մէջ մտաւ:*

1942 Նոյեմբեր 8·— *Ամերիկեան եւ անգլիական մեծ ուժեր ցամաքահանում կատարեցին Ֆրանսական Հիւսիսային Ափրիկէ:*

1943 Սեպտեմբեր 3·— *Դաչնակից ու – ժեր ցամաքահանում կատարեցին Իտա – լիա:*

1944 Յունիս 6·— *Դաչնակից մեծ ու – ժեր, ցամաքահանում կատարեցին Ֆրան – սա:*

1945 Օգոստոս 6·— *Ամերիկա ատոմա – կան առաջին ռումբը նետեց Ճափոնի Հի – րոչիմա քաղաքին վրայ:*

1946 Աշուն·— *Հո Շի Մինի համայնա – վար ուժերը յարձակեցան Հնդկաչինի Ֆրանսական ուժերուն վրայ: Արիւնալի եւ բազմապոհ այս պատերազմը վերջա – ցաւ 1954ին:*

1945 – 1948·— *Հոլանտացիներու եւ Ինտոնեզիացիներու միջեւ կատաղի բա – խումներ Ինտոնեզիոյ մէջ:*

1947 – 1949·— *Արիւնալի կռիւներ Պա – կեստինի մէջ, Արաբներու եւ Իսրայէլա – ցիներու միջեւ:*

1949 Հոկտեմբեր·— *Զինաստանի մէջ, Մաօ Ձէ Թունկի համամնաւար ուժերը ցամաքային Զինաստանէն արտաքսեցին Ճանկ Քայ Շէքի ազգայնական ուժերը: Ճանկ Քայ Շէք մաս մը ուժերով ապաս – տանեցաւ Ֆորմոզա կղզին: Համամնաւար Զինաստանի թնդանօթները մինչեւ այ – սօր, տակաւին հեղ մը կը կրակեն Քեմօյ եւ Մաչու կղզիներուն վրայ:*

1950 Յունիս 25·— *Համամնաւար Զի – նաստանի ուժերը յարձակեցան Հարաւա – յին Քորէայի վրայ: Միացեալ Ազգերու ուժերը, Միացեալ Նահանգներու դեկա – վարութեամբ հակայարձակումի անցան: Պատերազմը տեւեց երեք տարի:*

1954 Նոյեմբեր 1·— *Ալժերիոյ մէջ, ապստամբութիւն սկսաւ Ֆրանսայի դէմ:*

1956 Հոկտեմբեր 24·— *Խորհրդային ուժերը արիւնի մէջ խեղդեցին Հունգա –*

ՔԱՆԻ ՄԸ ԳԻՏԵՐ

Եթէ գիւղը չըլլար, եւ մենք հարկա – դրուէինք քաղքի վժվժացող, տենդահար կեանքին պրիմակէն դիտել մարդկու – թիւնը ապահովաբար չատ տխուր նկա – տողութիւններու պիտի յանգէինք:

Այն ատեն ո՞ւր պիտի գտնէինք խոկա – կան տիպարը նախնական, համեստ բայց ոչ նուաստ մարդուն որ գիւղացին է:

Այն ատեն պիտի չսիրպուէի՞նք՝ մեր երեւակայութեան ուժին ապաստանած՝ երթալ դէպի եռ, դէպի հեռաւոր անց – եալներու աղջամուղջը գտնելու համար կեանք մը այնչափ պարզ, այնչափ բնա – կան, ու երբեմն այնչափ խոչոչ որչափ է գիւղինը:

Եւ պարտաւորիչ Աչխատութեան սկըզ – բո՞ւնքը: Ո՞ւր աւելի պիտի գտնէինք ա – նոր իրական, ինքնաբեր գործադրութիւ – նը քան գիւղին մէջ, ուր ամէն անհատ կ'աչխատի որպէսզի կարենայ ուտել, մինչ անդին, քաղաքը անպատճառ աչխա – տողը չէ որ կ'ուտէ, եւ չատ աչխատողը չէ որ փարթամութեան մէջ կը ծփայ:

Գի՛ւղը··· Գիւղը ակն է, անհատն, պարզ, բիւրեղային· քաղաքը՝ աւազանը՝ ուր կը թափին բոլոր հոսանքները, դու – լալ առուն ինչպէս տղմուտ վտակը Քա – ղաքը բաւիղն է բոլոր բարդութիւննե – րուն,— անբնական երեւոյթներու, սըր – բագան առաքինութիւններու, ստոր կրա – յուղութիւններու կամ խիղախ արտայայ – տութիւններու: Գիւղը՝ թատերավայրը անարուեստ խաղարկութիւններու:

Գի՛ւղը··· կ'ուզէի գիւղը, գիւղին կեանքը տեսնել այնպէս ինչպէս որ է անխարդախ, պարզ, համակրելի եւ ահա թէ ինչու մինչեւ Արմաչ ուղեւորու – թիւն մը կատարելու քմահաճոյքը ունե – ցայ:

×

Մոտիկ երկիւղալի լեռնակատարները, թովիչ քարանձաւները ուր խորհուրդը բոյն դրած է պիտի ըսէիր, չքեղ սարե – րը վէս գետը որ հեռաւոր լեռներու դը – րացնութիւնը կը պատմէ, ամօթխած ա – ռուն, զմայլելի ձորերը, եւ արդէն իսկ Արմաչը կ'ունենաս աչքի առջեւ.— Ար – մաչը՝ զուրկ այն բոլոր պերճ, արհաւ – րալի չրջանկարէն զոր գիւղերուն մէջ փնտռելու վարժուած ենք:

Անտառն իսկ այդ խիղախ, վհատչուք եղբայրակցութիւնը յաճախ տարաղղի ծառերու — չատ բան կորսնցուցած է: Արմաչի մէջ, իր սրբազան հանդիսաւո – րութենէն, օգտակարներիր մարդկութեան մը կացինի հարուածներուն տակ:

Ու այսպէս Արմաչը կը մնայ ինչպէս որ է, գիւղ մը՝ մեծամասնաբար զուրկ գիւղի զասական յատկութիւններէն:

×

Բայց բնական հմայքէն անկախաբար եւ անկէ առաջ, գիւղը պիտի ունենայ իր հոգին, որ յաճախ մեծ չափով կ'ապ – դուի չրջավայրէն, եթէ ուղղակի անկէ չէ բխիր ու անոր չի սնանիր:

Արմաչն ալ ունի իր հոգին ցուրտ, տարամերժ, ստրկօրէն ինքնամփոփ: Պղտնջի հոգի մը, որ ոչինչ ունի հաղոր – դական, ոչինչ համակրելի խանդաղրդիռ:

Եւ այդ ոգին քիչ մը ընդհանրական է բոլանդակ Նիկոմիդիոյ չրջանակին հա – մար:

Արմաչի գիւղացին, ինչպէս մեծամաս – նութիւնը այդ կողմի գիւղացիներուն, ունի չեմ դիտեր ինչ մը որ կը խորչեցնէ փոխանակ խանդավառելու որ բօնի գիւ – դացիի տարաղէն կը մերկացնէ զինքը:

Եւ ի՞նչ է գիւղացին, եթէ ոչ բազմու – թիւնը բնական մարդերու — համեստ մչակներու որոնք՝ անարուեստ ինչպէս իրենց չինած տուները, եւ խոնարհ որ – չափ թերեւս չէր անրասիր Նաղովբեցին, անմիջապէս համակրութեան կապով մը կը զոդեն քեզ, ու դուն ինքզինքդ ա՛լ օ – տար չես զգար անոնց քով, խանդաղա – տանքով մտիկ կ'ընես իրենց անխաթար մարդու խմաստասիրութիւնները, իրենց անպղտոր աչխարհահայեացքը, իրենց վայրի տրամաբանութիւնները:

Խօսելու եղանակ մը ունի գիւղացին, որ անձամբիր մտիկ ընելու կը հարկա – դրէ քեզ, եւ դուն անզգալաբար կ'ընկղմ – միս անոր հոգեբանութեան մէջ, անոր էութեան խորքը, դուն ալ գիւղացի կ'ըլ – լաս հոգիով:

« Մենք ալ մարդ ենք, ի՞նչ ընենք, այչափ կըցանք ըլլալ»: Այս չէ՞ր որ պի – տի ուղէր ըսել հարազատ գիւղացին իւ – րաքանչիւր այցելուի, իւրաքանչիւր քաղ – քենի հպարտութեան, եթէ միայն այցե – լուն ուղէր հասկնալ, հասկնա՛լ ···

« Մենք ալ մարդ ենք»: Բայց արդէն այդ քիչ մը բողոքարկու չթմեղանքը չէ՞ որ կը յայտարարէ իրենց դէմքը, զըս – պուած, վախկոտ ժպիտով, իրենց հա – մեստութեան գիտակցութեամբը քայքա – յուն խոնարհած աչքերով, գլխու այն միամիտ ճօճումով որ միայն իրենց յա – տուկ է:

Ու դուն որչափ պզտիկ կը զգաս ինք – զինդ, հակառակ քու բոլոր ինքնահան – յատկնութիւններուդ, երբ անոնք կը խօսին այդպէս, այդ կացքով:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«Արեւելեան Մամուլ», 1907

(1 Շար·)

ՀԱՅԱՍԷՐ ԳԵՐՄԱՆՈՒՀԻ՝

ԹԷՈՏՈՐԱ ՌԱՅՆԷՔԻ ՄԱՀԸ

Ֆրանքֆուրդէն ստացած մահազդէ մը եւ բարեկամներու նամակներէն իմացայ թէ Օր. Թէոտորոա Ռայնէք մեռած է Յունուար 6ին: Այս տխուր լուրը ցնցեց զիս խորապէս, ոչ միայն իբրեւ անձնական վաղեմի բարեկամ, այլ, այն պատճառով որ ան, իր երկարատեւ կեանքին ընթացքին, ծառայած է հայ անտէր մանուկներու, անկեղծօրէն եւ անձնուիրութեամբ: Իր մահով հայ ժողովուրդը կը կորսնցնէ իր ամէնէն ականաւոր բարեկամուհիներէն մէկը:

Օր. Ռայնէք առաջին անգամ 1895ին, հազիւ 21 տարեկան, գացած է Թուրքիա, զբաղելու համար որբախնամ գործերով. Քսան տարի անընդհատ վարած է Պրուսայի գերմանական որբանոցը ուր իրեն աշակերտած են հարիւրաւոր հայ տղաքներ եւ աղջիկներ: Յետոյ, գտնուած է Թուրքիոյ զանազան քաղաքները, միշտ որբախնամ գործերու բերումով:

Գերմանիա վերադարձին, քառասուն տարի շարունակ վարած է Ընդհ. Քարտուղարութիւնը «Կիներու Առեւտուրին դէմ Պայքարի գերմանական Ազգային Կոմիտէին» (Տօյչս նացիոնալ Քոմիթէ ցուր Պէքէմփֆունկ տէս Մէտշընհանտէլս) որուն կողմէ իբրեւ պատգամաւոր մանակցած է միջազգային բազմաթիւ համաժողովներու: Դեռ երկու տարի առաջ, նմանօրինակ պաշտօնով մը Փարիզ եկած էր առանձին, հակառակ իր 87 տարիներուն, եւ այնքան առողջ ու կայտառ վիճակի մէջ՝ որ, իրիկուն մը, երբ այցելութեան եկած էր մեր տունը, բացարձակապէս մերժեց որ ընկերանամ իրեն միչեւ իր պանդոկը, եւ կէս գիշերին մօտ վերադարձաւ մինակը, մինչեւ Բիւտը Ռոմ ուր կը բնակէր:

Այս կենսունակ օրիորդը կորովի էր իր ստանձնած բոլոր պաշտօններուն մէջ ու կտրուկ եւ անվեհեր՝ վիճաբանութիւններու ատեն: Հաւասար դիւրութեամբ կը խօսէր գերմաներէն, անգլերէն եւ Ֆրանսերէն: Գիտէր նաեւ հայերէն զոր սորված էր Թուրքիա:

Իր բազմազբաղ վիճակին հակառակ (Ընդհ. Քարտուղարուհին էր նաեւ Էֆանկէլիշ: Տօյչըս Պանհօֆսմիսիոնի եւ անգամ՝ ուրիշ մարդասիրական ընկերութիւններու), Օր. Ռայնէք չմոռցաւ երբեք Հայերը: Մինչեւ վերջերս զբաղեցաւ Հայ կարօտեալներով, մասնաւորաբար Լիբանահայ որբերով որոնց համար դրամ կը հաւաքէր Գերմանիոյ մէջ: Մինչեւ վերջերս, թղթակցութեան մէջ էր իր նախկին հայ աշակերտներուն հետ: Անոնցմէ կը ստանար երախտագիտական նամակներ զորս կը կարդար ինծի երբեմն, հասկընալի գոհունակութեամբ, բայց, առանց պարծենկոտութեան:

Օր. Ռայնէք, իբրեւ ճշմարիտ մայր Գթութեան, ոչ մէկ դիմում կը մերժէր: Վերջին անգամ, 1960ին, երբ հիւր կը մնայի Ֆրանքֆուրդի իր տունը, ականատես եղած եմ թէ՝ ի՞նչ շնորհալի կերպով կ՝ընդունէր իրեն դիմող կարօտեալները որոնց յաճախ դրամական օժանդակութիւն կ՝ընէր, չնայելով իր նիւթական համեստ վիճակին: Ինք հարուստ ընտանիքի զաւակ եղած է, բայց, 1914ի եւ 1939ի պատերազմներուն հետեւանքով կորսնցուցած էր իր նախկին բարեկեցութիւնը:

Օր. Ռայնէք բազմակողմանի զարգացում ունէր: Իր խօսակցութիւնը մտաւորական հաճոյք մըն էր իր ունկնդիրներուն համար:

Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ռիոյ ժողովուրդին ապստամբութիւնը:

1956 Հոկտեմբեր.— Իսրայէլի եւ յետագային Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ուժերը յարձակեցան Եգիպտոսի վրայ:

1958 – 1959.— Քուպայի մէջ արիւնալի յեղափոխութիւն Պաթիսթայի ուժերուն դէմ, Ֆիտէլ Քասթրոյի գլխաւորութեամբ: Յեղափոխութիւնը վերջացաւ Քասթրոյի ուժերու յաղթանակով:

1959 Ապրիլ.— Համայնավար Չինաստանի ուժերը յարձակեցան Թիպէթի վրայ:

1960 Յուլիս.— Քոնկոյի մէջ Սեւամորթները արտաքսեցին Պելժերը:

1961 Ապրիլ.— Հակաքասթրոյական Քուպացիներ անյաջող ցամաքահանում կատարեցին Քուպա: — Արիւնալի ազդամիջեան կռիւներ Լաոսի մէջ:

1962 Սեպտեմբեր.— Համայնավար Չինաստանի ուժերը յարձակեցան Հնդկաստանի վրայ:

1962 Հոկտեմբեր.— Նախագահ Քենըտի եւ վարչապետ Խրուշչեւ, վերջին պահուն Երրորդ Աշխարհամարտի առաջքն առին:

Քաղեց ՎԱԶՐԻԿ

ԿԱՐԺԷ ԳԻՏՆԱԼ

Աւստրիոյ Տարուին քաղաքին քով չորս հոգինոց խումբ մը փորձեր սկսաւ կատարել, որ կոչուած է ստուգելու մարմնին դիմացկունութիւնը՝ երկար ժամանակ մեկուսացման եւ աննպաստ պայմաններու մէջ: Այս խումբը փակուեցաւ յիսուն մեթր խորութեան տակ շինուած քարայրի մը մէջ: Հետազօտողները պիտի փորձեն այս քարայրին մէջ մնալ կարելի եղածին չափ երկար ժամանակ՝ սնանելով պահածոներով: Նմանօրինակ փորձ մը կատարուեցաւ այս ամառ Ֆրանսացի քարայրագէտ Միշէլ Սիֆրի կողմէ, որ 62 օր մնաց նոյն խորութեամբ քարայրի մը մէջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ Պատրիարքին տեղեկագրին գլխաւոր մասերը.—

Պարտինք մասնաւոր կերպով յիշատակել Ս. Խաչ Դպրեվանքը: Տարուէ տարի աճած է անոր աշակերտութիւնը եւ անոր հետ միասին բնականօրէն նաեւ անոր տարեկան պիւտճէն: Աշակերտութեան թիւը այս տարի բարձրացած է շուրջ 170ի:

Դպրեվանքի շէնքը ի վիճակի չըլլալով պարփակել այսքան մեծ թիւով դիշերօթիկ ուսանողութիւն հարկին տակ գտնուած ենք ասոնցմէ մաս մը, յատկապէս Պոլսոյ եւ Սկիւտարի շրջանէն, ընդունիլ որպէս ցերեկեայ աշակերտ: Այս տարի կազմած ենք նաեւ Ընծայարանի առաջին դասարանը որուն կը յուսանք թէ պիտի յաջորդեն միւս երկու դասարանները, ամբողջացնելով այսպէս Ընծայարանի եռամեայ շրջանը: Այս բաժինէն, Կամօքրն Աստուծոյ, պիտի ստանանք, քանի մը տարիներ յետոյ, Դպրեվանքի հոգեւոր հունձքը: Անցնող երեք տարիներու ընթացքին, Լիսէի բաժինէն շրջանաւարտներէն ոմանք աստ կամ այլուր կը շարունակեն իրենց բարձրագոյն ուսումը, իսկ ուրիշներ լծուած են մեր նախակրթարաններու ուսուցչական պաշտօններու: Տրուած ըլլալով որ դպրեվանքը տակաւին զուրկ է մնայուն եկամուտի աղբիւրներէ անոր տարեկան պիւտճէի ապահովութիւնը կը կազմէ մեր մը տահոգութեան գլխաւոր առարկան: Այս մասին հաւաքաբար եւ լրջօրէն մտածելու հարկին տակ կը գտնուինք կանգուն պահելու համար Դպրեվանքը: Մենք բացայայտօրէն համոզուած ենք որ այս կրթական հաստատութիւնը բարերար դեր կը կատարէ եւ շատ կարեւոր պակաս մը կը լրացնէ մեր համայնական կրթական դրութեան մէջ. հետեւաբար անհրաժեշտ է որ պահէ ան իր գոյութիւնը շարունակելու համար իր այս նախախնամական դերը: Երախտիքով կը յիշատակենք որ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը վերջին քանի մը տարիներէ ի վեր կ՝օժանդակէ Դպրեվանքին, հայթայթելով դրեթէ մէկ երրորդը անոր տարեկան պիւտճէին, որ այս տարի բարձրացած է կէս միլիոն թրքական լիրայի:

ՇՈՂԱԿԱԹ հանդէսին ամսական հրատարակութիւնը կանգ առած էր 1959էն ի վեր պատրաստելու համար ՇՈՂԱԿԱԹ յուշամատեանը, ձօնուած Դուրեան Եղիշէ Պատրիարքի ծննդեան հարիւրամեակին: Անցնող տարուան ընթացքին, Շողակաթ վերհրատարակուիլ սկսաւ եւ լոյս տեսան երկու բացառիկ թիւեր. մին ընծայուած երջանկայիշատակ Գարեգին Պատրիարքին վախճանման տարելիցին. իսկ միւսը Պատրիարքութեանս հաստատման 500ամեակին: Յառաջիկայ տարուան համար պատրաստակամութիւն եւ իղձ ունինք ամսէ ամիս, գէթ երկու ամիսն անգամ մը, կանոնաւորութեամբ հրատարակել:

Սուրբ Մեսրոպի ծննդեան 1600ամեակը եթէ ոչ մեծ հանդիսութեամբ գէթ սիրով եւ յարդանքով տօնախմբեցինք մեր եկեղեցիներու մէջ, անդրադառնալով մեծ վարդապետին յաւերժական վաստակին եւ ներշնչող կեանքին: Սանուց Միութիւններէն ոմանք եւս իրենց ակումբներուն մէջ անդրադարձան այս կարեւոր թուականին եւ դէմքին հայ մշակոյթի պատմութեան մէջ:

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ կրօնական մեծ համագումարին, որ տեղի ունեցաւ անցեալ Հոկտեմբերի սկիզբը մեր եկեղեցւոյ գերագոյն Հոգեւոր Կեդրոնին մէջ, մենք չկրցանք մասնակցիլ կամքէ անկախ պատճառներով: Սակայն մեր Պատրիարքութիւնը գէթ արժանաւորապէս ներկայացուեցաւ Գերաշնորհ Տ. Տիրան Արք.ի կողմէ, որ իր վերադարձի ճամբուն վրայ աստ հանդիպելով անձամբ տեղեակ պահեց զմեզ Ժողովի անց ու դարձերէն, եւ յատուկ տեսակցութիւն մըն ալ շնորհեց մեր առօրեայ մամուլին խմբագիրներուն:

Անցնող տարուան մէջ մեր յարաբերութիւնները եւ շփումները քրիստոնէական ուրիշ եկեղեցիներու ներկայացուցիչներու հետ եղան շատ սերտ եւ նշանակալից: Նախ շարունակեցինք լուսահոգի Գարեգին Պատրիարքի շատ բարւոք եւ եղբայրական յարաբերութիւնները քաղաքիս Յունաց եկեղեցիին Գլուխին՝ Նորին Սրբութիւն Աթենակորաս Տիեզերական Պատրիարքին հետ: Ապա փոխադարձ հասկացողութեամբ եւ համաձայնութեամբ՝ Յունական լեզուով Սուրբ Պատարագ մատուցուեցաւ Հայ Եկեղեցիի մը մէջ, եւ փոխադարձաբար հայկական սուրբ Պատարագ՝ Յունական եկեղեցիին մէջ:

Ընդունեցանք այցելութիւնը Անդարայի Պապական Նուիրակին եւ Գերապայծառ Վիլպռանի որ պաշտօնեաներէն է Հռովմէական եկեղեցւոյ «քրիստոնէական Միութեան» դիւանին եւ դէտեր ու ներկայացուցիչներ կը հրաւիրէր Տիեզերական ժողովին:

Մօնսենեօրը առաջարկեց որ Պատրիարքարանս ալ իր ներկայացուցիչը ունենայ: Առաջարկուած գաղափարին սկզբունքով համամիտ ըլլալով հանդերձ, դիտել տուինք Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ այն հիմնական եւ կիրարկեալ սկզբունքը, թէ նման համագումարներուն ներկայացուցիչ նշանակելը լոկ Ամենայն Հայոց Հայրապետի իրաւասութեանց սահմանին մէջ կ՝իյնայ: Ուստի թելադրեցինք դիմել ուղղակի Ս. Էջմիածին: Արդարեւ ատեն մը յետոյ Գերաշնորհ Մօնսենեօրէն ըստացուած նամակի մը պատճէնը կը հաստատէր որ նման դիմում մը կատարուած է Ամենայն Հայոց Հայրապետին:

(5 եւ վերջ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ԵԸԼՏԸՋԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ.

Վերջապէս, Աշոտ ու Սաֆօ համախորհուրդ, կը դիմեն Քրիստափորի եւ կը խնդրեն որ Յովնան ալ իրենց հետ երկիր մտնէ, Ընդհանուր Ժողովին այն կարեւոր որոշման համաձայն թէ՝ Պատասխանատու Մարմնի ամէն անդամ պարտաւոր է մտնել երկիր, եւ թէ՝ երեք ամիս արտասահման կամ այն շրջանէն դուրս գտնուող անդամ մը կը նկատուի հրաժարած, եւն.: Նաեւ առաջարկեցին որ առայժմ Յովնան մէկդի թողու իր պահանջումը, ապագայի խնդիր է ատիկա, հոն, երկրի մէջ կ՝որոշենք, ըսին, ներկայացուցիչի խնդիրը, եւ Յունաստանի մէջ կարելի չէ կարգադրել զայն, քանի որ անդամներէն մէկը, Թորգոմ, Պոլիս կը գտնուի, եւն.:

Քրիստափոր ալ համակարծիք էր Աշոտի եւ Սաֆոյի: Ամարանոցին մէջ շատ աշխատեցաւ Յովնանը ուղղութեան բերել, բայց կարելի չեղաւ:

Ամարանոցին մէջ Յովնան իր բոլոր ճարտասանութիւնը թափած էր համոզելու Քրիստափորը եւ զայն շահելու համար իր դատին: Միւս կողմէ կ՝աշխատէր նոյնպէս Սաֆօն ալ վաստկելու իր կողմը, եւ Աշոտը ձգելով առանձին, ինքզինք ընտրել տալու Բիւրոյի ներկայացուցիչ: Քրիստափորի սրտին բարութիւնը ծանօթ էր իրեն, նոյնպէս, կը յուսար թէ Սաֆօն ալ պիտի կրնար կարգի բերել, դարձեալ Քրիստափորի միջոցաւ:

Եւ յաջողեցաւ:

Օր մը, Քրիստափոր, այս խնդիրին համար յատկապէս քաղաք իջած, գտաւ Աշոտը:

— Աշոտ, ըսաւ, արի սրան զրկենք մեր կողմից, թող դնայ էլի, շատ է թախանձում:

— Ի՞նչպէս ընենք, առարկեց Աշոտ, քանի որ Թորգոմը հոս չէ. եւ յետոյ, ինք ինչո՞ւ չուզեր մեզի հետ Պոլիս մտնել:

— Իրաւունք ունիս, Աշոտ, պնդեց Քրիստափոր, շատ է թախանձում, ես չըդիմացայ, խոստացայ իմ քուէն ալ տալ, արի, դուն ալ համաձայնիր մեզ հետ:

Աշոտ անդրդուելի մնաց:

— Պարոն Քրիստափոր, ըսաւ, ես չեմ կրնար ընել այդ բանը, եթէ կ՝ուզէք դուք զրկեցէք:

Աշոտ շատ կը յարգէր Քրիստափորը, երբեք չէր ուզեր կոտրել անոր սիրտը, եւ յաճախ, հակառակ իր անձնական սեփական համոզումներուն, կը համակերպէր անոր... կամայական անօրինութիւններուն. բայց, միւս կողմէ, կը խորհէր թէ ան, Քրիստափորը, բան մը կը կորսնցնէր իր մեծութենէն, երբ կը փոձէր եսապաշտ Յովնանի մը յամառ կամքը քալեցնել...: Աշոտ երբեք չէր ներեր ոչ մէկու չեղիլ Կազմակերպութեան սկզբունքներէն, որոնք, իրեն համար նուիրական էին եւ դերիվեր՝ ամէն բարեկամութիւններէ:

Դարձաւ ըսաւ.

— Պարոն Քրիստափոր, դուք գիտէք որ ես զձեզ կը յարգեմ եւ կը փափաքիմ միշտ գոհ թողուլ զձեզ. սակայն, պիտի ներէք, եթէ դիտել տամ թէ՝ Յովնանի մը համար պէտք չէ խանդարել մեր Կազմակերպութեան կարգ – կանոնը, չէ՞:

— Անշուշտ, Աշոտ, յարեց Քրիստափոր, ես քեզ իրաւունք կուտամ, բայց, վերջապէս, գործի սիրոյն համար է որ ես այսքան պնդեցի:

— Զարմանք, շարունակեց Աշոտ, Յովնանի մը մասնակցութիւնը կամ ոչ՝ գործին վրայ զերոյի մը չափ ազդեցութիւն չի կրնար գործել. ի՞նչ օգուտ կրնայ ընել Յովնան մը, կամ իր կինը, ի՞նչ օգուտ կրնայ բերել, պարոն Քրիստափոր, լսեցիք, կինը հիւանդ է, դարմանի կարօտ է. Պոլիս չի կրնար երթալ ոչ ինքը, ոչ կինը, հետեւաբար, ես բացարձակապէս կը մերժեմ ձեր առաջարկը. այդպէս թուլամորթ մը մեր շարքերէն դուրս կը վտարեմ...:

Քրիստափոր չէր խօսեր, իրաւացի կը գտնէր Աշոտի այնքան դառն ու խիստ դիտողութիւնները:

Վերջապէս Յովնանի խնդիրը չլուծուեցաւ, մնաց այնպէս:

Օր մը. Յովնան իմացած ըլլալով Աշոտի ընդդիմութիւնը, կ՝ուզէ շահիլ անոր սիրտը, ուստի, քովը գալով, կ՝ըսէ ազերսագին:

— Աշոտ ջան, խնդրում եմ, ինձ ասա, դու ի՞նչ ունիս ինձ դէմ որ հակառակում ես իմ գնալու մասին:

— Քեզի դէմ ի՞նչ պիտի ունենամ, Յովնան, ըսաւ Աշոտ, մեր կազմակերպութեան սկզբունքները միայն աչքի առջեւ ունիմ, եւ անոնց անխախտ եւ անկեղծ պահպանութեան համար է որ այնքան աղմուկ կը հանեմ:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Փետրուար 2, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Մչակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին մէջ։

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Նիւթ.— Ի՞նչ կը մտածեն Հայաս – տանի մտաւորականները Սփիւռքի Հա – յութեան մասին։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

—o—

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, Կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Սէն Լուի (Րիւ Ժէ)։

Դպրոցական տղոց կողմէ խմբերգ, տրամախօսութիւն, պար մանկական ա – նակնկալներ, խեղկատակներ։

Ըստ աւանդութեան Կաղանդ Պապան պիտի բաժնէ մրգեղէններ, սրահի մէջ գտնուող բոլոր տղոց։

Կը հրաւիրուի Կրընոպլի, Լանսէի, Ֆիս – քօզի եւ չրջանի բոլոր հայրենակիցներէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել դէպ – րոցի մանուկները։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիո – նի մասնաճիւղի։

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3ին, Սթիւտիօ Քրէֆի սրահին մէջ, 24, Րիւ Տիւնուար։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Խմբերգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր եւ մանկական ա նակնկալներ։

Պիտի ներկայացուի փոքրիկ թատերա – խաղ մը՝ «ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ» եւ «ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՄՍՈՒՐ»։

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս կաղանդ Պապան իր նուէրները պիտի բաժնէ սրահին մէջ գտնուող բոլոր պըզ – տիկներուն անխտիր։

Մդւտբը ազատ է

×

ՊՈՐՏՈՑԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3·30ին, Աւլաֆ Սոլֆերինօ սրահը, 235, Ռիւ Մունէյրա։

Արտասանութիւն, խմբերգ, եւ թատե – րական փոքր մը։

Մուտքը ազատ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ղե – ղարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին։

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մարտ 3ին, կէսօրէ վերջ ժա – մը 2·30ին, *Սալ տը լա Շիմի*։

×

Մարտ 17, «Ժողովուրդները կ'երգեն», Սորպոնի մէջ։

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Դէմքեր

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնա – ճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Նոր Տարուոյ եւ Ս. Ծնունդի առթիւ հե – ռաձայն նուէրները։

Պ. Կ. Ճնկըտրեան 150 ֆրանք, Տօքթ. Ս. Մխիթարեան, Պ. Պ. Ս. Սանճեան, Ն. Սանճեան, Մ. Մուրատեան 50ական ֆրանք։ Պ. Ժ. Վարժապետեան 30, Պ. Պ. Ա. Մասլաքեան, Մ. Մարզարեան, Մ. Քիւրքճեան, Տիկին Զամօղլուեան, Գ. Տիմիճեան, Կ. Մակէոեան, Մ. Պալի – ճօղեան քանական ֆրանք։

Պ. Յ. Խազնէճեան 10 ֆրանք։

Bail à céder

Քոնֆիչքսիոն – Թէքսթիլի առեւտրական պայ մը փոխանցելի է, Սանթիէի չըր – ջանը։

Հեռաձանել՝

CEN. 69-72

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի երիտա – սարդաց Ակումբի մշակութային յանձնա – խումբը կազմակերպած է բանախօսու – թիւն մը, այս Երկուշաբթի, ժամը ճիշդ 21ին, Սէրքլը Ֆրանճօ – Սիւիս սրահին մէջ, 12 Րիւ Մեսաժրոի, Փարիզ (10), (Մետրօ Փուասոնիէռ)։

Կը խօսի Օր. ԻՐՄԱ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

(Մշակութային յանձնախումբի վարիչը, որ վերջերս այցելած էր Լիբանան)։

Նիւթ՝ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ Դի – ՄԱԳԻՏԸ։

Այս առթիւ պիտի ցուցադրուին դունա – ւոր տեսարանները։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի պա – րահանդէսը Սփալանտիտի մէջ, Մարտ 2, Շաբաթ դիշերը։

×

Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ Ընկերակցու – թեան Տարեկան պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 10ին։

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի տարե – կան մեծ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Փետրուար 17ի Կիրակի օր, Ժորժ Ե.ի չքեղ սրահներուն մէջ։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, Հայրապետական ճայնա – ւոր պատարագ կէսօրէ վերջ ժամը 16ին, Սէն – Սիւլփիս եկեղեցւոյ մէջ, Փարիզ (6)։

Պիտի պատարագէ Դերպ. Կ. ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ։

(Մետրօ Սէն – Սիւլփիս)։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թուրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպու – թեանց ու Ցառաջի վարչութեանց փոխա – դարձ համաձայնութեամբ, Ցառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին Թերթին վարչութեան, փո – խանցման համար։ Ուղղակի կազմակեր – պութեանց վճարուած դումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպու – թեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրա – տուին կողմէ)։

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատնե – րը կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան։

Շնորհակալութեամբ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Արամ» ենթակոմիտէի, «Ռոստոմ», «Քրիստափոր», «Ազդիւր Սերոբ» եւ «Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբի բոլոր ընկեր – ները այս Երկուշաբթի, ժամը 30·30ին, Մչակոյթի Տան մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կո – միտէի ներկայացուցիչները։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զա – ւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները կիրակի, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 27ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սրահին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժո – ղովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարե – ւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկա – յութիւնը պարտաւորիչ է։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո – միտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԻՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ պարահանդէսը, այս Շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի չքեղ սրահներուն մէջ։

Առաջնակարգ նուագախումբ (Լէ Ֆոմ – փաճեօն տիւ Րիթմ)։

Սիրով կը հրաւիրուին մօտիկ չրջան – ներու Նոր Սերնդականները եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ական եղբայրները։

Ալլագան անակնկալներ եւ ճոխ պիւֆէ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Իսիի կապ. Խաչի մասնաճիւղի գեղար – ուեստական ցերեկոյթը Մարտ 9, Սալ տէ Ֆէթ։

ՍԱԿԱՓԻՆ՝ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ·	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈՓԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	միջեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒԻՔ	20 Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ·	» » »
ԾԱՆՈՒ Է	20 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազ – դերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունուար 27, ժամը 16–24

LES AMBASSADEURS

3, Avenue Gabriel, Champs-Elysées, Métro : Concorde

Կը մասնակցին երկու ծանօթ նուագախումբեր

PIERRE DIEUZEY - JAZZ NEW ORLEANS

PEPITO GOMEZ - TYPIQUE TANGOS

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Հայկական եւ Եւրոպական երգեր

Ընկերակցութեամբ ջութակի, կիթառի եւ մանտոլինի

Կանխաւ ապահովել տոմսերը եւ սեղան ները հեռաձայնելով Հայ կարմիր Խաչի

Կեդրոնատեղին էվիզէ 67 – 03

ՄՈՒՏՔ 6 ՖՐԱՆՔ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, Ս. Վրացեան, Բ. տպ. Պէյրութ, լաթակազմ, պատկերազարդ, 684 էջ 45 Ֆ·

ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, եղիշէ Զարենց, Պէյրութ, 317 էջ 7·50 Ֆ·

ՄԱՀԵՐԳ, ճայնագրեալ, էէմաճչիստ Ռուբէն, Պէյրութ, 5 Ֆ

ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20 Ֆ·

ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նշարեան, Պէյրութ 40 Ֆ·

ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վէնետիկ, 40 Ֆ·

ԱՌՁԵՒՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ· ԳԱՂՂ· Հ. Դ. Մտեփանեան, Վէնետիկ 9 Ֆ·

ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ. Ս. Գարամանեան, Պէյրութ, 40 Ֆ·

ԱՆԴԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զարմայեան, Պէյրութ 40 Ֆ·

ԿԵԱՆՔԻ ՑՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ֆ·

ԶՐՈՑՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. Հատոր 3·50 Ֆ· Բ. Հատոր 5 Ֆ·

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0.25 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 26 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

SAMEDI 26 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9515 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — No 9515

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՌԱՒ, ՉԿՈՐԱՒ

Վեց տարի անցաւ արդէն այն չարաչուք օրէն ի վեր (26 Յունուար 1957), երբ թերթիս հիմնադիր – խմբագրապետը հրաժեշտ կուտար այս անցաւոր կեանքին, անմխիթար սուգի ենթարկելով իր հարազատներուն հետ նաեւ այն մեծ ընտանիքը, որ կը կոչուի Հ. Յ. Դաշնակցութիւն :

Իր մահը կը սգային նոյնպէս այն հազարաւոր ընթերցողները, որոնք Պոլսէն մինչեւ Փարիզ ամբողջ կէս դար հիացումով ու խանդավառութեամբ հետեւած էին իր հայրենաշունչ Խօսքին :

Վեց տարի առաջ իր հոգին գնաց միանալու անդենականին մէջ հոգիին հետ իր հարիւրաւոր եղբայրակից մտաւորականներուն, որոնք Մեծ Եղեռնի զոհերն էին եղած, — նահատակներ գաղափարի :

Բացառիկ ճակատագիր մը վիճակուած էր Շաւարշ Միսաքեանին : Հրաշքով ճողոպրած ստոյգ մահուընէ, 1918ի Զինադադարէն ետք դուրս կ'ելլէր Պոլսոյ Թրքական բանտէն՝ շարունակելու համար հայրենասիրական այն առաքելութիւնը, որուն նուիրուծ էր պատանեկան տարիքէն սկսեալ, համիտեան դաժան բռնակալութեան օրերուն իսկ :

Այնուհետեւ ամբողջ քառասուն տարի, մինչեւ իր մահը, Շաւարշ՝ հաւատարիմ իր ուխտին՝ իբրեւ կենդանի – նահատակ անտրտունջ, հայրենասիրաբար կանգուն մնաց պատնէշի վրայ :

Զգաղրեցաւ երբեք սրտապնդելէ գաղթական բազմութիւնները, երբ նոր փոթորիկ մը եօթը ծովերու ափերուն ցրուեց Հայութիւնը : Երբ 1918 – 1920ի խանդավառ եւ յուսադրիչ օրերուն յաջորդեցին Հայաստանի անկախութեան կործանումը, Կիլիկիոյ պարպումը, Իգմիրի ազէտն ու դաշնակիցներու մեկնումը Պոլսէն :

Հակառակ բոլոր ուրացումներուն եւ մոռացումներուն, չյուսալքուեցաւ երբեք եւ պաշտպանեց «փոքր դաշնակից»ին արդար դատը, անսասան հաւատքով :

Պոլսոյ Ճակատամարտը, իբրեւ շարունակութիւնը Հ. Յ. Դ. պաշտօնաթերթ մեծ Ազատամարտին, իր դերը կատարած էր մեծ ձեռնհասութեամբ, Շ. Միսաքեանի ղեկավարութեան տակ :

Նոր օրերը նոր պահանջներ ունէին :

Ֆրանսա դարձած էր հայ գաղթականներու կեդրոն մը :

Փարիզի մէջ էին մեր զոյգ Պատուիրակութիւնները, որոնք կը յամառէին մեծ դաշնակիցներուն յիշեցնել իրենց խոստումները : Կը պահանջէին յարգել իրենց ստորագրութիւնը, զոր հանդիսաւորապէս գրած էին Սեւրի դաշնագրին տակ : Լօզանի մէջ նոյնիսկ կը գոհանային «հայկական օջախ»ով մը՝ Թրքական դերիշխանութեան տակ : Զայն բարբառոյ յանապատի :

Մինչեւ 1925 «Հայաստանի քաղաքացի» էինք, դարձանք «Գաղթական՝ հայկական ծագումով» :

Այդ գաղթականներուն համար լուսատու փարոս մը եղաւ Յառաջ, որ լոյս աշխարհ եկաւ այս լոյս – քաղաքին մէջ, շնորհիւ Շ. Միսաքեանի նախաձեռնութեան եւ յարատեւելու աննկուն կամքին :

Իր մահէն վեց տարի ետք ալ Յառաջ կը շարունակէ իր առաքելութիւնը, հաւատարիմ անոր գծած ուղղութեան, նոյն շունչով եւ նոյն գաղափարականով :

Մեռաւ, բայց չկորաւ :

Պիտի չմեռնի երբեք, քանի կենդանի է գաղափարականը, որուն նուիրեց ամբողջ կեանքը :

Անթառամ պիտի մնայ իր քաղցր յիշատակը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶ ԵՒ ՊՈՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՆԻՍՏԸ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՇՈՒԿԱՆ

Նախարարաց հերթական խորհուրդէն ետք, տեղեկատուութեան նախարարը՝ Ալէն Փէյրըֆիթ զեկոյց մը կարդաց ուր կը շեշտուի թէ նախարարաց խորհուրդը մեծ գոհունակութեամբ ընդունած է Զօր. տը Կոլի եւ վարչապետ Ատընաուրի ստորագրած հասարակաց յայտարարութիւնը եւ Ֆրանքեւգերմանական գործակցութեան դաշնագիրը : Այս արարքները հանդիսաւորապէս կը կնքեն երկու ազգերու հաշտութիւնը եւ նոր հեռանը կարներ կը բանան բարեկամական յարաբերութեանց, որոնք հաստատուած են Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ ինչպէս նաեւ եւրոպական քաղաքականութեան զարգացման :

Արտաքին նախարարը զեկուցում մը տուած է Պրիւսէլի խորհրդակցութեանց մասին, Անգլիոյ հետ բանակցութեանց յետաձգման առթիւ : Նախարարաց Խորհուրդը իր հաւանութիւնը տուած է Ֆրանսական պատուիրակութեան բռնած դիրքին : Միւս կողմէ շեշտած է կենսական կարեւորութիւնը զոր կ'ընծայէ այն միջոցներուն որոնք պէտք է առնուին Հասարակաց Շուկային կողմէ վերջնականապէս զայն կազմակերպելու համար, գլխաւորաբար երկրագործական մարզին մէջ :

Նախարարը կարգ մը յաւելեալ տեղեկութիւններ ալ տուած է : « Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը՝ Եւրոպան կառուցել է : Եւրոպա մը որ ինքն իրմով գոյութիւն ունենայ քաղաքականութեան, անտեսութեան, պաշտպանութեան եւ մշակոյթի գետնին վրայ : Պէտք չէ որ խեղդուի Ատլանտիականութեամբ մը ուր պիտի կորսնցնէ իր իսկական դիմագիծը : Եւրոպայի ծնունդը կ'ենթադրէ որ Եւրոպացիները գիտակցին թէ ի՞նչ ունին հասարակաց եւ ինչո՞վ կը տարբերին միւսներէն : Հարկ չկայ քաղաքականութիւն փոխելու : Հռոմի դաշնագիրը գոյութիւն ունի 1958էն ի վեր : Պէտք չկայ այդ շուկան ջնջելու : Եթէ Մեծն Բրիտանիա ընդունէր այս դաշնագիրը ստորագրել եւ ենթարկուէր անոր կարգապահութեան, ուրախ կ'ըլլայինք » :

Փէյրըֆիթ խօսած է նաեւ Ատընաուրը տը Կոլ խօսակցութեանց մասին որոնք միայն Ֆրանքեւգերմանական մերձեցման կը վերաբերէին : Պրիւսէլի հարցին մասին միայն դիպուածով ակնարկութիւններ եղած են :

×

Զօր. տը Կոլ երեսփոխաններու երկրորդ խումբ մը ընդունած է առջի օր : Ինչպէս նախորդ անգամ բացակայած են ընկերվարական եւ համայնավար երեսփոխանները :

Մտքերու փոխանակութիւններ տեղի ունեցած են, գլխաւորաբար արտաքին քաղաքականութեան շուրջ : Պատասխանելով զանազան հարցումներու տը Կոլ, ի մէջ այլոց, ըսած է «Եւրոպայի հիմը՝ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ համաձայնութիւնն է : Ատընաուրը դաշնագիրը նախընտրեց համաձայնութենէն, ատիկա թոյլ պիտի տայ Խորհրդարանին որ վաւերացընէ : Կարգ մը ցայտուն բաներ կան.— Բրիտանական շահերը եւ Եւրոպայի շահերը տարբեր են : Օր մը Զըրչիլ ըսաւ ինծի.— « Եթէ ստիպուած ըլլայի ընտրելու Եւրոպայի եւ անծանօթին միջեւ, անծանօթը կ'ընտրէի» : Զըրչիլ, ան, անկեղծ էր» :

× Ազգ. ժողովին առջեւ Քուվ տը Միւրվիլ երկար զեկուցում մը տուած է Պրիւսէլի ժողովին շուրջ : Ծանրօրէն քննադատուած է կառավարութեան քաղաքականութիւնը Հասարակաց Շուկայի եւ Ֆրանքեւգերմանական դաշնագրին առթիւ : Ընկերվարական Շանտերնակոր կը շեշտէ թէ գերմանական երեք մեծ կուսակցութիւնները չեն հետեւիր, միայն Ատընաուրն է որ համաձայն է, անոր ալ քաղաքական ապագան հաշուուած է : Միթրանի համար այս դաշնագիրը շատ պիտի ծառայէ Գերմանիոյ եւ քիչ՝ Ֆրանսայի : Գերմանիան պարագլուխը պիտի ըլլայ :

ՀԱՆԳՍՏԱՑԻ՛Ր, ՍԻՐԵԼԻ ԸՆԿԵՐ, ՀԱՆԳՍՏԱՑԻ՛Ր

Սիրելի Գուրգէն(*) :

Երբ Փարիզ եկար, չկա՛ր մեծ Շան : Երբ Պոսթըն եկաւ փոքր Շան, դո՛ւ չկայիր այս անգամ :

Ու փոքր Շան ելաւ եկաւ գերեզմանատուն :

Տարօրինա՛կ, — գերեզմանատունը դարձեր էր հարսնետուն : Ո՞վ կրնար վրկայել, ձիւն–ձմրան մէջ սառնամանիքը կրնա՞ր ստեղծել այսքան գեղեցկութիւն՝ մրցումի հրաւիրելով Հայոց լեզուն, որ հարսնանայ, կաքաւէ, կայթէ եւ խայտայ : Ծառերը երկինք բարձրացուցեր էին իրենց մատները՝ բիւրեղի կտորներ, թուփերը պրիսմակ էին վառեր, ցանկապատը ուլունք էր կախեր, ձիւն չէր նստած՝ բայց սպիտակ էր ամէն բան, սպիտակ՝ երկինք եւ գետին, ու թափանցի՛կ, աննիւթական : Շղարշ էր ձգուած, կարծես, բոլոր առարկաներուն վրայ :

Տխրութիւն մը կ'օծէր այս ամէնը, բայց հարսնիք էր :

Հայոց լեզուն էր, որ կը հարսնանար, կը պարէր բնութեան այս արցունքոտ գեղեցկութեան մէջ, ձմրան այս հրաշալի պաստառին վրայ :

— Տե՛ս, զիա՞րդ գեղեցկացոյց զիս մահ, ըսեր էր մեր դժբախտ բանաստեղծներէն մին :

Ճշմարի՛տ, ճշմարի՛տ կ'ըսեմ, մահերով է մեզի տրուած այս գեղեցկութիւնը : Շ. Միսաքեաններու, Գ. Մխիթարեաններու մահերով է որ հարսնացած է Հայոց լեզուն, որ ահա կը պարէ սա լուսեղէն ծառերուն տակ, ուր ձմեռը սպիտակ բանաստեղծութիւն է հիւսեր, ուր ձմեռը ճերմակ գիծերու խորհրդագեղ ճարտարապետութիւն մըն է ձեւացուցեր, ուր ձմեռը լուռ երաժշտութիւն մըն է թափեր կաթնային գոյնին մէջ, ուր ձմեռը մրցումի կը կանչէ ազգերու լեզուները Հայոց կայսերական լեզուին հետ, նրբենի արտայայտութեանց թեմայով :

Մահերո՛վ, մահերո՛վ շահեցանք յաղթանակը դարերու մրցումին մէջ :

Հանգստացի՛ր, սիրելի Գուրգէն, հանգստացիր՝ դիտելով ինչ որ կը նկարէ մահերով գեղեցկացած Մեծասքանչը, դիտելով Հայոց լեզուն որ կը հարսնանայ յաւիտենականութեան պսակով :

Օ՛, հարսնիք է մահը, որ կը պատահի ի խնդութիւն Հայութեան, ի փառս Հայոց լեզուին :

Բայց դիտեմ, սիրելի ընկեր ի գրոց բարբառ, դիտեմ թէ ցաւ մը ունիս սրտիդ մէջ, կսկիծ մը՝ որով մտար գերեզման :

Կէ՛ս մնաց Դաշնակցութեան խօսքը՝ շրթներուդ վրայ, Ուստրի մէջ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրուան հանդիսութեան ընթացքին :

Ուստր հրաւիրէր էին զիս՝ Նոյեմբեր 4ին, արտասանելու համար Դաշնակցութեան խօսքը : Յետաձգուեցաւ մէկ շաբաթ՝ որովհետեւ հիւանդ էի : Կրկին յետաձգուեցաւ Նոյեմբեր 11ին : Եւ երբ վերջնապէս որոշուեցաւ կատարել նոյն հանդիսութիւնը Նոյեմբեր 25ին, ես Քալիֆոռնիա մեկնած էի արդէն : Ուզեցիր փոխարինել կրտսեր ընկերդ ու գացիր ինկար բեմին վրայ՝ Դաշնակցութեան խօսքը շրթներուդ մէջ կէս մնացած :

Հանգստացի՛ր, ընկեր, հանգստացիր, — կ'երթամ շարունակել ու լրացնել Դաշնակցութեան խօսքը, Ուստր կամ այլուր :

Կէս չի մնար Դաշնակցութեան խօսքը. այսպէս կը հաւատան անոնք որ չեն գոհանար կէս Հայաստանով :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Գրուած է Պոսթընի գերեզմանատունը, Գուրգէն Մխիթարեանի շիրմին այցին առթիւ, 13 Յունուարին, Կիրակի, ցուրտ եւ սառնամած օր մը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ պաշտօնապէս հաղորդեցին որ գահաժառանգը՝ իշխան Կոնստանդէն պիտի ամուսնանայ Դանիոյ Ան-Մառի իշխանուհիին հետ, որ դաւանափոխ պիտի ըլլայ այս առթիւ : Ներկայիս բողոքական է, ուղղափառ պիտի դառնայ որպէսզի արժանի ըլլայ Յունաստանի թագուհի ըլլալու :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ մահուան դատապարտուած ապստամբերէն՝ տասը գնդակահարուեցան վաղ առաւօտուն :

ՀԱՒԱՆԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ 21 հոգի գնդակահարուած են Լաս Վիլլասի նահանգին մէջ ուր «հակայեղափոխական» գործունէութիւն կատարուած է : Ամբաստանեալները կարճ դատավարութենէ մը ետք, գնդակահարուած են :

ՔԵՆԸՏԻ իր հերթական մամուլի ասուլիսի ընթացքին շեշտեց թէ Միացեալ Նահանգները միշտ զօրավիգ կեցած են Մեծն Բրիտանիոյ անդամակցութեան Հասարակաց Շուկային : Զօրաւոր Եւրոպա մը անհրաժեշտ է ազատ ազգերուն : Հին եւ Նոր Յամաքամասի մեծ միութիւնը պէտք չէ խախտի :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշեց գերմանական ածուխ ներածել, առաջքն առնելու համար, ցուրտին հետեւանքով ծագած կացութեան :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ Արտաքին նախարարին մահը քաղաքական մեծ հարցեր մէջտեղ կը բերէ : 53 տարեկան էր եւ իր երկու կիները քովն էին երբ յանկարծամահ եղան : Իր յաջորդին ընտրութիւնը բաւական կնճռոտ հարց մըն է, տրուած ըլլալով մեռնողին անձնաւորութիւնը եւ քաղաքական հակումները : Կողմնակից էր մերձեցման մը ժողովրդական Զինաստանի հետ եւ Փեքին պիտի երթար Մարտին :

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշեց քաշուիլ Իսրայէլի պօյքոթի արաբական գրասենեակէն : Այս որոշումը տրուած է որովհետեւ նոր մէկը նշանակուած է գրասենեակին գլուխը՝ Եգիպտացի : Դամասկոս չընդունիր այս նշանակումը զոր Արաբական Լիկայի կանոնագրին բռնաբարումը կը նկատէ :

ԺԱՆ ՓՕԼՀԱՆ Ֆրանսական ակադեմիայի անդամ ընտրուեցաւ Փիէր Պընուայի աթոռին : 78 տարեկան է :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ տնտեսական նախարարը՝ Էրհարտ յայտարարեց թէ Անգլիոյ անդամակցութիւնը Հասարակ Շուկային անհրաժեշտ է :

ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐ

Յուշեր Պատերազմի Օրերէն

1941 ՅՈՒՆԻՍ 11

Ա՜ՅՍՕՐ տարեդարձն է այն սարսափելի խուճապին որ տեղի ունենեցաւ Փարիզի մէջ,—խուճապ և «ելք» ամէն ուղղութեամբ: « Կուգա՜ն, կուգա՜ն, փախէք »: Կառավարութիւնը փախած էր արդէն: Անցեալ տարի ճիշդ այս օրը, երբ դրաքննութեան դրկեր էինք թերթին փորձերը, Բարթողը ետ եկաւ շնչասպառ, եւ պատմեց թէ մարդ չկայ, ներս չառին, բոլոր բեռները կապած հեռացեր են կամ կը թափառին Օ-թէլ Քոնթինանթալին առջեւ: Չհաւատալով, Լեւոնին հետ ճամբայ ելանք նոր փորձ մը կատարելու: Թաքսի մը... փընտրռէ եւ գտիր: Հետքը չէ մնացեր: Եւ բազմութիւնը գետի պէս կը հոսի Ավընիւ տ'Իթալիէն վար, բռնելով ամբողջ լայնքն ու երկայնքը: Կ'երթա՜ն, կ'երթա՜ն ամէն մէկը բան մը ճարած,— կառք, թաքսի, ֆուրկօն, ձեռնասայլ, եղնասայլ, ձիով կառք, թեւերով քաշուած կամ քշուած կառք, հեծելանիւ, մոթոսիքլէթ, քամիոն, ինչ որ կրնաք երեւակայել, ինչ որ կարելի է գտնել մեծ քաղաքի մը մէջ, նոյն իսկ պատդարակ, մէջը ծերուկ մը կամ ցաւագար մը: Ահա երախայ մը կողովին մէջ կապուած հեծելանիւի մը ետին: Ո՞րքան կրնայ դիմանալ: Ո՞վ կ'երաշխաւորէ թէ ճամբան կառքի մը, փայտի մը պիտի չզարնուի:

Կ'աճապարենք փապուղին մտնել եւ ժամ առաջ հասնիլ դրաքննութեան դրասենեակը: Ճիշդ էր, բեռները դիզուած են փողոցին մէջ, դուռներուն առջեւ: Հերթապահ զինուորը ներս կը ձգէ, բայց բակէն կը ճամբեն, ըսելով թէ մարդ չկայ վերը, բոլորն ալ մեկնած են: Այս դուռը, այն դուռը,— «ալէ վու զ'ան», կ'ազդարարէ զինուոր մը, չար: Խօսք հասկցող սպայ մը կը գտնենք, որ կը բացատրէ թէ անօգուտ է: Պաշտօնեաները մեկնած են:— « Տպե՞նք առանց վաւերացման »: Չեմ գիտեր:— Եթէ վաղը լոյս չտեսնէ, ժողովուրդը խուճապի կը մատնուի: = Դուք գիտէք:

Կը վերադառնանք գլխիկոր: Հեղեղը աւելի սաստկացած, աւելի երկիւղալի համեմատութիւններ առած է: Եւ այսպէս երկրորդ օրը, երրորդ օրը: Կատարեալ տեղահանութիւն, այն բացառութեամբ բռնի հանող – քշող չկայ, ոչ քստմնելի զապթիէներ՝ ետեւէն, ոչ արիւնկզակ խուժան եւ չեթաներ՝ ճամբուն վրայ դարանակալ, տղամարդիկը զատելու եւ մորթելու կամ գետը նետելու, կիներն ու աղջիկները լլկելու, աւարի տալու, տեղն ու տեղը բզկտելու, մանուկները սուինահար յօշոտելու կամ հարեմ փոխադրելու համար ... (բայց եւ այնպէս 80·000 հոգի մեռած են ճամբան, անօթի մնալով, կոխկրտուելով կամ զարնուելով երկու բանակներու միջեւ):

Շատ բաներ գրեցին թերթերը այս աննախընթաց խուճապին առթիւ: Ահա նորէն նոյն պատմութիւնները՝ առաջին տարեդարձին առթիւ: «Փարի – Սուառ» երեք միլիոն կը հաշուէ փախստականներու թիւը ու կը յիշէ ծանօթ փափսուքները.—

« Ah ! monsieur, si vous saviez ce qu'ils font... Ils coupent les mains des bébés... Ils massacrent après les avoir violées les femmes de tout âge. Les adolescents et les hommes, ils les fusillent sur place. Ils incendient toutes les maisons, après les avoir pillées...

— Avez-vous assisté à ces scènes ?

— Non, monsieur, mais on le dit...

(*P. S.* 12 *Juin*)

... Այս այն ժողովուրդն է որ չի հաւատար, ապուշ – ապուշ երեսդ կը նայի, երբ իրենց լսած սարսափներուն բուն իրականը, վաւերականը, թէեւ ամէնէն սովորականը կը պատմես... հայկական կեանքէն:— «Ի՞նչ կ'ըսէք, միթէ կարելի՞ է, խելքս չի հասնիր...»:

Անցեալ տարի, խուճապէն քանի մը ամիս վերջը, հայ կին մը Ֆրանսացի կնոջ մը կը յիշեցնէ Հայաջինջ Սարսափները: Այս առթիւ կը պատմէ թէ շատ մը կիներ եւ աղջիկներ գետը նետուեցան կամ անձնասպան եղան զանազան ձեւերով: Ֆրանսուհին, որ բաւական խելահաս կին մը կ'երեւար, դիտել կուտայ անվրդով.

— Կ'երեւայ տգեղ էին որ այդպէս ըրին...

Չեմ զարմանար: Մեր մէջ ալ, մեր շուրջն ալ կը վխտան բարեմիտ Հայուհիներ կամ տղամարդիկ, որոնք նոյն հոգին կը մատնեն, եւ իրենց կարգին քնաբեր, այլանդակ առասպելներ կը պատմեն:

Ամբոխ տեսեր էի անդին, խաւարակուռ Ասիոյ մէջ: Բայց ինչ որ կը տեսնեմ, ահա մէկ տարիէ ի վեր, այս լոյս քաղաքին մէջ, ոչ իսկ երազել կարելի էր: «Միջին – Ֆրանսացին » Գերմաններու հանդէպ կ'արտայայտուի այնպէս ինչպէս մենք՝ Թուրքերուն հանդէպ, թէեւ որեւէ բաղդատութիւն չեն վերցներ երկու պարագաները: Խորապէս դառնացած ահաւոր պարտութենէն, ամէն նեղութեան պատասխանատու կը նկատեն յաղթականը: Անշուշտ զրաւման բանակը եղ ու մեղը բաշխելու չէ եկած (օրական 400 միլիոն Ֆրանք կը հաշուեն ծախքը, ի հաշիւ Ֆրանսայի):

Արդար վրդովումէն, դառնութենէն աւելի, մոլեռանդ կիրք մըն է որ կը գործէ մերիններուն մէջ: Երբ նեղը դնես, խելացի ձեւացողը կը պատասխանէ.

— Ո՞վ ջարդել տուաւ մեր մէկուկէս միլիոնը...

— Ձեր դիտցածը ճշմարտութեան մէկ մասն է, տիկին (կամ պարոն): Ազգովին թշնամի էինք ինչպէս Թուրքիոյ, նոյնպէս Գերմանիոյ. հետեւաբար եւ բնականաբար (յիշեցէք Պաղտասար աղբարը): Բայց, թողունք այս պարագան որ շատ հեռուները պիտի տանէր մեզ: Հապա, ի՞նչ ըրին այն միւսները որ բարեկամ էին, որոնց գիրկը նետուեցանք ազգովին, որոնց հաւաստումով մատաղ դնաց այդ մէկուկէս միլիոնը, որ «փոքր դաշնակից » կ'անուանէր մեզ: ... Ո՞վ ջարդել տուաւ Հայաջինջ սպանդէն ողջ մընացած բազմութիւնները, երբ դաշնակիցները կը գտնուէին իրենց փառքին եւ զօրութեան դագաթնակէտին վրայ, երբ տուն տեղ էին եղած Պոլսոյ, Փոքր Ասիոյ, Կիլիկիոյ մէջ: Ո՞ւր են Մարաշը, Հաճընը, Ուրֆան, Այնթապը, Իզմիրի շրջանը, Պանտրման, Պալըքէսիրը եւ դեռ այնքան վայրեր որ վերակազմուեր էին պատերազմէն վերջը: Ի՞նչ կը բանէին դաշնակից մարտանաւերը, երբ Իզմիրը կը վառէր եւ դիմացը, քարափին վրայ բազմութիւններ կը ջարդուէին լեղապատառ օգնութիւն աղաղակելով: Երբ շատեր ծովը կը նետուէին կամ նաւերու պարաններուն կը կառչէին, տաք ջուր չէ՞ր նուէր այդ յաղթակա՜ն մարտանաւերէն ... դեռ ամենավերջին դէպքը, — ո՞վ Թուրքին յանձնեց (կամ յանձնել տրուաւ) Սանճաքը, արմատախիլ ցրուելով, թշուառութեան մատնելով 25 – 30·000 բազմութիւն մը — նոյնպէս պատերազմի արհաւիրքէն հազիւ ազատած: Աշխարհակալ չե՞ն, բոլորն ալ իրար կ'արժեն: Մէկը միւսէն գերադասած ատեն, մի մոռնաք պատմութիւնը, մանաւանդ Հայկականը:

ՅՈՒՆԻՍ 26

Հանդիպողը կը յիշեցնէ, այն օրէն ի վեր որ թերթը դադրած է.— « Գիրք մը գրէ».— « Ճիշդ ժամանակն է Յուշերդ գրելու».— « Գրական կտորներ ունիս ցիրուցան, ինչպէս եւ բանաստեղծութիւններ, ժողվէ եւ հատոր մը շինէ».— « Եթէ լաւագոյն խմբագրականներդ հաւաքես, քանի մը հատոր կ'ունենաս...»:

Իսկապէս որ բան մը պէտք է ընել: Ահա տարի մը բոլորեցաւ անաշխատ, երկրորդ մըն ալ կրնայ սահիլ: Դեռ քանի՞ տարի կը յուսաս դիմանալ, այսպէս ձգձգելով: Վաղը պիտի փնտռես այս օրերը, ինչպէս կը փնտռես անցած 15–20 տարիները:

Բոլորովին պարապ չանցաւ անգործութեանս այս մէկ տարին, սկսելով 1940 Յունիս 10էն: Բաւական բան կարդացի, — բաներ զորս պէտք էր աւելի կանուխ կարդացած ըլլայի. (առհասարակ շատ քիչ բան կարդացած եմ, մանաւանդ դասական գրականութենէն): Բայց կարդալը ամէն բան չէ: Եւ քանի որ ծրագիրներ, նիւթեր ունիս, ահա տրամադրելի ժամանակ:

Այո, այո, պէտք է լրջօրէն գործի ձեռնարկել այլեւս: Նոր սկսայ օրագիր մը բռնել, յետոյ քանի մը պատկերներ դրի առնել, գտնելու համար գրելու վարժութիւնս: Կը տեսնեմ որ գրիչը կը սահի նոյն դիւրութեամբ, սակայն կը սրտնեղիմ: Ի՞նչ կ'արժէ սահիլը, դիւրութիւնը. կարեւորը՝ նորութիւնն է,— թարմութիւն լեզուի, ոճի, նիւթի, պատկերներու եւ վերլուծման:

> Ամբողջ սերունդ մը կ'անհետանայ մեր աչքերուն առջեւ, ամայացնելով քաղաքական թէ մտաւոր անդաստանը՝ օտարութեան մէջ:
>
> Ամէն նոր փոս որ կը բացուի, կոչ մըն է, նիգ մը աւելի փորձելու, յանձնառութիւն մը աւելի ստանձնելու, որպէսզի կտրուած ճամբան աւելի զարգանայ եւ ամրանայ, մէկ սերունդէն միւսը:

Առնուազն չորս վէպի նիւթ կայ գլխուս մէջ, գրեթէ իրարու կապուած: Կ'որոճամ ու կ'որոճամ. ոչ մէկ յատակագիծ. միայն խորագիրներ եւ ընդհանուր գիծեր: Սկսի՞լ: Հապա եթէ կէս ճամբան մնա՞մ, ձախողելով կամ լքելով ի խնդիր ապրուստի... Ունիմ նաեւ նիւթեր ուսումնասիրութեան կարօտ, — մէկը՝ Հայաջինջ Սարսափներու մասին, երկրորդ մը՝ լեզուի խնդիր, երրորդը՝ քաղաքական (փորձ): Ասոնց համար անհրաժեշտ է մատենադարան մը քաշուիլ:

Ամէն պարագայի մէջ, բանով մը սկըսիլ. անսովոր ժամանակներ են. այսօր կաս, վաղը չկաս: Ինչ որ գրած ըլլաս, կը մնայ: Նոյնիսկ հատընտիր խմբագրականներդ հաւաքելը գործ է: Քսան տարի, տարին 300 խմբագրական = 6000 եթէ միայն 60 կտոր զատես, ծայրայեղ բծախնդրութեամբ, արդէն կ'ունենաս երկու հատոր: Մեր մէջ փորձուած չէ այս ճիւղը, մինչդեռ եւրոպացի « երեւելիներ» գրքի կը վերածեն իրենց ճառերը, ճամբորդութեան տպաւորութիւնները կամ առօրեայ յօդուածները, այնքան տժգոյն, թափթփած եւ տաղտկալի:

ՅՈՒԼԻՍ 14

Երկրորդ տարին է որ Ֆրանսա չի կատարեր իր ազգ. տօնը, համաձայն Մառեշալին յանձնարարութեան: Օրուան նշանախօսքը՝ ինքնամփոփուիլ եւ խոկալ (ժուռնէ տը որքէօյրման է տը մետիթասիոն). մտածել մեր մեռելներու, մեր գերիներու, մեր աւերակներու եւ յոյսերու մասին»:

Մտածե՜նք մենք ալ, մեր մեռելներու, « եղբարց մերոց գերելոց» եւ այն սեւ ամպերուն մասին որ կը կուտակուին մեր ժողովուրդին գլխուն, Սուրիայէն մինչեւ Կովկաս: Շատ ալ մեծ չէ տարբերութիւնը երկու պատերազմներուն միջեւ, հայկական տեսակէտով:

ՕԳՈՍՏՈՍ 7

Կ'անձրեւէ, կ'անձրեւէ Օգոստոսի առաջին օրէն ի վեր — ինչպէս Յուլիսին— եւ օդը ցուրտ է: Գիտունները չեն կրնար բացատրել այս անբնական երեւոյթին պատճառները:

Ոչ դիտուն եմ, ոչ ալ բարեպաշտ: Բայց ինչո՞ւ չենթադրել թէ երկիքն ալ կը հետեւի կրաւորական պաշտպանութեան օրէնքին: Օրինակ, արեւը կը ծածկէ իր երեսը — խաւարում — որպէս զի մէկ թշնամին չտեսնէ միւսին հետքերը:

ՕԳՈՍՏՈՍ 19

Ո՞ւրկէ ուր, այսօր միտքս ինկաւ թէ Օգոստոս 19ը Կարմիր Սուլթանին գահակալութեան տարեդարձն է: Ի՜նչ շոշորդաբանութիւններ գրի կ'առնուէին ու կը տպուէին այս առթիւ, — «Բարեբաստիկ օր, օգոստափառ եւ առատագութ վեհապետ, իմաստուն առաջնորդ, խանդակաթ հայր» եւայլն: « Բիւզանդիոն» ամէն տարի ամբողջ էջ մը կը լեցնէր, նոր ի նորոյ գրելով: Միւսներէն ո՞վ պիտի համարձակէր ետ մնալ: Մենք «Սուրհանդակ»ի մէջ կը փորձէինք անցեալ տարուանը նորոգել, քանի մը բառ աւելցնելով կամ աւելի գունաւորելով:

Բայց ի՜նչեր տեսանք այդ օրերէն վերջը: Համիտաբանութիւնը ողորմելի հէքեաթ մըն է սթալինափառ գրականութեան քով, ինչպէս Համիտի սարքած ջարդերը նսեմացան իթթիհատի Հայաջինջ Սարսափներուն առջեւ: Համիտի փառքը կ'երգուէր տարին մէկ – երկու անգամ, այն ալ, այն ալ քանի մը լեզուներով. Սթալինը ահա կը փառաբանուի տարին տասներկու ամիս, օրն ի բուն, 140 լեզուներով եւ տեղի – անտեղի: Ա՜լ ոչ աշուղ մնաց, ոչ ալ երգի տեսակ, ի լուր աշխարհի տարփողելու համար հանճարեղ առաջնորդը, ժողովուրդներու հայրը, արեւ – արեգակը, հանճարափայլը, անզուգականը, աննմանը, առաքեալը» եւայլն, եւայլն: Եւ կա՞յ բարիք որուն հեղինակը Սթալինը չըլլայ,— հաւերը շատ հաւկիթ կ'ածեն այս տարի,— շնորհիւ Սթալինի: Կովերը կրկնապատիկ աւելի հորթ ծնած են այս տարի,— անշուշտ շնորհիւ հանճարափայլ առաջնորդին:— Բամպակի հունձը յաջող է այս տարի,— փա՜ռք Սթալինի:

Եւ ազատ արտասահմանի մէջ ալ բթամիտներ կան որ կը լսեն ու կը կրկնեն այս դարշելի, մոնկոլ – թաթարական ցնդաբանութիւնները:

Խե՜ղճ Ռուսաստան. ա՞յս էր Տոսթոյեվսքիներու, Կորքիներու եւ Թոլսթօներու երազածն ու քարոզածը: Ա՞յս պիտի ըլլար պատկերը ռուսական յեղափոխութեան, որուն այնքան անձկութեամբ կը սպասէինք 1905էն ի վեր:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 6

Երէկ առաջին անգամ ըլլալով վառեր էին կեդր. ջերմութեան կաթսան: Գաղջ տաքութիւն մը որ իբրեւ թէ պիտի շոգիացնէր երկու ամիսէ ի վեր պատերուն ծծած խոնաւութիւնը:

Ա՜հ, ի՜նչպէս չփնտռել մեր պատուական մանդալը, իր բոցավառ կամ մաղմաղ կրակով: Իսկապէս անչէջ կրակ, իրիկուընէ մայրիկը քանի մը ածուխ թաղած կ'ըլլար, եւ առտուն կրակը պատրաստ էր, նոյնիսկ մանուկի մը ձեռքով:

Հապա վառարա՞նը, ուր փայտը կը ճարճատէր առողջ, արու տաքութիւն մը ցանելով: Չեմ գիտեր քանի՞ չէքի փայտ կ'առնէինք ամառը, ածուխն ալ առանձին, եւ ձմեռը կը սահէր անզգալի: (Հոմ, սուիթ հոմ?):— Տաքութիւնը մէկ օր տեւեց, կաթսան նորէն պայթած ըլլալով:

×

1956 ՕԳՈՍՏՈՍ 5

... Շարունակեցի կարդալ «Ս. Պետրոսի բանալիները »: Սքանչելի գիրք է: Ի՜նչ խորութիւն, հմտութիւն եւ հեգնութիւն: Եւ երեւակայել թէ մեր մէջ գրագէտնե՜ր կան որոնք հեղինակ դառնալ կ'ուզեն քիչ մը հայերէն գիտնալով ... որքան իրաւունք ունի Նարդունին: Ինքզինքս կը մխիթարեմ որ թէեւ հեղինակ չեղայ, բայց ջանացի անձնատուր չըլլալ միջակութեան: Մե՜ղք որ երիտասարդութիւնս մարեցաւ հեւ ի հեւ աշխատանքով: Ի՞նչ պիտի մնայ քառասուն տարուան վաստակէն: Փոշի եւ չոր յիշատակ մը ...

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ ԽՕՍՔԸ

(Ս. ՄԵՍՐՈՊԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 1600ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Դ.

Հարազատներ ,

Հայրենիքն է, թիկունքում հայրենիք ունենալու զգացողութիւնն է, որ կարող է սատարել ցանուցիր եղած մեր ժողո – վրդի հոգւոյս միասնութեանը, որ կա – րող է կենսալի պահել ուծացման ամենա – կուլ սխալ դէմն առնող միակ բուժարար խմիչք՝ հայրենասիրութիւնը : Հայրենա – սիրութիւնը այն մանուկն է, որ ամէն մի արուեստական անունդից աւելի՝ կա – րիք ունի մայր հոգից քամուած հիւթե – րի, մայրական կաթի : Անխղճութիւն է մօր կրծքի վրայ մեռ ու լեզի քսելով՝ մանկանը երես դարձնել տալ մայրական կրծքից, միայն նրա համար, որ ծախուի սեփական խանութիդ կաթը :

Անարգարութիւն է, ինչ որ չեկնակ հայրենիքի անցեալ ու գալիք ուրուական – ները յամառօրէն կենդանացնել ջանալով, գաւառապաշտ ունկերը՝ հայրենի արուն – րի ծփանքից իր ալիքն առնող ճայնաս – փիւռի երգն ու խօսքը չլսելու խլութեա – նը, աչքերը՝ Բիւրականի բիւրականեայ ասպետից միշտ դէպի խաւարը չբղխելու տառապանքին, սրտերը՝ այնքան պոհ – պութիւններով մարմին առած, օտարին անգամ սէրն ու հիացումը չարժող, հա – յասեռիդ հայրենիքը չսիրելու, նրա կոտ – րը չիճգուելու ինքնաքարտումին :

Բայց անխղճութիւնից ու անարգարու – թիւնից աւելի, այս ամէնը՝ ճուլման յորձանքը պատուարող ամբարտաւանդ հիմնաքարերը մէկիկ – մէկիկ դուրս քա – շել է նաեւ, այդ յորձանքի մէջ սփիւռ – քահայութեան՝ հոգիս ջրի երես կանգ – նած խլեակների կուլ գնալը արագացնել է մանաւանդ :

Արդ, երջանիկ պիտի լինէինք, եթէ, ինչպէս Մայր Հայրենիքից եկած իւրա – քանչիւր ներկայացուցչի, այնպէս էլ իմ այս այցելութիւնը նպաստէր սփիւռքի մեր ժողովրդի յետագայ համերաշխու – թեանն ու միասնութեանը, նպաստէր մեր սիրելի Հայաստանի չուրջը համախմբ – րուելու պատասխանատուի մեծ գործին :

Թանկագին բարեկամներ ,

Արդէն, մօտ մէկ շաբաթ է, սփիւռքա – հայութեան ամենաարդիմադրող կենսունա – կութիւնը ականատես է լինում Մեսրոպեան մշակութային փառատօնը : Մօտ մէկ շաբաթ է, ինչ մշակոյթի հայ գործիչները մայրենիքի այս քաղաքի դե – զեցիկ սրահներում ցուցադրում են իրենց արուեստը, եւ այդ ընթացքին Պէյրու – թահայութիւնը լցնում է սրահները՝ ուն – կնդրկելու իր հարազատ զաւակներին , իր ծոփերով, ուշադրութեամբ, զորովալից հայեացքներով ողեւորելու նրանց՝ ի – րենց գործերին գործի ճանապարհին : Անհուն ուրախութեամբ է լցւում մեր՝ հայրենիքից եկածներիս սրտերը, երբ այսքան կենդանի ու հիւթառատ ենք տեսնում մեր սփիւռքահայ ազգային կեանքի զարկերակը այստեղ, հեռաւոր այս ափերում : Մենք գիտենք, որ ամէն երկրում չէ, որ այսպիսի նպաստաւոր պայմաններ են ստեղծուած հայկական փոքրամասնութեան գոյութիւնը պաշտպան եւ կենդանի պահելու համար :

Ուստի մենք՝ Մայր Հայրենիքի մշա – կոյթի ներկայացուցիչներս խորին չնո – հակալութեան խօսք ունենք ասելու Լի – բանանի բարեխնամ կառավարութեանը , ինչպէս եւ լիբանանեան ժողովրդին, որը դեռ նեղ օրերին իր եղբայրական գիրկն է բացել հայ տարագրեալներին եւ հիմա էլ չարունակում է իր բարի վարմունքով ու սրտաբաց կամեցողութեամբ ողջել ոտ – քի տակ հայրենի հող չունեցող մարդու կարօտն ու տագնապները :

Մենք մեր գոհունակութեան եւ չնո – հակալանքի խօսքն ունենք Թէքէեան Մը – չակութային Միութեան գլխավարներին ու աշխատակիցներին՝ այս փառատօնը կազմակերպելու ազնիւ գաղափարի եւ այլ գաղափարին այսքան գեղեցիկ կերպով մարմին տալու համար :

Մեր հիացումի, ակնածանքի, երախ – տագիտութեան անհուն զգացումները՝ սփիւռքում գործող հայրենանուէր բոլոր գործիչներին, գրողներին, արուեստա – գէտներին, ուսուցիչ – ուսուցչուհին – րին, լրագրողներին, հրատարակիչնե – րին, բնակերային աշխատողներին, որոնք իրենց չնչի ճիգ ու հառնումով չանում են պաղեցնել օդը, որպէսզի օտարու – թեան լափլիզող արեւի տակ որքան կա – րելի է դանդաղ հալուին եղերական Ազ – բիւներից հայ հոգւոյ մատնուած մեր ժո – ղովրդի ցիրուցան սառուցաբեկորները :

Մեր շնորհակալութիւնը , սէրն ու գորովը նաեւ ձեզ, աշխարհի չորս ծագե – րում սփռուած մեր թանկագին հարազատ – ներ, որ, ինչ էլ լինի, չանում էք հաւա – տարիմ մնալ ձեր ծագումին, ձեր անուն – մականունին, ձեր լեզուին, ձեր աւան – դութիւններին , ձեր հայրենիքին, թէ – կուզ դիտէք որ հայ ապրելու համար ոչ մէկ նիւթական օգուտ, այլ յաճախ կո – րուստ պիտի ունենաք, որ, աւաղ, հա – յոց ոսկեդինիկ լեզուին մէկ սենք անգամ դին տուող պիտի չլինի աւուրներում :

Ձեզ առաւել ուժ ու կորով, դիմադրա – կան առաւել կարողութիւն՝ այսուհետեւ եւս պահպանելու համար ձեր ինքնութիւ – նը, ձեր Հայութիւնը, պահպանելու այն – քան ժամանակ, երբ հնարաւոր կը լինի հաւաքուիլ ու միանալ Մայր Հայրենիքի հոգի վրայ, այն երկնքի տակ, որտեղ աստղերը խօսում են Համբարձումեանի լեզուով: Գիտէք, որ ուր էլ լինէք, ձեզ հետ եւ ձեզ օգնական է Հայաստանի ժո – ղովրդն ու կառավարութիւնը, որը ձեզ

ՄԱՐԿԸՐԻԹ ՓԻԵՐՐԻ ՄԱՀԸ

Անցեալ կիրակի, Փարիզի իր բնակա – րանին մէջ սրտի կաթուածով մը մահա – ցաւ ֆրանսական բեմերու եւ չարժանկա – րի ծանօթ դերասանուհի Մարկըրիթ Փի – երրի՝ 73 տարեկանին :

Իր երիտասարդութեան օրերուն, տա – կաւին ոտք չկոխած բեմի տախտակնե – րուն վրայ, ողբացեալ դերասանուհին նեռուած է դաստիարակչութեան ասպա – րէզը, երկար տարիներ ծառայելով իր ժողովուրդին՝ իբրեւ ուսուցչուհի :

Օրին մէկը, սակայն, Մարկըրիթ Փիեր – րի, կը դժայ բռնկումը բեմական կայ – ծին, որ անթեղուած էր իր հոգիին խո – րը :

Թատերական իր ասպարէզը կը սկսի ֆապառէներու մէջ երգելով եւ տակաւ , յաջողութիւններ ձեռք բերելով, կը դառ – նայ սիրուած ու փնտռուած դերասանու – հին ֆրանսական բեմին, ինչպէս եւ չար – ժանկարին :

Բեմական իր ստեղծագործութիւննե – րուն մէջ կարելի է յիշատակել մասնաւո – րապէս՝ Նարցիսենի ծաղիկը, Փոբրիկ

սատարում է ոչ միայն հոգեպէս, սփիւռք առաքելով իր խօսքը, իր երգն ու պարը, իր դոյներն ու բոյրերը, այլ իր նիւթա – կան ջանքերը՝ նորից սկսելով հայրենա – դարձը, այս անգամ արդէն աւելի նպաս – տաւոր պայմաններում, բնակարանի ու աշխատանքի ապահովութեամբ :

Ուրախն մշտապէս արթուն պահէք ձեր լսելիքը՝ հայրենիքից եկող հարազատ ձայների հանդէպ, միշտ բաց բռնէք ձեր աչքերը այն ամենաարաչիւ լոյսի համար , որը կոչւում է հայրենասիրութիւն եւ ո – րը զարնս է հարստացնելու ձեր էութիւ – նը, զօրացնելու ձեր հոգին, ամրացնելու ձեր ձեռքերում այն դրիչը, որի թղթի վրայ թողած մանրիկ տառերի միակցու – թեամբ գծուած են մեր Մեսրոպի սուրբ մատներից ծայր առնող, զարերից եկող եւ զարեր գնացող ճանապարհը :

Հաւատացէք որ կը գայ այն օրը, ուր համայն հայ ժողովուրդը կը հաւաքուի իր Մայր Հայրենիքում , կը հաւաքուի՝ առաւել թափով ու խանդավառ կառու – ցելու եւ ստեղծելու, աւելի խաղացած սրտով, լայնասիրտ ու լիաճայն ասելու իր խօսքը համաչխարհային մշակոյթի բազմալեզու լսարանում, աւելի լիա – բուռն ի չայտ բերելու իր ձիրքերն ու կա – րողութիւնները՝ ժողովուրդների բարե – կամութեան, սիրոյ եւ հաւասարութեան սկզբունքների վրայ բարձրացող, հանուր մարդկութեան երջանկութիւնը հետապն – դող գալիք արդար ժամանակներում :

Հայ ժողովուրդը ապրելու է, հայ ժո – ղովուրդը ապրում է, հայ ժողովուրդը պիտի ապրի՛ :

Ս. ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

(4 եւ վերջ)

կատարիներէն, Գարուն մը կար, Ծակ մը՝ պատին մէջ, Դղեակ մը ի Սպանիա, Կամ ու կը մնամ, Քամպրոնի խօսքը եւ մա – նաւանդ Տկար սեռը թատերականները, ո – րոնց մէջ Մարկըրիթ Փիերրի գոյց տուած է ստեղծագործական մեծ տաղանդ :

Դասական թատրոնի անժխտելի վար – պետ մըն է եղած ողբացեալ դերասանու – հին : Մոլիէռի «Մարդատեաց»ին Արսի – նոն բազմաթիւ ու բազմազան մեկնար – կողներ է ունեցած Ֆրանսական բեմե – րուն վրայ, սկսած Քոմէտի Ֆրանսէզէն մինչեւ Պուլըվարներու թատրոնները , սակայն անոնցմէ ոչ ոք կարողացած է հաւասարիլ Մարկըրիթ Փիերրիի մարմ – նաւորած Արսինոյին, որ դերասանուհին խաղացած է Թէաթրը Անթուանի մէջ, մասնակցութեամբ Հանրի Ռոլանի, Փոլ Պերնարի եւ Քոմէտի Ֆրանսէզի այժմու վերատեսուչ՝ Մորիս Լեբլանի :

Սաչա Կիթրիի նախընտրած դերաս – նուհին է եղած Մարկըրիթ Փիերրի, եւ այդ իսկ հանդամանքով մասնակցած է վարպետին գրեթէ բոլոր ժապաւէննե – րուն :

Ասոնցմէ զատ , արուեստապետուհին մասնակցած է նոյնպէս եօթանասունէ ա – ւելի ֆրանսական ժապաւէններու, որոնց – մէ կարեւորները եղած են՝ Միէէք եւ իր մայրը, Բանտ՝ առանց արգելաձողի, Ինը ամուրիներ Էին, Աստուծոյ կնիքը, Տիկին Տիւպարի, Նափոլէոն, Քնոք եւայլն :

Մարկըրիթ Փիերրի ճշմարիտ արուես – տագէտ մըն էր : Հեռու ուռուցիկ ու չը – որընդալից յուցամոլութիւններէ, ամբող – ջովին նուիրուած իր սիրած արուեստին, դերասանուհին կեանքին միակ նպատա – կը եղած է սիրել արուեստը ու անչահա – խնդիր ծառայել անոր :

Իր վերջին դերը եղաւ Մոլիէռի Գիտուն կանայքի Պելիզայի տիպարը, որ անցեալ տարի, անհատասարելի արուեստով մը ստեղծագործեց Փալէ Ռուայեալ թատրո – նի բեմին վրայ :

Ա. Գ.

Կ'ՍՊՐԻՆ ԳԻՏՆԱԼ

Ինտոնեզիոյ Սումատրա կղզիի կառա – վարիչը, վերջերս , անգրագիտութեան դէմ պայքարի ձեռնարկելով՝ յայտարա – րած է թէ՝ այսուհետեւ, ամուսնութեան արտօնագիր պիտի տրուի միայն գրել – կարդալ գիտցող երկու սեռէ երիտա – սարդներուն : Ասկէ զատ, յայտարարած է թէ՝ սինեմա երթալու հրաման պիտի չտրուի անգրագէտներուն :

×

Մրջիւնները այնքան լաւ կազմակեր – պուած կեանք եւ իրենց բոյներուն մէջ ա՛յնքան կարգ ու կանոն ունին որ, մարդ կը դժուարանայ հաւատալու : Անոնք՝ բոյներուն մէջ ունին մասնաւոր մառա – ցապետներ, որոնց պարտականութիւնն է պահեստները որոշ յարկաբաժիններու մէջ դնել :

ՔԱՆԻ ՄԸ ԳԻՏԵՐ

Էհ ուրեմն, Արմաչին գիւղացի չէ այս հայեցակէտին դիտելով :

Ոչ իր վրայ կը տեսնուի տեսակ մը խորթ, օտարոտի կեղեւ — միեւնոյն ա – տեն մէջուկը,— որ այլասերած քաղա – քացիներու տպաւորութիւնը կը գործէ :

Տեսակ մը անփոյթ, սրտմտած երե – սոյթ որ անվրէպ կը վիրաւորէ, ու փո – րին պաշտամունքովը միայն լկուտող աբ – տայայութիւն մը :

Մինչ բուն գիւղացին մէկը պիտի փըն – տռէ որուն հետ խօսէր, խօսէր անվերջ, մէկը որուն իրեն հետ խօսիլը մեծագոյն գիջողութիւնը պիտի նկատէր իր դէրա – գոյն խոնարհամտութեամբ ասոնք ամէն բանէ առաջ կը մտածեն խոյս տալ այդ կարգի պատեհութիւնները, տեսակ մը չհամութեամբ, որ չես պիտեր ինչ մութ ակռէ կը բխի :

« Ի՞նչ ընենք ճանըմ , իշակ կ'երթանք» : Այս է իրենց բոլոր չարժուձեւերուն , ի – րենց հոգեբանութեան արտաքին նշանա – կութիւնը, եթէ նշանակութիւն մը փըն – տռել պէտք ըլլայ :

Եթէ ուղես ուղղակի խօսակցութիւն մը

մը իր հովանին ձգած է : Տանտիրուհին է քառասունը անցուկ կին մը որ գուլպայ կը հիւսէ : Անզուսպ տենչ մը ունիմ գիւ – ղի բնակիչներուն հետ խօսելու, անոնց հոգին անխնայ քրքրելու :

— Տիկին , կը հարցնեմ, ինչո՞ւ այս տունին պատերը առանց ծեփի ձգած էք :

Մեղք որ քաղքցի ես, կը պատասխանէ առանց այլեւայլի : Այսչափ մը բանը չե՞ս գիտեր : Եթէ դուրսը ծեփես եւ աղուոր ցուցնես թշնամի չատ կ'ունենաս , մինչ – դեռ ներսը եղածը մարդ չի տեսներ ...

Եւ ասիկա առաջին խօսակցութիւնն էր, Ատծու բարեւէն վերջը :

Ո՞վ պիտի կրնար մեղադրել իրենց այս աննկատ բնաւորութիւնը որ կը մղէ զի – րենք անվերապահ համարձակախօսու – թեամբ մը ըսելու ճշմարտութիւնը կամ ինչ որ իրենք ճշմարտութիւն կը կար – ծեն :

Մանաւանդ որ, երբեմն խակ եւ խիչ համակրելի է այդ խիզախութիւնը :

— Քանի՞ տարեկան ես, կը հարցնէ ընկերուհի մը այդ միեւնոյն կնոջ :

— Քառասունըհինգ , կը պատասխանէ պարզապէս, մինչ մենք հազիւ երեսուն կը կարծէինք, աչքի առջեւ ունենալով իր դեռ թարմ այտերը, սեւ մազերը, դէմքին ամբողջ կենդանի արտայայտութիւնը :

— Եթէ Պոլիս ըլլայիր, վրադ պիտի խնդային, յիշել կուտայ հարցարարը : Այն տեղ տարիքը պահել դիտնալը՝ մե – ծագոյն յատկութիւնն է կնոջ : Մենք հա – զիւ երեսուն կը կարծէինք :

Ինչո՞ւ պիտի պահեմ, ինչո՞ւ , սուտ խօսիմ : Ես այսօր ճիշդ քառասունհինգ տարեկան եմ :

— Ա՛հ ի՞նչ է կը հարցնեմ իմ կարգիս ուրիշ կնոջ մը, մանկամարդուհի մը այս անգամ, որ արմտիք կը կամնէ :

Ձերմակ հացը կ'ուտես եւ ցորենին ինչ ըլլալը չես գիտեր ...

Ի՞նչպէս կը գտնէք հեգնութիւնը .

— Ձերմակ հացը կ'ուտես եւ ցորենին ինչ ըլլալը չես գիտեր ...

Գիւղին բողոքն իսկ չէ՞ այս աչխատող գիւղացիին, բողոքը ամէն բան գիտնա – լու յաւակնութեամբ սոնքացող քաղաքա – ցիին, որ «ձերմակ հացը կ'ուտէ եւ ցո – րենին ի՛նչ ըլլալը չի գիտեր»:

Եթէ մանկամարդուհին գիտնա՛ր որ ձերմակ հացը ուտողներու այդ անհա – մար բազմութիւնը ոչ իսկ զգալիօր ու – նի թէ ի՛նչ ազի քրտինքներ կը թափ – ուին, մինչեւ որ ցորենի հատիկները ի – րեն հասնին «ձերմակ հացի» ձեւով ...

Եթէ գիտնա՛ր...

Իր բողոքարկու, հեգնոտ կչտամբանքը ո՛րչափ աւելի դառն, , ո՛րչափ աւելի կծու չէր մը պիտի ասնէր այն ատեն :

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(2 Շար.)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Փետրուար 2, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին մէջ։

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՆԻՒԹ.— Ի՞նչ կը մտածեն Հայաստանի մտաւորականները Սփիւռքի Հայութեան մասին։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, կիրակի, Յունուար 27, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Սէն Լուի (Րիւ Ժէ)։

Դպրոցական տղոց կողմէ խմբերգ, տրամախօսութիւն, պար մանկական ա-նակնկալներ, խեղկատակներ։

Ըստ աւանդութեան Կաղանդ Պապան պիտի բաժնէ մրգեղէններ, սրահի մէջ գտնուող բոլոր տղոց։

Կը խնդրուի կրընոպլի, Լանսէի, Ֆիքքօզի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցներէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել դպրոցի մանուկները։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի։

Այս կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3ին, Սթիւտիօ Քրէէի սրահին մէջ, 24, Րիւ Տիւնուար։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Խմբերգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր եւ մանկական ամակնկալներ։

Պիտի ներկայացուի փոքրիկ թատերախաղ մը՝ «ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ» եւ «ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՄՍՈՒՐ»։

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս Կաղանդ Պապան իր նուէրները պիտի բաժնէ սրահին մէջ գտնուող բոլոր պզտիկներուն անխտիր։

Մուտքը ազատ է

×

ՊՈՐՏՈՑԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3·30ին, Ալլաֆ Սոլֆերինօ սրահը, 235, Րիւ Մունէյրա։

Արտասանութիւն, խմբերգ, եւ թատերական փոքր մը։

Մուտքը ազատ է։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Զինուորական ծառայութենէ դէպ Հայ երիտասարդ մը, որ կը փափաքի առեւտրական կարեւոր հաստատութեան մը մէջ պաշտօնավարել։

× *Ինչպէս նաեւ 16 կամ 18 տարեկան Հայ պատանի մը, որ կը փափաքի առեւտուր սորվիլ։*

Պայմանները՝ Համար դիմել՝

Maison Agop Papazian

3a Rue Lafayette, Marseille

Bail à céder

Քոնֆէքսիոն – թէքսթիլի առեւտրական պայ մը փոխանցելի է, Սանթիէի շուր-ջանը։

Հեռաձայնել՝

CEN. 69-72

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի երիտասարդաց Ակումբի մշակութային յանձնախումբը կազմակերպած է բանախօսութիւն մը, այս երկուշաբթի, ժամը ճիշդ 21ին, Սէրքլը Ֆրանքֆօ – Սիւիս սրահին մէջ, 12 Րիւ Մեսաժրոի, Փարիզ (10), (Մէթրօ Փուասոնիէռ)։

Կը խօսի Օր. ԻՐՄԱ ՊԱՄՄԱՃԵԱՆ

(Մշակութային յանձնախումբի վարիչը, որ վերջերս այցելած էր Լիբանան)։

ՆԻՒԹ՝ ԱՑՍՕՐՈՒԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ Դէմ – ՄԱԳԻՔԸ։

Այս առթիւ պիտի յուցադրուին գունաւոր տեսարաններ։

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝	Շրջանակով
200 Ն. Ֆ.	300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,

PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի, Հայրապետական Ճայնարոյ պատարագ կէսօրէ վերջ ժամը 16ին, Սէն – Սիւլփիս եկեղեցւոյ մէջ, Փարիզ (6)։

Պիտի պատարագէ Գերպ. Կ. ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ։

(Մէթրօ Սէն – Սիւլփիս)։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— *Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Արամ» ենթակոմիտէի, «Ռոստոմ», «Քրիստափոր», «Աղբիւր Սէրոբ» եւ «Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբի բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի, ժամը 3·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։*

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ-ի եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— *Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները կիրակի, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 27ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սրահին մէջ։*

ՄԱՐՍԷՅԼ.— *Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։*

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ·	միճչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	միճչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ·	» » »
«ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԻ»	5 Ֆ·	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշգրտուած ծառայով ազդերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմանագրում համար դիմել վարչութեան։

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, *Մ. Վրացեան*, Բ. տպ. Պէյրութ, լաթակազմ, պատկերազարդ, 684 էջ	45 Ֆ·
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, եղիշէ Զարենց, *Պէյրութ*, 317 էջ	7·50 Ֆ·
ՄԱՀԵՐԴ, ձայնագրեալ, էմանուէլեան Ռուբէն, Պէյրութ,	5 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նշպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ֆ·
ԱՌՁԵՒՈՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ· ԳԱՂՂ· Հ. Դ. Սահիմանեան, Վենետիկ	9 Ֆ·
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, *Մ. Գարամանճեան*, Պէյրութ,	40 Ֆ·
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, *Յ. Յ. Զարմանդեան*, Պէյրութ	40 Ֆ·
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ֆ·
ՁՐՈՑՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ֆ· Բ. հատոր 5 Ֆ·	

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵԼԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԴՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈՒ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունուար 27, ժամը 16–24

LES AMBASSADEURS

3, Avenue Gabriel, Champs-Elysées, Métro : Concorde

Կը մասնակցին երգչու ծանօթ նուագախումբեր

PIERRE DIEUZEY - JAZZ NEW ORLEANS

PEPITO GOMEZ - TYPIQUE TANGOS

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Հայկական եւ եւրոպական երգեր

Ընկերակցութեամբ ջութակի, կիթառի եւ մանտոլինի

Կանխաւ ապահովել տոմսերը եւ սեղանները հեռաձայնելով Հայ Կարմիր Խաչի

կեդրոնատեղին ԷԼԻԶէ 67 – 03

ՄՈՒՏՔ 6 ՖՐԱՆՔ

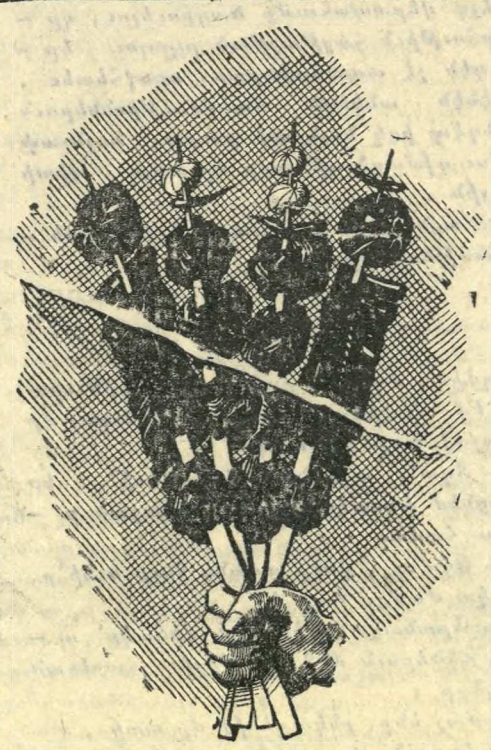

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր։

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ։

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE

(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e

Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84

Métro : F. D. Roosevelt

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

DIMANCHE 27 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9516 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9516

ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԻ ՄԸ ԱՆՊԱՏԿԱՌ ԽԵՂԱԹԻՒՐՈՒՄՆԵՐԸ

«ԹՈՒՐՔԸ ԱՆՄԵՂ ԷՐ, ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ ԱՐԴԱՐ, ԻԹԹԻՀԱՏՆ ՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆ ԷԻՆ ՄԵՂԱՒՈՐ»

Պոլսոյ Ենի Իսթիգլալ թերթը «Պատմութեան ընթացքին մեծ անմեղներ, Իթթիհատ վէ Թէրաքքիի մեծ ոճիրները» ընդհանուր խորագրին տակ կ'անդրադառնայ հայկական ջարդերուն եւ հետեւեալ ենթախորագիրները կուտայ.

«Խեղճ թուրք, Իթթիհատ վէ Թէրաքքիէն, Դաշնակցութենէն եւ նոյնինքն Հայու ձեռքէն քու քաշածներէդ յետոյ, դարձեալ քեզի կը վիճակի Հայոց հանդէպ կատարուածներէն ցաւ զգալու եւ անոնց վիճակին վրայ լալու պարտականութիւնը: Քու թշնամիներուդ քեզի քաշել տուածէն զատ, անոնց համար եղածներէն ալ դուն կը տառապիս, այնքա՛ն ազնիւ ես»:

Այս ենթախորագիրներէն յետոյ, թերթը ԶՈՒԼՈՒՄ ՀԱՅԵՐՈՒ խորագրով, կը գրէ.—

Պատեհ առիթը փնտռելու հարցը եթէ նոյնիսկ Հայէն եկած ըլլայ, բայց Իթթիհատ վէ Թէրաքքին է որ զուլումի տեսարանը առաջին անգամ բացաւ եւ ուզեց այն տպաւորութիւնը ձգել, թէ այդ վիճակը թուրք ժողովուրդին գործն է: Մինչդեռ, Թուրքն էր, որ քանի՛ Հայեր իր տանը մէջ եւ իր վերմակին տակ պահեց եւ փրկեց Իթթիհատ վէ Թէրաքքիի դանակէն: Եւ եթէ ես Հայուն ըրածը Հայուն եղածէն առաջ պատկերացուցի, միակ պատճառը անոր եղածը արդարացնել չէր, այլ, թերեւս աժան շահագործումէ մը հեռու պահել:

Այսինքն՝ Հայուն, «ինծի ըրածը ես անոր ըրի»ի նման ուժ մը չտալու համար էր: Երեւութապէս, դէպքերը ի նպաստ Հայուն կը տեսնուին թէեւ, բայց ան այ թուրք ժողովուրդին նման ոճրագործ կոմիտէի մը ազդեցութեան տակ էր եւ երբ իր հանգիստ կեանքի ընթացքին, արդար թուրք փաշային պոմպա կը նետէ, եւ կ'ուզէ հարուածել թուրք կառավարութիւնը, ի վերջոյ կրնա՞ր իր կատարած զուլումը փոխարինել նախապէս իրեն դէմ կատարուած զուլումով մը:

Ան, իրեն բան մըն ալ եթէ կատարուած չըլլար, պիտի ընէր իր ընելիքը: Իր ընթացքը եւ տրամադրութիւնը այդ էր: Հայը ՊապըԱլիի իր նախարարներով, իր լումայափոխներով, առեւտրականներով եւ իր զանազան գործի մարդոցմով երբ իր կեանքին ամէնէն երջանիկ շրջանը կ'ապրէր, իր հարազատ կուսակցութեան պատճառաւ փարաւոնին բուրդին քար կրող գերիներուն նման, կը կարծէր թէ իր ապրանքներով, կեանքի ապահովութեամբ եւ ամէն տեսակէտով թուրքի զուլումին տակ կը տառապի: Այդ պատճառաւ, իր մեծ նպատակով եւ զայն լաւ մը մարմնաւորող կարգ մը ձեռնարկներով, կանխաւ դատապարտուած էր: Բայց այդ պէտք էր որ բարոյական դատապարտութիւն մը ըլլար եւ միջոցառումներու եղանակը այդ հիմը ունենար:

Ինչ ընել որ զուլումի մեծագոյն ձեռնարկը իրենինէն առաջ, թուրքին օձիքին կառչած կոմիտէէն եկաւ եւ Հայուն ալ-դէն իսկ պատրաստ գործունէութեան ծրագիրը, ակն ընդ ականի ձեւին տակ, երեւութապէս ճիշդ, բայց իրականութեան մէջ սուտ շահագործումով, իրենց կեղծ արդարացում մը դտնելու դիւրութիւնը ունեցաւ:

— Ինծի ըրածը ես ալ անոր ըրի, խօսքը ի՞նչպէս կրնայ ըսել, երբ Հայուն եղածը, թուրք ժողովուրդը չըրաւ, Իթթիհատ վէ Թէրաքքին ըրաւ, իսկ ինք իր ըրածը թուրք ժողովուրդին ըրաւ:

Ինչպէս ըսեր էինք նախապէս, եթէ մէկ կողմ դնենք Իթթիհատ վէ Թէրաքքին որ Դաշնակցութեան հետ եղբայրացած էր, երկու ազգերն ալ անմեղ են: Բայց մեղապարտութեան կարգին մէջ, ինչպէս որ առաջին գծի վրայ կուգայ Իթթիհատ վէ Թէրաքքին, անմեղութեան մէջ ալ նոյն ածականը կը պատկանի թուրք ազգին: Հայը միայն Իթթիհատ վէ Թէրաքքիին եւ քիչ մըն ալ իր սեփական կուսակցութեան զոհն էր, իսկ թուրքը եղաւ այդ երեքին զոհը:

Այսինքն:

Հայուն հանդէպ եղածները, թուրք ազգին կողմէ չէր որ կը կատարուէր իր մասնաւոր անձնակազմով Իթթիհատ վէ Թէրաքքին էր ընողը:

Անոր փոխարէն սակայն ոչ թէ Իթթիհատ վէ Թէրաքքին, այլ թուրք ազգը կը քաշէր:

Այդ ալ, ոչ թէ միայն Դաշնակցութիւնը, այլ անոր հետ հայ ժողովուրդը կ'ընէր:

Իրական հաշուեկշիռը այդ էր եւ այդ կացութեան համար ոչ թէ միայն կարելի չէ արդարացում մը դտնել Իթթիհատի հաշւոյն, այլ նաեւ մինչեւ Դաշնակցութիւն, բովանդակ պատասխանատուութիւնը եւ յանցանքի առաջնութիւնը կը մնայ Իթթիհատի վրայ:

Հարցը այս անգամ ալ չէ սկսած առանց պատճառի, այլ կը սկսի երբ Հայերը Վանի մէջ շարժման անցան: Նախաձեռնութիւնը դարձեալ Հայերունն է: Բայց մենք, ինչպէս որ Իթթիհատ վէ Թէրաքքիով բացուած զուլումի տեսարանը ուղեցինք Հայոց շահագործումին վերագրել, հոս ալ Հայոց հանդէպ ցոյց տրուածները թեթեւցնելու իմաստով շահ մը ապահովելու չենք զիջանիր:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉԱՃԱՊԱՐԵՆՔ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼՈՒ Կ'ԸՍԷ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

ՆՈՐ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՏԸ ԿՈԼԻ ԴԷՄ

Գերմանիոյ Արտաքին նախարարը Շրէօտէր յայտարարեց թէ պէտք է վաւերացնել Ֆրանքեւգերմանական դաշնագիրը առանց մեծ աճապարանքի. բայց նաեւ առանց աւելորդ յապաղումի: Տնտեսական նախարարը՝ Էրհարտ շատ խիստ յարձակում մը ըրաւ Ատընաուրրի եւրոպական քաղաքականութեան վրայ քրիստոնեայ դեմոկրատ կուսակցութեան տնօրէն կոմիտէի նիստին առջեւ: Էրհարտ կը մեղադրէ Ատընաուրրը որ հարկ եղածին չափ զօրավիդ չի կենար Անգլիոյ անդամակցութեան: Իրեն համար եւրոպական տնտեսական հաւաքականութիւնը պէտք է ընդլայնուի եթէ փափաք կայ խուսափելու Եւրոպայի պառակտումէն տնտեսական զանազան պլոքներու. Կը ցաւի որ Ատընաուրը այդքան աղմուկ հանած ըլլայ Ֆրանքեւգերմանական դաշնագրին դէմ որ կրնայ Վեցերու Եւրոպան 2ներու Եւրոպայի մը վերածել: Տնտեսական նախարարը յարմար կը նկատէ որ դաշնագիրը չվաւերացուի ցորչափ Անգլիոյ անդամակցութեան հարցը չէ լուծուած: Իրազեկները կ'ըսեն թէ խօսքերէն աւելի, նախարարին շեշտն է որ տրպաւորութիւն գործած է: Ունկնդիրները, սակայն, չեն սիրած այս ելոյթը եւ ոչ ոք պարզած է նոյն տեսակէտները: Ատընաուրը շատ մեծ հանդարտութեամբ լսած է բոլոր յարձակումները եւ միայն այն կարծիքը յայտնած է թէ կարելի չէ բանաւոր վէճ մը ունենալ Էրհարտի հետ:

× Վարչապետ Ատընաուրը գրած է Քենըտիի որ չէ կրցած տը Կոլը համոզել, որպէսզի ընդունի Անգլիոյ մուտքը Հասարակաց Շուկայէն ներս:

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ իր յարձակումները տը Կոլի վրայ: Աջէն ձախ, հիւսիսէն հարաւ, արեւեքէն արեւմուտք, միայն Իսրայէլն է, ինչպէս կը գրէ Անտրէ Ֆրոսառ, Ֆիկառոյի մէջ, որ չի մասնակցիր այս արշաւին:

Վատիկանի կիսապաշտօնական Օսսեռվաթոռէ Ռոմանօն իսկ, կը գրէ.— Եթէ դէպքերը նկատենք արդի համաշխարհային քաղաքականութեան մարզին մէջ, կը փորձուինք եզրակացնելու որ, եթէ տը Կոլ գոյութիւն ունեցած չըլլար իբրեւ ընտրուած կամ հանդուրժուած ուժ Ֆրանսացի ժողովուրդին կողմէ, խորհրդային դիւանագիտութիւնը աւելի լաւ ոչինչ կրնար դտնել պառակտելու համար դրամատիրական աշխարհը»:

Ուոշինկթընի մէջ Արտաքին գործերու ծերակուտական յանձնախումբին նախագահը՝ Ֆլպրայթ յայտարարած է թէ Պրիւսէլի բանակցութեանց խզումը բացայայտ կերպով, ցոյց կուտայ թէ Ֆրանսական պետութեան զեկավարը աւելի կը շահագրգռուի Ֆրանսական անիրագործելի փառամոլութիւններով քան արեւմուտքի ապահովութեան եւ բարգաւաճման իրատես ծրագրով: Ամերիկացին կ'ամբաստանէ նաեւ տը Կոլը իր «կարճատեսութեան» համար եւ կ'ըսէ թէ «կը սնանի ա լա Նափոլէոն վիպական պատրանքներով»:

Հռոմի մէջ, Ֆանֆանիի կառավարութիւնը չուեր շատ մեծ համեմատութիւններ տալ Փարիզի համաձայնութեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԻԱ կ'ուզէ որ վերաքննութեան ենթարկուի սպանամերիկեան պաշտպանութեան դաշինքը: Ստորագրուած 1953 Սեպտեմբեր 26ին, ըստ այս դաշնագրին Միացեալ Նահանգները տնտեսական եւ զինուորական օժանդակութիւն մը պէտք է ընծայեն, մէկուկէս միլիառ տոլար արժողութեամբ, տասը տարուան վրայ: Ասոր փոխարէն Ֆրանքօ արտօնած էր Ամերիկացիներուն որ օդանաւային երեք կայաններ հաստատեն՝ Թոռռեյօն (Մատրիտի մօտ), Սանեուռիօ (Սառակոսի մօտ) եւ Մոռոն (Սեվիլլայի մօտ): Ամերիկացիները նաւատորմի կայան մըն ալ ունին Ռօյա (Քատիքսի շրջանը): Սպանիա պարկեշտօրէն կատարած ըլլալ նկատելով իր յանձնառութիւնները կ'ուզէ որ Ամերիկացիներէն ձեռք ձգէ կարգ մը առաւելութիւններ, որոնց կարգին սպանական բանակին զինամթերքին արդիականացումը: Սպանիա կ'ուզէ նաեւ որ Մ. Նահանգները զօրավիդ կենան իրեն, ձեռք ձգելու համար Սպանիոյ մուտքը Ատլանտեան Ուխտէն ներս:

ՔՈՒԷՅԹԻ մէջ երեսփոխանական ընտրութիւններ կատարուած են: 50 երեսփոխաններու տասը՝ նասրական նկատուած են:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ խորհրդարանին մէջ բուռն վէճեր ծագած են ներման նոր օրինագիծի մը առթիւ որ կը վերաբերի ոչ-քաղաքական յանցաւորներուն:

ՍՈՒՐԻՈՅ փոխ-վարչապետը Պաշիր էլ Ազմէհ հրաժարեցաւ առջի օր: Պատճառները անծանօթ կը մնան:

Տուրք Արժանաւորին

Անհետացող դէմքերու յիշատակին դիմաց, կը պատահի երբեմն, որ յետնորդները անտարբեր մնան և ժամանակակիցներու կարծիքները քմծիծաղով ընդունին: Շ. Միսաքեան քանի մը սերունդի յարգանքը վայելեց գրեթէ հաւասար ջերմութեամբ:

Անհետացող դէմքերու յիշատակին դիմաց, կը պատահի երբեմն, որ առանձին շրջանակ մը, կամ գաղութ մը միայն գլխարկ հանէ: Շաւարշ Միսաքեան միայն գաղութի մը հրապարակագիրը չէր, ասպարէզին կուռքերէն մէկը համարուեցաւ նուազագոյնը ամբողջ գաղութահայութեան կողմէ:

Իր շրջապատը լեցուց եւ շրջապատէն դուրս լսելի դարձուց իր խօսքը:

Ժամանակը փառքով աւարտեց եւ նոր ժամանակի մը մէջ կը պահէ իր թարմութիւնը:

Գաղափարական ամուր առանցքի մը շուրջ, ըսենք՝ մեր ժողովուրդը կանգուն պահող կարգ մը զօրութիւններու հմայքը անվթար պահելու, աւելցնելու, խորացընելու սրբազան կիրքէն բռնուած՝ ամբողջ իր կեանքը հեւքի մը վերածեց, տենդի մը վերածեց, դառնալով երբեմն խանդ, յուզում, շարունակ արթնութեան կանչելով մնացորդացը, յիշեցնելով անոր պատմական առաքելութիւնը, հաւատալով այդ առաքելութեան:

Տէրն էր իր սերունդի գլխաւոր յատկանիշներէն մէկուն՝ — մտքի անհանդարտութեան: Կեանքին վրայ բան մը աւելցնող ունէր նաեւ երկրորդ ազդակ մը՝ դժգոհութիւն մը, ու երրորդ առաքինութիւն մը՝ վերանորոգման ընդունակ բընատուր խառնուածք մը:

Անհանդարտ էր միտքը, ատոր համար ժամանակէն ետ չմնաց:

Դժգոհ էր, ատոր համար տեւաբար որոնումներու ձեռնարկեց:

Վերանորոգման ընդունակ էր, ատոր համար մինչեւ իր կեանքին վերջին օրը երիտասարդ մնաց:

Ստանձնած էր արեւմտահայութեան ամէնէն նուիրական աւանդներուն պահպանութիւնը եւ քաղաքական մեր իրաւունքներուն ճանաչումը կը կազմէր իր երկրորդ մեծ կիրքը:

Վէրքեր ունէր, ու այրող էին իր բառերը:

Համոզումներ ունէր, ու ամուր էին իր նախադասութիւնները:

Ճաշակ ունէր, ու իր գրութիւնները զերծ էին աւելորդաբանութիւններէ:

Շ. Միսաքեան իր անձով ու թերթերով քանի մը սէր ու կիրք արթուն պահեց ընթերցողին մէջ: Ամէնէն առաջ մեծասքանչին սէրը, գրականութեան սէրը յետոյ, հերոսներուն պաշտամունքը եւ ճիգ չխնայեց ճանչցնելու այդ բոլոր սէրերն ու պաշտամունքը իր մէջ խտացնող միւս սրբութիւն սրբոցը, — Հայրենիքը: Չգիտցողը արթնցնելու ուժ ունէր, գիտցողը հրահրելու կիրք, իսկ անգիտակցողին եւ ուրացողին դէմ իր ընդվզումը պոռալու քաջութիւն: Կոչում էր հրապարակագրութիւնը մէջը, ապերախտ կոչում մը անշուշտ, բայց իր առիթով ոչ ոք պիտի համարձակի ըսել որ «ժամերը» զուր անցան եւ «օրերը» բան չձգեցին իրենց ետին:

Դեռ նոր «ժամեր» կ'անցնին, բայց իր «ժամեր»էն տրոփ մը կը մնայ մեզի, նոր ու շատ օրեր կ'անցնին, բայց իր «օրերը» նորէն ու նոյն թարմութեամբ կը բացուին մեր օրերուն վրայ, մղելով դարձեալ, հրահրելով, կանչելով մեզ կրկին մեր ժողովուրդին սրբազան ծառայութեան:

Պ. ՍՆԱՊԵԱՆ

ՍԻԱՄԱՆԹՕ

(1878 – 1915)

ԽՄԲ.— Մեծ բանաստեղծին ծննդեան 85ամեակին առթիւ, «Սով. Հայաստան»ի Յունուար 13ի թիւին մէջ Կ. Դանիէլեան ստորագրած է հետեւեալ գնահատական տողերը, զորս կուտանք արեւմտահայերէնով :

Արեւմտահայաստանի 1870 – 1880ի քաղաքական դէպքերը ցոյց տուին, որ Եւրոպայի միջամտութեամբ ազատագրուելու ազգային տեսակէտը պարզապէս քաղաքական անփորձութեան արդիւնք է : « Անկախութեան պայքարը օտարներուն մօտ միշտ ալ համակրութիւն կը ստեղծէ, բայց երբեք անոնց սեփական գործը չի կրնար դառնալ» (Կերցեն) : Այս էր հայկական հարցին պեռլինեան քննութեան պատմական եզրակացութիւնը արեւմտահայերուն համար : Ի՞նչ պէտք է ընէր ազգը : Պէտք է դիմէր ինքնապաշտպանութեան եւ ան դիմեց : Ստեղծուեցան ոչ միայն կամաւորական խումբեր, այլեւ գաղտնի կազմակերպութիւններ : Ասոնք սարսափի եւ աւերի մահաբոյր օրերուն փրկեցին բազմաթիւ կեանքեր, յուսադրեցին շատերը եւ պայքարի հանեցին զինավառ եւ քաջարի ազատարարներու ամբողջ խումբեր : Սիամանթօն այդ սերունդին քնարերգակն է, մաքառումի, ընդվզումի, արիւնի եւ սարսափի երգիչը : Անոր բանաստեղծի անհատականութիւնը քանդակուեցաւ ազատագրական շարժումի բոցերուն մէջ : Անոր հրեղէն լեզուն եւ լայն երեւակայութիւնը յեղաշրջեց հայ քաղաքական բանաստեղծութիւնը : Ան տաղանդ մըն էր, որ ստեղծեց յեղափոխական գրականութեան չգերազանցուած գոհարներ : Անոր կուրծքին տակ, այնքան դաժան կերպով խոշտանգուած, կը ծփային զգացումի ովկիանոսներ, փոթորկուն եւ ամեհի, ահագնացող եւ խորագնաց : Ան մարգարէն էր, պատգամաբերը եւ չեփորահարը այն մեծ կռուին, որ տառապող ժողովուրդը կը մղէր՝ կեանքին համար, յոյսին համար, արգասաբեր հողին եւ մայրական Հայաստանին համար ...

Սիամանթօ (Ատոմ Եարճանեան) ծնած է 1878 Յունուար 1ին, Ակնի մէջ : Նախնական կրթութիւնը ստացած է տեղւոյն վարժարանը : 1892ին, կը տեղափոխուի Պոլիս եւ որոշ ժամանակ կ՝ուսանի այստեղ, ապա՝ կը մեկնի Եւրոպա եւ կը մտնէ Սորպոնի բանասիրական ճիւղը : 1902ին լոյս կը տեսնէ անոր քերթուածներուն առաջին հատորը՝ «Դիւցազնօրէն» : Յետագային Սիամանթօ կը հրատարակէ քանի մը գրքոյկներ՝ «Հոգեվարքի եւ յոյսի ջահեր», « Կարմիր լուբեր բարեկամէս», « Հայրենի հրաւէր», որոնք կ՝ամփոփուին 1910ին լոյս տեսած « Ամբողջական գործ » խորագրով հաւաքածոյին մէջ : 1915 Ապրիլ 24ին Անատոլուի խորը՝ վայրագ թուրք ջարդարարներուն ձեռքով կը մորթուի «արեւելքներու եւ արեւներու իտէալապաշտ եւ ըմբոստ քնարաւորը» :

Սիամանթօն բանաստեղծ մըն էր, որ մեր ժողովուրդին անհուն, անեզր ցաւը եւ վրէժի բոցը դարձուց բանատող՝ ըստեղծելով հրահոսուն եւ երկաթաձոյլ այն չափածոն, որ հայ բանաստեղծութեան դարերուն շունչը ունի իր մէջ՝ Նարեկացիէն մինչեւ Ալիշան : Ան յայտնաբերեց քնարերգական նոր ուղղութիւն մը եւ ոճ մը, որ արդիւնք էին իր ժամանակին եւ անոր մարմնացումը : Տառապանքի, հոգիի բզկտումի, ինքզինք յոշոտող մտորումներու, արշալոյսուող յոյսերու եւ զինավառ ոգեւորութեան ի՛նչպիսի հեղեղներ ծով դարձած են անոր քնարերգութեան մէջ :

Ազատագրական շարժումներու այդ նոր փուլին մէջ, երբ ժողովուրդը կը պայքարէր ոչ թէ ազատագրուելու, այլ ինքզինքը փրկելու համար, Սիամանթոյի « ազատածուփ քնարը» չէր կրնար «երկինքներու անդորրական կապոյտը» երգել, քանի որ երկինքները ներկուած էին Հայուն արիւնով եւ արշալոյսները՝ «բանտուած թշնամու սուրերէն» :

Մոռացումներու մոխիրին մէջն է,
որ զքեզ պատանքեցի ,
Ո՛վ երկբայելի, եսանուէր ու սնոտի
Սէր...

Ժամանակը կը պահանջէր զոհել սէրը, որ սպանդի ահաւոր համայնապատկերին առջեւ փոքրոգութեան եւ վատութեան խորհրդանիշ էր միայն, իրօք պատանքուեցաւ «մոռացումներու մոխիրին մէջ» : « Դիւցազնօրէն»էն ետք, ուր դեռ յստակ դիմագիծ մը չունէր բանաստեղծը, եւ ուրտեղ աւելի առաջին փութկոտ տպաւորութիւններու բանաստեղծական ներշնչումը կ՝իշխէր, Սիամանթօ կը գրէ « Հայորդիները», ուր արդէն մէջտեղ կուգան անոր հայեցողութեան հիմնական գիծերը .

Եւ պաղատանքի , աղօթքի, լաց ու կոծի
եւ ողբի այն մատեաններուն մէջ,
Որ դար առ դար իմ սերունդներս իրենց
արիւնը եւ տառապանքն են լացեր,
Մէկ կողմ նետեցի ես զանոնք,
պարտութենէն ստրկացում եւ
աղաչանքէ արցունք չերթալու
համար...

Ազգը փրկելու այն ուղին, որ կը գծէր Սիամանթոյի բանաստեղծութիւնը, քաղաքացիական արիութեան, համախմբուելու եւ զէնքի դիմելու ուղին էր :

Տեսայ, որ արդարութիւնը ստեղծել
պէտք էր եւ ազատութիւնը
մոլեգնաբար յափշտակել ...

Ուրիշ ելք չկար, ուրիշ միջոց չէին ձգած ծրագրուած ժողովրդասպանութեան կազմակերպիչները : Եւ այսպէս, ժողովուրդը եւ անոր բանաստեղծը կեցած էին մահուան դատավճիռը տուած դատարանի մը առջեւ, ազատութիւնը ուրեմն պէտք էր «մոլեգնաբար յափշտակել» կամ թէ ստրուկի հնազանդութեամբ երթալ կառափնատ :

Մա՛հ այդ թագակիր, բայց արդէն
ահաբեկեալ եւ կիսամեռ
դահնապետներուն...

Սիամանթոյի այս կոչը ռումբի նման պայթեցաւ Երլտըզ – Քէօշկի վրայ : 1908ին թրքական յեղափոխութիւնը սրբեց տարաւ Ապտիւլ Համիտը : Պետական իշխանութեան տիրացած « Երիտասարդ Թուրքեր » կուսակցութիւնը, որ այնքան յոյսեր ներշնչած էր յեղափոխութեամբ խանդավառ ամբոխներուն , կտրուկ շրջադարձով մը երեւան հանեց քաղքենի եւ ազգայնական իր ամբողջ վախկոտութիւնը : Ամբոխներուն յեղափոխական վերելքը սարսափեցուց զինքը : «Հոգեւարքի եւ յոյսի ջահերը» շարքին մէջ, որ գրուած է յեղափոխութեան նախօրեակին, Սիամանթօ որոշ յուսահատութեամբ կը նայի ապագային եւ կարծես թէ տագնապահար եւ սեւ ու մութ տրամադրութիւններ կը ճնշեն զինքը, կը փակեն անոր զօրաւոր լաւատեսութեան ուղին : «Երիտասարդ Թուրքերու» յաղթանակէն ետք գրած «Հայրենի հրաւէր»ին մէջ որոշ բեկում մը կը նկատուի իր մօտ : Յեղափոխութեան մէջ յաղթած կուսակցութեան հետ կը կապէ որոշ յոյսեր : Զարդերուն ատեն զոհուած հօր ուրուականը դիմելով աղջկան, կ՝ըսէ .

Եւ ծնած օրէդ եւ արեւէդ մինչեւ այսօր
Այս այն տարին է՝ առաջին,
Ուր Հայութեան այգիներուն
որթատունկերը կարմիր ,
Գրէ՛ եղբօրդ, առանց արեան են ծլել :

Բայց այս միայն վայրկեանի մը ժպիտ է Սիամանթոյի բանաստեղծութեան մէջ : « Կարմիր լուբեր Բարեկամիս» շարքին մէջ ճշդուած է բանաստեղծին դիրքը «Երիտասարդ Թուրքերուն » նկատմամբ : Ապտիւլ Համիտ իր հայաջինջ ծրագիրը յառաջ կը քշէր որոշ դանդաղութեամբ եւ վախով, Եւրոպայի միջամտութենէն քաշուելով, « Երիտասարդ Թուրքերը» նոյն ծրագիրը գործադրեցին կատաղի մոլութեամբ եւ դիւահար շտապով : Եւ նորէն սկսաւ Հայերու ջարդը :

Յոյսի եւ զօտեպնդման, արիութեան եւ խիզախութեան երգերը նորէն ինքնարուխ ոգեւորութեամբ դուրս ժայթքեցան բանաստեղծին հոգիէն եւ, իբրեւ ահազանգ ու մարտակոչ, ոտքի կը հանեն արիւնէն, սարսափէն եւ տառապանքներէն խենթեցած ժողովուրդը : «Արեւմուտքի սակաբաններուն մէջ» վաճառքի հանուած Հայութեան արիւնը սուղ չէր, եւ ազատութեան ու մարդասիրութեան եսապաշտ քուրմերը դեռ կը սակարկէին, երբ վրայ հասաւ զարհուրելի 1914 թուականը : Յոյսի ոչ մէկ շող բանական աշխարհի լուսաւոր կամարներուն տակ : Եւ Սիամանթօն, ինչպէս նաեւ անոր ժամանակակից հայ բանաստեղծներէն շատերը, գացին դէպի հեթանոս աշխարհը եւ անոր աստուածները դտնելու : Քրիստոնէական հնազանդութեան բարոյականին բանաստեղծը հակադրեց հեթանոսական վրիժառութիւնը եւ ըմբոստ խիզախումներու բարոյականութիւնը :

Եւ անյաղթելի ահեղ Աստուած մը
պարգեւէ դուն Հայութեան
Քու ադամանդեայ արգանդէդ, ով
Դիցուհի ահեղ :

Սիամանթոյի բանաստեղծութեան փիլիսոփայութիւնը ժխտումն է հնազանդութեան եւ ստրկամտութեան, այն, որ դարեր շարունակ քարոզած էին ու կը քարոզէին հայ եկեղեցականները եւ անոնց դաշնակից դասակարգերը : Ազատութիւնը պէտք է «մոլեգնաբար յափշտակել», որովհետեւ կեանքին օրէնքը դեռ այսպէս է, մարդերն չկրցան մարդերն ըմբռնել ...

Սիամանթոյի գրական ժառանգութիւնը հայ ժողովուրդին ազատատենչ, շինարար ու ստեղծագործ տաղանդին մէկ ինքնատիպ փայլատակումին արդիւնքն է :

Կ. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

ՍԹԱԼԻՆԻ ԴԷՄ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԻՆԱ ՔՈՍԹԵՐԻՆԱՅԻ ՕՐԱԳԻՐԸ

ԾԱՆՕԹ.— Մոսկուայի Նովի Միր պարբերականը, այս օրերս սկսած է հրատարակել «Նինա Քոսթերինայի Օրագիրը», որ գերեզմանէն բարձրացող ձայն կրնայ կոչուիլ : Ձայն մը՝ որ հեղինակին յետմահու ահաւոր ամբաստանութիւնն է ընդդէմ սթալինեան տմարդութեան եւ ընդհանրապէս՝ խորհրդային բռնակալութեան : «Նինա Քոսթերինայի օրագիրին» մէջ գրուածները հրաշալի կերպով կրնան յարմարիլ բոլոր խորհրդային ընտանիքներուն, որովհետեւ, գրեթէ չկայ ընտանիք մը, որ զոհ մը կամ զոհեր տուած չըլլայ սթալինեան բարբարոսութեան : Եւ ինչ որ անտարակոյս, միլիոնաւոր խորհրդային քաղաքացիներ ուզած են ընել ու չեն կրցած, Նինա Քոսթերինա ըրած է, թերեւս ակամայ, քանի որ խեղն աղջիկը մեռած է 21 տարիէ ի վեր : Նինա 16 տարեկանին, 1937ին, սկսած է գրել իր տպաւորութիւնները իր շուրջի այլանդակ եւ մռայլ աշխարհի մասին : Եւ 20 տարեկանին, այսինքն, 1941ին, մահանալով՝ փակած իր օրագիրը :

ՄՂՁԱՒԱՆՋԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ

Նինա Քոսթերինա իր օրագրի էջերուն

ՔԱՆԻ ՄԸ ԳԻԾԵՐ

Այն ատեն պիտի չուզե՞ր քաշել «ճերմակ հացը» ուտող պարոնին թեւէն , եւ, առտուն կանուխ լուսաբացէն շատ առաջ, պիտի չտանէ՞ր կալը, քանի որ արտերը քաղուած են հիմա ու անոր պիտի չցուցնէ՞ր մանրամասնօրէն, թէ ինչպէս յառաջ կուգայ ցորենը, ճերմակ հացը :

Կա՛լը... հաւաքական, տենդոտ աշխատութեան այդ եռուն մեղուանոցը, ուր ամէն մարդ կը գործէ, տանուտէրը ինչպէս բոկոտն լաճը, մայրը ինչպէս մատաղատի աղջիկները, որոնք հազիւ մեր « թիթեռնիկ»ներուն տարիքը ունին , բայց արդէն հասուն կը սեպուին :

Հօ՛, հօ՛, եւ գոմէշը կը շարժի, իր ետեւէն քաշելով կամը որուն վրայ նստած է տունին երիտասարդը, կամ շատ անգամ հարսը. մինչ ուրիշ տղամարդեր կամ կիներ ու աղջիկներ՝ իւրաքանչիւրը գործիք մը առած ձեռքը, որաները կը քակեն, ցրցքնուած հասկերը կը հաւաքեն , կամ, քիչ մը անդին, կամնուած ցորենը կը հոսեն :

Եւ այսպէս մինչեւ իրիկուն, մինչեւ ուշ ատեն երբ ամէնքն ալ, մարդ եւ անասուն, կատարելապէս յոգնած՝ արդար վաստակին հեշտանքը կ՝ըմպեն, ախորժելի ընթրիքով մը որ ոչ իսկ մեր նախաճաշն է...

Քաղաքը իր բովանդակ ժխորով նուազ պերճախօս է այս անազմուկ բայց շատ աւելի տաժանագին, ու իսկապէս արդիւնաւէտ գործունէութեան քով, որ ամէն օրուան է, եւ ամէն տարուանը ,— միշտ միեւնոյն հրակէզ արեւուն տակ , միշտ միեւնոյն նախնական կազմակերպութեամբ, ու, մանաւանդ, միշտ միեւնոյն հաւաքական դրութեամբ, որ Աշխատութեան գինովցնող լուծին կ՝ենթարկէ ամէնքն ալ, եւ ամէնքն ալ հաճոյքով կը կրեն այդ լուծը :

Քո՞յրդ է, կը փորձուիմ հարցնել արեւուն տակ թխացած տղամարդու մը, որ իր քսանամեայ կորովին բովանդակ թափովը ցորենը կը հոսէ տարեկից եւ նոյնաչափ կենսալիր ու գեղանի մանկամարդուհիի մը հետ :

Մեր հարսն է, տիկին, կը փութայ զոհացնել վրանին տակէն կին մը, որ տըղուն մայրն էր, եւ աս ալ թոռս է, կ՝աւելցնէ, մատնանիշ ընելով երկամեայ երեխայ մը, որ ցորենի խուրձերը կը բզքտէ անփութօրէն :

— Ըսել է այսչափ շուտո՞վ կը կարգէք :

Ինչո՞ւ չէ, մենք շատ բարակը չենք նայիր երբ տղան կրնայ կին մը ապրեցնել, ինչո՞ւ պիտի չկարգուի : Մենք ամէնքս ալ կ՝աշխատինք , ուստի կրնանք ապրիլ :

Ու երբ Պոլսոյ բարքերը ծանօթացնելով, դրամօժիտին խաղացած դերը կը բացատրէր ուղեկից մը.—

Դրամօժի՞տ մի, ես փարա ունենալէ վերջը, կը նստիմ կ՝ուտեմ, փարա ուզող էրկանն ալ ...

Այս ալ ըմբռնում մըն է, անտաշ ինչպէս զայն յայտնողը : Բայց այս իսկ ըմբռնումին շնորհիւ է որ գիւղին մէջ 30–40 տարեկան այր մը հարսներ եւ թոռներ ունի արդէն, որոնց հետ ձեռք ձեռքի կ՝աշխատի, հայրենի օջախը կանգուն պահելու համար, մինչ քաղաքին մէջ՝ միեւնոյն տարիքը ունեցող մէկը հազիւ խելահաս տղայ մը ունի, եթէ ուզենք մոռնալ թէ՝ ընդհանրապէս այդ տարիքէն վերջն է որ կը կարգուին հիմա ...

×

Գիւղը ինքնին բան մը պիտի չարժէր , եթէ մնար ինքն իր վիճակին մէջ, անփոփոխ, նախնական, ու տարրական հասկացողութիւններով :

Քաղաքակրթութիւնը՝ իբրեւ ամբողջութիւն վնասակար չէ. վնասակար տարրեր ունի : Եւ գիւղը որ զուրկ կը մնայ քաղաքակրթութենէն, թանկագին կորուստ մըն է որ կը կրէ, թէեւ առանց գիտակցելու :

Ահա գիւղ մը որ օժտուած է բնական գեղեցկութիւններով , ինչպէս կ՝ըսեն . գիւղ մը որուն բնակիչները ամէնքն ալ կ՝աշխատին եւ իրենց ապրուստը կը հոգան, ուր երիտասարդը ատենին կը կարգուի եւ զաւակներու խայտանքը կը վայելէ իր ամէնէն կրակոտ տարիքին մէջ , ուր սերունդները իրարու կը յաջորդեն մեքենական միօրինակութեամբ, ուր եթէ բարքերը կը պահեն իրենց կուսական անբծութիւնը, միտքը կը մնայ միեւնոյն անկումի վիճակին մէջ, եւ կը հասնի օր մը, ուր ինչ որ կը բաւէր այսօր, անբաւական կուգայ :

Գիւղը պիտի չձանձրանար եթէ մնար ինքն իր վիճակին մէջ առանց տարբեր մտածումներ, կենսանորոգ ներարկումներ ստանալու :

Եւ ձանձրո՞յթը, չէ՞ որ բոլոր մոլութիւնները, բոլոր անասնութիւնները անոր թունոտ արգանդին մէջ կը սաղմնաւորին :

Ի՞նչ է քաղաքակրթութիւնը եթէ ոչ՝ թանձրացած , նիւթական արտայայտութիւնը բոլոր մարդկային յղացումներուն : Գիւղը ինչո՞ւ զուրկ մնար անոր բարեգործ շողերէն, թիւրիմաց պարզութեան մը անունով :

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(Շար. 3)

մէջ կը խօսի իր երազներուն եւ իր փառատենչութեանց մասին: Կը խօսի՝ ամէնէն աւելի սիրած իր գրագէտներուն մասին — Կորքի, Հայնէ, Սթանտալ, Տըրայզէր — ու նաեւ՝ տարեկից գրացի տղու մը հանդէպ իր սիրոյն, իր հարազատներու կեանին եւ իր բարեկամներուն մասին: Եւ ճիշդ ատոնց համար, իր տուած տուեալներուն պատճառով, իր օրագիրը չափազանց ողբերգական չեշտ կը ստանայ: Սուտ ամբաստանութեանց վրայ հիմնուած ձերբակալութիւններ, (որոնց մէջ նաեւ իր հօրը ձերբակալութիւնը) առանց պատճառի հալածանք եւ աքսոր, պատերազմի մղձաւանջային տարիներու սարսափի մթնոլորտը եւ ռուս ընտանիքներու ահռելի ողբերգութիւնը, իրենց պարզութեան մէջ ապշեցուցիչ բրտութեամբ կը տողանցեն անփորձ մանկամարդուհիի օրագրի էջերուն մէջ: Սակայն, այսպէսով, Նինա Քոսթերինայի այս օրագիրը քաղաքական ջախջախիչ փաստաթուղթի մը ծաւալն ու արժէքը կը ստանայ: Եւ այս կէտին մէջ կը նմանի խորհրդային արգելափակման կայաններու կեանքի շուրջ Սոլիենիցինի մղձաւանջային պատմումին:

ԴԵՌԱՏԻ ԿՈՄՍՈՄՈԼ ՆԻՆԱ ՔՈՍԹԵՐԻՆԱՆ

Սակայն, դեռատի Նինայի օրագիրը — որ անտարակոյս ամբողջ գրութեան մէկ քսաներորդ մասն է, քանի որ, հրատարակուելէ առաջ Նիքիթա Խրուշչեւի կողմէ աչքէ անցուած է — որքան ալ առանց յուզումի դատելը դժուար ըլլայ, մասնաւոր նշանակութիւն կը ստանայ ուրիշ պատճառով մըն ալ: Այսինքն, այն պատճառով՝ որ գրողը համայնավար ընտանիքի զաւակ է եւ ինք ալ Կոմսոմոլի (Համայանավար Երիտասարդացի) գործօն անդամ: Եւ նոյնիսկ երբ հայրը ձերբակալուած է, Նինա որպէս մոլեռանդ Կոմսոմոլական, կասկածած է անոր անմեղութեան մասին, որուն վրայ՝ յուսահատօրէն պնդած է հայրը: Եւ հասած է այն աստիճանի, որ ուրացած է զայն: Սակայն, շատ աւելի վերջ, աչքերը բացած եւ տեսած է մերկ իրականութիւնը:

ՀԱՅԴՈՒԿ

Այսուհանդերձ, թէեւ իր ընտանիքը խորտակուած է Սթալինի կողմէ, թէեւ խախտիլ սկսած է խորհրդային «դատ»ին հանդէպ իր հաւատքը, — յատկապէս այն ատեն երբ իր հայրը, առանց պատճառի քշուած է Սիպերիոյ կեդրոնացման կայանները եւ անկէ ետք կորսնցուցած է անոր հետքը — եւ թէեւ յստակօրէն սկսած է տեսնել թէ խորհրդային յեղափոխութիւնը Սթալինի անողորմ բռնատիրութեան փոխուած է, Նինա զէնք առած եւ գերման ներխուժողներու դէմ հայդուկային շարժման մէջ խառնուած է: Եւ հոն, գերմանական յառաջապահ ուժերու ետին տեղի ունեցած կռիւի մը ընթացքին, Նինա փչած է իր վերջին շունչը:

ՅԱՏԿԱՆՇԱԿԱՆ ԷՋԵՐ

Սակայն, կ՝արժէ որ Նինա Քոսթերինայի օրագիրը — փաստաթուղթէն յատկանշական քանի մը հատուած ներկայացնենք ընթերցողներուն:

1937, ՄԱՐՏ 27

Այսօր բռնեցին Միշա հօրարս, հայրիկիս եղբայրը եւ հօրաքոյր Աննան, իր կինը, մինչ զարմուհիս Իլման, որբանոց դրին: Կ՝ըսեն թէ՝ հօրեղբայր Միշան խառնուած է հակայեղափոխական գործերու: Բայց, Միշա հօրեղբայրս յեղափոխութեան առաջին օրերէն իսկ կուսակցութեան անդամ էր: Որքան որ կը հասկնամ՝ միւսներուն նման, զայն եւս պիտի ամբաստանեն իբրեւ ժողովուրդի թշնամի:

1937, ԱՊՐԻԼ 16

Ուրիշ չարիք մըն ալ եկաւ այսօր: Սթելլային (մէկ դասընկերուհիիս) հայրը բռնեցին: Երկրագործական ճարտարարուեստի նախարարութեան տնօէրն էր: Զայն կ՝ամբաստանեն դաւադրական գործունէութեամբ:

1937, ԱՊՐԻԼ 22

Շատ մտածեցի այս պատահարին մասին եւ յանդեցայ այն եզրակացութեան որ, եթէ նոյն բանը հօրս ալ պատահէր, եթէ զայն իբրեւ թրոցկիստ եւ հայրենիքի թշնամի բռնէին՝ հոգ պիտի չընէի:

1937, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10

Քիչ առաջ, դասարանիս «Կոմսոմոլ»ի պատասխանատու Վանիային հետ կը խօսէինք թէ ի՞նչ պիտի ընէինք մեր դասընկերուհիին՝ Լորային: Իր ծնողքը ձերբակալուեցաւ եւ ինք չափահաս է: Հետեւաբար, պէտք չէ որ քնանար, այլ պէտք է անոնց հետեւէր, շատոնց զանոնք ամբաստանելու համար իբրեւ ժողովուրդի թշնամի: Վանիա կը պնդէր որ զայն ջնջէինք «Կոմսոմոլ»ի շարքերէն: Սկիզբը դէմ էի, բայց երբ Վանիա ինծի յայտնեց թէ Լորա նոյնիսկ հիմա չէ ուզած զանոնք ուրանալ, իբրեւ ժողովուրդի թշնամի, համաձայնեցայ իրեն հետ: Երբ տուն գացի՝ բոլորը իրար անցած դտայ: Լուր չունէին մօրեղբայր Իլիայէն, որ Սիպերիա աքսորուած է: Արդեօք ի՞նչ եղած է Իլիա մօրեղբայրը: Արդեօք հայրի՞կս ալ պիտի բռնեն: Ոչ, անկարելի է: Հայրս կուսակցական է եւ հին հայդուկ: Հայրիկը չի կրնար ժողովուրդի թշնամի ըլլալ:

1937, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 16

Այսօր հայրիկէն նամակ մը ստացայ: Կը գրէ. «Սիրելի Ռինա: կը ներես որ ուշացայ քեզի գրելու, բայց, այս օրերուն շատ դէշ վիճակի մէջ էի: Կուսակցութենէն արտաքսեցին եւ գործէ հանեցին զիս: Մանրամասնութիւններ չեմ կրնար գրել: Այդ տարիքիդ մէջ, զիս չես կրնար հասկնալ: Միայն մէկ բան ըսեմ քեզի — կորով ունեցիր: Դեռ չեմ գիտեր թէ խնդիրը ինչ ընթացք պիտի ստանայ, բայց, յոռեգոյն պարագային ալ, կրնաս վստահ ըլլալ թէ՝ հայրդ ոչ անարի եղած է երբեք, ո՛չ երկերես եւ ո՛չ ալ ազտոտ գործերու խառնուած: Հետեւաբար, հանդիստ եղիր»:

1940, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 30

Շատոնց է որ հայրիկէն լուր չէի առած: Այսօր ինծի զրկած էր երկտող մը, ուր կը գրէ թէ՝ «հանրային տեսակէտէ վտանգաւոր տարր» որակուած եւ հինդ տարուան բանտարկութեան դատապարտուած է: Պիտի զրկուի տափաստաններ ... Մայրիկը լալով եւ ողբալով շարունակ կ՝ըսէ. «Ինչո՞ւ ամբաստանութիւն չեն ըներ իր դէմ: Ինչո՞ւ չեն դատեր, ու միայն, առանց խօսեցնելու կը դատապարտեն»:

Քաղեց՝ ՎԷՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՊՕՂՈՍ ԼԻՍԻՑԵԱՆ ԿԸ ԽՕՍԻ ԻՐ ՄԱՍԻՆ

ԱԶԱՏ ՕՐ, (17 Յունուար) — Աթենահայ արուեստասէր ազգային մը, որ Կիրակի օր ներկայ եղած էր Պօղոս Լիսիցեանի երգահանդէսին, մասնաւոր ժամադրութեամբ, տեսակցութիւն մը ունեցած է հայազգի հռչակաւոր արուեստագէտին հետ, «Քինկս Փալաս» պանդոկին մէջ:

Ստորեւ կուտանք ինքնակենսագրութիւնը մեծ արուեստագէտին, իր իսկ բերնով —

Ծնած եմ 1911ին, Վլատիկավկաս (այժմ Օրժոնիկիցէ):

Հայկական վարժարանի չգոյութեան պատճառաւ, յաճախած եմ տեղւոյն ռուսական վարժարանը:

Շատ փոքր տարիքիս սկսած եմ նուագել թաւջութակ: Հօրմէս շատ բան սորված եմ երգի մարդին մէջ: Զորս տարեկանիս անոր ծունկերուն վրայ նստած կ՝երգէի ռուսական եւ հայկական երգեր: Հայրս արդէն դպրութիւն կ՝ընէր եկեղեցիին մէջ:

Իմ առաջին ելոյթս ունեցած եմ 11 տարեկանիս, երբ իմ ծննդավայրը այցելած էին երաժիշտներ Ազատ Մանուկեան եւ Սարտարեան, որոնց կազմած երգչախումբերուն մէջ երգած եմ իբր մեներգու:

1927ին ընտանեօք փոխադրուեցայ Պաթում, 1930ին, Պաթումի մէջ տեղի ունեցած երգահանդէսի մը ընթացքին, ես ալ մեներգեցի եւ այս առթիւ, գործատէր — Էնժէնիէօրս մեծապէս խանդավառուած, ինծի թելադրեց նուիրուիլ երգի արուեստին:

Այս եղաւ կեանքիս գլխաւոր անկիւնադարձը:

Էնժենիէօրիս աջակցութեամբ 1930ին մեկնեցայ Լենինկրատ եւ տեղւոյն Երաժշտանոցին մէջ սկսայ ուսանիլ:

1932էն մինչեւ 1937, Լենինկրատի օփերային մեներգուն եղայ:

1937ին, հրաւիրուեցայ Հայաստան, ուր պատրաստութիւններ կը տեսնուէին 1939ին Մոսկուայի մէջ տեղի ունենալիք Հայկ. Մշակոյթի Տասնօրեակին համար: որուն մասնակցեցայ նաեւ ես:

1940ին հրաւիրուեցայ Մոսկուայի «Պալշօյ» օփերայէն, իբր մեներգու: Իբր այդ՝ մինչեւ այսօր կը շարունակեմ մնալ նոյն օփերային մէջ:

Այս ժամանակաշրջանին, յաճախ այցելած եմ Հայաստան եւ ելոյթներ ունեցած Երեւանի օփերային մէջ: Վերջին անդամ հայրենիք այցելեցի 1961ին:

Մոսկուայի «Պալշօյ» օփերային մէջ իբր մեներգու ծառայելով հանդերձ, միաժամանակ դասաւանդած եմ ուրիշ մեներգուներու:

Մինչեւ այսօր այցելած եւ ելոյթներ ունեցած եմ բազմաթիւ երկիրներու մէջ, — Իրան՝ չորս անդամ, Ֆինլանտա՝ երեք անդամ, Արեւելեան Գերմանիա՝ երեք անդամ, Իսլանտա, Դանիա, Հոլանտա, Եուկոսլաւիա, Չեխոսլովաքիա, Լեհաստան, Հունգարիա, Ռումանիա, Պուլկարիա, Հնդկաստան, Ճափոն եւ 1960ին Միացեալ Նահանգներ:

Շաբաթ մըն է, որ կը գտնուիմ Յունաստան, որ պատմական ու գեղեցիկ երկիր է:

Այս Ուրբաթ, Յունուար 18, ելոյթ պիտի ունենամ Թեսաղոնիկէի մէջ: Իսկ Կիրակի, Յունուար 20, շատ հաւանաբար, ելոյթ մըն ալ ունենամ Բիրէայի մէջ:

Երկուշաբթի, Յունուար 24ին, պիտի մեկնիմ Կիպրոս, հոն ալ երգահանդէս մը տալու համար: Այլապէս, Փարիզի վրայով պիտի մեկնիմ Մոսկուա:

Փետրուար 18ին պիտի վերադառնամ Պելժիա, երգահանդէս մը տալու համար:

Հաւանական է, որ այս տարուան ընթացքին այցելեմ նաեւ Միջին Արեւելքի երկիրները:

×

Աշխարհահռչակ հայազգի երգիչը ամուսնացած է նմանապէս հռչակաւոր երգչուհի Զարա Տոլուխանեանի քրոջը՝ Տակմրայի հետ:

Ունի չորս զաւակներ, երկու մանչ եւ երկու աղջիկ, որոնցմէ երեքը նուիրուած են երգի եւ մէկը՝ թատրոնի արուեստին: Զաւակներուն անուններն են. — Ռուբէն, Ռուզան, Կարինէ, Գարին:

Լիսիցեան ինք անձամբ կը մարզէ իր զաւակները երգի արուեստին մէջ:

Լիսիցեանի հայրը մեռած է 1936ին: Իսկ մայրը կ՝ապրի իր մօտ: Իրենց մեծ մօր շնորհիւ Լիսիցեանի զաւակները կը խօսին հայերէն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՉՈՐՍ

— Բայց արի տես, շարունակեց Յովնան թախանձելով ու պաղատելով, Քրիստափորը նոյնպէս հակառակ էր, նս էլ համաձայնեցաւ, դու էլ քու քուէն տուր:

Աշոտ պարտաւորուեցաւ ճշմարտութիւնը յայտարարալ առանց ոեւէ վերապահումի:

— Պարոն Յովնան, ըսաւ, քեզի շիտակը խոստովանի՞մ. ես քու անձիդ դէմ ի՞նչ հակառակութիւն կրնամ ունենալ. անցեալ մը, հաշիւ մը, լաւ խորհեցէք, ունի՞մ քեզի հետ:

— Ոչ, պատասխանեց Յովնան, ես ալ ճիշդ այդ կէտը կ՝ուզէի հասկցնել, կը մտածեմ թէ քեզի հետ ոչ մէկ հաշիւ, ոչ մէկ բախում, ոչ մէկ անհասկացողութիւն ունեցած եմ անցեալին մէջ, ընդհակառակն, Ժընեւի մէջ, գրեթէ բոլոր ընկերներուն բերնէն դովեստներ լսած եմ քեզի համար, առհասարակ քու անձնուիրութիւնդ, քու յանդգնութիւնդ, քու ճարպիկութիւնդ առարկայ ըրած են իրենց խօսակցութեան. կը զարմանամ, ինչու այդքան յամառ ես այս խնդրում:

— Սիրելի պարոն Յովնան, յարեց Աշոտ: ըսի քիչ առաջ, դարձեալ կը կրկնեմ, ես ձեզի հետ ոչ մէկ անձնական խնդիր ունիմ, բայց, գիտե՞ս, ինչու կը հակառակիմ, որովհետեւ չեմ ուզեր որ դուն ըլլաս մեր Մարմինի ներկայացուցիչը:

— Ինչո՞ւ հարցուց Յովնան անձկոտ շարժումով եւ աղերսող նայուածքով մը:

— Որովհետեւ, շարունակեց Աշոտ, կ՝ուզեմ որ մէկ թրքահայ ներկայացուցիչ ունենանք Արեւմտեան Բիւրոյին մէջ, հասկցա՞ք հիմա:

— Ո՞վ պիտի ըլլայ այդ ներկայացուցիչը, հարցուց Յովնան կոտրուած դէմքով մը:

— Պատրաստ է, պարոն Յովնան, շարունակեց Աշոտ, ինչ եղեր է Վռամշապուհին ...:

— Ո՞ր Վռամշապուհին...:

— Քէնտիրեանի՛ն, պատասխանեց Աշոտ ...

Եւ Յովնան լռեց, կարողութիւն չէր զգար իր մէջ խօսակցութիւնը շարունակելու, հարուածը, շատ ծանր էր, իր բոլոր երազները կը ցնդէին մէկ բոպէի մէջ, վերջնականապէս համոզուեցաւ թէ Արեւմտեան Բիւրոյին Երջանկութեան Դուռը փակ էր իրեն առջեւ ...:

Սակայն, շուտով յուսահատողներէն չէր Յովնան, մանաւանդ, երբ խնդիրը կը դառնար անձնական շահու եւ փառքի շուրջը: Աշոտէն բաժնուելէ յետոյ, կը խորհէր թէ Քրիստափորը վաստկած է, գիտէր թէ՝ ան ի վերջոյ պիտի յաղթանակէ ժողովին մէջ, երբ խնդիրը վիճաբանութեան դրուի ժողովին մէջ երեք են, կ՝ըսէր Յովնան ինքիրեն, եթէ յաջողիմ Սաֆօն ալ համոզել, այն ատեն Աշոտ առանձին պիտի մնայ եւ պիտի հարկադրուի համակերպիլ, ուստի, բոլոր ջանքս պիտի թափեմ Սաֆօն ալ շահելու իմ կողմս, չէ՞ որ երկուքն ալ Ռուսահայ են, եւ ինծի պէս, կ՝ատեն Թրքահայերը, ապուշները, ո՞վ են Թրքահայերը, որ անդամ պիտի ըտրուին Արեւմտեան Բիւրոյին, ոչ ոչ, կը մենախօսէր Յովնան, թոյլ պիտի չտամ որ Վռամշապուհ Քէնտիրեան մը կարգեն ներկայացուցիչ ...:

Այս լաւատես մտածումներէն եւ այս յոյսերէն մղուած, գնաց Քրիստափորը գտաւ եւ անոր պատմեց Աշոտի հետ իր տեսակցութիւնը, մանրամասնօրէն թուելով անոր յարուցած առարկութիւնները, իր բոլոր պերճախօսութիւնը սպառեց, գրգռելու համար Քրիստափորի ռուսահայու ջիղերը, թրքահայու եւ ռուսահայու խնդիր յուզելով:

— Յովնան, ըսաւ Քրիստափոր, Աշոտ յամառ տղայ է, գիտե՞ս:

— Գիտեմ, գիտեմ, կրկնեց Յովնան, գլուխը ճօճելով, մինչեւ վերջը պիտի յամառի, իր էշը պիտի քշէ, ան չուզեր որ ռուսահայ ըլլայ ներկայացուցիչը:

— Ճիշդ է, հաստատեց Քրիստափոր, Ընդհանուր Ժողովին մէջ ալ շատ աշխատեցաւ մէկ երկու Թրքահայ ընտրել տալու Բիւրոյին անդամ, բայց չյաջողեցաւ:

— Շատ աղէկ, դիտել տուաւ Յովնան, հոս երեք անդամ կը գտնուիք այս պահուս, չէ՞:

— Այո, պատասխանեց Քրիստափոր, Թորգոմը Պոլիս է:

— Եթէ դուն ու Սաֆօն համաձայնիք, շարունակեց Յովնան, թող Աշոտ տարակարծիք մնայ, ի՞նչ կարեւորութիւն ունի իր յամառութիւնը, եթէ դուք, երկու անդամներ, ձեր քուէն տաք ինծի:

— Սաֆօն տես ուրեմն, յարեց Քրիստափոր, եթէ համոզես, խնդիրը ժողովի կը դնենք:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Օրեր եւ Ժամեր

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Զափահաս Որբերէն Պ. Ասլան Պող – պատեանի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, կրընծայէին Այրի Տիկին Օնպաչեան յիսուն ֆրանք, իսկ Լանսէյէն Այրի Տիկին Օհանեան քսան ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան Յ. Օնպաչեան սրահին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Կրմէս Խոլեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր եւ Վարդգէս Խոլեան, Տէր եւ Տիկին Վարդավառ Գամպերեան եւ իրենց մօտիկ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէին, Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչին եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակներով, նամակով, բարեւնքը – պատակ հաստատութեանց նուէրներով մասնակցեցան իրենց կնոջ, մօր եւ զոքանչ մօր եւ կնքամօր ողբացեալ ԵՐԱՆՈՒՀԻ ԽՈՋԵԱՆԻ մահուան պատճառած սուգին, որ տեղի ունեցաւ Դեկտ. 25ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Ալիքեան իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, բոլոր այն բարեկամներուն եւ կազմակերպութեանց, որոնք բարի եղան, ըլլայ իրենց այցելութեամբ, հեռագրով, նամակներով, եւ նուիրատուութեամբ, իրենց վշտակցութիւնը յայտնել իրենց անցուցած արկածին առթիւ :

Այս առթիւ ի երախտապիտութիւն կը նուիրեն քսան ֆրանք «Յառաջ»ի, քսան ֆրանք Մշակոյթի Տան, 10 ֆրանք «Հայ Բոյժ»ին, 10 ֆրանք Նոր Սերունդի «Հայտան» թերթին : (Մտանալ Յառաջէն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ալիքեանէ 30 ֆրանք, ի նպաստ պզոյին, ծանր արկածէ մը ազատած ըլլալու առթիւ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«Փետրուար 18»ի տարեդարձը կը տօնուի Կիրակի Փետրուար 17ին, կէսօրէ վերջ Մշակոյթի Տան մէջ :

Մանրամասնութիւնները յայտրգով :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Զինուորական ծառայութենէ դերծ հայ երիտասարդ մը, որ կը փափաքի առեւտրական կարեւոր հաստատութեան մը մէջ պաշտօնավարել :

× Ինչպէս նաեւ 16 կամ 18 տարեկան հայ պատանի մը, որ կը փափաքի առեւտուր սորվիլ :

Պարմաններուն համար դիմել՝

Maison Agop Papazian
3a Rue Lafayette, Marseille

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Փետրուար 2, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին մէջ :

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՆԻՒԹ.— Ի՞նչ կը մտածեն Հայաստանի մտաւորականները Սփիւռքի Հայութեան մասին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երիտասարդ ՊԱՐՈՂ եւ ՊԱՐՈՒՀԻՆԵՐ, ժողովրդական բեմապարերու համար : Նոյնպէս լաւ Ակորտէօն եւ Պալալայֆա նուագողներ՝ խումբին չրջուն ներկայացումներուն ընկերանալու համար :

Դիմել՝

«BALLET RUSSE»
11, Rue Jules Chaplain
PARIS (6) Tél. : ODE. 80.13

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար : Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ) :

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան :

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի զեղարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին :

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
Կիրակի, Մարտ 3ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, *Սալ տը լա Շիմի* :

×

Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ Ընկերակցութեան Տարեկան պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 10ին :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի պարահանդէսը Սփլանտիտի մէջ, Մարտ 2, Շաբաթ գիշեր :

×

Մարտ 17, «ժողովուրդները կ'երգեն», Սորպոնի մէջ :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

—o—

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Արամ» ենթակոմիտէի, «Ռոստոմ», «Բրիստափոր», «Ազդիւր Սերոբ» եւ «Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբի բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի, ժամը 3·30ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները :

Bail à céder

Քոնֆէքսիոն – թեքսթիլի առեւտրական պայ մը փոխանցելի է, Սանթիէի չորքանչը :

Հեռաձանել՝

CEN. 69 72

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ·	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈՒԴԵՀԱՆԴԻՍՍ	15 Ֆ	միջեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ·	» » »
«ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԻ»	5 Ֆ·	» » »
ԾԱՆՈՒ Է	20 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորքորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, *Մ. Վրացեան*, Բ. տպ. Պէյրութ, լաքակազմ, պատկերազարդ, 684 էջ 45 Ֆ·

ԳԻՐՔ ՁԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Զարեցի, *Պէյրութ*, 317 էջ 7·50 Ֆ·

ՄԱՀԵՐԳ, ձայնագրեալ, ֆէմանչիատ Ռուբէն, Պէյրութ, 5 Ֆ

ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20 Ֆ·

ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ 40 Ֆ·

ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂԼԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ֆ·

ԱՌՁԵՒՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ· ԳԱՂԼ· Հ. Դ. Սահակեանեան, Վենետիկ 9 Ֆ·

ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Մ. Գաբամաճեան, Պէյրութ, 40 Ֆ·

ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զապմապճեան, Պէյրութ 40 Ֆ·

ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԻՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ֆ·

ՁՐՈՑՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ֆ· Բ. հատոր 5 Ֆ·

Առաքման ծախքը գնողին վրայ
ԳՐԱՏՈՒՆՆ ԿԵԴՐՈՆԱԱՏԵԼԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունուար 27, ժամը 16-24

LES AMBASSADEURS
3, Avenue Gabriel, Champs-Elysées, Métro : Concorde

Կը մասնակցին երկու ծանօթ նուագախումբեր

PIERRE DIEUZEY - JAZZ NEW ORLEANS
PEPITO GOMEZ - TYPIQUE TANGOS

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Հայկական եւ եւրոպական երգեր

Ընկերակցութեամբ ջութակի, կիթառի եւ մանտոլինի

Կանխաւ ապահովել տոմսերը եւ սեղան ները հեռաձայնելով Հայ կարմիր Խաչ

Կեդրոնատեղին Էլիզէ 67 – 03

ՄՈՒՏՔ 6 ՖՐԱՆՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՒՏԱԴՐՈՒՅՔԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin /Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MARDI 29 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9517 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9517

ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԻ ՄԸ ԱՆՊԱՏԿԱՌ ԽԵՂԱԹԻՒՐՈՒՄՆԵՐԸ

ԿՈԿՈՐԴԻԼՈՍԻ ԱՐՑՈՒՆՔ ԿԸ ԹԱՓԷ ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ ՎՐԱՅ

Պոլսոյ «Ենի Իսթիգլալ» թերթը, որուն անպատկառ խեղաթիւրումներուն առաջին մասը տուած էինք Կիրակի, կը շարունակէ իր բարբանջանքները, չմոռնալով նաեւ կոկորդիլոսի արցունք թափել Հայերու դէմ գործուած ահաւոր ոճիրներուն համար :—

Երկու կողմերուն համար ալ, կը գրէ թերթը, արդիւնքը որոշ էր, քանի որ անոնցմէ մէկուն գլուխը կը գտնուէր Իթթիհատը, իսկ միւսին գլուխը՝ Դաշնակցութիւնը: Թէ Թուրքը եւ Թէ Հայը պիտի ճզմուէին զուլումի գլանին տակ : Ողբերգութեան մեծը պիտի պատկանէր ազգերէն մեծ եղողին :

Պէտք չէ իյնանք «հա՞ւը հաւկիթէն թէ հաւկիթը հաւէն»ի նման հաշուական ցոփութեան մը մէջ :

×

Այո, միշտ Դաշնակցութեան գաւազանին եւ Մոսքոֆին մտրակին տակ Վանի վրայ յարձակող Հայերուն զուլումին յանկարծ Պոլիս, Պուրսա, Իսկիշէհիր, Աֆիոն, Անգարա, Քոնեայէն սկսած դէպ ի արեւելք բովանդակ Անատոլուի Հայերը ստիպուեցան վճարել :

Ասոնց բոլորն ալ թերեւս իրենց նպատակին մէջ իրենց չար եղբայրներէն տարբերութիւն չունէին, բայց մարդկային կեանքի ընթացքին ոչ մէկ հաւատք, օրէնք կամ չափ ցոյց է տրուած որ մասնաւոր անձերու խումբի մը կողմէ կազմակերպուած ոճիր մը ընդհանրացուի այդ խմբակի բոլոր նմաններուն :

Այդպէսով բացուեցաւ այնպիսի շրջան մը, որուն անունն էր «տարադրութիւն եւ սպանութիւն»: Հայը Թուրքին համար եւ Թուրքը Հայուն համար փոխադարձաբար լալ սկսան :

Իսկիշէհիրի մէջ նոթագրող պատմաբանին տողերը կարդանք .

« Ճրագ չկար, լոյս չկար, առաջնորդ չկար, բան չկար: Իրենց պզտիկները գրկած լացող կիներ, տարտղնած մօրուքներով, իրենց փիլոնը հաւաքող քահանաներ, արիւն քրտինքի մէջ կարասիները հանելու աշխատող, իր հիւանդները, աղջիկները եւ զաւակները տանելու աշխատող մայրեր, աղքատ, հազարներով ընտանիքներ, կ՝աշխատէին դուրս ելլել բեռնատար կառախումբէն: Գիշերուան մութին մէջ իրենց զաւակները, մայրերը եւ իրեղէնները չկորսնցնելու համար կ՝աշխատէին »:

×

Զուլումը, անոնց սրտին մէջ այնքան խոր անտարբերութիւն մը այնպիսի տրտմութիւն մը երեւան բերած է որ, ամէնէն անկար, ամէնէն խեղճ, ամէնէն անօգնական կնոջ մը անդամ երբ օգնել ուզուի, ան կը պռստէ իր յօնքերը, ոխով լեցուն ակնարկով կը նայի ձեր դէմքին, իր քաջ սրտով եւ խռովեալ հոգիով դէպի տառապանք, անօթութիւն եւ մահ կ՝երթայ անտարբեր :

Քանի մը օրուան մէջ Իսկիշէհիրի կայարանի շրջանակը տասը հազարէն, քրսան հազարէն աւելի ընտանիքներով լեցուած էր: Անոնք որ չէին կրցած փոխադրուիլ կառախումբով, տղայ, կին կամ այր, իրենց ոտքերը արիւններու մէջ, քանի մը աղքատ ժանտարմայի հետ, ցամաքէն եկեր էին :

×

Իսկիշէհիրի փողոցներուն, կայարանի հրապարակին վրայ կը տեսնուէին հարսընցու եւ երիտասարդ աղջիկներ, որոնք աչքի լոյս թափելով, իրենց անմեղ սրտերուն մէջ անուշ երազներով հիւսած տանթելներ, մետաքսեայ սաւաններ խընամով պատրաստած հարսանեկան հագուստները իրենց ձեռքերուն, զանոնք կարմիր չարշաֆով կիներուն ոչինչ դիներով ծախելու համար, փողոց փողոց կը շրջէին :

Իրենց դիւղերէն, անկողինէն հանուած էին նաեւ թոքախտաւորները, անկար հիւանդները, անդամալոյծ մուրացկաններն անդամ :

×

Հայոց այս դժբախտութենէն ամէնէն աւելի գոհ էին Հրեաները որոնք գունդ առ գունդ Իզմիթ կամ Ատափազար կ՝երթային, եւ դժբախտացած Հայերու իրեղէններով կ՝աշխատէին հարստութիւն ապահովել: Իսկիշէհիրի սակաւաթիւ Հրեաներէն մէկը օր մը քովս եկաւ: Հայոց դէմ խօսելով իբրեւ թէ ուզեց աչքս մտնել, իր ակնարկը ուղղած աչքերուս :

— Պէյէֆէնտի շատ լաւ եղաւ, կ՝երթան կոր այնպէս չէ: Ինչեր, ինչեր չէին ըրած ...

×

Մեծ մօրը ազաչեցի .

— Զգէ զաւակները... կ՝անցնի այս դժբախտութիւնը: Յետոյ եկուր, դիս հոս գտիր :

Ծերունի կինը, արցունքով լեցուն իր աչքերը երկինք բարձրացուց .

— Ոչ, ըսաւ, ոչ էֆէնտիս, ողջ եղիր : Մենք բոլորս պիտի երթանք, միասին պիտի մեռնինք: Եւ ես ինչպէս պիտի կրեմ զանոնք: Ընելիքս շատ պարզ է. ճամբան նախ զանոնք յետոյ ինքզինքս գետը պիտի նետեմ :

Այդ շրջանին Պոլսոյ երեսփոխան Զօհրապ, Վարդգէս եւ ուրիշներ Պոլսէն քշուած Հալէպ եկած էին, Զօհրապ ելած էր Ճէմալ փաշային եւ ողբով ու լալով անոր պատմած էր թէ իրենք Տիարպաքրը զինուորական ատեանին պիտի յանձնուին : Այնքան լացած էր որ Ճէմալ փաշա խոստացած էր զիրենք պաշտպանել :

Պոլսոյ ներքին նախարար Թալէաթին հեռագրով մը տեղեկացուցեր էր, թէ մինչեւ որ փակուէր այս հարցը, պիտի պահէր Զօհրապը եւ իր ընկերները եւ երբ որ հանդարտէր ամէն կողմ զանոնք մէջտեղ պիտի հանէր: Թալէաթ չէր ընդունած :

Զօհրապ եւ իր ընկերները տխուր եւ տառապած, կառքով մը ճամբայ ելած էին դէպի Տիարպաքր: Ճամբան հանդիպեր են Զէրքէզ Ահմէտի հրոսախումբին: Զէրքէզ Ահմէտ մէկական հարուածով ըսպաններ է այդ խեղճ մտաւորականները :

×

Զէրքէզ Ահմէտէն կ՝ուզէի աւելի տեղեկութիւններ ստանալ :

— Լաւ բայց ի՞նչ եղան այդ Զօհրապը եւ միւսները :

— Ա... չիմացա՞ք . բոլորն ալ սպաննեցի :

Սիկարին ծուխը դէպի վեր փչեց , ձախ ձեռքով պեխերը շտկեց եւ շարունակեց .

— « Հալէպէն ելած էին. ճամբան հանդիպեցանք. անմիջապէս պաշարեցի իրենց կառքը: Հասկցան թէ պիտի սատկին: Վարդգէս ըսաւ. «Շատ լաւ, Ահմէտ պէյ, մեզի այս բանը կ՝ընէք, բայց Արաբներուն ի՞նչ պիտի ընէք: Զեզմէ անոնք ալ գոհ չեն»:

Այդ քու գիտնալիք բանդ չէ քերաթա, ըսի եւ հրացանի հարուածով մը տարտղնեցի ուղեղը: Յետոյ Զօհրապը բռնեցի ոտքիս տակը առի, մեծ քարով մը գլուխը ճզմեցի, ճզմեցի, մինչեւ որ սատկեցաւ »:

Կառախուբերով հայ մտաւորականներ, արուեստագէտներ, Անատոլուի անմարդաբնակ դիւղերը կը զրկուէին: Գիշեր մը լեփ լեցուն շոգեկառք մը եկաւ : Կայարանը տեսայ, որ բոլորը ինծի ծանօթ դէմքեր էին. Տիրան Քելեկեան, Բիւզանդ Քէչեան, Թորգոմեան ...»:

×

Հալաճեան էֆէնտի դարձեալ կղզիին իր ապարանքին մէջ Իթթիհատականներուն ճաշասեղան կը սարքէ: Հայ երեսփոխաններ դարձեալ Ազգ. Ժողովին մէջ կը շարունակեն Թալէաթներուն եւ իր մարդոց տալքավուքութիւն ընել:

Կ՝ըսուէր թէ ամէնէն մեծ դժբախտութիւնները պատահած են Պուրսայի եւ Անգարայի մէջ: Անգարայէն եկողները տխուր լեզուով մը կը պատմէին: Տուները պաշարուեր են, հարիւրներով հայ ընտանիքներ կառքերու մէջ լեցուելով գետեր թափուեր են: Բազմաթիւ կիներ այս սարսափելի ոճիրներուն դէմ խելագարեր են :

Հայ հարուստներու տուները ծախու առնուած, փոխանցման գործողութիւնը լրանալէն յետոյ դրամները բռնի ուժով եւ չարչարանքով ետ առնուած են :

×

Կայարանին շրջանակը, Փորսուքի եզերքները դացի. աշուն էր, տերեւաթափը կը շարունակուէր: ծաղիկները գունատ էին: Շուկայի երկայնքին, ջերմուկներու քարաշէն շէնքերը, հերոս Օսմանի եւ Օրհանի արդարութեան եւ բարեսրտութեան իբրեւ վկայ կը բարձրանային իբրեւ երկու պատմական կոթողներ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ Կ՝ՈՒԶԵՆ ՈՐ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ՓՐԿԷ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Պրիւսէլի ժողովը կը վերսկսէր Երկուշաբթի օր, ծանր մթնոլորտի մը մէջ : Գերմանացիներուն վիճակուած էր միջին ճամբայ մը գտնել մինչ Անգլիացիք վճռած էին մինչեւ ծայրը պայքարիլ :

Ատընաուրը, արդարեւ, կրկնակ դիմումներ ստացած է Ուոշինկթընէն, ուր կը խնդրուի իրմէ որ իր ազդեցութիւնը ի գործ դնէ Զօր. տը Կոլի մօտ, բարեփոխելու համար Ֆրանսական դիրքը Անգլիոյ հանդէպ, Հասարակաց Շուկայի անդամակցութեան առթիւ: Այդ ձեւով Ատընաուրը փրկած պիտի ըլլայ եւրոպական միասնականութիւնը եւ Ատլանտեան գործակցութիւնը որոնք վտանգուած են:

Այս դիմումները ձեւով մը պատասխաններն են այն նամակին զոր Ատընաուրը զրկած էր Քենըտիի եւ ուր կ՝ըսէր թէ ինք չուզեր միջնորդի ապերախտ դերը խաղալ Վեցերու Եւրոպային եւ Անգլիոյ միջեւ եւ աւելի լաւ կ՝ըլլայ որ Մ. Նահանգները իրենց ազդեցութիւնը բանեցնեն Անգլիոյ վրայ որպէսզի զիջումներ ընէ :

Պրիւսէլի մէջ գերմանական պատուիրակութիւնը երեք մասերէ բաղկացած իր առաջարկը պիտի ընէ ուզելով, նախ, որ Վեցերու եւ Մեծն Բրիտանիոյ միջեւ կացութեան հաշուեկշիռ մը պատրաստուի , ինչպէս նաեւ կարելի լուծումներու ցանկ մը շարունակելու համար բանակցութիւնները: Վերջապէս պէտք է նաեւ ուսումնասիրել թէ ի՞նչ պիտի ըլլան հետեւանքները Անգլիոյ անդամակցութեան:

Գերմանացիները մեծ յոյսեր չունին , ամէն պարագայի մէջ, որովհետեւ եթէ նոյնիսկ իրենց առաջարկները ընդունուին, ինչ որ հաւանական է, ատիկա պիտի ծառայէ մի միայն երկարաձգելու արդէն մահամերձ բանակցութիւնները : Քուվ տը Միւրվիլի եւ Փէյրըֆիթի վերջին յայտարարութիւնները ոչ մէկ պատրանք կը ձգեն Ֆրանսական դիրքին բարեփոխման մը մասին:

× Հռոմի մէջ, Ֆանֆանի ամբողջովին զօրավիդ կը կենայ Անգլիոյ :

× Լոնտոնի մէջ տրամադրութիւնները միշտ ցած են: Անգլիական շրջանակները զարմանքով լսած են որ տը Կոլ առաջարկած է դանիացի վարչապետին (ներկայիս՝ Փարիզ) որ ընտրէ Հասարակաց Շուկայի անդամակցութեան կամ ընկերութեան միջեւ : Ասիկա մէկ նոր երեւոյթն է Բրիտանացիներուն համար, այն ջլամարտին զոր տը Կոլ սկսած է Անգլիոյ դէմ :

Ամէն պարագայի մէջ, Անգլիա տեղի պիտի չտայ :

ՁԻՒՆ-ՁՄԵՌ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ ԱԼ

«Մարմարա», 22 Յունուար .— 6

Ցուրտի ալիքը նորէն Պոլիս եկաւ սաստիկ փոթորիկով մը որ ձիւնամրրիկի վերածուեցաւ գիշերը :

Պոլիս – Եւրոպա ցամաքային ճամբան Իփսալայի մէջ փակուեցաւ: Էտիրնէի մէջ ձիւնին թանձրութիւնը երկու մեթրի բարձրացաւ , ջերմաստիճանը նուազ վեցի ինկաւ, նախակրթարանները փակուեցան :

Ձիւնհալի եւ անձրեւի հետեւանքով Պալըքեսիրի եւ Պիկայի դաշտը 150·000 տեքար հողամաս ողողուած է: Սեւ Ծովի մէջ շարժանաւ մը ընկղմած է: Փոթորիկին արագութիւնը 90 քլմ. է: Պոլսոյ մէջ ջերմաստիճանը նուազ չորսի իջաւ երէկ գիշեր :

Ամերիկեան նաւ մը խրեցաւ Քիրեչպուրնուի առջեւ :

«Էկէ » նաւը Վենետիկի առջեւ փոթորիկի բռնուեցաւ եւ բաւական վտանգ անցուց :

Կը հաղորդուի թէ ձիւնը պիտի շարունակուի եւ ջերմաստիճանը նուազ վեցի պիտի իյնայ :

Օդերեւութաբանական կայանին համաձայն, ցուրտի նոր ալիք մը կուգայ , այս անդամ ոչ թէ Պալքաններէն, այլ Սքանտինաւիայէն, եւ ձիւնը շաբաթ մը պիտի տեւէ :

Ցուրտերուն հետ, տարափոխիկ հիւանդութիւններն ալ աւելցած են քաղաքիս մէջ, յատկապէս՝ մանկական հիւանդութիւնները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը կասգ մը միջոցներ ձեռք առաւ, ցուրտին շարունակութեան պատճառաւ: «Տնտեսապէս տկարները», կազը ձրի պիտի ստանան երեք ամիս (մինչեւ Մարտ 31) եւ 50 քիլօ յաւելեալ ածուխ (150 քիլօ Սէն նահանգին մէջ):

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ հարցերու նախարարը՝ Ժան տը Պրօյլ Փարիզ վերադարձաւ, չորս օրուան քննական ճամբորդութենէ մը ետք, Ալժերիա: Նախարարը յայտնած է թէ մեծ հասկացողութիւն գտած է ալժերացի իր խօսակիցներուն մօտ, մանաւանդ Պեն Պելլայի : Ֆրանսացիներու մօտ ալ վերածնած վստահութիւն մը գտած է: Գնդ. Պումետիէնն իսկ «կակուղցած է» , ինք որ ծանօթ էր իբրեւ «կարծր» յայտարարած է թէ սխալած էր երբ դէմ եղած էր Էվիանի համաձայնութեանց: Ըսած կ՝ըլլայ նոյնիսկ թէ շատ գոհ կ՝ըլլան, երբ կարելի ըլլայ, որ իրենց երիտասարդ սպաներէն մաս մը Սէն – Սիռ կազմուի :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ Ռուսերը կը հաղորդեն որ իրենց հիւլէական ընդծովեաներէն մէկը հիւսիսային բեւեռ հասած է, սուզուած :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ՁԱԽՈՂԱԾ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ՄԸ

Դէպքը պատահած է Հայաստանի մէջ, 1962 Հոկտեմբերի վերջերը: Օրակարգին վրայ դրուած հարցը՝ հայկական շարժանկարը:

Հայաստանեան շարժանկարիչներու առաջին (հիմնադիր) համագումարն էր այդ: «Սովետական Արուեստ» ամսագրի Նոյեմբերի թիւէն կը տեղեկանանք թէ ժողովին մասնակցողները պէտք եղած լրջութեամբ չեն մօտեցած խնդրոյ առարկայ նիւթերուն: Զարմանալի չէ այդ, եւ կը բացատրենք թէ ինչո՛ւ: Բայց, մինչ այդ, տեղին է նշել թէ նոյնքան անլուրջ վերաբերում է թերթի մը խմբագրութեան կողմէ՝ երբ նոյն համագումարին ամբողջական պատկերը չի տար իր ընթերցողներուն:

«... Խմբագրութիւնը նպատակայարմար չգտաւ ամսագրի էջերում հանգամանօրէն վերապատմել կինեմատոգրաֆիստների այս համագումարի ընթացքը, ենթադրելով առաջիկայում աւելի լրջմիտ խօսակցութիւն սկսել մեր կինոարուեստի զարգացման էական հարցերի շուրջ»:

Կը փորձուինք հարցնելու թէ նման ժողովի մը մէջ ի՞նչ կրնայ պատահած ըլլալ, որուն արձագանգ տալն իսկ անյարմար նկատած է «հայկական ՍՍՌ կուլտուրայի մինիստրութեան» պաշտօնական օրկանը: Միթէ՞ յեղափոխական կոմիտէի դաւադրական ժողով էր այդ, կամ ալ հիւլէական գաղտնի որոնումներու համագումա՞ր մը:

Աւելորդ է ենթադրութիւններ ընել այդ մասին: Միակ բանը որ յստակ է մեզի, այն է որ, թուղթին չյանձնուելիք բաներ խօսուած են հոն, որոնց վերապատմուիլը անյարմար նկատուած է:

Տեղին է նշել որ հիմնադիր համագումարէ մը ուրիշ արդիւնք կ՛ակնկալուէր: Գէթ բանաձեւ մը, մեր ազգային ժապաւէններուն նկատմամբ յուսադրիչ առաջադրութիւն մը: Ինչպէս կ՛երեւի, ժողովը աւելի բիւզանդական վէճերու տեղի տուած է: Ըսողը դարձեալ «Սով. Արուեստ»ի խմբագրութիւնն է: «... Ելոյթ ունեցողների մեծ մասը, որքան էլ դա տարօրինակ է, նախընտրեց «հեռաւոր» հասցէով քննադատութիւնը, խօսեց մեր կինոարուեստի համար թէեւ կարեւոր, բայց նրա առօրեան անմիջաբար չշօշափող ու մանաւանդ՝ կոնկրետ որեւէ մէկին «չդիպչող» հարցերից...»:

Այդ խօսուածներուն մասին կարելի չէ կարծիք յայտնել քանի ժողովին լման պատկերացումը չունինք, բայց վերոյիշեալ մէջբերումներէն կ՛ենթադրենք որ «Սով. Արուեստ»ի խմբագրութիւնը դժգոհ եղած է: Դժգոհ եղած է նաեւ Հայաստանի մշակոյթի նախարարը՝ Հրաչեայ Մարգարեան որ նոյն թերթին մէջ քննադատական յօդուած մը ունի շարժանկարիչներու հասցէին ուղղուած: Նոյնը ըրած է Սաբիր Ռիզայեվ անունով քննադատ մը որ հանգամանօրէն քննարկելով արդի հայկական շարժանկարի անփայլ դրութիւնը, բռնած է պատասխանատուներու օձիքէն: «... Վաղուց ի վեր բոլորը գիտեն, որ բեմադրող համարուող մեր բոլոր ռեժիսէօրները չեն որ իրօք կարող են ֆիլմ բեմադրել: Ոմանք ստեղծագործօրէն արդէն սպառել են իրենց, ոմանք իսկական բեմադրողներ երբեւէ չեն եղել...»:

Այս գրութիւններէն կարելի է ենթադրել, որ շարժանկարի առաջին համագումարին մէջ շատ մը լեզի կծու խօսքեր փոխանակուած ըլլալու են: Եւ, բնականաբար, ամբաստանեալ բեմադիրները՝ իրենց յանցանքը պարտկելու համար քաւութեան նոխազներ փնտռած են ու դրուած յանձինս ժապաւէններու նիւթերը յօրինողներուն, այլ խօսքով հեղինակներուն: Ասոնք ալ իրենց կարգին ուրիշ նոխազներու վրայ ձգած են ձախող ժապաւէններու պատասխանատուութիւնը:

Ըստ իս կարեւոր չէ գիտնալ թէ յանցաւոր մը գտնուա՞ծ է թէ ոչ: Կարեւորը յանցանք մը գործուած ըլլալու գիտակցութիւնն է: Փաստօրէն այդ գիտակցութիւնը ունեցած են ժողովականները, քանի ամէն մէկը ջանացած է արդարացնել իր անձը եւ իրեն վրայ արձակուած նետերը սահեցուցած ... քովի ընկերոջ վրայ:

Ուրիշ արդիւնք կարելի՞ էր ակնկալել ժողովէ մը, ուր մասնակցողը թէ յանցապարտ է եւ թէ դատաւոր՝ եթէ ոչ դատախազ: Այդ համագումարը դրական արդիւնք ձեռք կը բերէր եթէ հոն նստողները անմիջականօրէն խնդրոյ առարկայ անձեր չըլլային:

Համագումարներով թէ անձնական նախաձեռնութեամբ... Ի՛նչ փոյթ, կարեւորը ներկայ տագնապին լուծումն է: Ծարաւ ենք հայկական շարժանկարի այն վաւերական յաջողութեան, որով պիտի չքանայ ձախողած անցեալ մը:

Մեր յօդուածին սահմաններէն դուրս կ՛իյնայ ապագայ համագումարի մը ծրագիրը պատրաստելը: Մեզ հետաքրքրողը Հայաստանեան ժապաւէններու տագնապն է որ քառասուն երկար տարիներու տխուր պատմութիւն մը ունի: Տարիներ շարունակ «Յառաջ»ի սիւնակներուն մէջ մատնանշեցինք անոր բացասական կէտերը: Ուրախ ենք որ մեր մտահոգութիւնները արձագանգ գտած են վերջերս նաեւ Հայաստանի մէջ: Փաստ՝ Սաբիր Ռիզաեվի քննադատական յօդուածը, ուր յըստակօրէն ընդգծուած են մեր ժապաւէններու թերիները եւ մատնանշուած՝ անոնց պատասխանատուները, այսինքն բեմադիրները:

Հակառակ այս դրական երեւոյթին, պատրանքներ չունինք հայկական ժապաւէններու բարելաւման մասին: Ախտաճանաչումը որ հոն եւս կը կատարուի, եթէ նոյնիսկ ապաքինման ազդակ մըն է, վերջնական ապաքինումը մթնոլորտի հարց է, դաղափարական մթնոլորտի: Դժբախտաբար ներկայ Հայաստանի մէջ տիրող պաշտօնական մթնոլորտը կը սահմանափակէ հայ արուեստագէտներու թրռիչքը: Արդ՝ ցորչափ գոյութիւն ունի ան, անիմաստ է մեր շարժանկարի արուեստի ամբողջական փթթումի ու կատարելագործման մասին պատրանքներ սնուցանել:

Հասկնալու եւ բաժնելու համար մեր այս յոռետես ենթադրութիւնները, կը բաւէ ակնարկ մը նետել «Սովետական Արուեստ» ամսաթերթի 1962 Նոյեմբերի թիւին մէջ լոյս տեսած՝ Հրաչեայ Մարգարեանի՝ «Հայկական ՍՍՌ կուլտուրայի մինիստր»ի յօդուածին մէկ կարեւոր պարբերութեան վրայ՝ «... Սովետական կինոարուեստը դեռեւս անբաւարար է կատարում իր մեծ եւ կարեւոր դերը ժողովուրդի կոմունիստական դաստիարակութեան ուղղութեամբ...»:

Գուցէ այս աղօտ եւ մասնակի պարբերութեամբ յստակ չհասկցուի նախարարին միտք բանին. ուստի կ՛աւելցնենք խօսք մը եւս նոյն յօդուածէն քաղուած:

«... Թոյլ են պրոպագանդում (ի՞նչպէս Ա. Փ.) մեր կոմունիստական աշխատանքի բրիգադների յաջողութիւնները, նրանց կեանքն ու առօրեան, գործունէութիւնը, մեր գիւղատնտեսութեան փարոսների աշխատանքը...»: Եւն. եւն.:

Ահա՛, այսպէս կը հասկնայ խորհրդահայ նախարարը՝ հայկական ժապաւէններու գեղարուեստական վերելքը: Մել այս յօդուածը, ստուեր մը եւս կ՛աւելցընէ՝ մեր արդէն իսկ աղօտ յոյսերուն վրայ:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ

ԵՐԿՐԻՆ ՇՈՂԱՐՁԱԿ ԳՕՏԻՆԵՐԸ

Հինգ տարի առաջ արձակուեցաւ երկրին առաջին արուեստական արբանեակը, որուն յաջորդեցին բազմաթիւ այլ արուեստական արբանեակներ, հրթիռներ եւ այերանաւեր: Ի՞նչ արդիւնք տուին այս բոլոր արձակումները: Այս հարցին չափազանց դժուար է լման պատասխան մը տալը, որովհետեւ անցած հինգ տարիներու ընթացքին այդ ճիւղին մէջ այնքան նորութիւններ մէջտեղ ելան, որ նոյնիսկ անոնց թուարկումը դուրս կուգայ յօդուածի մը սահմաններէն: Առ այժմ խօսինք երկրին շողարձակ գօտիներու մասին:

1959 Յունուար 2ին Լուսնի ուղղութեամբ արձակուած միջերկրային առաջին հրթիռին վրայ դրուած չափասարքերը ցոյց տուին, որ Երկրին շուրջը գոյութիւն ունին ոչ թէ մէկ, այլ երեք շողարձակ գօտիներ, որոնք ունին տարբեր չափեր եւ կազմութիւն:

Պարզուեցաւ միեւնոյն ատեն, որ երկրագունդը շրջապատող գօտիներէն ամէնէն վարինը, որ կը կոչուի նաեւ ներքին շողարձակ գօտի, արեւելեան եւ արեւմտեան կիսագունդերուն վրայ ունի տարբեր բարձրութիւն: Արդարեւ կը սկսի արեւելեան կիսագունդին մէջ 1500, իսկ արեւմտեան բաժնին մէջ՝ 500 քիլոմեթր բարձրութենէ մը: Այս երեւոյթին պատճառը դիւրին է դուշակել, որովհետեւ այդ շողարձակ գօտիները հետեւանք, են Երկրին շուրջը գոյութիւն ունեցող մագնիսական դաշտին:

Երկրին երկրորդ՝ կամ արտաքին շողարձակ գօտին կը սկսի հասարակածային շրջաններուն մէջ 10·000, իսկ բեւեռային շրջաններուն մէջ 300 – 400 քիլոմեթր բարձրութենէ: Այս գօտիին վերին սահմանը կը տարածուի մինչեւ 45·000 – 50·000 քիլոմեթր: Առաջին գօտիի մասնիկներուն ամենամեծ կեդրոնացումը կը տեսնուի Երկրէն մօտ երեք հազար քիլոմեթր բարձրութեան վրայ, իսկ երկրորդ գօտիինը՝ 30·000 քիլոմեթրի վրայ:

Հետազօտութիւնները, ինչպէս ըսինք, ցոյց տուին, որ Երկրին շուրջը, բացի վերոյիշեալ երկու շողարձակ գօտիներէն, գոյութիւն ունի նաեւ երրորդ՝ ամէնէն արտաքին շողարձակ գօտին, որ երկրորդ գօտիին սահմաններէն կը տարածուի մինչեւ 75·000 – 80·000 քիլոմեթր:

Երկրին շողարձակ գօտիները բաղկացած են մասնիկներէ: Ներքին գօտիին մէջ անոնք մինչեւ երկու հարիւր միլիոն վոլթ՝ ելեկտրական ուժ ունեցող փրոթոններ են (ելեկտրական դրական լիցք կրող մասնիկներ), երկրորդ գօտիին մէջ՝ մինչեւ քանի մը տասնեակ հազար վոլթ ունեցող ելեկտրոններ (ելեկտրական բացասական լիցք ունեցող մասնիկներ): Երրորդ գօտին նոյնպէս բաղկացած է ելեկտրոններէ, որոնց ուժը չնչին է, մինչեւ երկու հարիւր վոլթ: Մասնիկներուն խտութիւնը զանազան գօտիներուն մէջ տարբեր է եւ անկայուն: Ան պարբերաբար կը փոխուի ըստ աշխարհագրական լայնութեան, արեւի բռնկումներուն, մթնոլորտին մէջ ունեցող երեւոյթներուն եւ այլ գործօններու:

Երկրին շողարձակ գօտիներուն յայտնագործումը իրեն հետ ծնունդ տուաւ բազմաթիւ հարցերու, որոնցմէ ամէնէն կարեւորը եւ առաջինը անոնց ծագումին խնդիրն էր: Այդ գօտիներուն կապը Երկրին մագնիսական դաշտին հետ ակրն-

ՔԱՆԻ ՄԸ ԳԻԾԵՐ

Եւ դուք պիտի չմեղադրէի՞ք վանք մը որ ահա տասնեակներով վարդապետներ արտադրած է, եւ որ սակայն հող չի տանիր իր կուտին փարած բնակչութեան մը:

Վանքը իր մասին շատ բան ըրած է, բայց անօգուտ, դիտել կուտայ վարդապետը:

— Գոնէ լսարան – ընթերցարան մը սա՛ պատանիներուն, եւ հասակաւոր տղամարդերուն համար որ կը թափառին աննպատակ, անգիտակից, իրենց օրուան աշխատութենէն վերջը, կամ Կիրակի օրըն ի բուն:

— Վանքը կանուխէն այդ տեսակ ծրագիր մը փորձեց, սակայն գիւղացին փոխանակ անոր գործադրութիւնը դիւրացնելու, արգելք ըլլալ ուզեց:

Թէ գիւղացին արգելք կը հանէ, այդ շատ փխրուն փաստ մըն է: Տգիտութիւնը երբեք ինքն իրեն տեղի չի տար: Մեթոտաւոր, յարատեւ, գիտակից ճիգին առջեւ է որ կը նահանջէ ամօթահար: Եւ այդ ճիգը, Հայր Սուրբ, ո՞վ պիտի ընէր այդ ճիգը, գոնէ Արմաշի մէջ, որ իր կուշտին վանք մը ունենալու ... զըժբախտ հարկին տակ կը գտնուի: Չէ՞, Հայր Սուրբ, վանքերը կը խաթարեն գիւղը, երբ շատ մօտ են անոր:

×

— Պէտք է կրթել ռամիկը, շեշտեց սարկաւագը: Մնացածը բնաշրջութիւնը կը կատարէ:

Սարկաւագը գիտակից է իր դերին: Երբ որ վաղը վարդապետ ըլլայ, անշուշտ այդ դաւանանքն է որ պիտի վարէ զինքը իր գործունէութեան մէջ, թէեւ մենք երբեք պիտի չուզէինք որ կնգուղաւորներ բազմէին մեր Դաստիարակութեան ամպիոններուն վրայ:

Միայն թէ՝ որովհետեւ հայ հոգեւորականը՝ իրերու բերումով՝ կրօնի պաշտօնեայէն աւելի բան մըն է, հարկ է որ լայն, շատ լայն հասկացողութիւն մը ունեցած ըլլայ իր դերին վրայ:

Թէ Արմաշէն ելլող հոգեւորականութիւնը ո՛րչափ կը գոհացնէ մեր կարիքները, հարկ չկայ որ նախապաշարուինք նախընթաց արդիւնքներէ եւ ապագայ կանխադրութիւններէ: Կը բաւէ որ զիրենք իր ծոցին մէջ պահող հասարակութիւնը կրնայ կշռագատել, իրերուն էութիւնը վերլուծել, եւ իր համոզումները շինել, ու հետեւաբար իր պարտականութիւնները զգալ:

Կը տեսնե՞ս սա տղաքը, կը 'թելադրէ քովէս ծանօթ մը, ասոնք են որ վաղը միւս օր վարդապետ պիտի ըլլան:

Ու կը դիտեմ սրտաճմլիկ թափորը սեւազգեստ, գլխահակ, տխրադէմ պատանիներու, որոնք եկեղեցի կ՛ուղղուին, կարծես անխուսափելի ճնշումի մը ուժին տակ:

Ա՛հ իրենց յուսահատ արտայայտութիւնը, իրենց երկչոտ, յանցապարտ երեւոյթը որ քաւութեան նոխազներու տպաւորութիւնը կը գործէ:

Մեղք չէ՞ իրենց, մեղք չէ՞ իրենց արեւ օրերուն, որ այսպէս վաղաժամ կը հրաժարին աշխարհէն:

Կ՛ըսես՝ իրենց կոչումին ծանրութիւնը, իրենց դերին խոր գիտակցութիւնն է որ տօթագին օրուան մը հոծ մթնոլորտին պէս, կը ճնշէ իրենց վրայ, կը փետրատէ իրենց բոլոր թռիչքները ու կանխահաս իմաստուններու, փորձառութեան բովքէն անցած տրտմալի ծերերու անբնական կերպարանքը կը հագցնէ իրենց, սեւ շապիկներուն հետ — խորհրդանշանը իրենց ապագայ կեանքին:

Չէ՛, ասոնք չեն կրնար ըլլալ այն հոգեւորականները զորս մենք սովոր ենք տեսնել Պոլսոյ փողոցներուն երկայնքը: Ասոնք բուն հոգեւորականը պիտի ըլլան:

— Տեսա՞ր ամէնքն ալ, վերսկսաւ խօսակիցս չար ծիծաղով մը հիմա այսպէս գլուխը կախ տխուր – տրտում են, արդարի կերպարանք ունին բայց երբ վաղը վեղարը եւ փիլոնը առնեն, մեր գլուխին մէկ մէկ դեւ կը կտրին ...

— Բայց չէ՛, ասոնք այն տեսակէն չեն, փորձեցի բողոքել:

— Դուն չես գիտեր, դուն ըսածս նայէ ...:

Թերահաւատութի՛ւն: Եւ ո՛րչափ խոր արմատ ձգած է ու որչափ ալ ճիւղաւորուած:

Տասներեք – տասնըչորս տարեկան տըղայ մը կեցած է քովս, արթնամիտ պատանեակ մը, որ բաւական պայծառ հասկացողութիւններ ունի աշխարհային իրերու մասին:

— Դուն ալ վարդապետ չըլլա՞ս, տըղայ, կը մղուիմ հարցնել, տիրող մըթնոլորտէն թելադրուած:

— Հիմակուան կղերականներուն պէս ըլլալէ վերջը, բնաւ չեմ ըլլար:

Ուրեմն, արդի հայ կղերին նեխութիւնը որչա՛փ տարածուն, որչա՛փ անպարտկելի հանգամանք ստացեր է, որ մանուկ հասկացողութիւններն իսկ թունաւորուած են, եւ իրենց յատուկ դատաստանները կազմած:

— Հիմակուան կղերականներուն պէս ըլլալէ վերջը, բնաւ չեմ ըլլար:

Բայց այս լաւ նշան է: Յուսատու է այս երեւոյթը:

Քանի որ իրերու ճանաչողութիւնը այսչափ արթնցած է անուս հասակաւորէն մինչեւ նորազարթ տղուն քով, քանի որ քիչ մը ամէնքն ալ հասկցած են թէ «բանը ինչո՞ւմն է», կրնանք անվրդով թողուլ որ հայ կղերը իր իսկ գոյութեան հիմը փորէ փտախտային գալարումներով, ախտաժէտ սայթաքումներով, իր կոչումին դէմ պոռնկանալով:

«Արեւելեան Մամուլ», 1907

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(4 եւ վերջ)

ԳԼՈՒԽՍԵՐ

ՀԱՅԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Ցուրտ ձմեռ էր, ձյունը հաստ շերտով ծածկել էր Ալագյազ գյուղի տները, ամայի էին փողոցները, ոչ մի մարդ չէր երևում, միայն ծխնելույզներից էր ծուխը բարձրանում, որ ցույց էր տալիս, թե գյուղում կյանք կա։

Ցուրտ էր, ամենքը տաք էին փնտրում, ամենքը ուզում էին տանը նստել, ոտքերը տաքացնել։ Ուստի և ոչ ոք չէր համարձակվում դուրս գալ։

Ամենից շատ տանը նստել էր ուզում Ալագյազ գյուղի ամենահարուստ մարդը՝ Ղազարոս աղան։ Նա ուներ հազար ոչխար, հարյուր կով, տասը ձի, տասը զույգ եզ, մի մեծ ջրաղաց, մի մեծ խանութ և շատ ու շատ դրամ։ Ղազարոս աղան ամենքից ավելի էր վախենում ցրտից, որովհետև նա ամենքից ավելի էր ուզում ապրել։ Ուստի նա ամենքից ավելի էր ուզում տանը նստել։

Ղազարոս աղան ուներ մի միակ որդի՝ Գրիգորը, որ ամենքից ավելի էր սիրում հորը։ Գրիգորը ամենքից ավելի էր ուզում հորը ուրախացնել։ Ուստի նա ամենքից ավելի էր ուզում հորը ցրտից պաշտպանել։

Գրիգորը ամենքից ավելի էր ուզում հորը ցրտից պաշտպանել, որովհետև նա

Այրի Տիկին Մարգրիտ Գինոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Գինոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սերոբ Գինոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Գինոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նշան Գինոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գինոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գինոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկազ Գինոյեան (Ֆրէգնօ), Տէր եւ Տիկին Եսայեայ Գինոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տօնապետ Գինոյեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գինոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խորէն Գինոյեան, Տէր եւ Տիկին Գարեգին Տէր – Պետրոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ղեւոնդ Փիլոյեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Էլմաս Մկրտիչեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Շուշան Խուպիյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Քլնկեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Օհան Կուրդիկեան եւ զաւակները (Հարթֆըրթ), Տէր եւ Տիկին Յաւակ Շամշոյեան եւ զաւակները (Պուէնոս Այրէս), Տէր եւ Տիկին Թորոս Շամշոյեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), եւ այլ համայն պարագաներն եւ բարեկամները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց հօր, մեծ հօր, զարմիկին եւ ազգականին՝

ՆԵՐՍԷՍ ԳԻՆՈՅԵԱՆԻ

(ծնած 1872, Խարբերդ, Սիւրսիւրի)

որ տեղի ունեցաւ 1963, Յունուար 21ին: Սոյն տխուր առթիւ ընտանիքը շնորհակալութիւններ կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ հեռագրով եւ նուիրատուութեամբ մասնակից եղան իրենց սուգին :

×

Գինոյեան գերդաստանը փոխան ծաղկեպսակի 15 Ֆրանք կը նուիրէ Յառաջի բարգաւաճման :

×

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Խարբերդի Սիւրսիւրի գիւղի Մարսէյլ–Կարտանի Հայր. Միութիւնը խորապէս վշտակցելով հայրենակից Ներսէս Գինոյեանի մահուան իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Գինոյեան գերդաստանին եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 25 Ֆրանք Յառաջի բարգաւաճման :

ՆՈՒԷՐ

Մարսէյլէն ընկեր Պարսամ Յակոբեան հետեւեալ նուէրները կ'ընէ իր փոքր զաւկին Տոքթ. Յովհաննէս Յակոբեանի գինուորութեան ծառայութեան շրջանը վերջացուցած ըլլալուն առթիւ.— 50 Ֆրանք Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին, 15 Ֆրանք Յառաջի բարգաւաճման, 10ական Ֆրանք «Հայ – Բոյժ»ի եւ «Հայաստան»ի: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Միսաք Թօփալեան եւ զաւակը Արամ, Տէր եւ Տիկին Սուդիաս Պապիկեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Պապիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ոսկիան Պապիկեան եւ զաւակները, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ. գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, դոքանջ մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԶԱՄԻԹԷ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

"ՀԱՅ-ԲՈՅԺ"Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

«Հայ – Բոյժ»ի խմբագիրը կը հաղորդէ թէ 1962 տարուան 12 թիւերուն փոխարէն պիտի հրատարակուի հատոր մը, որ վճարող բաժանորդներուն պիտի ղրկուի Մայիս ամսուան մէջ: Իսկ 1963 տարուան «Հայ – Բոյժ»ի թիւերը պիտի լրացուին ու ղրկուին մինչեւ 1963 տարուան վերջը՝ միայն կանխիկ վճարողներուն:

Բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեգինը ղրկել ըստ առաջնոյն, միշտնոյն հասցէին :

Մ. ՄԱՇՏՈՑԻ 1600 ԱՄԵԱԿԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ ԲԱՑԱՌԻԿ ՇՈՒՔՈՎ

Պիտի տօնուի Ս. Մեսրոպ – Մաշտոցի ծննդեան 1600ամեակը, Փետրուար 10, Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Սալ Մոլիէռի մէջ:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած են՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, ՓՐՕՖ. ՖԷՅՏԻ, Կ. ՄԵՀԵԱՆ եւ Լ. ՄԱՆԱՍԱՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Պ. Պ. Սարգիս Պօղոսեան (արտասանութիւն, Մարսէյլէն), Ափրիկեան եւ Մկր. Պօղոսեան, երգ (Փարիզէն), եւ տեղական ընտրանի ուժեր :

Տոմսերը հրապարակ ելած են, Մեսրոպ Մաշտոցի գեղատիպ նկարով (ստացողը կրնայ պահել իբրեւ յիշատակ), իսկ մուտքի տոմսերը (քարթ – փոսթալի ձեւով) Մաշտոցի նկարով, որ կրնայ գործածուիլ թղթակցութեան համար :

Կը գտնուին մասնակցող կազմակերպութեանց մօտ եւ եկեղեցւոյ խորհրդարանը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Զինուորական ծառայութենէ զերծ հայ երիտասարդ մը, որ կը փափաքի առեւտրական կարեւոր հաստատութեան մը մէջ պաշտօնավարել :

× Ինչպէս նաեւ 16 կամ 18 տարեկան հայ պատանի մը, որ կը փափաքի առեւտուր սորվիլ :

Պայմաններուն համար դիմել՝

Maison Agop Papazian

3a Rue Lafayette, Marseille

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար: Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած գումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ):

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան :

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին:

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մարտ 3ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Սալ տը լա Շիմի :

×

Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ Ընկերակցութեան Տարեկան պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 10ին:

×

Մարտ 17, «ժողովուրդները կ'երգեն», Սորպոնի մէջ :

FOURRURES

Roger YOPIAN

PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Փետրուար 2, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՆԻԻԹ.— Ի՞նչ կը մտածեն Հայաստանի մտաւորականները Սփիւռքի Հայութեան մասին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Տիկին Այվազեան վերսկսած է իր դասաւանդութիւնները, որոնք տեղի կ'ունենան ամէն Հինգշաբթի ժամը 14–18 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«Փետրուար 18»ի տարեդարձը կը տօնուի Կիրակի Փետրուար 17ին, կէսօրէ վերջ Մշակոյթի Տան մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի պարահանդէսը Սփլանտիտի մէջ, Մարտ 2, Շաբաթ գիշեր :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբին նախաձեռնութեամբ :

Շաբաթ, Փետրուար 9, ժամը 18էն սկսեալ, Մաշոկյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ :

Գեղարուեստական բաժին :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան խումբի

Այս Չորեքշաբթի ժամը 21·30: Կը խօսի Օննիկ Ալթունեան: Նիւթ՝ «Ի՞նչ է Նոր Սերունդը» :

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր խումբերու անդամները:

Bail à céder

Քոնֆէքսիոն – թեքսթիլի առեւտրական պայ մը փոխանցելի է, Սանթիէի շրջանը :

Հեռաձանել՝

CEN. 69-72

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ, Եւրոպայի Կեղր. Յանձնաժողովի ատենապետ
ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

Կիրակի, Փետր. 17, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր, ԺՈՐԺ Ե.ի սրահներուն մէջ,

31, Avenue George V

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ — ՔՕԹԻՅԵՕՆ – ԹՕՄՊՈԼԱ

Առաջնակարգ գեղարուեստական բաժին

Խնամուած պիւֆէ սովորական դիներով

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները, դիմելով՝

Union Générale Arménienne de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

Հեռաձայն՝ ԹՐՕ. 03–18 — ԳԻՆ 10 ՖՐԱՆՔ

Ուսանողներու համար 5 Ֆրանք

Չէք Փօսթալ **801972 C. C. P.**

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վնարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, Ս. Վրացեան, Բ. տպ. Պէյրութ, լաթակազմ, պատկերազարդ, 684 էջ	45 Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, Պէյրութ, 317 էջ	7·50 Ֆ.
ՄԱՀԵՐԳ, ձայնագրեալ, Քէմանչիստ Ռուբէն, Պէյրութ,	5 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Չազմագճեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ֆ. Բ. հատոր 5 Ֆ.	

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MERCREDI 30 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9518 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9518

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՐԻՒՍԷԼ

ՏԱԳՆԱՊԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Վեցերու նիստը ուշ բացուած է Երկուշաբթի օր, Գերմանիոյ Արտաքին Նախարարին օգանաւը զգալի յապաղում մը կրած ըլլալով մշուշին պատճառաւ :

Մթնոլորտը տաք եղած է եւ նոյնիսկ լարուած :

Նիստէն առաջ հանդիպումներ տեղի ունեցած են Գերմանիոյ Արտաքին Նախարարին եւ միւս արտաքին նախարարներուն հետ, առանձին – առանձին մինչ մէկուկէս ժամ տեւող խօսակցութիւն մըն ալ տեղի կ'ունենար դաշնակցային Նախարարին եւ Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարին միջեւ : Ըստ կարգ մը լուրերու զորս կարելի չէ եղած ստուգել, գերմանական պատուիրակութիւնը փորձած է քայլ մը առնել դէպի Ֆրանսական տեսակէտը խնդրոյ առարկայ չդարձնելու համար Ֆրանքեւգերմանական դաշնագիրը : Ասիկա պատճառ դարձած է նաեւ որ միւս պատուիրակութիւնները յուսախաբ ըլլան : Ֆրանսական պատուիրակութեան մէկ բանբերը կը զգուշացնէր լրագրողները այն տարաձայնութեան առթիւ ըստ որուն Ֆրանսացիք տրամադիր են միջին ճամբու մը առջեւ տեղի տալու :

Ոչ լաւատես, ոչ ալ յոռետես պէտք է ըլլալ, բայց Պելժիոյ Արտաքին Նախարարը՝ Սփաք յայտարարած է .— «Պէտք չէ ըսել թէ յոյս չկայ , բայց կացութիւնը լաւ չէ » : Միակ ապահով բանը այն է որ խօսակցութիւնները տեղի կ'ունենան շատ սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ : Խօսակցութիւնները կը վերաբերէին գլխաւորաբար այն իրաւասութեանց զորս պէտք է ունենայ Հալշթայն յանձնախումբը (Հասարակաց Շուկայի գործադիր յանձնախումբ) :

Հակառակ սպասուածին, Գերմանացիք առաջարկ մը չեն ներկայացուցած : Նիստը, կարճ դադարէ մը ետք ճաշին համար, վերսկսած է ժամը 22ին եւ վերջացած 23·15ին : Պիտի բացուէր երեքշաբթի առաւօտ :

Նիուզ – Ուիք թերթին մէջ Ուոլթըր Լիփման «Կոլեան պայթումը» խորագրին տակ կը գրէ .— « Ինչ որ տը Կոլ կ'ուզէ անդիտանալ այն է որ, մթնոլորտը այնքան աւելի արագ պիտի պայծառանայ որքան արագ կատարուի արեւմտեան աշխարհի միասնականութիւնը :

« Նոյնիսկ Վեցերու փոքր հաւաքականութեան մէջ, պատճառներ կան խորհելու թէ Զօր. տը Կոլ կղզիացած է այս միջոցին » :

✕ Իտալացիները շատ մտահոգ են Փարիզ – Մատրիտ առանցքէ մը :

Քոռիէռէ Տէլլա Սեռան չի վարանիր գրելու թէ հարցը այն է որ տը Կոլ Փարիզ – Պոն առանցքին կ'ուզէ աւելցնել Փարիզ – Մատրիտ առանցք մը : Եւ այս ամբողջը «չափահաս քաղաքականութիւն» մը ցոյց տալու համար Ամերիկայի հանդէպ : Նոյն թերթը դիտել կուտայ թէ այս դէպքը կը զուգադիպի սպանամերիկեան զինուորական դաշնագրի վերաքննութեան : Իտալական թերթին համար սակայն, Միացեալ Նահանգներու եւ Ֆրանսայի միջեւ ընտրութեան մը պարագային, Ֆրանքօ առաջինները կ'ընտրէ, ոչ միայն դրամական պատճառներով այլ եւ անոր հակահամայնավար քաղաքականութեան համար : Նոյն թերթին համար, Ֆրանքօ լաւ աչքով չի նայիր տը Կոլի աղօտ գաղափարներով որ Սպանիայէն Ուռալ երկարող Եւրոպա մը կը նախատեսէ, նկատի առնելով որ շատ հաւանական է որ այդ Եւրոպան զեկավարէ Կրեմլինը եւ ոչ թէ՝ Էլիզէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՐՍԻՑ Շահն ալ «այո»ներու ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը ստացաւ Կիրակի օրուան հանրաքուէին : Ներկայացուած երկրագործական բարեփոխումը , ըստ պաշտօնական թիւերուն, 5 միլիոն 598 հազար 781 «այո» ստացած է եւ 4115 «ոչ» միայն :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ գրագէտը որ աքսորավայրերու յուշերը սկսած էր պատմել , ծանրօրէն հիւանդացած է : Նովոսթի գործակալութիւնն է որ կը հաղորդէ թէ Սոլիէնիցին արիւնի հիւանդութենէ մը կը տառապի որ կրնայ զինքը մէկ օրէն միւսը սպաննել կամ տասը տարի ապրեցնել : Գրագէտը շատ հանդարտ է կ'ըսեն եւ միակ երազն է՝ աշխատիլ : «Տակաւին գրեթէ բան մը չեմ ըրած» կ'ըսէ :

ՌՕՅԹԸՐ մամուլի անգլիական գործակալութեան տնօրէնը յանկարծամահ եղած է առջի օր : Ուալթըն Քոլ, 50 տարեկան էր միայն եւ շատ աշխոյժ մարդ մը :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը Սալալ Սթեթիի յանձնեց Փարիզի մշակութային խորհրդատուի պաշտօնը . «Գրական «Արեւելք» թերթին խմբագրապետն էր : Սթեթի պիտի զբաղի նաեւ Եւրոպայի լիբանանցի ուսանողներով որոնց թիւը՝ 600 է Ֆրանսայի մէջ, 400՝ Գերմանիոյ, 200՝ Պելժիոյ, քանի մը հարիւր ալ Սպանիա, Զուիցերիա եւ Իտալիա :

ՍԹԱԼԻՆԿՐԱՏԻ ճակատամարտին 20րդ տարեդարձին նախօրեակին, մառեշալ Իռեմէնկօ յօդուած մը ստորագրած է ուր կ'ըսէ թէ Սթալինը չէ Սթալինկրատի յաղթականը : Այդ յաղթանակը տարուած է ոչ թէ շնորհիւ «հանճարին» այլ ընդհակառակն՝ հակառակ անոր ձախաւեր միջամտութեանց : Մառեշալը կ'ըսէ նաեւ թէ Սթալին չէր հաւատացած հիթլերական արշաւանքին հակառակ հակալրտեսական սպասարկութեանց տեղեկութեանց : Բայց մառեշալ Իռեմէնկօ շատ նպաստաւոր լոյսի մը ներքեւ ցոյց կուտայ Նիքիթա Սերգիէվիչ Խրուշչեւի այն ատենուան գործունէութիւնը : Յօդուածին մէջ Սթալինկրատ կը յիշուի իր նոր անունով՝ Վոլկօկրատ և մառեշալին գրիչին տակ Սթալինկրատի ճակատամարտը եղած է Վոլկայի ճակատամարտը :

ՓԸԹԻ –ՔԼԱՄԱՌԻ տը Կոլի դէմ ձախողած մահափորձի հեղինակները Արդարութեան Զինուորական Ատեանին առջեւ ներկայացան առջի օր : Առաջին նիստը շատ կարճ տեւեց, ամբաստանեալներէն միայն մէկը ներկայ էր : Կէս օրէ վերջ սակայն պաշտպան փաստաբանները կրցած էին համոզել իրենց յաճախորդները որոնք ներկայ էին : Փաստաբաններն ու ամբաստանեալները չեն ուզեր ընդունիլ Ատեանի ձեռնհասութիւնը եւ օրինաւորութիւնը : Թիքսիէ – Վինեանքուռ, Իզորնի եւ լը Քորոլէռ կը բացատրեն իրենց տեսակէտները , բայց դատարանը ընթացք չի տար իրենց դիմումին՝ հրաժարիլ դատելէ :

«ՀՐԵԱՆԵՐ, ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՍ» գիրք մը հրատարակած է Ժան Թուլա ուր «եղբայրական աշխարհ մը կը ներկայացուի» ինչպէս կը բացատրէ Ֆիկառօ : Յառաջաբանը գրած է կարդինալ Ժեռլիէ որ յիշելով Պիոս ԺԱ.ը կը շեշտէ «Աբրահամի հոգեկան յաջորդներն ենք» :

ԺԱՆ–ՖԵԼԻՔՍ ՓԻՔԱՐ մեռած է առջի օր 79 տարեկանին : Քիմիագիտութեան մասնագէտ, ծանօթ էր մանաւանդ իր « պտոյտներով» մթնոլորտին մէջ :

ՆՈՎԵԿԻԱԿԱՆ Առպայտըրպլատէթ թերթը կը գրէ թէ տը Կոլ սակարկութիւն մը ըրած է Խրուշչեւի հետ : Ամերիկեան զօրքը պարպէ արեւմտեան Եւրոպան որուն փոխարէն Խրուշչեւ պիտի քաշէ իր զօրքը արբանեակ երկիրներէն : «Եթէ չկեցնենք տը Կոլը, Եւրոպան երկուքի պիտի բաժնուի» կ'ըսէ :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՊԱՏԳԱՄԸ

Եթէ ողջ ըլլար այսօր, պիտի ըսէր ինծի.

— Ի՞նչ բան ունիս այդտեղ : Ամերիկայի մէջ :

Պիտի չհաւատար, պիտի զարմանար , պիտի նեղանար :

— Վերադարձի՛ր, վերադարձի՛ր ,չո՛ւտ :

Շ. Միսաքեան այն բախտաւոր գրողն է, որ կատարած է բազմաթիւ ճամբորդութիւններ,— կը ճանչնայ արեւելեան Հայաստանը, կը ճանչնայ արեւմտեան Հայաստանը, կը ճանչնայ ոտքերո՛վ : ի՛նչ երջանկութիւն : Կը ճանչնայ Մերձ. Արեւելքը, Պալքանեան երկիրները, արեւմտեան Եւրոպան : Բայց երբեք փորձուած չէ ճանչնալ Ամերիկան, տեսնել Նոր Աշխարհը՝ ինչպէս կը կոչեն : Այդ փորձութիւնը չունէի ե՛ս ալ : հակառակ եղբօրս շարունակական կոչերուն, հակառակ ընկերներուս հրաւէրներուն : Իմ երազս է եղած ճամբորդել... սենեակիս մէջ, մէկ պատէն միւսը, սիրաբանելով Մուսայիս հետ : Տարբեր էր, սակայն, Շ. Միսաքեանի ճանապարհորդական հանգանակը :

Ինչո՞ւ կը խորշէր դէպի Ամերիկա ճանապարհորդութենէ մը : Իր մտածումներուն եւ զգացումներուն հաղորդակից, իր ճաշակին եւ սիրած բաներուն ծանօթ, աշխատած ըլլալով արմուկ արմուկի տըւած՝ մէկ դրասեղանի վրայ, կրնամ վրկայել թէ զօրաւոր թրոփիս մը զինք կը պահէր դէմքը միշտ հայրենիքին դարձուցած, եւ իր մէջ կ'արթնցնէր հեռաւորութեան վախը (ֆօպի տէ լուանթէն), երկիրը կը քաշէր իրեն, երկրին մօտիկութիւնը ոգեւորութեամբ կը լեցնէր իր հոգին, մինչ քանի՛ հեռանար երկրին սահմաններէն, կարծես այնքան կը վախնար որ կը կորսնցնէր իր Հայութիւնը : Երկրին սահմաններուն մօտիկութիւնը քաղաքական իրաւունքներ բանաձեւող տարազ էր իրեն համար :

Արդարեւ, ուրի՛շ է ծծել ծաղկած նարընջենիներուն հոտը Քեսապի բլուրներուն վրայ, ուրի՛շ է ծծել ծաղկած նարընջենիներուն հոտը Քալիֆորնիոյ այգիներուն մէջ,— մօտիկը երկրին՝ Հայոց պատմութեան հոտը կը խառնուի Տէօրթ-Եոլի նարնջենիներուն հոտին, որ երազներ կը բանայ եւ կ'երկարէ հորիզոնը մինչեւ Արարատեան աշխարհ, մինչ երկրէն հեռու՝ կը նուազի նոյն զգայութիւնը վերջալոյսի մը տպաւորութեամբ :

Ես իր մէջ կը տեսնէի նաեւ գիծ մը Զաւարեանէն, որ կը սիրէր ճամբորդել տրեխով քան փոթէնով, ջորիի վրայ քան ինքնաշարժի մէջ, ինչ որ կը զանազանէր այն որ կը քալէ Հայոց Պատմութեան ճամբաներուն վրայ ,եւ այն որ կը հեշտանայ արդիական քոնֆոռներու ստեղծած չտեսութեամբ :

— Տեսաք բաղնիքը ու մոռցա՞ք հայրենիքը :

Զաւարեան այսպէս պիտի յանդիմանէր հանդիպողը իր ճամբուն վրայ :

Շ. Միսաքեան պիտի աղաղակէր .

— Ես բաղնիք տեսնելու չեկայ. ես իմ ժողովուրդս միայն կը փնտռեմ, որպէսզի ըսեմ. «Դարձէք, դարձէք, սիրելիներ, դէթ հոգիով տուն դարձէք» :

Անշուշտ ժողովո՛ւրդն է այն սկզբնագրիւրը, որ կը ներշնչէ ամէն մտաւորական կամ գրագէտ : Այս տեսակէտով , քաղաքագէտ, մտաւորական կամ գրագէտ կրնան փոխ առնել խօսքը, զոր Սերտերիոս ուղղեց իր զինուորներուն, որոնք, Սպանիոյ մէջ, կը վախնային ու կը տրտնջային թէ շատ հեռացած են Հրոմէն :

—Ուր որ է կայսրը ,այնտեղ է Հռոմը :

Հռոմ կառուցուած էր հռովմայեցի զինուորներուն սուրերուն ծայրը : Հռոմ չէր կրնար կայսր չինել, բայց կայսրը կրնայ Հռոմ չինել :

Արդ, հայ ժողովուրդն է մեր կայսրը : Այդ կայսրն է միայն որ հայրենիք կը չինէ : Բայց այս տարազը կը կարօտի որոշ լրացումի :

Շ. Միսաքեան կը հաւատար թէ ժողովուրդը ժողովուրդ է իր երկիրով : Հեռաւորութիւնը, որ կը բացուի ժողովուրդին եւ երկրին միջեւ ամէն քաղաքական նպատակ կամ կարելիութիւն կը վերածէ երազի մը, որ կը ցնդի՝ երբ աչքերը կը բացուին :

Կ'ուզեմ տարազը հասցնել իր կատարելութեան :

Առաջին անգամ Օրմանեան պատրիարքն էր, երբ դեռ անկեղծ հայրենասէր մըն էր, որ կ'աղաղակէր . «Մի՛ հեռանաք երկրէն» : Յետագային, Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ տրիբուն էր, որ «դէպի երկիր» տարազով՝ մէկ յայտարարի կը վերածէր երկիրն ու ժողովուրդը :

Արդ, իրար կ'արժեն երկիր եւ ժողովուրդ, իբրեւ ոչնչութիւն, երբ չունին պատմութիւն :

Մեր բոլոր յաւակնութիւնները, քաղաքական մեր բոլոր ցանկութիւնները կը բխին պատմութենէն, ա՛յն պատմութենէն, զոր կ'աւանդեն «արիք Հայկազունք»՝ իրենց լեզուով եւ ստեղծագործութիւններով, եւ Հայաստանի աւերակները՝ փառաւոր մշակոյթի մը վկայարան :

Կը ցնդին այդ յաւակնութիւնները եւ ցանկութիւնները, երբ ժողովուրդը շուտ կը հեռանայ երկրին սահմաններէն, ըստ ժողովրդական ասացուածքին. «Աչքէ հեռու , սրտէ հեռու » :

Ահա թէ ինչո՛ւ Շ. Միսաքեան կը յանդիմանէր բոլոր անոնք՝ որ կը լքէին Արեւելքը եւ կը նաւարկէին դէպի անդրովկէանեան ափերը : Մնացէք ուր որ էք՝ պահելով հայրենադարձի հաւատքը, ահա իր պատգամը : Վասն զի՞ հեռաւորութիւնը կը խաթարէ ազգային զգացումները : Մեր ժողովրդական երգերուն եւ հէքեաթներուն մէջ՝ «Եօթը ծովերու» կամ «եօթը լեռներու» բացատրութեամբ կ'ակնարկուի այն հեռաւորութեան, որ, աղէտի մը պէս, Լեթէի գետին մէջ կը թափէ մայրը կարօտնալու զգացումը , կինն ու զաւակները տեսնելու ցանկութիւնը, հայրենիք վերադառնալու ազգային իտէալը :

Հեռաւորութեան վախը կամ աղէտը կարելի է դարմանել միայն ազգային մշակոյթով, հայերէն սորվեցնելով սերունդին՝ որ կը բուսնի օտար հողի վրայ :

Հոս կ'ամբողջանայ տարազը : —

Ահա ինչ որ պիտի ըսէր Շ. Միսաքեան, զոր կուգամ ծանօթացնել ձեզի : Եթէ յարութիւն առնէր, ու գար ձեր մէջ, գիտեմ՝ ձեր առաջին հարցումը պիտի ըլլար իրեն, ինչպէս սովորութիւն է .

— « Սիրեցի՞ր մեր Ամերիկան » :

Թողէք որ ես պատասխանեմ իր անուամբ .

— Ես ի՞նչպէս սիրեմ ձեր Ամերիկան , մի՞թէ կրնամ սիրել, երբ աղօթելու համար երկու ժամ կ'երթաք , պատարագ կ'ընէք երկու ժամի մէջ, եւ ատոր համար երկու ժամ ունիք ամէն մէկ քաղաքի մէջ, բայց բովանդա՛կ Ամերիկայի մէջ, ոչ իսկ մէկ դպրոց ունիք հայերէն սորվելու համար :

Աւելցնեմ խօսքն ալ զոր պիտի ըսէր ինծի .

— Նարդունի՛, վերադարձիր , չո՛ւտ վերադարձիր, որ չմոռնա՛ս հայերէնդ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՊՈՍԹԸՆ, Յունուար 26

«ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԱՐԴԸ»

Բողոքական դիտողներ գոհունակութեամբ մեկնեցան Հռոմէն, յոռետես էին նախապէս, կը յուսային թէ ակադեմական, բանաձեւուած ճառեր պիտի արտասանուէին եւ Ժողովը պիտի ըլլար հանդիսաւոր արարաղութիւն մը, մինչ դեռ եղաւ Սահմանագիր Ժողով մը: Քահանայապետը ճանչցաւ եպիսկոպոսներուն հին իրաւունքը՝ «մտածելու ինչ որ կ'ըսեն եւ յստակ կերպով արտայայտեն ինչ որ կը մտածեն»: Ճանչցաւ եպիսկոպոսներու պաշտօնը որպէս ուղղակի աշխատակիցներ քրիստոնէութեան հոգեւոր կառավարութեան մէջ: «Մեծ Հովիւ մը, հաւատարիմ քրիստոնեայ հաւատամքին անփոփոխելի սկզբունքներուն՝ ուզեց որ այս սկզբունքները օգնեն մարդոց գտնելու Աւետարանի ուղին, ուզեց որ Ժողովն ըլլայ ձգողական բեւեռ մը բարի կամք ունեցող բոլոր մարդոց համար»:

Ամերիկեան «Թայմ» շաբաթաթերթը աստուածաբան դիտողներու արտայայտութիւններէն տպաւորուած «1962 տարուան մարդն է Յովհաննէս ԻԳ. Պապը, ներկայ ժամանակներու եւ թերեւս բոլոր ժամանակներու ամէնէն ժողովրդականը», կը գրէր վերջերս:

Խորհրդային Միութեան վարիչն ալ 25 Նոյեմբեր, 1961ին շնորհաւորած էր Պապը ութսունամեայ տարեդարձին առիթով եւ մաղթանքներ բանաձեւած արեւշատութեան համար, Նոր Տարւոյ սկիզբն ալ շնորհաւորական գրութիւն մը յղած էր: Յովհաննէս ԻԳ. Պապին այսօր այդ տիեզերական յարգանքին արժանանալուն մէջ լայն բաժին մը ունի նախորդը, Պիոս ԺԲ., որ գնահատելով բացառիկ ձիրքերը բարձրացուց կարտինալութեան, որով ընտրող եւ ընտրելի կ'ըլլար Հռոմի Աթոռին: Ժողով գումարելու գաղափարն ալ ունեցած էր, բայց պարագաները յարմար տեսնուած չէր Պետական Քարտուղարին կողմէ եւ ծրագիրը փոխանցուած էր յաջորդին:

Ռոնքալլի եպիսկոպոս առաքելական այցելու էր Սոֆիա, առաքելական նուիրակ Պոլիս՝ երբ Պիոս ԺԲ. կը փոխադրէ Փարիզ որպէս Պապական Նուիրակ: Պետական Քարտուղար Թարտինի կը փափաքէր իր մէկ ազգականը առաքել Ֆրանսայի մայրաքաղաքը, որովհետեւ նախադուռն էր ծիրանաւորներու կարգն անցնելու: Պապը կը նախընտրէ Ռոնքալլին, որ երբ Հռոմ եկաւ շնորհակալութիւն յայտնելու Թարտինիի, պատասխան ստացաւ, թէ այդ կը պարտէր Պապին: Թարտինի ցոյց տալով Պապին անձնական մատենադարանին դուռը կ'ըսէր. «Գնա' Անոր շնորհակալ եղիր, Ան որոշեց միայն»: Պետական Քարտուղարութեան բարձր պաշտօնին հասած եկեղեցականը չէր ծածկեր իր սրտմտութիւնը:

Աշխարհահռչակ իմաստասէր եւ պատմաբան Պենետեթթօ Քրոչէ կրթական նախարար կը նշանակուէր Ճիոլիթթիի Դահլիճին: Համալսարանի դասախօս – պատմաբան մը իրեն կը դիմէր Հռոմի Համալսարանն անցնելու համար: Քրոչէ կը պատասխանէր. «Կը գնահատեմ ձեր բարձր արժանիքները, իրաւունք ունիք փոխադրուելու մայրաքաղաք, բայց կարելի չէ գոհացում տալ ձեր դիմումին, որովհետեւ մօտիկ բարեկամս էք եւ ես չեմ ուզեր պաշտօնէս օգտուելով բարեկամներս նպաստաւորել»:

Ներկայ Քահայապետը ուսումը ստացած է Հռոմի սեմինարին մէջ, ուր տիրապետող դէմքն էր Հայր Էռնեսթօ Պոնայութի, չափաւոր արդիական, որ Եկեղեցիէն հեռացաւ միայն 1921ին, թէեւ միշտ վայելեց Կարտինալ Կասփարրիի բարեկամութիւնը:

Դարուն սկիզբը արդիական հոսանքը, զանազան ճիւղերու բաժնուած եւ հեղինակաւոր եկեղեցականներու կողմէ ղեկավարուած՝ տագնապի կը մատնէր եկեղեցական իշխանութիւնը: Ոմանք կը քննադատէին նուիրապետական հաստատութիւնները, ուրիշներ ծէսը, նոյնիսկ բարոյականն ու վարդապետութեան հիմնական կէտերը: Կային նաեւ աշխարհական արդիականներ, որոնք Եկեղեցիին հաւատարիմ մնալով մէկտեղ կը դրաղէին ընկերային հարցերով եւ կը փափաքէին վերանորոգել Եկեղեցին: Ալֆրէտ Լուազի 1902 Նոյեմբերին կը հրատարակէր «Աւետարանն ու Եկեղեցին» փոքրիկ գործը, որպէս քննադատական դերման աստուածաբան Հարնաքի «Քրիստոնէութեան Իսկութիւնը» գործին, բայց միանգամայն կը ժխտէր աւանդութիւնը: Բանավէճը կը սկսէր, կարտինալ մը կը դատապարտէր, գերապայծառ մը կը պաշտպանէր: Լուազի կը ջատագովէր իր գործն ու գաղափարները աստուածաշնչական քննադատութենէն անցնելով աւետարաններու պատմականութեան, առաջարկելով բանաձեւ մը «Պատմութեան Քրիստոսը» եւ «Հաւատքի Քրիստոսը», կը ժխտէր չորրորդ աւետարանին Յովհաննու առաքեալին պատկանիլը:

Էտուար Լը Ռուա եւ Հայր Թիրրել կը հարցնէին, թէ «ինչ է վարդապետութիւն մը» եւ որուն առարկայական արժէքը կը ժխտէին: Վերջապէս 1905ին իտալական Խորհրդարանի անդամ եւ վիպագիր Անթոնիօ Ֆոկացցառօ կը հրատարակէր հռչակաւոր վէպը՝ «Սուրբը» (Իլ Սանթօ), որուն հերոս Փիերօ Մայրոնիի բերանը կը դնէր իր գաղափարը՝ Եկեղեցիին ուսուցումը նկատի առնելու էր հոլովոյթի վարդապետութիւնը, մասնաւորաբար տարուինականութիւնը, այսինքն՝ վարդապետութիւնները ձեւափոխուելու էին ժամանակի պահանջներուն համաձայն, թէ հաւատքը այն ատեն միայն իմաստ ունի՝ երբ ապրուած է: Վէպը կը կրէր Թիրրելի ազդեցութիւնը: Վիպագիրը կ'եզրակացնէր Եկեղեցին թափանցող չարիքին չորս ոգիները, սըտախօսութեան, որ աչքերը կը փակէ արդի դիտութեան լոյսին առջեւ.— տիրապետութեան, որ հայրական իշխանութիւնը կը փոխէ իշխանապետութեան,— ագահութեան, որ նախատինք է աւետարանական աղքատութեան եւ Եկեղեցիին իշխանաւորները կը լեցնէ ոսկիի անօթութեամբ, — անշարժականութեան, որ արգելք է ամէն յառաջդիմութեան:

Հակազդեցութիւնը չյապաղեցաւ, Պիոս Ժ. դատապարտեց արդիականներու գործերը: Աշխարհական իտէալիստ իմաստասէր Ճենթիլէ կը գրէր. «Կաթողիկէութիւնը երբեք պիտի չըլլայ ինքնիր ժխտումը, ինչպէս կը փափաքին Թիրրել եւ Լուազի»:

Հռոմի սեմինարին նախկին աշակերտ Հայր Քրիստիանի «Յուշեր»ուն մէջ կը գրէ. «Սեմինարիստները կրակ ու բոց վիճաբանութիւններ կ'ընէին Լուազիի գործին շուրջ, պտոյտներու կը տանէին «կարմիր փոքր գիրքերը» եւ թեր ու դէմ կը վիճէին նախադասութիւն առ նախադասութիւն: Նոյն ինքն Լուազի կը գրէր. «Եկեղեցիին պարտականութիւնն է պարզամիտներուն հաւատքը պաշտպանել, հսկողութիւն մը անհրաժեշտ է անհատներու դաստիարակութեան մէջ»:

Արդիականութեան դատապարտութենէն ետք (8 Սեպտեմբեր 1907) ոմանք տեղի տուին, ուրիշներ բողոքեցին, Ֆրանսական կառավարութիւնը Քոլեժ տը Ֆրանսի ուսուցիչ նշանակեց Լուազին, դաղտնաբար յարողներ մնացին, կասկածելի ռեւէ եկեղեցական չէր կրնար սեմինարի ուսուցիչ նշանակուիլ: Հակառակորդներ ալ սկսան մրոտել որպէս արդիական ծանօթ անձնաւորութիւններ, ինչպէս Հայր Պրեմոն, որովհետեւ ներկայ գտնուած էր Թիրրելի թաղման: Յարձակումները կը հրահանգուէին Պետական Քարտուղարութեան պաշտօնեայ Հ. Ումպերթօ Պինինէի բնակարանէն:

Տագնապը փարատեցաւ, բայց լուրջ քննութեան ենթարկուեցան արդիականներու փափաքների: Լաքրուա եպիսկ. կ'ըսէր «Կարծեմ թէ շատ հեռուն եւ շատ արագ երթալ ուզելով՝ արդիականներ վտանգեցին ինչ որ շատ օրինաւոր էր իրենց ձգտումներուն մէջ»: Շաթոպրիան ըսեր էր ատենին Լամընէի. «Շատ հեռուն մի երթաք, շատ արագ մի քալէք»: Այսօր արդիականութենէն առաջ եկած մտածման որոշ հոսանքներ ընդունուած են Եկեղեցիէն: Այս տագնապին հատոր մը յատկացնող Ժան Ռիվիէր կը գրէ. «Արդիականութեան դէմ պայքարելու լաւագոյն միջոցն է ձեռք առնել այն ջանքը, որուն առջեւ ան ձախողեցաւ»:

Դարուն սկիզբը Հռոմի սեմինարին աշակերտը յետոյ երիտասարդ եկեղեցականը ապահովաբար մտահոգուած է տարիներ ուսուցչին ուսուցումով եւ հոսանքներու շարժումով եւ բաղձացած է լաւագոյն լուծում մը տալ հարցերուն՝ հաւատարիմ մնալով վարդապետութեան էական կէտերուն:

×

Քահանայապետը ջերմ հիացումով ուսումնասիրած է Հռոմէական Եկեղեցիի ամէնէն կարկառուն անդամներէն Սուրբ Քարլօ Պորրոմէոյի կեանքը (1538–1584): Զաւակը Արոնայի կոմս Կիպերթոյի եւ Մարկարիտա տի Մետիչիսի, երկու ազնուական ընտանիքներու, ծառայեց բոլորանուէր գործունէութեամբ Եկեղեցիին եւ ժողովուրդին:

Երբ մօրեղբայրը բարձրացաւ պապական գահը Պիոս Դ. անունով, Միլանոյի արքեպիսկ. նշանակեց զինք իրեն ձգելով վարչական գործերը: Լայն գործունէութեան ցոյց տուաւ, բարենորոգեց բարքերը, կարգապահութիւն հաստատեց եկեղեցականութեան եւ համայնքին մէջ, կազմակերպեց սեմինարները, հիմնեց հիւանդանոց եւ դպրոց: Լայն բաժին ունեցաւ Տարենտոնի Ժողովին կողմէ խմբագրուած քրիստոնէականին: Դժուարութիւն կրեց խոնարհներու եղբայրներուն կողմէ, որոնք փորձեցին նոյնիսկ սպաննել զինք, բայց աստուածային կարգադրութեամբ խուսափեցաւ ոճրագործին հարուածէն:

Բնակչութեան երախտագիտութիւնը շահեցաւ 1576ի ժանտախտին ատեն իր նուիրումով եւ գթասրտութեամբ: Հրաժարեցաւ հայրենի եկամուտներէն, փառքի կեանքէն, ապրեցաւ համեստօրէն վարձատրութիւնը գտնելով ծառայութեան մէջ եւ սպառած տաժանակիր աշխատանքէն՝ քառասունեւվեց տարեկանին յաւիտենապէս փակեց աչքերը: Երախտագէտ հաւատացեալները կանգնեցին 22 մեթր բարձր անագապղինձէ արձանը՝ յաւերժական յուշ ամբասիր, նուիրուած եկեղեցականին, որ հաւատքը քարոզեց եւ կենդանի օրինակով եկեղեցիին վարկը բարձրացուց:

Ֆրետերիկ զարմիկը (1595–1631) նոյնպէս թեմակալ Միլանոյի իրեն նման անձնանուէր կերպով աշխատեցաւ հօտին համար, երբ ժանտախտի նոր համաճարակ մը սկսաւ Լոմպարտիայի մէջ: Իտալացի ծանօթ հեղինակ Մանծոնի «Խօսեցեալներ»ուն մէջ պանծացուցած է առաքինի եկեղեցականը:

Տիեզերական Ժողովի յառաջիկայ փակումին, պիտի յիշուի Տարենտոնի Ժողովին փակման չորս հարիւր ամեակը եւ ապահովաբար ոգին հանդիսացող Քարլօ Պորրոմէօն: Վերանորոգումի համամիտ եկեղեցականներ տենդագին աշխատանք կը տանին այժմ յառաջիկայ նստաշրջանին համար, որոնց մէջ կարեւոր դեր մը կը կատարեն Հայր Ֆերրարի, որուն փաթրոնն է Միլանոյի արքեպիսկոպոս Կարդինալ Մոնթինի եւ Վիլպրանտս, որ վստահելի մարդն է կարդինալներ Ալֆրինկի եւ տարիքով եւ դիրքով պատկառելի Կարդինալ Պէայի:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՅԱՆՑԱՆՔԻ ՄԸ ՍՏՈՒԵՐԻՆ ՀԱՄԱՐ

Քանի մը տարի առաջ, այն միջոցին երբ գիրք մը կը գրէի Սպանիոյ եւ իր փառքի օրերուն մասին, Սեվիլլայի մէջ — ուր գացած էի մասնակցելու Աստուծոյ – Տօնին — ունեցայ կեանքիս ամէնէն արտասովոր հանդիպումը:

Ամառուան նախօրեակին էինք եւ տօթը սարսափելի էր: Նեղ փողոցներուն վրայ զետեղուած կտաւէ ծածկոյթները սփոփարար շուք մը կը սփռէին, եւ սակայն, հրապարակներուն վրայ, արեւը անգթօրէն կը ցրուէր իր ճառագայթները: Այդ օրը, ցերեկէն ետք, գացած էի Ալպայի դուքսին պալատը, յուսալով որ հոն պիտի տեսնէի զմայլելի պարտէզ մը եւ պիտի սքանչանայի պալատին սրահներէն մէկուն մէջ դիտելով հոյակապ առաստաղ մը, որուն համար կ'ըսուէր թէ չինուած էր մաւրիտանացի գերիներու կողմէ, Կրանատայի անկումէն առաջ:

Յուսախաբութիւն մը կը սպասէր ինծի: Պահապանը յայտարարեց թէ պալատը նորոգութեան մէջ էր, եւ ոչ ոք կըրնար այցելել, առանց դուքսին ներկայացուցիչին կողմէ գրուած արտօնութեան մը:

Ուրիշ ընելիք մը չունենալով, վերսկըսայ շրջագայութեանս:

Փ Սեվիլլայի ամէնէն հին արուարձաններուն մէջ փողոցները նեղ են ու խորդ ու բորդ: Հաճելի է անոնց մէջ յամենալը, եւ սակայն նոյնքան ալ դիւրին՝ անոնց մէջ կորսուիլը: Ինչ որ պատահեցաւ ինծի ...

Ամէն յոյս կորսնցուցած էի ճամբաս գտնելու համար, երբ տեսայ մարդ մը որ դէպի իմ կողմս կը յառաջանար: Իմ կարգիս, ես ալ մօտեցայ, խնդրելու համար իրմէն ինծի օգնել, վերագտնելու համար ճամբաս:

— Երբեք պիտի չյաջողիք, պատասխանեց ան: Զեզի հետ քանի մը քայլ պիտի առնեմ, զձեզ շիտակ ճամբուն մէջ դընելու համար:

Զիս առաջնորդելու իր առաջարկին վրայ պնդեց, վստահեցնելով թէ այդ բանը ոչինչով պիտի խանգարէր զինքը:

— Դուքսին պալատէն կուգամ, ըսի, կ'ուզէի մաւրիտանական առաստաղը տեսնել, սակայն թոյլ չտուին:

— Արաբական արուեստը կը հետաքրքրէ՞ ձեզ:

— Անտարակոյս: Լսած եմ թէ այդ առաստաղը Սեվիլլայի լաւագոյն տեսարժան բանն է:

— Կը կարծեմ թէ ես ձեզի պիտի կըրնամ ցոյց տալ աւելի գեղեցիկ բան մը: Եթէ տրամադրելի տասը վայրկեան ունիք, զձեզ պիտի առաջնորդեմ:

Զերմապէս շնորհակալութիւն յայտնեցի իրեն եւ ետ վերադարձանք: Շաղակրատեցինք զանազան հարցերու մասին, մինչեւ այն պահը ուր մենք մեզ գտանք տժգոյն կանանչով ներկուած մեծ տան մը առջեւ: Առաջնորդս ձեռքով զարկաւ դրան եւ ծառայող մը, պատուհանէ մը նայելէ ետք, քաշեց չուան մը եւ դուռը բացուեցաւ:

— Որո՞ւնն է այս տունը:

— Իմս:

Երկաթեայ ծանր դուռը ճռնչեց ու մենք մտանք բակէն ներս: Անցանք այդ բակը եւ յառաջացանք նեղ նրբանցքէ մը:

Յանկարծ, կը գտնուէի դիւթական պարտէզի մը մէջ, երեք կողմէն շրջապատուած բարձր պատերով, ծածկուած կարմիր կղմինտրներով՝ ժամանակէն սեւցած, եւ որոնց վրայ կային անուշաբոյր վարդեր:

Պարտէզին չորրորդ կողմը կառուցուած էր մաւրիտանական տաղաւար մը: Երբ ներս մտանք, տեսայ անոր հոյակապ առաստաղը: Կը թուէր թէ Ալքազարէն առնուած էր եւ գոյները ունէին նուրբ թարմութիւն մը: Իրական գոհար մըն էր:

Արմաւենիի մը շուքին տակ, խեցակերտ նստարանի մը վրայ— նման Ալքազարի պարտէզներուն մէջ գտնուող նստարաններուն — նշմարեցի կին մը, որ կ'աշխատէր ձեռագործի մը վրայ:

— Թոյլ տուէք ինծի ներկայացնել կինը, ըսաւ:

գեղեցիկ էր ան: Ունէր հրաշալի աչքեր, նուրբ եւ ուղիղ քիթ մը ու նաեւ քնքոյշ ու տժգոյն մորթ մը: Ոչ մէկ կընճիռ կ'արատաւորէր անոր դէմքը: Երեսուն տարեկանէն աւելի ցոյց չէր տար: Սակայն, որքան ալ անհեթեթ թուի ասիկա, նկատի առնելով իր տարիքն ու իր գեղը, այն տպաւորութիւնը ունէի թէ բան մը կար անոր մէջ մեռած:

— Անկասկած կ'ուզէք հոս նստիլ, հարցուց ան իր ամուսնոյն:

— Զեր թոյլտուութեամբ, միայն քանի մը վայրկեան:

— Կը թողում ձեզ ...

Հաւաքեց իր մետաքսեայ թելերն ու կտաւը՝ որուն վրայ կ'ասեղնագործէր, ու ոտքի ելաւ:

Նստեցանք վառ գոյներով ներկուած նստարանին վրայ: Ծխիկ մը հրամցուցի հիւրընկալիս: Ակնարկ մը նետեց ձեռքս եղող Գալտէրոնի հատորին վրայ:

— Ի՞նչ թատերակ է որ կը կարդաք:

— «Իր երջանկութեան բժիշկը»:

— Եւ ի՞նչ կը խորհիք:

— Կը խորհիմ թէ ընդվզեցուցիչ է: Բնականաբար հոն գաղափարներ կան որոնք բոլորովին օտարոտի են ժամանակակից մեր ըմբռնումներուն:

ՍՈՄԸՐՍԷԹ ՄՈՄ

(1 Շար.)

ԲԱՆՈՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

—o—

Հայաստանի մէջ աշխատելու տարիք ունեցողներէն քաղաքներու մէջ 64 առ հարիւրը, իսկ գիւղերու մէջ 89·5 առ հարիւրը կ'աշխատի: Աւելի յստակ պատկերը կը ներկայացնեն.— Հարիւրին 63·6 Երեւանի եւ 62 Լենինականի մէջ կ'աշխատին, 2·9 եւ 4·4 հանդստեան կոչուածներ են, իսկ ուսման հետեւող՝ ները 9 եւ 6·3 առ հարիւրի կը հասնին:

Գալով գիւղերուն, հարիւրին 89·5 կ'աշխատի, 0·7 հանդստեան կոչուած է եւ 4·9՝ դանազան դպրոցներ յաճախող՝ ներ են:

Այս ցուցակէն յայտնի կը դառնայ, որ բնակավայրերուն համեմատ, աշխատող ձեռքերուն բաժանումը անհամամասնութիւն է: Այսպէս, Երեւանի մէջ աշխատելու տարիք ունեցողներուն 63·6 տոկոսն է որ կ'աշխատի, մինչ գիւղերուն մէջ՝ 89·5 տոկոսը:

Երբ համեմատութեան դնենք աշխատող այլ մարդոց քանակը քաղաքներուն եւ գիւղերուն միջեւ, կը տեսնենք որ անոնց տոկոսը քաղաքներուն մէջ կը կազմէ 82·7, իսկ գիւղերու մէջ՝ 90·2, այլ խօսքով իրարու բաւական մօտ են: Հետեւաբար, քաղաքին եւ գիւղին միջեւ զոյութիւն ունեցող աշխատողներու թիւին տարբերութիւնը յառաջ կուգայ աշխատող կիներու թիւէն: Արդարեւ, գիւղերուն մէջ չատ աւելի աշխատող կիներ կան, քան քաղաքներուն մէջ:

Հետաքրքրական է նաեւ դիտել տալ, թէ հանդստեան կոչուածներուն տոկոսը 2 – 3 անգամ աւելի չատ է քաղաքներուն քան թէ գիւղերուն մէջ: Ասիկա կը բացատրուի անով, որ գիւղերուն «կոլտնտեսութիւնները»ի վիճակի չեն հանդստեան թոչակներ յատկացնելու տարիքատրներուն եւ հաշմանդամներուն: Հանդստեան թոչակ ստացողները ընդհանրապէս կոլեմտնտեսական ձեռնարկութիւններու մէջ աշխատողներն են:

Այստեղ դիտել տանք նաեւ ուրիշ հետաքրքրական պարագայ մը: Ընտանիքի անդամներուն թիւին յաւելումին հետ կ'աւելնայ նաեւ չաշխատողներունը՝ ե-րախաները, ծերերը: Արդարեւ, 3–4 անդամներէ կազմուած ընտանիքներուն ե-րախաներուն թիւը 22–35 տոկոս է, իսկ 7·9 անդամներէ բաղկացած ընտանիքնե-րուն՝ 48–49 տոկոս: Կը հետեւի ուրեմն թէ որքան չատնայ ընտանիքին անդամ-ներուն թիւը, այնքան աւելի կը չատնայ աշխատողներուն ուսերուն ծանրացած ոչ աշխատողներուն թիւը: Միւս կողմէ ու-սումնասիրութիւնը ցոյց կուտայ, որ աշ-խատող այլ մարդոց տոկոսը աւելի զան-դաղ ձեւով կ'ածի, քան կիներունը կը նուազի: Այդ պատճառով ալ մինչեւ որոշ սահման մը, ընտանիքի անդամներուն թիւին յաւելումին հետ կը նուազի աշ-խատող բնակչութեան տոկոսը:

Այսպէսով, ընտանիքին բաղմացումը, որ կը նպաստէ այլ մարդոց աշխատանքի չափին բարձրացումին, խոչնդոտ կը հանդիսանայ կիներու աշխատանքին, ո-րովհետեւ, ընտանիքի անդամներու թի-ւին յաւելումին հետ կ'աւելնայ նաեւ կը-նոջ խնամքին պէտք ունեցողներուն (ե-րախաներ, ծերեր) թիւը:

Աւելի լայն դաղափար մը տալու հա-մար, աւելցնենք, որ Հայաստանի ընտա-նիքներուն մեծ մասը (54·2 տոկոսը) բաղկացած է 3–5 անդամներէ: Ընտա-նիքին ամէնէն տարածուած չափը, կամ միջին թիւը՝ չորս անձերէ բաղկացած ընտանիքն է (18·7 տոկոս): Հայաստանի քաղաքներուն մէջ ընտանիքներու անդամ-ներուն միջին թիւը 4·5 անձ է, օրինակ Երեւանի մէջ՝ 4·4, գիւղերուն մէջ՝ 5·1, իսկ ամբողջ Հայաստանի մէջ 4·8:

Բանուորներու ընտանիքներուն մէջ աշ-խատող կիներուն տոկոսը հարիւրին 39·4 է, պաշտօնեաներու ընտանիքներուն մէջ՝ հարիւրին 47·2, իսկ գիւղացի ընտանիք-ներուն մէջ՝ հարիւրին 89·9: Նոյն կար-գով հանդստեան կոչուածներուն եւ դպ-րոց յաճախողներուն տոկոսն է հարիւ-րին 2·2 եւ 4·7 բանուորներու, 1·8 եւ 6·5 պաշտօնեաներու եւ 0 – 4·2 գիւղացի ըն-տանիքներուն մէջ:

Կը պարզուի, ուրեմն, որ աշխատելու տարիք ունեցող աշխատող կիներուն տո-կոսը մեծապէս կը տարբերի դասակարգէ դասակարգ: Գիւղացիներունը երկու ան-դամ աւելի է բաղդատմամբ բանուոր-ներուն եւ պաշտօնեաներուն:

Ասիկա կը բացատրուի հետեւեալ ձե-ւով. գիւղերու մէջ ժամանակաւոր բո-նոյթ ունեցող աշխատանքներ չատ կան եւ գիւղացի կիներուն մէկ մասը կ'աշ-խատի եղանակէ եղանակ: Հաշիւ եղած է թէ գիւղացի կիներուն աշխատանքի մի-ջինը, տարին 147 օր է: Կան նաեւ այն-պիսիներ, որոնք տարին քանի մը օր կ'աշխատին միայն (բերքահաւաքի, դար-նանացանի ատեն): Այլապէս մեծ տար-բերութիւն չկայ գիւղերու եւ քաղաքնե-րու մէջ աշխատելու տարիք ունեցող եւ աշխատող կիներու թիւին մէջ:

Ուսումնասիրութիւնները ցոյց կուտան նոյնպէս, որ երախաներ ունեցող եւ աշ-խատող մայրերուն թիւը, չունեցողնե-րուն բաղդատմամբ, աւելի չատ է: Ե-րեւանի մէջ գաւակ չունեցող կիներուն հարիւրին 51ը կ'աշխատի, իսկ ունեցող-ներուն հարիւրին 37·7ը: Միւս քաղաք-ներուն մէջ գաւակ չունեցողներուն հա-րիւրին 47·5 կ'աշխատի, ունեցողներուն հարիւրին 36·3ը: Գալով գիւղերուն, ե-րախայ չունեցողներուն 79·1ը կ'աշխա-տի, ունեցողներուն՝ 92·6ը:

Այլ խօսքով, երախայ ունեցող եւ աշ-խատող կիներուն տոկոսը, երախայ չու-նեցող եւ աշխատողներուն բաղդատմամբ Երեւանի մէջ 13·3 տոկոս աւելի նուազ է, քաղաքներուն մէջ՝ 11·2 տոկոս: Այս օրինաչափութիւնը կը խախտուի միայն գիւղերուն մէջ, ուր երախայ ունեցող եւ աշխատող կիներուն տոկոսը աւելի բար-ձր է, քան չունեցողներունը:

Աւելի մանրամասն վիճակագրութիւն մը ցոյց կուտայ, որ մէկ գաւակ ունենա-լու պարագային աշխատող կիներուն թի-ւը կը նուազի 6·5, երկու գաւակի պա-րագային՝ 13·2, երեքի պարագային՝ 18·4, իսկ չորս ըլլալու պարագային 20·2 տոկոսով:

Միւս կողմէ, զանազան պաշտօնական վիճակագրութիւններու հիման վրայ, կը տեսնուի թէ Հայաստանի կիները, բաղ-դատմամբ միւս երկիրներու կիներուն, աւելի քիչ կ'աշխատին տունէն դուրս: Ընդարձակ, աշխատող կիներուն տոկոսը Հայաստանի մէջ 42 է, Ադրբէյճանի մէջ՝ 51, Մոլտավիոյ մէջ՝ 63, Էստոնիոյ մէջ՝ 77: Նոյնը կը նկատուի նաեւ քաղաքնե-րու մէջ.— Երեւան՝ 45 տոկոս, Պաքու՝ 61, իսկ Մոսկուա՝ 82 տոկոս կամ Երե-ւանի համեմատութեամբ մօտ երկու ան-դամ աւելի:

Այս պարագան, չատեր կը փորձեն բա-ցատրել ազգային սովորութիւններով, որ, ի հարկ է, լուրջ բացատրութիւն մը չէ:

Հայաստանի մէջ աշխատող կիներու թիւին ցած տոկոսին հիմնական պատ-ճառներէն մէկը, մեր կարծիքով, հայ ընտանիքներուն բաղմանդամ ըլլալն է: 1959ի մարդահամարին տուեալներով Խ. Միութեան բոլոր երկիրներուն մէջ ըն-տանիքին ամենամեծ միջինը (4·8 ան-դամ) ունեցած է Հայաստան: Ադրբէյ-ջանի մէջ այդ թիւը եղած է 4·5, Մոլ-տավիոյ մէջ՝ 3·8, Էստոնիոյ մէջ՝ 3·1, եւայլն:

Հայ ընտանիքներուն միւս առանձնա-յատկութիւնը, որ սերտօրէն կապուած է առաջինին հետ, անոր բազմազաւակու-թիւնն է: Համեմատելու համար յիշենք, որ Հայաստանի մէջ հարիւր ընտանիքին կ'իյնայ 171 երախայ, իսկ Էստոնիոյ մէջ՝ 89:

Այս է Հայաստանի աշխատաւորութեան պատկերը այսօր:

Լ. ԴԱԽԹԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԺԱՆ ՓՕԼԱՆ ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ

—o—

Անցեալ չաբթու, Ֆրանսական կաճա-ռին անմահները իրենց քուէները կեդրո-նացուցին երկու թեկնածուներէ մէկուն՝ Ժան Փօլանի վրայ, որ իր հակառակոր-դին՝ Քասթրի դուքսին հետ նեղկայա-ցած էր, գրաւելու համար թափուր աթո-ռը նորով հանդուցեալ կաճառի անդամ փիէր Պընուայի:

Նոր ակադեմականը, Ֆրանսական գը-րական չրջանակներուն քաջածանօթ անձ-նաւորութիւն մըն է, ծնած Նիմի մէջ, 1884, Դեկտեմբեր 6ին: Իրրեւ Գրակա-նութեան Տոքթոր համալսարանը աւար-տելէ ետք, Ժան Փօլան կը մտնէ ուսուց-չական ասպարէզը եւ մեկնելով Մատա-կասքար երկար տարիներ կը ծառայէ իբ-րեւ լսարնէրէնի ուսուցիչ:

1912ին Փարիզ վերադառնալով կը չա-րունակէ իր ուսուցչութիւնը մինչեւ 1914ի պատերազմի ծագումը: Զինուորա-գրուելով կը մեկնի ճակատ, եւ 1914ի Ծնունդին վիրաւորուելով, կը նշանակ-ուի Մալկաչներու բանակին Թարզման: Այդ թուականէն արդէն կը սկսի գրել յուչեր, որոնք կերպով մը կը հանդի-սանան իր գրական առաջին հունձքերը:

Եւ սակայն, Ժան Փօլան 1920ին է որ կ'որոչէ վերջնականապէս նուիրուիլ գը-րականութեան, երբ կը սկսի աշխատակ-ցիլ Ժաք Ռիվիերի, «Նուվէլ Ռեվիւ – Ֆրանսէզ»ի տնօրէնութեան մէջ ուշտով կը դառնայ այդ հանդէսին հրահրիչը:

Գերմանական գրաւման չրջանին Ժան Փօլան գործօն կերպով կը մասնակցի դիմադրական գաղտնի պայքարին, եւ 1941ին, Ժաք Տըքուրի հետ կը հիմնէ «Լէ Լեթըր Ֆրանսէզ» գրական չաբաթաթեր-թը:

Իրրեւ յառաջապահ գրող, Ժան Փօլան իր գրական տեսակէտները մեկնաբանած է «Թարպէի ծագիկները» եւ «Բանաստեղ-ծութեան բանալին» գործերով:

Նոր ակադեմականը 1945ին ստացած է Ֆրանսական կաճառին գրականութեան մեծ մրցանակը եւ 1951ին՝ Փարիզ Քա-ղաքի մեծ մրցանակը:

Ժան Փօլանի ընտրութենէն ետք, փչոտ հարց մը կը զրաղեցնէ Ֆրանսական գրա-կան աշխարհը:

Ընկալելով սովորութեամբ մը, ուէ-ակադեմական ցարդ իրաւունք չէ ունե-ցած «Նուվէլ Ռեվիւ Ֆրանսէզի»ի կողքին վրայ իր անունը գրուած պարագային, պահանջել նաեւ իր «ակադեմական»ի կո-չումին յիշատակութիւնը:

Ամէն ոք հարց կուտայ այժմ թէ այդ արդելքը պիտի կարենա՞յ վերապրիլ Ժան Փօլանի ... ակադեմական անմահութեան առջեւ:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐՕՆԸ (42)

ԵՂԻՏԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՁՈՐՍ

—o—

Քրիստափոր, Սաֆօ, վիչապի երեք անդամները, միչտ խորհրդակցութիւններ կը կատարէին առաջիկայ գործողու-թիւններուն վրայ: Զիրենք չատ կը զբա-ղեցնէր Ոսկեհանքը՝ իմմիր, ուր կարող գործիչներ կը պակսէին:

Ցիչեալ չրջանին համար որոչուեցաւ ղրկել Մարթինը որ արդէն, բաւական ժամանակէ ի վեր Ցունաստանի մէջ դե-ղերէլէ տպաւակացած, յօժարակամ ըն-դունեցաւ երթալ:

Մարթինը ղրկուած էր Իմմիր, երբ Ա-թէնք հասաւ Ս. Զ. Կիլիկիոյ պատասխա-նատու մարմնի միակ անդամ իր չրջանը կ'ուղէր այցելել եւ այդ նպատակով ե-կած էր, Ցունաստան:

Պէտք է խոստովանիլ, Հայ Ցեղափո-խական Դաշնակցութիւնը, այդ տարին, անսովոր գործունէութիւն մը, եռանդ մը ցոյց կուտար, Մայր Երկրին զանազան կողմերը ղրկելով գործիչներ եւ օժան-դակներ, որոնք, Ազատիլ Համիտի բռնա-պետական լուծին տակ հեծող միլիոնա-ւոր ժողովուրդներուն ազատագրումը փութացնելու համար ամէն զոհաբերու-թիւն յանձն առած եւ այնպէս ճամբայ ե-լած էին Արտասահմանէն, Կովկասէ, Ե-գիպտոսէ, Պուլկարիոյ եւ Ամերիկայէ տահմանեներէն:

Այս անձնուէրներու կարգէն էր Սիմոն Զաւարեան, որ, Աթէնքէն կը մտածէր անցնիլ Պէյրութ եւ անկէ դէպի Կիլիկիա:

Զնոքի ռուսական անցագիրը վիզէ ընկ. տալով Աթէնքի Օսմանեան Դեսպանա-տան, մէկ քանի օրէն մեկնեցաւ: Քիչ յե-տոյ լսուեցաւ, անվտանգ մտած էր ե-րկիր:

Կիլիկիոյ Պատասխանատու Մարմինին անդամը, իր չրջան ըրած վայրերէն կը պրէր մերթ ընդ մերթ իր ուսումնասիրու-թեանց արդիւնքը: Սոֆիայի Ընդհանուր ժողովին մէջ բարձրաղաղակ փառաբան-ուած պատրաստութիւնները դոյութիւն չունէին, ժողովուրդը կը տառապէր ոչ միայն կառավարութեան պաշտօնեանե-րէն, այլ եւ, մանաւանդ, անխիղճ ա-ւատապետներէ, ընչաքաղց վաչխատուն-րէ եւ հողատէր աւազակներէ, որոնք աչ-խատաւոր գեղջուկին, աղքատ մշակին արիւնը կը ծծէին: Զէյթունի վերջին պատերազմէն ի վեր, վհատութիւնը տի-րացած էր բոլոր հոգիներուն, ընդհանուր էր տեսլութիւնը Ցեղափոխութեան դէմ:

Կիլիկիոյ Պատասխանատու անդամին, այս իմաստով թղթակցութիւնները պար-բերաբար կը հասնէին Աթէնք եւ Քրիս-տափորի ու իր ընկերներուն հոգեկան տադնապը կ'աւելցնէին:

ԺԱ.

Գործերը հոգեպինդ առաջ կը տա-ուէին, Համիտական կառավարութեան դէմ ուխտեալ դաւադիրները, բոլորը՝ Դաշնակցական անձնուէրներ, ծովէն ու ցամաքէն, ամէն կողմերէ կը մտնէին եր-կիր, եւ գիտակցութիւնները կը լարէին տիրող կառավարութեան ձեւին դէմ:

Սակայն, քարոզութիւնը միայն չէր բաւեր, խօսքէն գործի անցնելու էր, եւ այս անգամ, լուրջ, ամենալուրջ պատ-րաստութիւններ կ'ըլլային, վճռական եւ թերեւս մահացու հարուած մը տալու այն Մարմինին, որ կը կոչուէր Ազատիլ Համիտի Կայսրութիւն:

Եւ որովհետեւ: խորհած էին դաւա-դրութեան հեղինակները, Ելլադայի բա-նաւորը բանակներ ունէր, որոնք, իր մէկ իրատէով, ընդունակ էին մէկ օրուան մէջ բնաջինջ ընել բովանդակ հպատակները, քանդել, այրել, ջարդել, փճացնել ամէն բան, այդ դժոխային, այդ աւազակային կազմակերպութեան ուժին դէմ ուրիչ ուժ մը պէտք էր. ուժ մը, որուն հրաչքնե-րէն ապչէր տիեզերքը:

Այդ ուժը ծանօթ էր Վիչապի անդամ-ներուն, Քրիստափոր Միքայէլեանը մեծ քանակութեամբ հայթայթած էր այդ հր-բաչափոր ուժին.— Ցունաստան բեր-ուած ու մաքսէն ազատուած ապրանքնե-րը, որոնց նիւթը, ոչ ալ յատկութիւնը դիտէին Աչոտ ու Սաֆօ, Քրիստափորը միայն գիտէր, ինքը գնած էր Փարիզ եւ այլուր, եւ ինքը միայն սորված էր պատրաստութեան ու գործածութեան ե-ղանակները:

— Քրիստափոր, հարցուց Սաֆօ հետա-քրքիր չարժումով մը, այս ապրանքները հանուեցան մաքսէն եւ հմմակ ապահով տեղ կը գտնուին, բայց մենք չենք գի-տեր, ինչ նիւթեր են եւ ինչ յատկութիւն ունին անոնք:

Աչոտ, լարուած ուչադրութեամբ մը կը հետեւէր խօսակցութեան:

— Ընկերներ, ըսաւ Քրիստափոր, պի-տի բացատրեմ ձեզի, լաւ մտիկ ըրէք. այս նիւթը վերջին գիւտերէն է, գի-տէ՞ք, ինչեր քաչեցի մինչեւ որ յաջող-ցայ սորվիլ պատրաստութեան եղանակը:

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Փետրուար 2, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՆԻԻԹ.— ի՞նչ կը մտածեն Հայաստանի մտաւորականները Սփիւռքի Հայութեան մասին:

"ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ"Ի 18 ԱՄԵԱԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՍԻԱՄԱՆԹՕ խումբի կողմէ:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ կոմիտէի:

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Տարիուս Միլօ» սրահին մէջ (3 Բիւ. Թիւռէն, Փրիզիւնիքի ետեւը):

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը՝ «ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌՄԲԱԼ Է»

Ղեկավարութեամբ Պ. Ղ. Գայթանճեանի, մասնակցութեամբ տեղւոյս խումբին ուժերուն:

Գեղարուեստական խնամեալ եւ ճոխ բաժին:

Երգ, արտասանութիւն, պարանցիկ խաղեր եւ հանելի անակնկալներ:

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն շրջաններու խումբերը:

Մուտք՝ 2 ֆրանք:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Թիւրիմացութեանց եւ յապաղումներու տեղի չտալու համար եւ կազմակերպութեանց ու Յառաջի վարչութեանց փոխադարձ համաձայնութեամբ, Յառաջի մէջ կը յայտարարուին այն նուէրները որոնք կը վճարուին թերթին վարչութեան, փոխանցման համար: Ուղղակի կազմակերպութեանց վճարուած դումարները կը յայտարարուին միայն կազմակերպութեանց կողմէ (եւ ոչ անձնապէս նուիրատուին կողմէ):

Կը խնդրենք որ նուիրատու անհատները կամ մարմինները նկատի առնեն այս պարագան:

Շնորհակալութեամբ
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

"ՀԱՅ-ԲՈՅԺ"Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

«Հայ – Բոյժ»ի խմբագիրը կը հաղորդէ թէ 1962 տարուան 12 թիւերուն փոխարէն պիտի հրատարակուի հատոր մը, որ վճարող բաժանորդներուն պիտի ղրկուի Մայիս ամսուան մէջ: Իսկ 1963 տարուան «Հայ – Բոյժ»ի թիւերը պիտի լրացուին ու ղրկուին մինչեւ 1963 տարուան վերջը՝ միայն կանխիկ վճարող – ներուն:

Բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեգինը ղրկել ըստ առաջնոյն, միշտ նոյն հասցէին:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Մ. ՄԱՇՏՈՑԻ 1600 ԱՄԵԱԿԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ ԲԱՑԱՌԻԿ ՇՈՒՔՈՎ

Պիտի տօնուի Ս. Մեսրոպ – Մաշտոցի ծննդեան 1600ամեակը, Փետրուար 10, Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Սալ Մոլիէռի մէջ:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած են՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, ՓՐՕՖ. ՖԷՅՏԻ, Կ. ՄԵՀԵԱՆ եւ Լ. ՄԱՆԱՍԱՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Պ. Պ. Սարգիս Պօղոսեան (արտասանութիւն, Մարսէյլէն), Ափրիկեան եւ Մկր. Պօղոսեան, երգ (Փարիզէն), եւ տեղական ընտրանի ուժեր:

Տոմսերը հրապարակ ելած են, Մեսրոպ Մաշտոցի գեղատիպ նկարով (ստացողը կրնայ պահել իբրեւ յիշատակ), իսկ մուտքի տոմսերը (քարթ – փոսթալի ձեւով) Մաշտոցի նկարով, որ կրնայ գործածուիլ թղթակցութեան համար:

Կը գտնուին մասնակցող կազմակերպութեանց մօտ եւ եկեղեցւոյ խորհրդարանը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«Փետրուար 18»ի տարեդարձը կը տօնուի Կիրակի Փետրուար 17ին, կէսօրէ վերջ Մշակոյթի Տան մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի պարահանդէսը Սփլանտիտի մէջ, Մարտ 2, Շաբաթ գիշեր:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին:

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մարտ 3ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, *Սալ տը լա Շիմի:*

×

Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ Ընկերակցութեան Տարեկան պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 10ին:

×

Մարտ 17, «Ժողովուրդները կ'երգեն», Սորպոնի մէջ:

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի տարեկան մեծ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Փետրուար 17ի Կիրակի օր, Ժորժ Ե.ի չքեղ սրահներուն մէջ:

×

ԻՍԻԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 9, Սալ տէ Ֆէթ:

Bail à céder

Քոնֆէքսիոն – թեքսթիլի առեւտրական պայ մը փոխանցելի է, Սանթիէի շրջանը:

Հեռաձանել՝

CEN. 69-72

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վանտէօզ մը, 17էն 35 տարեկան, անուշավաճառի խանութ մը աշխատելու համար:

Դիմել՝ ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ,
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան խումբի

Այս Չորեքշաբթի ժամը 21·30: Կը խօսի Օննիկ Ալթունեան: Նիւթ՝ «Ի՞նչ է Նոր Սերունդը»:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր խումբերու անդամները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Տիկին Այվազեան վերսկսած է իր դասաւանդութիւնները, որոնք տեղի կ'ունենան ամէն Հինգշաբթի ժամը 14–18:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— *Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ:*

Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբին նախաձեռնութեամբ:

Շաբաթ, Փետրուար 9, ժամը 18էն սկսեալ, Մաշոկյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ:

Գեղարուեստական բաժին:

Club Nor Séround

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

PROVINS

Այցելութիւն քաղաքին
ՌԷՍԹՕՐԱՆ – Ճաշարան
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Ճաշասրահին մէջ

Մեկնում այս Կիրակի առաւօտ.—

Gare de Lyon - 7 h. 55
Retour (Provins) - 19 h. 21

Rendez-vous: 7 h. 15, Salle des Pas-Perdus, sous l'horloge

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, *Ս.* Վրացեան, Բ. տպ. Պէյրութ, լաթակազմ, պատկերազարդ, 684 էջ	45 Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԷ, Եղիշէ Չարենց, *Պէյրութ*, 317 էջ	7·50 Ֆ.
ՄԱՀԵՐԳ, ձայնագրեալ, Քէմանչիստ Ռուբէն, Պէյրութ,	5 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, *Ս.* Գարամաճեան, *Պէյրութ*,	40 Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, *Յ. Յ.* Զազմագճեան, *Պէյրութ*	40 Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, *Պէյրութ*,	10 Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. *ՓՕԼԱՏԵԱՆ*, *Ա.* հատոր 3·50 Ֆ. *Բ.* հատոր 5 Ֆ.	

Առաքման ծախքը գնողիս վրայ
ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՐԱՀԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE
MARQUE DEPOSEE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
CHOCALVA • CHOCO-LOC
Sté LE BOSPHORE
SIEGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin/Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ֆ. — Հատը 0·25 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 31 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

JEUDI 31 JANVIER 1963

39ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9519 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 39e ANNÉE — N° 9519

«Շ.»

Ճիշդ վեց տարի առաջ, 1957ի Յունուար 26ին, ընդմիշտ լռեց «եղեգնեայ գրչով» վարպետը՝ «Շ.»— Փարիզի մեր պաշտօնակից «Յառաջ»ի խմբագիր Շաւարշ Միսաքեան :

Ան շատ աւելին էր, անշուշտ, քան խմբագիրն ու հրապարակագիրը : Տարբե՛ր կոչումի եւ առաքելութեան սահմանուած էր՝ ե՛ւ տաղանդով, ե՛ւ խառնուածքով :

Կոչուած էր ծառայելու յատկապէս մեր Մշակոյթին՝ ե՛ւ ստեղծագործական տենդով, ե՛ւ նախասիրութիւններով :

Սակայն, ո՞ր ճշմարիտ մտաւորականը կրցեր է անհատական հակումներու ճամբով բանալ իր ակօսը՝ հանրային եւ հաւաքական մեր կեանքին մէջ :

Ուրիշներու հետ եւ ուրիշներու պէս, ան եւս խրեցաւ հրապարակագրութեան աւազուտը, ու գոհացաւ այն մխիթարութեամբ՝ որ անմիջական բաց մը կը գոցէ. ազգային եւ ընդհանրական կոչի մը կ՝ընդառաջէ, շունչ ու հոգի սպառելով Մամուլի էջերէն :

Շատ ժամանակ չէ անցած, ու իր գործը կենդանի եւ թրթռուն է տակաւին՝ թէ՛ զինք մօտէն ճանչցողներու համար, թէ՛ «ի սփիւռս աշխարհի» իր բոլոր ընթերցողներուն մէջ :

Կը հաւատանք, որ յիսուն կամ հարիւր տարի ետք եւս գլխարկները վար պիտի առնուին իր անունին առջեւ, ու յետնորդ սերունդները յարգանքով պիտի խոնարհին՝ իր յիշատակին մէջ իսկ ոգեւորիչ պատգամ մը գտնելով :

Շաւարշ Միսաքեանի մտքի թէ հոգիի վաստակը՝ պարագայական ապրումներու կամ մտահոգութեանց թելադրանքը չէ :

Օրը օրին ապրելով ու ժա՛մը ժամուն հետեւելով հանդերձ մեր հաւաքական տրոփին, կը գրէր ու կը խօսէր ազգային – ընդհանրական ստիպողութեանց, ամուր սկզբունքներու, բարոյական թէ ընկերային խոր համոզումներու մղումով : Անձեր, դէպքեր, մանրամասնութիւններ՝ նպատակ չէին իրեն համար : Արհեստով խմբագիրը չէր. այլ՝ արուեստով : Յանուն գաղափարի. հանրանը – պաստ մտահոգութիւններու գծով :

Ատոր համար ալ՝ պատկանեցաւ ամէնուն : — Ճշմարիտ կուսակցականին նման՝ Դաշնակցութիւնը դաւանեցաւ միջոց, իր ժողովուրդին ծառայելու :

Իր անունը՝ երկաթագիր արձանագրութիւն մըն է, այսօր, հայ մամուլի եւ գրականութեան պատմութեան մէջ :

Ինչպէս կը յիշենք Ոսկան մը, Իւթիւճեան մը, Շահնազար մը կամ Արծրունի մը, պիտի յիշենք նաեւ Շաւարշ Միսաքեանը : Ո՛չ մոռացումը, եւ ո՛չ ալ ուրացումը կրնան ջնջել Պատմութեան այս գիրը :

Ապրողներուս համար, անշուշտ, ոգեկոչական արտայայտութիւնները չեն սահմանափակուիր այսքանով :

Շաւարշ Միսաքեանի անունին ու գործին յիշատակութիւնը ապարժէք բանի մը պիտի վերածուէր, եթէ այս առիթով չըսէինք նաեւ մնացեալը :

Ոչ ոքի համար գաղտնիք է, թէ Յառաջի խմբագիրը մէկն էր այն «քիչ»երէն՝ որոնք հաւանօրէն փառքի պատուանդաններ եւ նիւթական բարեկեցութեան լայն հնարաւորութիւններ կարենային ապահովել իրենց համար, եթէ կրօն մը չնկատէին հանրային ծառայութիւնը, եւ իրենց բծախնդրութիւնը չհասցնէին խրտչումի եւ արդար բրտութեան՝ չարաշահներու եւ հացկատակներու հանդէպ :

Եթէ նախընտրեց հայ խմբագրի «չոր» սեղանը, եւ օրը տասնըչորս ժամ հակեցաւ մեր կեանքի առհասարակ տխուր պատկերներուն վրայ՝ ջիղերու պրկումով ու սրտի ճմլումով մատնանշելու համար վատն ու չարը, պատճառն ա՛յն էր միայն, որ հաւատքով ու կոչումով առաջնորդուեցաւ միշտ :

Եղաւ ու մնաց հին «մարտիրոս»ներէն. անոնցմէ՝ որոնք «խենդ»ութեան ճամբան միջոց կը դաւանին ազգային եւ հաւաքական մեր պայմաններուն «յարմարելու», եւ մաքառելու՝ սխալին եւ սուտին դէմ, — յատկապէս վերջին քառասնամեակին :

Ե՛ւ իր յուսաբեկութիւններուն, ե՛ւ իր խանդավառութիւններուն մէջ՝ փնտռեց ու գտաւ, մի՛շտ համայնականը : Աջ ու ձախ չնայեցաւ : Շեշտակի նայեցաւ Հայութեան, ու անոր գերագոյն շահերուն :

Դժուար է, ընկերային եւ աշխարհաքաղաքական այժմեան պայմաններու մէջ, լրիւ ըմբռնել հայ մտաւորականին, հանրային գործիչին եւ հրապարակագրին «մարտիրոսագրութիւնը» : Շատերո՛ւ համար մերկ ու ապառիթ բացատրութիւն մըն է ասիկա, որովհետեւ, տարաբախտօրէն, քիչեր միայն դիտեն՝ թէ ո՛ւր ենք, ի՛նչ ունինք ընելիք եւ ո՛վ ունինք :

Բազմոցներու անկիւնէն ազգադիրութի՛ւն վաճառող մարդիկ — որքան ալ բանդէտ ըլլան կամ պսպղուն տիտղոսներ ունենան — հասարակ «գիտոսիկ»ութենէ անդին չեն անցնիր, երբ վճիռներ կ՝արձակեն կամ տարբեր ու աւելի՛ բան կ՝ակնկալեն օրուան մտաւորականութենէն :

Փաստն ա՛յն է, որ քաջութիւն ունեցող մարդոց համար իսկ շնչելը անկարելի կը դառնայ յաճախ, իբր հետեւանք ընդհանուր դասալքութեան եւ ապերասան հալածանքի :

Շաւարշ Միսաքեաններու յիսնամեայ ոգորումն ու վաստակը պէտք է ճանչնալ անգի՛ր իր «պատմութեամբ», հաւաքաբար հաստատելու համար՝ թէ իր արժէքն ու արժանիքը տրուածին մէջ չէ միայն. այլ մանաւանդ՝ ապրուածին ու չգրուածին ...

Մահուան վեցերերորդ տարելիցին առիթով գրի առնուած այս քանի մը տողերը կրնանք տանիլ իրենց բո՛ւն իմաստին, եթէ փորձենք բացատրել մենք մեզի՝ թէ ինչու նոր Միսաքեաններ չեն հասնիր ...

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

26 Յունուար, 1963

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԶՈՒՄ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

ՀԻՆԳԵՐԸ ԴԺԳՈՀ ԵՆ ՖՐԱՆՍԱՅԷՆ

Ծանր մթնոլորտի մը մէջ վերջ գտած են Վեցերու եւ Անգլիոյ բանակցութիւնները : Ֆրանսա որեւէ ձեւով տեղի չտուաւ եւ շատ են անոնք որոնք դժգոհ են Ֆրանսայէն, նոյնիսկ Գերմանացիք : Ֆրանսա մերժած է որեւէ նոր վիճաբանութիւն իրերաց այս կացութեան մէջ. Կը մնար յայտնել Անգլիոյ թէ պատուիրակութիւններէն մէկը մերժած ըլլալով շարունակել բանակցութիւնները, հարկ չի մնար նոր նիստ գումարել : Ուրեմն յետաձգում ցնոր տնօրինութիւն ինչ որ կը նշանակէ խզում :

Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը՝ Մօրիս Քուվ տը Միւրվիլ այն կարծիքն ունի որ Անգլիա տակաւին ի վիճակի չէ ընդունելու Հռոմի դաշնագրին կարգն ու կանոնները եւ հասարակաց քաղաքականութիւնը ոչ թէ քաղաքականութիւն մը : Քուվ տը Միւրվիլ կրկնած է — Կը հաստատեմ թէ երբ Մեծն Բրիտանիա կարելիութիւնն ունենայ ընդունելու Հռոմի դաշնագրին բոլոր տրամադրութիւնները, ոչ մէկ բան կրնայ արգելք հանդիսանալ որ Հասարակաց Շուկային անդամակցի : Բայց իրեն եւ ոչ մեզի կ՝ինչայ այդ փաստին յանձնառութիւնը » :

Նիստէն ետք, Դաշնակցային Գերմանիոյ տնտեսական նախարարը՝ Էրհարտ, շատ յուզուած, յայտնած է իր մեծ ցաւը ի տես Եւրոպայի պառակտումին, որ իր արձագանգը պիտի ունենայ Ատլանտեան աշխարհի վրայ : Արտաքին նախարար՝ Շռէօտէռ շեշտեց սակայն թէ «ամէն բան չէ վերջացած, Անգլիացիք կրկնած են Հասարակաց Շուկային անդամակցելու իրենց փափաքը : Տեսնենք թէ ինչ ձեւով կրնաք զօրավիգ կենալ այս առանձնաշնորհեալ թեկնածութեան » :

Ամէն պարագայի մէջ, Ֆրանսական կառավարութեան բանբերը՝ Լրպէր մեծ խնդուքներու առիթ տուած է երբ յայտարարած է — « Ֆրանսա ոչ մէկ վերջ կը դնէ : Կը նկատէ որ վերջին ամիսներու փորձը եզրափակիչ չէ : Յետաձգել չի նշանակել խզել » : Մինչ այդ Ֆրանսայի հինգ ընկերները կը տեսնուէին Անգլիոյ բանագնաց՝ Հիթի հետ : Այս հանդիպումէն ետք, Պելժիոյ Արտաքին նախարարը՝ Սփաք յայտարարած է մամուլին թէ Հինգերը կը միանան Անգլիոյ եւ հասարակաց դատ մը կը պաշտպանեն միասնաբար :

Լոնտոնի մէջ ալ մթնոլորտը պայծառ չէ : Մաքմիլըն յայտարարեց թէ եղածը նուաստացում մը չէ Մեծն Բրիտանիոյ համար, քանի որ Եւրոպայի Հինգերը իր կողքին են ինչպէս նաեւ բովանդակ ազատ աշխարհը :

Պահպանողական ճակատի վրայ, կը նկատուի թէ տը Կոլ մեծ ծառայութիւն մը մատուցած է Մաքմիլընի, օգնելով անոր որ ամրապնդէ իր կուսակցութեան խախուտ միասնականութիւնը : Վարչապետը բսաւ նաեւ թէ Մեծն Բրիտանիա դէմ պիտի դնէ կացութեան ինչպէս դիտցած է դէմ դնել իր պատմութեան դրժուարութեանց :

Պոնի մէջ ալ շատ լաւ տրամադրուած չեն Ֆրանսայի հանդէպ : Ատենաւոր յայտարարած է թէեւ թէ չուզեր յուսահատիլ : Քաղաքական շրջանակներու մէջ սակայն, շատ աւելի յոռետես են եւ դժուար պիտի ըլլայ վարչապետին համար իր քաղաքականութիւնը պաշտպանել, մանաւանդ Ֆրանքեւգերմանական բարեկամութեան քաղաքականութիւնը :

× Իտալացիներուն համար Հասարակաց Շուկան վտանգուած է :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Փօլ Ռենօ կը գտնէ թէ Ֆրանսա իր պատմութեան մէջ, երբեք ձրի կերպով այսքան ծանր հարուած մը չէ տուած ինւած ինքն իրեն : «Ո՞ւր ենք հիմա, սիրալիր համաձայնութիւնը ծաղրուած է, անկարգութիւն կայ Ատլանտեան դինակցութեան մէջ, բարկութիւն նոյնիսկ թշնամութիւն Ամերիկայի կողմէ մեզի հանդէպ : Հասարակաց Շուկան ալ պայթելու սպառնալիքին տակ է : Ինչո՞ւ» :

Ժողովրդական Շարժումի ազգային նախագահը՝ Քոլէն չի հասկնար Ֆրանսական դիւանագիտութեան հեռանկարները : Փլեվէնի համար ալ այս խզումը զզուելի է, բայց բոլոր իմաստուն Եւրոպացիները պէտք է տէր կենան իրենց դառնութեան եւ սկսին հիմակուընէ փընտռել թէ ի՞նչպէս պիտի կարկտեն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ առաջին դեսպանը՝ Ապտելաթիֆ Ռահալ Փարիզ հասաւ առջի օր եւ յայտարարեց թէ իր բոլոր ճիգերը պիտի ձգտին ջնջելու ցաւոտ անցեալի մը հետքերը :

ԴԱՆԻՈՅ վարչապետը որ Փարիզ է քանի մը օրէ ի վեր տեսնուեցաւ ընկերվարական պարագլուխ՝ Կի Մոլէի հետ : Այս տեսակցութենէն ետք, Կի Մոլէ յայտարարեց թէ խօսակցութիւնները կը վերաբերէին ընկերվարական կուսակցութեանց դիրքերուն ներկայ հարցերու նըկատմամբ : Հազիւ հարկ է ըսել թէ մեծ բարեկամութեամբ կ՝ըլլան :

ՓՐԱՒՏԱ կը գրէ թէ Միացեալ Նահանգները կ՝ուզեն փոխարինել Անգլիան իբրեւ միջերկրականեան պետութիւն եւ մասնաւորաբար Փոլարիա սուզանաւերու կայան մը հաստատել Մալթա :

ՆԻԻ ԵՈՐՔԻ ինը օրաթերթերը միշտ լոյս չեն տեսներ, արդարեւ տնօրէններու եւ գրաշարներու տարակարծութիւնը չէ լուծուած : 52րդ օրն է որ կը շարունակուի այս կացութիւնը եւ ծանր կը դառնայ գրաշարներու սենտիքային համար որ մէկ միլիոն երկու հարիւր հազար տոլարի «պաշտպանութեան հիմնադրամ» մը ունի միայն :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ քառասուն վայրկեան տեւող տեսակցութիւն մը ունեցած է խորհրդային դեսպան Վինոկրատովի հետ :

ՓԸԹԻ – ՔԼԱՄԱՌԻ դատավարութիւնը կը շարունակուի հակառակ պաշտպան փաստաբաններուն բոլոր առարկութեանց ըլլայ իրաւական ըլլայ օրինական դետնի վրայ : Միջադէպերը իրարու կը յաջորդեն, փաստաբանները ամէն ջանք ի գործ կը դնեն ձգձգելու համար դատավարութիւնը մինչեւ Փետրուար 25. Արդարեւ այդ թուականին Արդարութեան գինուորական ատեանին գոյութիւնը վերջ կը գտնէ եւ ամբաստանեալները պէտք է դատուին Պետութեան ապահովութեան նորաստեղծ Ատեանին կողմէ :

ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ մէջ բուռն միջադէպեր պատահած են պիւտճէի վիճաբանութեանց ատեն : Մոներվիլ կը նախագահէ, բայց ոչ մէկ նախարար ներկայ է : «Մենք չէինք որ գացինք Թորէզը բերինք Մոսկուայէն», կը պոռայ ընկերվարական Քուռիէռ, որ նաեւ քուէարկել կուտայ բարեփոխում մը որ մէկ միլիոն վեց հարիւր հազար Ֆրանքի զեղչ մը կը նախատեսէ Էլիզէի ծախքերուն վրայ :

ԴՊՐՈՅԱԿԱՆ արձակուրդներու թուականը որոշուած է Յունիս 29էն Սեպտեմբեր 16, նախնական ուսման համար, Յունիս 29էն Սեպտեմբեր 23 երկրորդական ուսման համար :

ՄԱԿ-Ի ընդհ. քարտուղարը՝ Թան մամուլի ասուլիս մը տուաւ որու ընթացքին յայտնեց թէ Քոնկոյի ՄԱԿի ուժերը պիտի նուազին, կը խորհի նաեւ թէ համաձայնութեան մը հեռանկարները կան հիւլէական փորձերը դադրեցնելու համար :

ՔԱՓ ՏՆԱԹԻՊ Պոսքօ Տիանա վիլլային մէջ գողեր մտած են ու կողոպտած են Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Չիլիկիրեանի ունեցածը : Տան տիրոջ ու տիրուհիին բացակայութենէն օգտուելով երեսուն հազար Ֆրանքի գոհարեղէն եւ 18 հազար Ֆրանք տարած են :

ՋԵՐՄԱՉԱՓԸ սկսած է բարձրանալ, բայց ածուխի եւ Փուէլի պակասը չէ դարմանուած եւ Փարիզ տագնապալի օրեր կ՝ապրի :

ՔԱՐԱՔԱՍԻ մէջ դաւ մը երեւան հանած են որ կը ձգտէր առեւանգել Հանրի Ֆորտ Բ. : Փորձը պիտի կատարուէր մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին :

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՄԸ

ԳԷՈՐԳ ԴՊԻՐ ՊԱԼԱՏՑԻ

Մինչեւ անցեալ դարուն վերջերը Կ. Պոլսոյ Էտիրնէ Գափուի հայկական գերեզմանատան մէջ մարմարակերտ շիրիմ մը կար, որուն վրայ հայերէն գիրերով ձօն մը քանդակուած էր Արեւելագէտ Գէորգ Դպիր Պալատցիի յիշատակին: Արդարեւ ան եղած է հայ արեւելագիտութեան հիմնադիրը:

Անոր գրական հարուստ ժառանգութենէն յետմահու հրատարակուած է աշխատութիւն մը միայն՝ պարսկերէն – հայերէն բառարանը, հայ բառարաններու մէջ եղակի տեղ ունեցող ծաւալուն եւ օգտակար գործ մը, որ իր բովանդակութեամբ եւ ձեւով կը մրցի այն ատենուան եւրոպական բառարաններուն հետ: Անոր մահէն անցած է մէկուկէս դար եւ մեծանուն գիտնականը կը յիշուի միայն այս գործով: Սակայն շատ աւելի մեծ է եղած անոր վաստակը. վերջին տարիներուն հրապարակուած քանի մը յօդուածներ նոր լոյս սփռեցին անոր գիտական վաստակին վրայ, որ ձեռագիր վիճակի մէջ կը գտնուին Վենետիկ, Պոլիս, Երուսաղէմ եւ Երեւան:

Գիտնալով բազմաթիւ լեզուներ՝ եբրայերէն, յունարէն, լատիներէն, արաբերէն, պարսկերէն, թուրքերէն, Գէորգ Դպիր թարգմանութիւններ կատարած է այդ լեզուներէն, ատոնց համար կազմած է քերականութեան գիրքեր, գրած պատմական ուսումնասիրութիւններ՝ մեծ չափով օգտուելով օտար աղբիւրներէն. զբաղած է նաեւ գրչագրութեամբ:

Յատկապէս բեղուն եղած է իր թարգմանական աշխատանքները իր գրական գործունէութեան առաջին տասը տարիներուն: Արդարեւ, այդ տարիներուն, հաւանաբար գործնական նպատակներով, պարսկերէնէ հայերէնի թարգմանած է ԺԵ. դարու հեղինակ Ապտուլազիզ Ապտուլռահման Տապրիզիի «Բանալի աստղաբաշխութեան ...» (1768), «Գիրք մեծագին եւ պատուական ականց...», որ տպուած է 1807ին, Կ. Պոլիս, իսկ յունարէնէ հայերէնի թարգմանած է «Բան՝ յաղագս նաւապետաց՝ գափուտան կոչեցելոյ...» (1769) եւ բազմաթիւ ուրիշ գործեր: Անոր կատարած թարգմանութիւններէն կարեւոր է յիշատակել «Հայելի գրոցն Հոմերոսի, որ է արձակ պատմութիւն Իլիականին, թարգմանեալ ի յոյն բնագրի, յամին 1783 թ.», որ «Իլիական»ին ցարդ յայտնի առաջին հայերէն թարգմանութիւնն է:

Գէորգ Դպիրի պատմագրական կարեւոր ուսումնասիրութիւններէն է «Գիրք պատմութեան արքայից Օսմանեան զարմին...», որ ժամանակին օգտագործած է Գաբրիէլ Այվազովսկի իր «Օսմանեան պատմութեան» համար:

Գէորգ Դպիր հայ այն մտաւորականներէն եղած է, որ գիտակցած է հին գրչագիրներու արժէքը եւ նշանակութիւնը մեր ժողովուրդին պատմութեան եւ մշակոյթին համար եւ աշխատած զանոնք փրկելու՝ թէ անձամբ արտագրելով եւ թէ հաւաքելով: Ղալաթիոյ մատենադարանին ձեռագիրներուն մէջ կային Դպիրի ընդօրինակած Խորենացիի եւ Եղիշէի պատմութիւնները՝ արտագրուած ընտիր «Եղիշէինը՝ 1167) ձեռագիրներէ: Պէտք չէ մոռնալ նաեւ, որ Գէորգ Դպիրի ջանքերով վերջնական կորուստէ փրկուած եւ համաշխարհային գիտական մտքին սեփականութիւնը դարձած է Եւսեբիոս Կեսարացիի «Քրոնիկոնի» աշխարհի մէջ գոյութիւն ունեցող միակ հայերէն թարգմանութեան օրինակը: Անոր արտագրութեամբ է նաեւ պահպանուած, իսկ Ղեւոնդ Ալիշանի ջանքերով հրատարակուած հռչակաւոր «Գիրք վաստակոցը»:

Սակայն Գէորգ Դպիրի գլուխ գործոցը անոր պարսկերէն – հայերէն բառարանն է, որ «Բառարան պարսկերէն ըստ կարգի հայկական այբուբենից» խորագրով լոյս տեսած է 1826ին, Կ. Պոլիս, Յակոբ Տիւզեանի հմուտ յառաջաբանով եւ անմիջական հսկողութեամբ: Այս բառարանը ոչ թէ պարզ «բառգիրք» է, ինչպէս անուանած է ինքը Դպիրը, այլ մշակոյթի իրական հանրագիտարան մը, ուր կարելի է ամփոփ տեղեկութիւններ գտնել իրանական դիցաբանութեան, առասպելաբանութեան, ժողովրդական ասացուածքներու ու առածներու, սովորութիւններու եւ բարքերու, վիպական հերոսներու, ականաւոր գիտնականներու եւ բանաստեղծներու մասին եւ շատ ուրիշ հետաքրքրական նիւթեր: Իւրաքանչիւր բառին համար տրուած են ոչ միայն քանի մը իմաստներ, այլեւ հայատառ պարսկերէնով բերուած են բազմաթիւ վկայութիւններ իրանցի դասական գրողներ՝ Ռուտակիի, Ֆիրտուսիի, Օմար Խայեամի, Սաատիի, Հաֆըզի եւ այլոց գործերէն, երբեմն մինչեւ իսկ թարգմանուած հայերէն, որով բառարանը ալ աւելի կը հարստանայ եւ իր նմանը եւ նախատիպը չունենար մեր իրականութեան մէջ:

Ի հարկէ պարսկերէն – հայերէն բառարաններ ձեռագիր վիճակի մէջ գոյութիւն ունեցած են Գէորգ Դպիրէն շատ առաջ, թերեւս միջնադարին մէջ իսկ, բայց ցարդ ծանօթ այդ բառարաններէն ոչ մէկը Դպիրի աշխատանքին ոչ ծաւալը, ոչ որակը եւ ոչ հարստութիւնը ունի:

Բ. ՉՈՒԳԱՍԸՁԵԱՆ

«ԲԱԶՄԱՎԷՊ»

Հրատարակութեան 120ամեակն է հայկական ամէնէն երկարակեաց ամսաթերթին՝ «Բազմավէպ»ի: 1843 Յունուարին Սուբբ Ղազարի մէջ լոյս տեսաւ «Բազմավէպ»ի առաջին թիւը եւ անոր հետ ծնունդ առաւ այն ամսագիրը, որ յետագային մեծ դեր պիտի կատարէր հայագիտութեան բնագաւառէն ներս: Ամսաթերթին հրատարակութիւնը կը շարունակուի մինչեւ այսօր: Աշխարհի մէջ մեծ թիւ չեն կազմեր 120 տարուան վաստակ ունեցող թերթերը:

Առաջին խմբագիրը Գաբրիէլ Այվազովսկին էր՝ աշխարհահռչակ ծովանկարիչին՝ Յովհաննէս Այվազովսկիի եղբայրը: 1849 – 1851 թուականներուն «Բազմավէպ»ը կը խմբագրէր մեծ պատմաբան եւ բանաստեղծ Ղեւոնդ Ալիշան: Ալիշան առաջինը եղաւ, որ թարգմանեց եւ ամսաթերթին էջերուն մէջ տպել տուաւ Պայրընի «Զայլտ Հարոլտը»:

Շատ ուշագրաւ է «Բազմավէպ»ի առաջին թիւը: Արդարեւ հետաքրքրական տեղեկութիւններ կուտայ ազգային պատմութեան, դպրութեան եւ մատենագրութեան մասին: Ահա «Հայերուն Ռուսաց հետ վաճառականութեան սկսիլը» յօդուածը, ուր կը պատմուի պարսկահայ վաճառական Զաքար Սարհատեանի 1660-ին Մոսկուայի մէջ Ռուսաց Ալեքսէյ կայսրին բրած թանկարժէք նուէրի մասին. Նուէրը՝ զարդանկարուած աթոռ մը, պատրաստած էր Զաքարի հայրը: Այդ աթոռին վրայ կային 876 ադամանդ, 1223 պզտիկ եւ մեծ յակինթներ: Իր ժամանակին այդ աթոռը գնահատուած է 24·443 ռուբլի: Այս նուէրէն եօթը տարի անց Ռուսաց կայսրը դաշնագրութիւն մը կը կնքէ Զուղայի Հայերուն հետ, որմէ յետոյ Հայերը կը սկսին առեւտրական գործերով սատարել Ռուսիոյ տնտեսութիւնը:

«Բազմավէպ»ի նկարագրած այս աթոռը ներկայիս կը գտնուի եւ կը ցուցադրուի Մոսկուայի Կրեմլինի զէնքերու պալատին մէջ:

Ամսագրին երկրորդ եւ երրորդ թիւերուն մէջ խմբագիր Գաբրիէլ Այվազովսկիի թարգմանութեամբ առաջին անգամ ըլլալով հայերէն լեզուով լոյս կը տեսնեն Քռիլովի առակները:

«Բազմավէպ»ը իր ընթերցողներուն ծանօթացուցած է դասական աշխարհի գործերը՝ Հոմերոսի «Իլիական»ը եւ «Ոդիկոսական»ը, Հորացիոսի «Արուեստ քերթողական»ը, Վիրգիլիոսի «Էնեական»ը, Եղովպոսի «Առակ», Էսքիլես, Եւրիպիդես, միջնադարեան հայ բանաստեղծութեան ակնառու դէմքերը՝ Յովհաննէս Սարկաւագ, Կոստանդին Երզընկացի եւայլն:

Հայ ընթերցողը այս ամսագրէն առաջին անգամ ծանօթացած է Տանթէի եւ «Ուկրայնիոյ Հոմերոս»՝ Շեւչենկոյի գործերուն:

«Բազմավէպ»ի մէջ բազմաթիւ յօդուածներ տպագրուած են նշանաւոր քաղաքներու ճարտարապետական յուշարձաններու մասին, հետաքրքրական տեսութիւններ՝ Լէօնարտօ տա Վինչիի, Ռաֆայելի, Ռեմպրանտի, Դորվալտսենի եւ ուրիշներու մասին:

«Բազմավէպ»ի էջերը երկար տարիներ զարդարած են Ղ. Ալիշանի, Բ. Սարգիսեանի, Ն. Բիւզանդացիի, Զամչեանի հայագիտական մենագրութիւնները եւ յօդուածները:

Զարդացնելով իրենց նախորդներուն լաւագոյն աւանդութիւնները, Մխիթարեանները այսօր ալ կը շարունակեն ուշագրաւ գործեր ստեղծել հայագիտութեան վերաբերեալ, աւելի ու աւելի բովանդակալից դարձնել «Բազմավէպ»ի էջերը:

Հարիւրքսան տարուան ընթացքին «Բազմավէպ»ի լոյս տեսած թիւերը կընան կազմել ամբողջ գրադարան մը:

Հ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

«Սով. Հայաստան»

ՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԷՐ ՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՅ. ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ

Համատարած տխրութիւն Վալանսահայ բոլոր սեմերէն ներս, ուր դաղութ մը ամբողջ վշտաբեկ, կ՝ողբայ կորուստը յաւերժ իր ալեհեր հովիւին, որուն մահուան գոյժը խոր սուգի մատնեց բոլորը:

Չկայ այլեւս բոլորիս հայրը որ երկար տարիներու անողոք հիւանդութեան մը տառապալից գալարումներէ վերջ, կը շիջի ահա իր 80 տարեկան հասակին:

Թարմ է սակայն մեր մտքերուն մէջ անոր պարթեւ հասակը եւ առոյգ կեցուածքը իր վերջալոյսի տառապալից օրերուն իսկ, ան կրցաւ պահել հմայիչ ժպիտը դէմքին վրայ եւ հեգնանքով դիմադրել ճակատագրի անողորմ հալածանքներուն, անտրտունջ եւ անսեթեւեթ համբերութեամբ:

Այսօր դառնօրէն կ՝ողբանք կորուստը անոր որ երեսուն երկար տարիներ գաղութիս ջամբեց իր մտքի արգասիքը եւ պահպանեց մեր ազգային աւանդութիւններն ու գիտակցութիւնը որոնց կը պարտինք մեր այսօրուան նախանձելի դիրքը, դաղութիս ներքին համերաշխութիւնը եւ անդորրութիւնը որ գերազանցապէս գնահատուած է ամենուրէք:

Անբասիր եկեղեցական, ան ծանօթ էր մեզի որպէս անյիշաչար եւ անշահախնդիր ծառայ, հլու իր ժամանակի այլազան պահանջներուն, հեզահամբոյր, գորովագութ, բարձր նկարագրի մշակ, կը պատկանէր փաղանքի մը որ նուիրեց ամ-

ՅԱՆՑԱՆՔԻ ՄԸ ՍՏՈՒԵՐԻՆ ՀԱՄԱՐ

— Ի՞նչ գաղափարներ:

— Պատուոյ հարցը: Կը գտնենք զայն սպանական շատ մը առամներու մէջ: Միեւնոյն պատճառն է միշտ որ կը մղէ ազնուական մը սառնօրէն սպաննելու իր կինը՝ եթէ անհաւատարիմ գտնուած է իրեն, եւ նոյնիսկ, պարզապէս անոր համար որ իր կնոջ ընթացքը, որեւէ մեղադրանքէ զերծ ըլլալով հանդերձ, տեղի տուած է գայթակղութեան մը:

— Օտարականը ընդունի կամ ոչ, ատիկա սպանական արիւնին մէջ է, պատասխանեց հիւրընկալս:

— Ո՛հ, ինչ կ՝ըսէք: Տեսէք, սակայն, Գալտէրոնի ժամանակներէն ի վեր Կուատալքիվիրի մէջ շատ ջուրեր են հոսած, Պիտի չուզէիք յաւակնիլ թէ այսօր ալ նոյն ձեւով պիտի շարժէին:

— Ընդհակառակն, կը պնդեմ թէ, նոյնիսկ այսօր, ամուսին մը որ պիտի գտնուէր նուաստացուցիչ վիճակի մը մէջ, յանցաւորը սպաննելով է որ պիտի վերադտնէր քիչ մը արժանապատուութիւն:

Հեգնանքով մը կը ժպտէր:

— Լսա՞ծ էք երբեւիցէ Տոն Փետրօ Ակուրիայի մասին:

— Երբեք:

— Այս անունը անծանօթ չէ Սպանիոյ պատմութեան մէջ: Այս ընտանիքին մէկ անդամը Փիլիպոս Բ.ի օրով եղած է ծովակալ, ուրիշ մը եղած է մտերիմ բարեկամը Փիլիպոս Դ.ի: Վեհապետին հրամանով Վելասքէզ նկարած է զինքը:

«Փիլիպոս անունը կրող հինգ վեհապետներու իշխանութեան օրով, Ակուրեաները շատ հարուստ էին, սակայն, այն վայրկեանէն ուր բարեկամս՝ Տոն Փետրօ յաջորդեց իր հօրը, այս ընտանիքին հարստութիւնը զգալիօրէն նուազած էր: Այդ իսկ պատճառով, ամբողջ Սեվիլլան զարմացաւ երբ Տոն Փետրօ ծանուցանեց իր նշանախօսութիւնը Սոլետատի հետ, աղջիկը Կոմս Աքապայի, որ այդ չրջանին պարտքերու տակ ծանրաբեռնուած ու անպարկեշտի համբաւ ունէր: Եւ սակայն, Սոլետատ գեղեցիկ էր եւ Տոն Փետրօ զայն կը սիրէր խելայեղօրէն: Ամուսնացան: Կը պաշտէր իր կինը զգացումներու այնպիսի ուժգնութեամբ մը՝ որուն ընդունակ են միայն Սպանացիները: Դժբախտաբար, շուտով նշմարեց թէ Սոլետատ չէր սիրեր զինքը: Ցաւագինօրէն տանջուելէ ետք, ի վերջոյ եկաւ այն եզրակացութեան թէ չափազանց ազնուական նկարագրի տէր իր կինը, որ ունէր նաեւ բարձրորակ միտք, երբեք պիտի չստորանանար միչեւ երկրային կիրքերը... : Եւ համակերպեցաւ»:

Սկսած էի անհամբեր դառնալ: Կը մտածէի թէ այս Սպանացին քիչ մը շատ ուժ կուտար իր պերճախօսութեան:

«— Գիտէք որ, շարունակեց ան, Սեվիլլայի մէջ Օփերայի եղանակը կը տեւէ մինչեւ Զատկին յաջորդող վեց շաբաթները: Ակուրեաները օթեակ մը ունէին, ինչպէս բոլորը, եւ կ՝երթային եղանակին առաջին ներկայացման: Միջնարարի ընթացքին, Սոլետատի հայրը՝ Կոմս Աքապա կուզայ իրենց օթեակը, ընկերակցութեամբ երիտասարդ սպայի մը որ Տոն Փետրօ երբեք տեսած չէր: Սոլետատ, սակայն, կը թուի զայն ճանչնալ կատարելապէս:

«— Ահաւասիկ Փեփէ Ալվարէզը, կ՝ըսէ կոմսը: Քուպայէն կը վերադառնայ եւ խնդրեց ինձմէ որ ձեզ մօտ առաջնորդեմ զինքը:

«Սոլետատ կը ժպտի, կ՝երկարէ իր ձեռքը եւ կը ներկայացնէ նորեկը իր ամուսինին:

«— Փեփէն զաւակն է Քամրնայի նոտարին: Յաճախ միասին խաղացած ենք, երբ երախաներ էինք:

«Ակուրեաները եւ Փեփէ Ալվարէզ, Սեվիլլայի տօներու ընթացքին յաճախ կը պատահին իրարու եւ Տոն Փետրօ երիտասարդ սպային անձին մէջ կը գտնէ հաճելի ընկերակից մը:

«Տռամը երբեք պիտի չպայթէր առանց անդաղտնապահութեանը Տոն Փետրոյի զարմուհի՝ դքսուհի Սանթակուատորի: Իրիկուն մը երբ միասին կը պարէին, անցան Սոլետատի եւ Փեփէ Ալվարէզի առջեւէն:

«— Սոլետատը շատ գեղեցիկ է այս գիշեր, նկատեց դքսուհին:

«— Եւ շատ ալ երջանիկ կը թուի, աւելցուց Փետրօ:

«— Ճի՞շդ է որ ատենօք նշանուած է Փեփէ Ալվարէզի հետ:

«— Բնականաբար ոչ...

«Սակայն, այս հարցումը կը խռովէ Տոն Փետրոն: Երբ տուն կը վերադառնան կը կրկնէ դքսուհիին խօսքերը:

«— Ճիշդ է, Փեփէին խօսեցեալը եղած եմ, կը պատասխանէ կինը:

«— Ինչո՞ւ ինծի չես ըսած:

«— Այնքան հին է: Քուպա մեկնեցաւ: Կը մտածէի թէ այլեւս երբեք զինքը չեմ տեսներ: Սակայն, վստահութիւնդ կը պակսի՞ իմ վրաս:

«— Բնաւ երբեք: Այսուհանդերձ պէտք է դադրիս իրեն հանդիպելէ:

«— Եւ եթէ մերժե՞մ...

«— Կը սպաննեմ զայն...

ՍՈՄԸՐՍԷԹ ՄՈՄ

(2 Շար.)

բողջ կեանք մը հայ մշակոյթին :

Յունուար 10ին, նաւասարդեան մռայլ առաւօտ մը, կատարուեցաւ թաղման տխուր արարողութիւնը նախագահութեամբ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի որուն կը սպասաւորէին Մարսէյլի, Լիոնի եւ Տէսինի քահանայ հայրերը :

Առտուն կանուխ եկեղեցին լեցուն էր արդէն հոծ բազմութեամբ, որ եկած էր իր յարգանքի վերջին տուրքը մատուցանելու իր երջանկայիշատակ հովիւին. դագաղը՝ որ քաղաքապետին մասնաւոր արտօնութեամբ բաց ձգուած էր, կը հանդչէր բազմերանգ ծաղկեփունջերու մէջ տեղական զանազան կազմակերպութիւններու կողմէ զետեղուած. պատարագը կը մատուցանէր դաղութիս Արժ. հովիւ Տէր Նարեկ քհնյ. Վարդանեանը, որուն կ՚ընկերանային նաեւ հիւր քահանայ հայրերը :

Առաջին անդամ ըլլալով ականատես կ՚ըլլայինք եկեղեցականի մը թաղման վեհաշուք արարողութեան. յուզիչ էր պահը երբ դագաղը բերուեցաւ Ս. Խորանին առջեւ ուր սրբազան հայրը բազկատարած կը սպասէր որ պատանքը բացուի վերջին օծման համար. ժողովուրդը երկիւղած կը հետեւէր ակնապիշ սառն լռութեան մը մէջ, այս արարողութեանը, ու սարսուռ մը անցաւ իր մէջ երբ սրբակրօն ճակատի եւ ձեռքերուն երիցս օծումէն վերջ, սրբազան հայրը ներբողը հիւսեց հանգուցեալին, տպաւորիչ դամբանականով մը որ խորապէս ազդեց ներկայ հաւատացեալներունվրայ: Մասնաւորապէս շեշտեց ողբացեալին բոլոր բարեմասնութիւնները, ծանրանալով անոր վճիտ զգացումներուն եւ իսկապէս հաւատացեալ ծառայի մը արժէքին որ դերիվեր է եկեղեցականի մը համար քան ամէնէն բարձր ուսում ունեցող պերճախօսի մը բառերը :

Սրբազան հօր եւ քահանայ հայրերու ծնրադիր հրաժեշտի համբոյրէն յետոյ, առաւօտեան բաժինը վերջ կը գտնէր, դպրոց « Լցաք ի բարութեանց քոց Տէր ...»ով, որուն ընթացքին ժողովուրդը եւս կարգաւ կուգար խոնարհիլ եւ Աջը համբուրել իր սիրելի Տէր Հօր, տալով վերջին անդամ իր ակնածանքի ցոյցը եւ յարգանքը :

Յետմիջօրէին, հոգեհանդստեան պաշտօնը կը սկսէր ժամը 14·30ին, Ս. խորանին առջեւ իրենց տեղերը գրաւած էին քաղաքիս եպիսկոպոս Արհ. Տէր Վինիանքուրի ներկայացուցիչը, հայր Լիոթար, Հայր Գ. Վրդ. Պապեան, պատուելի Սահակեան եւ անհամար բազմութիւն մը :

Ժամը 15·30ին դագաղը կը վերցուէր ու հոգաբարձութեան անդամներուն ջանքերով եկեղեցիէն դուրս կ՚ելլէր ուսամբարձ մինչեւ մեռելակառքը եւ թափօր կազմելով ժողովուրդը կը յառաջանար հետիոտն մինչեւ գերեզմանատուն :

Աննախընթաց պատկեր մըն էր տեղացիներուն համար այս թափօրը որ կը ճեղքէր քաղաքին ամէնէն անցուկ փողոցները, ուր գունդ մը ոստիկաններ յատկապէս տրամադրուած, կը հսկէր երթեւեկի կարգաւորութեան. « Աշխարհ ամենայն»ի յուզիչ եղանակով քաղաքին մէկ ծայրէն միւսը կ՚անցնէինք մինչեւ գերեզման ուր կը սպասէր նաեւ հոծ բազմութիւն մը :

Թաղման արարողութեան ընթացքին, դամբանականներ խօսեցան Տէր Վարագ քհնյ. Աւագեան, Ազգ. Միութեան ատենապետ Պ. Արսէն Տէր Սարգիսեան, եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան ատենադպիրը եւ Լիոնէն Պ. Վարժապետեանը որ հանգուցեալին բովանդակ կենսագրականը բրաւ որպէս քաջ ծանօթ իր հայրենակիցի հանդամանքով :

Հանգիստ ձեր հոգնատանջ ոսկորներուն, քնացէք սիրելի Տէր Հայր յաւիտենական լոյսերուն մէջ :

Պ. ԳԱՊԱԳՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍԸ ՍԷՆ ԺԵՌՈՄԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Յառաջ, (յապաղած).— Մարսէյլի արուարձաններէն Սէն Ժեռոմի հայ դաղութը, ինչպէս ամէն տարի, ամսոյս 13ի Կիրակի կէսօրէ վերջ անդամ մըն ալ բախտաւորութիւնը ունեցաւ վայելելու Ս. Սահակ Մեսրոպ մանկապարտէզի ամանորի հանդէսը : Հակառակ կճող ցուրտին, սրահը բերնէ բերան լեցուած էր խուռներամ բազմութեամբ մը: Հանդէսին բացումը կատարեց թաղականութեան ատենապետ՝ Պ. Պետրոսեան որ քանի մը հակիրճ խօսքերով բացատրեց ազգային եկեղեցիին եւ դպրոցին դերը սփիւռքի մէջ: Եկեղեցին եւ դպրոցը ըսաւ Պ. Պետրոսեան, մեր ցեղին գոյութիւնը պահող այն երկու հսկայ կոթողներն են որոնց շնորհիւ կրցանք պահել դարերու մեր սրբազան աւանդութիւնները, Մեսրոպեան ոսկեղինիկ լեզուն մշակոյթն ու մեր Հայու դիմագիծը: Տոկալու, յարատեւելու եւ սերունդը հայ պահելու համար ամէնուս պարտականութիւնն է դուրդուրալ անոնց վրայ, ի սպաս դնելով մեր բարոյական եւ նիւթական զոհողութիւնները որպէսզի կանդուն մնան, անպատում տառապանքներու մէջէն մեր նախահայրերու մեզի հասցուցած այդ աւանդը : Ատենապետը խօսքը վերջացուց նոր տարիի մաղթանքներով, որմէ վերջ վարագոյրը բացուեցաւ եւ բեմին վրայ տեսնուեցաւ 6 – 12 տարեկան աշակերտներու երկսեռ խումբը՝ շարուած հասակի կարգով եւ անոնց կողքին՝ դպրոցին դաստիարակ Տէր Եղիշէ խաչակիր քահանայ Փանոսեան: Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեէզ»ով զոր փոքրիկները խմբերգեցին շատ յաջող կերպով: Յետոյ, աշակերտներէն ամէն մէկը, կարճ՝ բայց իմաստալից բառերով արտասանեցին ոտանաւորներ՝ համարձակ եւ սահուն առոգանութեամբ, հայրենիքի, ազգի, Ս. Սահակ Մեսրոպի եւ հայ մայրիկներու ձօնուած, սիրոյ, պաշտամունքի եւ նուիրումի զգացումներով համեմուած, արժանանալով հանդիսականներու խանդավառ ծափահարութիւններուն :

Քօնսօլասիոն կոչուած մօտիկ արուարձանի մը մէջ ընակող Հայաստանցի Յակոբեան ընտանիքի մը 10–12 տարեկան երկու քոյրերու յանպատրաստից խաղացած Հայաստանեան պարերը գեղեցիկ անակնկալ մը եղաւ եւ արժանացաւ ընդհանուր գնահատանքի :

Հանդէսին երկրորդ մասը, անսահման խանդավառութեան մթնոլորտ մը ստեղծեց սրահին մէջ ի տես վայելչակազմ հայ աղջիկներու գեղեցիկ դիմագիծերով; միատեսակ շողշողուն շօրերով պճնուած՝ վեց դեռատի պարուհիներու, որոնք իրենց զեկավար եւ շատ շնորհալի Օր. Շաքէ Փանոսեանի առաջնորդութեամբ, համաչափ նազանքներով եւ ներդաշնակ երգերով պարեցին հայկական պարեր, այն պատրանքը տալով մեզի, կարծես թէ ներկայ ըլլայինք Երեւանի նշանաւոր երդի – պարի մէկ մանրանկարին առջեւ: Արդարեւ, մասնաւոր գնահատանքի եւ հիացումի արժանի է Տէր Հօր այս թանկագին դուստրը՝ Օր. Շաքէն, որուն բովանդակ սէրն ու հոգին տիպար Հայուհիի մը առաքինութիւններով օժտուած է եւ իբրեւ դեղարուեստի սիրահար՝ նուիրուած է հայ երդին եւ պարին որոնք ոչ միայն կը կատարէ անձամբ, այլեւ սիրայօժար կ՚ուզէ սորվեցնել ուրիշներու: Իր ջանքերով կազմուած այս խումբը, որքան որ քանակով փոքր, բայց իր որակով կրնայ ապահովաբար զարդը հանդիսանալ Մարսէյլի հայ դաղութի հանդէսներուն, պատիւ բերելով մեր ազգային Ֆօլքլօրին: Որքան փափաքելի է որ այս պարագան նկատի առնուի մեր բոլոր կազմակերպութիւններէն որոնք կրնան քաջալերել եւ օգտուիլ այս խումբէն նրկատի ունենալով մանաւանդ որ բեմերէն ժամերով միօրինակ յայտագիրներէն աւելի, ժողովուրդին ազգային զգացումները արթնցնող եւ խանդավառող ազդակներէն լաւագոյնը գեղարուեստն է եւ մասնաւորապէս մեզի համար հայկական երգն ու պարը :

Հանդէսին վերջաւորութեան քանի մը փոքրիկներ խաղացին «Երեք քաջեր» զաւեշտը ընդհանուր խնդուքներու եւ ծափերու մէջ: Ըստ սովորութեան, թաղականութիւնը ձեռնարկեց հանդանակութեան մը, ի նպաստ մանկապարտէզին եւ քանի մը վայրկեաններու մէջ գոյացաւ 42 հազար հին Ֆրանքի գումար մը: Եւ վերջապէս այնքան անհամբերութեամբ սպասուած Կաղանդ Պապան հասաւ հեռաւոր հայրենիքէն, բեռնաւորուած նուէրներով որոնք բաժնեց փոքրիկներուն առատօրէն, վստահ ըլլալով որ բոլորն այ հայերէն պիտի խօսին, դպրոցին մէջ լաւ պիտի աշխատին, ծնողաց հնազանդ պիտի ըլլան եւ հայ պիտի մնան : Այսպէս, հայրենիքի մէջ տօնուած երբեմնի ամանօրներու երանելի օրերէն մէկը ապրած ըլլալու տպաւորութեամբ է որ մեկնեցաւ ժողովուրդը որոնց իւրաքանչիւրին դէմքին վրայ կը նշմարուէր անսահման հրճուանք եւ զոհունակութիւն :

Սէն Ժեռոմի դաղութիւն որպէս թարգման, մեր երախտագիտութիւնը կը յայտնենք Արժ. Տէր Հօր որ աննպաստ պայմաններու մէջ եւ հակառակ շաբաթական հազիւ երկու օրերու յատկացուած քանի մը ժամերուն, կրցած է այսպիսի արդիւնաւոր մակարդակի մը հասցնել մանկապարտէզը ինչ որ գրաւականն է հայ մշակոյթի իր նուիրումին: Շնորհակալութիւններ նաեւ պատուարժան թաղականութեան բոլոր անդամներուն որոնք անձնուիրաբար եւ համերաշխօրէն կ՚աշխատին ոչ միայն եկեղեցին եւ դպրոցը կանդուն պահել, այլեւ կը ջանան առիթներ ստեղծել ժողովուրդին ազգային ոգին վառ պահելու համար, որոնցմէ մէկը եղաւ ահա Ս. Սահակ Մեսրոպ մանկապարտէզի այս գեղեցիկ հանդէսը :

Լ. ԿԱԶԷԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐ

Ներկայիս գոյութիւն ունին 157 տարրական, 715 ութամեայ եւ 363 արտադրական ուսուցման միջնակարգ դպրոցներ :

Ուսուցիչներու խորհրդակցական ժողովին կարդացած զեկոյցով, Հայաստանի Լուսաւորութեան նախարարը՝ Շ. Սիմոնեան շեշտած է թէ ընդհանուր առմամբ անոնք լաւ պայմաններու մէջ կը գտնուին :

Այսուհանդերձ չարիք մը դառնալու աստիճան կարեւոր թիւ կը կազմեն իրենց դասարանը չփոխող աշակերտները: Իրօք, ինչպէս զեկուցաբերը յայտարարած է, Կամոյի, Նոյեմբերեանի, Գորիսի, Լենինականի եւ Կիրովականի բազմաթիւ դպրոցներուն մէջ դասարան չփոխողներու թիւը աշակերտութեան ընդհանուր թիւին 14–15 առ հարիւրը կը կազմէ: Միայն Կամոյի շրջանին մէջ անցեալ տարի 2·757 հոգի կրկնած են իրենց դասարանները: Այս ցաւոտ երեւոյթին գլխաւոր ու միակ պատասխանատուն ուսուցչական դասն է, ըստ զեկուցաբերին եւ ժողովականներէն ոմանց :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ԵԸԼՏԸԶԻ ՊՕՄՊԱՆ

ՀԱԶԱՐ ԻՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՁՈՐՍ

— Ի՞նչ նիւթ է, հարցուց Աշոտ.

— Այս նիւթը, շարունակեց Քրիստափոր, հրաշալի արդիւնքներ պիտի տայ, մէկ քիլոյին մէջ երկու քիլօ ֆլորաթ տը բոթաս պիտի խառնուի, նաեւ ուրիշ նիւթեր, շատ թեթեւ է, փոխադրութիւնը դիւրին եւ ապահով պիտի կրնանք մտցնել Պոլիս, չէ՞.

Աշոտ տհաճ դէմքով մը.—

— Պարոն Քրիստափոր, ըսաւ ժպտելով, ենթադրենք թէ այս նիւթը մտցուցինք ապահով, հապա մի՞ւսը :

— Ո՞րը, հարցուց Քրիստափոր :

— Քլորադ տը փոթասը պատասխանեց Աշոտ, ուրկէ պիտի գտնենք այդ նիւթը:

Քրիստափոր վեր ցատկեց տեղէն ու գոչեց.

— Ի՞նչ ... Պոլիսում չկա՞յ, լիքն է Կովկաս, կ՚ուզես, փութերով բերել տամ :

— Քրիստափոր պնդեց Աշոտ: Կովկասը մի բախդատեր Պոլսոյ հետ, Ապտիւլ Համիտի մայրաքաղաքին մէջ բացարձակապէս արգիլուած է քլորաթ տը բոթասը, եւ եթէ անհրաժեշտօրէն փնտռուի, դեղարաններուն պատուիրած է, մէկ կըրամէն աւելի չեն տար, այն ալ ի՞նչպէս, գիտէք :

— Ի՞նչպէս :

— Ջուրի մէջ խառնուած, շարունակեց Աշոտ :

Շուարումը տիրացաւ Վիշապի անդամներուն, Քրիստափոր կը սկսէր տակաւ պայծառ տեսնել կացութիւնը, կը զգար թէ՝ բանի մը պիտի չծառայէին ապրանքները, այնքան տառապանքներով հայթայթուած եւ այնքան դողերով ու դժուարութիւններով Յունաստան փոխադրուած. կը մտմտար, կը չարչրկէր իր ուղեղը, միջոց մը գտնելու զանոնք անվտանգ Պոլիս մտցնելու :

— Ի՞նչ կ՚ըսես, Աշոտ, ըսաւ յանկարծ, Պոլիս մտցնելու միջոց մը չե՞ս գիտեր :

— Եղբայր, ըսաւ Աշոտ, ենթադրենք թէ մտցուցինք առանց վտանդի, յետոյ ի՞նչպէս պիտի ընենք պատրաստութիւնը, չէ՞ որ քլորաթ տը բոթաս պէտք է բաւական մեծ քանակութեամբ. Պոլիս չը : կայ, ինչպէս ըսի քիչ առաջ, ի՞նչպէս պիտի հայթայթենք եւ ի՞նչպէս պիտի մտցնենք ներս, քանակութիւնն ալ նկատի առնելու է :

— Իրաւունք ունին, դժուար է մուտքը, եւ վտանգաւոր՝ պատրաստութիւնը, շարունակեց Քրիստափոր, ի՞նչ ընենք ուրեմն :

—Այդքան շուարելու տեղը չէ, սրտապնդեց Աշոտ. ատոր ալ դարմանը կայ :

— Ի՞նչպէս, ի՞նչպէս, կրկնեցին միւսները :

— Այս ապրանքները կը փճացնենք հոս, յարեց Աշոտ. լաւագոյն է ներս մտցնել Պուլկարիա գտնուածները, արդէն մինչեւ հիմա, ընկերները բաւական քանակութեամբ ապրանք մտցուցած են Պոլիս:

— Բայց, ինչո՞ւ ոչնչացնենք, Աշոտ, մրմնջաց Քրիստափոր :

— Շատ լաւ, շարունակեց Աշոտ, եթէ կ՚ուզէք, չոչնչացնենք, բայց ինչի՞ պիտի ծառայեն, ոչ կը ծախուի, ոչ կը փոխադրուի. եւ եթէ բռնուի, երեւակայեցէք հետեւանքները :

— Ուրեմն ի՞նչ խորհեցար այդ մասին, Աշոտ, հարցուց Սաֆօ:

— Թիթեղէ ամաններու մէջ, պատասխանեց Աշոտ, հիւրանոցիս մառանը պահել կուտամ զանոնք, վաճառականի ապրանք թող կարծեն ...:

— Ատիկա կ՚ըլլա՞յ, առարկեց Քրիստափոր, մինչեւ ե՞րբ պիտի մնան հոն :

— Շատ աղէկ, ի՞նչ ընենք ուրեմն, հարցուց Աշոտ, ոչնչացնենք, քանի որ օգուտ մը պիտի չբերեն մեզի:

Եւ Աշոտի յանձնուեցաւ զանոնք պահելու, կամ աւելի ճիշդը, թաղելու հոգը :

ԺԲ.

Շաբաթները, ամիսները կը յաջորդէին իրարու եւ Վիշապի անդամները, իրենց ընկերներով ու ընկերուհիներով, կը թափառէին տակաւին Աթէնքի մէջ :

Ամառը վերջացած, Քիֆիսէի ամարանոցէն քաղաք իջած էին Քրիստափոր, Տիկին Էլիզապէթ, Օր. Մառի Զայձ եւ Օր. Ռուպինա :

Աշունը, դալկահար ճակատով ու նուաղկոտ նայուածքով, երերալով կ՚իջնէր լեռներէն վար, Աթէնքի մօտակայ պուրակներուն վրայ մահուան դողին հետ, ձմեռներուն սարսուռը սփռելու :

Արդէն պարտէզներէն կեանքը տակաւ կը քաշուէր, այգիներէն վերադարձողներուն թիւը կ՚աճէր օրէ օր, ու մայրաքաղաքը վերստին կը հագնէր իր գարնանային պերճանքը :

Բնակչութիւնը կը խտանար եւ փողոցներուն մէջ անցուդարձը կը դժուարանար, սրճարանները լեփլեցուն էին յաճախորդներով, որոնք այգիներու թարմ ողկոյզներէն թորուած օղին կը խմէին ու կ՚արբենային::

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(Շար.)

Լիոնէն ճնկըտըրեան ընտանիքը ցաւով կը ծանուցանէ

ԲԵՐՈՒՋ ՃՆԿԸՏԸՐԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 28ին:

Յուղարակաւորութեան մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այրի Տիկին Մալվինէ Անտոնեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Անտոնեան, Պ. Համբարձում Անտոնեան եւ զաւակը, Պ. Վարդգէս եւ Օր. Արմենուհի Անտոնեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Անտոնեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Աւագեան եւ զաւակը, Խաչիկեան, Աւագեան, Շահբազեան, Աբրահամեան, Անտոնեան, Թորոսեան, Ադամեան, Աճամեան ընտանեկան բոլոր պարագաները կուգան իրենց շնորհակալութիւնները յայտնել Կրընոպլի բոլոր հայ գաղութին, Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին, Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի, Իտէլի հայր. միութեան, Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տնօրինութեան, բոլոր անոնց որոնք անձայմ, ծաղկեպսակներով, գրաւոր, նուիրատուութիւններով եւ մամուլով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, քերայրին, հօրեղբօր, կնքահօր եւ ազգականին ողբացեալ

ՄԱՆՈՒԿ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ

մահուան տխուր առթիւ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Փետրուար 2, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՆԻԻԹ.— ի՞նչ կը մտածեն Հայաստանի մտաւորականները Սփիւռքի Հայութեան մասին:

Արտասանութիւն, գունաւոր պատկերներու ցուցադրութիւն :

"ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ"Ի 18 ԱՄԵԱԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՍԻԱՄԱՆԹՕ խումբի կողմէ :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ կոմիտէի :

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Տարիուս Միլօ» սրահին մէջ (3 Բիւ Թիւռէն, Փրիզիւնիքի ետեւը):

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը՝ «ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌՄԲԱԼ Է»

Ղեկավարութեամբ Պ. Ղ. Գայթանեանի, մասնակցութեամբ՝ տեղւոյս խումբին ուժերուն :

Գեղարուեստական խնամեալ եւ ճոխ բաժին :

Երգ, արտասանութիւն, պարանցիկ խաղեր եւ հանելի անակնկալներ :

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն շրջաններու խումբերը:

Մուտք՝ 2 ֆրանք :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«Փետրուար 18»ի տարեդարձը կը տօնուի Կիրակի Փետրուար 17ին, կէսօրէ վերջ Մշակոյթի Տան մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի պարահանդէսը Սփլանտիտի մէջ, Մարտ 2, Շաբաթ գիշեր :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի գեղարուեստական ցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 10ին:

×

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մարտ 3ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Սալ տը լա Շիմի :

×

Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ Ընկերակցութեան Տարեկան պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 10ին:

×

Մարտ 17, «Ժողովուրդները կ'երգեն», Սորպոնի մէջ :

×

ԻՍԻԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի գեղարուեստական ցերեկոյթը Մարտ 9, Սալ տէ Ֆէթ :

Bail à céder

Քոնֆէքսիոն – թեքսթիլի առեւտրական պայ մը փոխանցելի է, Սանթիէի շրջանը :

Հեռաձանել՝

CEN. 69-72

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ. Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վանտէօզ մը, 17էն 35 տարեկան, անուշավաճառի խանութ մը աշխատելու համար :

Դիմել՝ ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ,

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

"ՀԱՅ-ԲՈՅԺ"Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

«Հայ – Բոյժ»ի խմբագիրը կը հաղորդէ թէ 1962 տարուան 12 թիւերուն փոխարէն պիտի հրատարակուի հատոր մը, որ վճարող բաժանորդներուն պիտի ղրկուի Մայիս ամսուան մէջ: Իսկ 1963 տարուան «Հայ – Բոյժ»ի թիւերը պիտի լրացուին ու ղրկուին մինչեւ 1963 տարուան վերջը՝ միայն կանխիկ վճարողներուն:

Բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեգինը ղրկել ըստ առաջնոյն, միշտ նոյն հասցէին :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

Կարեւոր օրակարգ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբին նախաձեռնութեամբ :

Շաբաթ, Փետրուար 9, ժամը 18էն սկսեալ, Մաշոկյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ :

Գեղարուեստական բաժին :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Տիկին Այվազեան վերսկսած է իր դասաւանդութիւնները, որոնք տեղի կ'ունենան ամէն Հինգշաբթի ժամը 14–18 :

Club Nor Séround

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ

PROVINS

Այցելութիւն քաղաքին
ՌԷՍԹՕՐԱՆ – Ճաշարան
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Ճաշասրահին մէջ

Մեկնում այս Կիրակի առաւօտ.—

Gare de Lyon - 7 h. 55
Retour (Provins) - 19 h. 21

Rendez-vous : 7 h. 15, Salle des Pas-Perdus, sous l'horloge

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ, Եւրոպայի Կեղբ. Յանձնաժողովի ատենապետ

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

Կիրակի, Փետր. 17, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր, ԺՈՐԺ Ե.ի սրահներուն մէջ,

31, Avenue George V

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՔՕԹԻՅԵՕՆ – ԹՕՄՊՈԼԱ

Առաջնակարգ գեղարուեստական բաժին

Խնամուած պիւֆէ սովորական դիներով

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները, դիմելով՝

Union Générale Arménienne de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

Հեռաձայն՝ ԹՐՕ. 03–18 ԳԻՆ 10 ՖՐԱՆՔ

Ուսանողներու համար 5 Ֆրանք

Չէք Փօսթալ 801972 C C.P.

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	35 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ֆ	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	20 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, Ս. Վրացեան, Բ. տպ. Պէյրութ, լաթակազմ, պատկերազարդ, 684 էջ	45 Ֆ.
ԳԻՐՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ, Եղիշէ Չարենց, Պէյրութ, 317 էջ	7·50 Ֆ.
ՄԱՀԵՐԳ, ձայնագրեալ, քէմանչիստ Ռուբէն, Պէյրութ,	5 Ֆ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Կ. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նւպարեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զազմազճեան, Պէյրութ	40 Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ֆ. Բ. հատոր 5 Ֆ.	

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ